

મા. લાખુદ મિન્હો

અથવા
અગત્યની વસ્તુ.

હયાતી પ્રસિદ્ધ કરનાર
હકીમ અબ્દુર રહમાન બી. મોસવી
ગુલામ મોહમદ સાહેબ.
મેનેજર—કુતુબખાન—એ—લાહેરીબંધ.
સુાં રાંદેર જીલ્લો મુરત.

મુરત ભાગાતળાવ રોડપર આવેલા ધી “ રાંદેર ” પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં રતિલાલ દુર્લાભદાસે છાપી.

કીંમત રૂા. ૨-૦-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૫૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ યોગેશ્વરી વસ્ત્ર

વિષય ૭૭ : ૪

હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે.

“ખુદા જેના વિષે લલાઇ ધારે છે તેને દીનમાં સમજ આપે છે”

મા લાખુદ મિન્હો

અથવા

અગત્યની વસ્તુ.

મુળ ફારસીથી લાષાંતર કર્તા

હઝરત મોલાના મોલવી મરહુમ હાજી હાફેઝ ગુલામ મોહમદ સાહેબ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

હકીમ અબ્દુર રહમાન ખીં મોલવી ગુલામ મોહમદ સાહેબ.

મેનેજર—કુતુબખાન-એ-સાદેકીય્યહ.

મુાં રાંદેર જીલ્લે સુરત.

જુમાદિલ ઉખરા સને ૧૩૩૭ હિજરી.

બીજી આવૃત્તિ

સને ૧૮૬૭ના ૨૫ માં આકર પ્રમાણે આ પુસ્તકને નોંધાવેલું છે.

કીંમત રૂાં બે

સુરત

ધી “રાંદેર” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં રતિલાલ દુર્લભદાસે છાપ્યું,

ભાગાતળાવ રોડ, સુરત.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૮૫૬૪

પ્રસ્તાવના.

પ્રકાશના નામથી જે મોટો મેહેરખાન રહમ કર્તા

સર્વ તારીફ અને સ્તુતિ અલ્લાહ તઆલા માટે છે કે જેણે લોકોના બધા અર્થે દલમે ફિક્કને આપ્યો છે. કે જેના ઉપર ચાલવું તે સઆદતની નિશાની છે. અને દોરદ ગેર મહદુદ (અગણીત) હજરત મોહમ્મદ માટે છે કે જેવણે પુદાએ પોતાની મોહબ્બતનું માદન (ખાણ) બનાવી પોતાની મોહબ્બતને તેમની તાબેદારી ઉપર અટકાવી છે. અને સર્વ સાહાબીઓ તથા સર્વ તાબેદારો માટે છે કે જેવણે નખી સાહેબના માર્ગની તાબેદારી કરી તન મન અને ધનની કોશીશથી ફલાયો છે.

આ પછી ગુલામા મોહમ્મદ બીન હાજી હાફેજ સાદેક અરબ કરે છે કે કિતાબ મા લાખુદ મિન્હો જે ફારસી લાખામાં, ઘણીજ માનીતી યમ્મ દરેક ઇસ્લામી મદ્રાસામાં ચાલુ છે અને એજ કારણથી કાનપુર, દીલ્લી, લશનેર અને લાહોર વગેરેના અનેક પ્રેસમાં અનેક વાર છપાઈને બહાર પડી છે. અને જે કે. આ કિતાબ સર્વોપયોગી હતી જેથી તેનો તરજુમો ઉર્દુમાં થયો કે જેનું નામ કશફુલ હાજત છે. આ તરજુમો પણ માનીતો યમ્મ ઇસ્લામી મદ્રાસાઓમાં ચાલે છે. અને મુંબાઈ, લખનેર, દીલ્લી વગેરેના અનેક પ્રેસમાં છપાયો છે, અને મારી ખુશ નસીબી કે ગુજરાતીમાં તરજુમાનું કામ પુદાએ મારેથી લીધું છે. પુદા એને કપુલ કરી મારી આખેરતનો તોશો કરે. અને મારી ખીજી કિતાબોની જેમ એને પણ લોકોપયોગી કરે. અને કેવો ઉમદા ઇન્તે ફાક થયો કે રાહે નજતના કર્તા અને મા લાખુદ મિન્હોના કર્તા બંને આપસમાં પુદાને માટે મોહબ્બત રાખનાર દોરતો હતા. અને તે બંને સાહેબોની કિતાબો રાહે નજત તથા મા લાખુદ મિન્હો બંને સાથે ગુજરાતીમાં બહાર પડી. હવે જે લોકો પોતાના છોકરાઓને રાહે નજત ચલાવે છે તેઓને જરૂર છે કે રાહે નજત પુરી થયા બાદ આ (મા લાખુદ મિન્હો)ને શોર કરાવે કે જેથી આગળ રીખેલા મસલા પુખતા થાયે, તથા સારી રીતે સમજમાં આવે. અને આ કિતાબના આગળાં ૩-૪ પૃષ્ઠ જરા મુશ્કેલ છે તેથી ધરણે નહીં. આખી કિતાબ એવી નથી. ઉર્દુ ફારસીમાં પણ આગળાં દીખાયાના ૩-૪ પાના લોકોને ઇકન પડે છે, અને તેથી ફારસી પઞનારાઓને ઘણી વાર દીખાવો શરૂમાં પડાવતા નથી, કિતાબ પુરી કર્યા બાદ પાછલથી પડાવે છે.

આ કિતાબ ઘણીજ ઉમદગીની સાથે લખાયલી છે. પ્રથમ ઘણીજ સારી રીતે મુંનત જમા-અતના અકીદા લખાયલા છે. જેની ગુજરાતમાં ઘણીજ જરૂર છે. કારણ કે જ્યારે અકીદા સારી રીતે સમજમાં આવ્યા હશે અને તે ઉપર પુરતી રીતે યકીન કયું હશે તો ફરી તે કોઈ દબજબના નાએબના ઘોડામાં આવશે નહીં. અને કોઈ લાખવાર કેમ નહીં કહે કે પુદા અને રસુલ એકજ છે. પુદાએ દેહ ધારણ કરેલું છે. નખી સાહેબ જાહેરમાં માણસ છે પણ ખાતેનમાં પુદા છે વગેરે તેને તે કદી સ્વીકારશે નહીં. તે બાદ નમાજ રોગ વગેરેના મસલા છે. અને છેવટમાં ફેટલાહ વેહવારના મસલા તથા અખલાક અને અદબના મસલા છે, કે જ્યાં ઘણા મુસલમાનો તદન અંજાણ છે. અને જ્યારે આ સર્વ ઇસ્લામનું બ્યાન થયું તો ફરી તે ઇસ્લામને સ્વીકારી તે ઉપર કાએમ રેહવું અગત્યનું થયું. પણ આ ક્યારે થાયે કે એને વિરુદ્ધ કોઈ કામ કે કોઈ વાત થવી જોઈએ નહીં. જેથી છેવટમાં કલેમાતે ફુરર પણ લખાયા છે. મુદલા અલી કારી પોતાની ફિરહ અબ્બરની મરહૂ પૃષ્ઠ ૧૯૮ માં લખે છે, અકીદાઓની જાણ કરતાં ફુરરીયાતની જાણનું વજેબ થયું ઘણું મજબુત છે. કારણકે અકીદામાં તે સામગ્રી રીતે ઇમાન લાખવું (મમાને ઇબાલી) બસ છે. પણ

કુદરીયાત જાણવામાં બસ નથી. તો કુદરીયાતની તફસીલથી જાણ થવી જરૂરની થઈ. વિશેષ કરી અમારા ઇમામ અયુ હનીફા (રહ)ના મજહબમાં. અને એજ માટે કેહવાયું છે કે મતલબને હાસેલ કરવા માટે ઇસ્લામમાં હાખલ થવું સેહલું છે. પણ ઇસ્લામના અહકામો ઉપર થોભવું તે મુશકેલ છે. ” અને આ કુદર કલેમાની જાણ નહીં હોવાથી કેટલાક વાગેજ કુદરીયાત બકે છે. તથા કેટલાક કેહવાતા મેલર્વો નગરશેઠ કે કોઈ અમલદાર હિન્દુ તાપીતી પુજા કરવા જાએ છે તો-તે નેતરને માન દઈ તાપતી પુજામાં શામેલ થાએ છે. આ એક પટેલા લખેલાના ચલણ છે. આ ઉપરથી બાપડા જાહેલો કેટલા સપડાતા હશે તે તમે વિચારી લેશો. આ કિતાબમાં લખાયલા કુદર કલેમાં ઘણા થોડા છે. તો પણ તે દરેક રીતના કુદર કલેમાના નમુના છે. જે ઉપર ધ્યાન આપવાથી ખીજા પણ સમજાઈ જશે. એ વગર ખીજા ઘણી ખુખીઓ એ કિતાબમાં છે, જે વાંચેથી જણાશે.

આ કિતાબ એવી ખુખીવાળી તથા માનીતી કેમ ન થાયે ! અને જુઓ તો એના કર્તા હજરત કાજી સન.બદતાહ પાણીપતી (રહ) છે. કે જેણે જાહેરી અને ખાતેની બંને ઇલમના આલેમ છે, કામલ વલીયોમાંથી છે અને હજરત શેખ જલાલુદ્દીન કખીરલ ઓલીયા પાણીપતી (રહ) ની ઓલાદમાંથી છે. એવણે પોતાના વખતના પરહેજગાર ઓલમાઓના સરદાર તથા અતકીયાઓના પેશવા હતા. સાત વર્ષની ઉમરમાં એણે કુરઆન શરીફ હિફજ કર્યું હતું. અને સોલ વર્ષની ઉમર સુધીમાં તો મદ્રાસમાં પડાવવામાં આવતા ઇલમોની તફસીલ કરવાથી ફારેમ થયા હતા. અને તફસીલ કરવાના વખતમાં મદ્રાસમાં ચલાવવામાં આવતી કિતાબો સિવાયની ખીજા ત્રણસો પચાસ કિતાબો વાંચી હતી એવણે પ્રથમ હજરત શેખ શાહ મોહમ્મદ આબેદ સોનાળી સાહેબ (રહ)ની ખીજમાં ખેચત કરી હતી અને હજરત મમદુદ્દીન વફાત પછી હજરત મીરજન મજહર જનેજનાં શહીદ (રહ)ની ખીજમતમાં કમાલાત મેળવ્યા હતા અને એવણીની જુઆન મુઆરકથી જનાય કાજી સાહેબ (રહ) અલમુલ હોદા (હિદાયતનો જુડો) ના ખીતાબથી નવાજ્યા હતા. અને હજરત શાહ અબદુલ અજીજ (રહ) એવણને બેહુકીએ વફતના નામથી કેહતા હતા. આખી ઉમર જાહેર ખાતેનના ફેજ પોહોંચાડવામાં, તથા વિદ્યા ફેલાવવામાં, તથા ઝખડા ચુકાવવામાં તથા સવાલોના ફતવા આપવામાં તથા મુશકેલ મુકામોના હલ કરવામાં લાગેલા રહ્યા. અને ઇલમે તફસીર, ફિક્હ, કલામ, અને તસવ્વોફમાં ઘણી માહીયતગારી રાખતા હતા. એ ઇલમોમાં એવણે ઘણી કિતાબો, રિસાલા તથા કેટલાક મુશકેલ સવાલોના જવાબોમાં ઘણા મકતુબા રચ્યાં છે. તફસીરે મજહરી જે ઘણીજ મોટી છે સાત જીલ્દોમાં, સેખુલ મસજુલ, ઇરશાદ તાલેખીન, તજકેરતુલ મવતા વલકાખુર, તજકેરતુલ મઆદ, હોકુકલ ઇસ્લામ, રિસાલા દર હુરમત વ એખાહત, રિસાલા દર હુરમતે મોતઆ. રિસાલા શેદાએ સાકેય. અને ખીજા ખીજા કેટલીક કિતાબો અને રિસાલા કે જે ત્રીસથી વધુ એમના રચેલા છે. એવણીની વફાત તા. ૧ લી રબ્બ સને ૧૨૨૫ હીજરીમાં થઈ છે x જેમકે જનાય મોહિબુલ્લાહ સાહેબે એમની વફાતની તારીખ “ ફહુમ મુકરમુન શી જન્નાતિ-નનઇમ ” માંથી શોધી છે, *

અને આ “મા લામુદ મિન્હો”ના હાશયા પ્રથમ મોલવી સાદુલ્લાહ વજેરે સાહેબોએ લખેલાં હતા. ફરી કાનપુરના નિજમી પ્રેસવાળા જનાય મોહમ્મદ અબદુર્રહમાને તે હાશયાઓને સુધારવા માટે જનાય મોલવી હાફેજ મોહિબુલ્લાહ પાણીપતી સાહેબને તથા જનાય મોલવી હાફેજ મોહમ્મદ અબદુલ ગફફાર સાહેબને તકલીફ આપી હતી, તે પછી ખીજા તપાસ માટે જનાય મોલવી હાફેજ

x જેને આજે ૯૫ વર્ષને ૮ માસ થયા છે. યા. મો.

* આ પેરેગ્રાફ જ્યાન કાનસી મા લામુદ મિન્હો ૧૦૩૮માં મુસ્તફાઇ પ્રેસમાં છપાએલી તે ઉપરથી લખ્યું છે. યા. મો.

સૈયદ અબ્દુલ્લાહ સાહેબ ખીલજેરામીને તથા જનાબ મોલાના મુફ્તી મોહમ્મદ એનાયત અહમદ સાહેબને તસદી આપી હતી. જેથી આગલી છપાયેલી પ્રતોમાં કેટલોક સુધારો કરેલો અને કેટલાક હાશીયાને વધારેલા અને કેટલાકને કમી કરેલા. તે આ ક્રિતાયના હાશીયા ચાર નામીયા મોલવીયોના લખેલા સમજવા.

આ હાશીયાઓમાં ફિક્કહના મસાએલનો એક મોટો ખજનો મુકાએલો છે. જેથી મેં તે હાશીયાઓનો પણ તરજુમો કર્યો છે. અને આ ઉપયોગી હાશીયાઓનો તરજુમો ઉર્દુમાં નહીં થયાથી હું ધાંં છું કે આ ગુજરાતી તરજુમો ઉરદુ કરતાં વધારે લાભકારક થશે. મેં તરજુમો કરતાં કાયકજ નોટનો તરજુમો કરેલો નથી, અને કાયકને સારૂંપી ટુંક કર્યો છે, અને કેટલીક નોટમાં ખુલાસા માટે અથવા જરૂરી બાબત જણાવવા માટે મેં નોટમાં વધારો કર્યો છે. પણ મેં મારા વધારેલાં કાલિસમાં લખેલો છે. અને ખીજનો પુરેપુરો તરજુમો કર્યો છે. અને કેટલીક નોટો મેં મારા તરફથી લખી છે ત્યાં મેં મારું નામ લખ્યું છે.

ક્રિતાયનો તરજુમો કરવામાં મેં કંઈ ઘટાડેલું નથી અને કાયક જગ્યામાં ખુલાસા માટે કે અર્થ બતાવવા માટે વધારો કર્યો છે ત્યાં પણ તેને કાલિસમાં નાખ્યો છે. અને લખનોરનાં મુસ્તફાઈ પ્રેસમાં સને ૧૩૦૮ હીજરીમાં છપાયેલી પ્રત ઉપરથી મેં તરજુમો કર્યો છે કે જે પ્રત હજરત કર્તા સાહેબના હાથની લખેલી પ્રત ઉપરથી સુધારાયેલી છે. અને કોઈક જગ્યા મેં કાનપુરના રજામકી મતયામાં સને ૧૩૧૮ માં છપાયેલી કોપી ઉપર આધાર રાખ્યો છે.

ગુજરાત કોઈ વખતમાં ઇલમે દીનનો દારૂંલ ઓલુમ હતો બગદાદ વગેરે સ્થળોથી અહમદા બાદમાં લોકો ઇલમ શીખવા આવતા હતા. પીરાનપટ્ટનના જનાબ શેખ મોહમ્મદ તાહેર પટની બેઠોરા સાહેબની રચેલી ક્રિતાય “ મજમૂલ ખેદાર ” જે આખી ઇસ્લામી દુન્યામાં ધણી માનની સાથે વપરાય છે. મોકલ્લેદ, ગેર મોકલ્લેદ બંને તેનાથી આધાર લે છે. અહમદનગરના જનાબ અબ્દુલખી સાહેબની ક્રિતાય જમ્મેલ ગોમુજ તથા શાહ વજીહુદ્દીન સાહેબના રચેલાં પુસ્તકો ધણી ઇજતથી જોવાય છે. પણ અફસોસ કે હાલમાં ગુજરાત દેશમાં ઇલમની ચરચા ધણીજ કમ છે. એટલુંજ નહીં પણ કેટલાક પોતાને મોલવીઓ પ્રગટ કરે છે અને જુઓ તો અરબીના સરફ નહોતું તેઓને કશું જ્ઞાન હોતું નથી.

તે જહાલતના નમુનામાંથી એક આ છે કે મોલવી સાહેબ વાઅજમાં બયાન કરતા હતા કે “ જીઅરઇલ (અલે) ની જેટલી વાર હજરત મોહમ્મદ (મલ) સાથે મોલાકાત થએલી તેથી એવડીવાર હજરત અલી (રદી) થી મુલાકાત થએલી. કારણ કે નખી સાહેબે ફરમાવ્યું છે કે હું ઇલમનું શહેર છું, અને અલી તેના દરવાજા છે. અને શહેરમાં જતાં અને નીકળતાં દરવાજાની બેવાર મુલાકાત થાય છે ” જો તે મોલવી સાહેબમાં સમજ હતો તો કદી એ એવું બોલતો નહીં. કારણ કે હજરત અલી જે દરવાજા છે એના હકીકી અર્થ મતલબ નથી. એ એક અલંકારી વાત છે. ફરી દરવાજાની મુલાકાત જ્ઞાની ? સુનત જમાઅતને ત્યાં હજરત અલીની જીઅરઇલ સાથે એકવાર પણ મુલાકાત થવાની સાખીતી નથી. કદાપી મોલવી સાહેબે કોઈ શીઆની ક્રિતાયમાં જોયું હશે.

ખીજ એક મોલવી સાહેબ “ તોયત નમુદા ” જે કુરઆન શરીફમાં છે તેના માએના બયાન કરતાં કહે છે કે તમે નમુદ નામના માણસ જેવી તોયા કરો. આ એક કેવી ખુદી ઇબારત છે તેના અર્થ પણ ખોટા ! નમુદ એ તોયાનું વિશેષણ છે. પણ તે માણસનું નામ આ જગ્યા કદી અછ

સકળ નથી મોલવી સાહેબે “ તોખત નસુહ ” નામની વારતાની ચોપડી વાંચી હશે તેમાં નસુહ નામના એક માણસ ઉપર કિરસો રચાયે છે તે ઉપરથી કુરઆનમાં આવેલા “ નસુહ ” શબ્દને પણ તેમ સમજી બેઠા. અફસોસ.

ગુજરાતમાં એક આ ગણતી ચાલુ છે કે ઉત્તર તરફ પગ કરી સુવાને કે તે તરફ મ્હોં કરીને પંશામ પાખાતું કરવાને યુર. સમજે છે એ તેઓની જહાલત છે. અને કેટલાક જાહેલ મોલવીયો તેઓને ટેકા આપે છે. તેઓને એક મુનયા જેવી નાંદલી કીતાબનું જ્ઞાન પણ નથી. તેના પૃષ્ઠ ૬માં ઇસ્તી જો કરવા માટે લખેલું છે, કિયલાને જમણે હાથે અથવા ડાબે હાથે રાખીને બેસો. તો જ્યારે કિયલાને જમણા હથ ઉપર રાખીને ઇસ્તીનજો કરશો તો કુતુબ તરફ પીઠ કરનાર થશો. અને જ્યારે ડાબા હથ ઉપર રાખશો તો ઇસ્તીનજો કરતી વેળા કુતુબને મ્હોં કરનાર થશો. એક મોલવી સાહેબ કેહવા લાગ્યા કે એ તરફ હજરત પીરાનપીર (રહ) ની કબર છે. આ કેવી જહાલત છે. જો સૂલતા ૧૦-૧૨ વર્ષના છોકરાને પુછશો તો તે પણ કેહશે કે બગદાદ ગુજરાતથી ઉત્તર તરફ નથી. વળી ધારો કે તે તરફ હજરત પીર (રહ) ની કબર છે. તો શું તેનું આટલું માન કે સેંકડો કોસથી પણ તેના તરફ પગ થાય નહીં? એનુંજ નામ કબર પ્રતી છે. વળી પીરો તો ચો તરફ થયા છે, અને તેઓની કબરો પણ ચોતરફ છે. ત્યારે એમ થવું જોઈએ કે કોઈ પણ તરફ પગ લંબાવાએ નહીં? તેઓ આટલું વિચારતા નથી કે કિયલા તરફ તો પંશામ પાખાતું કરતાં ન મ્હોં કરવું દુરસ્ત છે અને ન પીઠ કરવી દુરસ્ત છે. ફરી જો ઉત્તર દશા માનીતી હોત તો એ તરફ પંશામ પાખાતું કરતાં પીઠ પણ કરવી નહીં જોઈએ. એક સાહેબ કેહવા લાગ્યા કે એ તરફ કુતુબ છે તેના જવાબ કે કુતુબ જો વિલાયતનો દરજ્જો છે તે એ જગ્યાની સાથે ખાસ નથી. અને આ કુતુબના અર્થ ધ્રુવના છે. એનું કશું માન નથી વળી એ કુતુબના જેવો ખીજો કુતુબ દક્ષિણે પણ છે, જેને કુતુબે જોનુચી કહે છે. તો તમારા માનવા પ્રમાણે એ તરફ પણ પગ કરવા જોઈએ નહીં.

આ વખતમાં મુરજયા મજહબનો ફેલાવો થતો જાય છે. તેઓ માને છે કે શરિફને જેમ કોઈ નેકી લાભકારક નથી તેમ મુસલમાનને કેઈ ગુન્હ નુકસાનકારક નથી. ફકત નખી સાહેબની મોહબ્બત તથા ઇમાન બસ છે. તેમ હાલમાં પણ કેટલાક જાહેલ મોલવી એવોજ બકવો કરી લોકોને ભોરવે છે. એટલુંજ નહીં, પણ દાદી ગુન્ડાઓને શરાખીને ઉ-તેજન આપે છે. તેઓ જાહેરમાં હજરતની (સલ) મોહબ્બતનો ડોલ ધાલે છે પણ ખરું જોતાં તેઓ નખી સાહેબના દુશ્મન છે. નખી સાહેબના દીનને ખરાબ કરે છે, નખી સાહેબની ઉન્મતને ગુમરાહ કરે છે. હજરત કાજી અયાજે (રહ) હજરત મોહમ્મદ (સલ) ની પુર મોહબ્બતમાં એક કિતાબ “ શિફ ” નામની લખી છે. એ કીતાબને વાંચવાથી ખરેખરી હજરતની મોહબ્બત ઉત્પન્ન થાય છે, તેમાં આપ લખે છે. શેઅર.

લવ કાન હુબ્બોક સાદેકં લઅતઅતહુ

ઈબલ મોહિબ્બ લે મન ચોહિબ્બો ચોતીક*

તો ફકત મ્હોંથી મોહબ્બતનો દાવો કરવો બસ નથી, પણ જરૂર આપની તાબેદારી કરવી જોઈએ. અને જે નખી સાહેબની સુનત ઉપર ફિદા થાય છે, દરેક કામમાં સુનતને માફક ચાલે છે, તેનેજ હજરતની મોહબ્બતવાળો જાણવો. કુરઆન શરીફમાં હદીસ શરીફમાં ઘણી જગ્યા બયાન થયું છે કે હજરતની નાફરમાની કરનાર માટે જહનમ છે, તેમ ખીજી ઘણી તરેહના અજબોની વધદ પણ ખુલ્લી રીતે કેહવાઈ છે, કેટલાંક કામો માટે હજરતે (સલ) લાનત કરી છે. ફરી ફકત નામની મોહબ્બત કામ આવતી હેય તો આ બયાન ખોટાં થાય છે. નખી સાહેબની મોહબ્બત તે અદલાહની મોહબ્બતની શાખા છે અને અદલાહની મોહબ્બત તે મોહબ્બતનું મૂળ (અક્ષલ) છે. એ ખુલ્લું છે.

* અર્થ—જો તારી મોહબ્બત સાચી હોત તો તું તેની તાબેદારી કરતે. કારણ કે અચીત મોહબ્બત કરનાર પોતાના પ્રિયની તાબેદારી કરે છે. શા. મો.

હવે ખોદા પોતાની મોહબ્બત વિષે શું કહે છે. તે કુરઆનમાં વાંચીએ. “તું કેહ જો તમે અક્લાહની મોહબ્બત રાખો છો તો મારી તાબેદારી કરો, અક્લાહ તમારી મોહબ્બત કરશે. અને તમારા શુનાહ માફ કરશે. અને અક્લાહ બખ્શનાર રહમ કર્તા છે” સુરા આલે હમરાન ૩; ૭૧. આમા સાફ રીતે બયાન થયું છે કે ખુદાની મોહબ્બત માટે નખી સાહેબની (સલ) તાબેદારી કરશો તો ખુદા પોતે મોહબ્બત કરશે. અને પાપ માફ થશે. પણ વગર તાબેદારી કરે તે ખુદાની મોહબ્બત જે મુળ મોહબ્બત છે તે હોતી નથી. તો તેની શાખા હજરતની મોહબ્બત કેમ કરીને-સામેત થાએ? વળી તેઓ એમ પણ કહે છે કે લાંખી નમાજ પડવી ઘણા રોજ રાખવા મોટી દઢી રાખવી જકાત આપવી વગેરે એ કંઈ કામ આવશે નહીં. પણ જેઓ ફક્ત હજરતની મોહબ્બત રાખે છે, અને દાદી મુંડાવે છે, રોજો રાખતા નથી નમાજ પડતા નથી દાર પીએ છે વગેરે તેઓ જનતમાં જશે. આ કેહનારને ખુદા સમજ આપે. તે આટલું જાણતો નથી કે જે હજરતની મોહબ્બત નથી એવું તમે જેને માટે દોષ મુકો છો તેઓ ગરમી સરદીની મોસમને બરદાશત કરી નમાજ રોજ શા માટે કરે છે? જકાત હજમમાં પોતાનો માલ શા માટે ખરચે છે? શું તેઓ ઉપર ખુદા અને રસુલની તાબેદારી વગર કોઈ જખરામ કરનાર છે? તેઓ શા માટે ખીજ નાલાએકોની જેમ રોજ નમાજ નહીં તજતા તેઓ શા માટે હજમ જકાત ન આપી તે રૂખી અને ખિલાફ શરીઅતમાં નહીં લુટાવતા? પણ હજરતની મોહબ્બત તથા હજરતની તાબેદારીજ. એ કામને કરવા દેતી નથી. અને દાર પીનારા નમાજ તજનારા વગેરે જે હજરતની મોહબ્બત રાખનાર હોત તો જરૂર હજરત (સલ)ની તાબેદારી કરત. જેમકે હું ઉપર લખી ચુક્યો છું. અને વળી મોહબ્બત તે એક છુપી વસ્તુ છે તેની નિશાની હજરતની તાબેદારી છે. નખી સાહેબ (સલ)ની પેશીન ગોઠ છે કે આગલા લોકાએ જે કામ કર્યા હશે તેવા કામો મારી ઉમ્મનમાં જ્યાં સુધી થશે નહીં ત્યાં સુધી કેવામત કાએમ થશે નહીં સદક રસુલુ-લ્લાહ આપ સાચા છે તથા આપનું કહેલું સર્વ સાચું છે. હજરત ઇસા (અલે)ની કામમાં કેટલાક માણસો એવા નીકળ્યા હતા કે તેઓ કેહતા હતા કે ફક્ત હજરત ઇસા (અલે) ઉપર ઇમાન લાવવું બસ છે જે કેઈ હજરત ઇસાની મોહબ્બત રાખશે તે કદી જહનમમાં જવાનો નથી જેનો પુરાવો પાઉજના પત્રોમાં મળી આવે છે. તથા શેખ જમલુદ્દીન સાહેબ હકીકતે નેચરીમાં લખે છે કે નખી સાહેબ (સલ)થી પહેલાં પણ નેચરીયો હતા. એઓની ટેવ છે કે તેઓ ચાલુ ધર્મના ફરમાનોને પ્રથમ ઉડાવવાની કોશીશ કરે છે. અને જ્યારે તેમાં ફાવે છે તો ફરી વધીને ખુદાનો નકાર કરવાની કોશીશ કરે છે. જેમકે નોરેસ્વાનના બાપના વખતમાં એક માણસ ઉત્પન્ન થયો હતો અને તેણે દરેક સ્ત્રીથી એક બીજે છુના કરી શકે, કોઈ સ્ત્રી કે છુના ઉપર હરામ નથી, એવું જાહેર કયું હતું. અને તે પંચ ચાલુ પણ થયેલો. તે આપના કલા પ્રમાણે કેટલાક માણસો પોતાના લેકયરોમાં હજરત (સલ)ની મોહબ્બતની આડ કરી શરીઅતના અફકામોને આગલા લોકોની જેમ ઉડાવવાની કોશીશ કરે છે. અને ખુદાને એક કહે છે કે ચોરી કરો છુના કરો ગમે તે કરો ફક્ત હજરતની મોહબ્બત છે તો કદી જહનમમાં જશો નહીં. આવી વાતોની અસર સાધારણ માણસો ઉપર અને વિશેષ કરીને ખરામ તખીઅત વાળાઓ ઉપર કેવી થશે તે મા. વાંચકો સારી રીતે સમજે છે. ચોરી. કાંડગામ કાંડ, લુટ પારકી સ્ત્રી હરણ કરવી, બોરવી કે લાલચ દધ નિહાલ વાળી સ્ત્રીને ઉડાવવી વગેરે ભુંડા કામો જેથી માણસ રૂકે છે. હવે આ રોકનાર તથા તે કામને પાસે નહીં જવા દેનાર કેણુ? યા તો શરીઅતની ખીક યાતો સરકરી ખીક યા લોકોની ખીક છે. પણ જ્યારે શરીઅતની ખીક રહેશે નહીં અને આટલું કોઈ ગાનશે કે ફક્ત નખી સાહેબ (સલ)ની મોહબ્બત બસ છે, ગમે તે કરીએ હમારે માટે જનત તૈયાર છે, તો તેવા માણસને ઉપલા કામોથી બચવા માટે ફક્ત સરકારી અને લોકોની ખીક રહી. પણ સરકારી ગુન્હ તો જાહેર કર્યાંથી તથા સામેત થયાથી ગુન્હ ગણાય છે જે થી તે માણસ છુપી રીતે ઉપલા કામો કરવામાં એટલુંજ નહીં

પણ પોતાના લાભ માટે કોઈ માસુમ જીવને મારી નાખવામાં કદી અચકાશે નહીં. એવોજ હાથ લોકોની ખીંકના છે. તે સરકારને જોઈએ કે એવો અછીદો પ્રગટ કરનારની તથા તેના માનનારની જમાનત સ્વી, કે જેથી દેશમાં અમન રહે.

વળી એક સાહેબ બયાન કરે છે કે ખુદા કહે છે, “તું તારા રખતની બાદ ચકીન આવે તહાં સુધી કર” સુર હિજર ૧૫:૬૯) તો બ્યારે અમને ચકીન આવ્યું તો હવે ધખાલત ફરજ નથી. આ પણ જહાલત છે. મજકુર આયતમાં જે શબ્દ ચકીનનો છે એના અર્થ મોત છે, એમાં રિદાનો એકે મતે છે. અને સહાખીઓ પણ એજ અર્થ કરતા હતા. પણ અફસોસ કે જહાલતને લીધે પોતે ગુમરાહ થઈ બીજાને ગુમરાહ કરે છે.

કેટલાક લોકો શકાઅતને એવી રીતે બયાન કરે છે કે લોકો તેથી બેહકે છે, અને ગુન્હ માં ફરે છે. હજરત મોહમ્મદ (સલ)ની શકાઅત બરહક છે. એ એક એવો મસલો છે કે જેર મોકલ્લેદો પણ એને સારી રીતે માને છે, પણ કેટલાક શેતાનો નાહક તેઓને તોહમત આપી લોકોને ઉલ્લેરે છે. પણ શકાઅતના અર્થ આ નથી કે નખી સાહેબ (સલ)ની શકાઅતથી કોઈ જહનમ માં જશે નહીં. કારણ કે આપના ફરમાનમાં છે કે કેટલાક જહનમીયોની શકાઅત લાખી મુદત બબ્બા બાદ નખીસાહેબ (સલ) કરશે. બશક આપના તોફેલથી કોઈ મોમિન હમેશ જહનમમાં રેહસે નહીં. પણ ધણીએ લાખી મુદત જહનમમાં બળશે, એ હદીસોને જેતાં તથા ઓલમાઓના વચનો તથા અર્હીદાઓની કિતાબોને જેતાં માનવા વગર છુટકો નથી. તો ફરી તેથી બચવાની કોશીશ કરવી જોઈએ. ઇમામ મળલી (રહ) એહયાહિલ ઓલુમમાં ફરમાવે છે કે શકાઅત ઉપર બરોસો રાખીને ગુન્હવું કામ કરવું એવું છે કે જેવું કે કોઈ મોદો એક હુશ્યાર અને મેહેરબાન વૈદ (હકીમ) ઉપર બરોસો કરીને પરહેજ તદન છોડી દે. આ નાદાની છે. અને માફ કરખી (રહ) ફરમાવે છે કે વગર અમલ કરે જનંતની આશા રાખવી ગુન્હ છે. અને વગર સબખે અને જલાકે * શકાઅતની આશા રાખવી એક તરેહનો ઘોઠો છે અને જેની નફરમાની કરવી તેની મેહેરબાનીની આશા રાખવી તે હેમાકત તથા જહાલત છે. વળી નખીસાહેબ ઇમાનવાળાઓની શકાઅત કરશે ખરા, પણ કાફર મુશરફની કદી શકાઅત કરશે નહીં. માટે કુફર શિક્ક કદી કરવો નહીં. તથા સાશ કામો કયાં કરવા, કે તેની બરકતથી શિક્ક કુફર થાએ નહીં. જે લોકો હજરત પીરાનપીર (રહ)થી શકાઅતની આશા રાખે છે તેઓ ઠીક કરે છે. પણ તેઓએ આટલું ધ્યાનમાં રાખવું કે હજરત પીર (રહ)ના મજહબમાં બે નમાજ કાફર છે. એટલે તેવણ બે નમાજની કદી શકાઅત કરશે નહીં. માટે એકવારની નમાજ પણ જાણી છુજીને કદી છોડવી નહીં. વળી નખીસાહેબ (સલ) ફરમાવે છે કે “જે કોઈ જાણી છુજીને એક નમાજને છોડશે તેણે કુફર કયું” આના અર્થ ઇમામ અબુહનીફા (રહ) આ કરે છે કે તે કાફર થયો નથી પણ કુફરની પાસે થયો છે. અને બીજા કેટલાક મુજ તહેદો કહે છે કે તે કાફર થયો. હવે આપણે આપણા ઇમામની વાતને માનીએ છીએ. પણ ઇમામ સાહેબે આ પોતાના અનુમાન (ઇજ્ઝતેહાદ)થી કહ્યું છે. માટે થઈ શકે છે કે હજરતના વાક્યની મતલબ બીજા ઇમામોના કલા પ્રમાણે હોય તો ફરી બે નમાજની શકાઅત કદી હજરત કરશે નહીં અને જે તેની મતલબ અમારા ઇમામ સાહેબના કલા પ્રમાણેજ હશે તો બે નમાજ કુફરની પાસે તો થયો છે હવે જ્યાં સુધી કુફર કરશે નહીં ત્યાં સુધી શકાઅતની આશા છે. પણ તે આશા જહનમમાં ગયા બાદ પુરી પડશે કે તે પેહેલાં, તે ખુદા જાણે. કારણ કે કેટલોકોની શકાઅત જહનમમાં ગયા પછી હજરત કરશે. માટે નેહી કરવાની કોશીશમાં રહેવું. ખુદા કોઈની નેહીને બરબાદ કરતો નથી.

* આ ઇલાકો તથા સબખથી મતલબ હજરતની સુનત બજાવી લાવવી તથા હજરત તાબેદારી કરવી છે. આ. મો.

આ સર્વ થવાનું કારણુ આ છે કે કેટલાક વગર ઇલાએ આલિમ બન્યા છે, અને ફરી તેઓ વાએજો કહે છે અને ફતવા લખે છે, તથા ફતવા ઉપર સહી કરે છે, એની સામેતી જો આપ આહતા હો તો મોલવી બશીરના રીસાલા “ મોનીફ્ દીન ” માં રહી કરનારા સંતના લેહાને ઓળખો અને ફરી જુઓ કે તેઓ ફિક્હ, હદીસ, તફસીર તો કોરે રહ્યા સંજ નહો જો અરબીયું પહેલું પગથું છે તેને તેઓ જાણે છે તો કેટલું જાણે છે તે ઉપરથી આપની ખાતરી થશે. જાહેલો મોલવી મુક્તી બને એમાં કશી નવાઇ નથી એ પણ હજરતનો મોજેજો છે. મિશકાત આપે બશારતી-રસાઅહમાં અબુ હોરેરા (રદી) થી રિવાયત છે. “તેવણુ કહે છે કે નખી સાહેબ વાતચીત કરતા હતા એટલામાં એક આરાખી આવ્યો ને તેણે કહ્યું કે કેયામત ક્યારે થશે ? નખી સાહેબે ઉત્તર આપ્યો કે જ્યારે અનામત (ખિયાનત કયાથી) બરબાદ થશે તો તારે કેયામતની વાટ જોવી. તેણે કહ્યું કે કેવી રીતે તેનું બરબાદ થવું થશે ? આપે ફરમાવ્યું કે જ્યારે નાલા-એકાને તે ખાખત (હકુમત, સલતનત, ફેરલો કરવો વગેરે) સોંપાશે. તો તારે કેયામતની ધનતેજરી કરવી” ખુખારી, એટલે નાલાએકા મુક્તી તથા વાએજ અધીકારી અને ફેરલો કરનાર વગેરે લાએ એ કેયામતની નિશાની છે. મિરકાત જીલદ ૫ પૃષ્ઠ ૧૭૨

એ જહાલતનીજ શાખામાંથી એક આ પણ છે કે કેટલાક વાએજો કહે છે, વહાખડાએ કહે છે કે કખરોને સિબ્દો કરવો હરામ છે, જો માણસ પોતાની ઓથી જુમા કરતી વેળા યુએ આપે તો સિબ્દો થયો ફરી એને કોણુ નાદુરત કહે છે ? આ વાત મોલવી સાહેબની જહાલતને પ્રગટ કરે છે, કખર વગેરેને સિબ્દો કરવો વોજુથી કે વગર વોજુથી, એ એકે મતે હનફી મજહબમાં હરામ છે, અને ઇબાદતની નમતથી હોએ તો કુફર છે, વાએ મુલ્લા અલી કારીની શરહ ફિક્હ અકબર પૃષ્ઠ ૨૩૦ ખાલમગીરીયા, મિરકાત શરહ મિશકાત વગેરે, અને આ મા લાખુદ મિન્હો પૃષ્ઠ ૫૯, ૮૦, ૧૫૩ માં પણ છે. હવે આ સર્વ વહાખડા છે ? અથવા હનફિઓનો વેશ જાહેરમાં ધારણુ કરીને એઓને વહાખડા બનાવો છો ? શું ફિક્હની કોઇ કિતાબમાં વગર વોજુએ પણ દુરત છે ? જ્યારે ફિક્હની કિતાબોમાં હરામ લખાયું છે તો તેનો નકાર કરનાર તથા તે ઉપર દોષ ઝુકનાર પોતે વાહબી થાએ છે, હવે એ મોલવીને કયો ખતાબ આપવો જોઇએ ? નખી સાહેબની કબર મોખારકને જ્યારે સિબ્દો કરવાનું હરામ ફેકહાએએ એકે મતે લખ્યું છે તો વલિમોની કખર શી ગણતરીની ? વળી કખર તો એક જગ્યાએ રહી નખી સાહેબની જાદગીમાં એક સહાબીએ હજરત (સબ) ને સિબ્દો કરવા ધારેલું તો આપે ના પાડેલી (મા લાખુદ મિન્હો પૃષ્ઠ ૧૩૮) આવા એક ખુલ્લા મજલમાં એવણે મુજતહેદ બનવાની શી જરૂર ? કદાપી એવણે એમ ધાયું હોએ તો બનવા જોગ છે કે ખુદા સિવાય બીજા કોઇને સિબ્દો કરવો એકે મતે યા તો હરામ છે યા કુફર છે, જેથી દરેક હનફી મોલવી એને હરામ કહેશે, જેથી મોલવી સાહેબે આ એક બાજુ રમી કે કખરને સિબ્દો કરવાને વહાખડા હરામ કહે છે, એટલે લોકો સર્વ હનફી મોલવીઓથી ફરી જાએ તો ફરી શરીઅતના કાયદા પાલવાનું લોકોથી છોડાવવું સેહલાઇથી બની શકશે,

કેટલાક વાએજો બયાન કરે છે કે વહાખીયો મનીને પાક કહે છે, તેઓને ખુદાએ ગુમરહ કર્યા તથા તેઓને શ્રાપીત બનાવ્યા જેથી તેઓ આવી રીતે કહે છે, આ કેહવામાં મોલવી સાહેબ આટલું તો ઠીક કહે છે, વહાખી એટલે જર મોકલ્લેદો મનીને પાક કહે છે, પણ મોલવી સાહેબને આટલું જાન નથી કે ઇમામ શાફેઇ (રહ) પણ મનીને પાક કહે છે, હિદાયા, જોહરા નમયેરા વગેરે, ત્યારે મનીને પાક કેહનાર વિશે નખળા કબ્દો વાપરવા તેમાં ઇમામ શાફેઇ પણ દાખલ થાએ છે,

* મુલ્લા અલી કારી કહે છે, આ સવાલનો ખરો જવાબ થઇ શકતો નથી. કારણુ કે કેયા-મતનું નિમીત્ત વખત તે એક જગ્યા છે તેને કેઇ માનીતો ફિરશ્તો કે કોઇ નખી મોકલાએલો જાણુતો નથી, જેથી આપે એનો જવાબ નિજાનીયેથી આપ્યો, મિરકાત જીલદ ૫ પૃષ્ઠ ૧૭૨ ગ્રા. મો.

અને એક મુજતહેદને ગાળો ભાંડરી એ તો મરદુદતું કામ છે. ત્યારે વહાણીની ગાળોમાં મુજતહેદને મેળવીને પોતે મરદુદતું બન્યા એ જહાલતની ખરાખી છે.

એવીજ જહાલતનો નમુનો ખીજો એક છે. તે એ કે એક મોલવી સાહેબ વચ્ચેના ફેફલા લાગ્યા કે આ દેવ બંદવાળાઓ ગુમરાહ થયા છે, તેઓ પર ખુદાની માર છે. જેથી તેઓ કાગડો ખાવાને હલાલ કહે છે. આ મોલવી સાહેબને હદીસ ફિક્હતું જરાએ જ્ઞાન નથી. આલમ-ગીરીયા જેલપ શરહ કંજ, તકમેલએ બહારે રાએક, વજેરેમાં છે કે કાગડાની ત્રણ તરફ છે. એક જે ફકત દાણો ખાએ છે તે એકમતે હલાલ છે. ખીજો જે ફકત મુરદાર તથા નળસત ખાએ છે જે એકમતે હરામ છે. અને ત્રીજો જે મુરદાર તથા દાણો બંને ખાએ છે, એ તરફનો ધમામ અણુ યુસુફ (૨૬) ની નજદીક હલાલ છે, અને આજ વાતને ઉપલી કિતાબોમાં તથા ફુરે મુખ્તારમાં સહી કહી છે. અને આ વાત દેવબંદવાળા કહે છે, * હવે તેઓએ શું ખોટું કહ્યું તે સમજાવું નથી, નકામા તેઓને વગોવે છે, અને પોતાની જહાલતથી ધમામ અણુ હનીફા (૨૬)ને ગાળો ભાંડે છે, આ જહાલતની ખરાખી છે.

એવી જહાલતોને હું કયાં સુધી લખ્યા કરું જો તે સર્વ લખું તો એક ફરતર થાએ. એઓમાં જહાલતજ છે એમ નથી પણ સાથે શરાંરત અને બેદીની પણ છે. તેઓ લોકો ઉપર તોફાન મુકવામાં જરાએ અચકાતા નથી, અને લોકોને ખુશ કરવા કુદરીયાત બકવામાં જરાએ ખુદાથી ડરતા નથી. ધલમે ગેબની બાબતમાં તેઓ મન પર આવે તેવો બકવો કરે છે, ફટલીક વાર્તા દહી મુરતદ બને છે તે વિષે હું અત્રે હું કયાં લખું છું:—

(૧) અલ્લાહ તઆલાએ હજરત મોહમ્મદ (સલ) સાહેબને હજરો ગેબની વાતોની ખબર કરેલી (૨) જે ચીજ ખુદાએ જણાવેલી હોએ તેનો જાણનાર ગેબ જાણનાર નથી. (૩) નખી સાહેબ (સલ) ગેબ જાણતા નથી. (૪) નખી સાહેબ દરેક ચીજના જાણનાર નથી. આ ચાર દાવા છે, દરેકને બાબત હરું છું:—

અલ્લાહ તઆલાએ હજરત મોહમ્મદ (સલ) સાહેબને હજરો વાતો જણાવેલી એના ધણા દા-બલા છે. નખી સાહેબે આગલા પેગમ્બરોનો અદવાલ બાબત કરેલો, જનંત જહાનમનો હાલ, કેયામતની નિશાની, કબરની હાલત વગેરે બાબત કરેલાં. સંકડો પેશીનગોયો કહેલી જેમાંની ફટલીક નમુના હાખલ મેં મારા પુસ્તક સલ પ્રકાશમાં લખી છે. (વ ચો તેની છ ૨ પૃષ્ઠ ૮૮-૯૩) અને એ વાતને મોક-લ્લેદો તથા ગેર મોકલ્લેદો સર્વ માને છે, એનો નકાર કરનાર એકે નથી. તો જો કોઈ માણસ એમ કહે કે ફલાણો મોલવી એમ કહે છે કે હજરતને કોઈ ગેબની ખબર અલ્લાહે કરેલી નથી તો તમારે તે માણસને શેતાન સમજવો. તે લોકોને ઉસકેરવા તથા બેહકાવવા ખોટું કહે છે.

ખીજો દાવો કે જે ચીજ ખુદાએ જણાવેલી હોય તેનો જાણનાર ગેબ જાણનાર નથી, એ પણ ખુલ્લો છે. કારણ કે જણાવેલી વસ્તુને યા કહીને યા દેખાડીને જણાવી હશે. તો ફરી દેખેલી કે સાંભળેલી ચીજ ગાએબ નથી. તો તેનો જાણનાર ગેબ જાણનાર નથી.

ત્રીજો દાવો કે નખી સાહેબ ગેબ જાણનાર નથી, એમાં પુરાવાની જરૂર છે. તે આપણે કુરબાન સરીકમાં તપાસીએ “તું” કેહ (ઓ મોહમ્મદ) હું તમને કેહતો નથી કે મારી

× કમગાની બાબતમાં એક રિસાલો નામે “ફસલુલ ખિતાબ, શી તહફીકે મજાલલીલ ગેરાબ” મીરઠમાં છપાયો છે, અને તે ગંગોહ જલ્લે સહારનપુરમાં મોદ્દવી યહયા સાહેબ પાસેથી ફાઇ બાને કીમતે મળે છે, એ વાંચવા લાયક છે. ગુ. મો.

પાસે અલ્લાહના ખજાના છે, તથા હું જેમ જાણુતો નથી” મુરા અનઅમ્મે ૬:૫૦ વળી કહે છે, “તું કેહ, (ઓ મોહમ્મદ) હું માલેક નથી મારા જીવના લાલનો કે નુકસાનનો પણ જે કંઈ ખુદાએ ચાલું હોય. અને જો હું જેમ જાણુતો તો ધણો લાલ મેળવત. અને કંઈ નુકસાનની મને લાગતે નહીં” મુરા આરફ ૭:૧૮૭. વળી કહે છે, “તું કેહ, (ઓ મોહમ્મદ) ખુદા સિવાય જે કંઈ આસમાનોમાં અને જમીનમાં છે તે જેમ જાણુતા નથી.” સુગ નમલ ૨૭:૬૫ એ વગર બીજી ઘણી આયતો છે. હવે આપણે હનફી મઝહબની ફિકહ તથા અકાએદની કીતાબો તપાસીએ. મુદ્દા અલી હારી (૨૬) શરહ ફિકહ અકમર પૃષ્ઠ ૨૮૫માં લખે છે ‘નખી સાહેબ (સલ) જેમ જાણે છે એવો અકીદો રાખવાને હનફીયોએ ખુદી રીતે કુદર કહ્યું છે.” શરહ અકાએદ નસફી પૃષ્ઠ ૧૨૨માં છે. “ઇલમે જેમ ફક્ત ખુદાજ જાણુનાર છે” ફતાવા કાજી ખાનજી ૪ પૃષ્ઠ ૪૬૯ માં છે “નખી સાહેબ જેમ જાણુતા નથી.” મુન્નારફ ફતાવામાં છે “આ યોખખુ કુદર છે કારણ કે તેણે અકીદો કયો કે નખી સાહેબ જેમ જાણે છે” એ ઉપરાંત ઘણા દાખલા છે. કયાં સુધી કોઈ લખે. ત્યારે સિધ્ધ થયું કે નખી સાહેબ (સલ) જેમ જાણુતા નથી. જે કંઈ એવો દાવો કરતો હોય કે નખી સાહેબ જેમ જાણુનાર છે તેના ઉપર જરૂર છે કે જેવી રીતે કુરઆન શરીફમાં નખી સાહેબને કેહવાયું કે “તું કેહ હું જેમ જાણુતો નથી” તેવી કંઈ આયત બીજી લાવે. ઇલમે જેમ અલ્લાહનો ખાસો છે તે બીજામાં સામેલ કરવું શિકં છે. નખી સાહેબને અલ્લાહ તઆલાએ હજારો જેમની વાતથી ખબરદાર કયાં પણ તેથી જેમ જાણુનાર કેહવાતા નથી. કેટલાક સાહેબો કહે છે કે નખી સાહેબને જેમ જાણુવાથી અમર જેમ હકીકીના જાણુનાર તો નથી પણ મજબૂતી રૂએ જેમ જાણુનાર છે. જેવી રીતે એક ચીજ કે તેનો હકીકી માલેક ખુદા છે, છતાં માણસને તેનો માલેક મજબૂ (અલંકાર)ની રૂએ કહીએ છીએ, એમાં શિકં શાનો ? એવીજ રીતે ખુદા જોનાર સાંભળનાર છે. તેમ બંદાને સાંભળનાર જોનાર કહીએ છીએ એમાં શિકં કેવો ? તેનો જવાબ કે કુરઆન શરીફમાં હદીસ શરીફમાં કેટલીક વસ્તુઓ વિષે કેટલાકોને માલેક કહ્યા છે, જેમકે “તમારો માલ ” તથા “જેને તમારો સિધ્ધી હાય માલેક થયો હોએ ” વગેરે જેથી અમે માણસને એક ચીજનો માલેક કહીએ છીએ. એવીજ રીતે સાંભળનાર જોનારના શબ્દો એક બીજા ઉપર વાપરતા હતા. પણ જેમ જાણુવાનો શબ્દ એવો નથી. રસુલુ-સલાહ પોતે કહે છે કે હું જેમ જાણુતો નથી* હજરત આએશા કહે છે કહે છે કે નખીસાહેબ (સલ) જેમ જાણુતા નથી ફાહા કહે છે કે હજરત જેમ જાણુતા નથી. ફરી એઓની કદપના કેમ ચાલી શકે ? વળી તેઓ આટલું નહીં જાણુતા કે હજરત મોહમ્મદ (સલ) ના નામો અને સિફતો (વિશેષણો) માટે આગલી કિતાબોમાં કે કુરઆન શરીફમાં કે હદીસ શરીફમાં જે નામો વપરાયા છે તે નામોને તથા સિફતોને લોકોએ જમા કર્યા છે. તેમાં દલાએલુલ ખેરાતમાં એવા નામો બસોને એક લખાયા છે, તેમાં કેટલાક નામો તો જાહેરમાં એક સાધારણ રીતના છે. જેમકે “સાહેબુ-સ્સેફ (તબવારવાળા) “સાહેબુ-રે’દા” (ચાદરવાળા) સાહેબુલ એમર” (હુગીવાળા) વગેરે. તો જો ખુદા તઆલાએ હજરત (સલ) ને હજારો જેમની ખબર આપી તેથી “આલેમુલજેમ” (જેમ જાણુનાર) એ શબ્દ દીનમાં કેથે વપરાયો હોત તથા વાપરવો દુરસ્ત હોત તો આપના નામોમાં જરૂર આલેમુલ જેમ લખાત. કારણ કે ઉપલાં નામો કરતાં આ નામ ઘણું માનવું છે. તો સિદ્ધ થયું કે ખુદા વગર કંઈ જેમ જાણુનાર નથી. વળી જુઓ કે નખીસાહેબને જેમ જાણુવાથી આપ જેમ જાણુનાર થાએ તો લગુ પડે છે કે દરેક મુસલમાન, ખ્રીસ્તી અને યહૂદી જેમ જાણુ

* જ્યારે નખી સાહેબ પોતે તથા કુરઆન શરીફ ના કહે કે હું જેમ જાણુતો નથી તે છતાં અમ કેહવું કે નખી સાહેબ જેમ જાણુનાર છે, એ પોતાની બહાક્ત જાહેર કરવા છે, તથા આશંકે રસુલ ખનવાનો દાવો કરી લોકોને ઠગવા છે. અને બીજા મોલવીઓને બદનામ કરવાના ચુકતી છે. શા. મો.

નાર થાએ, તથા તેઓને આલેખકગણ કેહનાએ, કારણ કે જેવી રીતે નખીસાહેબ (સહ) ને જીવનની મારફત જોવાની ખબર થતી તેમ જોએને નખીની મારફત જોવાની ખબર થઈ છે. પણ જોએ ઉપર કોઈ બેદીન વગર ખીજે કોઈ આલેખક ગણ (જેમ જાણનાર) નો શબ્દ વાપરશે નહીં.

એવો દાવો કે નખી સાહેબ દરેક ચીજના જાણનાર નથી. એટલે અદલત તમાલાએ નખી સાહેબને (સહ) હજારો ચીજનો ધક્કમ આપ્યો એ ખરું છે. પણ કોઈ ચીજ આપના ઇલમથી બહાર નથી સર્વ ચીજ આપના ઇલમના ઘેરાવામાં છે એવું માનવું જોડું છે. એ વિષેના દાખલા જે ફક્ત મિશ્રકાત શરીરથીજ લખાએ તો સો ઉપર થઈ. પણ હું કુંદાણ માટે અહીં નમુના દાખલ લખું છું.

હોજેશ (રહી) થી રિવાયત છે, રસલુદ્દાહે (સહ) ફરમાવ્યું, “હું જાણતો નથી તમારામાં મારે કેટલું રહેવું છે. (એટલે મારી કેટલી ઉમર બાકી છે તે હું જાણતો નથી.) માટે જોએ મારી પાછળ છે અપુખ્ત અને એમર (રહી) તેમની તમારે તાબેદારી કરવી”. તિરમીજ. તથા મિશ્રકાત બાબો મનાકેએ અપુખ્ત વ એમર. તો જે દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો પોતે કેટલું જીવશે તેની જાણ થાત. તો ફરી કેહતે નહીં, “હું જાણતો નથી” વળી હજારત મોઆબ થી રિવાયત છે, રસલુ-દાહે ફરમાવ્યું, “હું જનતમાં દાખલ થયો તો ત્યાં અચાનક એક સોનાનો મેહેલ નજર આવ્યો તો મેં કહ્યું કે આ મેહેલ કોને માટે છે ? તેઓએ કહ્યું, એક જુવાન ફારેશી માટે છે. તો મેં કહ્યું કે તે કુંજ છું. મેં કહ્યું કે તે કોણ છે ? તેઓએ કહ્યું, એમર ખીન ખતાબ. (રહી) તો જે હું તારી (જો ઉમર) ગેરતને નહીં જાણતો તો હું તેમાં દાખલ થતે” મિશ્રકાત જીલદ ૫ પૃષ્ઠ ૫૩૪ તો જે નખી સાહેબ (સહ) દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો તે મેહેલ કોનો છે તે જાણતો, પુછવાની જરૂર પડતે નહીં, તથા તે ઉમરનો હતો એમ જાણ હોત તો કદી પોતે ધરતે નહીં કે “તે હું છું” અપુ હોરેરા (રહી) થી રિવાયત છે, “નખી સાહેબે (સહ) મને કહ્યું, તું કયા કખીલાનો છે ? મેં કહ્યું, દોસનો છું. ત્યારે તેવણે કહ્યું, હું ધારતો હતો કે દોસમાં કોઈ સારો માણસ નથી” મિશ્રકાત બાબો મનાકેએ ફારેશ. તો જે નખી સાહેબ દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો અપુ હોરેરા કયા કખીલાના છે તે જાણી લેત. તથા અપુ હોરેરા દોસ કખીલાના છે એવું જાણવા છતાં કદી ધારના કરતે નહીં. કે દોસમાં કોઈ સારો માણસ નથી. વળી જામેર (રહી) થી રિવાયત છે, નખી સાહેબે પોતાની વક્તવ્યી એક માસ પહેલાં ફરમાવ્યું, “તમે મને કયામત વિષે પુછ કમે છો તેની જાણતો ખુદાનીજ પાસે છે” મુસન્નેમ શરીફ. તો જે નખી સાહેબ દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો કયામત ક્યારે થશે તે જાણતો. નખી સાહેબ (સહ) દરેક ચીજના જાણનાર છે એવો દાવો કરનાર આજ સુધી એક પણ હદીસ એવી લખ્યા નથી જેથી જાણતું હોય કે કયામત ક્યારે થશે તે નખી સાહેબ જાણે છે, વળી કયામતની બાબતમાં જુખારીની શરહ એની જીલદ ૧ પૃષ્ઠ ૩૨૭માં છે. કયામત ક્યારે થશે તે ખુદા વગર કોઈ જાણતું નથી એવો અકીદો રાખવો હીનમાંથી છે” પણ એ હીનોને હીનની શી ગરજ ?

હનશી મજહબની આમુલે ફિકહની કિતાબો નુરલ અનવાર, તલવીહ, મોસદ્દશસુ-રસોલુત વગેરે કિતાબોમાં લખાયલું છે, હનશીએનો અકીદો છે કે જ્યારે કોઈ યત અથવા સવાલ નખી સાહેબ (સહ) પાસે આવે, અને તે વિષે વહી થઈ ન હોય તો હજારત પર વાગ્યો છે કે તેના જવાબ માટે ત્રણ દિવસ અથવા મતલબ જતી નહીં રહે તેટલી મુદત વહીની ઇન્ટેજરી કરે. ફરી મુદત વિતાવ્યા પોતાના ઇતેજહાદ (અનુમાન) પ્રમાણે અમલ કરે, ફરી તે અનુમાન કરવામાં કદી હજારત (સહ) થી જુલ થતી અને કદી ઠીક, અને જે જુલ થતી તો ખુદા તરફથી તેના વિષે ચેતવણી થતી. હવે વિચાર કરતાં છે કે નખી સાહેબ (સહ) જે દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો ઇન્ટેજરી

કરવાની જરૂર નથી. તેમ તે પછી ઇશ્વરેદ કરવામાં જુલોતો કદી થતોજ નહીં. મજબૂર ક્રિતાઓમાં ઇશ્વરેદ કરવાના (પોતાની રાયથી તથા અનુમાનથી કેહવાના) કેટલાક દાખલા લખાયલા છે અને તેમાં થયેલી જુલ જયાન થઇ છે. ફરી નખી સાહેબ (સલ) દરેક ચીજના જાણનાર કેમ થાય ? અફસોસ આવે એક ખુદશે મસલો પણ તેઓને ખબર નથી અને પોતાની હકને માટે હનશી મજહબના ઓસુલે શીકહના એકમતે મનાએલા મજલાની ના પાડે છે, અને વહાખીયોતું કામ પોતે બળવી ખીજઓને નકામો દોષ આપે છે. તેઓને જોઇએ કે ઓસુલે ફિકહની ક્રિતાઓ જુએ. કેટલાએક લોકો લોકોને ભારવે છે અને મારા વિષે તેમ ખીજ મોલવીઓ વિષે તરેહ તરેહની કલપના કરી બેહકાવે છે તેઓ કહે છે કે આજ તરસો વર્ષથી સર્વ મુસલમાનોમાં મનાતી વાત “ નખી સાહેબ માસુમ છે ” તેને ગુનામ મોહમ્મદ વગેરે ઉડાવે છે, આ કેહનાર ચેતાનનું કામ બળવી રહ્યો છે, તેને આટલી ખબર નથી, નખી સાહેબ ગુન્હથી માસુમ (નિરપરાધી) છે એ એકે મતે છે, અને હું તેમ ખીજ સર્વ સુન્દીયો માનીએ છીએ. પણ ઇશ્વરેદ કરવામાં જુલ થવાથી માસુમ (ખયેલા) છે એનો તે કોઇ હનશી મજહબવાળો માનનારો નથી. મતલબ કે અસમત બે તરેહની છે. એક માસુમ ગુન્હથી અને એક માસુમ ઇશ્વરેદમાં જુલ કરવાથી. હવે એકને ખીજ સાથે મેળવવું એ પોતાની જહાલત જાહેર કરવી છે. પેહેલી અસમત દરેક પેખર માટે છે અને બીજી કોઇને માટે નથી, ખુદા સમજ આપે.

ખુખારી શ્રીફ પુષ્ટ ૭૨૭ માં છે “જેદ ખીન અરકમ (રદી) કહે છે કે હું એક લડાઇમાં હતો ફરી મેં અખદુસ્લાહ ખીન એમી ખીન સલુજ (મોનફેકોના સરદાર)થી કાબુલ્યુ, તે કેહતો હતો કે રસુલુ-સ્લાહ પાસે જોઓ છે તેઓને તમે કાંઇ આપશો નહીં તો તેઓ તેની (નખી સાહેબની) પાસેથી વિખેરાઇ જશે. અને જો અમે તેની પાસેથી પાછા ફરશું તો ઇશ્વરજવાળો (એટલે પોતે) જીજતવાળાને (એટલે રસુલુસ્લાહને) ત્યાંથી કહાડી મુકશે. ત્યારે એ વાત મેં મારા કાઠાને અથવા ઉમરને કહી. તેણે નખી (સલ) ને કહ્યું, તો તેવણે મને જુલાબો. મેં તેમને તે વાત કહી. ફરી રસુલુ-સ્લાહ અખદુસ્લાહ ખીન એમીને તથા તેના સાથીઓને તેડ્યા, તેઓએ કસમ ખાધા કે એ વાત અમે કહી નથી, જેથી રસુલુ-સ્લાહ (સલ) મને જુલાડ્યો અને તેને સાચવ્યો. આથી મને એવો ગમ પેદા થયો કે તેવો ગમ કદી મને થએલો નહીં ફરી હું ધરમાં ખેડેલો હતો ને મારા કાઠાએ કહ્યું રસુલુ-સ્લાહ (સલ) તને જુલાડ્યો તથા તારાપર ગુસ્સો કર્યો તો તેં શું ધારેલું હતું ? ફરી આલાહ તઆલાએ ‘ઇબ્રાહીમ અમકલ મોનાફેકુન’ ઉતારી. ફરી નખી સાહેબે (સલ) મને તેડાવી આ આવત પઢી અને કહ્યું ‘ઓ જેદ ખુદા તને સાચવે છે,’ તો જો નખી સાહેબ (સલ) દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો આ મુનાફિક જે ખાતરીથી જુલો હતો તેને તેવણુ સાચવતે નહી તથા જેદ ખીન અરકમ જે હકીકતમાં સાચા હતા તેમને કદી જુલાડ્યે નહી, મોલવી બશીર પોતાની ક્રિતા “મુનાફિકીન” પુષ્ટ ૧૭૫ માં એનો ઉતર આવી રીતે લખે છે, તેનો સાર. “આ ફિરસા-ઓથી આગલા વખતમાં હજરતને સર્વ ઇલમ દેવાયો છે, એનો કોઇ દાવો કરનાર હોત તો તમારી વાત ઠીક થાત, પણ જ્યારે કોઇ એનો દાવો કરનાર નથી તો ફરી તમારો નકામો બકવો છે ” ઇશ્વરતથી ખુદી રીતે મીં બશીરનો એકરાર પ્રાટ થાય છે કે આ ફિરસાના વખત સુધી હજરતને તમામ ચીજનો ઇલમ અપાયેલો નથી. નસાઇ જોતાં માલમ પડે છે કે આ ફિરસો તયુકની લડાઇમાં બનેલો અને તે બને ૯ હીજરીમાં થઇ છે. અને નયુવતથી સને ૨૨ માં થયો છે. ત્યારે નોખુ-વક્ત પછી બાવીસ વર્ષ સુધી નખી સાહેબ (સલ) ને દરેક ચીજનો ઇલમ દેવાયો એ તેમને માથે બયાન કરવાનું છે, પણ હજી સુધી બયાન કયું નથી. મીં બશીર કેટલાક વલીયો માટે માને છે, ફનીયાની કોઇ ચીજ તેઓથી છુપી નથી- તેઓની આગલ છે. અને જુઓ તો મજબૂત પુરાવાથી સિદ્ધ થયું છે અને મીં બશીરના એકરારથી સિદ્ધ થયું છે કે જેદ ખીન અરકમ (રદી) નું સાચ-

પણ તથા અખડલાહ બીન સહુલનું જુદું હજરતને જણાવેલું નહીં તો મીઠા બરીર નથી સાહેબના ઇલામથી વલીઓના ઇલામને વધારનાર થયા એનુંજ નામ બેદીની તથા જુદી વાતને નીલાવડું ખુદા સમજ આપે.

એ મસલાને આટલા ઉપર ટુંક કરું છું વધુ ખ્યાન માત્ર રચેલા “ મુજલતુ રેખ ” તથા “ જીબી રીસાલો ” તથા મોલવી બશીરના રિસાલાનો ટુંક જવાબમાં વાંચો. ખુદા સમજ આપનાર છે. અને આ ક્રિતાઓમાં પણ કેટલીક જગ્યા કેટલીક બીજી દલીલો આ મસલા ઉપર લખાયેલી છે. તેથી તમે વાંચેક થશો,

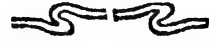
આ ક્રિતાઓમાં સેંકડો મસલા લખાયેલા છે, જેથી કેટલીક બીજી જહાલતો પણ તે જાહેલ વાગેજોતી જણાશે જેથી તેઓ આ ક્રિતાઓની નિંદા કર્યા વગર રહેશે નહીં કારણકે જો તેઓ નિંદા નહીં કરે અને લોકો આ ક્રિતાઓથી સેંકડો મસલા શીખશે અને તેઓને આવડશે નહીં અથવા તેથી ઉલટા ચાલશે તો શરમાવડું પડશે.

આ જહાલત દૂર કરવા માટે ગુજરાતી ભાષામાં ક્રિતાઓના તરજુમા થવા જોઈએ. પહેલા કરતાં હાલ ઠીક છે, કેટલાક માણસો ગુજરાતી ભાષામાં ક્રિતાઓ કહાલવા લાગ્યા છે. પણ એટલાથી બસ નથી. ધણા માણસો આ કામ માટે ઉભા થવા જોઈએ, તેમ ફોલતવાળા દીન દારોએ એવા માણસોને ઉત્તેજન આપવું જાઈએ, મારી એક પણ ક્રિતાઓ નહીં વેચાય તો મને કશો આચકો લાગે નહીં કારણકે ખુદાએ મને સજિતવાન કર્યો છે એ ખુદાનું એહસાન છે. અલહુમ્મો ક્રિલાહ, પણ જો મરીબો એ કામનો શોખ રાખતા હોય અને તેઓ જો એક ક્રિતાઓ છપાવશે અને નહીં વેચાશે તો તેઓનું કામ અટકી પડશે. તેઓને એટલું તો મજબૂજ જોઈએ કે તેઓના ખરચેલા રૂપીયા મહે, તથા તેઓનો ગુજરો ચાલે. એમ થયેથી બીજા ધણા લોકો બહાર પડશે.

ખુદાના બંદાઓને હજરતની શરીઅત પહોંચાડવી એથ કયું ઉમદા કામ હશે ? હજરત કામમ રખ્યાની મોજદદિદ અબકેસાની (રહ) પોતાની મકતુઆતના જીલદ ૧ મકતુબ ૪૮ માં એલ-માએ દીનની તારીફમાં એવી રીતે ફરમાવે છે- “ મજહૂબ ઇસ્લામ આજ સાહેબોના તોફાની કાએમ છે, અને કલે કેયામતમાં શરીઅતની પુછ થશે, તસવ્વેફની થશે નહીં, જનતમાં દાખલ થવું તથા દોજખથી બચવું શરીઅત ઉપર ચાલવા ઉપર અટકેલું છે. અ-ખીયાઓએ લોકોને શરીઅત તરફ ખેલાવ્યા છે અને નજાતનો દારો-મદાર એના પર રાખ્યો છે. અને આ બુજ્જો (પેગંબરો) ના મોકલવાથી મતલબ શરીઅત પહોંચાડવીજ હતી. તો શરીઅતને ચાલુ કરવા તથા ઇસલામના અહકામોને જરી કરવા વિશેષ કરી આવા વખતમાં કે દીનમાં સુસતી હોય એ સર્વ નેકાઓથી વધુ છે. કરોડો રૂપીયા ખેરાત કરવાનો પણ એટલો સવાબ મળતો નથી જેટલો કે શરીઅતના એક મસલાને ચાલુ કરવાથી થાય છે. કારણકે એમાં ખાસ નબીઓની તામેદારી તથા તેમના કામમાં મલતાપણું છે, કરોડો રૂપીયા બીજા લોકો પણ ખેરાત કરી શકે છે, અને શરીઅત ઉપર અમલ કરવો જીવ ઉપર ધણોજ ભારી છે, કારણકે શરીઅત નફ્ફની વિશ્વ છે, અને ખેરાત કરવામાં કદી નફ્ફ પણ મોવાઈક થાય છે હા ખેશક શરીઅતની મદદ અને મજહૂબના રિવાજ દેવામાં જે માલ ખરચ થાય છે તેનો ધણો મોટો દરજો છે, અને આ નફ્ફતથી આ માર્ગમાં એક પૈસો ખરચ કરવો તે બીજી જગ્યાના લાખો રૂપીયા ખરચ કરવા કરતાં બેહતર છે, અને અફજલ છે, ” (નુર અલા નુર ઉપરથી). માટે એ કામમાં કે.શીશ કરવી જોઈએ, છેવટમાં ધણી નમ્રતા પુરવક હું અરજ કરું છું કે આ ક્રિતાઓમાં તરજુમા કરતાં અથવા નવી નોટ લખતાં મારેથી કંઈ જીલ થઈ હોય તો તેને સુધારવા મહેરબાની કરશો, ખુદા આપને જજાએ ખેર આપશે અને તે વિશે મને ખબર આપશો તો હું આપનો આભારી થઈશ. અને આ ક્રિતાઓથી લાભ લેનાર મને દુઆએ ખેરથી યાદ કરે, કારણ કે હું એનો ધણોજ ગરજવાન છું સમાપ્ત.

અનુક્રમણિકા.

૫૪

- ૧ ઈમાનની કિતાબ
- ૧૧ ફા. ૧ નમાજના અંદાજસ્ત વિષે.
- ૧૨ તહારતની કિતાબ
- „ ફા. ૧ વોજુ વિષે,
- ૧૫ ફા. ૨ વોજુ તોડનાર વિષે.
- ૧૭ ફા. ૩ ગોસ્લ વિષે
- „ ફા. ૪ ગોસ્લના કારણો વિષે.
- ૧૬ ફા. ૫ નખસત વિષે
- ૨૧ ફા. ૬ પાક કરવા વિષે.
- ૨૪ ફા. ૭ તયમ્મોગ વિષે.
- ૨૬ નમાજનો આખ
- „ ફા. ૧
- „ ફા. ૨ નમાજના વખતો વિષે,
- ૨૯ ફા. ૩ અગ્ન વિષે,
- „ ફા. ૪ નમાજની શરૂઆત વિષે.
- ૩૧ ફા. ૫ નમાજના રૂકૂનો વિષે.
- ૩૩ ફા. ૬ નમાજના વાજેઓ વિષે,
- ૩૭ ફા. ૭ નમાજ પડવાની રીત વિષે,
- ૪૩ ફા. ૮ નમાજમાં હક્ક થવા વિષે,
- ૪૬ ફા. ૯ નમાજની કળ વિષે,
- ૪૭ ફા. ૧૦ નમાજને તોડનાર તથા મકરૂહ વિષે,
- ૫૨ ફા. ૧૧ ખીમારની નમાજ વિષે,
- ૫૩ ફા. ૧૨ મોસાફરની નમાજ વિષે,
- ૫૪ ફા. ૧૩ જુમઆની નમાજ વિષે,
- ૫૭ ફા. ૧૪ પાંચ વખતની નમાજ સિવાય ખીજ વાજેખ નમાજને વિષે,
- ૬૦ ફા. ૧૫ નક્લ નમાજને વિષે.
- ૬૩ ધરતેખારાની નમાજ વિષે.
- ૬૪ તોખાની નમાજ વિષે.
- „ હાજતની નમાજ વિષે.

૫૪

- ૬૫ તસબીહની નમાજ વિષે
- ૬૬ મકસુની નમાજ વિષે,
- „ વરસાદ માંગવા વિષે,
- ૬૯ ફા. ૧૬ તિલાવતના સિખદા વિષે.
- ૭૧ જનાજનો આખ
- ૭૬ ફા. ૧ શહીદો વિષે.
- ૭૭ ફા. ૨ માતમ વિષે.
- ૭૯ ફા. ૩ જુયારત વિષે,
- ૮૦ જકાતનો આખ
- ૮૭ ફા. ૧ સાકએ ફિત્ર વિષે,
- ૮૯ ફા. ૨ નક્લ સફા વિષે,
- ૯૧ રોજનો આખ
- ૯૪ ફા. ૧ કળ અને કફરાના કારણો વિષે.
- ૧૦૦ ફા. ૨ નક્લ રોજ વિષે.
- ૧૦૨ ફા. ૩ એતેકાફ વિષે.
- ૧૦૪ હજજનો આખ
- ૧૦૫ તકવાનો આખ
- „ ફા. ૧ ખાવા વિષે.
- ૧૧૧ ફા. ૨ કપડાં પેહેરવા વિષે.
- ૧૧૩ ફા. ૩ સ્ત્રી મેલાપ તથા તેને ચાહનાર વસ્તુઓ વિષે.
- ૧૧૫ ફા. ૪ ધધો વેપાર અને મોકરી કે ભાડા વિષે,
- ૧૧૭ વિખાજ વિષે.
- ૧૨૫ ફા. ૫ વેહારનો તરીકો લોકોના હકો ચુન્હો અને કેટલીક જુદી જુદી આખતો વિષે.
- ૧૩૯ એહસાનનો આખ
- ૧૪૨ અંથ સમાપ્તી
- „ કલેમાતે કુફર વિષે.
- ૧૫૬ વસીયતનામું.

જાહેર ખબર.

બંજારાલલક ગુજરાતી કી, રા, ૩
 તોહરતુલ હિંદ ગુજરાતી કી, ૨-૮-૦
 તોહરતુલ હિંદ અંગ્રેજી કી, ૨-૮-૦
 માલાખુદ મિન્દો ગુજરાતી કી, ૨-૦-૦
 મશારેકુલ અનવાર ગુજરાતી ભાગ ૧ લો
 કી, ૧-૮-૦
 મશારેકુલ અનવાર ગુજરાતી ભાગ ૨ જો
 કી, ૧-૮-૦
 મશારેકુલ અનવાર ગુજરાતી ભાગ ૩ જો
 કી, ૧-૮-૦
 કુરઆને શરીફ તેની સાથે ગુજરાતી અક્ષરમાં
 પશુ કુરઆન એટલે ગુજરાતી જાણનાર પશુ
 કુરઆન પઠો શકે છે અને તેની સાથે ગુજરાતીમાં
 તરજુમો, ૨ ભાગમાં જલ્લદવાળા. કી, ૧૫-૦-૦
 કુરઆને શરીફ મોટા તથા ઉમદા ખતમાં
 અને તેની નીચે શાહ અબ્દુલ કાદેર (૨૬) નો
 જગત જાણીતો તરજુમો ગુજરાતી અક્ષરોમાં
 જલ્લદ સાથે કી. રૂ. ૭)
 આયર્ પથ કાઢનાર પડિત દયાનંદ
 સરસ્વતીના સ્તુતિ પ્રકાશનું ખંડન ગુજરાતીમાં
 પ્રથમ ભાગ રૂ. ૦-૧૦-૦
 સ્તુતિ પ્રકાશનું ખંડન અંગ્રેજી પ્રથમ ભાગ
 કી, ૧-૪-૦

ફાગેલ મુસલમાની હિસ્સા વારસાની કીતાબ
 ગુજરાતી કી, આના ૧૦
 મુનબ્બેહાત ગુજરાતી કી, આના ૬
 મુનબ્બેહાત અંગ્રેજી કી, આના ૧૨
 તકવીયતુલ ઇમાન ગુજરાતી કી. આના ૬
 ઇસલાહુલ ખિયાલ ગુજરાતી કી આના ૫
 એહેસ્તીએવર ગુજરાતી ભાગ ૧ લો કી, આ. ૫
 " " " ૨જો કી, આ, ૫
 " " " ૩જો કી, આ, ૫
 " " " ૪થો કી, આ, ૫
 " " " ૫મો કી, આ, ૬
 " " " ૬ હો કી, આ, ૮
 " " " ૭મો કી, આ, ૫
 " " " ૮મો કી, આ, ૫
 મજહરલ ઇસ્લામ ગુજરાતી આના ૫
 જમાનુલ શીરદોસ ગુજરાતી કીમત આના ૫
 રદદે શિક્ક ગુજરાતી આના ૩
 ગઉરફક અંગ્રેજી કીમત આના ૬
 જૈઅલ પરીક્ષા ગુજરાતી કીમત આના ૨
 જેહાદની હકીકત ગુજરાતી કીમત આના ૨
 આકાશ ચાલ રહે પૃથ્વીચાલ ગુજરાતી કીમત
 આના ૨
 મસીહુદ દજ્જાલ ગુજરાતી કીમત આના ૨

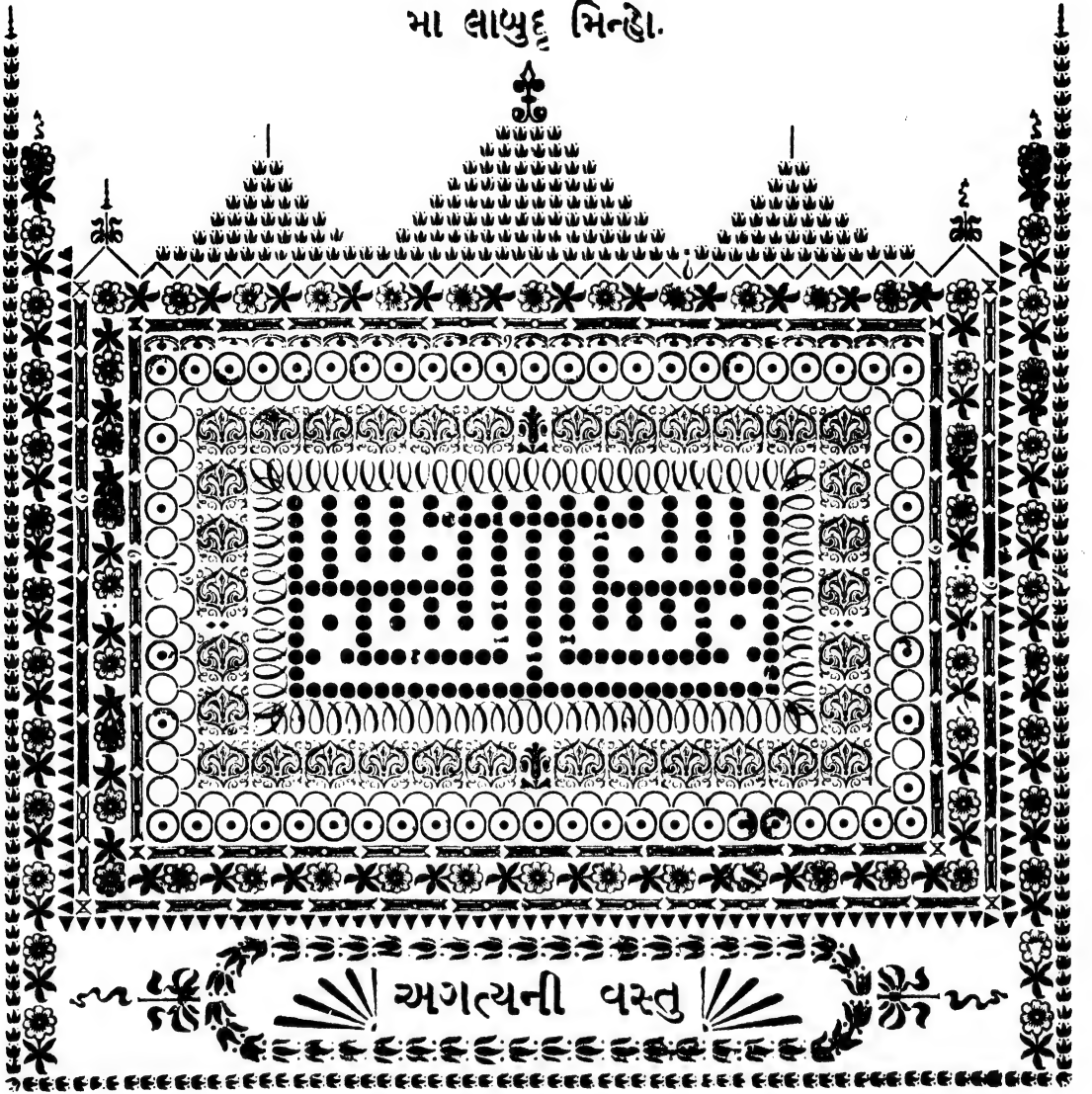
નોટ—એ વતરોક બીજી ધણી કીતાબો ગુજરાતી તથા ઉરદુ ભાષામાં કીમતવાળી તથા
 ભેટની પશુ મળી શકશે, હાલમાં હમારે ત્યાં મલતી કીતાબોની નવી પ્રાપ્તિ, લીસ્ટ જેમાં તમામ
 કીતાબોનો ટુંકસાર છે. છપાઈ બહાર પડી છે પોસ્ટ સ્ટામ બે પૈસાનું મોકલવાથી મોકલ
 વામાં આવશે.

(૩) સાબિય આફ્રીકાથી જે સાહેબને કીતાબો મંગાવવી હોય તેઓને આથી ખબર આપ
 વામાં આવે છે કે ઇન્ડિયન પોસ્ટના કાયદા મુજબ ઇન્ડિયાથી સાબિય આફ્રીકા વીં પીં માટે
 નીચે લખેલા નામથી પોસ્ટલ એરડર મોકલવાથી કીતાબો મોકલવામાં આવશે.

મેનેજર કુતુબખાના સાહેબીય:

મું રાંદેર જલ્લો સુરત.

મા લાખુદ મિન્હો.

પુદાના નામથી જે મોટો મેહરબાન રહ્યો કર્તા

ધમાનની કીતાબ.

સ્તુતી અને તારીફ ખાસ પુદાનેજ માટે છે કે જે પોતાની મોહસ (પવિત્ર) ૧ જાતથી મોજુદ છે, અને સર્વ વસ્તુ તેના ઉત્પન્ન કીધાથી

૧ એટલે તેની જાત કારના ઉત્પન્ન કીધાથી નહીં પણ પોતે મોજુદ છે, અને તે પુદ વોજુદ છે, એટલે તેની હસ્તિ તેની જાતથી જુદી કે જાએદ નથી.

હસ્તિ મોગવે છે અને પોતાની હસ્તિમાં ૨ તથા

૨ આ જગ્યા હસ્તિથી મતલબ પેદા થવું છે અને બકાથી મતલબ ઉત્પન્ન થયા પછી બાકી રહેવું છે. ફટલીક ચીજો પોતાની હસ્તિ માટે બીજાની ગરજવાન છે પણ બાકી રહેવામાં નથી. દાખલા તરીકે મકાનની હસ્તિ એ કડયાની ગરજવાન છે, પણ પુરું થયા પછી પોતાના રહેવામાં તેનું ગરજવાન નથી ઘણી વખત એવું બને છે કે કડયો મરે છે અને મકાન બાકી રહે છે. પણ જેટલી મોજુદ વસ્તુ છે તે સર્વ હસ્તિ તથા બકા બંનેમાં પુદાના મોહતાજ છે.

બકામાં તેની તરફ ગરજવાન છે. અને તે કોઇ ચીજનો ગરજવાન નથી. ^૩ તે જાતમાં, સીદ્ધાંતમાં અને કામોમાં એકતા છે. કોઈ શખ્સને (એ ગણે-માંથી) કોઇ બાબતમાં તેની સાથે શીરકત (લાગ-લાગ) નથી. તેની હસ્તિ અને હયાતી બીજી ચીજોની હસ્તિ અને હયાતી ^૪ ની જેવી નથી. અને ન તેનો ઇલમ તેઓના ઇલમના ^૫ જેવો છે. અને ન તેનું સાંભળવું જેવું, ધરદો કરવો. શક્તિ (કુદરત) અને કલામ મખલુકના સાંભળવા, જોવા, ધરદો કરવા, શક્તિ અને કલામના જેવા છે. માત્ર નામનાજ મલતાપણા વગર ^૬ કોઇ તરેહનું મલતાપણું તે રાખતો નથી. અને અલ્લાહ તઆલાની સિદ્ધતો અને કામો પણ તેની જાતની જેમ બે મિસલ છે. દાખલા તરીકે તેની

૩ તે ન કોઇ પીરનો ગરજવાન છે અને ન કોઇ પેગમ્બરનો. તેની જાત મોહતાજ થવાથી પવિત્ર છે. કારણ કે મોહતાજ થવું એ નુકસાની છે અને ખુદાની જાત તો સર્વ નુકસાની અને એવથી પાક છે. શા. મો.

૪ કારણ કે બીજી ચીજોની હસ્તિ તથા હયાતી બીજીથી છે. અને ખુદાની હસ્તિ તથા હયાતી પોતાથી છે.

૫ કારણ કે બીજાઓનો ઇલમ જે ચીજને જાણવું હોય તેના હાજર હોવાનો તથા તેની સુરત જોઈનેમાં આવવાનો મોહતાજ હોય છે. એ વગર જાણી શકતો નથી. પણ જોદાનો ઇલમ એથી ઉલટો છે. કેમકે તેની એકલી જાત દરેક ચીજના જાણવા માટે બસ છે. અને જે ચીજને જાણવું હોય તેને હાજર થવાનો તેની સુરત ધ્યાનમાં લેવાનો મોહતાજ નથી. અલ્લાહ તઆલા એક પલકમાં તમામ જગતને છુટી છુટી રીતે (તકસીલથી) જાણે છે. મુમકેનનો ઇલમ એવો નથી.

૬ એટલે ઇલમ, સાંભળવું, હોવું, શક્તિ, અને કલામ વગેરે ખાલેક [ઉત્પન્ન કરનાર] અને મખલુક [ઉત્પન્ન થએલો] બંનેના ગુણોને માટે એ શબ્દો દેરવાએલા છે. પણ ખરું જોતાં અર્થમાં મલતાપણું નથી. એટલુંજ નહીં પણ તદ્દન વિરુદ્ધ છે. જેમકે ઇલમની સીદ્ધતમાં ગ્યાન થયું છે. વળી સાંભળવું અને જોવું જે ખુદાની સીદ્ધત છે તેની મતલબ સાંભળવાની વસ્તુને અને દેખવાની વસ્તુને જાણવું છે. એથી મતલબમાં અંખની ઈદરી નથી. જેમકે મુમકનાતમાં છે કારણ કે અલ્લાહ તઆલા એથી પાક છે.

ઇલમની સિદ્ધત^૭ એ એક સિદ્ધત અનાદી (કદીમ) છે અને એકજ રીતે જાણી લેવું છે. કેમકે અજલ અબદની જાણવા લાએક દરેક વસ્તુને તેની લાગતી હાલતો સાથે તથા વિરુદ્ધ હાલતો સાથે કુલ્લી રીતે તથા જુજા રીતે ખાસ ખાસ રીતે દરેકને એકજ થડીમાં તેણે જાણી છે કે ફલાણો ફલાણા વખતમાં જીવતો છે^૮ અને ફલાણા વખતમાં મુરદો છે. અને એવીજ રીતે (બીજી હાલતોને સમજો) અને એવીજ રીતે તેનું કલામ (વાત) પણ એક કલામ બસીત (અમિશર) છે.^૯ સર્વ ઉતારેલી કીતાબો તે તેનો વિસતાર (તફસીલ) છે. અને પેદા કરવું ઉત્પન્ન કરવું એ ખાસતેનીજ સિદ્ધત છે. મુમકેન શું ગણત્રીનો કે બીજા મુમકેનને ઉત્પન્ન કરી શકે, જેટલાં કંઈ મુમકેન છે ફરી તે જોહર? ^{૧૦} હોએ કે અરજ હોએ કે બંદાઓનાં

૭ ખુદાની સીદ્ધતો મુમકેનની સીદ્ધતો જેવી નથી તેની સાબેતી અત્રેથી શોધ કરે છે.

૮ અજલ તે ચીજ કે જેનો આરંભ ન હોય અને અબદ તે ચીજ કે જેનો અંત નહોતો એટલે ખુદાની જાણેલી વસ્તુ ભુત લવિષ અને વસ્તુમાનમાં ગેર મોતના હી (અ અંતે) છે.

૯ દાખલા તરીકે જૈદ એક માણસ જાણવામાં આવ્યો છે, અને તેનું મરવું જીવવું એ તેની હાલત છે.

૧૦ એટલે તેની વાત અક્ષર અને અવાજથી જોડાયેલી નથી. એની સમજાતી માટે એક દાખલો આપું છું. એક માણસ બીજાને કહે કે મારા દીલમાં એક વાત છે તે હું તને ફરી કહીશ. હવે જે તે કહેવાનો છે તે મજમુન તેના દીલમાં છે. અને તે વાત છે. પણ તે અક્ષર કે અવાજથી જોડાયેલી નથી. તેવી રીતે ખુદાના કલામને સમજો શા. મો.

૧૧ જોહર જે પોતે કાયમ હોયે એટલે જે મુમકેન કે પોતાના દરવામાં બીજાનો ગરજવાન ન હોયે. અને અરજ જે બીજાની સાથે કાયમ હોયે. એટલે જે મુમકેન કે પોતાના દરવામાં બીજાનો ગરજવાન હોયે. ત્યારે શરીર એ જોહર છે અને (તેની) સફેદી તથા બીજા રંગો [તથા તેની લંબાઈ, પોહોલાઈ, ગોલાઈ] એ અરજ છે.

અખ્તીયારી કામોર હોએ એ સર્વ ખુદાના ઉત્પન્ન કીધેલાં છે. સખ્ય અને કારણોને પોતાના કામના પરદા કીધા છે^૩ એટલુંજ નહીં પણ પોતાના કામની સામેતીની દલીલ બનાવી છે જેવી રીતે એક બે જનના હલવાથી^૪ બુદ્ધિવાન હલાવનારને પ-તો લગાડે છે, અને જાણે છે કે આ હલવું આ બે જનને લાએક નથી. એના વગર એનો કરનાર કોઇ બીજોજ છે. એવીજ રીતે જે અક-

૨ અખ્તીયારી કામોને ખાસ એટલા મોટે જ્ઞાન કીધા છે કે જે અખ્તીયારી કામો જેમ કે રઅશા બીમારીથી (હાથ) ધરજવો એને તો દરેક જાહેર જોનારા તથા હકીકત જોનારા એકેમતે જાણે છે કે એનો કર્તા ખુદા છે.

૩ એટલે જાહેરી કારણો અને સખ્યોને જાહેર જોનારાઓની નજરમાં પોતાના કરતાપણાનો અને પોતાના ઉત્પન્ન કરનારપણાનો પરદો કીધો છે કે જેથી તે બંદાને કર્તા અને રખી કસલને વનસપતી ઉગાડનાર જાણે. પણ ખુદાને જોનારાઓની નજરમાં તો એને પોતાના કામની સામેતીની દલીલ કીધી છે (કવીતા)

“ઈ સખ્ય હા દર નજરહા પરદહસ્ત

દર હકીકત ફગમેલે હર શૈ ખુદાસ્ત”

(અર્થ આ કારણો લોકોની નજરમાં પરદા છે. પણ ખરું જોતાં દરેક વસ્તુનો કર્તા ખુદા છે) અલ્લાહ તઆલાં ફરમાવે છે “જ્યારે તેં માર્યું ત્યારે તેં માર્યું નહીં પણ અલ્લાહે માર્યું છે” (સુરા અ-નકાલ ૮:૧૭) એટલે દુશ્મનોની આંખમાં એક મુઠી માટી જ્યારે તેં ફેંકી હતી ત્યારે ખરું જોતાં તેં ફેંકી નથી પણ અલ્લાહ તઆલાએ તેઓની આંખમાં નાંખેલી અને પોહોંચેલી. ભાષાંતર કરતા કહે છે કે આ આયતનો વધુ ખુલાસો જો જાણવો હોએ તો મારી કીતાબ તોહફતુલ હીદ પૃષ્ઠ ૫૫ તથા ઇજ્ઝાઈલ ૬૬૬ ગુજરાતી પા. ૨ પૃષ્ઠ ૧૦૪ વાંચો.

૪ દાખલા તરીકે જો કોઇ માણસને તીર લાગે તો અકલવાળો જાણશે કે આ તીર પોતે ઉડીને લાગ્યો નથી પણ કોઇ માણસે એને કમાનની મારફતે ફેંક્યો છે (કવીતા)

“ગરએ તીર અજ કમાં હમી ગુજરદ

અજ કમાંદાર બીનદ અહલે ખિરદ”

(અર્થ-જો કે તીર કમાનથી છુટે છે પણ અકલ-વાળો તેને કમાનવાળા તરફથી જાણે છે) એવીજ રીતે સર્વ જાહેરી કારણો અને અસખ્યાને કમાનની જેમ ગણીને કામોને ખરા કર્તા તરફ લગાડવા જોઈએ.

લવાળા કે તેઓની આંખ શરીઅતના સુરમાથી અંજલયલી છે તેઓ જાણે છે કે મુમકેન બીજા મુમકેનને પેદા કરી શકતો નથી ફરી તે કામોમાં-નું કંઈ કામ હોએ કે અરજોમાંનું કોઈ અરજ હોએ. હાં, અખ્તીયારી-કામોમાં અને વગર જીવ-વાળી વસ્તુઓની હરકતમાં આટલો ફેર સીદ્ધ થયો છે અને તેપર મમાન લાવવું વાજેબ છે કે અલ્લાહ તઆલાએ બંદાઓને કુદરતનું અને ઇ-રાદાનું રૂપ (સુરત)^૫ આપેલું છે.^૬ અને બંદો જ્યારે કોઈ કામનો કરદ કરે છે તો અલ્લાહ તઆલા તે કામને પોતાની ચલુ આદત પ્રમાણે પેદા કરે છે અને હસ્તિમાં લાવે છે. અને આજ ઈરાદાના અને કુદરતના રૂપના આધારપર બંદાને કાસેબ (એટલે કરનાર) કહે છે અને તે ઉપરથી તારીફ કે સુરાઇ સવાબ કે અજબ લાગુ પડે છે. બે જનના હીલવા ચીલવામાં અને જીવવાળાના હીલવા ચીલવામાં જે ફેર છે તેનો નકાર કરવો કુદર છે તથા શરીઅત વિરુદ્ધ છે તથા જાહેર અકલને (પણ) વિરુદ્ધ છે. ખુદા વગર બીજા કો-

૫ એટલે ખરેખરી કુદરતનો નથી પણ કુદરતના જેવું એક વિશેષણ (સિફત) છે. કારણ કે કુદરતનો અર્થ તો આ છે કે તે એક સિફત અસરકારક છે તેને લીધે કુદરતવાળો તે કંઈ ચાહે તે કરે અને જે ચાહે તે નહીં કરે. પણ એ અર્થ બંદાઓમાં મળી શકતો નથી. ધણી વખત કોઈ ચીજને હું કઈ છું અને થાએ છે અને ધણી વેળા તેજ ચીજ ચાહું છું અને થતી નથી. અને એક ચીજને નહીં કરવા ચાહું છું તે નહીં થાએ છે. અને કદી તેજ ચીજને ચાહું છું કે નહીં કઈ અને થઈ જાય છે. ત્યારે કુદરતનો શબ્દ ખરી રીતે તો તેપર ખરો આવતો નથી. અને જે કંઈ હાંસલ છે તે કુદરતના જેવું તથા તેનું રૂપ છે કે કેટલીકવાર ચાહવાથી તથા કરવાથી તેને કુદરત અને અખ્તીયારનું નામ અપાયેલું છે.

૬ એની દલીલ આ છે કે દરેક કોઇ જાણે છે કે ઉઠવા બેસવામાં બંદાને કંઈક અખ્તીયાર છે. એથી ઉલટું બીમારીથી હાથનું હલવું અને જીભનું તોતડાપણું છે કે બંદો કેટલું કંઈ ચાહે કે પોતાના હાથને બીમારીથી હલવા (રઅશા)થી બાજ રાખે પણ શકતો નથી. અને તોતડો ચાહે છે કે વાતને વગર તોતડાપણું હીક વાત કહું પણ કહી શકતો નથી.

ઇને કોઇ ચીજનો ઉત્પન્ન કરનાર^૭ જાણુવું પણ કુદર છે. એજ માટે નખી સાહેબે (સલ) કદરીયાઓને^૮ (આ) ઉમ્મતના મજુસી^૯ કહ્યા છે. અલ્લાહ તઆલા કોઇ ચીજમાં પ્રવેશ (હોલુલ)^{૧૦} થતો

૭ ખલક એટલે એક ચીજની હકીકતને તથા તેની માહિયતને ઉત્પન્ન કરવું છે અને કસબ એટલે ખુદા તઆલાએ જરા સરખી આપેલી શક્તિથી અખતીયાર સાથે કોઇ ચીજને હરિતમાં લાવવું. અને ખુરી ચીજનું ઉત્પન્ન કરવું 'પુર' નથી પણ ખુખીભરેલું છે. કારણ કે એક વસ્તુની ખુખી અને ઉમદગી તેની જુદી જાણાએ છે. તો જો ખુરાઈ ન હોત તો નેકીની ખુખી જાણાત નહીં. હા, ખુરાઈનો કસબ ખુરો થશે.

૮ કદરીયા એ માતંગેલા છે કે જેઓ કહે છે કે અલ્લાહ તઆલાએ બંદાઓને કુદરત આપી છે જેથી તે પોતાના કારોબારમાં સ્વતંત્ર કુદરત રાખે છે. અને તેના બધા કામો તેના ઉત્પન્ન કીધેલાં છે ખુદાનો તેમાં દખલ નથી. ત્યારે તેઓ તકદીરનો નકાર કરે છે. એઓનો મત કુરઆનની આયતથી વીરૂદ્ધ છે. (ખુદા ફરમાવે છે કે) 'અલ્લાહે તમને તથા જે કંઈ તમો કરો છો તેને ઉત્પન્ન કીધા છે' હદીસ શરીફમાં છે કે કદરીયા તે આ ઉમ્મતના મજુસીઓ છે. જો તેઓ માંદા પડે તો તેઓની ખબર લેવી નહીં અને જો તેઓ મરે તો તેઓના જનાઝપર હાજર થવું નહીં

૯ એ કાફિરોમાંની એક જાત છે તેઓ ઉત્પન્ન કરનાર એ માને છે એક સારાનો ઉત્પન્ન કરનાર યજ્ઞદાન અને ખીજો ખુરાનો ઉત્પન્ન કરનાર અહરમન. અને કદરીયાઓ અનેક ઉત્પન્ન કરનાર માને છે તેથી તેઓને મજુસી (પારસી) સાથે ઉપમા આપી છે.

૧૦ (શબ્દ કાશ પ્રમાણે) હોલુલ એટલે એક ચીજમાં ઉતરવું. અને વિદ્વાનોના વપરાસ પ્રમાણે વિશેષણની રૂએ એક વસ્તુની સાથે વલગણ થવાનું નામ છે અને તે બે તરેહ છે. એક સરયાની કે જગ્યાના ભાગ પાડવાથી હોલુલ કરનારી વસ્તુમાં ભાગ પડે જેમકે કપડામાં સફેદી; કે કપડાના ભાગ પાડવાથી સફેદીના ભાગ પડે છે અને ખીજું તરયાની કે એવું હોએ નહીં. જેમ કે બાપ-પણું અને દીકરાપણું કે બાપના કે દીકરાના ભાગ પાડવાથી બાપપણા કે દીકરાપણાનું ભાગ પડવું લાગુ પડતું નથી. અને ખુદા તઆલા એ બંને તરેહથી પવિત્ર છે. ભાષાંતર કરતા કહે છે કે આ ઉપરથી તમો સમજી શકશો કે કોઈ પણ પેગમ્બરમાં કે વક્લીમાં ખુદા કે ખુદાનો ભાગ નથી.

નથી (તેમ) કોઈ ચીજ તેનામાં પ્રવેશ કરતી નથી. અને તે અલ્લાહ તઆલા પોતાના જાતી ઘેરાવા માં દરેક ચીજને ઘેરનાર છે.^{૧૧} અને દરેક ચીજની સાથે નજદીકી અને સાથ^{૧૨} રાખે છે (પણ) જે ઘેરાવો, નજદીકી, (અને સાથ)^{૧૩} અમારી અલપ બુદ્ધિમાં આવે છે તે નહીં. કારણ કે તે તેની પવિત્ર જાતને લાગ્યક નથી. અને જે કંઈ કશફ^{૧૪} (મોરાકયા, સમાધ)માં દેખાઈ છે પ્રગટ થાય છે તેથી પણ તે પાક છે મમાન જેય તે ઉપર લાવવું જોઈએ. અને જે કંઈ (મોરાકયામાં) દેખાયું પ્રગટ થયું તે પ્રતી છાયા (શીજહ) અને મીસાલ છે તેને "ખુદા નથી" ને નીચે રાખવું જોઈએ. એવી રીતે દીનના બુરહોગોએ ફરમાવેલું છે. તો અમો મમાન લાવીએ છીએ કે અલ્લાહ તઆલા દરેક ચીજને ઘેરનાર છે. અને (દરેક ચીજને) નજદીક છે પણ ઘેરવાના, નજદીકના, અને સાથના અર્થ અમો જાણતા નથી કે તે શું છે. અને એવીજ રીતે તે અલ્લાહ તઆલાનું અરશ ઉપર ફરવું^{૧૫} તથા મુમીનના દીલમાં તેનું સમાવું,^{૧૬} તથા

૧૧ અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે "એશક અલ્લાહ તઆલાએ દરેક ચીજને ધ્વજમની રૂએ ઘેરી લીધી છે" વળી "એશકક અલ્લાહ દરેક ચીજને ઘેરનાર છે."

૧૨ અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે "હમો તેની પાસે તમારેથી વધારે નજદીક છીએ" (સુરા વાકેઆ ૫૬:૮૫) એશકક મારો પ્રવરદીગાર પાસે છે કબુલ કરનાર છે. (સુરા હુદ ૧૧:૬૧) અને જ્યારે મારો બદો મારા વિષે તને પુછે તો હું ખચીત પાસે છું. (સુરા બકર ૨:૧૮૫) અને તે તમારી સાથે છે જ્યાં કેથે તમો હો (સુરા હદીદ ૫૭:૪)

૧૩ પણ એ ઘેરાવો જેમ વાંસણને તેમાં સમાએલી વસ્તુ સાથે છે તેવો નથી. તેવીજ રીતે અમારી સમજ પ્રમાણે જગ્યા અને વખતનું પાસે થવું છે તેવું પણ નથી.

૧૪ એટલે કશફ અને શોહુવાળા મુરાકબા (સમાધ)માં જે જુએ છે અને ધારે છે કે ખુદાની જાત છે. ખુદા તઆલા તેથી પવિત્ર છે. કારણ કે તે સર્વ શીજહ (પ્રતીમા) અને મીસાલ (ઉપમા) છે કે જે ખુદાની જાતથી તદ્દન જુદા છે.

૧૫ જેમકે અલ્લાહ તઆલાએ કહ્યું 'રહ માને અરશ ઉપર ફરતેવા કીધો (કાયમ થયો.)

૧૬ જેમકે રીવાયત થયેલી છે કે "માફ આસમાન અને મારી જમીન મને સમાતાં નથી પણ મુમીનનું દીલ મારો સમાશ કરે છે.

પેહેલાં આસમાન ઉપર આખર રાતમાં તેનું ઉત-
રવું^{૧૭} હદીસોમાં તથા કુરઆનની આયતોમાં આવે-
લું છે તથા એવીજ રીતે હાથ અને મ્હેં^{૧૮} કે
કુરઆનની આયતો (ખુદા વિષે) કહે છે. તેપર
ઇમાન લાવવું જોઇએ પણ તેના જાહેરી અર્થ
સમજવા નહીં. તેમ તેના અર્થે ઘડવા (તાલીલ
કરવા)માં પણ લાગવું નહીં. અને તેના અર્થનો
હવાલો ખુદાના ઇલમ તરફ કરવો જોઇએ કે જો-
યી તુ (ઓ વાંચનારા) અસત્યને સત્ય જાણનારો
થાએ નહીં. ખુદાની સીફતો અને તેના કામોમાં
માણસ જાતને જહાલત તથા હેરાત વગર કશો
લાગ નથી. એટલુંજ નહીં પણ શીરશતાઓનો
પણ લાગ નથી. કુરઆનની આયતોનો નકાર
કરવો કુફર છે. અને તેના અર્થ ઘડવા જોહેલ મો-
રકકબ છે. ૧૯

૧૭ રસુલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે “અ-
મારો પરવર દીગાર દરેક રાત્રે જ્યારે ત્રીઆઉસ
રાત રહે છે ત્યારે પેહેલા આસમાન તરફ ઉતરે છે

૧૮ જેમકે “ખુદાનો યદ (હાથ) તેઓના
હાથ ઉપર છે” તથા “તેના વજહ (મ્હેં અથવા
જાત) વગર દરેક ચીજ હલાક થનાર છે” તથા
“તારા પરવરદેગારનો વજહ બાકી રહેશે.” એટલે
એરતેવાના અર્થ ખરેખરા હરવાના (કે કાયમ
થવાના) તથા યદના અર્થ હાથના અને વજહના
અર્થ મ્હેંના ખરેખરા સમજવા જોઇએ નહીં કારણકે
એ અર્થ જાહેરના છે. (અને ખુદા હાથ મ્હેં
વગરે આજીવી પવિત્ર છે) તેમજ ખાતરીથી એ-
મ પણ કેહવું નહીં જોઇએ કે ઇસ્તેવાથી મતલબ
ગાલેબ થવું તથા અખતીયાર ચલાવવો છે અને
યદથી કુદરતનો હાથ છે અને વજહથી જાત છે
કારણ એ (અર્થ) કુરઆન હદીસમાં નથી. અને
મુજમલ ઇમાન લાવવું બસ છે.

૧૯ અજાનતા એ તરેહની છે એક ખસીત
[એકવડું] એટલે નહીં જાણવું અને એ જ્ઞાન
(ઇલમ)ને મુકાબલ તથા એથી વિરુદ્ધ છે. ખીજી
જહલે મુરક્કબ [એવડું અજ્ઞાન] અને આ એક
જ્ઞાનની તરેહ છે એટલે એક વસ્તુ જેવી હોએ
તેથી ઉલટી જાણવી અને એજ કારણથી એને
મોરકકબ કહે છે. (કવીતા)

“આં કસકે નદાનદ વ બેદાનકે બેદાનક
દર જેહલે મોરકકબ અબદુદ દહર બેમાનદ
(અર્થ જે શખ્સ નહીં જાણતો હોએ અને પોતે
સમજે કે હું જાણું છું તે જહલ મુરકકબમાં
હમેશા રહેવાનો)

શેઅર

દુર ખીનાને આરગાહે અલસ્ત^{૨૦}

જેર અજીપે ન ખુરદહ અંદકે હસ્ત^{૨૧}

અને ખુદા તઆલાની એક નજદીકી
અને સાથ ખીજી તરેહની છે કે જે
પેહેલી તરેહની (નજદીકી, સાથ) સાથે ફકત નામન
મલતા પણ વગર ખીજી મલતાપણું કશું નથી.
અને એ શીરશતા અને અખીયાઓ અને વ-
લીઓમાંથી ખાસ બંદાઓનો હીરસો છે. અને આમ
મુસલમાનો પણ એ તરેહની નજદીકીથી અલાગ
નથી. આ નજદીકીના અઅત દરજત છે એટલે કોઇ
હદ ઉપર એ ઠેરતી નથી [કે તેથી વધારે નજદી-
કી નહીં મળે]. હજરત મોલવી [રમ] ફરમાવે છે.

બેત.

ઐ બેરાદર બે નેહાયત દરગહેસ્તન,
હરએ બરવે મી રસીબરવે અએસ્ત.

ભણું ખુરં જે કંઇ હસ્તિમાં આવે છે તથા કુ-
ફર, ઇમાન તથા તાબેદારી અને નાફરમાની જે કંઇ
બદો કરે છે. એ સર્વ ખુદાના ઇરાદાથી છે.^૧ પણ
અલ્લાહ તઆલા કુફર અને નાફરમાનીથી રાજી નથી^૨
[તેને ધીકારે છે] અને તેપર અજબ ઠેરવ્યો છે.
અને ફરમા બરદારી અને ઇમાનથી તે રાજી છે.

૨૦ એટલે ખુદાની દરગાહના. કારણ કે ખુદા
તઆલાએ મીસાકને દીવસે ફરમાવ્યું હતું “શું
હું તમારો પરવરદીગાર નથી.” લોકોએ અરજ
કાઢેલી. “કેમ નથી” એટલે તું (પરવરદેગાર) છે

૨૧ એટલે ખાતરીથી આટલુંજ છે કે આ
સિફતો ખુદા તઆલામાં સિદ્ધ થઇ છે પણ તેને
ઠેરવવામાં થઇ શકે છે કે એ ઠેરવેલી ખુદાની મત-
લબ નહીં હોએ. એમ છતાં એથી શું મતલબ
છે એવી રીતે દરાવ કરવાનો બંદાને હુકમ થએલો
નથી. તો જે ઠેરવવામાં જેમ હોએ તેથી ઉલટો
પડશે તો અસત્યને સત્ય જાણનારો થશે.

† અર્થ ઓ લાઇ તેની દરગાહનો છેડો નથી.
જે કંઇ (પદવી) પર તું પોહોંએ તો તેપર નહીં
થોભવું, ગા. મો.

૧ ખુદા તઆલા ફરમાવે છે “અલ્લાહ ચાહે
છે તે સિવાય તમે ચાહતા નથી” (સુરાહુર ૭૬; ૩૦)

૨ જેમકે તેણે ફરમાવ્યું છે “પોતાના બંદા-
ઓ માટે તે કુફરને પ્રસંદ કરતો નથી” (સુરા
જોમર ૩૬; ૭.)

અને તેપર સવાળનો વાએદો કાઢો છે. ધરાદો^૩ એક ચીજ બીજી છે અને રાજ થયું એક ચીજ બીજી

અને હજારો હજાર અગણીત દોરદ નખીયો (અલ) ઉપર થાઓ કે જે તેઓ નહીં આવતે તો કોઇ શખસ હીદાયતનો માર્ગ નહીં જોતે. તથા દા નના ઇલમોએ નહીં પોહોચતે. સર્વ પેગમ્બરો સત્ય છે તેઓના પહેલા હજરત આદમ (અલ) છે. અને તેઓમાં અફઝલ [અફઝ] હજરત મોહમ્મદ (સલ) છે. સર્વ પેગમ્બરોના આખર છે. અને નખી સાહેબ (સલ)ની મેરાજ અને તેવણની મકકાથી મસજદે અકસા તરફ રાતમાં સેર કરવી. અને ત્યાંથી સાતમાં આસમાન અને સીદરતુલ મુનતહાએ જવું હકક છે.

૩ મુદો એટલે તે એક સિક્ત છે કે જે ફરતને દરેક વખત સાથે સરખી વલગણ હોવા છતાં થયું અને નહીં થયું એમાંથી એકને કેટલાક વખત સાથે ખાસ કરી થાને કારણ થાએ. અને રગ એટલે એક ચીજથી ખુદા તઆલાનું ખુશ થયું અને તેનું પ્રસંદ થયું. અને ધરાદાને ખુશી થયું લાજેમ નથી. ધરાદો તે નેક અને બદ બનેને લાગુ થાએ છે.

૪ અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે “પવિત્રાઈ છે તેને કે જેણે પોતાના બંદાને રાતો રાત મસજદે હરામથી મસજદે અકસા સુધી શેર કરાવી” (સુરા મસરા) અને બીજી જગ્યા ફરમાવે છે “અને બેશક તેણે તે (જબરમજ)ને બીજીવાર (પોતાની અસલી હાલત ઉપર) સિદરતુલ મુનતહાની પાસે જોયો” (સુરા નજમ) અને તે [સિદરતુલ મુનતહા] તે એક બેરડીનું ઝહાડ છે અરશની જમણી બાજુએ સાતમાં આસમાનમાં. અને જનંતનું કોઇ ઘર તેની ડાલી વગરનું નથી. હજરત (સલ) મેએરાજના કીરસામાં તેનો હાલ બયાન કરે છે કે તેના પાંતરા હાથીના કાન જેવડા છે અને તેના ફલ હીજર (નામના) ગામના માંટલાં સરખું છે, ત્યાંના માંટલાં ધણુ મોટાં થાએ છે. અને જનંતના હાલમાં ફરમાવ્યું છે કે તેજ ચાલનાર સવાર તેની ડાલીઓની નીચે સા વર્ષ ચાલે. અને ચમકતા પરવાના તેમાં છે અને કેટલાકનો મત છે કે શીરશતાઓના પરો ચમકાટથી જરરીન પરવાનાની માફક જણાએ છે. અને તે (સિદરતુલ મુનતહા) ને મુનતહા [છિડો] એટલા માટે કહે છે કે તેનાથી આગળ કોઇ જમ શકતું નથી જાણે હીલ ચાલનો તે છિડો છે અથવા તો તેની પાછળનો હાલ કોઇને ખબર નથી. જાણે ઇલમનો છિડો છે. અથવા તેના ઉપરની શીરશતાઓની ગણતરી ખુદા તઆલા વગર કોઇને ખબર નથી.

અને આસમાની કીતાબો કે જે પેગમ્બરો ઉપર ઉતરી છે તોરેત, ઇનજીલ, જબુર અને કુરઆન મજદ અને ઇબરાહીમ^૫ (અલે) વગેરેના સહીફાઓ તમામ સત્ય છે. સર્વ નખીયો ઉપર તથા ખુદાની સર્વ કીતાબો ઉપર ઇમાન લાવવું જોઇએ. પણ નખીયોની ગણતરી^૬ અને કીતાબોની ગણતરી^૭ માનવી નહીં જોઇએ કારણકે તેઓની ગણતરી મજબુત દલીલથી સિદ્ધ થઇ નથી. અને તમામ પેગમ્બરોનાં હા મોટા ગુનાહોથી પવિત્ર [માસુમ] છે. “અને પેગમ્બર [સલ]થી જે કાંઇ મજબુત દલીલ સિદ્ધ થયું હોએ તે સર્વ ઉપર ઇમાન લાવવું જોઇએ.

અને ઇમાન લાવવું જોઇએ કે શીરશતાઓ^૮ ખુદાના બંદા છે ગુનાહોથી પવિત્ર છે. અને સ્ત્રી ખુ-

૫ હજરત ઇબરાહીમ (અલ) ઉપર દસ સહીફા જિતરેલા. રોદતુલ અહ્યાબ.

૬ કારણકે અદલાહ તઆલા (રસુલુલ્લાહને) ફરમાવે છે “તેઓમાંના કેટલાકનો હાલતો અમે જો તને કહો છે અને તેઓમાંના કેટલાકનો હાલ અમે જો તને કહો નથી (સુરા મુમીન ૪૦૭૮)

૭ મશહુર આવી રીતે છે કે આશમાની કીતાબોની ગણતરી એકસો ચાર છે. જેમકે તકમીલુલ ઇમાનમાં છે,

૮ કારણકે કેટલીક હદીસોમાં નખીયોની ગણતરી એક લાખ ચોવીસ હજાર આવેલી છે. અને બીજી હદીસમાં બેલાખ ચોવીસ હજાર આવેલી છે. અને આ હદીસોમાંથી કોઇપણ મશહુર કે મોતવાતેર નથી.

૯ સુનીઓનો મોટો ભાગ માને છે કે નખીયો નખુવવતના વખતમાં મોટા ગુન્હથી પવિત્ર છે જાણી યુજને કરવાથી કે ભુલથી કરવાથી કે ચુકથી કરવાથી અને નાંદલા ગુન્હથી પવિત્ર છે જાણી યુજને કરવાથી જેમકે જુરગનનીની શરહ મવાકેફમાં તથા તફસીર જાનીની શરહ અકાએદમાં છે. અને કસીદા અમાલીની શરહમાં છે કે નાંદલા મોટા ગુન્હ નખીયોથી જાણી યુજને કરવા વહીથી પેહેલાં તથા તે પછી બનવા જોગ નથી પણ નાંદલા ગુન્હનું ભુલથી કદી કદાચ થયું નખુવવત પેહેલાં બનવા જોગ છે તે પછી નહીં

૧૦ શરીઅત પ્રમાણે શીરશતા લતીફ જસમ (લીંગશરીર)ના નુરાની છે. અને તેઓની હકીકત માત્ર આત્મા છે અને તેઓનું શરીર કપડા તરીકે છે. ઉપલા જહાનમાં કે નીચલી જગતમાં કોઇ જગ્યા કે કોઇ ભાગ એવો નથી કે શીરશતા ત્યાં ન હોએ હદીસ શરીફમાં છે કે તમામ મખલુકના દશ ભાગ છે. તેમાંના નવ ભાગ શીરશતાનાં છે અને એક બા-

૩૫ હોવાથી ૧૧ તેઓ પવિત્ર છે, ખાવા પીવાના ગરજવાન નથી. વહી પુગાવનારા છે અરશને ઉઠાવનારા છે ૧૨ અને જે કામ ઉપર નીમાયા છે તેઉપર તેઓ થોભેલા છે ૧૩ અને અંખીયાઓ અને શીરશતાઓ જો કે અશરપૂલ મખલુકાત છે અને (ખુદાની) હશગાહની નજદીકાવાળા છે પણ ખીજ મખલુકની જેમ જે કંઈ ધલમ અને કુદરત ખુદાએ આપી છે તે સિવાય કંઈ ધલમ ૧૪ કે કુદરત રાખતા નથી અને ખીજ મુસલમાનો જેવી રીતે ખુદાની જાત અને સીકાત ઉપર ઇમાન લાવે છે તેવીજ રીતે તેઓ ઇમાન લાવે છે અને (અલાહની) કુનહ (અને હકીકત) જાણવામાં નીરખલ અને આજીજ થવાનો હકીકાર કરનારા છે ૧૫. અને બંદગીના હકક અદા કરવામાં ખુદાની આપેલી તોશીકનો શુકર કરનારા છે.

અલાહ તઆલાના ખાસ બંદાઓને સીકાત લાગેખી ૧૬ (અલાહની ખાસ સીકાતો)માં બેલવા

હીની મખલુક છે. અને તેઓને પર તથા ખાજી બમે જાણુ ત્રણ ચાર ચાર છે જેમકે હક્ક તઆલા ફરમાવે છે પણ તેથી મતલબ જાણુત્રી છે. એટલાજ પર થાય છે એવી મતલબ નથી. કારણકે હદીસશરીફમાં છે કે હજરત (સલ) મેઅરાજની રાતરે જીઅરધલના સાઠ પરા દીઠેલા.

૧૧ એજ કારણથી તેઓમાં વંશ ચાલતો નથી.

૧૨ અરશને ઉઠાવનાર ચાર શીરશતા છે અને કેયામતને દીવસે સુર ઝંકાયા પછી આઠ શીરશતા થશે. અને તેઓના દેહ એવાં મોટાં છે કે તેઓના ખાંધા અને કાનના ચાપવા તથા માથાની વચ્ચે ખસી વરપ જેટલી લંબાણુ છે. અને એક રિવાયતમાં છે કે સાતસો વર્ષના માર્ગ જેટલી છે.

૧૩ અલાહ તઆલા કહે છે “અલાહ જે ઢીજની તેઓને આજ્ઞા કરે છે તેનો અનાદર કરતા નથી અને જેનો હુકમ થાય છે તે કરે છે.”

૧૪ જેમકે ખુદા તઆલ એ કહ્યું છે “ખુદાએ જે ચાહ્યું છે તે સિવાય તેના ધલમમાંની કોઇ ચીજની તેઓ ઇલાતો કરી શકતાનથી” (સુરા બકર ૨ ; ૪૫૮)

૧૫ “અમોએ તને પેહચાનવો જોઇએ તેવો પેહચાનવો નથી.”

૧૬ સિકાતે વાજખી તે સિકાત છે કે જે ખુદાનીજ સાથે ખાસ હોએ જેમકે રોજી આપવી, મારવું, જીવડાવવું, ઉત્પત્ત કરવું. અને જેખ જાણવું નખીયો અને વલીયોમાંથી કોઇને એ સિકાતોમાં બેલવાં જેમકે સાધારણ લોકો (ખવામ) સાલાર, મદાર, (મીરાં સાહેબ, ખાજી મોઇતુદ્દીન) વગેરેની રોજી

અથવા તેઓને બંદગીમાં શરીક કરવા ૧૭ કુદર છે. જેવી રીતે કહેરો નખાયેતો નકાર કરીને કહેર થયા છે. તેવીજ રીતે નસારા (ખીરતીઓ) ધસા (અલે)ને ખુદાનો છોકરો કહીને તથા અરખના મુશરેકા શીરશતાઓને ખોદાની દીકરી કહીને તથા તેઓને માટે ધલમે જેખ માનીને કહેર થયા છે. નખાયેતો તથા શીરશતાઓને ખુદાની સીકાતો (ગુણો)માં ૧૮ શરીક નહીં કરવાજોઇએ અને નખાયેતોની સિકાતોમાં ૧૯ ખીજેઓને શરીક નહીં કરવાજોઇએ. માસુમ થવું નખીઓ તથા શીરશતાઓ વગર ખીજઓ માટે. સહાબામાંથી કે અહલે બંતમાંથી ૨૦ કે વલીયોમાંથી કોઇને માટે માનવું નહીં જોઇએ. અને તામેદારી ફક્ત નખાયેતોનીજ કરવી જોઇએ ૨૧ જે કંઈ પેગમ્બરે (સલ) ખતર આપી છે, તેપર ઇમાન લાવવું જોઇએ અને જે ચીજ ફરમાવી હોએ તે ખત્તવી લાવવી જોઇએ. અને જે ચીજની મનાય કોઈ હોએ તેથી

તથા ફરજન વગેરે માંગે છે. જો સ્વતંત્ર શક્તિનો અકાદો રાખીને હશે તો કુદર છે

૧૭ જેમકે ઇબ્રાહીમની સિજદો ખીજને કરવો અથવા કોઇની નજર (માનતા) પોતે માનવી અથવા કોઇના નામનો રોજો રાખવો અથવા ખુદા વગર ખીજને કોઇના તકરરખમાં (માનમાં) ફરજાની કરવી,

૧૮ જેમકે રોજી આપવી મારવું, જીવડાવવું, નંદો નુકશાન પુગાડવી.

૧૯ જેમકે વહી. ગુનાહોથી માસુમ થવું. મેઅરાજ, અને ખુદાની સાથે વાત કરવી. (લોકો જે પંજતનને માસુમ જાણે છે. જેમાં હજરત અલી અને હસનેન પણ છે. એ સુનંત જમાઅત વિરુદ્ધ છે એવીજ રીતે ફારો જે ૧૪ માસુમ કહે છે એપણ સુનંત જમાઅત વિરુદ્ધ છે માણસોમાં ફક્ત પેગમ્બરોજ માસુમ છે)

૨૦ આ શીઆઓનો રફ છે કે તેઓ ચાર ઇમાનને માસુમ માને છે. કારણકે માસુમ થવું એટલે ગુન્હો કરવા ઉપર, બંદાને શક્તિ અને અખીયાર હોવા છતાં બંદામાં ગુન્હવું ખુદાએ નહીં પેદા કરવું છે અને એ વહી સિવાય જાણવું નથી. કેમકે જેખને ખુદા વગર કોઇ જાણવું નથી. જેમકે એસામમાં છે.

૨૧ અને ખીજઓની તામેદારી ફરજ નહીં જાણવી જોઇએ. અને મુજતહેદ ઇમામોની તે ચીજમાં તામેદારી કરવી કે જે નખાયેતોની વિરુદ્ધ ન હોએ, એ ખુદ નખાયેતોની તામેદારી છે.

દુર રહેવું જોઈએ. કોઈ માણસનું કેલ્વું કે કરવું પેગમ્બર [સલ]ના કહેવા અથવા કરવાથી બાલ બરાબર વિરુદ્ધ હોય તો તેને રદ કરવું^૧ જોઈએ.

અને પેગમ્બરે (સલ) ખબર આપેલી છે કે મુનકર અને નકીરનો^૨ સવાલ કબ્રમાં હક છે

૧ જેમકે વાજનત્રોથી ગાવું સાંભળવું કે તેને કેટલાક જાહેલ દરવેશો હલાલ જાણે છે અને કેટલાક તેઓના હલીલાઓ તો વૉજુના બધાણુ (શરત) સાથે મસજિદમાં સાંભળે છે અને તેને નમાજ થી શ્રેષ્ઠ જાણે છે.

૨ આ બંને કાળા રંગના અને માંજગં છે આવી બીહામણી એઓની શીકલ થવાનું કારણ કાફરોને બીવડાવવું છે. અને માંજરી આંખ થવાનું કારણ આ છે. કે અરબોમાં આ રંગ ધણેજ ખરાબ મનાયલો છે કારણકે એ રંગ તેઓના દુશ્મન રૂમીઓની આંખનો છે. અને હરકોઈ પોતાના દુશ્મનની ખાસ શીકલને ધણી જુરી જાણે છે. જેમકે મિશકાતની શરહોમાં છે. અને કબરથી મતલબ ગોર નથી પણ દુન્યા અને આખરતનુ વચ્ચે આલમે-અરજખ છે જેથી જે કોઈ પાણીમાં ડુબેલો હશે અથવા અગ્નિમાં બળ્યો હશે અથવા તેને જાનવર ખાઈ ગયું હશે તેને એ સવાલ લાગુ પડશે અને મૈયતથી સવાલ આવી રીતે થશે કે જ્યારે મુરદાને દફન કરીને જશે ત્યારે મુરદુ તેઓના જોડાની અવાજ સાંભળશે ફરી એ શીર-શતા આવીને તેને બેસડાવશે. અને મુરદાને એવું જણાશે કે જાણે સુર્ય કુબવાનું વખત છે. ફરી તે આંખોને ચોલશે. શીરશતાઓ પુછશે કે તારો પરવરદીગાર કોણ છે? તે કહેશે “ખુદા.” ફરી પુછશે કે તારા દીન કયું છે? તે કહેશે “મારું દીન ખરબામ છે.” ફરી કહેશે કે આ પુરૂષ વિશે તું શું કહે છે એટલે હજરત (સલ) વિષે તે કહેશે “ખુદાના બંદા છે અને તેના રસુલ છે હું સાક્ષી આપુ છું કે ખુદા વગર કોઈ પુજર નથી અને સાક્ષી આપુ છું કે મોહમ્મદ (સલ) તેના બંદા છે તથા તેના રસુલ છે” તેઓ પુછશે કે તે એ કયાંથી જાણુ? તે કહેશે કે કુરઆન શરીફ પડીને તેપર પ્રમાણ લાગ્યો છું, ફરી આકાશથી વાણી થાય છે કે મારા બંદાએ ખરું કહ્યું છે. એને માટે જન્મનું બીહાણું કરો અને જન્મતના કપડાં એને પહેરાવો. અને જન્મ તરફની ખીડકી ખોલો ફરી જન્મતની ખીડકી ખોલો છે કે જેથી આરામ મળે. આંખથી દેખાએ એટલી ચોરાણુ થાય છે આ મુસલમાનો હાલ છે. અને કાફર મુનકર નકીરના જવાબથી અશક્તિ થાય છે અને

અને કાફરો માટે તથા કેટલાક ગુનહેગારો માટે કબરનો અજબ હક છે અને મરા પછી કયામતને દીવસે ઉભા થવું હક છે અને મારવા તથા જીવડાવવા માટે સુર પુકાવી હક છે અને પહેલી વાર (સુર) પુકાવાથી આસમાનો ફાટવા અને તારા ખરવા અને પહાડો ઉડવા અને જમીન ખરાબ થવી અને બીજીવાર (સુર) પુકાવાથી^૩ કબરોથી મુરદાં નીકળવા અને નેસ્ત થયા પછી ફરી જહાનનું ઉત્પન્ન થવું [એ બધું] ખરું છે. અને કયામતને દીવસે હીસાબ થવો, આમાલ તરાજુ-માં^૪ તોલાવાં, અવયવોનું શાક્ષી આપવું,^૫ પુલ મેરાતથી ગુજરવું કે જે દોજખની પીટ ઉપર તલવારથી તેજ અને બાલથી બારીક થશે એ હક છે. કેટલાક (તેપરથી) વીજલીને જેમ અને કેટલાક હવાની જેમ કેટલાક તેજ ઘોડાની જેમ અને કેટલાક આહીરતા પસાર થશે. અને કેટલાક દોજખમાં પડશે

કહે છે કે હું જાણુતો નથી ફરી આસમાનથી નેહા થાય છે કે એણે જુઠું કહ્યું. અગ્નિનું બીહાણું એને માટે કરો અને અગ્નિના કપડાં પહેરાવો અને જહાનમ તરફ ખીડકી ખોલી દો. ફરી દોજખ તરફ ખીડકી ખોલો છે કે ત્યાંથી ગરમી અને આલ આવે છે અને તેની કબરને એવી તંગ કરે છે કે આ તરફની પાંસલીઓ પેલી તરફ આવી જાય છે ફરી તેના અજબ માટે એક શીરસતો નીમાયે છે અને તે ન સાંભળે છે અને ન જુએ છે. અને એક લોખંડનો ગુરૂજ કે જે તેને પર્વત ઉપર મારે તો માટી કરી નાંખે તે તે કાફર ઉપર એવો મારે છે કે તેના અવાજને માણસ અને જીવન વગર દરેક પુર્વ પશ્ચિમના સાંભળે છે ફરી તે માટી થાય છે. ફરી દુઃખ આપવા માટે પાછી રૂદ તેનામાં નાંખે છે અણુ સમઠ ખુદરી (રદી)થી રીવાયત છે કે નવવાણું સાપ કાફરને કરડાવવા માટે તેની કબરમાં કયામત સુધી રખાય છે. કે જે તેમાંનો એક જમીન ઉપર સાંસ નાખે અને પ્રકાર મારે તો ફરી બીજીવાર તેને લીલોતરી ઉગે નહીં.

૩ બંને સુર પુકાવામાં ચાલીસ વર્ષનાં છેટાં છે. તકમીલુલ પ્રમાણ,

૪ તેના એક પદલામાં જમીન આસમાન સમાઈ શકે છે. (એટલા તે મોટા છે)

૫ અવ્યવોવાળાનું પોતાના કામોથી નકાર કરતી વેળા તેના પર અવયવોનું સાક્ષી આપવું છે.

અને નખીયો, વલીયો, ૬ અને સારાં લોકોની શક્તિ અત કરવી^૭ હક છે. હોજે કોસર^૮ હક છે. તેનું પાણી દુધથી ગાણું સોફેદ છે અને મધથી ઘણું મીઠું છે. અને તેપર તારાઓની જેમ કુંબ થશે. જે કોષ્ઠ તેથી પીશે તે ફરી તરસો થશે નહીં. જે ખુદા ચાહે તો કખીરા ગુન્હને વગર તોખા કીધે અખશી દે^૯ અને જે ચાહે તો સગીરા (ગુન્હ) ઉપર અબળ કરે. અને જે કોષ્ઠ ખરા દીલથી તોખા કરશે ૧૦ તો તેનો ગુન્હ ખુદાના

૬ શક્તિ અત અનેક તરેહની અનેક જગ્યા થશે કોષ્ઠને મરતખો વધારવામાં કોષ્ઠને ગુન્હ અખશાવવામાં થશે. અને કોષ્ઠને તરાણુ આગળ તો કોષ્ઠને પુલ સેરાત ઉપર તો કોષ્ઠને જલનમમાં ગયા પછી તથા લાંબી મુદત અબ્યા પછી શક્તિ અત થશે. જે લોકો એવો અકીદો રાખે છે કે હજરત (સલ) ની ઉમ્મતમાં તો કોષ્ઠ પણ જલનમમાં જશે નહીં એ કુરઆન, હદીશ તથા સંનત જમાઅતના અકીદાથી વિરુદ્ધ મુરજ્યાનો છે ગા. મો.

૭ વલી તે શખ્સ છે કે જે ખુદાની તથા તેની સિદ્દતોની મઅરેફતમાં વધારાથી તથા બંદગી હમેશ કરવાથી, તથા ગુન્હાથી બચવાથી, તથા મુખાહ ખાહેશો તથા લજજતોમાં ચુથાવાથી લેગળાં રહેવાથી, ગુલુવાએલો [મિસુફ] હોએ. જેમકે મલમે કલામની કીતાબોમાં છે. અને મુલ્લા બંમી (રહ) નફહાતમાં કહે છે કે વલી તે છે કે જે ફના શીલ્લાહ હોએ તથા બાકા બીલ્લાહ હોએ.

૮ હોજે કોસર તે એક મહીનાના માર્ગ જેટલી લાંબી છે. અને તેટલીજ ચોડી છે તેનો એક નળ સોનાનો છે અને બીજો રૂપાનો છે એ બંનેથી જન્નતનું પાણી તેમાં આવે છે.

૯ ખુદા કહે છે “એશકક ખુદા શીરકને અખશતો નથી અને એથી કમી (નાહલા મોગ ગુન્હ) જે કોષ્ઠને ચાહે તેને અખશી દે છે.

૧૦ તેની નીશાની આ છે કે કીધેલા ઉપર પરતાવો, અને આમનદાને માટે તજવાનો પોકા વિચાર થાએ. અને જે ફરજના તજવાની તોખા હોએ તો તેની કબ્જ કરવી અને જે લોકોનું હક હોએ તો હકદારોને અથવા તેના વારેસોને પોહોંચાવવું, અથવા ગુન્હો ખુલ્લો કહીને તેનાથી માફી માંગવી અને જે એ બની નહીં શકે [અને તે હકક] માલની જતીમાંથી હોએ તો તેના નામથી મોહતાબેને આપવું. અને જે એ કંઈ નહીં અને તો હકદારો માટે ઇસ્તીફાર કરવી જે તેઓ મુસલમાન હોય તો.

આપેલા વાયદા પ્રમાણે જરૂર અખશાશે. કોફેરો હમેશા દોજખમાં અબળ પામશે. અને ગુન્હગાર મુસલમાનો જે દોજખમાં દાખલ થશે તો વેહેલાં કે મોડા જરૂર તેઓ દોજખથી નીકળી જન્નતમાં દાખલ થશે. અને ફરી હમેશ જન્નતમાં રહેશે^{૧૧} મુસલમાન કખીરા ગુન્હ કીધાથી કોફેર થતો નથી તેમ તે ઇમાનથી [પણ] નીકળતો નથી.

દોજખના અબળની જેટલી તરેહ સાંપ, વીંછુ, સાંકડ, તોક, અગ્નિ બિનું પાણી^{૧૨} જકુમ (યુવર) અને ગીસલીન,^{૧૩} જે કંઈ પેગમ્બરે (સલ) ફરમાવ્યું છે અને કુરઆને કહેલું છે તે તથા જન્નતની નેમતોની જેટલી તરેહ ખાવું, પીવું, હુર મેહેલો વગેરે એ સર્વ ખરું છે. અને જન્નતની નેમતોમાં સર્વથી ઉમદા ખુદાનો દીદાર છે.^{૧૪} કે મુસલમાનો ખુદા તઆલાને વગર પરદે વગર કોષ્ઠ દશાએ વગર ફેરીયતે અને વગર મીસાલે^{૧૫} નેશે.

અને ઇમાનથી મતલબ માની લેવાની સાથે દીલથી સાચવવું^{૧૬} અને જખાનથી ઇકરાર

૧૧ અલ્લાહ તઆલા કહે છે “એશક જે લોક ઇમાન લાવ્યા અને ભલાં કામ કીધાં તેઓને માટે જન્નાતે શીરદાસ મેહમાની છે. તેમાં હમેશાં રહેશે અને ત્યાંથી હટવાનું ચાહશે નહીં”

૧૨ કે જેથી આંતરડાં પાખાનાને માર્ગે નીકળી પડશે.

૧૩ એટલે દોજખગોનું લોહી પીપ, અને તેનાં મંશનું ધાવણુ.

૧૪ સહી મુસલીમમાં સોદેખ [રદી]થી રીવાયત છે કે હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યારે જન્નતીયો જન્નતમાં જશે તો ખુદા તઆલા ફરમાવશે “શું તમે કોષ્ઠચીજ ચાહે છો કે હું તેને તમારે માટે વધાઈ” તેઓ અરજ કરશે “શું તે અમારાં મ્હોડાંને ચગકતાં નથી કીધાં? અને અમને અગ્નિથી સુકિત નહીં આપી? એથી વધુ ને અનત શું હશે?” ત્યારે હકક તઆલા પરદાને દુર કરશે જેથી તેઓ તેની તરફ નજર કરશે તો કોષ્ઠ ચીજ તેઓને તેના દીદારથી બેહતર નહીં અપાશે.

૧૫ કારણ કે એ ચીજો શરીરનાં બેવા સાથે ખાસ છે (અને ખુદા તઆલા શરીર હોવાથી પવિત્ર છે.)

૧૬ એટલે ઇમાનના બે ભાગ છે એક રસુલુલ્લાહ [સલ] જે કંઈ ખુદા તઆલા તરફથી લાવ્યા છે તેને માની લેવા (તસલીમ)ની સાથે દીલથી સાચવવું છે. અને આ [માની લેવાના]

કરવો છે. પણ જરૂરતે વખતે જ્યાનનો ઇકરાર નીકળી જાય છે.

અને રસુલુલાહ (સલ)ના સહાબીઓ ૧૭ સર્વ સારાં માણસો હતા. જે કોઈથી કદી કંઈ ગુન્હ થતો તો તોખલ કરીને અજ્ઞાઈ જતા ૧૮ કુરઆન શરીફની ઘણી ખરી આયતો અને હદીસ સહાબીઓની તારીફમાં ભરપુર છે. અને કુરઆન શરીફમાં છે કે તેઓ આપસમાં એક બીજાથી મોહાબ્બત અને મેહેર રાખનાર હતા. અને કાફેરો ઉપર સખત તથા તેજ કરનાર ૧૯ હતા. જે કોઈ સહાબાને આપસમાં કીનો કપટ રાખનાર ઊલટ નહીં રાખનાર જાણશે. તે કુરઆન શરીફનો નકાર કરનાર છે જે કોઈ તેઓથી દુશ્મનાઈ કે ગુરસો રાખનાર હશે, તેના વિષે કુરઆનમાં કુફરનો શબ્દ બોલાયો ૨૦ છે. તે (સહાબા)ઓ વહીને ઝાલવી રાખનાર છે અને કુરઆનને પુગાવનાર છે. ત્યારે જે કોઈ સહાબાનો નકાર કરનાર થશે તે કુરઆન વગેરે ધમાન

મધ નથી શર કરીતું કુફર નીકળી જાય છે કારણ કે તેમાં પણ દીલથી સાચવવું તો હોય છે પણ [દુશ્મનીને લીધે] તસલીમ [માની લેવું, ઝુકવું] થતું નથી બીજે જુઆની ઇકરાર પણ એ લાગ જરૂરતે વખતે નીકળી જાય છે. તો જે કોઈ જન હલોક થવાની બીકને વખતે જુઆનથી કુફરની વાત બોલશે અને દીલથી સાચવવું બાકી રહેશે તો તે કાફેર થશે નહીં.

૧૭ સહાબીઓ તે શખ્શો છે કે જેઓએ ધમાનની સાથે રસુલુલાહ [સલ]ની સંગ (સોલ-બત)નો લાલ લીધો હોય. અને ખાતેમા પણ તેઓનું ધમાનપર થયું હોય.

૧૮ અલ્લાહ તઆલાએ કહ્યું છે “એશક અલ્લાહ મેહેરબાન થયો નખી પર અને તે હીજરત કરનારા અને અનસારપર કે જેઓએ તે [નખી]નો સાથ આપ્યો તેઓમાંના એક ટોલાંના દીલો ગમ-ગયા પછી શખ્તીની ઘડીમાં ફરી અલ્લાહ તેઓ પર મેહેરબાન થયો એશક તે તેઓ પર બેઠો મેહેરબાન રહમ કરતા છે”. (સુરા તોબા)

૧૯ અલ્લાહ તઆલાએ કહ્યું છે “અને જે લોકો તેની [નખીની] સાથે છે તેઓ કાફેરો ઉપર સખતાઈ કરનાર છે અને આપસમાં દયાલુ છે”.

૨૦ અલ્લાહ તઆલાનું કહેવું છે “કે જેથી તેઓને લીધે કાફેરોને ગુસ્સામાં નાંખે”. એટલે કાફેરો તેઓ પર ગુસ્સો કરે છે.

લાવવાની મોતાવાતેરાત વસ્તુઓ ૨૧ બપર ધમાન લાવી શકશે નહીં. અને સહાબાઓના ઇજમાથી તથા હદીસોથી સિદ્ધ થયું છે કે સહાબામાં સર્વ-થી અફજલ અયુ-બકર (રદી) છે. ૨૨ તે પછી ઓમર (રદી). સર્વ સહાબાઓએ અયુ-બકર (રદી)ને અફજલ (શ્રેષ્ઠ) જાણી તેમનાથી બેઅત કીધેલી અને (ફરી) અયુ-બકરના ઇશારાથી ઓમર (રદી)ની ખેલાફત ઉપર અયુ-બકર (રદી) પછી તેમના અફજલ હોવાને લીધે ઇજમા કીધો (એકે મતે થઇને તેમની બેઅત કીધી) અને ઓમર (રદી) પછી સહાબીઓએ ત્રણ દીવસ મશવરો કરીને હજરત ઉસમાન (રદી)ને શ્રેષ્ઠ જાણીને તેમની ખીલાફત ઉપર ઇજમા કીધો અને તેમની બેઅત કીધી. અને હજરત ઉસમાન પછી સર્વ સહાબા મેહાબ્બત અને અનસારે કે જેઓ મદીનામાં હતા તેઓએ હજરત અલી (રદી)થી બેઅત કીધી. જે કાઠએ ૧ (ખીલાફત બાબત) હજરત અલી (રદી)થી ઝંઘડો કર્યો તે ખતા કરનાર ૨ છે. પણ સહાબા વિષે ખુરો ગુમાન કરવો ૩ જેમએ નહીં. અને તેઓની લડાઇને સા-

૨૧ કારણ કે કુરઆન અને હદીસો સહાબીઓની મારફતે અમોને પુગયા છે; તો જે એઓ કાફેર કે કાસેક હોત મઆજ્જલાહ (ખુદાની પનાહ) તો તેઓની રીવાયત કીધેલી વસ્તુ કેમ માતબર થાયે ?

૨૨ નખી સાહેબે ફરમાવ્યું છે “મારી ઉમ્મ તમાં સર્વથી શ્રેષ્ઠ અયુબકર છે ફરી ઓમર” વળી કહ્યું છે “નખીઓ અને રસુલો પછી અયુબકર (રદી) કરતાં કોઈ પણ શ્રેષ્ઠ માણસ ઉપર સુર્યો ઉગતો કે આથમતો નથી”. જેમકે શરહ મવાફેફમાં છે

૧ જે કાઠએ અલી મુરતબ (રદી)થી ઝંઘડો કીધેલો તે હજરત મોઆવેયા (રદી) છે કે ખેલાફતની બાબતમાં એવણની અને હજરત અલીની (રદી) વચ્ચે ફેટલીક લડાઈ ઝંઘડો થયેલો.

૨ એવણની ખતા ઇજતેલાહી હતી કે જે મારીમાં દાખલ છે. ગુ. મો.

૩ નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું છે. “મારા સહાબીઓને તમે ગાળો ભાંડો નહીં અને ખુરં કહો નહીં કારણ કે જે તમારામાંના કોઈ આહી-દના પહાડ બરાબર (ખુદાના માર્ગમાં) સોતુ ખર-ચશે તો તેઓના મુદ ખરચેલાને પોહોંચશે નહીં અને ન તેના અધાને,” મુદ એદ માપ છે કે જે સાચનો ચોથો ભાગ છે.

રે હીકાણે ઉતારવી જોઇએ. અને દરેકની સાથે મોહાળત અને અકાદો રાખવો જોઇએ. સત્યવાળાનો આજ અકાદો છે.

કસલ ૧

નમાજના બંદોબસ્ત વિષે

અકાદો સુધારવા બાદ ઇબાદતોમાં સર્વથી ઉમદા નમાજ છે. સહી મોરલેમમાં હજરત બખેર (રદી) થી રીવાયત છે કે નખી (સલ) સાહેબે ફરમાવ્યું છે કે બંદામાં અને કુદરમાં જોડાણ નમાજને તજવાનું છે.^૧ એટલે નમાજને છોડવું કુદર તરફ પોહોંચવે છે, અને અહમદ, તીરમીજી, અને નસાઇએ હજરત બોરેદા (રદી) થી તેવણે હજરત (સલ) થી રીવાયત કીધી છે કે અમારામાં અને લોકોમાં નમાજ અહદ [અમન] છે. જે કોઇ તેને છોડશે તે કાફર થશે^૨ અને

૪ એટલે તે ચીજ કે જે એક ચીજને સાથે કરવાનું કારણ થાય ત્યારે સાર આ થયો કે નમાજનું છોડવું મુસલમાનને કુદરની સાથે કરે છે (ખીજ નોટ) સારાંસ આ છે કે મુસલમાન બંદો નમાજના છોડવાથી જો તે ફરજીયતને માનનાર છે. તો તે કાફર તો નહીં થતો પણ કુદરની પાસે થયો છે. આ અર્થ કુદરના ખરેખરા અર્થ નહીં લીધાથી છે. અને જો ખરા અર્થ લેવાશે તો એ બીહીન્નાવવાને માટે છે પણ બહે-રીયાઓના મત પ્રમાણે કાફર થાય છે.

૫ અને કેટલાકોએ એના અર્થ આવી રીતે કીધા છે કે બંદામાં અને કુદરમાં જુદાઇ આ નમાજ છોડવાની છે. એટલે નમાજ બંદામાં અને કુદરમાં અંતર છે. તો જો નમાજ નહીં જુદાંરશે તો બંદામાં અને કુદરમાં કોઇ જુદાઇ રહેશે નહીં. અને આ અર્થને શેખ અબ્દુલ હકક દેહલવીએ (રહ) ખેલતર ગણ્યો છે.

* એટલુંજ નહીં પણ ઇબને માજમાં પણ છે. જેમકે મિશકાતમાં છે.

૬ લોકોમાં એટલે કાફરોમાં અથવા મુનાફિકોમાં. અને હદીસ શરીફમાં (લોકોને બદલે) આવી રીતે છે “અમારામાં એને તેઓમાં”

૭ એટલે જે કોઇ તેને અદા કરવું છોડશે તેને કાફરોની જેમ સજા આપવી જોઇએ. એટલે કતલ કરવો જોઇએ. અથવા જ્યાં સુધી નમાજ નહીં પડે ત્યાં સુધી મારવો હમેશ કદમાં નાંખવો જોઇએ. પહેલો ઇમામ શાફિઝ તથા માલિકનો મજહબ છે, અને અખીરનો મજહબ હનફીયોનો

ઇબને માજએ હજરત અબુદ-દરદા (રદી) થી રીવાયત કીધી છે. તેવણ કહે છે કે મને મારા દોસ્તે x (સલ) વસીયત કીધી છે કે ખુદાની સાથે શીરક કરવો નહીં. અગર જો તું માર્યા જાએ કે બાલયો જાએ. અને માબાપની નાફરમાની કરવી નહીં. અગર જો તેઓ કહે કે તું સ્ત્રી-બચ્ચાં અને માલથી વેગલો થા. અને ફરજ નમાજને જાણી ખુજીને છોડવી નહીં. જે કોઇ ફરજ નમાજને જાણી ખુજીને છોડશે, તો ખુદાનો જીમ્મો તેનાથી બિડી જશે^૮ અહમદ, દારમી, અને બૈહકીએ હજરત અમર બીન આસ (રદી) થી રીવાયત કીધી છે. તેવણે હજરત (સલ) થી રીવાયત કીધી છે કે જે કોઇ ફરજ નમાજની સંભાલ કરશે^{૧૦} તેને કેયામતને દીવસે નુર, દલીલ, અને છુટકારો થશે. અને જે કોઇ સંભાલ નહીં કરશે તો ન તેને નુર થશે અને ન દલીલ અને ન મુકિત અને તે શીરઓન. હામાન, કાફર^{૧૧} અને ઓખે બીન ખલફની^{૧૨} સાથે થશે. તીરમેજીએ અબ્દુલ્લાહ બીન શકીક [રદી] થી રીવાયત કીધી છે કે રસુલલ્લાહ (સલ)ના સહાબીઓ નમાજ વગર કોઇ ચીજને જાણુતા નહોતા કે તેનું છોડવું કુદરનું કારણ છે. [માત્ર નમાજના છોડવાને કુદર જાણુતા હતા.]

આ હદીસોના આધારે ઇમામ અહમદ બીન હન્બલ જાણી જોઇને એક નમાજ છોડનારને કાફર જાણે છે. અને ઇમામ શાફિઝ તેના વિષે કુદર

છે. જેમકે મીશકાતના તરજુમામાં છે.

x આથી જણાઇ છે કે સહાબા (રદી) હજરત [સલ] બિપર “દોસ્ત” નો શબ્દ વાપરતા હતા. ગુ. મો.

૮ ખુદાનો જીમ્મો મગફરત અને અખ્શી-સનો અથવા મુસલમાનીનો છે.

૯ ત્યારે દુન્યામાં કે આખરતમાં મુકિત કેવી રીતે થશે.

૧૦ તેને હંમેશ પડવાથી અને અદા કરવાથી તેના ફરજો, વાજેબો, સુનતો અને મુસ્તહબ સાથે

૧૧ એ હજરત મુસા (અલે) ના સગા-ઓમાંથી છે શીરઓનીયોનું કામ કરતો હતો.

૧૨ એ કારેશના બદ અખ્તોમાંનો એક છે જેને હજરતે (સલ) ખેતાને હાથે ઓહોદ (ની લડાઇ) માં દોજખમાં પોહોંચવો છે.

રને તો નહીં પણ કતલ કરવાને હુકમ કરે છે. અને ઇમામ આજમની નજદીક જ્યાં સુધી તે તોખા નહીં કરે ત્યાં સુધી તેને હંમેશની કેદ વાજે છે.

ત્યારે જાણુ જોઇએ કે નમાજની શરતો ૧૩ અને ૩૬નો ૧૪ છે. જેવું કે ઈનશા અદલાહ ખ્યાન કરવામાં આવશે. અને નમાજની શરતોમાંથી નગ્નસતે હકીકી અને નગ્નસતે હુકમીથી અદનને પવિત્ર કરવું છે અને કપડું પાક કરવું છે અને જગ્યા પાક કરવી છે તો પ્રથમ તહારતના મસલા શીખવા જોઇએ.

તહારત (પાકી) ની કીતાબ

ફસલ ૧

વોળુ વિષે ૧૫

તું જાણુ કે વોળુમાં ૧૬ ચાર ફરજ ૧૭ છે (૧) માથાના બાલથી ૧૮ થી ૨૦ નીચે સુધી તથા

૧૩ શરત તે ચીજ છે કે જેના પર કામ અટકેલું હોય, અને તે કામની હકીકતથી બાહર હોય. જેમકે નમાજ માટે વોળુ.

૧૪ ૩૬નો એક ચીજના ભાગે છે કે જે તેમાંથી એકપણ નહીં હોય તો તે ચીજ ખાતેલ અને ફાસેદ થાય છે જેમકે નમાજને માટે કેયામ (ઉભું રહેવું) સિજદો.

૧૫ વોળુ એ એક ખાસ તહારતનું નામ છે. અને વળુ તે તેમાં વપરાતા પાણીનું નામ છે.

૧૬ તું જાણુ કે વોળુ ત્રણ તરેહના છે એક ફરજ અને એ નમાજ અદા કરતી વખતે મોહદસ (વોળુની હાજતવાળા)નું વોળું છે. બીજું વાજેખ અને એ તવાફુનું વોળુ છે. ત્રીજું મુસ્ત-હય અને એ મજકુર બંને તરેહ સિવાયનું છે જેમકે મૈયતના ગુસલ માટે, સુવાને માટે, કુરાન મ્હોડે પડવાને માટે વોળુ કરવું અને વોળુપર વોળુ કરવું. જેમકે ફતાવા કાજખાનમાં છે.

૧૭ ફરજથી મતલબ તે ચીજ છે કે તેના સિવાય વોળુ થાયે નહીં અને એવીજ રીતે દરેક ચીજનું ફરજ છે.

૧૮ માથાના વાળથી મતલબ પેશાનીને ઉપરની જગ્યા છે કે જ્યાં ઘણા માણસોને બાલ ઉગવાનું શરૂ છે. ત્યારે જે માણસને કે આગલા માથામાં વાળ ન હોયે જેને (અરબીમાં) અસલ-અ કહે છે અથવા જે શખ્સ કે તેને વાળ પી-શાની ઉપર થયા હોયે, જેને (અરબીમાં) અક-રઅ કહે છે તેના ઇત્તિઆર નથી. ઘણા માણસોની હાલતનો ઇત્તિઆર છે.

૧૯ ત્યારે માતબર કાલ પ્રમાણે સહેલાઈથી

બંને કાન સુધી મ્હોં ધોવું ૨૦ અને (૨) કાહણી સુધી બંને હાથને ધોવા (૩) અને માથાના ચોથા હીરસાનો મસહ કરવો ૨૬ અને (૪) બંને ગુંટી સુધી બંને પગ ધોવા. અને જે દહાડી ઘણી હોયે ૨૨ તો તેના બાલ નીચે પાણી પોહોંચાવવું જરૂર નથી ૨૭ જે આ ચાર અવ્યવોમાંથી નખ બરાબર પણ કાઢે રહેશે તો વોળુ દુસ્ત થશે નહીં.

બંને હોટ મેળવી દીધા બાદ જેટલા ખુશ્ત રહે તેટલા બંને હોટને ધોવા વાજેખ છે જેમ કે દુરરે મુખ્તાર તથા તહતાવીમાં છે.

૨૦ ધોવાની હદ આટલી છે કે (આગળપરથી) પાણીનું વેલનું ટપકવાની સાથે હોયે. સહી મત પ્રમાણે અગર જે એ ત્રણ ટીપાં હોયે. જેમકે દુરે મુખ્તારમાં છે.

૨૧ મસહ એટલે બીના હાથને શરીરના કાઈ ભાગ ઉપર ફેરવવો. અને માથાના ચોથા ભાગનો અંદાજે રીવાયત પ્રમાણે તથા અકલી દાખલા પ્રમાણે ઘણો સહી છે. જેમકે તહતાવીમાં છે.

૨૨ એવી રીતે કે (દહાડી નીચેનું) ચામડું દેખાયે નહીં અને જે ચામડું દેખાતું હોયે તો ચામડાને ધોવું ફરજ થશે. ફરે મુખ્તાર.

૨૩ પણ ચામડીને સાથે લાગેલા જાહેર વાળોને ધોવા ફતવા લાયકે સહી મજહબ પ્રમાણે ફરજ છે. અને તે સિવાઈના ચોથાને કે ત્રીજાને મસહ કરવો અથવા ચોથાને કે ત્રીજાને ધોવું. તથા ન ધોવું અને ન મસહ કરવો એ રીવાય-તોને ઇમામ સાહેબે ખેંચી લીધી છે જેમ કે દુરે-મુખ્તાર, તહતાવી, અને મદફલ મોહનારમાં છે. અને જે દહાડી ઘણી ન હોયે તો નીચે ધોવું લાજેમ છે. પણ મ્હોંથી લટકેલા વાળને ધોવા કે મસહ કરવો વાજેખ નથી પણ સુનત છે. અને મુજ તથા જાવાંનો પણ એવોજ કાએદો છે મસલો જે વોળુ પછી માથાના કે દહાડીના વાળ બોડાવશે અથવા નખ લેવડાવશે તો ફરીથી ધોવું કે મસહ કરવો લાજેમ નથી. અને એવીજ રીતે વોળુ કરવાના જગ્યાના કાઈ ભાગ ઉપર ગોડ (દુમલ) હોયે કે જેના ઉપર જલ્લી છે ફરી વોળુ કરીને તે જલ્લીને ઉખેડી કહાડી તો તેને ફરીથી ધોવું લાજેમ નથી. અગર જે ઉખેડવાથી દરદ નહીં થયું હોયે અને જખમ સાઈ થયા પછી નીકળી હોયે. જેમકે દુરે મુખ્તાર તથા તહતાવીમાં છે. મસલો વોળુના આગળમાંથી કંઈ ફાટેલો હોયે તો જે તેને ધોઈ શકે છે તો ધોયે અને નહીં તો મસહ કરે. અને જે મસહ

અને ઇમામ શાફેઇ. અહમદ, અને મલેક [રહ] ની નજદીક નૈયત કરવી ૧ અને તરતીયથી વોળુ કરવુ પણ ફરજ છે. અને મલેક (રહ)ની નજદીક પેદરપે એટલે એક પછી એક ધોતું ૨ પણ ફરજ છે. અને ઇમામ અહમદને નજદીક ખીસમીલાહ કહેવી † અને કોગલો કરવો નાંખમાં પાણી લેવું પણ ફરજ છે. અને ઇમામ મલેક તથા અહમદને નજદીક તમામ માંથાનો મરહ કરવો ફરજ છે. ત્યારે સંલાલ આમાં છે કે આ સર્વ ખજવી લવાઇ.

મસલો અને વોળુમાં સુનંત^૩ આવી રીતે છે કે પ્રથમ બંને હાથને પોહોંચ્યા સુધી ત્રણ વાર ધોએ. અને ખીસમીલાહ-રહમાની રહીમ^૪ કહે. ૫ અને ત્રણ વાર (સીધા હાથથી) મ્હોમાં પાણી લે. અને દાતણ કરે. ૬ અને ત્રણ વાર

પણ નહીં કરી શકે તો છોડી દે. અને જો બંને હાથ ફાટેલા હોએ અને ધોઈ શકતો નથી તો તયમ્મોમ કરે. દુર રહ મુખ્તાર

૧ એટલે દીલથી (વોળુ કરવાનો વિચાર કરવો. અને બેહતર આ છે કે તે શરૂ વોળુથી તે છેવટ સુધી ચાલુ રહે. અને જો પેહેલા ફરજના વખતે નૈયત કરે તો પણ બસ છે જેમ કે મુસ-તવઅબ શી મજહબે અહમદમાંછે.

૨ એક પછી એકથી મતલબ આ છે કે દરમીયાની હવામાં ખીજ અજ્જને ધોતી વખતે પેહેલો અજ્જ સુકાએ નહીં.

† અને હનશી મજહબ પ્રમાણે પણ વગર ખીસમીલાહ કહે વોળુ નાંકસ (અસંપુ-રણ) થાએ છે અને એજ કારણથી ઇબ્નુલ હોમામે ખીસમીલાહ કહેવી વાજેબ લખી છે. શા. મો.

૩ એટલે દીનનો તે માર્ગ કે જે વાજેબ ન હોએ. અને તેના હુકમ કરવામાં સવાબ છે અને નહીં કરવામાં ઇપકા છે. જેમ કે ખુરહાનમાં છે.

૪ ખીસમીલાહીલ અજ્જમ વલ હમ્દો લી-લાહે અલા દીનીલ ઇસ્લામ" કહેવું પણ આવેલું છે.

૫ અર્થ ખુદાના નામથી જે મોટો મેહર-બાન રહમ કરતા શા. મો.

૬ દાતણ પીલવણું અથવા કડવા ઝાડવું હોએ, લંબાણમાં એક વેત અને જડાઇમાં આ-સરે ચટ્ટી આંગળી જેટલું. અને પકડતી વેળા જમણા હાથની ચટ્ટી આંગળીને દાતણની નીચે રાખે અને ત્રણ આંગળી ઉપર રાખે અને અંગો-

(જમણા હાથથી) નાંખમાં પાણી લે. અને નાક સાફ કરે અને ત્રણવાર તમામ મ્હો ધોએ અને ત્રણ ત્રણ વાર બંને હાથને બંને કોહણી સાથે ધોએ. અને આખા માંથાનો મરહ એક વાર ૭ કરે અને બંને કાનને પણ માંથાની સાથે મરહ કરે. નવું પાણી લેવાની જરૂર નથી. અને બંને

દાને દાતણના માંથાથી નીચે રાખે. જેમ કે બહ-ર રાએકમાં છે. અને ઉપલા દાંતની જમણી તરફથી શરૂ કરે, ફરી ઉપલા દાંતની ડાબીએ કરે. ફરી નીચેના દાંતે એવીજ રીતે ત્રણ ત્રણ વાર કરે. અને દાંતણને દાંતની ચોડાઇમાં ધસે તેની લંબાઇમાં ધસે નહીં. અને તાલવામાં પણ ફેરવે જેમ કે મુનયાની શરહ તથા બહર રાએકમાં છે **મસલો** દહાદી અને આંગલયોનો ખેલાલ કરવો સુનંત છે અને તેનો તરીકા આ છે કે દાડીમાં જમણા હાથની આંગલીયો નીચેના તરફથી ઉપર તરફ લાવે. અને હથેલી મ્હોંની તરફ અને હાથની પીટ ગલાં તરફ રાખે. અને હાથની આંગલીયોનો ખીલાલ તરાખીકથી કરે એટલે એક હાથની આંગલીયો ખીજમાં ભેરવીને કરે. અને પગની આંગલીના ખેલાલનો તરીકા આ છે કે ડાબા હાથની ચટ્ટી આંગલીને પગની આંગલીમાં નાખી નીચેથી ઉપર લાવે અને જમણા પગની ચટ્ટી આંગલીથી શરૂ કરી ડાબા પગની ચટ્ટી આંગલીએ પુરો કરે. અને આંગલીઓનો ખેલાલ તે વખત સુનંત છે કે જ્યારે વગર હરચને આંગલીઓમાં પાણી પોહોંચતું હોએ. અને જો આંગલીઓ જો-ડાએલી હોએ અને તેમાં પાણી નહીં પુગતું હોએ તો એ વેળા તેમાં પાણી પુગાવવું ફરજ છે. જેમકે તહતાવીમાં છે.

૭ અને ઇમામ શાફેઇને નજદીક તથા એક રીવાયત પ્રમાણે અહમદ (રહ) ની નજદીક ત્રણ વાર (મરહ) છે.

૮ અને સુનંત તરીકા આ છે કે બંને હ-થેલીયોને બંને હાથની આંગલીઓ સહીત કલેમા ની આંગલી તથા અયુહા સિવાઇ જુદા પાણીથી તર કરીને માંથના આગલા ભાગથી તે ગરદનની છેવટ (કફા) સુધી એવી રીતે ખેંચે કે ૭ આંગલીઓ માંથાને વચે બધે લાગેલી રહે અને હ-થેલીઓ છુટી રહે ફેરે બંને હથેલીને વચમાંથાની બંને તરફ છેવટ (કફા)થી તે માંથાના આગલા ભાગ સુધી ખેંચી લાવે. ફરી બંને કલેમાની આંગલીથી બંને કાનના અંદર, અને બંને અંગોદાથી કાનને બહાર મરહ કરે.....

પગને ગુંટી સાથે ત્રણ ત્રણ વાર^૮ ધ્રુએ.

અને જો પગમાં મોળે હોય^{૧૦} અને મોળને પુરી તહારત ૧૧ પછી પહેરે હોય તો ધર રહેનાર એક રાત-દીવસ અને મોસાફર ત્રણ રાત દીવસ વોળુ તુટવાના વખતથી મોળ ઉપર મરહ કરે અને મોળને પગથી નહીં કહાડે એ જાણ્યું છે. અને જો મોળે એવી રીતે ફાટેલો

૬ અને જો એક વાર ધોવા ઉપર બસ કરશે અને તેવી ટેવ રાખશે તો ગુન્હગાર થશે અને જો ટેવ નહીં રાખશે તો ગુન્હગાર નહીં થશે પણ જો દીલની તસલ્લી માટે અથવા વોળુપર વોળુ કરવાના ધરાદારી ત્રણ વારથી વધારે ધોશે તો કશી હરમન નથી. જેમ કે દુરરહ મુખ્તારમાં છે. પણ ઇસરાફ કરવાને લીધે ગુન્હગાર થશે. અગર જો તે ત્રણ વાર ધોવાને સુનંત માનનારો હોય. તહતાવી

૧૦ મરહ કરનારો મોહદસ (એ વોળુ) હોવો જોઈએ ગુસલની હાજતવાળો કે હેજવાળો કે નિ-ફાસવાળો ન હોય. દુરરહ મુખ્તાર.

૧૧ વોળુ તુટતી વેળા પુરી તહારત હોય એટલે પેહેરા પછી લાગુ પડેલા હદસ (વોળુ તુટવા)ને વખતે તહારતનું પુરું થવું શરત છે પણ મોળ પહેરતી વેળા તહારતનું પુરું થવું શરત નથી. કારણ કે જો કોઈ શખ્સ પ્રથમ બંને પગને ધો-એ ને મોળ પહેરે તે પછી બાકીના ભાગ ધોએ. અથવા એક પગ ધોએ ને મોળ પહેરે તે પછી બીજા પગ ધોઇને બીજા મોળ પહેરે તેને મરહ કરવો દુરસ્ત છે. હાં, તહારત તુટતી વેળા પુરી તહારત હોવું શરત છે. દાખલા તરીકે જો કોઈ શખ્સે બંને પગને ધોઇને મોળ પેહેરા તે પછી વોળુ તોડવાનું કંઈ કારણ થયું ને બાકીનું વોળુ કીધું તો મરહ દુરસ્ત નહીં થશે. **મસલો** મોળનો મરહ દુરસ્ત થવા માટે સાત શરત છે (૧) બંને મોળને તહારતથી પહેરવા. (૨) બંને ગુંટીને મોળથી ઢાંકવી અગર જો તે બાંધવાથી થાય. (૩) મોળ પહેરતી સાધારણ ચાલે ત્રણ મેલ કે તેથી વધારે ચાલી શકાયું. ત્યારે લાકડા, લોહડાના કે શીશા વગેરેના મોળ ઉપર મરહ દુરસ્ત નહીં થશે [૪] પગની નાહલી ત્રણ આંગલી જેટલું ફાટવું કે જે મરહને રોકનાર છે તેથી મોળનું કોઈ રેહવું. (૫) વગર બાંધે બંને મોળનું પગ ઉપર રહી શકવું. [૬] પાણીનું પંજાએ નહીં પોહોંચવું (૭) અને પગનું નાહલી ત્રણ આંગલી જેટલું બાકી રેહવું. તો જો એટલું નહીં હશે તો મરહ દુરસ્ત નહીં થશે.

હોએ^{૧૨} કે ચાલવામાં પગની ત્રણ આંગલી જેટલું ૧૩ ખુલી જતું હોય^{૧૪} તો તેપર મરહ દુરસ્ત નથી. અને જો કોઈ માણસ વોળુવાળો હોય, અને એક મોળને પગથી ખેંચે હોય કે કદમને ધણો ભાગ પોતાની જગ્યા દોડીને મોળની પી-ડલીમાં આવ્યો અથવા મોળના મરહનું વખત સમાપ્ત થયું હોય તો એ બંને બાબતોમાં બંને મોળને કહાડી બંને પગને ધોએ. આખા વોળુ-ને દોહરાવવાની જરૂર નથી. પણ ઇમામ માલિકની નજદીક દોહરાવવાની જરૂર છે. અને મોળના મરહમાં પગની પીટ ઉપર ત્રણ આંગલી જેટલો^{૧૫} ફરજ છે અને સુનંત આવી રીતે છે કે પગની આંગલીયોના માંથાથી લાથની પાંચે આંગલીઓ-

૧૨ ફરી તે એકમાં અથવા બંનેમાં, એક જગ્યામાં અથવા અનેક જગ્યામાં (ફાટેલું હોય) પણ (ત્રણ આંગલીનો અંદાજે કરવામાં) એક મોળની ફાટોના ટોટલ કરાશે બંને મોળની ફાટોના નહીં. દુરરહ મુખ્તાર.

૧૩ જાણવું જોઈએ કે પગની નાહલી ત્રણ આંગલીઓનો અંદાજે તે વખત છે કે ખુલેલી જગ્યા તે આંગલીયોની જગ્યાએ ન હોય અને આંગલીયોની જગ્યામાં તો તે આંગલીયોન મોતબર છે કોઈ પણ ત્રણ આંગલી હોય. એજ કારણથી અંગુઠો અને તેને પાસેની આંગલી જો કે ત્રણ નાહલી આંગલી જેટલાં છે પણ તે ત્રણના હુકમમાં ગણાશે નહીં જેમ કે જોહર નૈયરામાં છે. અને ત્યારે ફાટો હોય ત્યારે મરહ મોળપર થવો જોઈએ. ફાટેલી ખુલ્લી જગ્યાએ થવો નહીં જોઈએ. દુરરહ મુખ્તાર.

૧૪ તો જો જગપણને લીધે ત્રણ આંગલી જેટલો હોવા છતાં ખુલી નહીં જતો હોય તો મરહ દુરસ્ત થશે.

૧૫ ચાહે જુદી જુદી ત્રણ આંગલીથી એક વાર મરહ કરે ચાહે એક આંગલીથી ત્રણ વાર નવા પાણીથી તર કરીને મરહ કરે. પણ દરેક પગ ઉપર ત્રણ આંગલી જેટલો જરૂર છે. તો જો એક પગ ઉપર બે આંગલી જેટલો કીધો હોય અને બીજા ઉપર ચાર આંગલ જેટલો હોય તો દુરસ્ત નથી. જેમ કે ફતહુલ કદીરમાં છે. અને મોળ ઉપર ત્રણ લીટીનું જાહેર થયું જરૂર છે અને આંગલીઓને ખુલ્લી રાખે દુરરહ મુખ્તાર. અને જો મોળનો મરહ આંગલીના માંથાથી કરે તો જો પાણી ટપકતું હોય તો દુરસ્ત છે અને ટપકતું નહીં હોય તો દુરસ્ત નથી. આલમગીરી.

તેજ પીડલી સુધી ખેંચે અને એ ઇમામ અહ-મદને નજદીક ફરજ છે અને સંભાલ [એહતેયાત] એમાંજ છે.

અને વોળુ પુર થયા પછી કહે:—“અશહુદો અદલા-એલાહુ ઇલ-લલાહો વહુદહુ લા શરીક લહુ. વ અશહુદો અત્ર મોહુ મદ એઅહાહુ વ રસુલોહુ અહાહુ મ-મજઅ-લની મીન તવવાખીન વજઅલની મીનલ મોતતહુદેરીન^{૧૮} સુખહાનક-લ્લા હુમા વ બે હુમદક અસ્તગદેરોક વ અતુબો એલૈક”

૧૬ એટલે સીધા હાથની પાંચે આંગલીઓ સીધા પગ ઉપર અને ડાબા હાથની પાંચે આંગ-લીઓ ડાબા પગ ઉપર. અને સર્વ આંગલીઓ છુટી રાખે. જેમ કે ફાતાવા કાજખાનમાં છે.

૧૭ હયાં સુધી મુસલીમની રિવાયત છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ એને વોળુ પછી ભણુશે તેને માટે જનતના આઠે બારણા ખોલોશે અને તે જે બારણાથી ચાલશે દાખલ થશે.

૧૮ આ રીવાયત નસાઇની છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ એને વોળુ પછી ભણુશે તેનો અમલ નકામો નહી જશે મસલો વોળુમાં મુસ્તહય છે કે શરૂ સીધા તરફથી કરવું અને માથાના મસ્હથી બચેલી તરીથી બંને હાથની પાછલી પીઠે ગરદનનો મસ્હ કરવો (પણ માથાનો મસ્હ ગરદનની છેવટ સુધી લાંબાવેથી ગરદનનો મસ્હ થઇ જાય છે) ગલાનો મસ્હ કરવો નહીં કેમકે એ બીદઅત છે. અને વોળુના મુસ્તહયમાંથી છે કે કીમલાને મ્હોં કરવું, અવ્યવો (અન્ન)ને મસલવા, મસ્હ કરતી વેળા બંને કાનના સુરાખોમાં બંને હાથની ચટ્ટી આંગળી નાખવી. ઉજરવાળા સિવાય બી-જને વખતથી પેહેલાં વોળુ કરવું, ચોડી વીંટીને હલાવવી, બીજથી મદદ નહીં માંગવી. ઉંચી જગ્યાએ બેસીને વોળુ કરવું, દરેક અબ્જને ધોતી વખતે બીસમીલ્લાહ તથા હદીસ શરીફની દોઆઓ ભણવી, વોળુ પછી કલેમે શહાદત તથા જે દોઆ કે કર્તાએ વર્ણી છે તેને ભણવી, અને વોળુ કરતાં બચેલાં પાણીને કીમલા રૂપ ઉભા રહીને પીવું, અને વોળુના મકરૂહોમાંથી છે કે પાણીને મ્હોં તથા હાથ ઉપર જોરથી મારવું, નકામું પાણીને ખરચ કરવું, ત્રણ વારથી વધુ ધોવું, અને નવા પાણીથી ત્રણ વાર મસ્હ કરવો અને વોળુની મનાયોમાંથી છે કે નજસતની જગ્યાએ વોળુ કરવું, મસજીદમાં વગર કોઈ વાસણમાં

૧૯ અને બે રકઅત નમાજ પડે.

ફસલ ૨.

વોળુ તોડનાર વિષે.

દરેક ચીજ કે જે આગળથી કે પાછળથી નીકળે,^{૨૦} અને વેહતી નજસત^{૨૧} કે જે બદનના કોઇ પણ ભાગથી નીકળે^{૨૨} અને એવા જગ્યાએ વહે કે તેનું ધોવું હાજમ હોએ.^{૨૩} અને મ્હોં ભ-

જીલે વોળુ કરવું, અને થુક કે નીકળે વોળુના પાણીમાં નાખવી. દુરરૂલ મુખતાર. મસલો જે કોઈ બે વોળુ પાણી નહીં મળવાને લીધે તય-મ્મોમ કરે અને મોળે પેહેરે તે પછી પાણી મળે તો બંને મોળ કઢાડીને પગને પણ ધોએ કારણ કે પાણી મળવાને લીધે આગલા વોળુ તોડનાર કારણથી બે વોળુ થયા છે જેમકે કાજ ખાનમાં એવીજ રીતે છે. જે કોઈ વોળુ તોડનાર બીમારીવાળો વોળુ કરીને મોળે પેહેરશે તો તે માત્ર નમાજના વખત સુધીજ મસ્હ કરે અને વખત પછી પગોને પણ ધોએ દુરરૂલ મુખતાર.

૧૯ અર્થ—હું સાક્ષી આપું છું કે ખુદા વગર કોઈ પુન્ય (માલુદ) નથી તે એકલો છે તેના કોઈ ભાગથી નથી અને હું સાક્ષી આપું છું કે હજરત મોહમ્મદ (સલ) તેના બંદા છે અને તેના રસુલ છે. એ અલ્લાહ તું મને તોઆ કઝ-નારાઓ મા કર. અને તું મને પાકી મેળવનારા-ઓમાં કર. હું તારી પાકી કરું છું એ અલ્લાહ અને તારી સના (સ્તુતી)ની સાથે હું તારાથી બ-ખ્શીસ માંગું છું અને તારા તરફ વળું છું. શા. મો.

૨૦ જેમકે પીશાબ, પાખાનું, ખુન, કરમ (કે કીડા) પથરી અને હવા. પણ હવા પાછળની (પાદ) વોળુ તોડનાર છે. મરદને આગળનો હવા વોળુ તોડનાર નથી. તહતાવી.

૨૧ જખમમાંથી કે કાનમાંથી. નાકમાંથી કે મ્હોંમાંથી કીડા કે ગોસ્તનો તુકડો નીકળવો વોળુ તોડનાર નથી દુરરૂલ મુખતાર. અને આલમગીરીમાં છે કે જે કાનમાંથી પડે કે પીઠ પાણી વગર દરદે નીકળે તો તે વોળુ તોડનાર નથી. અને જે દરદ થઇને નીકળે તો તે વોળુ તોડનાર છે મસલો જે જલો વગેરે ખુન ચુસશે તો વોળુ તુટશે. અને જે મચ્છર કે માખ ચુસશે તો નહીં તુટશે. જેમ કે દુરરૂલ મુખતારમાં છે. મસલો જે પેશાબનું ટીપું વગર સુનત કીધાની ચામડીમાં ઉતરે તો તે વોળુ તોડશે. તહતાવી

૨૨ અથવા કોઈ માણસ જખમને કે ફોડને ખજવાલી કઢાડે અને ખુન નીકળે.

૨૩ એટલે ગુસલમાં આથી આંખ નીકળી

રીને ઉલટી કરવી ફરી તે બલગમ સિવાઈ ખાણું હોએ કે પાણી હોએ કે પીત હોએ કે જમેલું ખુન હોએ, એ વોળુ તોડનાર છે. અને ઇમામ અયુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક જો બલગમ મ્હોં ભરીને પેટથી નીકળે તો વોળુ તોડે છે. ૨૪ અને જો થુકમાં ખુન નીકળે તો જો થુકના રંગને લાલ કરી નાંખે તો વોળુ તોડે છે. અને જો ઉલટી થોડી થોડી અનેકવાર થાયે તો જો બધી વખતની ઉલટીમાં જીવ કચાવાવું (મતલી) એકજ રીતે (દરેક વેળા) રહ્યું છે તો ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક તે સઘળી ઉલટી ભેગી કરવામાં આવશે. ૨૫ અને ઇમામ અયુ યુસોફની નજદીક જો એક મજલીસ (મેઠક) હોએ તો ભેગી કરવામાં આવશે. ચીત ઉંગવું અથવા કરવટ ઉંગવું અથવા એક ચીજનો તકથો લગાડી એવી રીતે સુવું કે જો તે ખેંચી લેવાઈ તો પડી જાયે, એ વોળુ તોડનાર છે. અને વગર તકથો લગાડે કે વગર હટેલે ઉભા ઉભા સુવું કે બેસીને સુવું ૨૬ અથવા રોકુ કે સીજદામાં ૨૭ સુગંત પ્રમાણે રહીને ૨૮ ઉંગવું એ વોળુ તોડનાર

નથી. અને દીવાનાપણું, મસ્તિ અને બેહોશી એ દરેક હાલતમાં વોળુ તોડનાર છે. અને બાલેગ માણસનું રોકુ સીજદાવાળી નમાજમાં કહકહ (ખીખી) હસવું ૨ વોળુ તોડનાર છે. અને મોબાશરતે ફાહેશા ૩ વોળુ તોડનાર છે.

અને પોતાની નગનતા (શરમગાહ) ઉપર વગર પરદે હાથ લગાડવો અથવા પુરૂપનો હાથ વગર પરદે સ્ત્રીને લાગવો એ ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક વોળુ તોડવું નથી. પણ ખીજ ઇમામોની નજદીક વોળુ તોડે છે. અને ઉંટનું માંસ ખાવું ઇમામ અહમદ (રહ)ની નજદીક વોળુ તોડનાર

મતલબ પુરૂપો વિષે જે સુનત પ્રમાણે છે તે છે. તો જો સ્ત્રી પોતા માટે જંમ સુનત છે તે પ્રમાણે સિજદો કરીને બંગશે તો વોળુ તુટશે. જેમકે તહતાવીમાં છે.

૧ કે જે નીશાવાળી ચીજના ખાધાથી અથવા પીવાથી થાયે છે. અંત બેહોશી કે જે ખામારીથી કે મારના સહમાંથી કે ઉંચી જગ્યાથી પડી જવાથી થાયે છે.

૨ બાલેગ કહેવાથી છોકરું નીકળી જશે કારણ કે નમાજમાં તેના હસવાથી તેનું વોળુ તુટવું નથી. અને રોકુ સિજદાવાળી કહેવાથી જનાજની નમાજ તથા તેલાવતનો સિજદો નીકળી જશે. કારણ કે એ બંનેમાં ખીખી હસવાથી વોળુ તુટવું નથી. અને ખીખી હસવું પણ જગતામાં વોળુ તોડનાર છે. જો નમાજ નમાજમાં બેગે અને બેગમાં હસશે તો વોળુ તુટશે નહીં. જેમકે આલમગીરીમાં છે.

૩ એટલે પુરૂપની છુપી જગ્યા અથવા સ્ત્રીની, પુરૂપની અથવા સ્ત્રીની છુપી જગ્યા સાથે પુરૂષ ઈર્દી (આલત) ઉભી હોએ ને વગર અંતરે લાગે એ બંને શખ્સોનો વોળુ તોડનાર છે. દુરૂલ મુખતાર. અને પુરૂષ ઈર્દીનું ઉભું હોવું પુરૂપને વિષે શરત છે તો જો મોબાશરતે ફાહેશા પુરૂષ સ્ત્રીમાં વગર પુરૂષ ઈર્દી ઉભી થાયે થશે તો સ્ત્રીનું વોળુ તુટશે પુરૂપનું નહીં. તહતાવી. રદદે. મોહતાર. ફતાવા આલમગીરીમાં તબીબની લખાણે ૪ છે કે જો કે.ઈ શખ્સની આંખ દુઃખવા આવે અને તેથી પાણી વાહે તો તે દરેક નમાજને માટે વોળુ કરે. કારણ કે તે થઈ શકે છે કે તે પડે કે તેનું પાણી હોએ.

ગદ કારણ કે જો તેમાં ફોડો પડી જશે અને પાણી આંખથી બહાર નહીં નીકળશે તો વોળુ નહીં તુટશે આલમગીરી

૨૪ પણ ઇમામ અયુ હનીફા તથા મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક વોળુ તોડશે નહીં. જેમકે કાજીખાનમાં છે. અને એજ વાત ભરોઆદાર છે જેમકે દુરૂલ મુખતારમાં છે.

૨૫ અગર જો એ જુદી જુદી મેઠકમાં થઈ હોએ. ફરી જો મ્હોં ભરાયે એટલું થશે તો વોળુ તોડનાર છે. અને જો તેટલું નહીં હોએ તો નહીં તોડશે. શા. મો.

૨૬ ફતાવા આલમગીરીમાં છે કે જો પલાંઈ પાળીને મુએ અથવા બંને પગને એક તરફ કહાડી મકઅદને જમીન સાથે વળગાવીને ઉગે તો વોળુ તુટવું નથી.

૨૭ રોકુની હાલતમાં કે સીજદાની હાલતમાં અગર જો નમાજમાં ન હોએ અને ઉગે અથવા બાણી બુજીને ઉગે તોએ ખરા મત પ્રમાણે વોળુ તુટવું નથી. દુરૂલ મુખતાર.

૨૮ એટલે સિજદામાં હાથને જમીનથી અને પેઢીને રાંધી અને રાંધને પીડલીથી બુદાં રાખે. તો જો એ બધાંને મલતાં રાખે તો વોળુ તુટી જશે. અને સુનત પ્રમાણે જે કહેવાયુ તેથી

છે અને જો સર્વથી અગ્રાવ રાખવો ધણું સારું છે.

ફેસલ ૩

ગોસલ વિષે

ગોસલમાં આખુ બદન ધોવું, કાગળો કરવો અને નાખમાં પાણી લેવું ફરજ છે. અને સુનત આવી રીતે છે કે પ્રથમ હાથ ધોએ અને દેખીત નમસત (નમસતે હકીકી) થી બદન પાક કરે. ફરી ધોણુ કરે. પણ જો તે એવી જગ્યામાં ગોસલ કરે છે કે ગોસલનું પાણી ત્યાં ભેગુ થાય છે તો પગને ગોસલ પછી ધુવે. અને ત્રણવાર આખુ દેહ ધુવે.

સ્ત્રી ઉપર ગુથેલા વાળોની જડમાં પાણી પો હોંચાડવું ફરજ છે. પછી ગુથેલા વાળને ખોલવા જરૂર નથી અને પુરૂષ ઉપર જો માંથાના વાળ

૪ તે પછી શ્રમગાહને ધોએ. હદીસ શરીફની તાબેદારી માટે. અગર જો તેપર કંઈ નજ સત નહોત્યે તોએ. દુરૂલ મુખ્તાર.

૫ પણ જો સ્ત્રીના વાળ ગુથેલા નહોત્યે તો તે સર્વને પાણી પોહોંચાડવું અગત્યનું છે જે મકે મોહીત સરખરીમાં છે.

૬ જો વાળની જડ ભીગતી નહીં હોએ તો તેને ખોલવા વાજેય છે. અને જો સ્ત્રીને માથુ ધોવું નુકશાન કરતુ હોએ તો તરક કરે અને કેટલાકે કહ્યું છે કે મરહુ કરે પણ પોતાના પતી ને મેલાપ કરવાથી રોકે નહીં દુરૂલ મુખ્તાર. મસલો જો બદનપર કે વાળપર કે નખપર હિન્ના (મેહેદી) લગાડેલી હોએ કે તેલ મસલેલુ હોએ અથવા મેલ કે માટી લાગી હોએ તો તે ગોસલ અને પાકીને બાધ નથી. અને જો આટો હોએ અથવા નાખમાં સુકા ચીપડાં હોએ તો તે [પાકીને] રોકનાર છે. અને જો નખ ઉપર રંગ હોએ અથવા દાંતોમાં ખાણું રહ્યું હોએ. તો તે રોકાણુ કર્તા નથી. પણ જો તે ચીજ એવી સખ્ત હોએ કે પાણી પોહોંચવાને રોકાણુ કર્તા હોએ તો તે પાકીને રોકનાર છે. અને જો વિંટી તંગ હોએ તો તેને હલાવવી અથવા કહાડવી વાજેય છે. અને જો કાનનાં કે નાખના સુરાખમાં કાંઈ પેહરેલી ચીજ તગ હોએ તો તેને હલાવવી પણ વાજેય છે. અને જો કાંઈ ચીજ નહીં હોએ અને પાણી વગર હરકતે પોંહોંચે છે તો તેટલું બસ છે જેમકે કુટી અને બંને કાનોમાં (પોહોંચેથી બસ છે) અને નહીં તો આંગળી વાગેરેથી પાણી પુગાવે. પણ સલી

રાખતો હોએ તો વાળને ખોલવા અને શરૂથી કે જડ સુધી સર્વને ધોવા ફરજ છે.

ફેસલ ૪

ગોસલના કારણો

ગોસલનું કારણ સ્ત્રી મેલાપ (જેમાં) છે. આગળે રસ્તે હોએ કે (જુડા કરમથી) પાછળે રસ્તે હોએ સ્ત્રી પુરૂષને (બંને ઉપર ગોસલ ફરજ થાય છે) જો વિર્ય (મતી) નહીં નીકળે તેથી. ખીણુ ભગતામાં અથવા ઊગમાં કુદીને અને સહવતથી મતી નીકળવી છે. અને સ્વપ્ને જોવાથી વગર મતી નીકળે ગોસલ વાજેય થતું નથી. અને ખીણુ [ગોસલનું કારણ] હેજ અથવા નીફાસ છે જ્યારે એ બંધ પડે ત્યારે ગોસલ વાજેય થાય છે.

મસલો કમતીમાં કમતી હેજના ત્રણ દીવસ છે અને વધારે તેના દસ દીવસ છે. અને નિફાસ ના વધારેમાં વધારે ચાલીસ દીવસ છે. અને તેથી

વગેરે નાખવાની તસદી લે નહીં. અને પાણી પો હોંચયુ છે તે વિષે તેની ધારના બસ છે. દુરૂલ મુખ્તારમાં છે.

૭ અગરજો સોપારી (ખતનાની જગ્યા) ને ટલુંજ દાખલ થયું હોએ.

૮ જો કાંઈ માણસ જાગે અને પોતાના જકરના સુરાખ ઉપર ચીકાસ લુચ્ચે અને ખવા બ યાદ નહીં હોએ તો જો તેની જકર ખવાય થી પેહેલાં ઉમેલો હોએ તો ગોસલ વાજેય ન થી. પણ જો તે ચીકાસનુ મતી થયું ખાતરીથી જાણે તો ગોસલ વાજેય થશે. અને જો ઊગલા પેહેલાં તેનો જકર પડેલો હતો તો ગોસલ વાજેય છે. શમસુલ અખમ્મા હલાવાઇ (રહ) કહે છે કે આવો મામલો ઘણીવાર બને છે પણ લોકો આ મસલાથી અજાન છે માટે એને યાદ રાખવો વાજેય છે. જેમકે આલમગીરીમાં છે.

૯ એને એહતેલામ કહે છે. અને એહતેલામમાં પુરૂષના જેવોજ હુકમ સ્ત્રીનો છે. જેવી રીતે એહતેલામમાં પુરૂષને મતી નીકળવી શરત છે તેવીજ રીતે સ્ત્રીના એહતેલામમાં છે. પણ (સ્ત્રી વિષે) આટલું કે દાખલ ફરજથી ખારેજ (બહાર) ફરજના તરફ નીકળવાની ગણતરી છે જેમકે કાજખાનમાં છે ત્યારે એહતેલામ અને લગજત યાદ હોવા છતાં જો મતી કે મજની નીશાની નહીં જણાશે તો બંને ઉપર ગોસલ વાજેય થશે નહીં.

૧૦ નિફાસ તે ખુન છે કે જે બચ્ચુ જ

કમીની રૂંથી હદ નથી. ૧૬ આ મુદતમાં ચોખી સફેદી ૧૨ વગર કોઈ પણ રંગ હોય તે હેજ અને નિકાસનું ખુન ગણાશે. અને કમમાં કમ તોહરના પંદર દીવસ ૧૩ છે જે ચીજ કે ત્રણ દીવસથી ઝોછી ૧૪ અને દસ દીવસથી વધુ હેજમાં દીઠામાં આવે તે ઇસ્તેહાજનું ૧૫ ખુન છે તે નમાજ રોજને રોકનાર નથી.

જો કોઈ સ્ત્રીને તેની આદતથી વધુ હેજ આવે ૧૬ તો દસ દીવસ સુધી ખીમારી કેહવાશે નહીં. અને જો દસ દીવસથી વધશે તો ફરી જે કંઈ આદતથી વધુ હશે તે સર્વ ઇસ્તેહાજ છે. અને મુખતદયા ૧૭ માટે

નમ્યા પછી (સુવાવરમાં) નીકળે છે. અને દીવસથી મતલબ આ જગ્યા રાત દહાડો છે.

૧૧ એક ધડી પણ થઈ શકે છે.

૧૨ ફટલીક સ્ત્રીઓને સફેદ દોરા જેવું છેવટે નીકળે છે.

૧૭ એટલે જે હેજના વચ્ચે અથવા એક નિકાસ અને હેજની વચ્ચે. ત્યારે થઈ શકે છે કે એક મહીનામાં ત્રણ દીવસ હેજ આવે અને પંદર દીવસ તોહર (પાકી) રહે તે ફરી હેજ આવે તો એક મહીનામાં જે હેજ બનવા બેગ છે.

૧૪ અને એવીજ રીતે જે ખુન કે નાહ લીએ એટલે નવ વર્ષથી કમ ઉમરવાળીએ, કે આએસા સ્ત્રીએ એટલે પચાસ કે સાઠ વર્ષવાળી એ કે જણવા પેહેલા ગર્ભતીએ જોયું હોએ તો તે ઇસ્તેહાજ છે. દુરૂલ મુખતાર.

૧૫ એટલે તે આદત પ્રમાણનું ખુન નથી તે ખીમારીનું ખુન છે. તો ખુન બરી રહેવાથી અને તે નાપાકીમાં એક વખત પિતવાથી તેના હુકમ આ છે કે ઇસ્તીનજને કોઈ આદ દરેક નમાજને નવા વોળુથી ગુમરે અને વગર હર-અણું રોજને રોજ.

૧૬ દાખલા તરીકે જો કોઈ સ્ત્રીને હેજની આદત એક મહીનામાં ત્રણ દીવસની હોએ અને ત્રણ દીવસથી વધુ આવ્યું તો જો તે વધીને દસ કે દસથી ઝોછા દીવસ થયા છે તો તે હેજ છે. નમાજ માથે રહેતી નથી. અને જો દસ દીવસથી પણ વધી જાય તો હેજ તેજ ત્રણ દીવસ આદતના છે અને વધારાના સર્વ દીવસ ઇસ્તીહાજ અને ખીમારી છે. ત્રણ દીવસ આદતમાં દસ દીવસ સુધી જે નમાજ નહીં પડી છે તેની કળ કરે. શરહ પેકાયા.

૧૭ મુખતદયા એટલે નાની ઓરત કે જોને પ્રથમ હેજ આવ્યું હોએ.

દસ દીવસથી વધારેને ઇસ્તેહાજ કેહવાશે. અને જે પાકી કે હેજની અથવા નિકાસની મુદતમાં જોવામાં આવે તે (પણ) હેજ અને નિકાસ છે.

મસલો હેજ અને નિકાસથી ૧૮ નમાજ માફ થાય છે. તેની કળ કરવી વાજેબ નથી. અને હેજ નિકાસ રોજને રોકાણ કરનાર છે. ૧૯ તેની કળ વાજેબ થશે. હેજ અને નિકાસમાં સ્ત્રી મીલાપ હરામ છે. ૨૦ ઇસ્તેહાજમાં હરામ નથી.

૧૮ જો નફલ નમાજ કે નફલ રોજે શર કાધો અને હેજ આવ્યું તો બંનેની કળ લાજેબ થશે. દુરૂલ મુખતાર. અને જો નમાજ ફરજ છે તો તેની કળ કરે નહીં. પણ જો ફરજ રોજે છે તો તેની કળ કરે. તહતાવી. મસલો જો કોઈ સ્ત્રી પાકીની હાલતમાં સુતી અને હેજની હાલતમાં જાગી તો જાગવાના વખતથી હેજવાળી ગણાશે અને જો સુવાને વખતે હેજવાળી હતી અને જાગવાની વખતે પાકી ઉઠી તો ઉગવાના વખતથી તેની પાકી ગણાશે. દુરૂલ મુખતારમાં છે.

૧૯ એટલે રોજે નમાજની જેમ ઇઆદત છે તે હેજ નિકાસની નાપાકીની સાથે મના થયો છે પણ આટલો ફેર છે કે નમાજની માફી છે અને રોજની કળ કરવી જોઈએ. અને ફેર થવાનું કારણ આ છે કે રોજે આખા વર્ષમાં એક મહીનાનો ફરજ છે અને હેજની વધારે મુદત દસ દીવસ છે તો આખા વર્ષમાં દસ રોજની કળ કરવી મુશ્કેલ નથી પણ નમાજ જો માફ નહીં થાય તો દર મહીને પચાસ નમાજની કળ કરવી પડે અને આખા વર્ષમાં તો છસો નમાજોની કળ ફરજ થાય જેમાં ઘણી અડચણ છે જેથી શરએ એને માફ કોધી છે અને કહે છે કે જ્યારે હવવા (અલ)ને હેજ આવ્યું તો હજરત આદમે (અલે) અલ્લાહ તઆલાથી એવી હાલતમાં નમાજ વિષે હુકમ પુછ્યો. હુકમ થયો કે માફી છે. જ્યારે રોજને વખત આવ્યો તો હજરત આદમે (અલે) રોજને નમાજ ઉપર કેયાસ કરી (તોલ કરી)ને પોતે હુકમ આપ્યો કે રોજે માફ છે રાખવો નહીં જોઈએ. અને મુદતને પુછ્યું નહીં જેથી રોજને માફ થયો નહીં. તહતાવી.

૨૦ એટલે તેની ગળદીકમાં જવું અને દુઠીથી તે ગુંટણના ઉપર સુધી લાભ લેવો હરામ છે જો શહવત નહીં હોએ તોએ દુરે મુખતાર. ત્યારે દુઠી ઉપરથી અને ગુંટણ નીચેથી

ને હેજ દસ દીવસ પહેલાં બંધ થાયે તો આ-
રતનાં ગુસલ કાંધા વગર વતી (સ્ત્રી મીલાપ) દુ-
રસ્ત થશે નહીં. પણ ને (બંધ થયા પછી) એક
નમાજનું વખત ગુજરે (તો વગર ગોસલે પણ
વતી દુરસ્ત થશે) અને દશ દીવસ બાદ બંધ
થએથી ઇમામ આજમ (રહ)ને નજદીક વગર ગો-
સલે પણ સ્ત્રી મીલાપ નાએજ છે. અને બીજા
ઇમામોની નજદીક વગર ગોસલે નાએજ નથી

મસલો જે વોજુવાળાને વગર પડે ૨૧
કુરઆનને હાથ લગાડવું દુરસ્ત નથી પણ કુર-
આનને ભણવું દુરસ્ત છે. અને જનાબત
[ગુસલની હાજત] ની હાલતમાં હેજમાં
અને નિફાસમાં કુરઆન ભણવું પણ દુરસ્ત
નથી. અને ન મસજીદમાં દાખલ થવું અને ન

લાલ લેવો અને ચુંબન કરવું અને અડકવું દુર-
સ્ત છે અગરને વગર કપડે હોએ. અને હેજ
વાળા સ્ત્રીનું રાંધેલું અને તેની વાપરેલી ચીજ કે
અડકેલી ચીજ જેમકે આટો પાણી વગેરેને વા-
પરવા મકરૂહ નથી. અને હેજવાળીને ખીસ્તરાથી
જૂદી કરવી લાએક નથી. કારણ કે એ યહુદી-
ઓના કામને સરખું છે. તહતાવી.

૨૧ અને પડા સાથે કપડા વગેરે જેવાથી
(પકડવું) દુરસ્ત છે. પણ જે કપડું પેહરેલું હોએ
તેથી પણ દુરસ્ત નથી. ત્યારે આસતીન (ખાંડી)-
થી પણ દુરસ્ત નથી. આલમગીરી.

૧ એટલે કુરઆનને ડેરાઅતના ઇરાદાથી
ભણવું દુરસ્ત નથી પણ સન, ના કે એક કામના
શરૂ કરવાના ઇરાદાથી મના નથી. અને ને સના
કે કામ શરૂ કરવાના ઇરાદાથી ખીસમીલ્લાદીર
રહમાનીર રહીમ પડશે તો તે એકે મતે મના
નથી અને અલહમ્દો વગેરેને હોઆ અને તબરોકને
લીધે કે ઇસ્તેઆજ (પનાહ માંગવા) ને લીધે
ભણવો દુરસ્ત છે. બહરર રાએકમાં છે કે
(કુરઆન સિવાય) બીજા જીકરને ભણવું દુરસ્ત
છે. અને એમાં હોઆ કાનુત પણ આવી ગઇ
અને આલમગીરીયામાં છે કે ને હેજવાળી સ્ત્રી
શીક્ષક હોએ અને પાકી પહેલાં શીખવવાની અ-
ગત્ય હોએ તો આખી આયતને નહીં પડતાં શ-
બ્દોને તુકડે તુકડા કરીને ભણાવે. એને કુરઆન
શરીફ અગરને કારસી ખતમાં કે પાટી (તખતી)
ઉપર કે પૈસા વગેરે ઉપર લખાવેલું હોએ ને
તે પુરી આયત હોએ તો તેને અડકવું દુરસ્ત
નથી. અને એ લોકોને તફસીર, શીકહ અને

તવાફ કરવો.

ફસલ ૫

નખસત વિષે

જે જનનવર કે માંસ તેનું હલાલ છે. ૨
તેનો પેશાબ તથા વોડાનો પેશાબ, તથા હરામ
ગોસ્તવાળા પક્ષીઓનું ધુ એ હલકી નખસતથી
નાપાક છે. ચોથાઇ કપડાંથી^૩ કમી હોએ તો મારી
માં છે. એટલે ચોથો હીરસો આગાપીજાનો કે
કલીનો કે બાંહીનો ને એથી ઓછું ખરડાએ
તો નમાજને રોકનાર નથી. પણ પાણીને નાપાક
કરશે અને કુકડી તથા બતક વગર, હલાલ
ગોસ્તવાળા પક્ષીઓનું ધુ પાક છે. અને માણસ

હદીસની કીતાબોને અડકવું મકરૂહ છે. અને હેજ
વાળી અને ગોસલના હાજતવાળાને તોસત, જ-
ખુર, અને ઇનજલનું ભણવું મકરૂહ છે. અને
જુજદાન સાથે તથા શીરાને નહીં બંધાએલા પુદા
સાથે કુરઆન શરીફને અડકવું દુરસ્ત છે જેમકે
હેદાયા, નેહરા વગેરેમાં છે. અને એનાજ ઉપર
ફતવો છે” અને હાથ ધોયા પછી અને કોગળો
ક્યાં પછી ખાવું પીવું દુરસ્ત છે અને એથી
પહેલાં ગોસલની હાજતવાળાને મકરૂહ છે. અને
હેજ કે નિફાસવાળાને જ્યાં સુધી પતિવ નહીં
થાયે ત્યાં સુધી દુરસ્ત છે દુરે મુખ્તાર. મસલો
સ્ત્રીને જોએ કે હેજ નિફાસના દીવસોમાં નમા-
જને વખતે વોજુ કરીને નમાજની જગ્યાએ
કાબલા રૂખ ખેસીને કેટલીકવાર તસખીહ અને
તહલીલમાં લાગેલી રહે કે જેથી તેની ટેવ બદ-
લાએ નહીં. આલમગીરીયા.

૨ જેમકે ગાંઠ બકરી વગેરે.

૩ એટલે જે કપડાથી નખતા લાપી શકાય
તેનો ચોથો હીરસો જેમ કે કોઢરીમાં છે. અને
મખસુતમાં છે કે કોઢ પણ કપડું હોએ તેનો
ચોથો ભાગ માતખર છે. અને આલમગીરીયામાં
છે કે ફતવો અપાયલી આ વાત છે કે ચોથા
કપડાંથી મતલબ કપડાના દરેક ભાગનો ચોથો
હીરસો છે જેમકે બાંહી [આસતીન] કલી અને
એવીજ રીતે નમાજના દરેક અંગેનો ચોથો
ભાગ મતલબ છે મસલો અશયાહમાં છે કે કાન
ચીમડિયાના પેશાબ સિવાય દરેક પેશાબ નાપાક છે
અને સીરાજયામાં છે કે કાનચીમડયુનું ધુ નાપા-
કીના હુકમમાં નથી. અને કાજખાનમાં છે કે
તે પાણીને કે કપડાને નાપાક કરતું નથી.

નો પેશાખ^૪ જગરને નાહતું બાળક હોય, તથા ગધેડાનો પેશાખ તથા હરામ ગોરત જનવરોનો પેશાખ. તથા માણસનું અને ચોપગાએનું ધુ (તથા છાણ) એ ભારી નળસતથી નાપાક છે. અને એવીજ રીતે દરેક જનવરનું વેહતુ ખુન^૫ તથા અંગુરી દારૂ તથા મની છે.

મસલો. ભારી નળસતમાં દીરહમ^૬ જેટલી એટલે જે તે પાતળા હોયે તો હથેલીના ખાડા જેટલી ચોડી, અને ધાડી હોયે તો સાડાચાર માશા જેટલી નાપાકી માશીમાં છે^૭ પણ તે પાણી ને બગાડી કહાડશે.

મસલો. માણસનું બોટલું^૮ ફરી તે કાંદેર કેમ ન હોયે. અને ઘોડાનું તથા હલાલ ગોરત

૪ અને એવીજ રીતે છે જે કંઈ માણસના બદનથી નીકળે અને તે વાળુ કે ગોસલનું કારણ થાયે. દુરેં મુખતાર.

૫ પણ માછલીનું, ચાંચનું, જીનું અને મચ્છરનું ખુન પવિત્ર છે. દુરેં મુખતાર. ધણું હોયે તોયે. તહતાવી.

૬ નળસતમાં મિસકાલને વળને દીરહમ મશખર છે એટલે સાડાચાર માશાનો અંદાજે **મસલો.** જે નળસન દીરહમ જેટલી હશે તો માશી છે. પણ નમાજ તેથી મકરહ તહરીમાની સાથે સહી થશે તો તેનું ધોવું વાજેજ છે. અને જે તેથી કમી હોયે તો (તેથી નમાજ) મકરહ તન્જહી થશે તો તેનું ધોવું સુનત છે અને જે તેથી વધુ હોયે તો તે નમાજને બાતેલ કરનાર છે અને તેનું ધોવું ફરજ છે. દુરેં મુખતાર.

૭ ફરી તે બદન ઉપર હોયે કે કપડા ઉપર હોયે

૮ માણસ એ આમ છે તે ગોસલની કા-જતવાળો (જીનોબ) કે હેજ નિફસવાળી હોયે. પણ શરાખ પીનારો તથા જે આદમીનું મ્હોં ખુનથી ખરાબેલું હોયે તે જે શરાખથી તથા ખુનથી મ્હોં ખરાડયા છતાં કંઈ જીજ પીને બોટલું વેહવા દેશે તો તે નાપાક છે. અને જે તેણે કે-ટલીકવાર થુકને ગળાંથી ઉતારી હશે તો તો તેનું બોટલું પણ સહી મત પ્રમાણે પવિત્ર છે. અસ્સિ-રાજીલ વહહાજ. અને પારકી સ્ત્રીનું બોટલું પુરૂષ માટે અને પારકા પુરૂષનું બોટલું સ્ત્રી માટે લેહે-જત લેવાને લીધે મકરહ છે નાપાકીને લીધે નથી. અન્નદરહ ફાયેક.

વાળા જનવરોનું બોટલું, તથા એએનો પસીનો^{૧૦} તથા ગધેડા, ખચ્ચરનો પસીનો પાક છે. ^{૧૧} અને બીલાડી ઉંદર, અને નીળાં ઘરમાં રેહતા જન-વરો જેમકે છબકલી વગેરેનું બોટલું તથા હરામ ગોરત પક્ષીઓનું * બોટલું મકરહ છે^{૧૨} અને બિલાડી સિવાય હરામ ગોરતવાળા ચોપગાએનું તથા કુતરાનું, જીંડનું વગેરે એના જેવા બીજા જન-વરોનું બોટલું નાપાક છે,

મસલો. સોઘની અણીના જેટલો પેશાખ^{૧૩} છણકાયલો હોયે તો તે માશીમાં છે. ^{૧૪}

૯ ફરી તે ચોપગા હોયે કે પકશી હોયે. પણ ગલીથોમાં ફરી નળસત ખાનારી મરઘીનું બોટલું મકરહ છે. મોહીતેસરખરી.

૧૦ અને દરેક જનાવરનો પસીનો તેના બો-ટેલાના હુકમમાં છે જેમ કે હેદાયમાં છે ત્યારે ગધેડા અને ખચ્ચરનું બોટલું પણ તેના પસીનાની જેમ પાક છે. અને આ જે મશહુર છે કે ગધેડા અને ખચ્ચરનું બોટલું મશકુક છે તેની મતલબ આ છે કે તેનાથી પાક કરવામાં શકક છે એટલે તેનાથી વાળુ કરવામાં [શકક છે] પણ જે કપડાને લાગે તો કપડાના પાક રેહવામાં શકક નથી. કાજખાન

૧૧ જે તે કપડાને લાગશે તો તેથી નમાજ દુરસ્ત છે. જે ઘણો હોયે તોયે, આલમગીરીયા અને જે પાણીમાં પડે તો જ્યાં સુધી તે પાણીની બરાબર નહીં થાયે ત્યાં સુધી તેનાથી વાળુ કરવું દુરસ્ત છે. અને તેનો હુકમ મુસતામલ પાણી (વાળુ ગોસલમાં વપરાયલા પાણી) સરખો છે. તહતાવી. તથા આલમગીરી.

* જેમકે ફકત નળસત ખાનારી જતનો કાગડો, ચીલ, બાજ, શકરો, વગેરે. ચા. મો.

૧૨ જે બીજું પાણી મળતુ હોયે તો તેને વાપરવું મકરહ તન્જહી છે અને નહીં તો કંઈ પણ મકરહ નથી. દુરેં મુખતાર.

૧૩ માણસનો હોયે કે બીજાનો હોયે, અને આ કાયદો તે વખત સુધી છે કે તેની નીશાની કપડાં ઉપર દેખાતી નહીં હોયે. નહીં તો જે દેખાતી હોયે તેનો અંદાજે કરી ભેગું કરવામાં આવે. અને જે તે દીરહમ જેટલી થશે તો તેનું ધોવું વાજેજ છે. તહતાવી.

૧૪ અમર જે તમામ કપડા ઉપર હોયે તોયે માફ છે. તહતાવી. પણ તે પાણીને ના-પાક કરશે. દુરેં મુખતાર.

કસલ ૬

પાક કરવા વિશે.

નગ્નસતે હુકમીની પકા પાણીથીજ થાય છે. ૧૫ કે જે આકાશથી ઉતરેલું હોય ૧૬ અથવા પૃથ્વીથી નીકળ્યું હોય જેમકે દરયાનું, કુવાનું, અને નેહેરનું પાણી. ત્યારે જડના પાણીથી કે ફલના પાણીથી જેમકે તરબૂજ, અંગુર, અને કેલાના પાણીથી પાકા મળી શકે નહીં. અને જે પાણીમાં કંઈ પાક વસ્તુ પડે જેવી કે માટી અથવા સાણ અથવા વનસ્પતિ તે વેળુ તેથી દુરસ્ત છે. પણ જે વેળા તે વસ્તુ પાણીના પાતળા પાણને મટાડે, અથવા પાણીને બરાબર કે તેથી વધુ ૧૭ લાગ મળે હોય જેમકે અડધો સેર ગોલાળ અને અડધો સેર પાણી ભેલ થયાં હોય અથવા પાણીનું નામ મટીને તેનું નામ સેરવો, ગુલાળ, સરકા યા એવું બીજું કંઈ થયું હોય તો એ સુરતમાં તેથી વેળુ, ગોસલ કરવાં એકે મતે (અધજમાં) દુરસ્ત નથી પણ તેથી નાપાક કપડું અને એના જેવું બીજું કંઈ ધોવું ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક દુરસ્ત છે અને ઇમામ મોહમ્મદ, તથા શાફેઇ વગેરે ઇમામોની નજદીક નજઅજ નથી.

મસલો ઘાડી મની ૧૮ પણ સુકાઈલી જે કપડા ઉપરથી ખુરશી નખાયે ૧૯ તો કપડું પ-

૧૫ મસલો નગ્નસતે હુકમીની પાકા પાક પાણીથી, અગર જે તે મુસતામલ હોય તથા સરકા ગુલાળ વગેરે જેવાં દરેક પાક ચીજ કે વેહતી હોય અને નગ્નસત દુર કરનાર હોય તેથી થાય છે. અને દુધ તથા તેલ એ નગ્નસત દુર કરનાર નથી એથી તહારત થતી નથી. તહતાવી.

૧૬ અને જે પાણી કે સુરથી ગરમ થયું હોય તેથી વેળુ ગુસલ કરવાની હદીસ શરીફમાં મનાઇ આવેલી છે તેથી કાઠ ઉત્પન્ન થાય છે જમજમના પાણીથી વગર કરાફતે વેળુ ગુસલ કરવા દુરસ્ત છે. દુરે મુખતાર. શા. મા.

૧૭ એટલે પાણીના ભોગના બરાબર હોય અથવા તેથી વધારે હોય.

૧૮ તે એવી શરતથી કે જકરનું માથું પાક હોય એટલે પાણીથી ઇસ્તીનજે કાંવેલા હોય. દુરે મુખતાર.

૧૯ નહેર મળેલ પ્રમાણે બદનનો હુકમ

વિત્ર થાય છે. ૨૦ અને તલવાર કે એના જેવું ૨૧ બીજું કંઈ મસલી નાખેથી પાક થાય છે. ૨૨ અને નાપાક જમીન જે સુકાયે જાય ૨૩ અને નાપાકીની નીશાન (જેમકે રંગ બો) રહે નહીં તો તે તથમ્મોમને માટે તો નહીં પણ નમાજને માટે પાક થાય છે. ૨૪ અને એવીજ રીતે દીવાર, સુણેલી ઈંટ, ૨૫ તથા વગર કટા-એલાં ઘાંસ ઝાડ ૨૬ (સુકાયેથી પવિત્ર થાયે)

પણ એવી રીતે છે. કપડાંમાં અને બદનમાં કરો ફરક નથી. દુરે મુખતાર.

૨૦ અને જે સુકી મનીને કપડાથી ખુરશી હોય અને તેની નીશાન નહીં હોય તો પછી તેને પાણી લાગે તો ખરા મત પ્રમાણે તે ફરીથી નાપાક થતું નથી. ખુલાસો.

૨૧ એટલે જે ચીજ કે સખ્ત અને સરખી જેમકે છરી, આરસી, કાચ, અને તરવાર જેવી હોય તે માટી અથવા કપડું મસલાથી જેમ ધોવાથી પાક થાય છે તેમ પાક થાય છે.

૨૨ અને જોડો તથા મોજો જે ધુ તથા ખુન જેવી જુરસાવાળી નગ્નસતથી નાપાક થાયે એટલે એવી નગ્નસતથી કે તેના સુકા પછી નીશાની દેખાયે. અગર જે તે બીજી ચીજના મળવાથી હોય જેમકે દારૂ અને પેશાળ (કે તે પાતળી છે અને) માટી વગેરેના મળવાથી (જુસ-મવાળી થઇ હોય) તેને સખ્ત રીતે ઘસડવાથી તથા જમીન ઉપર મસલવાથી તેની અસર મટી જવાથી પાક થાય છે. પણ જે તે નીશાનનું મટવું ઘણું મુશ્કેલ હોય (તો તેના રેહવાથી કરી નુ શાની નથી) અને જે તે નગ્નસત જુરમ વાળી (જુરસાવાળી) નહીં હોય તો તે ધોવાથી પવિત્ર થાય છે. દુરે મુખતાર. તથા રહે મોહતાર.

૨૩ ફરી તે સુરથી સુકાયે કે બચ્ચિથી સુકાયે કે હવાથી સુકાયે સર્વ સખ્ત છે. બહારે રાયેક. અને નગ્નસતની અસર એટલે રંગ તથા બો છે. દુરે મુખતાર.

૨૪ અને તે પછી જે તેને પાણી લાગશે તો ફરી તે નાપાક થશે નહીં. એજ ખરું છે. અને જે પાણી તેના ઉપર નાખીને એસે તો કરી અડચણ નથી. કાળખાન.

૨૫ પણ જે ઈંટ કે છુટ્ટી હોય અને એક જગ્યાથી બીજી જગ્યા જમીનથી વગર ઉખેડે ફેરવાની હોય અને લઇ જવાતી હોય તો તે વગર ઘોયે પવિત્ર થશે નહીં. મોહીત. આલમગીરી

૨૬ જમીનની અંદરના કાંકરા પણ એજ

છે. પણ કટાઈલાં વગર ધોએ પાક થાએ નહીં.

મસલો જે નાપાકી દેખીત હોએ^{૨૭} તો તે ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક એટલા અંદાજમાં ધોવાવી નેંઘએ કે ખુદ મટી જાએ. પણ કેટલાકને નજદીક ખુદ તે નજસતના મટવા પછી પણ ત્રણ વાર ધોવું નેંઘએ અને દરેક વાર નેં યાદી શકે તો નીચવવું નેંઘએ, ૩૨ અને નેં નહીં થઈ શકે તો દરેક વાર એટલું સુકવે કે ટપકવું બંધ પડે. અને જે નાપાકી કે દેખીત નહોએ, તેને ત્રણવાર કે સાતવાર ધોવી નેંઘએ અને દરેક વાર નીચોવવી^૧ નેંઘએ. અને છાણ બલીને રાખ થાએ તો તે ઇમામ યુસોફને નજદીક નહીં પણ ઇમામ મોહમ્મદને નજદીક પાક થાએ છે.^૨ એવીજ રીતે ગંધડું (કે લુણ) જે મીઠાની ખાણમાં પડીને મીઠું બને તો તે ઇમામ યુસોફ (૨૬)ને નજદીક તો નહીં પણ ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ને નજદીક પવિત્ર થાએ છે. અને મુરદારનું ચામ

કાયદામાં છે. પણ જે કાંકરા કે જમીનની ઉપર હોએ તે વગર ધોએ પવિત્ર થશે નહીં. મુનયતુલ મોસેલ્લી.

૨૭ એટલે દેખાતી નજસત (નજસતે મરમ્) અને દેખાતી તે છે કે સુઝાયા પછી દેખાએ જેમકે લોહી ગુ. અને નહીં દેખાતી (ગેર મરમ્) તે છે કે જે સુકાયા પછી દેખાએ નહીં. તહતાવી.

૧ એટલે પુરતી શક્તિથી એવું નીચોવવું કે ટપકવું બંધ પડે. એને જે (ફરી) ખીજ શખ્સના નીચોવવાથી ટપકશે તો તે ખીજ માટે નહીં પણ પેહેલા માણસને માટે પવિત્ર થશે. અને જે કપડાંની બારીકાને લીધે નીચોવવામાં મેહેનત નહીં લીધી તો તે જરૂરતને લીધે પવિત્ર થશે. દુરે મુખ્તાર. પણ કાઝુનામાં પવિત્ર નહીં થવું લખેલું છે. તહતાવી. અને છેલી વખતે એવી રીતે નીચવવું નેંઘએ કે તે પછી એ શખ્સથી વધારે વેર કહાડાથી પાણી વહે નહીં. નહીં તો પવિત્ર થશે નહીં. એસલની રીવાયત આજ છે. પણ એસલ ત્તવાઈ ખીજ રીવાયતમાં એકવાર નિચોવવું બસ છે. અને એ પરજ ફતવો છે. તાતારખાનગ્યા અને આલમગીરીયા.

૨ અને એમના કેહવા ઉપર ફતવો છે. ખોલાસો. અને ગુ, મેલાનો પણ એજ હુકમ છે. [એટલે તે પણ બલી રાખ થવાથી પાક થાએ છે] બહરે રાએક. એવીજ રીતે જે નાપાક માટીથી કુંબે કે હાંડી બનાવી અગ્નિમાં પકવી હોએ તો

કું કેલવયાથી પાક થાએ છે.^૩

મસલો વહેતું પાણી^૪ અને ઘણું પાણી, તેમાં નાપાકી પડવાથી અથવા નજસત પર તેના ગુજરવાથી, જ્યાં સુધી તેમાં નજસતના સળગથી રંગ કે બો કે મગ્ગ જાહેર થાએ નહીં ત્યાં સુધી તે નાપાક થતું નથી.

મસલો જે કુતર વેહતા પાણીની નલકા-રીમાં બેઠું હોએ અથવા કોઈ મુરદાર તેમાં પડું હોએ અથવા નલને લગોલગ નજસત પડી હોએ અને છતનું પાણી તે નલથી વરસાદમાં જતું હોએ, તો જે ઘણું પાણી કુતરાને કે નાપાકીને લાગીને વહે છે તો નાપાક થશે અને જે ઘણું પાણી લાગીને વેહતું નથી તો નાપાક થશે નહીં^૫

મસલો થોડું પાણી થોડી નજસતથી નાપાક થશે.

તે ઇમામ મોહમ્મદ [૨૬]ની નજદીક પાક થાએ છે. મોહીત.

૩ કેલવયાની મતલબ આ છે કે ચામડાને એટલું સુકવે કે તે પાણી લાગેથી સડે નહીં અગર જે એ સુકાવવું તાકામાં નાખીને હોએ. અને લુંડ અને માણસ વગર દરેક ચામડું કેલ-વયાથી પવિત્ર થાએ છે. લુંડનું ચામડું તે ખુદ નાપાક હોવાને લીધે, અને માણસનું ચામડું તેના માનને લીધે કેલવયામાં આવતું નથી. અને જે ચામડું કેલવયાથી પાક થાએ છે તે જુગલ કર વાથી પણ પાક થાએ છે અને મુરદારના વાળ, હાડકું, અને પદ્મ જે તે પર ચીકાસ નહીં હોએ તો. અને મુરદારનાં સોંગ એ (સર્વ) પાક છે. દુરે મુખ્તાર તથા તહતાવી.

૪ વેહતું પાણી તે છે કે જે લોકાની બોલ ચાલમાં વેહતું કેલવાએ અથવા તે છે કે જે ઘાંસ તાણખાન વહેવે. દુરે મુખ્તાર.

૫ આ ઈખારતના જાહેરી અર્થ આ છે કે જે અર્થ કે તેથી એમનું પાણી કુતરાને કે ના પાકીને લાગશે તો પાણી પાક છે પણ ફેકા હાએએ તો અરધું પાણી લાગે તો પણ નાપાક ફરમાવેલું છે. દુરે મુખ્તાર. અને આલ-મગીરીમાં સેરાજે વહલાજથી લખેલું છે કે જે ધાલા ઉપર નજસત હોએ ફરી વરસાદ વરસી નળમાંથી વહે તો જે તે નજસત નળની પાશે હશે અને સર્વ પાણી કે વધુ કે અરધું નજસતને લાગતું હશે તો તે નાપાક છે, અને નહીં તો પાક છે. અને જે ધાલા ઉપર છુટી છવાઇ નાપાકી હોએ અને નળ પાસે ન હોએ તો જે પાણી નળથી જાએ છે તે નાપાક થશે

મસલો બે કુલ્લા એટલે પાંચ મશક પાણી હોએ દરેક મશકમાં સો રતલ જેટલું હોએ કે જે આ દેશ (પાણીપત)નું એક મણ પાનસેર છે અને તેનો સરવાળો પાંચ મણ પચ્ચીસ સેરનો થા એ છે. એ ઘણા ઇમામોને નજદીક ઘણા પાણીની ગણતરીમાં છે. પણ ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ઘણું પાણી તે છે કે જે એક તરફના દલા વચાથી^૬ ખીજ તરફ હલે નહી. અને પાછલાઓ એ^૭ તેનો અંદાજે દેહ દર દહ ગળથી^૮ કાઢાછે^૯

નહી તેનો હુકમ જરી પાણીના સરખો છે. અને વળી કૃતાવા આલમગીરીમાં છે કે વરસાદ વરસતી વેળા પાણી જરીનો હુકમ રાખે છે તેા જે અગચારી ઉપરની નજસત ઉપર પાણી પડી વહીને કાઢના કપડાને લાગશે તો જ્યાં સુધી તે પાણી નજસતથી બગરેલું ન હોએ ત્યાં સુધી તે નાપાક થશે નહી.

૬ આ હીદાયવાળાનો મત છે અને ઇમને નજમે જમીનીયા રીસાલાઓમાં શમસુલ આઝમી રકનુલ ઇસ્લામ વગેરેથી નકલ કાઢી છે કે આખે કરીર (ઘણું પાણી) ઇમામ અયુ હનીફા (રહ)ની નજદીક તે પાણી છે કે તેની એક તરફમાં પડેલી નજસત ખીજ બાજુએ અસર કરે નહી. અને (અસર કાઢી કે) નહીં કાઢી તેની જાણ માટે તેજ વાપરનારની રાય માન્યર છે.

૭ હનરી ફેકહા જેમકે અયુ સુલેમાન જેજનની તથા ખીજ ઘણા મશાએખો મોહીત. પણ અહરે રાયેકવાળા (પોતાના) જમીનીયા રીસા લાઓમાં મોહયુસ્સુનાથી નકલ કરે છે કે દેહ દર દહનો અંદાજે કોઇ પણ શરીઅતના કાયદા સાથે વલણ રાખતો નથી. એટલે તેની દલીલ શરીઅત માં જણાતી નથી. હાં, એક દીવસ ઇમામ મોહમ્મદે મોટી હોજનો અંદાજે કરમાઓ કે મારી મસજદ જેટલી થશે. જ્યારે તેમની મસજદને માપી તો દીવારો સહીત દેહ દર દહ થઇ. પણ એવણ (છેવટે) ઇમામ અયુ હનીફા (રહ) ના મતથી મલતા થયા છે.

૮ કૃતાવા આલમગીરીમાં છે કે કપડાનો ગળ માતખર છે કે જે ૭ મુડી એટલે એવીસ આંગળોના થાએ છે. અને હેદાયના હાશયામાં વળાયિયું છે કે માપણીનો ગળ કે જે સાત મુડી અને સાતમી મુડીએ એક આંગલી (ઉબી) એ માતખર નથી. પણ કાજખાત કહે છે કે માપણીનો ગળ માતખર છે. કારણ કે માપણીની વસ્તુથી એજ ગળ મોનાસેખ છે

૯ જે હોજ ગોલાકાર હોએ તો છત્રીસ

મસલો કુવામાં જે કોઇ જનવર^{૧૦} પડીને મરી જાય^{૧૧} તો જે તે જનવર કુલુ હોએ કે ફાટયું હોએ તો તે કુવાનું સઘળું પાણી^{૧૨} કહાડી નખાએ. અને જે તેમ થયું નથી તે: જે તે મોટું જનવર છે જેમકે ખીલાડી^{૧૩} અથવા તેથી

ગળ જેમએ. અને જે ત્રીકણ હોએ તો દરેક બાજુ પંદર ગળ અને ૬ તથા ૬ જેમએ. દુરે મુખ્તાર. અને ઉંડાઇમાં ઇખતેલાફ છે. કેટલાકોની નજદીક (એટલો ઉંડો જેમએ કે) જે બને હાથથી પાણી ઉઠાવે તો નીચેથી જમીન ખુલી જાય નહી. એ રિવાયત ઇમામ અયુયુસેફે અયુ હનીફા (રહ) થી કાઢી છે. અને કેટલાકોએ કહ્યું છે કે જે પાણી એબલીએ લખાયે તો હાથ જમીનની સપાટી સુધી લાગે નહી. અને જે કોઈ હોજ એવો હોએ કે ઉપરથી દેહ દર દહ હોએ અને તેને નીચે ઓછો હોએ તો તેમાં વોળુ ફુરત છે. પાણીના ઉપલા ભાગોનો ઇતિખાર છે.

૧૦ તે જનવર નાહલું હોએ કે મોટું હોએ પણ ખુન વેહતુ રાખતુ હોએ. દુરે મુખ્તાર. ત્યારે મચ્છર, ચાંચણ, નાંદડી જાતની સખકલી વગેરે તથા તે જનવર કે જેની પેદાશ પાણીમાં હોએ (એઓમાંનું કાઢ) જે પાણીમાં મરશે તો નાપાક થશે નહી. એવીજ રીતે જે કંઈ નજસત અગર જે તે સુકી હોએ. અથવા ખુનનું કે પીશાખનું ટીપું તેના પડાથી પણ સર્વ પાણી ખેંચવું જેમએ.

૧૧ જે તે જનવર જીવતું નીકળશે અને તે બુંડની જેમ પોતે નાપાક (નજસુલ એન) નહીં હશે અને તેના પર કંઈ નાપાકી પણ નહીં હશે તો કંઈ પાણી ખેંચવું નહીં પડશે. પણ જે તે જનવર પાણીમાં મોં નાખ્યું હશે તો તેના બોટેલાનો કાયદો લાગુ પડશે. જે તેનું બોટેલું નાપાક છે તો સર્વ પાણી ખેંચવામાં આવશે અને નહીં તો ખેંચવાની જરૂર નથી. દુરે મુખ્તાર.

૧૨ જન સઘવું પાણી કહાડવું મુશ્કેલ હોએ તો કહાડતી વેળાની શરૂમાં (તે પાણીનો) અંદાજે કરવામાં આવે. અને એ સારા માણસો કે જેઓને પાણીની માપણીમાં મોહેતી હોએ તેઓના કહેવા પ્રમાણે કરવામાં આવે. તેઓ જેટલું કહે તેટલું ખેંચાએ. અને ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)થી એ બાબતમાં બસે ડાંગળીથી તે ત્રણસો સુધી રિવાયત થઇ છે. આ મતમાં આસાની છે અને પોહેલામાં એહતયાત છે. દુરે મુખ્તાર.

૧૩ માતખર કીતાઓ જેવી કે હેદાયા દુરે મુખ્તાર, વગેરેમાં ખીલાડીને દરનીયાના

પણ મોટું છે તો પણ સધળું પાણી કુવાનું કદા
ડા નખાએ અને એવી રીતે વચલે વાંગેના કચુતર
જેટલાં ત્રણ જનવર હોએ [તો પણ સધળું પા-
ણી કહાડાએ] અને જે નાદયું જનવર છે જેમકે
ઉંદર કે ચલ્લી તો તેના મરવાથી ૧૪વીશ ડોળચીથી ૧૫
ત્રીસ સુધી કહાડાએ ૧૬ અને કચુતર જેવાથી ચાલીસ
ડોળચીથી ૧૭ સુધી ખેંચાએ. અને ત્રણ ચલ્લી ૧૮એ

જનવર મરગી જેવા સાથે ગણી છે.

૧૪ ફરી તેનું મરવું કુવામાં હોએ કે
કુવા બહાર હોએ. અને ખીજા જનવરોનો પણ
એવોજ હુકમ છે. બહાર રાએક. અને જે જનવર
ઉંદર અને મરગીને વચ હોએ તે ઉંદરની
ગણતરીમાં છે. અને જે મરગી અને અકરીને
વચ હોએ તે મરગીની ગણતરીમાં છે. તાતાર-
ખાનીયા. અને એવીજ રીતે દરેક વચનું નાંદણ
તો હુકમ રાખે છે. જેહરા.

૧૫ તે કુવા ઉપરની વચલે વાંગેની ડોળચી
(માતખર છે). અને જે નહીં હોએ તો જે ડોળચીમાં
એક સાચ રહે તે છે. અને વધારે ઓછાનો
હીસાબ કરવામાં આવે. અને ડોળચીનો ઘણો ભાગ
બરાએ તે (ડોળચીની ગણતરી માટે) બસ છે.

૧૬ જનવરના કહાડા પછી. મોહીત. અને
કહાડવા પેહેલાં ખાલવવું માતખર નથી. ફરીથી
કુવા ખાલવવો જોઈએ. ખાલમગીરીયા. પણ જે
નાપાક લાકડી કે કપડું કે તેનું કહાડવું નહીં
થઈ એકે તે પાણીના કહાડવાથી પવિત્ર થાએ છે.
દુરં મુખતાર.

૧૭ અને બે ખીલાડી એક અકરીના જેવી છે.
અને બે ઉંદર એક ઉંદરના જેવા છે અને ત્રણથી
પાંચ સુધી એક ખીલાડી જેવા છે અને છ એક અકરી
જેવા છે. દુરં મુખતાર. મસલો. જે જનવરના
પડવાનું વખત જણાયું હોએ તો તે વખતથી
કુવાનાં પાણીને નજસતે ગલીજનો હુકમ લગાડશે
અને જે જણાયું નહોએ અને ડુલેયું (પણ)
નહોએ તો એક રાત દીવસથી (નાપાક થવાનો
હુકમ લગાડશે) અને જે ડુલેયું કે ફાટેયું હશે
તો ત્રણ રાત દીવસથી (નાપાક થવાનો હુકમ
લગાડશે). અને આ કાયદો વોળુ ગુસલ વિષે છે.
તો જેટલી નમાજ એ મુદતમાં એ પાણીથી વોળુ
ગુસલ કરીને ગુમરી હશે તે નમાજનું ફરીથી
પડવું લાજેમ છે. અને જે તે પાણીથી નાપાક
કપડું ધોયું હોએ તો તેને નાપાક થવાનો હુકમ
જાણુ થવાનો વખતજ છે. દુરં મુખતાર. અને જે
પાક કપડાને એ પાણીથી ધોયું હોએ તો તેને
ફરીથી ધોવું અગત્ય નથી. તહતાવી. પણ રદ્દે

ક કચુતરના હુકમમાં છે. ખુદા સર્વથી શ્રેષ્ઠ જાણે છે

ફેસલ ૭.

તયમ્મોમ વિષે.

જે નમાજ પડનાર પાણી પર શક્તિ રાખ
તો નહોએ. એક ગાવ એટલે ચાર હજાર કદમ જે
ટલું પાણી દુર હોવાને લીધે અથવા ખીમારી ઉ-
ત્પન્ન થવાની ખીલીકને લીધે અથવા સાંજે થવામાં
દહાડા લાગવાની કે ખીમારી વધવાની ખીલીકને
લીધે અથવા દુહામન કે ફાડી ખાનાર પ્રાણીની ૨૦
ખીલીકને લીધે અથવા તરસા રહેવાની ખીલીકને
લીધે અથવા પેદાચી દોરડું નહીં મલવાને લીધે.

મોહતારવાળાએ કહ્યું છે કે કપડું અને વોળુ
ખાંતેના કાયદો જુદો કરવો એ સર્વ મતોના
ખ્યાનથી વિરુદ્ધ છે. કારણ કે એઓ કપડા અને
વોળુમાં વગર ફેર પ્રાપ્તિ પાણીને નાપાક થવાનો
હુકમ લગાડે છે. અને એ વિષે તે કેટલીક
પ્રતાપોથી આધાર લાવ્યો છે. મસલો. ઉદરને
પેશાબ, કચુતરનું ચલ્લીનું શુ પડાથી પાણી
કહાડાએ નહીં. દુરં મુખતાર.

૧૮ નમાજ પડનાર મોસાફર હોએ કે ઘર
એટલો હોએ શહેરમાં હોએ કે તેથી બહાર
હોએ (સર્વનો એકજ હુકમ છે.)

૧૯ આ ત્રણે આગતે તે તયમ્મોમ કરનારની
ધારનાથી તથા મુસલમાન હોશયાર હકીમના
કેલવાથી જણાએ છે (દીન્નિ મામલામાં કાફેર
હકીમનું કહેવું માતખર નથી.) દુરં મુખતાર.
જે ગોસલની હાજતવાળો ગામથી બહાર એવું
જાણે કે જે તે ગોસલ કુશે તો સરદીથી મરી
જશે અથવા માંતો પડશે તો તયમ્મોમ દુરસ્ત
છે. અને જે શહેરમાં ઉંના પાણીની શક્તિ
ધરાવે છે અથવા હમ્મામમાં જઈ શકે છે તો તે
એકે મતે દુરસ્ત નથી

૨૦ જેમકે સર્પ, અગ્નિ, ચોર, મુજ
જનવર ફરી તે ખીલીક પોતાના જનનની હોએ કે
માલની હોએ દરેક રીતે તયમ્મોમ દુરસ્ત છે. જે
કાઈ સ્ત્રીને ભુંડ મણુરની ખીલીક હોએ અથવા
કરજદાગને લેણદાર તરફથી કેદ થવાની ખીલીક
હોએ, અથવા અમાનત રાખનારને અમાનત
મુકેલા માલના ગુમ થવાની ખીલીક હોએ તો
(તયમ્મોમ) દુરસ્ત છે. આલમગીરીયા. પણ
મજકુર ખીલીક જે બદા તરફના ડરવાથી હોએ
તેમાં (ફરી) નમાજને દોહોરવે. અને આસમાની
ખીલીકમાં દોહોરવે નહીં. દુરં મુખતાર.

૨૧ તરસા રહેવાની ખીલીક પોતા માટે હોએ

તો તેને જાણે છે કે તે વોલુ અને જોસલના બદલામાં જમીનની જાતીથી ૨૨ કોઈ ચીજ ઉપર તથ્ય મોમ કરે. ફરી તે માટી હોએ કે રેત કે ચુનો કે છો કે લાલ કાળો પથર કે સંગે મરમર (આર સપાન) હોએ એવી શરતથી કે તે પ્રવિત્ર હોએ. ૨૩

મસલો પ્રથમ તથ્યમોમની નૈયત ૨૪ કરે અને બંને હાથ જમીન ઉપર મારીને એકવાર તમા-

અથવા પોતા સાથે ખાવા પીવાની શરીક સાથી માટે હોએ અથવા કાફલામાંના કોઈ માણસ માટે હોએ કે પોતાના જનવર માટે હોએ, અગરજો તે જનવર શીકારી કુતરે કે પેહરાતુ કુતરે હોએ અને પીયાસની બીહીક આમ છે તરતને માટે હોએ અથવા આધન્દાને માટે હોએ. અને એવીજ રીતે જો આટો સાંધવા માટે કે ખમીર બનાવવા માટે જરૂર હોએ તો તથ્યમોમ કરે અને આટો મેળવે પણ સેરવો કરવા વાપરવું દુરસ્ત નથી. આલમગીરી. એવીજ રીતે પાણીને નજસત ધોવા વાપરવું ને તથ્યમોમ કરવું દુરસ્ત છે દુરે મુખ્તાર

૨૨ જાણવું જોઈએ કે જે ચીજ બહીને રાખ થાએ જેમકે લાકડું, અથવા પીગલીને નરમ થાએ જેમકે લોખંડ, સોનું, ચાંદી એ બંને તરેહ જમીનની જોતીમાંથી નથી. અને એ સિવાય બીજી જમીનની જાતીથી છે.

૨૩ મસલો પાણીના ખારપર તથ્યમોમ દુરસ્ત નથી. અને જો જમીનનો હોએ તો દુરસ્ત છે. અને જે નીમક પાણીનું હોએ તો પર દુરસ્ત નથી. અને જો પહાડી હોએ તો દુરસ્ત છે. અને મોતી પીસેલાં કે અપીસેલાં ઉપર દુરસ્ત નથી. એવીજ. તરેહ ગાલેલા સોના ચાંદીપર, રાખપર, અખરપર, કાપ્તરપર, કસતુરીપર, અને જમેલા પાણી પર દુરસ્ત નથી. આલમગીરીયા, અને કીચડ ઉપર દુરસ્ત છે તો જો કોઈ મુસાફરને કીચડ મળે અને પાણી કે સુકી જમીન કે કપડા ઉપર સુકા માટી નહી મળે, તો તે પોતાના કપડાને કીચડથી ખરડીને સુકવે અને તેથી તથ્યમોમ કરે પણ જ્યાં સુધી વખતના ફેત થવાની બીહીક નહીં હોએ ત્યાં સુધી પોતાના મહેનિ વગર જરૂરતે ખરડે નહીં અને જો ખડશે તો દુરસ્ત છે. મસલો જે ચીજ ઉપર તથ્યમોમ કરવું દુરસ્ત નથી (જેમકે લાકડું કપડું વગેરે) તે પર જો એટલી ધુળ હોએ કે જેની આસર હાથ ઉપર જણાયે તો તે પર તથ્યમોમ કરવું દુરસ્ત છે અને જો તેમ નહોએ તો દુરસ્ત નથી. દુરે મુખ્તાર. તમા રહે મોહતાર.

૨૪ એટલે એવી કોઈ કબાદતની નૈયત

મ મ્હોં ઉપર ફેરવે. અને ફરી જમીન ઉપર મારીને કોહણી સુધાં બંને હાથ ઉપર ફેરવે આ ત્રણે ચીજ તથ્યમોમમાં ફરજ છે. ૨૫ જો નખ જે ટલું પણ હાથમાંથી કે મ્હોંમાંથી રહી જામ તેના ઉપર હાથ નહીં ફેરો હશે તો તથ્યમોમ દુરસ્ત થશે નહીં ત્યારે વીંટીને પણ હલાવવી જોઈએ અને આંગળીઓમાં ખીલાલ કરવો જોઈએ.

મસલો તથ્યમોમ કરવું નમાજના વખતથી પેહેલાં પણ દુરસ્ત છે અને એક તથ્યમોમથી કેટલીક નમાજો ફરજ નહલ પડવી પણ દુરસ્ત છે.

મસલો જો પાણી ઉપર શકિતવાન થશે તો તથ્યમોમ આતેલ થશે. અને જો નમાજ વખતે પાણી ઉપર શકિતવાન થશે તો જે નમાજ તથ્યમોમથી શરૂ કરી છે, તે આતેલ થશે.

મસલો જો નમાજનું બદન કે કપડું નાપાક હોએ અને તે પાણી વાપરવાને શકિત વાન ન હોએ અને સતર ચોરત ઢાપી શકે એટલું બીજી

કરે કે જે વગર તહારતે દુરસ્ત નહોએ. તો જો જનાજની નમાજ માટે કે તિલાવતના સિજદા માટે તથ્યમોમ કરશે તો ફરજ નમાજ તે તથ્યમોમથી દુરસ્ત છે અને હાંસ અને જામ બતને (નૈયતમાં) મુકરર કરવું જરૂર નથી. તો જો જોસલની હાજતવાળો વોળુના ધરાદાથી તથ્યમોમ કરશે તો બસ છે. પણ જો વગર જોયે કુરઆન પડવા કે કુરઆનને હાથ લગાડવા કે કબરની જ્યા રત કરવા કે મૈયત દફન કરવા કે જાગન કેહવા કે એકામત કેહવા કે મસજીદમાં દાખલ થવા તથ્યમોમ કરશે તો તેથી ફરજ પડવી દુરસ્ત નથી. આલમગીરીયા.

૨૫ દુરે મુખ્તારમાં છે કે તથ્યમોમના રૂકન બે ચીજ છે (૧) બે વાર હાથ મારવા (૨) અને બધી જગ્યા [તેને] ફેરવવા. અને તેની શરત છ ચીજ છે (૧) નૈયત (૨) મરહ (૩) ત્રણ આંગળી અથવા એથી વધુથી કરે. (૪) જમીનની પાક જાતી. (૫) તેનું પાક કરનાર થવું. અને (૬) પાણીનું નહીં થવું અને તેની સંતત આઠ ચીજ છે. (૧) હથેલી તરફથી બંને હાથ મારવા (૨) હાથની બંને હથેલીને આગળ લાવવી (૩) પાછળ લાવવી (૪) તેને ઝોડી નાખવા (૫) આંગળીઓ પોહોલી રાખવી (૬) બીરમીલીક કેહવી. (૭) તરતીબથી કરવું. (૮) વગર હીસે એક પછી એક કરવું.

પાક કપડું નહીં હોય તો તેને નાપાકી સાથે નમાજ દુરસ્ત છે.

નમાજનો આખ.

કસલ ૧.

ઇસ્લામ, અકલ, ખોલુગ અને હેજ નિકા સથી પાકીની હાલતમાં વખત દાખલ થયેથી નમાજ ફરજ થાય છે.

મસલો જે વખતમાંથી તકળીરે તહરીમાં જેટલો વખત બચેલો હોય તે કોઇ કાફર મુસલમાન થાય, અથવા કોઇ છોડકાં બાલેગ થાય, અથવા કોઇ ગાંઠો સાળે થાય તો નમાજ તેના

૧ આ શરત કપડું નાપાક થવાની સાથે લાગુ છે. **મસલો** જે નમાજને સતર ઓરત જેટલું પાક કપડું નહીં મળે અને તેનું કપડું આખુ અથવા પોણાથી વધુ નાપાક હોય અને પાંચી ઓછું પાક હોય તો બેહતર આ છે કે નમાજ તેજ કપડામાં પડે, અને નાંગા પડવું પણ દુરસ્ત છે. બેસીને કુક સીજદાને ઇસારાથી કરે અને જે પા કપડું કે તેથી વધુ પાક હશે તો નમાજ તેમાંજ પડે નાંગા પડવું દુરસ્ત નથી. મુનયા દુરે મુખ્તાર **મસલો** વોલુના અંગોમાંથી કોઇ અંગ ખામીર હોય કે તેને પાણી લગાવું નુકશાન હોય કે ખીમારી વધારવું હોય તો તે અંગ ઉપર હાથ તર કરીને મરહ કરે જે નુકશાન નહીં હોય તો અને જે નુકશાન કરે તો પડી ઉપર કે પાટા ઉપર મરહ કરે અને ખીજ અંગોને ધોય. અને જે વેળુના ઘણા અંગો આગળો માંદા કે જખમી હોય તે તેનું ધોવું નુકશાનકારક હોય તો તયમ્મોમ કરે. અને ખોલાસામાં છે કે અરધા અંગ સાળ હોય તેએ સહી મત પ્રમાણે તયમ્મોમ કરે.

૨ ફરજ કે બાલક ગાંઠો અને કાફર ઉપર નમાજ ફરજ નથી અને હેજ નિકાસની હાલતમાં નમાજ માફ છે.

૩ જે કોઇ છોકરાંએ પ્રથમ વખતમાં નમાજ પડી હોય અને તકળીરે તહરીમાં થઇ શકે એટલો વખત બાકી હોય તે તે છોડકાં બાલેગ થાય તો (તે નમાજ) તેના પર ફરજ થશે કારણ કે પેહેલાં પડી તે નમાજ નફલ હતી તે ફરજની ગણતરીમાં આવે નહીં. એવેજ હુકમ મુરતદને છે કે જે કોઇ નમાજ ગુમરવા પડી મુરતદ થાય (નઉને ખીલાહ) અને વખત બાકી હોય તે તે મુરતદ મુસલમાન થાય તો (તે નમાજ) ફરજ થશે, તહતાવી.

પર ફરજ થશે, પણ હેજ અને નિકાસ બંગ થયા પછી જે ગોસલ અને તહરીમાં જેટલો નમાજનો વખત રહેશે તો નમાજ ફરજ થશે.

કસલ ૨.

નમાજના વખતો વીધે,

ફજરની નમાજનું વખતસુબહ સાદેકના નીકળવાની છે. તે સુર્યનો કીનારો નીકળવા સુધી અને જોહરનું વખત સુર્યના ઢળવા પછીથી છે તે સાચા અસલી વગર ૫ દરેક યીજના તેના જેટલો સાચો (છાંયા) થાય ત્યાં સુધી. અને તે સાચો અસલી શ્રાવણમાં ૬ દોડ કદમ થાય છે. અને તે પછી તથા તેથી આગળ ચાર મહીના સુધી એક એક કદમ

૪ સુબહ સાદેક તે એક રોશની (સફેદી) છે કે જે આસમાનના કીનારામાં (પ્રથમ) ફેલાય છે ફરી તે ચોતરફ વિયાપે છે. સુબહ સાદેકથી મતલબ તે સફેદી નથી કે જે લાંબી વરૂની પુછડી જેવી થાય છે. દુરે મુખ્તાર (એટલે જેમ વડની પુછડીમાં ઉપર વાળ વધારે હોય છે અને નીચે ઓછા તેમ એ સફેદીમાં ઉપર તરફ રોશની વધુ હોય છે અને નીચે થોડી. એ સફેદી સુબહ કાળેખના નામથી ઓલખાય છે)

૫ સાચા અસલી તે છાંયા છે કે કીક બપોહોરે દરેક યીજની છાંયા પડે છે અને તે ઘણા દેશમાં ઉત્તર તરફ પડે છે (પણ વડોદરાથી દક્ષિણ લંકા સુધી રૂમના ફેરમાં ઉત્તર દક્ષિણ બને બાબતે પડે છે. અને ગરમીની મોસમમાં અમુક દીવસમાં જ્યારે સુર્ય માથે આવે છે ત્યારે તદન છાંયા પડતી નથી ત્યાં સાચા અસલીને બાદ કરવાની પણ જરૂર નથી.)

૬ કતાંએ સાચા અસલીનું જે અયાન લખ્યું છે તે પોતાના દેશ પ્રમાણે હશે. પણ માલાયુક મિન્હોની નોટમાં લખાયલા કોઈ ઉપરથી મુરત શહેરના સાચા અસલીને હાલ અતરે ટાંકાં છું ૨૧ મારચે ૬:૩૦ કદમ ૨૧ અપરેલે ૧૧:૩૦ કદમ ૨૨ મેએ ૬:૩૦ કદમ. ૨૩ જુને ૬:૩૦ કદમ ૨૪ જુલાયે ૬:૩૦ કદમ. ૨૪ આગષ્ટે ૧૧:૩૦ કદમ. ૨૪ સપ્ટેમ્બરે ૨:૩૦ કદમ. ૨૪ અક્ટોબરે ૪:૩૦ કદમ ૨૩ નવેમ્બરે ૬:૩૦ કદમ ૨૨ ડીસેમ્બરે ૭ કદમ ૩૦ જાનેવારીએ ૬:૩૦ કદમ. અને ૧૯ ફેબ્રુઆરીએ ૪:૩૦ કદમ થાય છે. અને કદમ દરેક યીજના સાતમાં ભાગને કહે છે. ત્યારે જે એ સાચો જાણુવો હોય તો તે વખતની મોસમ પ્રમાણે ઉપર લખ્યા મુજબનો સાચા અ-

વધે છે. અને તે પછી દરેક મહીનામાં બે કદમ વધે છે, તે એટલા સુધી કે માગસરમાં સાડાદશ કદમ થાય છે. અને કદમ કહેનાં દરેક ચીજનો સાતમો ભાગ છે. એ મત (એટલે સાચા અસલી સિવાઈ દરેક ચીજના એક સાચા સુધી જોહરનો વખત છે એ) ઇમામ અબુ યુસૈફ, મોહમ્મદ અને બીજા ઘણા ઓલમાઓ (રહ)નો છે અને ઇમામ આજમ [રહ]થી પણ એવી એક રીવાયત છે પણ મુકતા બીહી રીવાયત ઇમામ આજમ (રહ)થી આ છે કે સાચા અસલી વગર જ્યાં સુધી દરેક ચીજ નો એવડો સાચો નહીં થાયે ત્યાં સુધી જોહરનો વખત છે. અને બંને મત પ્રમાણે જોહરનો વખત વીતેથી અસરનો વખત છે તે સુર્યો પીળો તથા વગર તેજને નહીં થાયે ત્યાં સુધી. તે

અસલી અને બે સાચા બીજા થાયે ત્યારે બે સાચા જાણવા ૫૦ મો.

૭ બહરેરાએક વાળાયે આ મતનું ખરા-પણું બદાયે, મોહીત, તસલીસે કોદુરી, નસરી, સદરશ શરીઆ, શરહ મજમા, ગેયાસીયા વગેરેથી નકલ કીધું છે પણ દુરે મુખતાર એક સાચો થયેથી અસરનું વખત લખે છે. તહાવા. (રહ) કહે છે કે અમો એજ મત લખ્યે છીએ ગોર-કલ અજકારમાં છે એજ ખરું છે (માખુજ) છે. યુરહાનમાં છે કે જબરદસ્તનું બયાન કે જે વખત બતાવવામાં ખુલ્લું છે તેથી આજ (એક સાચો) જોહર છે અને ફેજમાં છે કે આજને દીવસે એના ઉપરજ લોકોનો અમલ છે. અને એના ઉપરજ ફતવા છે અને આલમગીરીમાં શરહ મજમાથી લખાયેલું છે કે કોકહાઓએ કહ્યું છે કે બચાવ આમા છે કે જોહરની નમાજને સાચા અસલી સિવાઈ એક સાચો થયા પેહેલાં યુગ્મરે અને અસરને સાચા અસલી સિવાયે બે સાચા પછી યુગ્મરે કે જેથી બંને નમાજને પોતાના વખતમાં દરેક ઇમામોના મત પ્રમાણે યુગ્મરેલી થાયે. અને જમ્હેર રમુજમાં છે કે જોહરને ઇખ-તેલાઈ વખત સુધી પોહોચાવવું મકરૂહ છે [ભાષાં-તર કરતાં કહે છે કે આસરે ચોવીશ વર્ષથી મકરૂહ શરીફમાં સાચા અસલી સિવાઈ એક સાચો થયેથી અસરની નમાજ પડાયે છે.

૮ અને એક અમાતબર રીવાયત પ્રમાણે બીજા છાંયામાં મોહમલ (નકામો) વખત છે. તે ન જોહરનો વખત છે. અને ન અસરનો. યુરહાન

૬ અને કેટલાકોની નજદીક આફતાબની

પછી સુર્યાસ્ત સુધી અસરનો મકરૂહ વખત છે તે વખતમાં તેજ દીવસની અસર મકરૂહ તહરીમાં સાથે દુરસ્ત છે. પણ બીજા નમાજ ફરજ નકલ દુરસ્ત નથી. અને સુર્યાસ્ત પછી મગ-રેબનો વખત છે. તે ઘણા ઓલમાઓના મત પ્રમાણે લાલ શકના ડુગવા સુધી છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક સફેદ શકના ડુગવા સુધી મગરેબનો વખત રહે છે. પણ તારાઓના ઝગઝગાટ પછી મકરૂહ તંજીથી મગરેબની નમાજ મકરૂહ થશે. અને બંને મત પ્રમાણે

રોશની દીવાલો ઉપર પીસી નહીં થાયે ત્યાં સુધી શમની તથા યુરહાન.

૧૦ પણ જે સુર્યાના પીળા થવા પેહેલાંથી [નમાજ] શરૂ કરી હોયે અને પીળો થયા પછી પુરી કીધી હોયે તો મકરૂહ નથી. બહરેરાએક.

૧૧ એટલે સુર્યાના પીળા થવાથી તે ડુગવા સુધી પુરા ડુગવાનો હુકમ રાખે છે. એવીજ રીતે સુર્યાના નીકળવાનો હાલ છે એટલે જ્યાં સુધી માણસ સુર્યાના આંદાને જોઈ શકે છે (અને તેની આંખ મુધલાતી નથી) ત્યાં સુધી તે નીકળ-વાનજ કાયદામાં છે ખોલાસો તથા આલમગીરીયા

૧૨ ફરજ કળ, વાજેબ કળ કે અદા, જનાજની નમાજ અને તિલાવતનો સિજદો દુર-સ્ત નથી. એટલે જનાજની નમાજ અને તિલાવ-તનો સિજદો પેહેલાંથી વાજેબ થયો હોયે તો અતે જે જનાજે એ વખતે તૈયાર થયો હોયે અથવા સિજદાની તિલાવત એ વખતે કીધી હોયે તો દુરસ્ત છે. કારણ કે વાજેબ પણ નુકસાનીના વખતમાં હતું અને અદા પણ નુકસાનીના વખત માં થયાં પણ સિજદો અદા કરવામાં દીક કરવી અફજલ છે. અને જનાજની નમાજમાં દીક કરવી મકરૂહ છે અને નકલ નં પડશે તો કરાહીયતની સાથે અદા થશે. દુરે મુખતાર આલમગીરી.

૧૩ ઇમામ સાહેબ [રહ] નો બીજો કોલ સાહેબન તથા ત્રણે ઇમામોનાં સરખો છે (કે લાલ શકના ડુગવાથી મગરેબનો વખત જાયે છે) અને એ મત તરફ તેવણે ચાલુ કરેલું [ઊવટમાં એના તરફ વલણ કીધેલું] અને એજ મજહબ છે દુરે મુખતાર

૧૪ પણ દુરે મુખતારવાળા સાહેબે મકરૂહ તહરીમા કહ્યું છે. પણ મુસાફર અને ખાત્રા ઉપર એકલો ભુખો એ કાયદામાં દખલ નથી. અમે બે રકઅત જેટલી વાર લગાડવી મકરૂહ તનજી છે.

મગરેયનો વખત ગુજરેથી^{૧૫} એશાનો વખત છે તે વખતે એ લખાએના મત પ્રમાણે અરધી રાત સુધી છે^{૧૬} અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક મકરૂહ તહરીમી સાથે સુખ સુધી છે. અને વિત્રનો વખત^{૧૭} એશાના અદા કર્યા પછીથી તે સુખ નીકળવા સુધી છે.

અને ગરમીના દીવસમાં જોહરને મોડેથી પડવી^{૧૮} તથા ત્રીજો હીરસે રાત સુધી એશાને

૧૫ અને જે જગ્યાએ એશાનો વખત રહેતો નથી જેમકે ગરમીના ચાલીસ દીવસમાં ખીલગેર્યા દેશમાં તે દેશના રહીશો માથે એશાની નમાજ નથી. દુરે^{૧૯} મુખતાર તહતાવી.

૧૬ કર્તાની ઇમારતથી જોહર આ જગ્યાએ છે કે ઇમામ આજમ [રહ] સિવાઈ સાહેબેન તથા ત્રણે ઇમામોની નજદીક અરધી રાત પછી ઇશાનો વખત નથી. પણ મજહબ સંપ્રદાય પુસ્તકો જેમકે ખુરહાન, શમની વગેરેમાં એ જણાવેલું નથી. એટલું જ નહીં પણ હનરી મજહબની માતબર કીતાબો ખુલાસો, દુરે^{૨૦} મુખતાર વગેરેમાં જે વર્ણવેલું છે તે આટલું જ છે કે એશાને તરતીયાંસ રાત સુધી વાર લગાડવી મુસ્તહબ છે અને અરધી રાત સુધી મોઝાહ છે અને તે પછી સુખ સુધી મકરૂહ છે.

૧૭ આ સાહેબેનના મત પ્રમાણે છે. અને ઇમામ અબુ હનીફા (રહ)ની નજદીક વિત્ર અને એશાનું વખત એકજ છે. પણ ફરજ તથા વાજેબમાં તરતીયાથી (એટલે પેહેલાં ફરજ પછી વાજેબ) પડવું વાજેબ થવાથી વિત્રને પાછલ પડવી વાજેબ છે. ખુરહાન દુરે^{૨૧} મુખતાર એજ માટે જે કોઈ શખ્શે ભુલથી વિત્રને પ્રથમ પડી હશે અથવા બીજા (એશા તથા વિત્ર) અદા કર્યા પછી ફક્ત એશાનું ફાસેદ થયું સિદ્ધ થયું હશે તો ઇમામ સાહેબ (રહ)ની મજદીક વિત્ર સહી છે ફક્ત એશાને ફરીથી પઠે. કારણ કે એવા ઓજરથી તરતીયા રહેતી નથી. અને સાહેબેનની નજદીક બીજાને ફરી પડવી જોઈએ.

૧૮ હદીસ શરીફમાં છે કે જોહરને ઠંડીના વખતમાં પડે કારણ કે ગરમીની સખ્તાઈ એ દોજખના બાકાંથી છે. અને તહતાવીએ ઇબ્ને મસઉદથી નકલ કીધી છે કે નખી સાહેબ (સલ) જોહરને ઠંડીમાં જલદી પડતા હતા અને ગરમીમાં દેર કરતા હતા. ખુરહાન. ઠંડીની હદ આટલી છે કે દીવાલન છાયામાં આવવું જવું થઇ શકે દુરે^{૨૨} મુખતાર. અને આ કાયદામાં એકલો નમાજ પડનાર કે જમાઅત બરાબર છે, આલમગીરી, ખરીફની

મોડેથી પડવી તથા સુખને એવી રોશનીમાં^{૨૩} પડવી કે સુનંત પ્રમાણે કેરાઅતથી નમાજ અદા કરે, અને જે તેમ કરવામાં કંઈ નુકસાન દેખાએ તો ફરી તે સુનંત પ્રમાણે કેરાઅતથી અદા કરે, એ મુસ્તહબ છે. અને ખીજી નમાજોમાં^{૨૪} કર્તાના મત પ્રમાણે જલદી કરવી બેહતર છે. પણ જમાઅતની ઇનતેઝરી હોએ તો (વાર લગાડવી સારી છે).

અને સુય^{૨૫} ઉગવાને વખતે અને સુય^{૨૬} માથે આવે ત્યારે^{૨૭} અને કુબતી વેળા તે દીવસની અસર વગર ખીજી કોઈ નમાજ દુરસ્ત નથી. નતો તિલા વતનો સિજદો અને ન જનાજની નમાજ. અને ફજરના વખતમાં^{૨૮} ફજરની સુનંત સિવાઈ અને અસર પછી સુય^{૨૯} પીળો થવા પહેલાં^{૩૦} અને મગ-

સોસમ એ ગરમીનાં કાયદામાં દાખલ છે. અને રખી તે ઠંડીના હુકમમાં છે દુરે^{૩૧} મુખતાર

૧૯ એટલે શરૂ પણ રોશનીમાં કરવી અને પુરી પણ રોશનીમાં કરવી. પણ ઇમામ તહાવી (રહ)ની નજદીક શરૂ અધારામાં કરવી અને પુરી રોશનીમાં કરવી બેહતર છે. શમની પણ હાજીબેને દસમી જલહજે મુજદલિયામાં અધારામાં પડવી અને આંખોને હંમેશા અધારામાં પડવી અફજલ છે. દુરે^{૩૨} મુખતાર.

૧ એટલે^{૩૩} ઠંડીમાં જોહર અને કોઈ પણ મોસમની (મુતલક) અસર મગરેયમાં જલદી કરવી હજરત કર્તા (રહ)ની નજદીક બેહતર છે. અને હનરી મજહબની કીતાબોમાં વાદળાના દીવસ સિવાઈ અસરની નમાજને સુય^{૩૪} પીળો થવા પેહેલાં મોડેથી પડવી મુસ્તહબ છે. અને વાદળાના દીવસમાં અસર, એશામાં જલદી કરવી અને એ બે વગર ખીજી નમાજોમાં મોડેથી પડવી એઓની નજદીક મુસ્તહબ છે.

૨ ઇમામ અબુ યુસૈફ (રહ)ની નજદીક જુમઆને દીવસ સુયો^{૩૫} માથે આવવાને વખતે નફલ ગુમરના દુરસ્ત છે. અને એપર ફતવો છે અશખાહ દુરે^{૩૬} મુખતાર. અને સુયોદય પછી જ્યાં સુધી સય પીળો રહે અને આંખ તેને જોવાથી ચુધલાએ નહીં ત્યાં સુધી તે ઉગવાના હુકમમાં છે. ખુલાસો અને એવોજ હાલ સુયાસ્તના છે જેમકે આગળી નોટમાં આવી ગયું છે.

૩ એટલે ફજરની ફરજ અદા કરવા પેહેલાં અને તે પછી.

૪ અને સુયો^{૩૭} પીળો થયાને વખતે પણ મકરૂહ છે. આલમગીરી.

રેખથી પેહેલાં નહલ મકરહ છે. પણ કમ દુરસ્ત છે ^૫

૬મલ ૩

અગ્નન વિષે.

અગ્નન અને એકામત અદા નમાજ અને કમ બને માટે ^૧ સુનત છે. અને તેના શબ્દો પ્રખ્યાત છે. અને મોસાફરને અગ્નનનું મુકબુ મકરહ છે અને જે કોઇ ઘરમાં નમાજ ગુમરે તેને ગામની અગ્નન દેવાયલી બપ છે.

૫ એટલે મયદર વખતોમાં ફજરમાં, અસર પછી અને મગરેખ આગળ કમ નમાજ વગર કરાહીયતે દુરસ્ત છે તહતાવી.

૬ એટલે ફકત ફરગંતેજ માટે. સુનત, વિત્ર, તરાવીહ, બંને ધોદા, અને નરીલો માટે નહીં. મોહીત. અને જનાગની નીમાજ, ઇશરાકની નમાજ, સુય ^૨ તથા અંદ્ર અહલુની નમાજ માટે પણ (અગ્નન) નથી પણ ભુમઆને દીવસે શેહેરમાં જોદર પડનારાઓ માટે (અગ્નન) મકરહ છે. અને એ આગદ પુરશો માટે ખાસ છે. ત્યારે સ્ત્રી તથા ગુલામ માટે સુનત નથી. પણ હુશયાર બાલક કે ગોલામે અગ્નન કહી હોએ તો દુરસ્ત છે. અને સ્ત્રીએ કે અલુસમજ બાલકે કહી હોએ તો ફરી કેહવી જોઇએ. અને એકામત (તકબીર) કહ્યા પછી થોડીવારે ઇમામ હાજર થયો હોએ અથવા એકામત પછી ફજરની સુનત ગુમરી હોએ તો ફરીથી એકામત કેહેવાની જરૂર નથી. આઝમગીરી. જેણે અગ્નન કહી હોએ તેજ તકબીર કહે એ બેહતર છે. અને જે બાંગી હાજર નહીં હોએ તો ખીજાએ તકબીર કેહેવું મકરહ નથી. પણ જે તે હાજર હોએ તો તેની ખુશી સીવાએ તકબીર કેહવી નહીં જોઇએ મકરહ છે મસલો જે વખતથી પેહેલાં અગ્નન કેહવાઇ હોએ તો ફરી કેહવી જોઇએ. પણ ઇમામ યુસોફ [રહ]ની નજદીક સુબહ પેહેલાં પણ અરધી રાત પછી ફજરની અગ્નન કેહવી દુરસ્ત છે. તહતાવી. મસલો ભુખ (યુસલની હાજત-વાળા)ની અગ્નન અને એકામત મકરહ છે. અને મોહદસ [મે વળુ]ની એકામત મકરહ છે અગ્નન મકરહ નથી દુરે ^૩ મુખતાર.

∴ અગ્નનના શબ્દો તથા તેનો ઉત્તર આ છે. બાંગી જ્યારે એક્લાહો અકબર એક્લાહો અકબર એક્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર ^૪

૧ અર્થ—ખુદા સર્વથી મોટો છે. ચાર વાર કહે. શા. મો.

૬મલ ૪

નમાજની શરતો વિષે.

નમાજની શરતોમાંથી નમાજના બદનને નગમસતે હપીકી અને હુકમીયા પાક કરવું છે.

કહે તો સાંભળનારો પણ એને તેની પાછળ કહે જ્યારે તે કહે અશહુદો અલ્લા એલાહ ઇક્લિ-લ્લાહ અશહુદો અલ્લા એલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ ^૨ એ પણ (એને) કહે. જ્યારે તે કહે અશહુદો અજ મોહુમદ-રસુલુલ્લાહ અશહુદો અજ મોહુમદ-રસુલુલ્લાહ ^૩ એ પણ (એને) કહે. જ્યારે તે કહે હૈય અલ-રસલાહ હૈય અલ-રસલાહ ^૪ તો એ કહે લાહવલ વલા કુવત ઇલ્લા ખીલ્લાહ ^૫ જ્યારે તે કહે હૈય અલલ ફલાહ હૈય અલલ ફલાહ ^૬ તો એ કહે લા હવલ વલા કુવત ઇલ્લા ખીલ્લાહ જ્યારે તે કહે અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર લાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહ એ પણ એને કહે. જે કોઇ અગ્નન પછી કલેમહ શહાદત પડીને આ દોઆ પડશે “અલ્લાહુમા રખમ હાજીહીઃ અવતીત-તામ્મતે વરસલાતીલ કાએમતે આતે મોહુમદની-લવસીલત વલફદીલત વદરજત-રશીઅત વખઅસહો મકામ મહમુદની-લલજવ અતહુ વરજુકના શફાઅતહુ વવમલ-કેયામતે ઇન્નક લા તુખલે ફુલ મીઆદ ^૭ તો હકક તઆલા તેના ગુન્હ બખ્શશે અને હજરત (સલ) તેની શફાઅત કરશે જેવી રીતે અગ્નનનો જવાબ છે તેનીજ રીતે એકામતનો જવાબ પણ છે. પણ જ્યારે મોઅ

૨ અર્થ—હું શાક્ષી આપું છું કે ખુદા વગર કોઈ ખુલ્ય નથી તેના સિવાય કોઈની બંદગી નથી. શા. મો.

૩ અર્થ—હું શાહેદી આપું છું કે હજરત મોહમ્મદ (સલ) અલ્લાહના રસુલ છે શા. મો.

૪ અર્થ—તમે નમાજ પડવા આવ્યો. શા. મો.

૫ અર્થ—ગુન્હથી ફરવાની તાકાત અને બંદગી કરવાની શક્તિ ખુદાથીજ છે. શા. મો.

૬ અર્થ—તમે છુટકારા માટે અથવા મતલબ લેવાને આવો.

૭ અર્થ—“ઓ અલ્લાહ” આ સંપુરણ દોઆ તથા કાએમ રેહનાર નમાજના શહેબ! તું મોહમ્મદને હંમેશા મરતબો અને ખુલ્લુરગી આપ. અને તેને મકામે મહમુદે પોહોંચાવ કે જેનો તે તેને વાએદો આપ્યો છે. અને તું વાએદા વિશ્વ કરતો નથી.” આ દોઆમાં મોટા અક્ષરે લખાયલા શબ્દો હજરત (સલ)ના કહેલા છે અને જે નાદલા અક્ષરોથી લખાયલા છે, તે શબ્દો કલપીત છે જેવું કે મીરકાતમાં છે. શા. મો.

જેમકે ઉપર ગુજરું છે. અને કપડાને પાક કરવું અને જખ્યાને પાક કરવી છે,^૯ અને કીખલાને મ્હોં કરવું અને નગનતા (શરમગાહ) ઢાંકવી. મરદને ઢુંડીથી ગુટણ સુધી અને લોંડીને પેટ તથા પીટના વધારા સાથે એવીજ રીતે છે. અને સ્ત્રી હુરરાને અને હાથની હથેલી તથા ખંને કદમ વગર તમામ બદન.

મસલો પુરૂષ કે સ્ત્રીના અવ્યવેથી કોઈ અવ્યવનો એથો લાગ ખુલી જશે તો નમાજ ફાસેદ થશે, અને સ્ત્રીના માથાના વાળ કે જે લટકે છે તે એક બુદો અવ્યવ (અજો) છે. જે તેનો એથો હીરસો ખુલી જશે તો નમાજ ફાસેદ થશે.

મસલો નવાજેલમાં કેહવાયલું છે કે સ્ત્રીનો અવાજ પણ શરમગાહમાં દાખલ છે.^{૧૦} ઇબને

જન્નેન કહે કદ કામતીરસલાહ તો એ કહે અકામહ-હલાહો વ અદામહા અગ્નન પછી જે ચાહેતે દોઆ કરે કયુલ થવાની આશા છે.

૭ નમાજમાં કેટલી જગ્યા પાક જોઈએ તે વિષે પગ અને સિજદામાં માથાની જગ્યા પાક જોઈએ એ તો એક મત છે. અને બાકીમાં ઇખતેલાફ છે. પણ તહતાવી તથા રહે મોહતારમાં છે કે ખંને હાથની જગ્યા તથા ખંને ગુટણની જગ્યા પણ નહીં પાક હોવાથી નમાજ ફાસેદ થશે. એટલે ગુટણ અને હાથની જગ્યા પાક હોવીજ જોઈએ. આયુનમાં એજ મતને સહી કહ્યો છે. અને સર્વ મતનોની ઇજારતથી પણ એજ જણાયે છે. મવા-હેય, નુફલ મગહ, અને મુન્યાની શરહમાં એનેજ સહી કહ્યું છે. અને તહતાવીમાં છે કે છાતી અને પેટની સામેની જગ્યાનું પાક રાખવું જરૂરનું નથી.

૮ અને ખુનસા ને આગદ હોએ તો તેનો હુકમ આગદ સ્ત્રીનો છે અને નહીં તો તેનો હુકમ લોંડીનો છે. આલમગીરીયા.

૯ અને હથેલીની પાછલી પીટને દુરે મુખ્તારમાં સતરમાં દાખલ કીધી છે. પણ મુખ્તલેફતે કાણખાન વગેરેમાં છે કે એ સતરમાં દાખલ નથી અને મુન્યાની શરહમાં એને ત્રણ દાખલાથી પુઝી આપી છે. અને એને સહી કહ્યું છે અને એવીજ રીતે હીલ્ય, મોહીત, અને શરહ જામેઅમાં એને ટેકા આપ્યા છે. રહે મોહતાર.

૧૦ દુરે મુખ્તારમાં છે કે ચડતા મત પ્રમાણે સ્ત્રીના આવાજ પણ આરત છે. ત્યારે કસીદા, ગજલો, મોહુદ, વગેરે જે લલકારીને સ્ત્રી

હોમામે (રહ) કહ્યું છે કે સ્ત્રી જે નેરથી પાકી તો આ ઉપરથી તેની નમાજ ફાસેદ થશે.

મસલો જે કોઈને નગનતા ઢાંકવા કપડું નહીં મળે^{૧૧} તો તેને નાંગા નમાજ પડવી ; ૩૨૦ છે.

મસલો જે કીખલાની દશા તહાં જણાયે તો અટકળ (શીકર) કરીને અટકળ પ્રમાણે નમાજ ગુજરે. અને વગર અટકળે તેની નમાજ દુરૂહ નથી.

મસલો જે કોઈ દુશમનની ખીલીકને લીધે અથવા ખીમારીથી અશક્તિવાન થવાને લીધે કીખલા તરફ મ્હોં નહીં કરી શકે તો જે તરફ થઈ શકે^{૧૨} તે તરફ નમાજ ગુજરે.

મસલો નફલ નમાજ જંગલમાં આપાજા જનવર પર જે તરફ ચાર પાયાનું મ્હોં હોએ તે તરફ ફરતા છે.

મસલો નૈયત નમાજની શરત છે નફલ, સુનત, અને તરાવીહ માટે મુતલક^{૧૩} નૈયત (એટલે ફક્ત નમાજમાં દાખલ થવાનો વિચાર) જાએજ છે. પણ ફરજ, વિત્ર માટે તકબીરે તહ

ઓમાં પડવાનું ચલણુંએ એ ધણું ભુરૂ છે. ગા. મે. ૧૧ એવા માણસને ઉભા રહી રોકુ સિજદા કરવા કરતાં બેસીને રોકુ સિજદાને ઇશારાથી અદા કરવા અફઝલ છે. દુરે મુખ્તાર.

૧૨ જે માણસ દરયામાં કોઈ લાકડાં ઉપર કે તખ્તો ઉપર હોએ અને તે કીખલાને મ્હોં કીધાથી ઘુખવાની ખીલીક રાખતો હોએ, અથવા જમીન ઉપર કીચડ ઢાંદવ હોએ અને સુધ્ધે જગ્યા મળે નહીં. અથવા સવારી સરકશ હોએ કે જે ઉતરે તો ફરી વગર મદતગારે સવાર થઈ શકે નહીં તો તેનો હુકમ પણ એવોજ છે. તહતાવી. **મસલો** હોડી (કે વહાણ)નો સવાર કીખલા તરફ મ્હોં રાખે અને હોડી ફરે તેમ નમાજ પણ ફરે. શરહ મુન્યા.

૧૩ પણ તરાવીહ માટે તરાવીહ, અથવા સુનતુલ વકત (આ વખતની સુનત) અથવા કેય મુદ્દેલ (રાતનું ઉભુ રહેવું, તરાવીહ, તહજ બુદ) નો નૈયત કરવી બેહતર છે. મુન્યા. અને સુનત માટે નખી સાહેય (સલ)ની તાબેદારી માટેની નમાજ એવી નૈયત કરે. જખીરા. અને વિત્ર માટે સલાતુલ વિત્ર (વિત્રની નમાજ) કહે. વિત્ર વાજેજ કહે નહીં; કારણ કે તેના વાજેજમાં ઇખ તેલાફ છે. આલમગીરીયા.

સીમાને લગોલગ નૈયતનું ઠેરવવું ૧૪ અને જાણવું
૧૫ નમાજ જોહેરની કેઅસરની પડું છું એ શરત
૧૬ અને મુકતદી ઉપર તાબેદારીની નૈયત ૧૭ કરવી જરૂર
છે. અને રકઅતોની ગણતરીની નૈયત ૧૮ શરત નથી.

ફસલ ૫

નમાજના રૂકનો ૧૦ વિષે.

નમાજના ફરજી કે નમાજનામાં દાખલ

૧૪ એટલે એવો ધરાદો કરે કે આજની
જોહેર અથવા આ વખતનું ફરજ અથવા આ
વખતની જોહેર. અને ફક્ત ફરજની નૈયત કરવી
બસ નથી અને જુમઆમાં આ વખતનું ફરજ
એવી નૈયત કરવી દુરસ્ત નથી. આફી ખીજ
સપ વખતોમાં આ વખતનું ફરજ એવી નૈયત
કરવી દુરસ્ત છે. આલમગીરીયા.

૧૫ તે એવી રીતે જાણવું જેમકે કે જો
તેમને કેમ તેની નમાજ વિષે પુછે તો તરત અ
વિચરે બયાન કરે. જો એવું જાણેલું નહીં હશે
તો દુરસ્ત નથી. અને નૈયતમાં દીલથી નૈયત કે
૧૬ ફરજ છે જુબાનના શબ્દોનો ઇત્તિહાસ નથી.
જો જુબાન અને દીલ સરખા થાય તો સાફ છે.
આલમગીરીયા. એજ માટે જો જોહેરની નમાજમાં
દીલથી નૈયત કાઢી હોય અને જુબાનથી ખીજ વખ
તનું નામ હજુ હોય તો જાહેર છે. દુરે મુખતાર.
૧૬ એટલે (ફક્ત) ઇમામના મુકતદી થવાની
નૈયત પણ ઇમામને અમુક માણસ ઠેરવાની કે
મુકરર કરવાની કે ફલાણા માણસ પાછલ નમાજ
પડું (છું) જરૂર નથી. અને જો નૈયત કરવામાં
અમુક માણસ) હજુ હોય અને ખરે જોતાં
ખીજે માણસ હશે તો પણ નમાજ દુરસ્ત થશે.
અને જો ઇમામની નમાજમાં શરૂ કરવાની અને
તેમી ઇકતદાની નૈયત કાઢી હશે અને તેજાણતો
નહીં હશે કે તે જોહેર પડે છે કે જુમઆ તો
પણ બસ થશે અથવા તે એવી નૈયત કરે કે
જો નમાજ ઇમામ પડે છે તે હું પડું છું તો
પણ દુરસ્ત થશે. આલમગીરીયા. પણ ઇમામને
ઇમામતની નૈયત કરવાની જરૂર નથી. એટલુંજ
નહીં પણ જો નૈયત કરશે કે (ફલાણાનો) ઇમામ
થતો નથી અને તે (ફલાણો) મુકતદી થયો
તો તેની નમાજ દુરસ્ત થશે. હા સ્ત્રીઓના
ઇમામ થવાની નૈયત જરૂર છે. આલમગીરીયા.
૧૭ તો જો રકઅતની ગણતરીમાં ખતા કે
૧૮ જેમકે એની જગ્યા ત્રણની નૈયત કરશે અ
થવા એવું ઉલટું તો કંઈ નુકસાની થશે નહીં
દુરે મુખતાર.

૧૮ રૂકન તે દાખલનો ભાગ છે કે જેના

છે તેમાંનું એક તકબીરે તહરીમ છે. ૧૯ કારણ
કે જે કંઈ ખીજ રૂકનોને માટે શરત છે. પાકી
નગનતા ટાંકવી, કીબલાને મ્હોં કરવું, નમાજનું
વખત અને નૈયત એ તહરીમાને માટે પણ
શરત છે અને ફરજની નમાજમાં બે રકઅત
અને છેવટનો કાએદો. અને જોહેરમાં અસરમાં
અને એશામાં ચાર રકઅત અને છેવટનો
કાએદો. અને મગરેબમાં અને વિત્રમાં ત્રણ
રકઅત અને છેવટનો કાએદો અને નફલમાં બે
રકઅત અને આખરનો કાએદો. અને નમાજ
પછી નમાજના કોઈ કામ સાથે નીકળવું પણ
ઇમામ આજમ [રહ]ની નજદીક ફરજ ૨૦ છે.
અને દરેક રકઅતમાં કેયામ (ઉભું રહેવું) ૧
રોકુઅ અને સિજદો. આલમાઓના એકે મતે
ફરજ છે. અને કેરાઅત ઇમામ શાફેઈ તથા
અહમદ [રહ]ની નજદીક ફરજ અને નફલની

વગર નમાજની અસ્તિ થાય નહીં.

૧૯ એટલે (નમાજને) શરૂ કરતી વેળાની
તકબીર અને એને તહરીમાં એટલા માટે કહે છે
જે વસ્તુઓ એથી પેહેલાં હલાલ હતી. તેને
એ હરામ કરી નાંખે છે. ખુરદાન

૨૦ ખરે આ છે કે નમાજના કોઈ કામ
સાથે નીકળવું એકે મતે [ખીલ ઇતફાક] ફરજ
નથી. જેલદ, એની શરહ કનજ, મુજતબા,
તખીયીન, દુરે, મુખતાર. અને આલમગીરીયા.

૧ અગર જો એક પગે હોય (ફરજ અદા
થશે) પણ વગર ઉગરે મકરૂહ થશે અને ઉગર-
રથી (મકરૂહ) નથી. અને ઉભું રહેવું એટલું
ફરજ છે કે જેને ઉભું રહેવું કેહી શકાય. કાફી.
અને કેયામ જ્યારે તહરીમાં પછી છે તો જરૂર
છે કે મોસલ્લી પ્રથમ તકબીર તહરીમાને કેયામની
હાલતમાં પુરી કરે તે પછી રોકુઅ કરે. તો જો કો-
ઈ માણસ ઇમામની સાથે રોકુમાં મળી જશે.
અને ઉભા રહીને અહલાહ કેહેશે અને અમુકખરને
રોકુમાં ઝુકતાં કેહશે તો દુરસ્ત થશે નહીં ખો-
લાસો. આ મસલો સારી રીતે યાદ રાખવો જેમકે
ઘણા લોકો એથી અંજાણ છે, અને ફરજ, વિત્ર
અને જે એને સાથે જોદાએલી છે. જેમકે નજ-
રની નમાજ, અને સહી મત પ્રમાણે ફજરની
સુનત એમાં ઉભું રહેવું તે માણસ ઉપર ફર-
જ છે કે જે ઊભા રહેવા ઉપર તથા સિજદો ક-
રવા ઉપર શક્તિ ધરાવતો હોય અને જો ઊભા
રહેવા ઉપર શક્તિ રાખતો હોય અને સિજદાની

દરેક રકચતમાં ફરજ છે. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક પાંચો ફરજોની રકચતોમાંથી બે રકચતમાં અને વિત્રની દરેક રકચતમાં અને નફલની દરેક રકચતમાં કેરાચત ફરજ છે. અને કામો, જલસો તથા દરેક રકચતમાં (એક તસબીહ જેટલો)કરાર પકડવો. એ ઇનામઅયુયુસોફ (રહ)ની નજદીક ફરજ છે પણ ઘણા એલમાઓની નજદીક ફરજ નથી. અને ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક કેરાચત એક આયત ફરજ ૩ છે (પણ તેટલા ઊપર બસ કરવું) ગુન્હ છે, અને ઇમામ અયુયુસોફ તથા મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક સુરા કોસર બરાબર ત્રણ આયત નાટલી અથવા ત્રણ આયત (નાટલી) જેટલી એક આયત લાંબી (ફરજ છે). અને ઇમામ શાફેઇ તથા અહમદ (રહ)ની નજદીક અલહમ્દ પડવી ફરજ છે. અને એઓના મત પ્રમાણે ખીસમી-દલાહ અલ-હમ્દની એક આયત છે. અને સિજદામાં પેશાની તથા નાક (બંને) મુકવા ફરજ છે. અને જરૂરતની વખતે એમાંથી એક ઉપર બસ કરવું ફરજ છે. અને ઇમામ શાફેઇ તથા અહમદ (રહ)ની નજદીક પેશાની, નાક, હાથની બંને

નહીં તો બેહતર આ છે કે બેસીને ઇશારાથી નમાજ પડે દુરે મુખ્તાર, વગેરે અને ઉભા રહેવાની હદ આ છે કે જો બંને હાથને લાંબા કરે તો ગુટણે પુગે નહીં. અને કેયામતું ફરજ, વાજેખ, સુનત અને મુસ્તહય થયું એ કેરાચતનાં પ્રમાણમાં છે. અને નહીં. તો ઓછામાં ઓછું કેયામ તે છે કે જેને ઉભું રહેવું કહી શકે એટલું બસ છે. દુરે મુખ્તાર.

૨ એટલે રોકુઅ પછી સીધું બિલું રહેવું અને જલસો એટલે બે સિજદાની વચ્ચે બેસવું.

૩ એજ મજહબ છે. દુરે મુખ્તાર. અને આયતમાં બે શબ્દો (કલેમાં) કે તેથી વધુની ગણતરી છે. ત્યારે જો એક શબ્દ જેમકે મુદહુ-કમતાન અને એક અક્ષર જેમકે સાદ નુનથી (જો કે એ એક આયત છે જતાં) સહી મત પ્રમાણે અદા થશે નહીં. આલમગીરીયા. પણ એક આયત ઉપર બસ કરવું ગુન્હ છે. વેકાયા.

૪ આ મત ઇમામ અયુહનીફા (રહ)નો છે. એવલુના મત પ્રમાણે વગર ઉજરે પણ ફકત નાક ઉપર સિજદો કરવો ફરજ છે. અને સાહેબેન (રહ)ની નજદીક ફકત પેશાની રાખવી ફરજ છે.

હથેલીયો, બંને ગુટણ, અને બંને પગની આંગળીઓ મુકવી ફરજ છે. અને બાજ સિજદા સિવાય નમાજના ફકતોમાં તરતીય રાખવી ફરજ છે. તો જો એક રકચતમાં એક સિજદો કર્યો અને ખીજો સિજદો ભુલ્યો તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં. ખીજી રકચતમાં તે સિજદાની કળ કરે. અને સહેનો સિજદો લાગુ પડશે.

ઇયનુલ હોમામ (રહ) હકિમની કાફીથી લાવેલા છે કે જો કોઇ રુખ્સ નમાજ શોરૂઅ કરી અને કેરાચત તથા રોકુઅ બાખવી લાગ્યો અને સિજદો કર્યો નહીં. ફરી કેયામ. કેરાચત, અને સિજદો કર્યો અને રોકુઅ કર્યો નહીં તો એ તમામ એક રકચત થઇ. એવીજ રીતે જો પ્રથમ રોકુઅ કર્યો ફરી કેયામ, કેરાચત રોકુઅ, અને સીજદો કર્યા તો પણ એ એક રકચત થઇ અને એવીજ રીતે જો પ્રથમ બે સિજદા કર્યા ફરી કેયામ કેરાચત અને રોકુઅ કર્યા અને સિજદો કર્યો નહીં. ફરી

અને ફતવો એવલુનાજ મત ઉપર છે આલમગીરીયા. એટલુંજ નહીં પણ છેવટમાં ઇમામ સાહેબે સાહેબેનના મતને માન્ય કાઢ્યો છે (તે તરફ રોકુઅ કીધું છે) દુરે મુખ્તાર.

૫ એટલે નમાજના ફકતોમાંથી જે એવો હોય કે તે એક રકચતમાં અથવા આખી નમાજમાં બેવડાએ નહીં તેવા ફકતોમાં તરતીય ફરજ છે. જેમકે કેયામ, રોકુઅ સિજદો અને છેલ્લા ફાએદાની તરતીય અને જે એક રકચતમાં બેવડાં હોય જેમકે ખીજો સિજદો અથવા આખી નમાજમાં બેવડાં હોય જેમકે રકચતોની ગણતરી તો એમાં તરતીય વાજેખ છે દુરે મુખ્તાર તો જો પેહેલી રકચતમાં એક સિજદો કરશે અને ખીજી રકચતમાં ત્રણ સિજદા તો નમાજ બાતેલ થશે નહીં અને સહેનો સિજદા પાંચ પુરાશે અને જો કેયામ પેહેલાં રોકુઅ કર્યો હશે અથવા રોકુઅ પેહેલાં સિજદો કર્યો હશે તો બન્નેજ થશે નહીં. આલમગીરીયા. મવાહેય.

૬ એટલે જ્યારે એક રકચતમાં નહીં બેવડાએલાં ફકતોમાં તરતીય ફરજ થઇ તો તેથી આ ચારે સુરતોમાં તરતીયને ધ્યાનમાં રાખવી જોઇએ. તો જે ફકત તરતીયમાં હશે તે માતબર થશે અને જે તેમાં નહીં હશે તે અમાતબર.

૭ આ કેયામ અને કેરાચત માતબર રખાશે નહીં કે જેથી એક રકચત તરતીય વાર થાય.

કેવામ, કેરાઅત, અને સિજદો કર્યા અને રોકુઅ કર્યો નહીં એ સર્વ એક રકઅત થઇ. અને એવીજ ગીત જે પેહેલીમાં રોકુઅ કર્યો અને સિજદો કર્યો નહીં. અને ખીજી રકઅતમાં રોકુઅ કર્યો અને સિજદો કર્યો નહીં, અને ત્રીજીમાં સિજદો કર્યો અને રોકુઅ કર્યો નહીં એ સર્વ એક રકઅત થઇ.

અને પેહેલો કાએદો તથા તેમાં તશહહોદ પડવી તથા આખરી કાએદામાં પણ તશહહોદ પડવી ઇમામ અહમદ (રહ)ની નજદીક ફરજ છે. ખીજાએને નજદીક નહીં પણ આટલું કે ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક વાજેય છે. અને તશહહોદ પછી આખરી કાએદામાં દોરદ પડવું ઇમામ શાફેઇ તથા અહમદ (રહ)ની નજદીક ફરજ છે. અતે (એવટમાં) સલામ કેહવી પણ ત્રણ ઇમામોની નજદીક ફરજ અને રકન છે. પણ ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ફરજ નથી પણ વાજેય છે. અને ઝુકતાં ઉઠતાં ૧૦ તકબીર કેહેવી તથા રોકુઅમાં સુખહાન રખીયલ અજમ ૧૧ એક વાર કેહેવું. તથા સિજદામાં સુખહાન રખીયલ આલા ૧૨ એકવાર કેહેવું. અને રોકુ-

૮ અને ખુદ છેલ્લો કાએદો નમાજના ફરજે અને રકનોમાંથી છે. દુરે મુખ્તારવાળા કેહે છે કે જેવી રીતે નમાજની શરૂ માટે (તકબીરે) તહરીમાં એક જાએદ રકન છે તેવી રીતે છેલ્લો કાએદો (નમાજથી) નીકળવા માટે જાએદ રકન છે તો જે કોઇ માણસ કસમ ખાએ કે તે નમાજ પડશે નહીં તો તે છેલ્લા કાએદાથી પેહેલાં સિજદાથી માથુ ઉચકવાની સાથેજ કસમ તોડનાર ગણાશે.

૯ પણ ધુરહાનવાળા લખે છે કે છેલ્લા કાએદામાં અત્તહીયાત પડવી ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક ફરજ છે. અને જે કોઇ છેલ્લા કાએદામાં તશહહોદ (અત્તહીયાત) નહીં પડશે તેની નમાજ તેવણની નજદીક ફરસેદ થશે.

૧૦ સર જુકાવવું રોકુઅમાં, અને સિજદામાં અને સર ઉઠાવવું કેમા માટે રોકુઅ પછી તથા જલસા માટે સિજદા પછી.

૧૧ અર્થ-પવિત્રાઇ છે મારા પરવરદિગાર મોટાધવાળાને

૧૨ અર્થ-પડી છે મારા પરવરદીમાર ઉંઘી પડવીવાળાને

અથી ઉઠતાં સમય-હસાહો. લેમનહમેદલ્લ ૧૩ કેહેવું, અને બે સિજદાની વચ્ચે રખએજ ફરસી કેહેવું ઇમામ અહમદ (રહ)ની નજદીક ફરજ છે ખીજાએની નજદીક ફરજ નથી. પણ જે ભુલથી છોડશે તો ઇમામ અહમદ (રહ)ની નજદીક નમાજ ખાતેલ થશે નહીં. અને ઇમામ શાફેઇ (રહ)ની નજદીક કેરાઅત (અલ હમ્દો) મુકતદી ૭૫૧ ફરજ છે. ખીજાએની નજદીક ફરજ નથી એટલુંજ નહીં પણ ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક મુકતદીને કેરાઅત પડવી હરામ છે.

ફસલ ૬

નમાજના વાજેયો વિષે

ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક નમાજના વાજેય પંદર છે. પેહેલું અલ હમ્દો પડવી, ખીજું (અલ હમ્દો સાથે) સુરત અથવા એક આયત લાંબી કે ત્રણ આયત ટુકી નફલ તથા વિતની

૧૩ અર્થ-જેણે ખુદાની હમ્દ (તારીફ મુતી) કરી તેની વાત તેણે સાંભળી છે (કયુલ કરી છે.)

૧૪ મુકતદી તદન કેરાઅત પડે નહીં એટલે ન પોશીદા પડવાની (નમાજ)માં અને ન જોર થી પડવાની નમાજમાં. અને ત્રણે ઇમામો એક મતે છે કે પોશીદા નમાજમાં પણ અલહમ્દો પડે નહીં. અને જે કેહવામાં આવે છે કે ઇમામ મોહમ્મદ (રહ) પોશીદા [પડવાની નમાજ]માં અલહમ્દો પડવાને દુરસ્ત રાખે છે તે જઘ્દિ છે. તો જે કોઇ મુકતદી કેરાઅત પડશે તો નમાજ મકરૂહે તહરીમાં થશે, પણ સહી મજહબ પ્રમાણે તેની નમાજ સહી થશે મુકતદીને જોઇએ કે જોરથી પડતી નમાજમાં ચુપકા રહે, અથુ હોરેરા [રદી]ના કેહેવા પ્રમાણે કે અમો ઇમામની પાછલ પડતા હતા. ફરી વએજ કોરે-અલ કુરઆનો ઇત્ય. ઉતરી એટલેજયારે કુરઆન પડ્યો તો તમો તેને સાંભળો અને ચુપકા રહો,

૧ વાજેય તે છે કે જેના છોડવાથી નમાજ ફરસેદ થાયે નહીં. પણ જે તેને જાણી ખુજને છોડું હોએ તો ફરીથી તે નમાજને પડવી વાજેય થશે અને જે ભુલમાં છોડું હશે તો સહોનો સિજદો લાજેય થશે. અને જે સહોનો સિજદો નહીં કરશે તો ફરીથી નમાજ પડવી લાજેય થશે. અને જે ફરીથી નમાજ નહીં પડશે તો યુન્હગાર થશે. જે નમાજ મકરૂહે તહરીમાં સાથે અદા થ-

દરેક રકચતમાં તથા ફરજની એ રકચતમાં મેળવવી. ત્રીજું ફેરાચત માટે એ આગળી રકચતો ફેરવવી. ચોથું સિજદાઓમાં તસ્તીબની સંભાલ રાખવી. પાંચમું રકનમાં કરાર પકડવો. છઠ્ઠું કોમો કરવો. સાતમું એ સિજદાની વચ્ચે જલસો કરવો.

ફતાવા કાઢખાનમાં છે કે નહીં નમાજ માનારો રો.અ કરીને સિજદામાં જશે અને કોમો કરશે નહીં તો ઇમામ અથુ હતીફ તથા મેહમ્મદ (રહ)ની નજદીક નમાજ દોરત થશે

૭ હેએ તેના હુકમ પણ એવેજ છે ફરીથી પડવી વાજેબ થશે દુરે મુખ્તાર.

૨ એટલે ફરજ નમાજની પેહેલી એ રકચતોમાં અલહ્દી પછી. નેદરે ફાયેક અને મુખ્તાર મત પ્રમજો (આગળી રકચતમાં પડવા બાદ) ફરજની પછલી રકચતોમાં પણ સુરા પડવી મંકરૂ નથી દુરે મુખ્તાર

૩ ત્રણ રકચત વાળીમાં તથા ચાર રકચત વાળીમાં (ફારણ કે એ રકચત વાળી નમાજમાં ફેરવવાની જરૂર નથી) તો બે ચાર રકચત વાળીની ફરજ પાછલી રકચતોમાં અથવા આગળી એ રકચતોમાંથી એકમાં અને પાછલી એ રકચતોમાંથી એકમાં ફેરાચત પડશે તો સહોનો સિજદો લાગેમ થશે. બહરે રાયેક.

૪ કરણ કે સિજદો એક રકચતમાં એવડો છે અને જે રકન એવડાં હોએ તેમાં તસ્તીબ વાજેબ થાય છે. વાંચો પુટ ડરની નોટ પ મો ગા મો.

૫ તે એવી રીત કે સર્વ આગળ ફરી જાય અને તમામ જગમાં શાંતી કિપન થાય. અને તે ઓછામાં ઓછો એક તસબીહ કેહવાએ તેટલો છે. એની શરૂ કરનાર તમા નહરે ફાયેક.

૬ રોકુઅ પછી સીધા ઉભા રેહવાનું નામ કોમા છે અને સિજદા પછી સીધા બેસવાનું નામ જલસો છે એને નુરૂત અનવાર વગેરે ઓમલતી કીતાબોમાં જેમ વાજેબ કહ્યા છે તેમ પ્રીકલતી ઘણી કીતાબોમાં પણ વાજેબ કહ્યા છે. પણ લોક એથી ઘણા ગાંડ છે. વિપેશ કરી ઘણા અકગાનીઆ એને કરતા નથી. એ તેઓની ઘણા ભૂલ છે જે તેઓના દીલમાં એમ હોએ કે એ બંનેનું વાજેબ થવું સિદ્ધ થયું નથી તો આખર એને સુનત મેઅકકદાથી તો ઓછું ફેલનાર કે હજ નથી ફરી દર રકચતે એ સુનત મેઅકકદાને તજવું તે કેમ કીક ગણાયે ગા. મો,

અને તેના ઉપર સહોનો સિજદો વાજેબ છે.

આઠમું પેહેલો કાએદો કરવો નવમું તેમાં તશહહોદ પડવી. દસમું પેદરપે એટલે એક પછી એક રકનો અદા કરવા.

તો બે રોકુઅને એવડું કરશે અથવા ત્રણ સિજદા કરશે અથવા પેહેલી તશહહોદ પછી દોરૂદ પડશે અને ત્રીજી રકચતના કયામમાં વાર લગાડશે તો સહોનો સિજદો લાગુ થશે.

અગયારમું આખરી કાએદામાં તશહહોદ પડવી. બારમું ફરજ, મગરેબ, એશા, જુમઆ, અને બંને ઇદોમાં ઇમામનું એ રકચતમાં ફેરાચશ જોરથી પડવી; અને જોહર અસર, અને દીવસની નફલમાં આહીસ્તા પડવી તેરમું સલામના શબ્દથી ૧૦ નામાજથી ગાહેર આવવું. ચઉદમું વિત્રની કાનુત. પંદરમું ઇદોની તકબીરો.

ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ફરજ વાજેબથી જુદું છે. ફરજ છોડવાથી નમાજ બાતેલ થાય છે. અને ભુલથી વાજેબ છોડવાથી સહોનો સિજદો વાજેબ થાય છે તો બે સહોનો

૭ ત્રણ રકચત વાળી કે ચાર રકચતવાળી નમાજની એ રકચત પછી અત્તહીયાતના જેટલો જહીરીયા.

૮ આ તશહહોદથી મતલબ અબ્દુલ્લાહ ખી. મસઉદ [રહી]ની તશહહોદ (અત્તહીયાત) છે અને તેના શબ્દો પ્રખ્યાત છે અને આ તશહહોદ બાદને અખ્યાસની તશહહોદથી અફજલ છે. હિદાયા. લાખાંતર કરતાં કહે છે કે જ્યારે બાદને મસઉદની તશહહોદ અફજલ થઈ તો તેને પડવું સારું છે. પણ બે કોઈ ખીજી તશહહોદને પડશે કે જેની સખેતી હદીસ શરીફમાં છે તો દુરૂસ્ત થશે જેમ કે દુરે મુખ્તાર તથા શામીમાં છે.

૯ અંતે તરાવીહમાં તથા રમજનની વિત્રમાં. પણ જ એકલો નમાજ પડનાર હોએ તો તે પોશીદા પડવાની નમાજમાં વાજેબ છે. કે પોશીદા પડે. અને જુલૂદ પડવાની નમાજમાં બંને દુરૂસ્ત છે. પણ જુલૂદ પડવું અફજલ છે. છતાં ઇમામના જેટલું ઘણું જોરથી પડે નહીં. આલમગીરીયા. અને ઇમામ (પણ) લોકોની હાજતથી વધુ જોરથી પડે નહીં. બે હાજતથી વધુ જોરથી ઠંડારશે તો શુન્દગાર થશે. સીરાજે વહહાજથી આલમગીરીયા.

૧૦ સહી મત પ્રમાણે બંને સલામ વાજેબ છે. દુરે મુખ્તાર.

સિજદો કરશે તો નમાજ દોરત થશે. અને જો સહોને સિજદો નહીં કરશે અથવા ગળ્ણી ખુજને વાજેખને છોડ્યું હશે તો વાજેખ છે કે તે નમાજને ફરી પડે. ખીજા ધમામો ફરજ અને વાજેખમાં ફેર રાખતા નથી પણ આટલું કે કેટલાંક વાજેખ અને સુનતો છોડવાથી સહોનો સિજદો કહે છે.

મસલો સહોને સીજદો ૪૨ તે એ છે કે (સીધા તરફ) સલામ ફરજ્યા * પછી ૪૨ બેસિજદો કરે, તશહહોદ પડે, દોરદ પડે, દોઆ પડે, ને

૧૧ સહોનો સિજદો કરવો વાજેખ છે આલમગીરીયા. અને તે વાજેખના છોડવાથી અથવા તેને અદા કરવામાં વાર લગાડવાથી, અથવા નમાજના રૂકનોમાંથી કોઈ રૂકનને વાર લગાડવાથી. અથવા તેમાં આગળ પાછળ કરવાથી અથવા તે રૂકનને બેવડું કરવાથી વાજેખ થાય છે. અને ખરૂ જોતાં વાજેખના છોડવાથીજ લાજેખ થાય છે કારણ કે એ સર્વમાં વાજેખનુંજ છોડવું લાગુ પડે છે કારી.

* અને હિદાયમાં છે કે સહી આ છે કે બંને તરફ સલામ ફરવે અને જો વગર સલામ ફરવે સહોનો સિજદો કરશે તો પણ દુરસ્ત છે ગુ. મો.

૧૨ અને અત્તહીયાત પડવા પછી. અને કહ્યુંન કહે છે કે દુરદ પછી સલામ ફરવે અને તે પછી પણ અત્તહીયાત અને દોરદ પડે આ સારો તરીકો છે આલમગીરીયા. **મસલો** જો મુકતદી કંઈ સહો થાયે અને ધમામને સહો નહીં થયો હોયે તો સહોનો સિજદો નહીં કરે. આલમગીરીયા **મસલો** જો કોઈ મુકતદી બંને અને હજુ ધમામે સહોનો સિજદો કર્યો નથી તો મુકતદી ધમામની તાબેદરી કરીને સિજદો કરે. અને જો સહોના એક સિજદો પછી મુકતદી બનશે તો એક સિજદો કરે. ખીજાને નહીં. અને જો બંને સહોના સિજદો આદ ઠકતેદા કરશે તો કોઈ સિજદો નહીં કરે. આલમગીરીયા. **મસલો** અને જો સહોના સિજદોની યુનબઅશ નહીં હોયે જેમકે ફજરની નમાજમાં સુર્ય નીકળે અથવા કબ્ર નમાજ પડતાં સુર્ય લાલ થાયે અથવા પેહેલી સલામ પછી કહકા હસ્યો હોયે કે વાત કાંઈ હોયે તો સહોનો સીજદો સાંકત (પડી) થશે. આલમગીરીયા. **મસલો** જો જોરથી પડવાની નમાજમાં કોઈ આહીસ્તા પડે અથવા એનું ઉલટું કરે તો સહોનો સિજદો લાજેખ થાયે છે. અને બંને સુરતોમાં તેનો અંદાજો સહી મત પ્રમાણે નમાજ

સલામ ફરવે. અને જો સલામ ફરજ્યા પેહેલાં સહોનો સિજદો કરશે તો પણ દુરસ્ત થશે. અને જો એક નમાજમાં કેટલાંક વાજેખ ભુલથી તરક કર્યા હોયે તો પણ ફકત એકવાર સહોનો સિજદો કરે. અને મસયુક ધમામની તાબેદરીને લીધે (ધમામની સાથે) સહોનો સિજદો કરે. અને જો પોતાની અલાહેદા નમાજમાં ભુલ કરશે તો ફરી મહોનો સિજદો કરશે.

મસલો ધમામ અદમદ (રદ)ની નજદીક પાંચ વખતની નમાજમાં જમાઅત ફરજ છે. પણ કે એકલા પડવાની નમાજ પણ દોરસ્ત છે અને ધમામ શાફેઠ (રહ)ની નજદીક જમાઅત ફરજે કેડાયા છે અને ધમામ અયુહનીકા તથા માલેક (રદ)ની નજદીક જમાઅત સુનતે મોઅયકકદા ૪૩ વાજેખને લગલગ છે. ફજરની સુનત કે જે ઘણી મોઅકકદ સુનત છે તેને જમાઅત જતી રહેવાની

દુરસ્ત થાયે તેટલો છે એટલે એક આયત લાંબી અથવા ત્રણ આયત ટીકી (એટલા અંદજો જોરથી પડવાની જગ્યા ધીમે પડશે કે તેથી ઉલટું કરશે. તો સહોનો સિજદો લાગુ પડશે.)

૧૩ આ મત મતોમાં ખોલાકામાં મોહીતમા તથા સરખસીની મોહીતમાં વર્ણાયેલો છે. પણ એનાયામાં છે કે ઘણા મશાએખોની નજદીક વાજેખ છે અને મોરીદમાં છે કે તેને સુનત આટલા માટે કેલવાયું કે તેનું વાજેખ થવું સુનતથી સિદ્ધ થયું છે. અને બદાયેમાં કહે છે કે આનહ પુરૂપ આલેગ જમાઅતની નમાજ ઉપર શકિતદાર અને વગર ઉજરવાળા ઉપર વાજેખ છે. અને જો મોહોલાની મસજદમાં જમાઅત થયે ચુકી હોયે તો ખીજા મસજદ તેની ધુણ કરવી જરૂર નથી પણ સારું છે. આલમગીરીયા. અને ખીમાર, અપગ, એક હાથ અને એક પગ અવડ નવડ કપાએલો, પગે કપાએલો, લકવાવળો, અશકિત છુદ્દો, આંધેલો અગર જો તેને દોરનાર હોયે એઓ પર જમાઅત વાજેખ નથી. એવીજ રીતે વરસાદ કીચ કાડવ, સખત તાદ, સખત અંધાર, રાતના સખત હવાનું ચાલવું પેસાય પારખાનનું જોરથી લાગવું, માલ તફરકાન થવાની ખીલીક, માગનાર કે બલેમના પડવાની ખીલીક, ખીમારની સંભાળ, ભુખની વખતે ખાણનું હાજર થવું. અને રફતી વખતે જમાઅતમાં સામેલ થવાથી કાફલા જતો રહેવાની ખીલીક, એ (જમાઅત વાજેખ થવાને રોકનાર છે. દુરે મુખાર. આલમગીરીયા.

ખીંહીકથી ૪૪ તજુ દે. અને જો કોઇ શેહેરના લોકો જમાઅત ૪૫ છોડવાની ટેવ કરી લે તો તેઓની સાથે કતલ ચલાવવી જોઇએ. !

મસલો માત્ર સ્ત્રીઓની જમાઅત કરવી ઇમામ અલુ હનીફા (રહ)ની નજદીક મકરૂહ છે ૪૬ અને ખીજા ઇમામોની નજદીક ૪૭ જાએજ છે.

મસલો ઇમામતનું વધારે હકક સારી રીતે કરાઅત જાલુનારનું છે કે જે નમાજના મસલાઓથી જાણીતો હોએ. તે પછી વધારે ઇલમવાળો છે કે જે નમાજ જાએજ થાએ એટલું કુરઆન પડી શકે. અને ઘણા એલમાઓનો મત એથી ઉલટો છે.

અને ઇમામત ફાસેક (ધુરા ચલણવાળા)ની કરાહીયતની સાથે જાએજ છે. અને નાખાલેમ છોકરો, સ્ત્રી, અને કુરઆન નહીં જાલુનારની પાછલ કુરઆન જાલુનાર બાલેગ મરદની નમાજ પડવી, ૪૮ તથા નફ્સ પડનારની પાછલ ફરજ પડનારની નમાજ પડવી દુસ્ત નથી. અને જે કુરઆન નહીં જાલુનાર કુરઆન પડનારની તથા

૧૪ તદન જતી રહેતી હોએ તો. અને જે એક રકઅત પણ ઇમામ સાથે મળે તો સુનત છોડે નહીં આલમગીરીયા.

૧૫ મસલો પાંચ વખતની ફરજ નમાજમાં જમાઅત સુનત મોઅકકદા (કે વાજેબ) છે. પણ જુમઆ તથા ઇદમાં [જમાઅત] શરત છે. અને તરાવીહમાં સુનતે કેફાયા છે. અને રમજનની વિત્રમાં એક મટ પ્રમાણે મુસ્તહબ છે. અને ખીજા મત પ્રમાણે નહીં. અને રમજન સિવાઇની વિત્રમાં તથા ખીજા નફ્લોમાં તદાઇની રૂએ મકરૂહ છે અને તદાઇ એટલે ઇમામની સાથે ચાર માણસોનું ભેગા થવું. દુરેં મુખ્તાર. તહતાવી.

૧૬ એમ છતાં જે જમાઅત કરશે તો તેઓના ઇમામને વચ્ચે ઉભું રહેવું જોઇએ આગળ ઉભી રહે નહીં. દુરેં મુખ્તાર.

૧૭ યુરહાનવાળા કહે છે કે ઇમામ માલેક (રહ)ની નજદીક પણ મકરૂહ છે.

૧ એલે મરદની એકતેદા ઓરતની પાછલ કરવી. તથા કારીની અમણુની પાછલ તથા બાલેગની ના બાલેમની પાછલ દુસ્ત નથી. અને અલણુ [ડિગ્રી]થી મતલબ (આ જગ્યા) તે સખસ છે કે જે એક આયત પણ મહેડે જાણતો નહોએ. દુરેં મુખ્તાર.

કુરઆન નહીં જાલુનારની ઇમામત કરશે તો ત્રણેની નમાજ બાતેલ થશે. અને એ વોજુની પાછલ નમાજ દુસ્ત નથી. અને ઇમામની નમાજમાં બગાડ આવ્યાથી મુકતદીની નમાજ બગડે [ફાસેક થાએ] છે. અને ઉભા રહેનારની નમાજ બેસીને પડનારની પાછલ તથા વોજુ કરનારની નમાજ તયમ્મોમ કરનારની પાછલ જાએજ છે. પણ રોકુઅ અને સિજદો કરનારની નમાજ ઇશારો કરનારની પાછલ દુસ્ત નથી.

મસલો જે એક મુકતદી હોએ તો ઇમામની બરાબર જમણા હાથની તરફ ૩ ઉભો રહે. અને જે કે તેથી વધારે હોય તો ઇમામની પાછલ ૪ ઉભા રહે. અને સફની પાછલ એકલો કોઇ શખસ નમાજ ગુજરશે તો તેની નમાજ મકરૂહ થશે અને ઇમામ અહમદ (રહ) ની નજદીક તો તેની નમાજ જાએજ થશે નહીં. જે મુકતદી ઇમામથી આગળ થશે. તો ૫ તેની નમાજ બાતેલ થશે.

૨ અગર જે તે સમજદાર છોકરો હોએ. અને બરાબરથી મતલબ કદમમાં બરાબર રહેવું છે. અગર જે મુકતદી સિજદાની જગ્યામાં ઇમામની સિજદાની જગ્યાથી આગળ વધે. (તેની કશી હરકત નથી) જાહેર રીવાયત આજ છે. અને ઇમામ મોહમ્મદ [રહ]ની નજદીક મુકતદીની પગની આગળીયો ઇમામની એડીની બરાબર હોએ. યુરહાન.

૩ અને જે સ્ત્રી મુકતદી હોય તો ઇમામના સીધા હાથ તરફ ઉભી રહે નહીં પણ ઇમામની પાછલ ઉભી રહે. દુરેં મુખ્તાર. અને (એકલો માલુસ) જે ઇમામની ડાબી બાજુ ઉભો રહેશે તો તે એક મતે મકરૂહ તનજીહી છે. અને એવીજ રીતે છે જે તે [ઇમામની] પાછલ ઉભો રહે દુરેં મુખ્તાર. તહતાવી.

૪ અને જે ઇમામ બે મુકતદીયોની વચ્ચે ઉભો રહેશે તો મકરૂહ તનજીહી થશે. અને જે ઘણાઓની વચ્ચે રહેશે તો મકરૂહ તહરીમી થશે. દુરેં મુખ્તાર.

૫ એટલે મુકતદીના પગનો વધુ ભાગ ઇમામના પગથી આગળ થાએ અને જે જરા અમગળ થશે તો (નમાજ) બાતેલ થશે નહીં. દુરેં મુખ્તાર. મસલો જે કોઇ શખસ ખીજાનો મુકતદી બની તેની બરાબર ઉભો રહે. ફરી ત્રીજો આવીને મુકતદીને પોતાની તરફ એક

ધ્યને માજએ અનસ (રદી)થી રિવાજત કાધી છે કે રસુલુ-લાહે (સલા) ફરમાવ્યું છે કે મરફની નમાજ તેનાં ઘરમાં એક નમાજનો સવાબ રાખે છે. અને તેની નમાજ તેના કબીલાની મસજિદમાં પચ્ચીસ નમાજનો સવાબ રાખે છે. અને તેની નમાજ જેમઆ મસજિદમાં પાનસો નમાજનો સવાબ રાખે છે અને તેની નમાજ મસજિદે અકસામાં હજર નવાજનો સવાબ રાખે છે અને તેની નમાજ મારી મસજિદમાં એટલે મદીનાની મસજિદમાં પચાસ હજર નમાજનો સવાબ રાખે છે. અને તેની નમાજ મસજિદે હસમમાં (મકકાની મસજિદમાં) લાખ નમાજનો સવાબ રાખે છે.

ફસલ ૭

નમાજ પડવાની રીત વિષે.

સુનત તરીકા પ્રમાણે નમાજ પડવાની રીત આ છે કે આંગ દીએ. અને એકામત કહે અને હૈય અલરસલાહની વખતે ધમામ ઉઠે અને કદ કામતની નજદીક તકબીર કહે અને નૈયત કરે. અને બંને હાથોને કાનનાં આપવા સુધી ઉપાડે. અને મુકતદી ધમામની તકબીર બાદ તકબીર કહે. અને જમણા હાથને ડા-

ધમામની પાછલ પોલાની પેહેલી તકબીરથી પેહેલાં ખેચે તો મજકુર મુકતદીની નમાજ દુસ્ત થશે તકબીર કેહવા પેહેલાં ખેચાયો કે તે પછી. મોહીત. આલમગીરીયા. મસલો જે ખે માણસ મુકતદી ધમામ હેએ, ફરી ત્રીજો આવે અને જેવી રીતે ધમામ આગળ રહે છે તેવી રીતે ધમામ આગળ થાએ તો દુસ્ત થશે. આલમગીરીયા.

૬ કર્તાના હાથના લખેલા નુસખામાં આ જગ્યામાં આ હાથથી લખાયેલો છે “આ નમાજથી મતલબ ફરજ નમાજ છે નફલ નહીં. કારણ કે નફલ નમાજ ઘરમાં બેહતર છે.”

૭ અને મુકતદીએ પણ. કારણ કે હૈય અલરસલાહ (નો અર્થ નમાજને માટે આવો એ એક) હુકમ છે, તે બન્ની લાવવામાં આવશે

૮ અને જે એકામતના પુરા થયા સુધી વાર લગાડશે તો ધજમા છે કે એમાં કશી હરકત નથી. ધમામ અથુ યુસોફ (રહ) વધા બીજા ધમામોનો પણ એજ મજહબ છે. શરહ મજહબ.

બા હાથ ઉપર ધમામ અથુ હનીફા (રહ)ની નજદીક દુટીને નીચે ૯ મુકે. અને જીને બંને હાથને ખાંધા સુધી ઉપાડે. અને છાતી ૧૦ ઉપર જમણા હાથને ડાયા ઉપર મુકે. ફરી ધમામ, એકલો નમાજ પડનાર અને મુકતદી સુબહાનક-હલાહુમ્મ ૧૧ ધત્ય આહીસ્તા પડે. ફરી ધમામ અને એકલો નમાજ પડનાર

૯ અહમદ દારકુતની, અથુ દાઉદ, અને મેહકીએ અલી બી. અથુ તાલેબ (રદી)થી રિવાજત કરી છે. તેવણ ફરમાવે છે કે નમાજમાં સુનતમાંથી છે કે હથેલીને હથેલી ઉપર દુટી નીચે મુકવી. યુરહન તથા શમની. અને સહાબીના કેહવામાં સુનતથી મતલબ રસુલુલાહ [સલા]ની સુનત છે. અને મુખતાર (પ્રસન લાએક) આ છે કે જમણા હાથની ટચલી આંગળી અને અંગુઠાથી ડાયા હાથના પોહયા ઉપર હલકો [ગોલાકાર] કરે. અને આ બાંધવું તે કેયામ માટે છે કે જેમાં (લાંબુ) છકર સુનત હોએ જેમકે સના, કોનુત, અને જનાબની તકબીરોની હાલતવું કેયામ. અને જે કેયામ કે તેમાં છકર સુનત ન હોએ જેમ કે રોકુઅ અને સિજદાને વચ્ચેનું કેયામ, ઇદોની તકબીરોમાંનું કેયામ એમાં હાથ બાંધવાના નથી. અને જે માણસ ખેસીને નમાજ અદા કરે છે તેનો હુકમ પણ ઉલા રહેનારના જેવો છે. દુરે મુખતાર વગેરે.

૧૦ સિનાથી મતલબ જીજને નીચે છે. જેમકે અશયાહ વનનજઅરમાં જીઓનો અહકમ [મસલા]માં એને ખુલ્લુ કહ્યું છે દુરે મુખતાર. પણ ફતાવા આલમગીરીમાં મુન્યાથી લખેલું છે કે સ્ત્રી બંને હાથને જીજની ઉપર બાંધે.

૧૧ અને જે મુકતદી ધમામની જોરથી પડાતી કેરાઅતમાં શરીક થાએ તો નૈયત પછી સુબહાનક હલાહુમ્મ પડે નહીં. અને જે ધમામની સાથે સિજદામાં મળે તો સુબહાનક-હલાહુમ્મ ધત્ય પડે તે પછી તકબીર કહીને સિજદામાં જાએ. શમની. અને પુરી સુબહાનક હલાહુમ્મ આ છે. સુબહાનક-હલાહુમ્મ વ બે હુમ્મકે

૫ તખારકે સુમાક વ અતાલા જદ્દોક વ લાએલાહ ગૈરોક (અર્થ-તારી હમ્દ (સ્તુતી) ની સાથે આ અલ્લાહ તારી પાઠી બયાન કર્યું અને સોફ નામ પણ ખુખીનું છે. અને તારી સુબુરગી (મોઘ) ધમી છે. અને તારા વગર કોઈ મુજબ (માણુદ) નથી.) મસલો અહીંનો ફક્ત નમાજની શરૂઆત છે. તો જે નમાજની શરૂઆત અહીંને લુલી જશે અને સુસ ફા

અહિજે બીલાહ મિન-શસૈતાની રંહીમ^{૧૨}
અને બિસમીલાહી રંહીમની રંહીમ^{૧૩}
પોશીદા પડે. અને મસખુક આગળી રકઅતોના
કળ કરવામાં અહિજે અને બીસમી-લાહ
પડે. મુકતદી (અહિજે બીસમી-લાહ) પડે નહીં.
ફરી ઇમામ તથા મુનફરેદ અલ હમ્દો પડે. ફરી
ઇમામ, મુકતદી, તથા એકલો નમાઝ પઝનાર
આહીસ્તાથી આમીન^{૧૪} કહે. ફરી ઇમામ તથા
એકલો નમાઝ પઝનાર સુરત મેળવે.

અને સુનંત આ છે કે એકામત તથા અ-
મન એનની હાલતમાં^{૧૫} ફજર, જોહરમાં તે
વાલ મોફસસલ એટલે સુરા હોજોરાતથી તે સુરા
બોરજ(ના. ૪૯થી ૮૫) સુધીનાંથી કાઠ સુરા પડે. અને
અસર, એશામાં અવસાત મોફસસલ એટલે બુરજથી
તે લમ યકો [ના. ૮૬થી ૯૮] સુધીનાં કાઠ સુરા. અને
મગરેબમાં કેસાર મોફસસલ તે લમ યકોથી તે

તેલા (અલહમ્દો) પડી હશે તો ફરી આહિજેને
પડે નહીં. ખુલાસો. અને એવીજ રીતે પેહેલી
રકઅત સિવાય બીજી કાઠ રકઅતમાં પડે નહીં.

૧૨ અર્થ—અયાવ ચાહું છું હું ખુદા (ના
નામ)ની સાથે ધ્રુતકારેલા શેતાનથી. ગુ. મો.

૧૩ અર્થ—ખુદાના નામથી જે મોટો
મહેરબાન રહમ કર્તા. ગુ. મો.

૧૪ આમીન શબ્દ બે રીતે બોલાય છે એક
આને બેચેનીને બોલવું. બીજું આને વગર
બેચે બોલવું. અને એના અર્થ કબુલ કરો છે
અને આમીન બોલવું દોષેતી ભુલ છે. પણ
જો આમીન કેહશે તો નમાઝમાં તુકસાન આ-
વશે નહીં એ પર ફતવો છે. કારણ કે એવો.
શબ્દ કુરઆન શરીફમાં આવેલો છે. આલમગીરીયા

૧૫ અને સફરની તથા બીહીકની કે જલદી
ચાલવાની બેચેનીની હાલતમાં અલ હમ્દો પછી
જે સુરા બની શકે તે પડે. અને એકામતની
હાલતમાં વખતની તંગી કે જન માલની બીહીક-
ને લીધે બેચેનીમાં એટલી પડે કે જેથી વખત
જાએ નહીં અને અમનચેન ટલે નહીં. અને
સફરની હાલતમાં વખત વધારે હોએ અને મા-
ગમાં એન હોએ તો સુનંત આ છે કે ફજરમાં
સુરા બોરજ જેવી પડે. શરદ મુન્યા. અને જો-
હરમાં ફજરની જેમ. અને અસર, ઇશામાં તેથી
ઓછી. અને મગરેબમાં સર્વ સુરતોથી ટુકી
જાહેદી.

કુરઆનની આખર સુધીયા કાઠ સુરા(પડે). પણ એ-
વું હ મેશ કરવું સુનંત નથી. કદી પેગમ્બરે (સલ)
ફજરમાં કુલ અહિજ બે રખીલ ફલક તથા
કુલ અહિજે બે રખીલાસ^{૧૬} પડી છે. અને
કદી મગરેબમાં સુરા તુર, સુરા નજમ અને સુરા
વલમુરસલાત પડી છે. અને જો મુકતદી પરાગ
હોએ તથા લાંબી કેરાઅતના શોકાન હોએ તો
લાંબી કેરાઅત પડવી જાએજ છે. હજરત અબુ બકરે
(રદી) ફજરની નમાઝમાં એક રકઅતમાં સુદા
બકર પડી છે. અને પેગમ્બરે (સલ) મગરેબની
બે રકઅતમાં સુરા આરાફ પડી છે. અને હજરત
ઉસમાન (રદી) ફજરની નમાઝમાં ઘણી વાર
સુરા યુસોફ પડતા હતા. પણ મુકતદીયોની હાલ-
ત ધ્યાનમાં રાખવી જરૂર છે. હજરત મોઆ-
વ બીન જબલે એશાની નમાઝમાં સુરા બકર
પડી તો એક મુકતદીએ નખી સાહેબ [સલ]
આગળ રાવ કરી^{૧૭} ત્યારે નખી સાહેબે

૧૬ નખી સાહેબે (સલ)ની સાથે નમાઝ
પઝનારી એક સ્ત્રીના આગળના રસ્તાને લીધે.

૧૭ હદીસ શરીફમાં છે કે જ્યારે મોઆવે
(રદી) સુરા બકર શરૂ કરી તો મુકતદીયોમાંથી
એક જુદો પડ્યો અને તેણે એકલા નમાઝ પડી.
લોકોએ તેને કહ્યું. શું તું મેનાફિક થયો છે? તે-
ણે કહ્યું ખુદાની કસમ હું મોનાફિક થયો નથી.
પણ રસુલુલ્લાહને (સલ) આ બાબતની ખબર
કરીશ. ફરી નખી સાહેબ (સલ) આગળ આવી-
ને અરજ કરી કે અમો લોકો ઉંઠો વાળા કાસ
ચલાવનાર છીએ. આખો દીવસ કામ કરીએ છીએ
એટલે દીવસના કામને લીધે થાકીએ છીએ.
અને રાતના ઘણું ઉભું રહેવાની શક્તિ રાખતા
નથી અને મોઆવ તો સુરા બકર પડે છે.
ત્યારે ખુદાના રસુલે (સલ) ફરમાવ્યું ઓ મોઆ-
વ શું તું શીતનામાં નાખનાર છે. એટલે તું કે-
રાઅત લાંબી પડે છે જેથી લોકો જમાઅત છો-
ડે છે. મીશકાત શરીફ મસલો. ફજરની પેહે-
લી રકઅતમાં કેરાઆત લાંબી પડવી [બીજી રક-
અત કરતાં] એકે મતે સુનંત છે અને ઇમામ
મોહમ્મદ (રહ) પેહેલી રકઅતને બીજી કરતાં
લઘાવવાને સર્વ નમાઝમાં પસંદ રાખે છે, અને
ફતવો એ પરજ છે. અને એવોજ ઇખતેલાફ
જુમઆ અને ઇદોમાં પણ છે. અને એ બીજા-
માં કેટલી લાંબા ટુકી કરવી તે વિષે ફાહકાઓ-
એ કહ્યું છે કે પેહેલીમાં બે ત્રીયાઆસ જેટલી

(સલ) ફરમાવ્યું એ મોઆજ ! શાયદ તું શીતનામાં, બલામાં. અને ગુન્હમાં નાખે છે. સખ્ખેલી-સમા અને વરશમસે અને એનાં જેવી સુરા પડા કર મતલબ કે મુકતદીઓના હાલ ધ્યાનમાં રાખવો ધણો જરૂરનો છે. અને જુમઆનો દીવસે સુખ્હની નમાજમાં પેગમ્બરે (સલ) સુરા અરેફ લામ મીમ સિજદા અને સુરા દહર પડી છે. *

અને મુકતદી ચુપકો રહે. ૧ અને ઈમામની કેરાઅત તરફ ધ્યાન રાખે. અને નફલમાં તરગીલ (લલયાવનારી)ની આયત અને તરહીમ (ડરાવનારી) ની આયત ઉપર માંગણી કરવી, માશી માંગવી દોજખથી પનાહ માંગવી તથા જનતની માંગણી કરવી સુનત છે. જ્યારે કેરાઅતથી ફરેગ થાયે તો તકબીર કેહતો ૨ રોકુઅમાં ગાયે. અને રોકુઅમાં જતી વખતે તથા તેથી માયું ઉડાવતી વેળા ઈમામ આજમ (રહ)ની નજદીક રકઅ થદેન (બંને હાથ ઉડાવવા) સુનત નથી. પણ ધણા ફાકહા અને મોહદદેસીન તેને સિદ્ધ કરે છે અને રોકુઅમાં બંને ગુંટણને બંને હાથેથી

પડે અને બીજામાં એક ત્રતીયાઅંસ જેટલી પડે, એ બેહતર છે. અને એથી વધારે ફેર હશે તો પણ મોજબઅકો નથી પણ બીજી રકઅતને પેહેલી કરતા લાંબી પડવી એ એક મતે મકરહ છે. આલમગીરીયા

* પણ અફસોસ કે એ સુનતને હનશીયો એ મુકી દીધી છે. હનશી શીકહનીકીતાઓમાં લખ્યા છતાં કદીન પડતા નથી. અને શાફેઇ હદ વટીને હમેશ પડા કરે છે અને કદી કદાચ છોડવાને ખુર સમજે છે. ગુા મો.

૧ પણ અલ હન્દે પછી જહરીયા નમાજ માં આમીન કહે. અને પોશીદા પડવાની નમાજ માં ભેગા જોગે ઇમામથી વલદ દાક્ષીન સાંભળે તોએ [આમીન] કહે નહીં અને કેટલાકના મત પ્રમાણે કહે આલમગીરીયા અને આમીનનો શખ્દ મુકતદી, ઇમામ. અને એકલો પડનાર દરેકને કહેવું સુનત છે પણ આ હીસ્તા. આલગીરીયા.

૨ તકબીરની શરૂ માયું ઝુકાવતો કરે અને રોકુઅમાં બરાબર થવામાં પુરી કરે. આલમગીરીયા. અને ગુંટીઓને રોકુઅમાં લાગતી રાખવી સુનત છે દુર મુખખાર સિજદામાં પણ લાગેલી રાખે તહતાવી

મજબુત પકડે. અને ઓગળાયો કેશાદા રાખે ૩ અને માથાને પીઠને ઢગરાની બરાબર ૪ કરે. (અને નજર પગની પાટલીપર રાખે) અને જેટલી વાર ફયામમાં લગાડી હોએ તેને મુનાસેમ રોકુઅમાં વાર લગાડે. અને સુખ્હાન રખ્ખી-યક્ષ-અજીમ કેહતો રહે. અને એકીની ગણતરી ધ્યાનમાં રાખે. અને સુનતનો કમતી દરજે ત્રણ વાર ૫ છે. અને મુકતદી ઇમામ પછી રોકુઅમાં સિજદામાં જાએ. ઇમામથી મુકતદીનું રકુનોમાં આગળ જવું ૬ હરામ છે. ફરી ઇમામ માયું ઉચકે અને મોકતદી તે પછી. અને માયું ઉચકતી વેળા ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક (ફકત)

૩ આગળીઓને સારી ગીતે ખુલી રાખવી રોકુઅ સિવાય બીજામાં અને આગળીઓને મેળવી રાખવી સિજદા સિવાય બીજામાં રિવાયત થઇ નથી અને એ સિવાય બીજામાં આગળીઓને પોતાની હાલત ઉપર રાખવી જોઇએ. હિદાયા. અને સ્ત્રી (રોકુઅમાં) જરા જુકે અને ટેકે નહીં તેમ આગળીઓને ખુલી રાખે નહીં, પણ બંને હાથને તે મેલવેલા રાખેને ગુંટણો ઉપર મુકે. અને બંને ગુંટણોને નમાવે અને બાબુઓને પણ છુટા રાખે નહીં. જાહેદી આલમગીરી.

૪ અને બીજાવેલી રાખે તે એવી રીતે કે જો વાટકો પાણી ભરીને પીટ ઉપર મુકાયે તો દરેલો રહે. ખોલાસો.

અને દરમીયાનો પાંચ વાર છે. અને સંપુરણ સાત વાર છે. પણ ઇમામને મુકતદીઓની રીવાયત રાખવી ઘણી અગત્યની છે. એટલી વાર કહે કે જેથી મુકતદીયોને કંટાલો થાયે નહીં. આલમગીરીયા.

૬ અને જો તે ઇમામથી પેહેલાં સિજદો કરશે અને તે પછી મુકતદીઓ માયું ઉચકેલું નહીં હશે તેટલામાં ઇમામ સિજદો કરશે અને સિજદા માં બંને ભેગા થયા હશે તો તે (સિજદો દુરસ્ત છે પણ મુકતદીનું મકરહ છે. આલમગીરીયા. અને જો મુકતદીએ રોકુઅમાં કે સિજદામાં ત્રણ વાર તસબીહ નહીં કહી તેટલામાં ઇમામ માયું ઉચકો લેશે તો સહી મત આ છે કે મુકતદી (પાકીની તસબીહ નહીં પડતાં) ઇમામની તાબેદારી કરે. કાજીખાન. અને જો મુકતદી ઇમામથી પેહેલાં રોકુઅથી કે સિજદાથી માયું ઉચકશે અને ફરી રોકુઅ કે સિજદામાં માયું જુકાવશે તો તેથી બે રોકુઅ કે બે સિજદા લાજેમ થશે નહીં. ખોલાસો

૭ અને એક તસબીહ જેટલા થોભે કે

ધમામ સમેઅ દલાહો લેમન હમેદહ કહે. અને મુકતદી રખખના લકલ હમેદ કહે અને એકલો નમાજ પડનારો બને કહે. પણ સા- હમેન (ધમામ અમુ બુસોફ તથા મોહમ્મદ)ની નજદીક ધમામ પણ બનેને બેગુ કહે. + ફરી તકખીર કેહતો સિજદામા જમ્યે પ્રથમ બને ગુંટણો ફરી બને હાથ મુકે. ફરી નાક અને પેશાની બને હાથની વચ્ચે મુકે અને હાથની આંગળીયો મે-ળવીને (કાનના મુકાબેલ) કિબલાના તરફ રાખે. ૮ બજુને પાંસલીથી, પેટને રાનથી, ને પાંડલી તથા હાથની કલાકાને જમીનથી દુર રાખે. ૧૦ અને આ નીચો સિજદો ૧૧ કરે અને એ

જેથી સર્વ આજ્ઞા એટલી વાર દરેલ રહે શરહ મુક્યા. અને બને હાથોને છુટારાખે શરહ નિકાયા અને નેહાયા વાળા કહે છે કે જે કેયામ કે તેમાં જીકર સુનત હોય તેમાં હાથોને પાં-ધવા જોઇએ જેમકે સના, કોનુત, અને જ-નાજની નમાજની હાલત. અને જેમાં જીકર સુ-નત નથી તેમાં છુટા હાથ રાખવા સુનત છે. જેમકે મોદોની તકખીર. અને નિકાયાની શરહ ક-તાં કહે છે કે કોમામાં જે જીકર સુનત છે તે રોકુઅથી કોમા તરફ આવવાનું જીકર છે, તે કેયામનું જીકર નથી જેથી હાથ પાંધવા તેમાં જોઇએ નહીં.

સમેઅ દલાહો લેમન હમેદહ કહે નહીં. એકે મતે આલમગીરીયા. આ જગ્યામાં ચાર તરેહ છે તે સર્વથી શ્રેષ્ઠ અલ્લાહુમ્મ રખખ ના વ લકલ હમેદ છે. તે પછી અલ્લાહુમ્મ રખખના લકલ હમેદ તે પછી રખખના વ લકલ હમેદ તે પછી રખખના લકલ હમેદ છે. દુરે મુખાર. તહતાવી.

+ અને એજ વાત દલીલો જોતાં વધારે મ જજુત છે. ગુ. મો.

૯ એવીજ રીતે પગની આંગળીએને પણ કીબલાની તરફ રાખે. ખોલાસો.

૧૦ સહી મુસલીમમાં મેમુના (રદી)થી રી વાયત છે કે હજરત [કલ] એવી રીતે સિજદો કરતા હતા કે જો ચોપગાનું બચ્ચુ ચાહે તો તે બને હાથોમાંથી રીગી શકે.

૧૧ અને લોડી આ સર્વ કામમાં અગદ આની જેવી છે પણ તકખીરે તહરીમામાં તેનો હુકમ મરદ સરખો છે કે તે કાન સુધી હાથ ઉઠાવે. મેરાજે વહાહજ.

સર્વને આપસમાં મેળવેલાં રાખે અને કેયામ તથા રોકુઅના પ્રમાણમાં સિજદો કરે અને સુખહાન રખખીયલ આલા એકીની ગણતરીથી આહીસ્તા અને ચેનથી પડતો રહે. અને કમતી ૧૨ આ છે કે ત્રણ વાર ૧૩ પડે. ફરી તકખીર કેહતો માથું ઉચકે અને ચેનથી બેસીને પડે અલ્લાહ હુમ્મ-ગફેરલી વરહમની વહુદેની વરજે-કની વરફઅની વજબેરની ૧૪ ફરી તકખી-ર કેહતો પ્રથમની જેમ બીજો સિજદો કરે અને તેવિજ રીતે તરખીહો કહે, ફરી તકખીર કેહતો ઉભો થાયે પ્રથમ મ્હોં ફરી બને હાથ ફરી ગુંટણો ઉઠાવીને ઉભો થાયે, ૧૫ અને વગર સના તથા અઉન્નેએ ૧૬ પેટેલી રકઅતની જેમ બીજીને પડે જ્યારે બીજી રકઅત પુરી

૧૨ અને દરમીયાની પાંચ વાર અને સંપુ-રણ સાત વાર છે. પણ આ ધમામ સિવાય બીજાને માટે છે અને ધમામ એટલી કહે કે નિજાંલ મુકતદીયોને બારે પડે નહીં. આલમ-ગીરીયા

૧૩ હિદાયામાં છે કે રોકુઅ અને સિજદામાં ત્રણ વારથી વધુ કેહવી મુતહબ છે.

૧૪ અર્થ—ઓ અલ્લાહ તું મને બખ્શ. અને મારાપર રહમ કર. અને મને હિદાયત આપ અને મને રોજ આપ અને મને બોલંદી આપ અને મારી હલતને સુધાર. ” આ દોઆની રિવાયત તિરમીજીએ ધખને અબ્યાસથી કરી છે. ગુ. મો.

૧૫ સિજદો કરવાની હાલતથી ઉલટું. તેમાં પ્રથમ બને ગુંટણો મુકે ફરી બને હાથ ફરી નાક ફરી પેશાની. આલમગીરીયા અને આ ઉઠવામાં વગર ઉજરે જમીન ઉપર ટેકે નહીં પણ બને ગુંટણ ઉપર ટેકે આલમગીરીયા અને જો શાકેમતી જેમ જલસા કરે (મેસે) અને જમીન ઉપર ટેકે તો ફરી હરકત નથી જહીરીયા

૧૬ પણ એકલો નમાજ પડનારને તમા ધમામને દરેક રકઅતની શરૂમાં આહીસ્તાથી બીસમિલ્લાહ કેહવી સુનત છે. અગર જો તે નમાજ જહરીયા હોય. અને અલહમ્દો અને સુરત વચ્ચે (બિસમિલ્લાહ) પડવી સુનત નથી. અને જો પડશે તો એકે મતે મકરૂહ નથી, દુરે મુખાર. તહતાવી. (બાપાંતર કરતા કહે છે કે અલહમ્દો તથા સુગની વચ્ચે બિસમિલ્લાહ પડવી હદીસ શરીફથી સિદ્ધ થઇ છે. ધમામ મોહમ્મદ (રહ) સુનત કહે છે. જમીન

કરે તો ડાખા પગને ખીછાવી તેના પર બેસે અને જમણા પગને ઉભો રાખે. અને બંને પગની આંગળીયો કિબલાની તરફ રાખે અને બંને હાથને બંને રાન ઉપર રાખે. ૧૭ અને જમણાં હાથની ટચલી આંગળી અને તેની પાસનીથી અકદ કરે (એટલે હથેલીમાં વાલી રાખે) અને વચલી આંગળી તથા અંગુઠાથી ગોલાકાર (લહકા) કરે. ૧૮ અને શહાદતની આંગળી ખુલ્લી રાખે અને તશહહોદ પડે. અને શહાદતની વખતે ઇશારો કરે * આ ઇશારો કરવો ચારે ઇમામોથી રિવાયત થયેલો છે. પણ ઇમામ આજમ (રહ)નો મશહુર મજહબ આ છે કે ઇશારો કરે નહીં ૧૯ અને બંને

તથા મુજતબામાં છે કે જો અલહમ્દો તથા સુરાની વચ્ચે બિસમિલ્લાહ પડશે તો હસન (સારું) છે અથુ હનીફા [રહ]ની નજદીક અને ઇમ્બુલ હોમામે તથા ઇમ્બને અમીર હાજરે એજ વાતને શ્રેષ્ઠ રાખી છે.) અને ઇમામ મોહમ્મદે (રહ) કહ્યું છે કે સીરરીયા (પોરીદા પડવાની નમાજ)માં સુનત છે અને એપરજ ફતવો છે અને એજ પ્રસંન મત છે. અને સુરા ફેલવાથી જાહેર થયું કે જો કેટલીક આય તો સુરામાંથી પડશે તો બીલ ઇતેફાક બિસમિલ્લાહ પડે નહીં. તહતાવી

૧૭ આંગળીઓને પોતાની હાલત ઉપર ખુલ્લી રાખે. અને ગુટણને પકડે નહીં આલમ-ગીરીયા

૧૮ ઇશારાનો તરીકો હનરી મજહબ પ્રમાણે આ છે કે ફકત કલેમાની આંગળીને લાએલાહ ઉપર ઉઠાવે અને ઇલિલ-લ્લાહ ઉપર મુકે કે જેથી ઉઠાવવાનો ઇશારો નરીના તરફ થાયે અને મુકવાનો ઇશારો સામેતી ઉપર થાયે. અને કર્તાએ જે રીત આંગળીઓ બંધ કરવાની લખી છે એ શાફેઇ તથા માલેક (રહ)નો મજહબ છે યુરહાન. (બાબંતર કર્તા કહે છે કે ઇશારો કરવાની સામેતીમાં મુલ્લા અલીઝારીએ (રહ) તથા અલ્લામાં શામીએ (રહ) તથા શાહ અબ્દુલ અજ્જે (રહ) રેસાલા લખેલા છે એ રેસાલાઓને તથા મોઅત્તા ઇમામ મોહમ્મદને જોવાથી ખાતરી થાયે છે કે કર્તાએ લખેલી ઇશારો કરવાની રીત તે હનરી મજહબની પણ છે)

* આ ઇશારા વિષે નખીસાહેબ ફરમાવે છે કે એ શેતાન લઇનને લાલા સરખો લાગે છે. ગુ. મો. ૧૯ દુરે મુખ્તારવાળો કહે છે કે પોતાની કલેમાની આંગળીથી ઇશારો કરે નહીં. અને એ પર

હાથોની આંગળીયોને કિબલાની તરફ રાખે. અને પેહલા કાએદામાં તશહહોદથી વધારે પડે નહીં. તે પછી તકબીર કેહતો ત્રીજી રકઅત તરફ ઉઠે ૨૦ અને એ વખતે ઇમામ અથુહનીફા તથા શાફેઈ (રહ) વગર ઘણા એલમાઓની નજદીક રફાયદેન કાવું (બંને હાથ ઉચકવા) સુનત છે અને ત્રીજી તથા ચોથી રકઅતમાં ફકત અલહમ્દોની સુરાને બિસમિલ્લાહ સાથે ૨૧ આહીરતા પડે. જ્યારે (ચારે) રકઅતોથી ફારેગ થાયે તો પેહલા કાએદાની જેમ છેલ્લો કાએદો કરે. અને એમાં તશહહોદ પછી દોરદ પડે. અલ્લાહુમ્મ સદ્લે અલા મોહમ્મદીન ” ઇત્ય અલ્લાહુમ્મ બારેક અલા મોહમ્મદીન ઇત્ય. ૨

ફતવો છે. પણ મોતઅખ્ખેરીને (પાંજલાઓએ) ઇશારો કરવાને રસુલુલ્લાહ (સલ્લ)ના ઇશારો કરવાને લીધે સિદ્ધ કીધો છે. અને ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની તરફ એટલુંજ નહીં પણ ઇમામ અથુહનીફા (રહ)ની તરફ પણ ઇશારાની નીસબત કરી છે. અને તેણે કેટલીક કીતાબોથી નકલ કીધી છે કે મુફતા બીહી અમારી (હનરીયોની) નજદીક ઇશારો કરવો છે અને એજ સહી છે. અને તોહફામાં મુસ્તહબ અને મોહીતમાં સુનત કહેા છે.

૨૦ જમીન ઉપર વગર ટેકે પગની પાટલી ઊપર ઉભો થાયે. અને તહતાવી કહે છે કે જો જમીન ઉપર ટેકશે તોયે કંઇ હરજ નથી. આલમગીરીયા.

૨૧ અને જો (અલહમ્દો કરનાં) કોઈ ચીજ વધારે પડશે તો કંઇ હરકત નથી અને તેને અખતીયાર છે ચાહે અલહમ્દો પડે ચાહે ત્રણ વાર તસબીહ પડે ચાહે તેટલી વાર યુપકો રહે અને યુપકો રહેવાથી ગુન્હગાર થશે નહીં દુરે મુખ્તાર, પણ તહતાવીએ કહ્યું છે કે જો જાણી યુજને યુપકો રહેશે તો સિજદો સહોનો લાગુ પડશે નહીં પણ ગુન્હગાર થશે. ફરી કહે છે કે ફેકહાઓની વાતથી જાહેર થાયે છે કે ફાતેહા (અલહમ્દો) સુનતે મોઅકકદા છે.

૧ આ બંને દોરદ પુરાં આવી રીતે છે ‘અલ્લાહુમ્મ સદ્લે અલા મોહમ્મદીવ વ અલા અલે મોહમ્મદીન કમા સલ્લેત અલા ઇમરાહીમ વ અલા અલે ઇમરાહીમ ઇન્નક હમીદુમ મજ્દ અલ્લાહુમ્મ બારેક અલા મોહમ્મદીવ વ અલા અલે મોહમ્મદીન કમા બારકત અલા ઇમરાહીમ વ અલા અલે ઇમરાહીમ ઇન્નક હમીદુમ મજ્દ

ફરીકુરાનના અલક્ષણને મલતી^૨ દોઆ પડે. અને હદીસમાં આવેણી દોઆ^૩ પડવી ધણી મારી છે. વિશેષ કરી આ દોઆ “અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અઝિન્ને યેક મિન અન્નયે જહન્નમ વ અઝિન્ને યેક મિન અન્નયીલ્લ રખરે

અર્થ:—ઓ અલ્લાહ તું ખાસ રહમત મોહમ્મદ પર તથા મોહમ્મદની આલ પર મોકલ. જેવી કે તે ખાસ રહમત ઇબ્રાહીમ પર તથા ઇબ્રાહીમની આલ પર મોકલી છે. ખચીત તું સરહવાએલો યુનુરગીવાળો છે ઓ અલ્લાહ તું ખરકત આપ મોહમ્મદને તથા મોહમ્મદની આલને જેવી કે તે ખરકત આપી છે ઇબ્રાહીમને તથા ઇબ્રાહીમની આલને ખેશકકે તું રત્તી પાત્ર યુનુરગીવાળો છે” આ દોઆ સર્વ દોરદોથી ઉત્તમ છે. શુ. મો.

૨ કુરઆનના શબ્દોને મલતી દુઆની મતલબ આ છે કે લોકોમાં બોલાતી વાતને ભલતી દોઆ પડે નહીં. અને જે ચીજની માંગણી લોકોથી અસંભવીત (મહાલ) ન હોએ તે લોકોની વાતને મલતી છે. જેમકે આવી રીતે કહે “ઓ ખુદા મારા નિકાહ ફલાણી સાથે કર” અને જે ચીજની માંગણી લોકોથી અસંભવીત હોએ તે લોકોની વાતને મલતી નથી. જેમ કે “ઓ અલ્લાહ તું મને બખ્શ” અને “અલ્લાહુમ્મ-૨ જોકની” (ઓ અલ્લાહ તું મને રિજક આપ) એને કોકહાએએ લોકોની વાતને મળતી ગણી નથી હિદાયા. તો એ શબ્દથી દોઆ કરવી દુરરત થશે. એની શરહ હિદાયા તથા આલમગીરી.

૩ તેમાંની એક આ છે કે જેને નખી (સલ) સાહેબે સિદદીકે અકબર (રહી) ને શીખવી હતી. “અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની જલમતો નફસી જુલમ નકસીરવ વ લા યગફરજ જેનુખ દક્ષા અન્ત ફગફરલી મગફરતમ મિન ઇનદેક વરહમ્ના ઇન્નક અન્તલ ગફરર રહીમ” અર્થ:—ઓ અલ્લાહ ખચીત મેં જુલમ કર્યો છે મારા જીવ પર ધણે જુલમ. અને ખેશકક એમ છે કે તારા સિવાય કોઈ પાપોને બખ્શતુ નથી તો તુ મને બખ્શી દે તારે પાસની બખ્શીશથી અને તુ મારાપર રહમ કર ખચીત તું બખ્શનાર રહમ કર્તા છે” અને અબ્દુલ્લાહ ખીન મસઉદ આ દોઆ પડતા હતા. “અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસઅલોક મિનન્ન ખેરે કુદીહી મા અલીમતો મિન્હો વમા લમ અઆલમો વ અઝિન્ને યેક મીનસ શરે કુદિલ હી મા અલીમતો મિન્હો વ મા લમ અઆલમો”

વ અઝિન્ને યેક મિન ફીતનતીલ મસીહીદ ફજજલે વ અઝિન્ને યેક મિન ફીતનતિલ મહુયા વલ મમાતે અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અઝિન્ને યેક મિનલ માસમેવલ મગરમે” અને સ્ત્રી બને શએદામાં ડાયા ઢગરા ઉપર બેસે અને બને પગને જમણી તરફથી બહાર કહાડે. અને બને તરફ રલામ ફેરવે. (સલામ કરવામાં) એકલો નમાજ પડનારો શીરસ્તાઓની અને ઇમામ (જે તરફ રલામ ફેરવે) તે તરફના મુકતદીની તથા શીરસ્તાઓની અને મુકતદી પ ઇમામ, કામ તથા શીરસ્તાઓની નયત કરે.

અને નમાજ દીલ હાજર રાખીને તથા નમૂતાઈથી પડવી જોઈએ. અને નજર સિન્દાની જગ્યામાં (ઉલા રેહવાને વખતે) રાખવી જોઈએ. અને સલામ ફેરવા પછી આયતુલ કુરસી એકવાર અને સુબ્હાનદલાહ તેત્રીસ વાર અને અલ્લાહુમ્મદો લીલ્લાહ તેત્રીસ વાર અને અલ્લાહુ.

નેહાયા અર્થ, “ઓ અલ્લાહ હું તારી પાસે માંગુ છું સર્વ ખેર (લક્ષાઈ) તેમાંથી જેને મેં જાણી અને જેને મેં નહીં જાણી [તે સર્વને] અને પનાહ માંગુ છું તારી પાસે સર્વ ખુરાઈથી તેમાંથી જેને મેં જાણી અને જેને મેં નહીં જાણી (તે સર્વથી).

૪ અર્થ—ઓ અલ્લાહ હું તારી પાસે પનાહ માંગુ છું જહન્નમના અન્નબથી અને તારી પાસે પનાહ માંગુ છું કબરના અન્નબથી અને તારી પાસે પનાહ માંગુ છું મસીહ ફજજલના શીતનાથી. અને તારી પાસે પનાહ માંગુ છું જીવવા મરવાના શીતનાથી. ઓ અલ્લાહ તારી પાસે પનાહ માંગુ છું ગુન્હ અને કરજદારી (અથવા દંડ) થી. શુ. મો.

૫ તો જો મુકતદી જમણા તરફ હોએ તો ઇમામને ડાયા તરફના મુકતદીયોના સલામમાં બેગો કરે અને જો તે ડાયા તરફ હોએ તો [ઇમામને] જમણા તરફના મુકતદીઓમાં બેજો અને જો તે ઇમામની પાછળ તેની બરોબર હોએ તો તેને જમણી તરફમાં ગણે ઇમામ અબુ યુસેફ [રહ]ની નજદીક અને મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક બને તરફ નયતમાં બેજો મોહીત અને ઇમામ અબુ હનીફા (રહ)થી પણ એજ રીવાયત છે કાશી અને એજ સહી વાત છે તાતાર ખાનીયા આલમગીરીયા.

અકબર ૬ ચોત્રીસ વાર અને કલેમાં તોહીદ એક વાર પડે. *

ફક્સલ ૮

નમાજમાં હદસ થવા વિષે.

જો નમાજમાં (વગર અપ્તેયારે) હદસ લાગુ થાયે તો વોળુ કરે અને તેજ નમાજ ઉપર ૭ આધાર રાખે (નવેસરથી પડવાની જરૂર નથી) અને જો એકલો નમાજ પડનાર હોયે

૬ ચોત્રીસની ગણતરી મુસલીમમાં કઅ ખીન અજરહની રિવાયતને મુતાબક છે અને કલેમાં તોહીદથી મતલબ આ છે. “લાએલાહ ઇલ્લાહો વહ્દહુ લા શરીક લહુ લહુલ મુલકો વ લહુલ હમ્દો વ હોવ અલા કુલ્લે શેઇન કદીર.” જેમ કે મુસલેમમાં ખીજ જગ્યા અબુ હેરેરાથી રિવાયત છે અને વળી અબુ હેરેરાથી રિવાયત થઇ છે કે એક દીવસે, મોહાજેરોમાંના કેટલાક ફકીરો એવ જહાનના સરદાર [સલ]ની જના ખમાં હાજર થયા. અને અરજ કરી કે ધનવાનો મોટી પદ્ધતિ પોહોંચ્યા છે. આપે ફરમાવ્યુ કે કેવી રીતે? તેઓએ કહ્યું કે તેઓ અમારી જેમ નમાજ પડે છે. અને અમારી જેમ રોઝ રાખે છે. અને તેઓ સદકો કરે છે તથા (ગુલામી લોંડીયો) અન્નદ કરે છે કે જેની અમને શકિત નથી. આપે ફરમાવ્યું કે વાશ હું તમને એક ચીજ શીખવું છું કે જેથી તમે આગળ વધેલાને પકડશો અને રહી ગએલાઓથી આગળ નધશો. અને જે તમે કરો તેવું જે કરે તે સિવાઇ કોઇ તમારેથી બેહતર થશે નહી તેઓએ અન્ન કરી કે હાં (શીખવો) આ ખુદાના રસુલ. આપે ફરમાવ્યું સુખહાન લ્લાહ અને અલ્લાહો અકબર અને અલ હમ્દો લીલ્લાહ દરેકને તે ત્રીસ વાર દરેક નમાજ પંઠી પડે. ફરી તેઓએ આવીને અરજ કરી કે અમારા ધનવાન લાયો પણ સાંભળીને એ દોઆ પડેછે આપે ફરમાવ્યું કે આ ખુદાનો ફજલ છે તે જેને ચાહે તેનેઆપે છે. અખ્બારે. મુસલીમ.

* કલેમાં તોહીદના અર્થ આ છે. “ખુદાની વાઇ કોઇ પુન્ય નથી તે એકલો છે તેના કોઇ કા ગયો નથી તેનુંજ રાજ્ય છે અને તેનીજ હમ્દ છે. અને તે દરેક ચીજપર શકિતવાન છે.” આ કલેમાંના શબ્દો ઉપલી નોંટમાં છે. ગુ. મો.

૭ પણ જે રૂકનમાં હદસ લાગુ પડયુ હોયે તેને ફરીથી અદા કરે. અને સ્ત્રી પુરૂષ બંને આ ફક્રમાં બરાબર છે. આલમગીરીયા.

તો તેને નવેસરથી નમાજ પડવી અફજલ છે અને જો ઇમામ હોયે તો [ખીજને] ખદ ખનાવે ૯ અને વોળુ કરીને મુકતદીયોમાં ખલ થાયે. અને જો મુકતદી હોયે તો જે ગયાથી ગયો હતો ત્યાં વોળુ કરીને પાછો આવે : એટલા વખતમાં જે કંઇ ઇમામે પડી હોયે વગર કેરાઅતે અદા કરે અને ઇમામની ર ભેગો થાયે. અને જો ઇમામ નમાજ પડી : હોયે તો મુકતદીને અપ્તેયાર છે ચાહે પોં જગ્યામાં પાછો આવે, ચાહે જે જગ્યા વે ક્યું છે તે જગ્યા નમાજ પુરી કરે. અને જો છુપીને હદસ ક્યું હશે તો નમાજ ફા થશે.

જો કોઇ નમાજમાં ગાંડો થાયે અર એહતેલામ કરે અથવા ખીખી (કહકહ) અથવા નમાજને રોકનાર નબસત તેના પર અથવા કોઇ જખમ તેને પોહોંચે અવા હદસ થયો છે એવા વેહેમને લીધે મસજિદ અથવા મસજિદથી બહાર સફની હદથી બા નિકળે, ફરી જાહેર થાયે કે હ થયુ. નથી તો નમાજ ફસેદ થશે. અને તે આધાર રાખવો દુરસ્ત નથી. અને જો મસા

૮ ખાતરીથી. અને કેટલાકની નજદીક મુકત તથા ઇમામને પણ નવેસરથી પડવી અફજલ આલમગીરીયા. અને જો ઇમામને કે મુકતદ જમાઅત નહીં મળે તો નવે સરથી પડવી અ જલ છે. અને જો મળે તો બેના કરવી (આગ નમાજ ઉપર આધાર રાખવો.) અફજલ છે જોહરે નેયરહ.

૯ અને એક રકઅતને માટે એક આંગળ થી ઇશારો કર અને બે રકઅતને માટે બે આંગળી ઇશારો કરે અને રોઝુઅ છોડયો હો તો તેના ઇશારા માટે લાયતે ગુંટણ ઉપર મુ અને સિજદા માટે પેશાની ઉપર મુકે. અ કેરાઅત છોડેત્રી માટે મ્હોં ઉપર મુકે. અને તિ વતના સિજદા માટે પેશાની તથા છુલ ઉ મુકે. અને સહોના સિજદા માટે છાતી ઉપર મુ દુરે મુસતાર. અને જહીરીયામાં છે કે સહો સિજદા માટે દીલ ઉપર હાથ મુકે. અને તાત ખાનીયામાં છે કે જો ખલીફને બાકી રહેલા ખખર હોયે તો શીખવવા (ઇશારો કરવા) કરી ગરજ નથી.

દથી કે સફની હદથી બહાર થયો નથી તો તેપર આધાર રાખે. ૧૦

જે તશહહોદ પછી હદસ લાગુ થયુ હોએ તો વોળુ કરે અને સલામ ફેરવે. પણ જે બાણી બુજને તસહહોદ બાદ હદસ ક્યુ હોએ તો ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક તેની નમાજ પુરી થઇ ૧૧ અને જે તશહહોદ પછી તયમ્મોમ કરનાર પાણી પર શકિતવાન થયો હોએ, અથવા કુરઆન નહીં જાણનારે કોઇ સુરા શિખી હોએ, અથવા નાંગાને કપડું મળ્યું હોએ, ૧૨ અથવા ઇશારાથી નમાજ પડનાર રો-

૧૦ (એટલે પડેલી નમાજને ગણતરીમાં લઇને બાકીની નમાજને પડે.) જાણુનું જેઠાએ કે હદસ કર્યા પછી પડેલી નમાજ ઉપર આધાર રાખવાના (બીના કરવાના) દુરસ્ત થવા માટે ફેટલીક શરતો છે. તેમાંથી (૧) આ છે કે હદસ વોળુનું કારણ હોએ ગુસલનું કારણ નહોએ અને (૨) તે (હદસ) નાદેર [કદી કદાય અને તેવું] ન હોએ. અને (૩) તે અખ્તીયારથી થયુ ન હોએ પણ સમાવી હોએ (વગર અખ્તીયારે થયું હોએ.) અહરર રાએક. તો જે તે હદસ ગોસલનું કારણ હશે અથવા વોળુનું કારણ હશે પણ (સમાવી ન હોએ પણ) આદમીના અખ્તીયારથી થયુ હશે તો પડેલી નમાજ ઉપર આધાર રાખશે નહીં (૧લી તથા ૩જી શરત નહીં હોવાને લીધે.) ખોલાસો અને જે નમુજના પગમાં અથવા પેશાનીમાં કાંટો લાગવાને લીધે ખુન બરી થશે અથવા છીંકતાં હવા સરશે અથવા ડુમલ (ગોડ) ને કાએ દાખ્યુ હશે (અને તેમાંથી કંઇ નીકળ્યુ હશે) અથવા કોઇ સ્ત્રીની ખાસ જગ્યા જેઈ અને વિચ નીકળ્યુ હશે તો નમાજ ફસેદ થશે, અને બીના કરવી [પડેલી નમાજ ઉપર આધાર રાખવો.] દુરસ્ત થશે નહીં. (૨જી તથા ૩જી શરત નહીં હોવાને લીધે) અને તેમાંથી (૪થી શરત) આ છે કે હદસ થતાંજ તરતજ (વોળુ કરવા) ચાલ્યો જાએ. તો જે એક ક્ષેત્ર જેટલી વાર લગાડશે અથવા હદસ થયા છતાં તેટલીવાર એક રૂનના અદા કરવામાં લગાડશે તો નમાજ ફસેદ થશે, બીના કરવી દુરસ્ત નથી. આલમગીરીયા.

૧૧ ફરજની રૂએ પુરી થઇ પણ (સલામને) શબ્દ વાજેળ છે તેને છોડવાને લીધે)તેને ફરીથી પડવી વાજેળ છે.

૧૨ એટલે એવું કપડું કે જેથી સતર ઢાકા શકે. અને તે સઘડું અથવા તેથી ઓછું પણ પા

કુચ સિજદા પર શકિતવાન થયો હોએ, અથવા મોજના મરહની મુદત પુરી થઇ હોએ, અથવા થોડા અમલથી મોજને પગથી કહાડયો હોએ, અથવા તરતીયવાળાને કળ યથેલી નમાજ યાદ આવી ૧૩ હોએ, અથવા કુરઆન જાણનારે કુરઆન નહીં જાણનારને ખલાફી કર્યો હોએ, અથવા ફજરની નમાજમાં સુય નિકળ્યો હોએ, અથવા જુમઆની નમાજ પડતાં જેહરનું વખત સમાપ્ત થયું હોએ અથવા પેશામ ટપકવાની કે એના જેવી બીજી બીમારીના ઉજર વાળાને ઉજર દુર થયો હોએ, અથવા જખમના સાજ થવાથી જખમની પડી પડી ગઇ હોએ આ બધી સુરતોમાં નમાજનું (નમાજથી) પોતાનાં કામથી નીકળવાનું ફરજ થવાને લીધે ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક નમાજ બાતેલ થાએ છે. અને સાહેબેનની નજદીક બાતેલ થતી નથી.

મસલો જે ઇમામને હદસ થયુ અને તેણે મસયુકને ૧ ખલાફી કર્યો તો તે ઇમામની

જેટલું પાક હોએ. અને જે પા કપડાથી ઓછું પાક હશે અથવા સઘડું કપડું નાપાક હશે તો નમાજ બાતેલ થશે નહીં. તહતાવી

૧૩ અને વખતમાં વખત વાળી નમાજ અને કળ બનેતો સમાશ થતો હોએ. અને જે વખત તંગ હશે તો નમાજ બાતેલ થશે નહીં. દુરે મુખાર.

૧ મસયુક તેને કહે છે કે જે ઇમામની સાથે પેહેલી રકઅતથી શરીક થયો નહોએ (પણ ફરી ભેગો થયો હોએ). અને બેહતર આ છે કે ઇમામ મસયુકને ખલાફી કરે નહીં. અને જે કરે તો તેને કયુલ કરવું બેહતર નથી. એમ છતાં જે તે કયુલ કરશે તો દુરસ્ત છે. જહીરીયા. અને લાહેક તેને કહે છે કે જે ઇમામની સાથે શરૂથી શરીક થયો હોએ પણ વચ્ચેથી તેની નમાજ છુટી ગઇ હોએ. હવે જે ઇમામ લાહેકને ખલાફી કરશે તો એ લાહેક—ખલાફીને જેઠાએ કે લોકોને ઇશારો થોલવાનો કરે કે તેઓ થોભે અને પોતે પોતાની રહી ગએલી નમાજને પ્રથમ પડે. તે પછી મુકનદીઓને તેઓની નમાજ પુરી કરાવે. અને જે તે પોતની રહી ગએલી રકઅતોને પાછળ નાંખે અને શરૂથીજ ખલાફી થઇને નમાજને મુકતદીઓ સાથે સલામ સુધી પોહોંચે, તો તે બીજા કાઇને ખલાફી કરે કે તે

નમાજને પુરી કરે ને ફરી મુદરેક ૨ ને ખલાફે કરે કે તે લોકોને સલામ ફેરવાવે. અને તે મસથુક ઉભો થઈને પોતાની નમાજ પુરી કરે.

મસલો ૧ ને રોકુઅ કે સિજદામાં હદસ લાગુ પડે તો જ્યારે તે તેના ઉપર આધાર રાખે તો તે રોકુઅ અને સિજદાને ફરી દોહરવે. અને જો રોકુઅ, સિજદામાં યાદ આવે કે અગળા રકઅતનો એક સિજદો રહી ગયો છે અથવા નિલાવતનો સિજદો રહી ગયો છે તો તે સિજદાને રૂબ કરે અને આ સિજદો કે જેમાં રહી ગયેલો સિજદો યાદ આવ્યો તે સિજદાને દોહરાવે. મુરતહબ છે અને જો ઇમામને હદસ થયું અને મુકતદી એકજ પુરૂષ છે તો તે પુરૂષ વગર નીમે ખલાફે થાય છે. અને જો મુકતદી એક સ્ત્રી કે એક છોકરો છે તો નમાજ બનેલી ફાસેદ થશે. અને એક રીવાયતમાં છે કે જો ઇમામે સ્ત્રીને કે છોકરાને ખલાફે નહીં કર્યો છે તો ઇમામની નમાજ ફાસેદ થશે નહીં.

મસલો ૨ ને ઇમામ કેરાઅતથી રોકાવ જાએ. તો જો તેણે નમાજ દુરસ્ત થાએ એટલી કેરાઅત નહીં પડી હશે તો તેને ખલાફે પકડવો દુરસ્ત છે.

મસલો ૩ ને કોઈ શખ્સ ઇમામને નમાજમાં મળ્યો તો તે જો રૂકનમાં ઇમામ હોએ તે રૂકનમાં દાખલ થાએ જો રોકુઅ મળશે તો રકઅત મહશે. નહીં તો રકઅત મળશે નહીં. ફરી જ્યારે ઇમામ પોતાની નમાજ પુરી કરે તો મસથુક ઇમામના ફરેગ થયા પછી જો કંઈકેટ થયું હોએ તે પોતાની નમાજ પડે. મસથુકની નમાજ ૩ કેરાઅત પડવામાં પેહેલી નમાજનો હુ-

સલામ ફેરવાવે, અને એ પોતાની બાકીને અદા કરે. એ પણ દુરસ્ત છે. મુજમરાત.

૨ મુદરેક તે છે કે જો ઇમામની સાથે સર્વ રકઅતોમાં શરીક હોએ.

૩ એટલે મસથુક જ્યારે પોતાની ગએલી રકઅતો અદા કરવા ઇમામના સલામ પછી ઊઠે તો તેને જોઈએ કે કેરાઅતના વિષે તેને પ્રથમ નમાજ ઠેરવે. અને તશહહોદની વિષે પાછલી નમાજ (ઠેરવે) તો જો ફજરની એક રકઅત અથવા મગરેબની એ રકઅત અથવા ચાર રકઅતવાળી નમાજમાંની ત્રણ રકઅત ઇમામની

કમ રાખે છે અને બેસવામાં આખરી નમાજનો હુકમ રાખે છે.

મસલો ૪ જો નમાજ પડનાર એ રકઅત પછી ભુલથી ત્રીજી રકઅત માટે ઊઠી ગયો અને પેહેલો કાએદો નહીં કર્યો તો જ્યાં સુધી તે બેસવાની પાસે છે (અને પુરો ઉઠ્યો નથી) તો બેસી જાએ સહોનો તિજદો વાજેબ થશે નહીં. અને જો ઉમા થવાને લગલગ છે તો ઉભો થઈ જાએ અને સહોનો સિજદો કરે. અને તેના ફરી બેસી જવાથી નમાજ ફાસેદ થશે. અને જો ચાર રકઅત પછી ઊઠો છે તો જ્યાં સુધી પાંચમી રકઅતનો સિજદો નહીં કર્યો છે બેસી જાએ. અને છેલ્લો કાએદો કરી સલામ ફેરવીને સહોનો સિજદો કરે. અને જો પાંચમી રકઅતનો સિજદો કર્યો છે તો તેનું ફરજ બાતેલ થશે. જો ચાહે તો છટ્ટી રકઅત પડીને સલામ ફેરવે અને સહોનો સિજદો કરે. અને જો ચાહે તો છટ્ટી રકઅત નહીં પડે. તેજ જગ્યા આખરી કાયદો કરી સલામ ફેરવે. એ વખતે ચાર રકઅત નફલ થશે અને એક રકઅત બાતેલ થશે.

સાથે મળી હોએ તો સના તથા અબીજો પડીને અલહમ્દો તથા સુસ્તની સાથે બીજી એક રકઅત પડે અને તશહહોદ પડીને સલામ ફેરવે. અને જો એક રકઅત મગરેબની (ઇમામ સાથે) મળી હોએ તો એક રકઅતને અલહમ્દો તથા સુરાની સાથે પડે અને કાએદો કરે ફરી એક રકઅતને અલહમ્દો તથા સુરાની સાથે પડીને સલામ ફેરવે. અને જો ચાર રકઅત વાળીમાંથી એક રકઅત મળી હો એ તો એક રકઅતને અલહમ્દો તથા સુરાને સાથે પડીને કાએદો કરે. ફરી એક રકઅત અલહમ્દો તથા સુરાથી અને એક રકઅત ફક્ત અલહમ્દો પડીને છેલ્લો કાએદો કરીને સલામ ફેરવે. અને જો ચાર રકઅતવાળીથી એ રકઅત મળી હોએ તો બે રકત બીજી અલહમ્દો તથા સુરતની સાથે પડીને કાએદો કરે અને સલામ ફેરવે દુરેખુતાર તથા ફતહુલ કદીર.

૪ કોઈક પ્રતમાં આ જગ્યા આ મસલો પણ લખાયેલો છે. **મસલો** મસથુકની પાછલ નમાજ પડવી દુરસ્ત નથી. ઇમામ અથુ હતીફા (રહ)ની નજદીક. પણ ઇમામ શાફેઇ (રહ) એને દુરસ્ત કહે છે.

૫ એવીજ રીતે બધી માતખર કીતાબોમાં

ફસેલ ૯

નમાજની કળ વિષે.

જે નમાજનું વખત જવું રહે તો અદા નમાજની જેમ અજન અને એકામત કહીને કળ કરે. ૧ તો જે જમાઅતથી પડશે તો જે-રથી પડવાની નમાજમાં કેરાઅત જે-રથી પડવી વાજેબ છે. અને જે અદલો પડશે તો આહીસ્તા ૭ કેરાઅત પડે.

મસલો ફાત થએલી નમાજમાં અને વખત વાળીમાં તરતીય રખવી ૮ ફરજ છે. અને એવીજ રીતે ફરજ અને વિત્રમાં કે જે મમામ આજમ (રહ)ની નજદીક વાજેબ છે તેમાં પણ તરતીય ફરજ છે. તો ફાત થએલી નમાજ યાદ હોવાં છતાં વખતની નમાજ પડશે તો વખતની નમાજ ફાસેદ થશે ફરી જે બીજા વખતની નમાજ અદા કરવા પહેલાં ફાત થએલી નમાજની કળ પડશે તો પહેલી વખત વાળી નમાજની ફરજીયત આતેલ થશે. ૯ અને જે તે ફાત થએલી નમાજની કળ કરવા પહેલાં પાંચ વખતની નમાજને અદા કરી છે તો તે

છે. પણ ફતહુલ કદીરવાળા શંકાની રૂએ કહે છે કે એક ફકનની હીલ કરવાથી નમાજ ફાસેદ થતી નથી. છેવટ આટલું કે રહેનો સિજદો લાગુ પડશે. અને બહાર રાએકવાળા, દુરે મુખતારવાળા અને ખુરહાનવાળા પણ તેમની પુરે ચાલેલા છે. અને ફેટલાકાએ કહ્યું છે કે આ વાત ઊમા રેહવાને નજદીક થતી વખતની છે. પણ પુરતી રીતે ઊમા રહ્યા બાદ (બેસવાથી નમાજ) ફાસેદ થશે કારણ કે જે ચીજ કે ફરજ નથી તેને માટે ફરજનું છાડવું લાગુ પડે છે.

૬ ફરજની કળ ફરજ છે. અને વાજેબની કળ વાજેબ છે. અને સુન્નતની કળ સુન્નત છે.

૭ અને બધી જગ્યાએ જમાઅત જે-રથી પડવું પણ ફરજ છે. એટલુંજ નહીં પણ અફજલ છે. અને પોરીદા પડવાની નમાજમાં પોરીદા પડવું વાજેબ છે. આલમગીરીયા.

૮ પણ ફાત થએલીમાં અને નફલમાં નથી તો જે નફલ પડતાં કળ યાદ આવશે તો નફલ આતેલ થશે નહીં. મોહીતે સરખસી.

દાખલા તરીકે ફજરની નમાજ કળ કરી હતી તે પછી જેહની નમાજ અદા કરી

સર્વ વખતવાળી નમાજનું ફાસેદ થવું અટકેલું રહેશે. ફરી જે તે પછી ફાત થએલી નમાજની કળ પડવા પહેલાં જમાઅત વખતની નમાજ અદા કરી છે તો તે સર્વ વખત ઉપર પડેલી નમાજને મમામ આજમ (રહ)ની નજદીક સહી થશે. સાહેબેનની નજદીક સહી થશે. નહીં.

મસલો જે ઝેશાની નમાજ લુલથી વગર વોળુએ પડી છે અને સુન્નત. વિત્રને વોળુ થી પડી છે તો મમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ઝેશાની સાથે સુન્નતને ફરી પડે અને વિત્રને દોહરાવે નહીં અને સાહેબેનની નજદીક વિત્રને પણ દોહરાવે.

મસલો તરતીય ત્રણ ચીજથી જની રહે છે એક વખત વાળી નમાજના વખતની તંગીને ૧ લીધે. બીજી કળને લુલી જવાથી. ૨ ત્રી

અને હળુ અસરની નમાજ કે જે બીજી વખત વાળી નમાજ છે તેને અદા નહીં કરી હતી તેટલામાં ફજરની કળ પડી, તો જેહરની નમાજ ફજરની રૂએ આતેલ થશે અને તેનું નફલ થવું આતેલ થશે. નહીં ગુ. મો.

૧ વખતની તંગીથી મતલબ આ છે કે વખતમાં વખતવાળી નમાજ તથા કળ નમાજ અદા કરવાની સમાશ થાએ નહીં. તો જે ઘશાની નમાજ ફાત થઈ હોએ અને બાણે કે જે ઘશાની નમાજમાં લાગીશ અને ફરી ફજરની નમાજ શરૂ કરીશ તો કાયએદામાં તશહહોદ જેટલું બેસવા પહેલાં સુરોદિય થશે આ સુરતમાં ફજરની નમાજને વખતમાં ગુજરે અને સુર્ય નિકળ્યા પછી ઘશાની નમાજને કળ કરે અને જે વખતની તંગી ધારી હોએ પણ ખરૂં જેતાં તંગી હોએ નહીં તો તેથી તરતીય જશે નહીં દાખલા તરીકે ઘશાની નમાજ ફાત થઈ અને ફજરના વખતે ધારના કરી કે વખત તગ થયો છે અને નમાજને અદા થશે નહીં અને ફજરની નમાજ અદા થશે તો ફજરની નમાજ જાતેલ થશે તે પછી જે બંને નમાજનો સમાસ થાએ તો બંને નમાજને ગુજરે અને જે એક નમાજનો સમાસ થતો હોએ તો ફજરની નમાજ ગુજરે તહતાવી.

૨ લુલી જવાથી અથવા જે ચીજ લુલી જવાના કાયદામાં હોએ તેથી તો જે વખતવાળી નમાજ પડી ને પુરી કર્યા બાદ કળ નમાજ યાદ આવી તો (તરતીય જતી રહેશે અને) વખતવાળી

જી જ્યારે કળ નમાજે તેને માથે છ થાએ. ફરી તે નવી હોએ કે પુરાની. ફરી જ્યારે ફેત થએલી નમાજેને અદા કરશે તો ફરી તરતીય પાછી આવશે. અને જો છ નમાજે કે તેથી વધારે ફેત થએ અને તેમાંની કેટલીક કળ કરે તે એટલા સુધી કે છ નમાજેથી એછી તેને માથે રહી જાયે તો ફેટલાકની નજદીક તરતીય એદ કરે (પાછી આવે) છે. પણ ફતવો આનાપર છે કે જ્યાં સુધી તમામ અદા નહી કરે ત્યાં સુધી તરતીય એદ કરતી નથી.

ફસલ ૧૦

નમાજને તોડનાર અને મકરૂહ વિષે.

વાત અગર જો તે ભુલથી હોએ ૩ કે ઊંગમાં હોએ નમાજને ફાસેદ કરનાર છે. અને એવ જ રીતે એવી ઝીજની દોઆ કરવી ૪ કે તે આદમીઓથી માંગી શકાએ. અને આવાજ કરીને રડવું, ઊહ ૫ કેહવું, ઊફ કરવું, મેસી-

નમાજ દુરસ્ત થશે ફતાવા કાજખાન અને જો જોહરની નમાજને પોતાનું વોળુ છે એવું ધારી ને ગુજરી અને વોળુ કરીને અસરની નમાજ ગુજરી, ફરી યાદ આવી કે જોહરની નમાજ વગર વોળુએ ગુજરી હતી તો આ સુરતમાં ફક્ત જોહરની નમાજ કળ કરે. અસરની નહીં; કારણ કે (આ જગ્યા કળની ભુલ તો નથી પણ) ભુલના હુકમમાં છે. પણ અરફાને દીવસે (અરફાતમાં એમ થયું હશે તો જોહર અસર બંનેને કળ કરે); કારણ કે ત્યાં જોહર અસરનો એક હુકમ છે. અને અસર જોહરને તામે છે. મેહીત સરખસી.

૩ અથવા ચુકથી હોએ. અને નમાજના સુધારવા માટે હોએ જેમકે ઇમામ ખેસવાની જગ્યા ઉભો થાયે તેને કહે ખેસી જી, અથવા સુધારવા નહોએ તે સર્વ સરખું છે. (એથી તુટે છે) અને વાન એવી હોએ કે તે સભળાએ. તો જો તે સંભળાશે નહીં તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં. અગરજો તેણે (મહેમાં) અક્ષરો સુધાર્યા હોએ. આલમગીરીયા.

૪ જેમકે આવી રીતે કહે. ‘ઓ અલ્લાહ તું મને ખવડાવ’ અથવા ‘મારું દેણું અદા કર’ અથવા ‘મને પણાવી દે’ અથવા ‘ઓ અલ્લાહ કલણી મને આપ’ આલમગીરીયા.

૫ પણ જો કોઇ ખીમાર રડવાથી કે ઉહ કેહવાથી પોતાને થોભાવા નહીં શકતો હોએ તો તેની નમાજ દુરસ્ત છે; કારણ કે એ ખાંસીના

ખત કે દરદને લીધે બેરથી રડવું, જનંત જહં નમના જીકરથી રડવાથી તુરતી નથી. અને વગર કારણે ખંખારવું, છીંકનારને યરહુમેક-લ્લાહ કેહવું. ૬ સારી ખબરના જવાબમાં અલ હમ્દે લિલ્લાહ કેહવું, ખુરી ખબરના જવાબમાં ઇન્ન લિલ્લાહે વ ઇન્ન દલૈહે રાજેદિન કેહવું, અને તઅજબુખ [આશ્ચર્ય] માં સુખહાન-લ્લાહ અથવા લાહુવલ વ લા કુવ્વત ઇલ્લા બિ-લ્લાહ ૭ કેહવું નમાજને ફાસેદ કરે છે. અને જો પોતાના ઇમામ વગર ખીજને ભુલ ખતાવશે તો નમાજ ફાસેદ થશે. અને પોતાના ઇમામને ખતાવ્યાથી ૮ નમાજ ફાસેદ થતી નથી. જી-

હુકમમાં છે અગરજો કંઇ અક્ષર જણાયે. દુરે સુખ્તાર. અને એવા અવાજથી રડવું કે જેમાં અક્ષરો સુધાર્યા હોએ એ નમાજ તોડનાર છે. જો તે દરદ કે મેસીયતથી હોએ તો. અને જનંત કે જહં નમના બયાનથી રડે અથવા ગુન્હોના વધારાથી રડે તો ફાસેદ થશે નહીં, અને જો અખઅખ કહેશે તો એકે મતે ફાસેદ થશે. આલમગીરીયા.

૬ એટલે જો કોઇ શખ્સ નમાજની બહાર છીંક ખાઇને અલ હમ્દે કહે અને નમાજ તેના જવાબ યર હુમેક-લ્લાહ (ખુદા તારાપર હુકમ કરે) કહે તો નમાજ તેની ફાસેદ થશે અને જો ‘તાન પર’થી મતલબ પોતાને સમજે (પોતાને ખીજે પુરૂષ બનાવે) તો ફાસેદ થશે નહીં. ખોલાસો. અને જો છીંકનારને અલ હમ્દે કેહશે અને તેથી મતલબ જવાબ આપેલા કે કંઇ પુછવું હશે તો નમાજ ફાસેદ થશે. અને નહીં તો નહીં. આલમ ગીરીયા. અને જો નમાજને છીંક આવે તો તે દીલમાં અલ હમ્દે કહે. અને નમાજ પડા પડી જીલથી ખોલે. આલમગીરીયા.

* અર્થ ગુન્હથી ફરવાની તાકાત, અને બંદગી કરવાની શક્તિ ખુદાથીજ છે. ગુ. મો.

૧૦ જો તે દુન્યાના વસવસા માટે કેહશે તો. અને જો આખેરની બાબતમાં શેતાનનો વસવસો દુર કરવા માટે કેહશે તો નમાજ ફાસેદ કરશે નહીં. તમરતાશી.

૮ પોતાનો ઇમામ કેહતાં ઇમામ સિવાય ખીજ કોઇને ખતાવવું નિકળી ગયું કારણ કે તેમાં જો ખતાવવાનો ઇરાદો કયો હશે તો નમાજ ફાસેદ થશે. અને જો તિલાવતને ઇરાદો હશે [અને ભોગ જોગે એનું પડવું પેલાની ભુલ ખતાવવાનું કારણ થાયે] તો ફાસેદ

ણી ખુલ્લને સલામ કરવી અથવા સલામનો જવાબ આપવો નમાજ ફાસેદ કરે છે. જુલથી સલામ કેહવાથી ૯ નમાજ ફાસેદ થતી નથી. કુરઅન શરીફ જોઇને પડવું, ૧૦ ખાવું પીવું, ૧૧ અને ઘણું કામ કરવું નમાજને ફાસેદ કરે છે.

અને ગણું કામ (અમલે કસીર) તે છે કે જેમાં બંને હાથની ગરજ પડે. અને કેટલાકોની નજદીક તે છે કે જોનાર તે કામના કરનારને ૧૨

થશે નહીં મોહીત સરખસી (ઈમામ સિવાય બીજાને) એકજ વખતના બતાવ્યાથી નમાજ ફાસેદ થશે વધુ વાર કેહવું શરત નથી. એજ સહી છે. કાજખાન. અને જો ગેર નમાજ કાઠ નમાજને બતાવે અને નમાજ તે જુલ સુધારે તો ફાસેદ થશે. મુન્યા. અને સહી આ છે કે પોતાના ઇમામને બતાવનાર નૈયત બતાવવા (તાલીમ) ની કરે અને બહેતર આ છે કે તે વખત બતાવે કે દુરસ્ત થાએ તેટલું ઇમામ નહીં પડે હોએ, અને બીજી આયત તરફ નહીં ગયો હોએ અને નહીં તો લાએક નથી અને ઇમામને પણ જોઇએ નહીં કે નમાજ જાએજ થાએ એટલું પડે હોએ ફરી મુક્તદીયોથી લુકમો આહે તે એવી રીતે કે એક આયતને ફરી ફરીને પડા કરે અથવા ચુપકા ઉભો રહે પણ તે રોકુઅ કરે અને બીજી આયત તરફ પણ જાએ નહીં અને આ મસલો બહેતરીનો છે નહીં તો મુક્તદીનું પોતાના ઇમામને બતાવવું કેઈ પણ હાલતમાં (નમાજ દુરસ્ત થાએ તેટલું પડે હોએ કે ન હોએ) નમાજ તોડવું નથી. એજ સહી છે. આલમગીરીયા.

૬ એટલે તે સલામ કે જે નમાજ પુરી થવાના ગુમાનથી નમાજથી બાહર આવવા કહ્યું હોએ (એથી નમાજ તુટતી નથી) અને કાઈ માણસને સલામ કરવી (સલામે તહીયત) એ તો જુલથી પણ નમાજ તોડનાર છે.

૧૦ ઇમામ આજમ (૨૬) ની નજદીક પણ સાહેબેન તથા શાફેઇ (૨૬) ની નજદીક દુરસ્ત છે.

૧૧ અગરજો તે તલ બરાબર હોએ અને જો દાંતોમાં ચણાથી ઓછું રહી ગયું હશે અને તેને ઉતારી જશે તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં. પણ જો તેને આવશે તો ફાસેદ થશે.

૧૨ એટલે વગર ખડકે જાણે અને આ મત ધણો સહી છે. દુરે મુખતાર અને ધણો સારો છે મોહીત સરખસી, અને આ ધણોઓનો

જાણે કે તે નમાજમાં નથી. અને કેટલાકોએ ૧૩ કહ્યું છે કે તે છે કે, જોને પોતે નમાજ પડનાર ધણું જાણે ૧૪

જો નજસત ઉપર સિજદો કરશે તો નમાજ ફાસેદ થશે. અને જો એક નમાજમાં હોએ અને બીજી નમાજને તકબીર કહીને શોર કરે તો પેહેલી નમાજ બાતેલ થશે. અને જો તેજ નમાજને ૧૫ તકબીર કહીને ફરી શોર કરશે તો પેહેલી નમાજ બાતેલ થશે નહીં. ૧૬ અને જો ખાઉ કે દાંતમાં રહ્યું હોએ ૧૭ તેને જુલથી કહાડીને ખાએ તો જો ચણાથી કમ છે તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં અને જો ચણા જેટલું

પસંદ દીધેલો છે. ફતવા કાજ ખાન. ખુલાસો. આલમગીરીયા

૧૩ અને એમ પણ કહ્યું છે કે ત્રણ વાર એક પછી એક હરકત કરવી તે અમલે કસીર છે. અને તેથી ઓછી કસીલ (થોડી) છે. તહતાવી.

૧૪ કાંણુ કે ઇમામ અથુ હનીફા (૨૬) કામ કરનારની રાઇને ગણતરીમાં લે છે અને અથુ હનીફા (૨૬)ના મત પ્રણાણે આ મત સર્વથી સારો છે. આલમગીરીયા

૧૫ એટલે જે નમાજમાં હોતો તેજ નમાજ માટે તકબીરે તહરીમા કહે તો પેહેલી તકબીરે તહરીમા બાતેલ થતી નથી અને બીજી તહરીમા પેહેલાં જે રકઅતો પડી હશે તે ગણતરીમાં આ વશે. આલમગીરીયા.

૧૬ પણ જો નૈયતના શખ્દો મ્હોંથી બોલશે તો નમાજ બાતેલ થશે. અશયાહ ગુ. મો.

૧૭ અને જો ખુન દાંતોથી નિકળે અને થુક તેથી વધુ હોએ અને નમાજ તેને ગલી જાએ તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં સેરાજે વહહાજ અને ‘નેસાબ’ માં છે કે જો કાઈ શખ્સે નમાજ શરૂ કરવા પેહેલાં કાઈ ચીજ ખાધી હોએ કે પીધી હોએ ને ફરી નમાજ શરૂ કરી હોએ ને (મ્હોંમાં) રહી ગયેલું ‘ગાણું’ કે પાણી ઉતાર્યું હોએ તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં એના ઉપર ફતવો છે. અને જો દાંતોથી નીકળેલું ખુન કે જે મ્હોં ભરાવાથી ઓછું હોએ તેને ગલી જવાથી ફાસેદ થશે નહીં. ફતાવા કાજ ખાન, ખોલાસો. મોહીત. અને જો તલને બાહરથી મ્હોંમાં નાખીને ઉતારી જશે તો નમાજ ફાસેદ થશે. એજ ધણી સહી છે. અને જો કાઈ મીઠી ચીજનો મીઠાસ મ્હોંમાં રહ્યો હોએ તેને ઉતારશે તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં. અને જો મ્હોં-

છે તો ફાસેદ થશે. અને જો કોઈ લખાણમાં નજર કરી અને તેના અર્થ સમજ્યો તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં. (પણ મકરહ થશે). અને જો જમીન ઉપર અથવા દુકાન ઉપર નમાજ પડે અને તેની આગળથી કોઈ ગુજરે ફરી તે ગુજરનાર સ્ત્રી હોય કે કુતરું હોય કે ગધેડું હોય તો નમાજ ફાસેદ થશે નહીં પણ જો કોઈ સમજદાર ગુજરશે તો ગુજરનારો ગુન્હગાર થશે. હા, જો તે દુકાન એટલી ઊંચી હોય કે ગુજરનારનું માથું મુસ્લિમના પગની બરાબર નહીં થાય તો ગુન્હગાર નથી.

અને સૂનત આ છે કે જંગલમાં અથવા રસ્તા ઉપર જે નમાજ પડનારો પોતાની આગળ સુતરો (આડ) ઉભો કરે કે જે લંબાણમાં એક હાથ હોય અને જંગલમાં એક આંગળી બેઠેલો. અને પોતાની પાસે (ત્રણ ગળથી કમ) જમણા અથવા ડાબા બરાંની સામે રાખે. અને સુતરાને મુકવા અથવા (સુતરાની જગ્યા) લીટી પાડવાથી કશો લાભ નથી. જે અને ઇમામનો સુતરો કરવો મુકતદીને બસ થાય છે. અને જો સુતરો નહીં હોય તો આગળથી જનારો દશારાથી ૨૦ અથવા તરખીદથી ૬ ન-

માં ગોળ કે શાકર રાખ્યા હોય અને ગીદા સને થોડો થોડો ઉતારતો હોય તો તેની નમાજ ફાસેદ થશે. આલમગીરીયા.

૧૮ જો લોકોની આવણ બાવણ તે રસ્તે હોય તો. આલમગીરીયા.

૧૯ પણ ઇમામ અથ્થુ યુમોફ થતા મોહમ્મદ (રહ)થી રિવાયત થઈ છે કે બચારે ગાડું નહીં અને તો સુતરો મુકવો ફારી છે. અને જ્યારે સુતરો નહીં હોય તો મોહરાબની જેમ લીટી દોરે અને ઇમને માજ તથા અથ્થુ દાઉદની રિવાયતથી એનો ટેકો મળે છે. અને ઇમનુલ હોમામ કહે છે કે તામેદારીને માટે સૂનત (હદીસથી સિદ્ધ થયેલું) બેહતર છે. શા મો.

૨૦ આંખથી કરે અથવા માથાથી કરે. અથવા એ બે સિવાઈ બીજો કંઈથી પણ દશારો તથા તસખીલ બંનેને સાથે વાપરે નહીં. એ મકરહ છે. ફારી.

૧ પણ સ્ત્રી તસખીલ કહે નહીં તેનો આવજ સતરમાં દાખલ છે. તે જમણા હાથની આંગળી એના પાછલી પીડને ડાબા હાથની હાથેલીમાં મારે બહાર રાખે,

માજ પડનારો રોકે. ૨ તરખીલ તથા દશારો બંનેથી રોકે નહીં.

મસલો જો એવા બેવડાં કપડાં ઉપર નમાજ પડે કે તેનું અસતર નાપાક હોય તો જો તે કપડું સીવાઈનું નહીં હશે તો નમાજ દુરસ્ત થશે. અને જો તે સીવાઈનું હશે તો દુરસ્ત થશે નહીં. ૩ અને જો બીજાવેલા એવા કપડા ઉપર નમાજ પડે કે એક છેડો તેનો નાપાક હોય તો તે કપડું એક તરફના હલાવવાથી બીજી તરફ હલે અથવા નહીં હલે તે પર નમાજ દુરસ્ત છે. અને જો કપડું લાંબું હોય તે એક તરફથી પેહેરીને નમાજ ગુજરે, અને બીજી તરફ જમીન ઉપર નાપાક હોય તો જો નમાજના હલાવથી જે તરફ નાપાક છે તે હલી જાય તો દુરસ્ત થશે નહીં અને જો હલે નહીં તો દુરસ્ત થશે.

મસલો નમાજમાં કપડાથી અથવા બદનથી બેઝ કરવો ૪ જો અમલે કલીલ (થોડા કામ) થી હોય તો મકરહ છે. અને જો ઘણા કામથી છે તો નમાજને ફાસેદ કરનાર છે. સિજદાની જગ્યાથી કાંકરી ખસેડવી મકરહ છે. પણ જો એવી સુરત છે કે સિજદો થઈ શકતો નહોતો તો એક વાર કે બે વાર કાંકરીને ખસેડે દુરસ્ત છે. અને આંગળીઓ મસલી, ખેંચીને ટચકા ફેડવા ૫ તથા હાથને કમર પર મુકવો. તથા ડાબે જમણે

૨ આ રોકવાની છુટ્ટી છે અને તેનું છોડવું અફજલ છે. ફરે મુખ્તાર.

૩ પણ જો તે ચીજ નમદા (ડલ્લી)ની જેમ જાડી હશે કે બીજી તરફ નજનસત પોહોચી શકતી નહીં હોય તો એ સુરતમાં ઇમામ અથ્થુ હનીકા તથા મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક જાયેજ થશે. ખુરદાન અને જો બારીક કપડાને નજનસત ઉપર બીજાવીને નમાજ પડશે તો જો તેના નીચેની ચીજ દેખાશે તથા તેનો રંગ; બો જણાશે તો નમાજ દુરસ્ત થશે નહીં. ફરે મુખ્તાર. આલમગીરીયા.

૪ પણ જો કપડું બદનની સાથે લપટાતું હોય (કે ખેંચાતું હોય) તો તેને છુટું પાડવું કંઈ દોષ નથી. આલમગીરીયા.

૫ નમાજમાં અને નમાજથી બહાર. જાહેદી શરહ કોદુરી.) કારણ કે. એ હુત [અવે] ની કામની ટેવ હતી.) પણ ફરે મુખ્તાર કહે છે કે નમાજની બહાર ટચકા ફેડવા જરૂરતને લીધે

મોં ફેરવવું મકરૂદ છે. અને જો રીતો પણ કીમલા તરફથી ફરી જશે તો નમાજ ફરસદ થશે. અને ઇકબા ૬ કરવું એટલે ટગરા અને પગ જમીન ઉપર અને ગુંટણ ઉભારાખવા અને હાથને જમીન ઉપર મુકી કુતરાની જેમ ખેસવું, તથા અને કલાઈને સિજદામાં જમીન ઉપર ખી-છાવવી, તથા સલામનો જવાબ હાથથી દેવો, તથા પલાંડી વાળીને વગર કારણે ફરજ નમાજમાં ખેસવું, તથા કપડાને માટી લાગવાની બીછીકથી સમેટવું, તથા કપડાનો ચઢવ કરવો ૮ એટલે હોએ તો મકરૂદ નથી.

૬ ઇકબા વિષે તદ્દતાવી કહે છે કે 'તેના અર્થ કરખીએ આ કયા છે કે અને પગને ઉભા રાખી અને એટી ઉપર ખેસવું અને હાથોને જમીન ઉપર મુકવા. અને તદ્દતાવીએ તેના અર્થ કીધા છે કે ટગરા ઉપર ખેસવું. અને રાતને ઉભી રાખવી અને ગુંટણને છાતી સાથે વલગાવવા. અને અને હાથોને જમીન ઉપર મુકવા અને આજ ઘણો સહી મત છે. કારણ કે એ કુતરાની મેદક સાથે વધુ મળતું છે. જેલમ. એટલે હદીસ શરીફ (માં આવેલા શબ્દ મુદ્દા)ની આજ મતલબ છે ન એકે કરખીના મહેલા અર્થ તે પ્રમાણે મકરૂદ નથી?' અને આલમગીરીમાં છે કે 'અને ટગરાને જમીન ઉપર મુકવા અને અને ગુંટણને ઉભા રાખવા અને અને હિદાયવાળાએ સહી કહ્યો છે અને કાશીવાખાએ ઘણો સહી કહ્યો છે. અને જાહેદીમાં છે કે કેટલાકની નજદીક ઇકબાના અર્થ આગળીઓની નેક ઉપર ખેસવું છે. અને કેટલાકની નજદીક અને ગુંટણને છાતીથી લગાવું છે. અને કેટલાકની નજદીક એમ છતાં અને હાથોને જમીન ઉપર મુકવા પણ મોતખર છે. અને એજ કુતરાની મેદકને વધારે મળતું છે. આ સર્વ રીતે મકરૂદ છે' મતલબ કે ઇકબા કોઈ પણ રીતે હોએ તે મકરૂદ છે.

૭ જુબાને આંધાપર નાખી આસતીનો નહીં પેહેરવી એ પણ સદલમાં પ્રખસ છે. તખીન. ફરી તેની નાએ ફરતો હોએ કે નહીં હોએ એ સરખુ છે. નેહાયા આલમગીરી અને એવી રીતે કપડું પેહેરીને નમાજ પડવી કે સર્વ અવ્યવેને ફેરી રાખે અને કોઈ અવ્યવ બાહેર નહીં રાખે અથવા આદને એક તરફથી ખેસી ખમલ નીએ ફરી બીજે બાંધે નાખીને નમાજ પડવી એ પણ એવીજ રીતે મકરૂદ છે. યુરહાન. આલમગીરીયા. મસલો આસતીનો (ખાંડી)ને કોણી સૂધી ચઢવ

કપડાને માથાપર કે આંધાપર નાખીને તેના છેડાને બેગા નહીં કરતાં છુટા રાખવા, તથા ઊંચાસી ખાવી મકરૂદ છે. ઉંચાસીને દુર કરવી જોઈએ ૮ અને ખાંસીને પણ બની શકે ત્યાં સુધી રોકી રાખે. અને થાક મટાડવા આલસ મડવી, તથા આંખો બંધ રાખવી ૯ મકરૂદ છે. પણ સિજદાની જગ્યામાં નજર રાખે અને માથાના વાળને માથામાં લપેટી ગાંઠ મારી ૧૦ નમાજ પડવી મકરૂદ છે. એટલુંજ નહીં પણ સુનત આ છે કે જો માથામાં વાળ રાખેલાં હોએ તો વાળને છુટા રાખે કે વાળ પણ સિજદા કરે અને (સુ-સતીથી) ખુલ્લે માથે નમાજ પડવી મકરૂદ છે. પણ જો પોતાને નમાવવા તથા હલકો ગણવા હોએ તો મકરૂદ નથી. અને આયતો તથા તસ-બીહને હાથથી ગણવી મકરૂદ છે. પણ સાહેબે-નની નજદીક મકરૂદ નથી. અને ધમામ એકલો

વી નમાજ ગુજારવી મકરૂદ છે. કાજખાન. મસલો. જો ટોપી કે પાગડી માથાથી પડી જાય (નમા જમાં) તો પેહેરી લેવી અફજલ છે. પણ જો લપેટવી પડે અને ઘણા કામની જરૂર પડે તો પેહેરે નહીં. દુરે મુજ્જાર. મસલો. પાગડીને માથાની ચોતરફ બાંધે અને વચમાંથી ખુલ્લું રાખે એ મકરૂદ છે. તખીન. અને ધમામ વલવાલજીએ કહ્યું છે કે એ કામ નમાજની બહાર પણ મકરૂદ છે જ્યારે રાએક. આલમ ગીરીયા. મસલો. ફરતો હોવા છતાં ફકત ઇજ્ઞાથી નમાજ પડવી મકરૂદ છે.

૮ નમાજમાં હોએ કે નમાજ બાંહેર હોએ કારણ કે આ શેતાનથી છે. દુર. અને જો દુર નહીં થાયે તો હાથની ખીટ મોંપર રાખે. બહારે રાએક. અને જાહેદી કહે છે કે ઉભા રેહવાની હાલતમાં જમણો હાથ મુકે અને ઉભા રેહવા સિવાય બીજી હાલતમાં ડાબો હાથ મુકે.

૯ પણ જો પુરતી જોશુઅ માટે હોએ તો મકરૂદ નથી. દુરે ખુખ્તાર.

૧૦ એને અકસ કહે છે. એના અર્થ વિષે ફોહલએના જુદા જુદા મત છે કેટલાકોએ તો એનો અર્થ તેજ કયો છે કે જે કતાએ વળું ચો છે. અને કેટલાકની નજદીક વાળ ગુંથાને આંખોની જેમ માથાને ચોતરફ ચોટલી લપેટવી છે. અને કેટલાકની નજદીક વાળને બેગા ફરીને માથાની પાછલ દોરથી કે કપડાથી બાંધવા. આ સર્વ રીતે મકરૂદ છે. બહારે રાએક.

મેહરાયમાં હોએવ્ અને લોકા બહાર હોએ અથવા ઇમામ ઉંચાણપર હોએ^{૧૨} અને સર્વ લોકા નીચે હોએ એ મકરૂ છે. અને સદ્માજ આ હોવા છતાં સદ્માની પાછળ એકલા ઉભા રહેવું મકરૂ છે. અને જો સદ્માં જગ્યા નહીં હોએ તો એક માણસને સદ્માંથી ખેંચીને^{૧૩} પોતાની સાથે સદ્ કરે અને એવું કપડું પેહેવું કે જેમાં માણસની કે જનાવરની તસવીર હોએ અથવા માંથાની ઉપર તસવીર હોએ અથવા મ્હોંની સામે હોએ અથવા ડાબે કે જમણે હોએ એ મકરૂ છે. પણ જો પગની નીચે ૧૪ હોએ અથવા પીટ પાછલ ૧૫ હોએ તો કશી

હરકત નથી. અને ઝાટની તસવીર તથા એના જેવી બીજા કંઈની (કે જેમાં જીવ નહીં હોએ) કશી હરકત નથી. અને એવીજ રીતે માથું કાટે લાની તસવીર છે. ૧૬ અને નમાજમાં સાપ વિંછુ મારવા^{૧૭} મકરૂ નથી અને ઇમામ મસજદમાં હોએ અને સિજદો મસજદની તાખ-

વડાએ તથા કહેવાતા ધર્મ ગુરૂ પોતાના ઘરોમાં પોતાના વડાવાની તસવીરો ઘણા માનથી રાખે છે અને તે માનનો પુરાવો આટલોજ બસ છે કે જો તે તસવીરોના ઉપર કોઈ થુંકે અને થુંક તે તસવીર પર પડી પણ નહીં હોએ તો પણ તેઓ તે તસવીરવાળાનું અપમાન સમજે છે. મુર્તિ પુગ્ગનું મળ કારણ એજ હતું. શા. મો.

૧૬ અથવા મ્હોં કાટેલી અથવા જે ભાગ વગર જીંદગી નહીં થઈ શકે તે કાટેલી (એ મકરૂ નથી) દુરે મુખતાર અથવા ઘણીજ નાંદલી હોએ કે જો તે જમીન ઉપર હોએ અને જોનાર ઊભો હોએ તો તેના છુટા છુટા આગ દેખાએ નહીં (એ મકરૂ નથી). અને સર કાટેલીથી મતલબ આ છે કે તેના માથા ઉપર દોરા (કે લીટી) નાંખે કે જેથી તે છુપી જાએ. માથા અને દેહના વચ્ચે એક દોરાનાંખવો બસ થશે નહીં કારણ કે ઘણા જાનવરોની ગરદન ઉપર તોક રહે છે તો આ દોરા તોડની સુરત ઉત્પન્ન કરશે.

૧૭ અગર જો અમલે કરીરથી હોએ અને એજ સહી છે. અને નમાજને આ અમલે કરીર ફાસેદ કરવું નથી. હદીસ સરીકમાં રસુલુલ્લાહ [સલ] નું ફરમાવું છે “તમો બે કાળા સાપ વિંછુને નમાજમાં કતલ કરે” એ હદીસને સોનત વાળાઓએ રિવાયત કરી છે અને સર્પ મારતાં નમાજ નહીં તુટવી આ એવું છે કે કોઈ માણસને નમાજમાં હદસ લાગુ પડે અને ફરી તેનું ચાલવું કુચાથી પાણી કલાડવું, વોજી કરવું અને કીચલા થી પીટ ફેરવવી તેને ફાસેદ કરતાં નથી અને આ હુકમમાં કાળો કે સફેદ બંને સર્પ રૂખા છે અને કેટલાકનો મત છે કે સફેદ સર્પને કતલ કરવો નહીં કેમકે તે જીવ હોએ છે અને હજર તે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “તમો ઉગળા સર્પને કતલ કરવાથી બચો કારણ કે તે જીવનાતમાંથી છે” પણ તહાવી કહે છે કે દરેક સર્પને મારવું હુરૂત છે કારણ કે રસુલુલ્લાહે જીવનાતથી કરાર લીધો હતો કે તેઓ આપની ઉમ્મતના ધરમાં આવે નહીં. તથા તેઓ પર પ્રગટ થાએ નહીં. ફરી જ્યારે તેઓ પોતાનો કરાર પાલતા નથી તો તેઓને મારવામાં કશો દોષ રહ્યા

૧૧ એટલે વધુ લોક હોવાનો હિજર નહીં હોએ તેમ ઇમામની સાથે લોકા નહોએ અને તેના કદમ મેહરાયમાં હોએ (એ મકરૂ છે.) દુરે મુખતાર.

૧૨ કેટલાકની નજદીક માણસના કદ જેટલી ઉંચાણ, અને કેટલાકની નજદીક લોકાથી જુદો પડે એટલી. અને કેટલાકની નજદીક એક હાથ જેટલી એજ સહી છે. આલમગીરીયા.

૧૩ આ તે વખતે છે કે તે માણસ આ મસલાનો જાણીતો હોએ કે જેથી પોતાની અજાનતાને લીધે પોતાની નમાજને ફાસેદ કરે નહીં, ખગ્ગનએ ફનાવા આલમગીરીયા. અને દુરે મુખતાર કહે છે કે આ વખતમાં એવું છોડવું સારું છે અને આજ કારણને લીધે બહાર રાએક માં લખાએવું છે કે જો સદ્માં જગ્યા નહીં મળે તો એકલા ઉભા રહેવું મકરૂ નથી.

૧૪ તો જો એક એવું બીજાણુ હોએ કે તેના પર તસવીર હોએ તો તે પર એશે કરી હરકત નથી કારણ કે આ તસવીર હલકાઈ અને અપમાનમાં મુખએલી છે. એજ લીધે જો તકયા ઉપર હોએ તો મકરૂ નથી પણ જો તકયા કે સામે રાખે તેપર (તસવીર હોએ તો) મકરૂ છે આલમગીરીયા.

૧૫ તસવીરની મના માટે આ હદીસ દલીલ છે હજરત (સલ) ફરમાવે છે “જે ઘરમાં કુંતર કે સુરત (તસવીર) હોએ તેમાં શીરસ્તા દાખલ થતા નથી.” એ હદીસને અબુ દાઉદ, નસાઈ, ઇબને માજ, અહમદ. ઇબને હિખ્યાન વગેરેએ રિવાયત કરી છે અને એને મલતતા શબ્દોમાં બુખારી તથા મુસલેમમાં પણ રિવાયત થઈ છે. તેથી બીજાણુ તકયા અને અપમાન થતી જગ્યા માં હોવાનું હુરૂત જણાએ છે. કેટલાક નામના

મા કરે ૧૮ એ મકરંહ નથી. અને એક માણસ એસીને વાતો કરતો હોયે તેની પીટની તરફ તથા કુરઆન શરીફ કે તત્તવાર લટકેલી હોયે તેની તરફ અથવા બત્તી કે ચેરાગની તરફ ૧૮ નમાજ પડવી પણ મકરંહ નથી.

ફસલ ૧૧

બીમારની નમાજ વિષે.

બીમાર જે ઉભા રહેવાની શક્તિ નહીં રાખતો હોયે ૨૦ અથવા માંદગી વધવાની ૧ બીહીક હોયે તે તો નમાજ એસીને પડે રોકુઅ અને સિજદા બગાડી લાવે. અને જે રોકુઅ સિજદાની શક્તિ ન રાખતો હોયે અને ઉભા રહેવાની શક્તિ રાખતો હોયે તો ઈમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ફતવો અપાએલી રિવાયત આ છે કે ઉભા રહીને નમાજ ગુન્નરવા કરતાં તેનું એસીને ગુન્નરવું બહેતર છે. એસીને નમાજ પડે અને રોકુઅ સિજદાનો ઇશારો માથાથી કરે. અને સિજદાનો ઇશારો રોકુઅના કરતાં નીચો કરે. અને જે ઉભો રહીને નમાજ પડે અને ઇશારો કરે તો પણ જાએજ છે અને ફકીર (ક-

નથી. અને આ વાત દુરસ્ત થવા વિષે છે નહીં તો બહેતર આ છે કે જેમાં જન્નની નીશાની મળી આવે તેને મારે નહીં. ધુરહાન શરહ મવાહેયુર રહમાત.

૧૮ એટલે આ બાબતમાં ઇતખાર કદમનો છે. તો જે કદમ મસજીદમાં હશે અને સિજદો મેહરાબમાં થશે તો મકરંહ નથી.

૧૯ પણ અગ્નિના અંગાર તરફ નમાજ પડવી મકરંહ છે કારણ કે પારસીઓની મોશાબહત થાયે છે. તેઓ અગ્નિના અંગારને પુજે છે. ગુ. મો.

૨૦ તે એવી રીતે કે જે બોલો થાયે તો પડી જાયે, ધુરહાન અને દુરે મુખતારમાં છે કે ઉભો નહીં રહી શકે તેની હદ આ છે કે ઉભા રહેવાથી કંઈ નુકશાની થાયે ફતવો એપર છે

૧ અથવા બીમારી સારી થતાં વાર લાગવાની બીહીક હોયે,

૨ તે એવી રીતે કે ઉભું રહેતાં કંઈ નુકશાની થતી હોયે જેમકે માથું ફરવું અથવા ઘણું દુઃખવું, અથવા પીશાબ ટપકવી અથવા રોન્નો રાખવો તેને મુશકેલ થવો દુરે મુખતાર.

તી)ની નજદીક ઉભા રહેવાની શક્તિ હોવા છતાં ઉભા રહેવાને છોડે નહીં અને જે ઉભા રહેવાની તથા રોકુઅ સિજદાની શક્તિ નહીં રાખતો હોયે તો એસીને નમાજ ગુન્નરે અને ઇશારો કરે. અને જે એસવાની પણ શક્તિ નહીં રાખતો હોયે તો ચીત લેટી બંને પગને કિમલા તરફ કરી ૩ અથવા કરવટ સુધ મ્હોં કિમલાની તરફ કરીને નમાજ પડે. અને માથાથી ઇશારો કરે અને જે રોકુઅ સોબુદ માટે માથાથી ઇશારો કરવાની શક્તિ રાખતો નહીં હોયે તો જ્યાં સુધી ઇશારો કરવાની તાકાત નહીં આવે ત્યાં સુધી નમાજને મુલતવી ૪ રાખે. અને જે એટલા વખતમાં મરશે તો ગુન્હગાર થશે નહીં. અને જે નમાજની અંદર માદો થાયે તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે નમાજ પુરી કરે.

મસલો જે માંદો એસીને રોકુઅ સિજદાની સાથે નમાજ પડતો હતો અને નમાજ પડતાં પડતાં ઉભા રહેવાને શક્તિવાન થયો તો તે બોલો થઇને તેજ નમાજને પુરી કરે અને ઈમામ મોહમ્મદ (રહ)ની મજદીક નમાજને નવે સરથી પડે. અને જે માંદો નમાજને ઇશારાથી પડતો હતો અને નમાજ વચ્ચે રોકુઅ સિજદો કરવાને શક્તિવાન થયો તો એકે મતે (બ ઇતે ફક) નમાજ નવેસરથી પડે.^૫

મસલો જે કાઠ એક રાત દીવસ બેહોશ

૩ પણ ગુટણને ઉભાં રાખે કારણ કે કોબલા તરફ પગને લાંબા કરવા મકરંહ છે. અને માથા નીચે તકીયો રાખે કે જેથી એસનાર જેવો થાયે આલમગીરીયા.

૪ અને આંખ, કાંધાં, અને દીલથી ઇશારો કરવો માતખર નથી. અને ઘણીજ સહી વાત આ છે કે જે એવી હાલત ઉપર એક રાત દીવસથી વધુ ગુન્નરશે તો નમાજ તેને માથેથી ઉતરી જશે. કારણ કે ફકત સમજનું રહેવું એ લુકમ લાગુ પડવા માટે બસ નથી. કાજખાન. શેખુલ ઇસ્લામ. ફખરલ ઇસ્લામ અને એપરજ ફતવો છે. દુરે મુખતાર

૫ એવીજ રીતે જે કરવટ સુધને નમાજ પડતો હોયે, ફરી રોકુઅ, સિજદાપર તો નહીં પણ એસવાની શક્તિ મળી હોયે તો નમાજ નવેસરથી પડે. મુખતાર મજહૂબ પ્રમાણે. દુરે મુખતાર.

રહે અથવા ગાંડો થાયે તો નમાજને કન્ન કરે. અને જો એક રાત દીવસથી એક ઘડી પણ વધારે વિતશે તો કન્ન વાજેય થશે નહીં. અને ઇમામ મોહમ્મદ (રહ) ની નજદીક ૬ જ્યાં સુધી છટ્ટી નમાજનો વખત દાખલ થયો નહીં હશે ત્યાં સુધી કન્ન વાજેય થશે.

ફસલ ૧૨

મોસાફરની નમાજ વિષે.

જે શખ્સ ત્રણ મંજલની ૭ દરેક મંજલ સોલ ગાવની = અને દરેક ગાવ ચાર હજાર પુટનો એટલી દુરીની નૈયત કરી પોતાના ઘરથી નિકળે અને શહેરની ઇમારતથી જુદો પડે ૯ તો તે શખ્સ ચાર રકઅત વાળી નમાજને બે

૬ અને ફતવો ઇમામ મોહમ્મદ (રહ) ના મત ઉપર છે. પુરહાન વગેરે.

૭ અને આથી મતકળ્ય ઓછામાં ઓછી સફર છે કે જે લાદેલા ઉંટથી નંદલા દહાડામાં ફરજથી કે બપોર સુધીમાં રરતો કપાઇ શકે. સેરાજે વહહાજ, દુરે મુખ્તાર પુરહાન. વગેરે. અને પુરહાનવાળા કહે છે કે એજ દરમીયાની ચાલ છે.

૮ જાણવું જોઈએ કે સફરનો અંદાજો નીમવામાં ઇખતલાફ છે. કેટલાકોએ તેત્રીસ માઇલ કહ્યા છે અને કેટલાકોએ તેસઠ માઇલ અને કેટલાકોએ ચોપન. અને કેટલાકોએ પીસતાલીસ. પણ મહી આ છે કે હનરી મજહબમાં માઇલો અને ફરસંખોનો ઇતપ્પાર નથી. આલમગીરીમાં હિદાયાથી લખે છે કે ફરસંખો [ત્રણ માઇલના અંદાજએ) નો કશો ઇતપ્પાર નથી. અને દુરે મુખ્તારમાં પણ એવીજ રીતે છે. ત્યારે ઉડતાલીસ માઇલ જે કત્તાએ લખ્યા છે તે શકે ઇનો મજહબ છે.

૯ પણ જો શહેર પનાહ [કાટ] ની સાથે કોઈ ગામ હોએ તો તે ગામથી આગળ વધવું માતબર છે. અને જો [શહેર પનાહની સાથે તો ગામ નથી] પણ શહેરને લાગતી જગ્યા (જેમકે ઇદગાહ છાવની) માં ગામ હોએ તો તેમાં કસર પડવી દુરસ્ત છે. આલમગીરીયા. અને વળી શહેરની આખાદીથી નીકળવામાં તે તરફ માતબર છે કે જે તન્કથી તે નીકળ્યો હોએ અગરજો બીજી તરફની આખાદી સામે રહી હોએ. આલમગીરીયા. જો શહેરની બહાર કેટલોક મોહલ્લો હોએ કે જે પ્રાચીનમાં શહેરમાં દાખલ

રકઅત ૧૦ પડે. અને જો ચાર રકઅત પડશે તો જો બે રકઅત ઉપર કાએદો કર્યો હશે તો નમાજ અદા થશે. બે રકઅત ફરજ અને બે રકઅત નફલ થશે. અને નફલને ફરજ સાથે મેળવવાથી તે ખુર કરનાર થશે. અને જો બુલથી એવું કયું છે તો સલામ ફેરવવાને વાર લાગવાને લીધે સહોનો સિજદો કરે. અને જો બે રકઅત ઉપર નહીં બેદો છે તો ફરજ તો આતેલ થયું અને ચારે રકઅત નફલ થઇ. અને સહોનો સિજદો કરે.

મસલો જ્યાં સુધી પોતાના અસલી વતનમાં દાખલ થાયે નહીં અથવા કોઇ શહેરમાં કે ગામમાં પંદર દીવસ કે તેથી વધારે રહેવાની નૈયત ૧૧ કરે નહીં ત્યાં સુદી સફરનો હુકમ રહે છે. અને જંગલમાં રહેવાની નૈયત કરવી માતબર નથી. અને જે લોકો કે હમેશાં જંગલમાં રહે છે અને કોઇ જગ્યા થોડા દીવસ વગર વધારે એકામત કરતા નથી તેઓ જ્યાં સુધી એ-

હતો તો જ્યાં સુધી તે મોહલ્લાથી આગળ વધશે નહીં ત્યાં સુધી કસર પડે નહીં ખાલસો.

૧૦ ચાર રકઅતની બે પડવી એ વાજેય છે. અને રોજમા ઇફતાર કરવો જાએજ છે. અને ત્રણ દીવસ સુધી મોગ્નનો મસહ કરવો પણ દુરસ્ત છે. અને જુમઆ, ઇદો, અને ફરજાનીતું વાજેય થવું મોસાફરને માથે નથી. આલમગીરીયા. અને સૂનતને અમન એનતી હાલતમાં વગર કમી (કસર) કાધે બગલે. એજ પ્રસન મત છે. આલમગીરી. મસલો જો એક શહેરના બે માર્ગ હોએ એક સફરના અંદાજ જેટલો અને બીજો તેથી ઓછો, તો પેહેલામાં કસર કરે અને બીજામાં કરે નહીં. દુરે મુખ્તાર. મસલો જો સફરની નૈયત કોઇ ચાલે અને હજુ સફરની મુદત પુરી નહીં થઇ હતી કે તેણે પાછા ફરવાનો તિયાર કર્યો તો ફક્ત પાછો ફરવાનો કસદ કરતાં જ નમાજને પુરી પડવી વાજેય થશે. દુરે મુખ્તાર.

૧૧ મેઅરાજુદ દરયામાં છે કે એકામત ની (રહેવાની) નૈયત પાચ ચીજથી અસરકારક થાયે છે ૧ લી ચાલવું બંધ કરવું. તો જો ચાલતાં ચાલતાં નૈયત કરશે તો સહી ગણાશે નહીં ૨ જ જગ્યાની લાયકાત. તો જો જંગલમાં કે દરયામાં કે જહાજની ટેકરી ઉપર નૈયત કરશે તો

કળ વાર ઉડતાલીસ ગાવતી ૧૨ સફર કરવાનો વિચાર કરે નહીં ત્યાં સુધી એકામતની નમાજ (પુરી) પડા કરે.

અને મોસાફર જે મોઝામની પાછલ વખતમાં નમાજ પડે તો તેને માથે ચાર રકબત પડવી લાજમ ૧૩ છે. અને વખત પિતે એટલે કળ નમાજમાં મોઝામની પાછલ મુસાફરની નમાજ પડવી દુસ્ત નથી. અને મોઝામની મુસાફરની પાછલ વખતમાં અને વખત પછી કળમાં મુકતદી ખતવું દુસ્ત છે. ઇમામ મોસાફર ખે રકબત પડી સલામ ફેરવે. ૪ અને મુકતદી મોઝામ ઉઠીને ચાર રકબત પુરી કરે ૨

મસલો અસલી વતન ૩ ખીજ અસલી

સહી ગણાશે નહીં. ૩ જી જગ્યાનું એકજ થવું. તો જે પંદર દીવસ રહેવાની નૈયત ખે જગ્યામાં મળીને કરશે તો તે સહી ગણાશે નહીં. જથી પંદર દીવસ (કે તેથી વધુની નૈયત હોવી જોઈએ) ૫ મી સ્વતંત્ર મત. તો જે ગુલામ, સ્ત્રી કે નોકર નૈયત કરશે તો તે માતખર થશે નહીં. આલમગીરીયા વગેરે.

૧૨ શાફેઈ મજહબ પ્રમાણે અને હનરી મજહબ પ્રમાણે નાંદલા દીવસમાં સહવારથી તે ખપોર સુધીની ઉંટની ચાલથી ત્રણ મનજેલ.

૧૩ તે એટલા સુધી કે ખે રકબત પડી કાચેદો (કે જે મુસાફર ઊપર એકલા નમાજ પડવાની હાલતમાં ફરજ છે તે) નહીં. કરવાથી મોસાફરની નમાજ તુટશે નહીં. ધુરહાત. અને તે રકબતોની ગણતરીની નૈયત કરે નહીં પણ જોહરનું ફરજ કે અસરનું ફરજ એવી નૈયત કરે. અરજન્દી. અને જમએ રમુજ કહે છે કે જે રકબતોની ગણતરીની નૈયત કરે તો ખે રકબતની નૈયત કરે.

૧ અને સલામ ફેરવીને કહે કે તમા તમારી નમાજને પુરી કરો. હું મુસાફર છું. કે જેથી મુકતદીયો સહો (સુલ) જનણીને પોતાની નમાજને ફાસદ કરે નહીં હુરે મુખાર. શા. મો.

૨ પણ ખતે રકબતમાં કરાચત પડે નહીં. આલમગીરીયા.

૩ જાણવું જોઈએ કે ઘણા ફાકલાઓની નજદીક વતન ત્રણ તરેહના છે. ૧ જી વતને અસલી (અસલી વતન) કે જે પેદાગેશની જગ્યા અથવા સ્ત્રી કરી ઘર ટરવાની જગ્યા હોય. ૨જી વતને સફર. એને વતને એકામત પણ કહે છે તે તે શહેર (કે ગામ) છે કે જેમાં મુસાફરે પંદર

વતનથી ખાતેજ * થાયે છે સફરથી કે વતને એકામતથી ખાતેજ થવું નથી. અને વતને એકામત ખીજ વતને, એકામતથી અને વતને અસલીથી અને સફરથી પણ ખાતેજ થાયે છે.

મસલો ઘરની કળને સફરમાં ચાર પડે અને સફરની કળને ઘેર ખે રકબત ગુજરે.

મસલો ત્રણ ઇમામોની નજદીક ગુન્હની સફરમાં નમાજનીકસર કરવી દુસ્ત નથી. અને ઇમામ આજમ(રહ)ની નજદીક રોજને નહીં રાખવે. દુસ્ત છે. અને નમાજનીકસર કરવી વાજેખ છે.

મસલો સફરની અને એકામતની નૈયતમાં મતખુચ ૫ એટલે સેક, સરદાર, ખાલીન્દની નૈયત માતખર છે તાખેચ એટલે સીપાઈ [નોકર] ગુલામ ખાઈડીની નૈયત માતખર નથી.

ફસલ ૧૩

જુમઆની નમાજ વીંધ.

જુમઆની અદા સહી થવા વિષે તથા નમાજને માથેથી જોહર પડી જવા વિષે છ મીજો શરત છે. એક શહેર એટલે તે શહેર

કે પંદરથી વધુ દીવસ રહેવાની નૈયત કરી હોયે ૩જી વતને સુકના તે તે શહેર (કે ગામ) છે, કે જેમાં મુસાફરે પંદર દીવસથી ઓછા રહેવાની નૈયત કરી હોયે. પણ મોહકકેડીન ફાકલાઓએ વતને સુકનાને ગણતરીમાં લીધું નથી કંઈ લાભ નહીં હોવાને લીધે. આલમગીરીયા. વગેરે

૪ જે તેમાં ખાળ ખચ્યાં હશે તો રહેવાની વગર નૈયતે પણ (મોઝામ થશે) નમાજને પુરી પડે અને જે તે પુરના વતને અસલીમાં ખાળ ખચ્યાં નહીં હશે તો તેમાં વગર નૈયતે મોઝામ થશે નહીં હુરે મુખતાર.

૫ પણ મતખુચી નૈયતની જાણ થવી તાખે માણસને જરૂર છે. તો જે મતખુચ એકામતની [રહેવાની] નૈયત કરશે અને તાખેને જાણ નહીં પડશે તો તે જ્યાં સુધી ખજર નહીં પડશે ત્યાં સુધી કસર નમાજ પડા કરશે હુરે મુખતાર.

૬ જોહરનું જોઈએ કે જુમઆની શરત ખે તરેહની છે. એક શરતે અદા (અદા કરવાની શરત) કે જેને કર્તાએ પ્રથમ વર્ણ છે અને ખીજી શરતે વોજુખ (વાજેખ થવાની શરત) અને તે (૧) અગદી (૨) પુરપપણું (૩) ધરેહવું (૪) તદોરતી (૫) દેખતા થવું (૬) ઓઝુગત (૭) અકલ અને (૮) ચાલવાની શક્તિ છે. જેમકે આલમગીરીયાથા સમજાયે છે. તો જે માણસ કે તેમાં એમાંની એક પણ નહીં હોયે તે પર

કે જેમાં હાડેમ તથા કાજી ૭ હોયો. અથવાશે-
હેરનું અતરાફ કે જે શેહેરવાળાઓની હાજતને =
માટે તૈયાર થયું હોયો ત્યારે ઇમામ આજમ
(૨૯)ની નજદીક ગામડાંઓમાં જુમઆ દુર-
સ્ત નથી. અને ઇમામ શાફેઝ તથા ખીજા ઘણા
ઇમામોની નજદીક ગામડાંઓમાં જુમઆ દુર-
સ્ત છે. શેહેરના અતરામાં દુરસ્ત નથી. ખીજા
બાદશાહ = અથવા તેના નાએયનું હાજર થવું.
પણ એ ઘણા ઇમામોની નજદીક શરત નથી.
ત્રીજા જે હરનો ૧૦ વખત ચોથી ખુતબો. ૧૧
મસલો ઇમામ અબુ હનીફા (૨૯) ની
નજદીક એક તરિખદ જેટલો ૧૨ ખુતબો (કીરા-

જુમઆ બાજેય નથી. જેમકે કર્તા પણ આગળ
ફરમાવે છે કે “જુમઆની નમાજ બાળક, ગુલામ
સ્ત્રી. ઇત્યાદિ

૭ કે જે શરીઅત પ્રમાણેની શીક્ષા (હોદ્દ)
ચલાવવો શકિતવાન હોયો. જેવારીયા અને શહે-
રની ઇમારતો તથા ઘરો ખીનાના ઘરો જેટલા હોયો-
આલમગીરીયા. અને દુર મુખ્તાર કહે છે કે ઘણાં
ફાકલાઓનો ફતવો શહેર વિષે આ છે કે તે
જગ્યાની મોટી મસજદમાં જેઓ પર જુમઆ
ફરજ થઈ હોયો તેઓનો સમાસ થાય નહીં.

૮ જેની કે મુઝાફ દફન કરવા, ઘોડા દોડવવા
અને શેહેરના અતરાફના અંદાજ માટે સારો
મત ફતવો દેવા માટે એક ફરસગ (ત્રણ માઈલ
છે. દુર મુખ્તાર.

૯ અગરજો તે કાફર હોયો અને તેના
નાએય મુસલમાન હોયો જમયો. રમુજ. અગર
જો તે સ્ત્રી હોયો. ત્યારે તેના હુકમથી જુમઆ
કાએમ કરવી દુરસ્ત થશે હાલુ તેણીનું પોતે
જુમઆ પગવવું દુરસ્ત નથી. અને અગર જો તે
ગુલામ હોયો. દુર મુખ્તાર

૧૦ તો તે વખતના નીકળવાથી જુમઆ
રદ થશે. દુર મુખ્તાર.

૧૧ જોહેરના વખતમાં. તો જો વખતથી
પેહેલાં ખુતબો પડશે અને વખતમાં. નમાજ
ગુમરશે તો દુરસ્ત થશે નહીં. અને ખુતબાનું
નમાજથી પેહેલાં થવું એવા માણસોની આગળ કે
તેઓથી જુમઆ થઈ શકે એ પણ શરત છે. તો
એકલા પડવો દુરસ્ત નથી. દુર મુખ્તાર. અને
જો ખુતબો સાલળનાગજતા રહે અને ખીજાઓ
આવીને ઇમામ સાથે ભેગા થશે તો જોમઆ સહી
થશે દુર મુખ્તાર. આલમ ગીરીયા.

૧૨ જેમકે મુખ્તારનાલ્લાહ તથા અલ્લાહો અકબર.

હીયતની સાથે) બસ થાયો છે. અને સાહેબેનની
નજદીક લાલુ જીકર ૧૩ થવું ફરજ છે. અને
જો ખુતબા પડરા ૧૪ કે જેમાં હમ્દ, સલાત,
ફરઆન શરીફની નિલાવત મુસલમાનોને નસી-
હત, તથા પોગ માટે તેમ મુસલમાનો માટે
અપ્પશીસ માંગવી એ ઘણા ઇમામોની નજદીક
ફરજ છે અને ઇમામ આજમ (૨૯)ની નજદીક
મુનત છે અને તેનું જોડવું મકરૂહ છે.

પાંચમી જમાઅત છે. અને આ ઇમામ
શાફેઝ શયા અહમદ (૨૯)ની નજદીક ચાલીસ
માણસ જોઇએ અને ઇમામ અબુ હનીફા (૨૯)ની
નજદીક ઇમામ સિવાએ ત્રણ માણસ ૪૫ જોઇએ
અને ખબુ હુસેઇ (૨૯)ની નજદીક ઇમામ
વગર બે માણસ

મસલો જો નમાજના દરમિયાન જમા-
અતના લોકો નહારી જાયો અને જમાઅતની
ગણતરી રહે નહી તો ઇમામની તથા બાકી રહે-

૧૩ ઓળામાં ઓછું અતહીયાત જેટલો હોયો
દુર મુખ્તાર

૧૪ ખુતબાથી આગર આહીગતાથી અહિજો બી
લાહ પડે, દુર મુખ્તાર. અને ખીજા ખુતબાને પે
હેલાં કરતાં જરા આહીસ્તા પડે. અને બંને ખુ-
તબાની વચ્ચે ત્રણ આયત જેટલો જલસો કરે.
અને એનું જોડવું મુન્હ છે. દુર મુખ્તાર **મસલો**
ખોલફાએ ગશેદીન તથા બંને ચીચાએનું ખુત
બામાં જીકર કરવું મુસ્તહબ છે બાદશાહ માટે
દોઆ કરવી મુસ્તહબ નથી. અને કેટલાકોએ
દુરસ્ત રાખી છે [અને જે ગુલુ તેમાં નહીં હોયો
તે બયાન કરવા મકરૂહ તહરીમી છે] દુર મુખ્તાર
મસલો જો બાદશાહ તથા કાજી હોવા છતાં ઘણા
લોકો મલીને કાઇ ખતીબને નીમશે તો દુરસ્ત નથી
અને જો બાદશાહ તથા કાજી નહી હશે તો જ
ફરતને લીધે દુરસ્ત થશે. દુર મુખ્તાર. **મસલો**
ખુતબાની વચ્ચે ઇમામનું કબ વાત કરવું મકરૂહ
છે પણ સારા કામની આજ્ઞા કરવી મકરૂહ
નથી કારણ કે તે પણ ખુતબામાંથીજ છે દુર
મુખ્તાર.

૧૫ અને આ લોકો ઇમામ બની શકનાર હોવા
જોઇએ. તો (એ ત્રણમાં) બાળકનું કે સ્ત્રીનું હો
વું બસ થશે નહીં. જવહરએ નૈયેગ. અને જો
ગુલામો, મુસાફરો, ખીમારો, અલણ અને ગુલા
હશે તો બસ થશે. મોહીતે સરખવા. અને જો
ખુતબો સાંભરનારા ગેહેરા હશે અથવા જિંગમાં

લાઓની જુમઆ ફાસેદ થશે. ૧૬ જોહરની નમાજ નવેસરથી પડે. ૬ઠ્ઠી ધજને આમ ૧૫ છે

મસલો જુમઆની નમાજ બળક, ગુલામ, સ્ત્રી, મોસાફર, અને ખીમાર ૧૮ ઉપર વાજેખ નથી. અને એવીજ રીતે ઇમામ આજમ (૨૯) ની નજદીક આંધળા ઉપર વાજેખ નથી જે તેને દોરનાર મળી આવે તોએ. અને ત્રણ ઇમામેની નજદીક જે દોરનાર મળી આવે તો આંધળા ઉપર જુમઆ વાજેખ થાય છે અને નહીં મળી આવે તો વાજેખ નથી અને ઇમામ અહમદ (૨૯)ની નજદીક ગુલામ ઉપર જુમઆ વાજેખ છે

મસલો જે ગુલામ કે ખીમાર કે મુસાફર શહેરમાં જુમઆની નમાજ પડશે તો જુમઆ અદા થશે અને જોહર સાકેત થશે.

મસલો જે કાઠ કે શહેરથી બહાર હોએ તે જે જુમઆની અજન સાંભળશે તો તેના પર જુમઆમાં હાજર થવું લાજેખ છે.

મસલો ગુલામ, માંદો અને મોસાફરનો જે જુમઆમાં ઇમામ બનાવે તો બજેખ થશે.

મસલો જે મોસાફરોની જમાઅત શહેરમાં જુમઆની નમાજ ગુજરે અને તેનાં કોઈ મોઢી મ નહીં હોએ તો ઇમામ આજમ [૨૯] ની નજદીક જુમઆ દુસ્ત થશે. અને ઇમામ શાફેઈ હસે તો (પણ) દુસ્ત થસે દુરે મુખ્તાર.

૧૬ પણ તે આવી શરતે કે આઝારહેલા ઇમામ સીવાઈ ત્રણથી કમ હોએ તથા પેહેલી રકઅતનો સિજદો નહીં કર્યો હોએ. ઇમામ અયુ હનીફા (૨૯)ની નજદીક પણ સાહેબેન (૨૯)ની નજદીક નમાજ શરૂ કર્યા પછી ફાસેદ થશે નહીં. ઇમામ જુમઆને પુરી કરે. અને ઇમામ જોહર (૨૯)ની નજદીક પેહેલી રકઅતનો સિજદો કર્યો હોએ તોએ ફાસેદ થાય છે. એવળુની નજદીક જુમ આને જમાઅતથી પુરી કરવી શરત છે. શુરહાન.

૧૭ તે એવી રીતે કે મસજીદનો દરવાજો કે કોલ્લો કે જે જગ્યા જુમઆની નમાજ ગુજરાતી હોએ તે ખુલ્લી મુદવામાં આવે. જે કાઠ ચાહે આવીને નમાજમાં ભેગો થાય. દુરે મુખ્તાર.

૧૮ જે માલુસ કે તેની માહુજત (ખીજમત) માં રહ્યા હોએ તેના જુમઆની નમાજ પડવા જગ્યાથી ખીમાર હલાક થતો હોએ તો તે પણ ખીમારના હુકમમાં છે. [તેના ઉપર જુમઆ વાજેખ નથી.] દુરે મુખ્તાર. તહતાવી.

તથા અહમદ (૨૯)ની નજદીક જ્યાં સુધી ચાલીસ માલુસ આજમ મોકીમ અને તાંદુસ્ત નહોં હોએ ત્યાં સુધી જુમઆ દુસ્ત થશે નહીં.

મસલો વખર જિજરવાળો જે જુમઆથી પેહેલાં જોહરની નમાજ પડશે તો મકરહ તહરીમીની સાથે જોહર અદા થશે. ફરી જે તે જુમઆની નમાજ પડવા જશે અને જુમઆનો ઇમામ હજુ ફરેગ નહીં થયો હશે તો જોહર આતેલ થશે. ફરી જે જુમઆ મળી તો ફીક્ર નહીં તો જોહર ફરી પડે. અને સાહેબેનની નજદીક જે જુમઆ નહીં મળશે તો જોહર આતેલ થસે નહીં

મસલો ઉજરવાળાને અને કેદીને જુમઆને દીવસે જોહરની નમાજ જમાઅતથી પડવી (શહેરમાં) મકરહ છે.

મસલો જે કાઠને જુમઆની તશહહોદમાં કે સહોના સિજદમાં ઇમામ મળે અને તે નમાજમાં દાખેલ થાયે તો ઇમામની સલામ પછી એ રકઅત જુમઆની પુરી કરે અને ઇમામ મોહમ્મદ (૨૯)ની નજદીક જે ખીજ રકઅતનો રો-

૧ એટલે જોહર આતેલ થઈ અને જુમઆ અદા થઈ. અને [આ કાપ્દમાં] ઉજરવાળો મોસાફર, ખીમાર, ગુલામ વગેરે અરાખર છે અને જે જુમઆ નહીં મળે તો જે તે ઘેરથી એવા વખતમાં નીકળો હતો કે ઇમામ ફરેગ થયો હતો તો એકેમતે તેની જોહર આતેલ થશે નહીં અને જે તેના ઘરથી નીકળતી વેળા હજુ ઇમામ ફરેગ થયો નહોતો તો એ સુરતમાં તેની જોહર ઇમામ અયુહનીફા (૨૯)ની નજદીક આતેલ થશે સાહેબેનની નજદીક આતેલ થશે નહીં. કારી. અને કર્તાનું ફેલવું “ નહીં તો જોહર ફરી પડે ” એ પણ એજ સુરત માટે છે. અને આલમગીરીમાં છે કે જે તે જુમઆ મસજીદ તરફ ગયો અને ઇમામ તેજ વખત ફરેગ થયો તો આતેલ થશે નહીં. **મસલો** ખીમાર, મોસાફર, અને કેદીને મુસ્તહબ છે કે ઇમામ જુમઆથી ફરેગ થાયે ત્યાં સુધી જોહરમાં તાખીર કરે આલમગીરીયા **મસલો** ગામડાવાળાઓને જુમઆને દીવસે જોહરની નમાજ અજન, એદામન, અને જમાઅતથી ગુજરવી વગર કરાહીયતે દુસ્ત છે. આલમગીરીયા. * ફરી તે ઇમામના ફરેગ થયા પેહેલાં હોએ કે તે પછી હોએ. આલમગીરીયા.

કુચ નહીં મળ્યો છે તો તેજ તહરીમાથી જોહ-
રની ચાર રકચત પુરી કરે.

મસલો જ્યારે જુમઆની પેહેલી અબ્જન
કેહવામાં આવે તો જવાની કાશીશ કરવી ૨ વા-
જેય થાય છે. અને વેચવું ખરીદવું હરામ થાય
છે. અને જ્યારે ઇમામ ખુતબો પડવા નિકળે ૩
તો ખુતબો પુરો થાય ત્યાં સુધી ૪ વાત કરવી
અને નમાજ પડવી મના ૫ છે (પાસે હોય કે
આથો હોય. અને ખુતબો સાંભળવા ચુપકા રહેવું
વાજેય છે) અને જ્યારે ઇમામ મીન્યર પર ખેસે તો
તેની સામે ખીજ અબ્જન કેહવામાં આવે. અને
લોકો તેના તરફ મ્હોં કરે અને જ્યારે ખુતબો

પુરો થાય તો એકામત કેહવામાં આવે.

મસલો જુમઆની નમાજમાં સુરા જુમ-
આ તથા સુરા મુનાફિકુન પડવી સુનંત છે. અને
એક રિવાયતમાં સખેહિરમા અને હલ અતાક છે.

મસલો એક શેહેરમાં કેટલીક જગ્યા
જુમઆ પડવી દુસ્ત છે. અને ઇમામ આજમ
(રહ) ની એક રિવાયતમાં એક જગ્યા દુસ્ત છે
અને જો કેટલીક જગ્યા જુમા પડવામાં આવશે
તો પહેલી દુસ્ત થશે તે પછીની દુસ્ત થશે નહીં
ઇમામ અયુ યુસોફ (રહ) થી રિવાયત છે કે
જો શેહેર વચ્ચે કોઇ નેહેર વેહતી હોય તો જાને
તરફ બે જુમઆ પડવી દુસ્ત છે.

ફસલ ૧૪

**પાંચ વખતની નમાજે શિવાઈ ખીજ
વાજેય નમાજે વિષે.**

પાંચ વખતની નમાજે વગર ખીજ નમાજ
ધણા ઇમામોની નજદીક વાજેય નથી. અને ઇ-
મામ આજમ(રહ)ની નજદીક ત્રિપણ વાજેય છે.
અને ઇફુલ ફિત્ર અને ઇફુલ અદહા પણ વાજેય
છે. અને ખીજઓની નજદીક આ ત્રણે નમાજ
સુનંત છે.

મસલો ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક
વિત્ર એક સલામથી ત્રણ રકચત છે. ત્રણે રક-

૨ અદ્દાહ તઆલા ફરમાવે છે. “ઓ ઇમામ
વાળાઓ જ્યારે નમાજ માટે જુમઆને દીવસે અ-
બ્જન થાય તો તમો ખુદાના જીકર (નમાજ કે ખુ-
તબો) તરફ રવાના થાઓ અને વેચ-ખરીદને તર્જો”
૩ એટલે જો તે કાઠડીમાં હોય તો કાઠડીથી
અને નહીં તો મીન્યર ઉપર ઉભુ રેહવા તેનું ઉભુ
થવું. (એજ નીકળવું છે) દુરે મુખ્તાર **મસલો**
ખુતબામાં બે ચીજ ફરજ છે. એક વખત કે જે
સૂર્ય નમવા પછી અને નમાજની આગળ છે. તો
જો સૂર્ય નમવા પેહેલાં કે નમાજ પછી પડશે
તો દુસ્ત થશે નહીં. ખીજ ખુદાનું જીકર. અને
ખુતબામાં પંદર સુનંત છે, ૧ વોજુ ગોસલથી પાકી
૨ ઉલા રહેવું. ૩ લોકોની સામે ઉલા રહેવું.
૪ ખુતબાથી પેહેલાં આહીસ્તાથી આહિજે પડવો.
૫ ખુતબો લોકોને સાંભળવો. ૬ ખુદાની હમ્દથી
શરૂ કરવો. ૭ ખુદાની તારીફ કરવી. ૮ બે શહા-
દતો (અશહદો અદલાએલાહ દત્ય અશહદો અન્ન
મોહમ્મદ દત્ય) પડવી ૯ પેગમ્બર ઉપર દોરદ
પડવું. ૧૦ નસીહત કરવી. ૧૧ નાહલી ત્રણ આ-
યત જેટલું કે એક આયત લાંબી જેટલું ફરઆન
શરીફ પડવું. ૧૨ ફરીથી ખીજ ખુતબામાં હમ્દ,
સના, (તારીફ) અને દોરદ દોરવવા. ૧૩ મુસલ-
માના માટે દોઆ કરવી ૧૪ જાને ખુતબાને ટુંકા
પડવા ૧૫ બે ખુતબા વચ્ચે બેસવું. આલમગીરીયા.
૪ સાંભળા કરવું અને ચુપકા રહેવું વાજેય
છે. દુરે મુખ્તાર. ફરી તે પાસે હોય કે આથો
હોય. દુરે મુખ્તાર.

૫ જે ચીજ નમાજમાં હરામ છે તે ખુતબા
મા પણ હરામ છે. તો ખાવું, પીવું, વાત કરવી,
દુસ્ત નથી, અગરજો તસખીહ પડે કે સલામનો

જગાય આપે કે લોકોને સારું કામ બતાવે (એ
સર્વ મનાઇમાં દાખલ છે.) દુરે મુખ્તાર.
અને જાણવું જોઇએ કે જાને ખુતબાની વચ્ચે
જલસાની વખતે જગ્યાનથી દોઆ કરવી તથા
હાથ ઉઠાવવા સુનંત નથી [પણ મકરૂહ છે. ધણી
માતબર કીતાબોથી એનું મકરૂહ થયું “તહકીફ
કાલીતરફેન શીલ કલામે બૈનલ ખુતબતેન”
નામના રીસાલામાં સિદ્ધ થયું છે. અને એ
રીસાલો જગાય મોલવી મોહમ્મદ સિદ્દીક ઉરફે
મીયાજ સાહેબ પાસેથી મુબાઇ ભોડી બગરને
પતે લખેલી મળે છે.] **મસલો** તખતીએ રેકાય
એટલે લોકોને આલંગીને જવું. જો ઇમામે ખુત-
બો શરૂ કર્યો છે અથવા લોકોને તકલીફ પોહોંચે
છે તો એ મકરૂહ છે. નહીં તો મકરૂહ નથી. અને
જો પોતાની સામે ખુદલી જગ્યા હોય તો તે
જગ્યાને પુરવાની જરૂરતે આલંગીને જાએ. દુરે
મુખ્તાર.

અતમાં અલ હમ્દો અને સુરા પડે અને ત્રીજી રકઅતમાં કેરાઅત પછી રોકુઅથી પેહેલાં કેનુ-

ક એટલે સુરત પુરી કર્યા પછી તરખીરે તહરીમાની જેમ હાથ ઉપાડીને તરખીર કહીને ફરી પાછા હાથ બાધે અને દોઆ કેનુત પડે.) (દોઆ કેનુત આ છે. “અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નરત્તનેક વ નસતગેરૌક વ નુઅમેના એક વ નતવકકલો અલ્લેક વ નુસની અલ્લેકલ ખૈર વ નશકેરૌક વ લા નકકેરૌક વ નખલોઅો વ નતરૌકો મંય યક્રનેરૌક ક અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નાએદો વ લક નોસલ્લી વ નસજેદો વ ઇલેક નસઆ વ નલ્હેદો વ નરજુ રહમતક વ નખશા અગ્નયક ઇન્ન અગ્નયક ખીલ કુફરૌરે મુલહેક” અર્થ એ અલ્લાહ અમે તારાથી મદદ માંગીએ છીએ અને તારાથી અખશીશ માંગીએ છીએ અને તારાપર હમાન લાવીએ છીએ અને તારાપર ભરોસો રાખીએ છીએ અને તારી લલી તારીફ કરીએ છીએ અને તારો ઉપકાર માનીએ છીએ અને તારો નકાર અમે કરતા નથી અને તારી નાફર માની કરે છે તેને અમે દુર કરીએ છીએ અને (તેને) તજીએ છીએ. એ અલ્લાહ અમે તારીજ અંદગી કરીએ છીએ, અને તારીજ નમાજ પડીએ છીએ, અને સિજ્દો કરીએ છીએ અને તારીજ તરફ દોડીએ છીએ અને સેવામાં હાજર છીએ અને તારી રહમતની આશા રાખીએ છીએ, અને તારા અન્નયથી ડરીએ છીએ. ખચીત તારો અન્નય કાફેરોને લાગનાર છે”) મુદલ્લા અલીકારીએ (રહ)શરહ હિસને હસીનમાં કહ્યું છે કે વિત્રની કેનુતમાં ઇબને મસઉદથી રીવાયત થએલી દોઆ કે જે પ્રખ્યાત છે. અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નસતત્તનેક ઇત્ય તેને અને રસુલ્લાહે (સલ) હજરત ઇમામ હસનને (રહી) વિત્રની કેનુત માટે રાખવેલી દોઆને ભેગી કૃતે (તે દોઆ આ છે). “અલ્લાહુમ્મ-હદેની શી મન હદેત વ આફેની શી મન આફેત વ તવલ્લની શી મન તવલ્લેત વ બારેકલી શીમા આતેત વ કેની શર માકદેત ઇન્નક તકદી વ લાયુકદા અલ્લેક વ ઇન્નલ્ લાયજલ્લો મવ-વાલેત વ લાયઇજજે મન આફેત તખારકત રખના વ તથાલેત નસતગેરૌક વ નતુઓ ઇલેક” (“અર્થ—એ અલ્લાહ જેને તેં હિદાયત આપી તે એમાં મને પણ હેદાયત આપ. અને જેને તેં આશીયત આપી તેઓમાં મને પણ આશીયત આપ. અને જેનો તું મદદગાર બન્યો છે તેઓમાં મારો પણ મદદગાર થા. અને જે તેં આપ્યું તેમાં તું મને બરકત (અભરી, વૃદ્ધિ) આપ. અને જે તેં ડેરવેલું છે તેની ખુરામથી મારી સંભાળ રાખ. ખચીત તું ફે

ત પડે, આખુ વર્ષ અને ઇમામ શાફિઃ(રહ)ની નજદીક રમજનના આખરી અડધા મહીનામાં કેનુત પડવી સુનત છે અને ઘણા ઇમામેની નજદીક રોકુઅ પછી કેમામાં કેનુત પડવી સુનત છે.

મસલો. ફજરની નમાજમાં કેનુત પડવી બિદઅત છે, અને ઇમામ શાફિઃ (રહ)ની નજદીક સુનત છે. અને મુસ્તહબ આવી રીતે છે કે વિત્રની પેહેલી રકઅતમાં સખ્મેલિ-સમા, અને બીજી રકઅતમાં કુલ યા અયોહલ કાફેરન, અને ત્રીજી રકઅતમાં ફલ હોવ-લ્લાહો અહદ પડે.

સલો [કેલુકમ]કરે છે તારાપર ફેસલો [કેલુકમ]થતો નથી. અને ખચીત જેનાથી તું મોહબઅત કરે છે તે જલીલ થતો નથી, અને જેને તું ફુસ્મન ગણે છે તે ઇજબત પામતો નથી. બરકતવાળો છે તું એ અમારા પરવરદીગાર અને તું સર્વોપરી છે તારાથી અમે અખશીસ માંગીએ છીએ અને તારા તરફ અમે કરીએ છીએ”) આ દોઆની વિવાયત અબુદાઉદ, તિરમીઝ, નસાઇ, ઇબને માજ, ઇબને હીખ્માન, હાકેમ, અને ઇબને અબી શેખાએ હસન બીન અલી [રહી]થી રિવાયત કરી છે.

૭ કેનુતથી મતલબ કાઠ પણુદોઆ છે નીમીત નથી. અને સુનત આ છે કે અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નસતત્તનેક ઇત્ય પડે. અને જે કાઠ શખ્સને કાઠ દોઆ યાદ નહીં હોએ તો અલ્લાહુમ્મ-ગેરલના (અર્થ—એ અલ્લાહ તું અમારી અખશીશ કર) ત્રણુવર કહે આલમગીરીયા. અને જે કાઠ માણસ અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના ઇત્ય. યાદ હોવા છતાં બીજી દોઆ પડશે તો ખીલ ઇજમા દુરસ્ત છે. તહતાવી. મસલો. મશહુર દોઆ પડવી તથા પેગમ્બર(સલ)ઉપર કેનુત પછી દોરદ પડવું સુનત છે. અને એ પર ફતવા છે. દુરે મુખ્તાર. મસલો. જે કેનુત ભુલી જશે ફરી રોકુઅમાં યાદ આવશે તો સહી આ છે કે કેનુતને રોકુઅમાં પડે નહીં તેમ કેયામ તરફ પાછો પણુ આવે નહીં જે ફરી ઉભો રહવા જશે અને કેનુત પડશે અને રોકુઅને દોરવશે નહીં તો દુરસ્ત થશે. અલમગીરીયા. દુરે મુખ્તાર મસલો. મસલુક ઇમામની સાથે કેનુત પડે તે પછી નહીં પડે. આલમગીરીયા.

૮ કારણ કે ફજરની નમાજમાં કેનુત પડવા વિષે રિવાયત થએલી છે કે “નબી (સલ) સાહેબે એક મહીનો કેનુત પડી છે કાફેરોના કેટલાક કખીલાઓ ઉપર બદ-દોઆને માટે ફરી તજી દીધી.” આ હદીસને મુસલેમ વગેરેએ બયાન કરી છે. વળી ફજરની નમાજમાં કેનુત પડવાની રિવાયત હજબંત ઝોનસ [રહી] થી છે અને તેવણુ વિષે તખરાનીમાં છે કે “અનશ

મસલો જુમઆની નમાજના વાજેય થવાની તથા અદા કરવાની જે શરતો છે તે ઇદની પણ શરતો છે. પણ આટલું કે ખુતબો એમાં શરત નથી. ૯ એટલુંજ નહીં પણ જુમઆની જેમ એ ખુતબા પડવા ઇદની નમાજ પછી સુનંત છે. તે ખુતબામાં તે દીવસને લાગતા સદકએ ફિત્રના મસલા અથવા દુરખાનીના, તથા તકબીરે તશરીફના મસલા બયાન કરે.

મસલો ઇદુલ ફિત્રને દીવસે સુનંત આ છે કે (ઇદગાહ તરફ) જવા પહેલાં પ્રથમ કોઇ મીઠા ખાએ અને ફિત્રનો સદકો આપે, દાતણુ કરે ગુસલ કરે, સારાં સારાં કપડાં પહેરે, અને ખુશબો લગાડે. અને તકબીર કેહતો ઇદગાહમાં જાએ. ૨ પણ જોરથી તકબીર કહે નહીં. અને જ્યારે સુધ ઉચે ચઢે અને આંખ ઠરે નહીં તે વખતથી તે ઢલવા આગળ સુધી અને ઇદોની નમાજનો વખત છે.

અને જ્યારે ઇદની નમાજ પડે તો તહરીમા પછી પેહેલી રકઅતમાં ત્રણ તકબીરો વધુ કહે. અને દરેક તકબીર સાથે બંને હાથ ઉપાડે

(રદી) ફજરમાં કેનુત પડતા નહોતા" હનફી મજહબમાં આદત સમાવી વખતે ફજરની નમાજમાં દોઆ કેનુત પડવાનું છે. રદફુલ-મોહતાર. અને જેટલી હદીસો ફજર વગેરે નમાજમાં કેનુત પડવા વિષે આવેલી છે એ સર્વ આદતો મારેજ હતી જેની સામેતી ઇખ્તલાફ કેયમે (રહ) જાહુલ મઅાદમાં કરી છે. શા. મો.

૯ તો વગર ખુતબે પણ નમાજ દુરસ્ત થશે. અને જો ખુતબો નમાજની આગળ પડશે તો કરાહતની સાથે દુરસ્ત થશે. આલમગીરીયા.

૧ મીઠાસમાંથી અને વિષેશ કરી ત્રણ કે પાંચ કે સાત કે એના જેમ એફની ગણતરીએ ખજુરની પેસી ખાએ, અને જો નહીં ખાએ તોએ મકરહ નથી. પણ જો સાંજ સુધી નહીં ખશે તો અલખત મકરહ થશે. આલમગીરીયા.

૨ જે માણસ ચાલવાની શક્તિ રાખતો હોએ તેને ચાલતાં જવું બહેતર છે. પણ જો સવાર થઇને જશે તોએ કંઈ હરકત નથી અને ખીજા માર્ગથી પાછા ફરવું બહેતર છે. આલમગીરીયા. અને જુમઆ મસજીદમાં જો સમાસ થતો હોએ તોએ ઇદગાહમાં જવું સુનંત છે. દુરે મુખ્તાર. આલમગીરીયા. મસલો ઇદુલ ફિત્ર

તકબીરો પછી સના પડે. ૩ અને ખીજી રકઅતમાં ફિરાઅત પછી પણ રોકુઅથી આગળ ત્રણ તકબીરો વધુ કહે- અને દરેક તકબીરની સાથે બંને હાથ ઉઠાવે. ફરી રોકુઅની તકબીર કહે એ રોકુઅની તકબીર ઇદની નમાજમાં વાજેય છે. જો ફાત થશે તો સહેનો સિજદો વાજેય થશે અને ઇદની નમાજ જો કોઇ માણસને ઇમામની સાથે નહીં મળે તો તેની કળ વાજેય નથી. અને જો કોઇ કારણસર ઇદુલ ફિત્રની ન-

ની નમાજમાં વાર લગાડી અફજલ છે અને બકર ઇદની નમાજમાં જલદી કરવી અફજલ છે. અલમગીરીયા કાજખાન.

૩ દુરે મુખ્તાર, તહતાવી. મુખ્તસર, વેકાયા અને મુહાનમાં તકબીરો જવાએદ (વધારાની તકબીરો)થી પેહેલાં સના પડવાનું કહેલું છે. અને અઉન્ને બિસમિલ્લાહને તે (તકબીરો) પછી પડવાનું કહેલું છે. અને તકબીરોથી પેહેલાં સના પડવા બાબત કોઈનો મતફેર લખ્યો નથી. અને આલમગીરીયામાં છે કે આ તકબીરોમાં હાથ ખુલા રાખે અને છુટા રાખે અને દરેક તકબીર પછી ત્રણ તસબીહ જેટલી વાર લગાડે.

૪ જો ઇમામ ઇદની તકબીરોને ભુલીને રોકુઅ કરે તો જોઇએ કે તકબીરોને રોકુઅમાં કહે પણ રકઅ થદેન કરે નહીં અને જો કોઇ માણસ ઇમામની તકબીરો પછી પેહેલી રકઅતમાં શરીક થશે તો તે રોકુઅથી પેહેલાં પોતે તકબીરો કહેશે, તો જો તકબીરો નહીં કહી હતી એટલામાં ઇમામ રોકુઅમાં જશે. તો તે રોકુઅ કરે અને વગર હાથ ઉપાડે તકબીરોને રોકુઅમાં અદા કરે અને જો ખીજી રકઅતમાં શરીક થશે તો ખીજી રકઅતને એકલાં પડતી વેળા ફેરાઅત પછી રોકુઅથી પેહેલાં વધારાની તકબીરો કહે. દુરે મુખ્તાર. કાશી અને જો મુકતદીની સર્વ તકબીરો કહેવાં પેહેલાં ઇમામ રોકુઅથી માથું ઉઠાવશે તો તે ઇમામની તાબેદારી કરે અને બાકીની તકબીરો તેને માથે રહેશે નહીં આલમગીરીયા.

૫ દુરે મુખ્તારવાળા (રહ) કહે છે કે જુમઆ ઇદો; નફલ અને ફજરની નમાજનો સહો સરખો છે. પણ મોતઅખ્ખેરીન [પાછલાઓ]નો મત આ છે કે જુમઆ તથા ઇદોમાં સહોનો સિજદો નથી કે જેથી લોકો શીતનામાં પડે નહીં બહરે રાએક અને મુજમરાત

૬ દાખલા તરીકે વાદળાને લીધે ચંદ્ર નહીં દેખાયો અને ખીજો દીવસે જોહરને વખતે જણાવું કે ગઈ રાત્રે ચંદ્રરાત થએલી તો રોજને તંજ

માજ ધમામથી તથા લોકોથી નહીં પડાઇ હશે તો ખીજે દીવસે અદા કરે, તે પછી અદા કરે નહીં. અને બકર ઈદ (ઇદુલ અદહા) ને બારમી તારીખ સુધી ઢીલ થાયે તો દુરસ્ત છે.

મસલો ઇદુલ અદહા ઈદિલ ફિત્રની જેવી છે પણ આટલું કે એમાં મુસ્તહબ આ છે કે નમાજ પછી પોતાના કુરબાનીથી ખાયે. અને નમાજથી પેહેલાં ખાવું પણ મકરૂહ નથી અને કુરબાની નમાજની પ્રથમ ૭ દુરસ્ત નથી. અને ઇદગાહના રસ્તામાં ઇદુલ અદહામાં તકબીર પોકારીને કહે.

મસલો દરેક ફરજ નમાજ પછી ૮ કે

વખતે ઇફતાર કરવો જોઇએ. અને ઇદની નમાજ ખીજે દીવસે પડે. અને ઇદની નમાજને વગર ઉબરે ઢીલ કરવી (ને ખીજે દીવસે પડવી) દુરસ્ત નથી.

૭ જાણવું જોઇએ કે કુરબાનીનો પેહેલો વખત શહેરોમાં ઇદની નમાજ પછી છે, અને ગામડાંઓમાં ઇદને દીવસે ફજર નીકળવા પછી છે. અને મોહીતમાં કહેલું છે કે શહેરવાળાઓ માટે મુસ્તહબ વખત ખુતબા પછી છે. અને એઓ સિવાઇ ખીજાઓને માટે સુર્ય નીકળ્યા પછી છે” અને કુરબાનીનો આખર વખત ત્રીજે દીવસ એટલે જીલહજ્જની બારમી તારીખના સુર્ય ફુગવાની આગળ સુધી છે. તો જો કોઈ પૈસાદાર એ દીવસોમાં ફકીર થશે અથવા કોઈ મરી જશે તો તેને માથેથી કુરબાની જતી રહેશે, અને દશમી તારીખ (કુરબાની માટે) અફજલ છે, તે પછી અગીયારમી તારીખ, તે પછી બારમી તારીખ, સિરાજ્યા અને રાતની વખતે જુગહ કરવું મકરૂહ છે અને કુરબાની બકરી, ગાય, અને ઉંટની થાયે છે. ફરી બકરીમાં તથા ગેટામાં (કે દુન્યામાં) એક માણસ અને ગાયમાં તથા ઉંટમાં એકથી સાત માણસ સુધી દુરસ્ત થશે. પણ એવી શરતથી કે લાગીદારે માંતો કોઇ સપ્તમાંડિસ જેથી ઓછા નો લાગ્યો નહીં હોય. અને જો બે સપ્તમાંડિસ કે ત્રણ સપ્તમાંડિસ કે વધારે હોય તો કશો દોષ નથી. અને બકરી. ઘેટું એક વર્ષનું અને ગાય બે વર્ષની અને ઉંટ પાંચ વરસનું જોઇએ. અને દુન્યા જો ફર્યા તથા મજબુત હોયે કે એક વર્ષના ધારવામાં આવે તો છ મહીનાનો પણ દુરસ્ત છે. જમ્એર મુજબ.

૮ સલામને લગાવગ કહે. પણ જો સલામ પછી વાત કરશે કે જાણી ખુલ્લે હક્ક કરશે તો તે સાકેત થશે. આલમગીરીયા. અને વિત્ર પછી

જે જમાઅતથી ગુજરવામાં આવી હોયે શહેરમાં મોકીમ ઉપર તકબીરાતે તશરીક વાજેય છે. ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક અરકાના દીવસની ફજરથી તે ઇદના દીવસની અસર સુધી (આઠ નમાજ) અને સાહેબેનની નજદીક તેરમી તારીખની અસર સુધી (તેવીસ નમાજ) અને ફતવો એનાપર છે. અને જો સ્ત્રીએ અથવા મુસાફરે મોકીમની ઇકતેદા કરી છે તો તેઓપર પણ તકબીર વાજેય થશે. એકવાર જોરથી કહે અલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર લાએલાહ ઇલિલાહો વલ્લાહો અકબર અલ્લાહો અકબર વ લિલ્લાહિલ હમ્દ ૧૦ જો ઇમામ છોડી દે તોયે મુકતદી છોડે નહીં.

ફસલ ૧૫

નફલ નમાજો વિષે.

ફજરની નમાજ પેહેલાં બે રકઅત સુનત

કે ઇદની નમાજ પછી કહે નહીં. અને જો અધ્યામ તશરીકની નમાજને એજ વર્ષના એજ દીવસોમાં કળ કરે તો તકબીર પણ કહે. પણ અધ્યામે તશરીક વગર ખીજા દીવસોમાં અથવા ખીજા વર્ષના અધ્યામે તશરીકમાં કળ કરશે તો નહીં કહે આલમગીરીયા.

૯ એટલે મુસ્તહબ જમાઅતથી. અને સ્ત્રી ઓની જમાઅત મકરૂહ છે તેમાં પડે નહીં આલમગીરીયા. પણ જો કોઇ સ્ત્રી કે મોસાફર જમાઅતની એકતેદા કરશે તો એઓપર પણ તકબીર વાજેય થશે. પણ આટલું કે સ્ત્રી આહીસ્તાથી કહે. અને મસ્જુક પોતાની ગએલી નમાજની કળ પછી કહે. આલમગીરીયા અને સાહેબેનની (રહ) નજદીક જમાઅત શરત નથી તો એકલા પડનાર, સ્ત્રી, અને મુસાફર ઉપર વાજેય થશે દુરે મુખ્તાર. **મસલો** દુરે મુખ્તારવાળા (રહ) કહે છે કે ઇદને દીવસે બશાશત (ખુશી) જાહેર કરવી, ઘણો સદકા કરવો, વીંટી પહેરવી તથા આ શબ્દોથી મુઆરકબાદ આપવી “તકબીલ-લ્લાહો મિન્ના વમિનકુમ (અર્થ-અલ્લાહ તઆલા અમારી અને તમારી (નેકી) કબુલ કરે) એ કામ નકાર પા નવી અને ઇદને દીવસે ઇદની નમાજ ૧ કે ઇદગાહમાં નમાજ પછી નફલ નમાજ ૩ નહીં મકરૂહ છે.

૧૦ અર્થ-અલ્લાહ સર્વથી મોટે છે. (બે વાર) અલ્લાહ વગર કોઈ પુન્ય નથી. અન અલ્લાહ સર્વથી મોટે છે (બેવાર) અને સવ સ્તુતિ તેનેજ માટે છે. શા. મો.

છે તેમાં સુરા કાફેકરન તથા સુરા ઇખલાસ (કુલ હોવલાહ) પડે. અને જોહરની તથા જુમઆની પેહેલાં એક સલામ સાથે ૧૧ ચાર રકઅત છે. અને જોહર પછી બે રકઅત છે. અને જુમઆ પછી ચાર રકઅત છે અને ઇમામ અશુ યુસોફ (રહ.)ની નજદીક છ રકઅત છે અને મુસ્તહબ આ છે કે ૧૨ જોહર પછી બે સલામથી ચાર રકઅત ગુળરે. અને અસર પેહેલાં બે રકઅત કે ચાર રકઅત મુસ્તહબ છે. અને મગરેબની નમાઝ પછી બે રકઅત સુનત છે અને તે પછી છ રકઅત ખીજ મુસ્તહબ છે. તેને સલાતુલ અવવાખીન ૧૩ કહે છે. અને એક રિવાયતમાં મગરેબની નમાઝ પછી વીસ રકઅત આવેલી છે. અને એશા પેહેલાં ચાર રકઅત મુસ્તહબ છે અને એશા પછી બે રકઅત સુનત છે અને ચાર રકઅત ખીજ મુસ્તહબ છે. અને વિત્ર પછી બે રકઅત ખેસીને પડવી

૧૧ જે બે સલામથી ગુળરશે તો તે સુનતમાં ગણાશે નહીં. અને જે જોહર આગલની ચાર રકઅતમાં પેહેલો કાએદો નહીં કરશે તો દુરસ્ત છે (સહેનો સિજદો કરે) આલમગીરીયા. મસલો જે જોહર આગળની ચાર રકઅત નહીં પડાએ તો જ્યાં સુધી જોહરનું વખત બાકી હોએ ત્યાં સુધી કળ કરે. બે રકઅત પછી. અને ઇમામ મોહમ્મદ (રહ.)ની નજદીક ચાર રકઅતને પેહેલાં પડે. ફતવો એવણના મત ઉપર છે આલમગીરીયા. (પણ તિરમીજમાં) આએશા (રહી)થી રિવાયત છે કે “હજરત (સલ)થી જ્યારે જોહર પેહેલાંની ચાર રકઅત પડવાની રહી જતી તો બે રકઅત પછી તેની કળ કરતા” આ આગલી વાતને ટેકો આપે છે.)

૧૨ હદીસ શરીફમાં છે કે જે કોઈ જોહર પેહેલાં ચાર રકઅતને અને જોહર પછી ચાર રકઅતને બળની લાવશે તો અલ્લાહ તઆલા તેના ઉપર અગ્નિ હરામ કરશે” તિરમીજએ એને રિવાયત કરી છે. દુરે મુખ્તાર.

૧૩ અવવાખીન એટલે અલ્લાહ તઆલાની દરગાહ તરફ રેઝુઅ (વલણ) કરનારા આ કે જેથી આ આયતની બશારતમાં દાખલ થાએ “ખચીત ખુદા તઆલા તરફ વલણ કરનારાઓને બખ્શનાર છે.” (સુરા ઇસરા ૧૭,૨૫) ખુરહાન. શેખ અબ્દુલ હકક મોહમ્મદ દેહલવી [રહ.] સેરાતુલ મુસ્તકીમમાં ઇખતુલ હોમામ (રહ.)થી નકલ કરે છે કે આ રકઅતનો હાલ જોહર પછીની ચાર રક-

મુસ્તહબ છે. *પેલેલી રકઅતમાં ઇખતુલ જોહર અને ખીજ રકઅતમાં કુલ આ અયોહલ કાફેકરન પડે અને તહજજોદની ૧૪ નમાઝ સુનતે મોઅ-

અત સરખો છે. જે મગરેબ પછીની બે રકઅતને પણ તેમાં ગણાશે તો તે આ વાએદામાં દાખલ થશે.

*પણ હનરી મજહબના કાયદા પ્રમાણે એને પણ ઉમા થઈને પડવી બેહતર છે. ખેસીને પડવાથી અડધો સવાબ મળે છે. હા, જે તહજજોદ પછી કે ઇશા પછી થાક લાગતી હોએ તો ખેસી ને પડે પુરો સવાબ મળશે. શા. મો.

૧૪ જુખારી તથા મુસલિમમાં ઇબને અબ્બાસ (રહી)થી રિવાયત કરે છે કે જ્યારે નખી [સલ] તહજજોદની નમાઝ માટે ઉડતા તો આ દોઆ પડતા “અલ્લાહુમ્મ લકલ હમ્દ અન્ત કુએમુસ-સમાવાતે વલ અરહે વ મન શીહીન્ન વ લકલ હમ્દ અન્ત તુરસ-સમાવાતે વલ અરહે વ મન શીહીન્ન વ લકલ હમ્દ. અન્ત મલેકુસ. સમાવાતે વલ અરહે વ મન શીહીન્ન વ લકલ હમ્દ અન્તલ હકકો વ વઅદોકલ હકકો વ લેકાઓક હકકુન વ કવલોક હકકુન વલ જનંતો હકકુન વન નારો હકકુન વન નખીયુના હકકુન વ મોહમ્મદુન હકકુન વસ સાઅતો હકકુન અલ્લાહુમ્મ લક અસલમતો વ બેક આમનતો વ અલેક તવકકલતો વ ઇલેક અનખતો વ બેક ખાસમતો વ ઇલક હાકમતો ફગફેરલી મા કદમતો વ મા અખખરતો વ મા અસરતો વ મા અઅલ-ન્તો વ મા અન્ત અઅલ-મો ખિહી મિન્ની અન્તલ મોકદુમો વ અન્તલ મો-અખખર લાએલાહ ઇલ્લા અન્ત વ લાએલાહ ગેરોક (અર્થ-ઓ અલ્લા સર્વ હમ્દ તારેજ માટે છે તું આસમાનોને અને પૃથ્વિને અને જે એમાં છે તેને કાએમ રાખનાર છે. અને તારેજ માટે સર્વ સ્તુત છે. તું આકાસોનું અને પૃથ્વિનું અને જે એમાં છે તેનું તુર છે. અન્ત તારે માટે તમામ તારીફ છે. તું આસમાનોનો અને જમીનનો અને જે એમાં છે તેના બાદશાહ છે. અને તારેજ માટે સર્વ હમ્દ છે. તું સત્ય છે અને તારો વાયદો સત્ય છે અને તારો દીદાર હકક છે. અને તારું વચન બરહકક છે. અને જનંત હકક છે અને જહનમ હકક છે અને સર્વ નખીયો સત્ય છે અને મોહમ્મદ સત્ય છે. અને કેયામત હકક છે. ઓ અલ્લાહ હું તારે માટે ઇસ્લામ લાવ્યો અને તારાપર વિશ્વાસ લાવ્યો અને તારાપર ભરોસો કીધો અને તારી તરફ રેઝુ થયો. અને તારી મદદથી હું લડ્યો. (દીનના દુશ્મનોની સાથે) અને તને મેં હાકેમ બનાવ્યો તો તું મને બખ્શ. જે મેં આગલ કયું અને જે મેં પાછલ કયું તેને. અને જે મેં છાનું કાધું અને જે મેં જાહેર કાધું તેને અને જેને કે તું મા-

કકદા છે. ૧૫ પેગમ્બરે (સલ) કદી છોડી નથી. અને જો કદી નહીં પડતી તો બાર રકબત દીવસમાં કળ કરતા. અને તહજજોદની નમાજ ચાર રક-અતથી ઓછી સામેત નથી. ૧૬ અને બાર રક-અતથી વધારે પણ સિદ્ધ થઈ નથી. પેગમ્બર (સલ) તહજજોદ પછી વિત્ર પડા કરતા હતા. સુનત એમજ છે. જે કોઈને પોતાપર ભરોસો હોય (કે તે ઉડી શકશે) તે વિત્રને પાછલી રાતમાં તહજજોદ પછી પડે. કેમકે એ ધણું સાફ છે. અને જો ભરોસો નહીં હોય તો ઉંગવા પેહેલાં પડે કે એમાં બચાવ છે. પેગમ્બરે (સલ) કદી તહજજોદને વિત્ર સાથે સાત રકબત પડી છે અને કદી અગયાર અને કદી તેર અને કદી પંદર અને કદી દુગાના દુગાના અને કદી ચાર ચાર રકબત અને કદી સાંમટી એકજ સલામે. અને કદી દરેક દુગાનાને તાળ વોળુ તથા દાતણ કરીને પડી છે.

રાથી વધારે જાણનાર છે. તુંજ આગળ વધારનાર છે અને તુંજ પાછલ પાડનાર છે. તારા સિવાય કોઈ પુજ્ય નથી અને તારા વગર કોઈ માણુદ નથી) અને તહજજોદનો વખત અરબી રાત પછીથી તે છેવટ સુધી છે અને સર્વથી બેહતર વખત પાછલી તેહાઈ રાત છે. અને ઉંગવા પછી થવી અગયનું નથી. પણ ઇમને અગ્યાસ તથા એકરમાનો મત છે કે તેનો વખત એશા પછી છે.

૧૭ અખી ઓમામા (રદી)થી રિવાયત છે કે તમે તહજજોદની નમાજને લાજેમ જાણો કે તે આગલા સારા લોકોના ચલણથી છે અને તમારા પંવરદીગારની નજદીક મરતમો પાસે કરવાનું કારણ છે, અને તમારા ગુન્હોનો કક્કારો છે અને ગુન્હથી રોકનાર છે. અને અયુ હોરૌરા (રદી)થી રિવાયત છે કે નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું “અલલાહ તઆલા રહમ કરે તે પુરૂષ ઉપર કે જે રાતમાં ઉગથી ઉડીને તહજજોદની નમાજ ગુજરે અને પોતાના ધરવાળાઓને જગાડે. ફરી તે નમાજ પડે અને જો નકાર કરે તો તેના ન્હાં ઉપર પાણી છણકે” અને આ પણ ફરમાવ્યું છે “અલલાહ તઆલા રહમ કરે તે સ્ત્રી ઉપર કે જે રાતમાં ઉગથી ઉડે અને નમાજ ગુજરે અને પોતાના પતીને બેદાર કરે. અને જો તે ના પાડે તો તેના ન્હાં ઉપર પાણી છણકે.” આ હદીસો તીરમિજી, અયુ દાઉદ તથા નસાઈમાં છે.

૧૮ પણ આલમગીરીયામાં છે કે ઓછામાં ઓછી બે રકબત છે જેમકે ફતહલ કદીરમાં છે.

અને દરેક દુગાના પછી ઉંગી જતા અને ફરી જંગતાં. અને તહજજોદમાં ધણુંજ ઉભા રહેતા તે એટલા સુધી કે પગ મુખારક સુણી જતા અને ફાટી જતા. કદી ચાર રકબત ગુજરી છે ને તેમાં પેહેલી રકબતમાં સુરા બકર, અને બીજામાં સુરા આલે ઇમરાન, અને ત્રીજામાં સુરા નીસા, અને ચોથીમાં સુરા માએદા પડી છે. અને જેટલું ઉભા રહેતા તેટલોજ રોકુઅ, તેવોજ કોમો, તેવોજ સિજદો અને તેવીજ રીતે જલસો અદા કરતા હતા. અને કદી એકજ રકબતમાં આચારે સુરાને ભેગી કરતા હતા. અને હજરત ઉસમાને [રદ] વિત્રની એક રકબતમાં આખુ કુરઆન શરીફ ખતમ થયું છે પણ મુસ્તહય આ છે કે દરરોજ એટલું પડે કે હંમેશા તે નીબી શકે. મુસ્તહય આ છે કે મહીનામાં એક ખતમ કરે અથવા બે કે ત્રણ કરે. અને ધણા સદાખા સાત રાતમાં ખતમ કરતા હતા. પેહેલી રાતમાં ત્રણ સુરા, બકર, આલે ઇમરાન અને નીસા. બીજી રાતમાં પાંચ સુરા ફરી (ત્રીજી રાતમાં) સાત સુરા. ફરી (ચોથી રાતમાં) નવ સુરા. ફરી (પાંચમી રાતમાં) અગયાર સુરા. ફરી (છઠી રાતમાં) તેર સુરા. ફરી (સાતમી રાતમાં) કુરઆન શરીફના છેવટ સુધી. અને એ ખતમને ફમી બજોકર કહે છે. અને કુરઆન તરતીલથી પડે.

અને મુસ્તહય આ છે કે સુજ્હની નમાજ જમાઅતથી પડીને સુર્યાના પુલંદ થવા સુધી છકરમાં લાગેલો રહે. ફરી બે રકબત નફલ ગુજરે પુરા એક હજજ અને એક ઉમરાનો સવાળ મેળવશે. અને જો ચાર રકબત શર દીવસમાં પડશે તો હકક તઆલા ફરમાવે છે કે આખર દીવસ સુધી હું તેને બસ થમશ. અને એને ઇશરાકની નમાજ કહે છે.

અને બધારે સુર્ય તેજ થાયે તો હલવા પે-

૧ એટલે સુરા બકર, આલે ઇમરાન, નીસા, અને માએદા. (એ સવાપાંચ સીપારા જેટલી થાયે છે)

૨ ફાથી મતલબ સુરા ફાતેહા, મીમથા માએદા, યાથી સુરા યુનોસ બાથી સુરા બની ઇસ્માઇલ, શીનથી સુરા, શોઅરા, વાવથી સુરા વરસાફાત, અને કાફથી સુરા કાફથી તે આખર કુરઆન સુધી.

હેલાં દોહાની આઠ રકઅત^૩ પેગમ્બર (સલ) થી રિવાયત થઈ છે. અને જવાલ પછી જોહરની આગળ ચાર રકઅત નફલ રિવાયત થઈ છે. અને જ્યારે નવું વોળુ કરે (અથવા ગોસલ કરે) તો બે રકઅત તહીયતુલ વોળુ^૪ સુનત છે. અને જ્યારે મસજીદમાં દાખલ થાયે તો બે રકઅત તહીયતુલ મસજીદ^૫ સુનત છે. અને અસર પછીથી તે મગરેબ સુધી અધ્ધાહની યાદમાં મચ્યો રહેવું સુનત છે.

મસલો નફલમાં જમાઅત મકરહ છે^૬ પણ રમજનમાં સુનત છે કે (એશા પછી દરેક રાતે) વીસ રકઅત દસ સલામથી^૭ જમાઅત સાથે અદા કરે. અને દરેક રકઅતમાં દસ આયત પડે

૩ જેમકે ઉમ્મે હાની (રહ)થી યુખારી તથા મુસલીમમાં રિવાયત થઈ છે. અને એક બીજી રિવાયતમાં હજરત આએશા (રહી)થી રિવાયત થઈ છે કે ચાર રકઅત ગુમરતા હતા અને જો ચાહતા તો વધારતા પણ ખરા. એ રિવાયત મુસલેમમાં છે અને અબુ જર (રહ)થી એક રિવાયતમાં બે રકઅત પણ આવેલી છે એને મુસલેમે રિવાયત કરી છે.

૪ દુરે મુતારવાળા તથા આલમગીરી આ દુગાનાને મુસ્તહયમાંથી ગણે છે.

૫ એટલે તહીયતો રખીલ મસાજીદ. કા રણુ કે નમાજથી મતલબ મસજીદની તરફ નહીં પણ ખુદા તઆલાની નજદીકી મેળવવી છે. તહતાવી મસલો જે કોઈ મસજીદમાં દખ્ખેલ થઈને ફરજ કે સુનત શરૂ કરશે તો અહીયતુલ મસજીદ પણ અદા થશે. અસખાલ.

૬ ઇમામની સાથે ચાર માણસનું બેગા થવું મકરહ છે. પણ જે એક બે કે ત્રણ પણ વગર અગ્નને અને વગર ઇકામતે ઇમામની પાછલ મુકતદી ખનશે તો મકરહ નથી. આલમગીરીયા.

૭ મવલાના શાહ અયઝુલ અજજ (રહ) ફરમાવે છે “સહી મરકુ રિવાયતમાં નીમીત ગણતરી આ વેલી નથી. પણ હદીસોમાંના મગફુર શય્દોથી જેમકે રસુલુલ્લાહ (સલ) રમજનમાં જેવી મેહનત (તથા ઇયાદતમાં કેશીશ) કરતા હતા તેવી બીજા કોઈમાં કરતા નહોતા”. જણાયે છે કે તેની ગણતરી ધણી હતી. અને ઇખને શેખાના મોઅનનમાં તથા સોન ને બેહરીમાં ઇખને અખ્યાસ [રહી]થી રિવાયત થયેલી છે કે “રસુલુલ્લાહ (સલ) રમજનમાં વગર જમાઅતે વીસ રકઅત પડતા હતા. પણ

કે જેથી તમામ રમજનમાં દુરઆનનો ખતમ થાયે અને લોકોની સુસ્તીથી એથી કમ કરે નહીં. અને જે લોકોને ખાહેશ હોયે તો પુરી રમજનમાં બે ખતમ ત્રણ ખતમ કે ચાર ખતમ કરે. અને દર ચાર રકઅત પછી ચાર રકઅત જેટલું બેસે અને જીકરમાં લાગેલો રહે” અને એને તરાવિહ કહે છે. અને તરાવિહ પછી જમાઅતથી વિત્ર અદા કરે અને રમજન વગર વિત્ર જમાઅતથી પડવી મકરહ છે.

ઇસ્તેખારાની નમાજ જે કોઈ કામ આવી પડે તો સુનત છે કે ઇસ્તેખારા કરે. વોળુ કરે અને બે રકઅત નફલ પડે અને બે રકઅત પછી ખુદાની હમ્દ અને પેગમ્બર (સલ) ઉપર દોરહ અને આ દોઆ પડે. અલ્લાહુમ્મ હાની અસ્તખીરાક બે હઝમેક વ અસ્ત દેરોક બે ફદરતેક વ અસ્અલોક મિત ફજ—

એ હદીસનો રાવો અબુઅકર બીન શેખાનો દાદો અબુ શેખા છે તેને લાઘે બેહરીએ એ રિવાયતને જમક કાધી છે. અને જુઓ તો અબુઅકર બીન શેખાનો દાદો અબુશેખામાં એટલું બેસ્યાક નથી કે તેની રિવાયત નકામી ઠેરવાયે હાં, જે તેને વિરહ સહી હદીસ હોત તો તેને ઘેરથી કહાડતે. અને આ જે રિવાયત થઈ છે કે “હજરત (સલ) રમજનમાં કે ગેર રમજનમાં અગયાર અઝકતથી વધુ પડતા નહોતા.” તો તેથી મતલબ તહજ્જને દની નમાજ છે કે જે રમજન વગેરેમાં સરખી હતી. અને તેને સલાતુલ લૈલ (રાતની નમાજ) કેહતા હતા. પણ તરાવીહ તો તેથી જુદી છે કે તે તેઓની બોલચાલમાં કેયામે રમજન કેહવાતી હતી જેમકે મુસલીમની હદીસથી જણાય છે. અને યુખારી તથા મુસલીમમાં રિવાયત છે કે “જ્યારે રમજનનો હંલો દહાઈકો આવતો તો હજરત (સલ) રાતમાં જાગતા અને ઘરવાળાઓને જાગાડતા અને કેસીસ કરતાં અને લુંગી મજબુત બાંધતા એટલે (ઇયાદતમાં) ખુબ તૈયાર થતા”

** એમાં કોઈ ખાસ જીકર નીમાએલું નથી જેને જે સાઈ લાગે તે પડે. શા. મો.

૮ જાણુ જેઠાએ કે સારાં કામો જેમકે હજજ, જેહાદ, વગેરેમાં ઇસ્તિખારા કરવું ખુદ ફાસને માટે નથી. પણ તેનાં વખતો નીમવા માટે છે. અને મુસ્તહય છે કે પહેલી રકઅતમાં સૂના કફિરન પડે અને બીજામાં ઇખલાસ પડે. તહતાવી,

લેકલ અજમ, ફ ઈન્ક તકદેરો વ લા અકદેરો વ તઅલમો વ લા આલમો વ અન્ત અલ્લામુલગોયુઅ અલ્લાહુમ્મ ઇન કુન્ન તઅલમો અન્ન હાજલ અમર ખૈર-લી શી દીની વ દુન્યાયા વ આકેઅતે અ-મરી ફ કદદેર હે. વ યસેરેહો લી સુમ્મ ખારેક લી ફીહે વ ઇન્ત તઅલમો અન્નહુ શરફલી શી દાની અવ દુન્યાયા અવઆકેઅ તે અમરી ફ સુનેહો અન્ની વસરેફની અન્હો વકદેર લેખલ ખૈર હેયસો કાન સુમ્મ રેની ખિલી.

તોખાની નમાજ-જો કોઇ ગુન્હાની જાએ તો જોઇએ કે જલદી વોળુ કરીને એ રકઅત ન-માજ પડે અને ઈસ્તીગદાર કરે (અખ્શીશ માગે)

૧ અર્થ—“ઓ અલ્લાહ હું તારા જાણવાને લીધે તારી પાસેથી લલાઇ માંગુ છું, અને તારી શક્તિને લીધે તારાથી [સારાં કામની] શક્તિ માંગુ છું, અને તારા મોટા ફજહને લીધે તારાથી માંગુ છી કફ છું, કારણ કે ખચીત તુ. શક્તિ ધરાવે છે અને હું શક્તિ રાખતો નથી. અને તું જાણે છે હું જાણતો નથી. અને તું પોશીદા વસ્તુઓનો જાણનાર છે ઓ અલ્લાહ જો તું જાણતો હોએ કે આ કામમાં મારે માટે દીનમાં, દુન્યામાં અને મારા કામની આજમમાં બેહતરી છે તો તું તેને મારે માટે ઠેરવ અને તે મને સેદહું કર. ફરી તેમાં મને ખરકત આપ. અને જો તુ જાણતો હોએ કે તે મારે માટે દીનમાં, દુન્યામાં અને મારા કામની આખરમાં ખુરાઇ છે તો તું તેને મારાથી દૂર રાખ અને મને તેનાથી દૂર રાખ અને જ્યાં જેથે મારો લાલ હોએ તે મારે માટે ઠેરવ. ફરી તેથી તું મને ખુશ રાખ.” હોઆ કરતાં “હાજલ અમર” તથા “અન્નહુ,ના (અર્થ) આ કામ તથા તે મારે માટે) શખ્દો બેલતી વેળા પોતાની સતલખને દીઝમાં ખ્યાન રાખે. (આ દો આના કેટલાક શખ્દો મિસ્કાત તથા સહામાં આ વેલા શખ્દોથી જુદા છે પણ તે શખ્દો ઇબને હિખ્યાન ઇબને અબી શેયા અને બજ્જરમાં છે વાંચો [હિસને હસીન].

૨ ઈસ્તીગદારના શખ્દો હદીસ શરીફમાં આવી રીતે છે “અસ્તગફેરેલ્લાહ-લલજ લાએલાહ હલ્લા હોખલ હેયુઝ કૈયુમો વ અતુમો ઇલૈહે”. ત્રણવાર કે પાંચવાર. (ફરી) અલ્લાહુમ્મ મગફેરતોક

અને તે ગુન્હાથી પરતાવો [તોખા] કરે. ગુન્હાલા પર અફસોસ કરે અને આઈન્દા મારે પાકો વિચાર બાધે કે ફરી હું એ કામ ફરીશ નહીં.

હાજતની નમાજ જો કોઇ ગરબ આગળ આવે તો વોળુ કરીને એ રકઅત નમાજ પડે અને ખુદાની હમ્દ તથા હજરત (સલ) ઉપર દોરફ પડીને આ દોઆ પડે. લાએલાહ ઇલ્લાહુલ હલી મુલ કરીમ સુખ્હાનલ્લાહે રખીલ અરશિલ અજમ અલમમ્દો લિલ્લાહે રખીલ આલ-મીન અસઅલોક મુજેબાતે રહમતેક વ અ જાએમે મગફેરતેક વલ ગનીમત મિન કુલ્લે ખીરીન વલ ઇસમતે મિન કુલ્લે જન્મીન વશસલામત મિન કુલ્લે ઇસમિન લા તદઅ લી જન્મ' ઇલ્લા મફરતહુ વ લા હમ્મ' ઇલ્લાહ ફરજતહુ વ લા દૈન ઇલ્લાકદમતહુ વ લા હાજતમ મિન હવાએજ્જદ દુન્યા વ લ આ ખેરતે હેય લક રેદ' ઇલ્લા કદતહા યા અરહમર રાહેમીન. ૩

અવસઓ મિન જોતુખી વ રહમતોક અરબ્બ દાન્દી મિન અમલી” ત્રણવાર (ફરી) “અલ્લાહુમ્મ ઇન્નીઅ તુમો ઇલૈક મિનહાજલ ગનીમતે લા અરજેઓ ઇલૈહા અખદ” (અર્થ-હું ખુદા તઆલાથી અખ-શીશ માંગુ છું કે જેના વગર કોઇ પુજ્ય નથી. જે જવતો છે. અદોખરત કરનાર છે. અને હું તેના તરફ વળું છું ઓ અલ્લા તારી અખ્શીશ મારા ગુન્હોથી વધારે સમાસ કરનાર છે અને તારી કૃપા મારે નજદીક મારા કામથી વધારે આશા વાળી છે. ઓ અલ્લાહ હું આખતથી તારા તરફ વળું છું. હું તેના તરફ કદી ફરી જમ્દશ નહીં) હિસને હસીન.

૩ અર્થ જાહેલાહ નાગાઇ કરનાર કરમ કરનાર સિવાય કોઇ પુજ્ય નથી અલ્લાહ મોટા અરસના પરવરદીગારને પવિત્રતાઇ છે. સર્વ સ્તુતિ અલ્લાહ સર્વ જગતના પરવરદીગાર માટે છે હું તારાથી એવા કામોની માંગણી કરું છું કે જે તારી કપાના શરણ થાએ. અને એવા ચલણને કે જે તારી અખ્શીશને લાજેમ કરનાર થાએ અને દરેક નેકાથી ગનીમતની, અને દરેક ગુન્હાથી બચાવની, અને દરેક ખુરાં કામથી સલામતીની (માંગણી કરું છું) તું મારા કોઇ પણ પાપને અખ્શયા વગર, અને કોઇ પણ ગમને ટાળ્યા વગર, અને કોઇ પણ

તસખીહની નમાજ સલાતુંતસખીહ^૪એ સર્વ^૫ શુન્દ નાના મોટાની ભુલથી કે જાણી બુજીને રીધેલાની, જાહેરમાં કે પોશીદા કીધેલાની અપશીસ માટે છે. હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે હજરત પેગમ્બરે (સલ) પોતાના ચીચા અબ્બાસ (રદ ને ચાર રકઅત^૫ શીખવી હતી દરેક રકઅતમાં કિરાઅત પછી પંદર વાર સુખ્હાનહાહે વલ હમ્ । લિલ્લાહે વ લાએલાહ ઇલ્લાહાહે વલ્લાહે અકબર પડે અને રોકુઅમાં (રોકુની તસખીહ પછી) દસ વાર. અને કોમામાં રખ્ખના લકલે હમ્દ બાદ દસ વાર. અને સિજ્દામાં (સિજ્દાની તસખીહ પછી) દસ વાર. અને જલસામાં દસ વાર અને બીજા સિજ્દામાં દસ વાર અને બીજા સિજ્દા પછી બેસીને^૬ દસ વા

દેણને અદા કર્યા વગર, અને કાંઈપણ દુન્યા તથા આખેરતની હાજતોમાંની હાજતને કે જેથી^૭ તું રજી હોએ તેને આપ્યા વગર રાખવા નહીં આ કૃપા કરનારાઓથી વધુ કૃપા કરતાં શા. મો.

૪ ઇમામ કુતનીએ કહ્યું છે કે સુરતોની ફજલતમાં જે [હદીસો] આવેલી છે તે સર્વમાં વધારે સહી સુરા ઇખલાસની ફજલત છે. અને નમાજની ફજલતમાં જે આવેલી છે તે સર્વમાં વધારે સહીસલાતુત તસખીહની ફજલત છે. સલાતે તસખીહની રિવાયત અબુદાઉદ નિરમીજી, ઇમને માજી અને હકીમ વગેરેએ ફરી છે અબુદુલ્લાહ બીન મોબારક (રહ) કહે છે કે સલાતે તસખીહ એક પસંદ કરવા લાએક પામ છે. દરેક વખત એની આદત રાખવી જોઈએ અને એથી ગફૂલત કરવા જોઈએ નહીં. અને તેવાગુ પોતે પણ એને હંમેશ પડતા હતા. હિરજે સમીન.

૫ દીવસના હોએ કે રાતમાં હોએ, અને દીવસના સુર્ય નમવા પછી અને જોહર પેહલાં જોહતર છે અને અબુદુલ્લાહ બીન ઓમર (રહી) ની રિવાયતમાં છે કે રસુલુલ્લાહે (સલ), ફરમાવ્યું છે. “જ્યારે સુર્ય નમે તો ઉભો થા.” ઇત્ય અને જુમઅને દીવસે સુર્ય નમવા પછી અફજલ છે. કારણ કે અબુદુલ્લાહ બીન અબ્બાસ એ વખતે પડતા હતા

૬ ક્રતાવા આલમગીરીયામાં મુલતકતથી (સલાતે તસખી પડવાની રીત આવી રીતે) લાવેલી છે કે “તકબીર કહીને સના પડે તે પછી સુમહાનલ દ્વાહે વહ હમ્દો લિલ્લાહે વ લાએલાહ ઇલ્લાહાહે વલ્લા અકબર પંદર વાર પડે તે પછી

૨૭. તો દરેક રકઅતમાં પંચાતેરવાર અને ચાર રકઅતમાં ત્રણસોવાર પડે જે થઈ શકે તો એ નમાજ દરરોજ પડા કરે અને નહીં તો સપ્તામાં એકવાર અને નહીં તો મહીનામાં એકવાર અને નહીં તો વર્ષમાં એકવાર અને નહીં તો તમામ ઓમરમાં એકવાર પડે અને જોહતર આ છે કે ચારે રકઅતમાં મેસખ્ખલાતમાંની ચાર સુરતો^૮ પડે. અને મેસખ્ખલાત સાત સુરતો છે સુરા બની ઇસાઈલ, સુરા હદીદ, સુરા હશર, સુરા સફ, સુરા જોમોઆ સુરા તગાથુન. અને સુરા આલા.

અહીંએ પરીને (સુરા ફાતેલા (અલ હમ્દો) તથા બીજી કોઈ સુરા પડે. ફરી મજકુર તસખીહને દસ વાર કહે અને રોકુઅમાં દસવાર કહે. કોમામાં દસવાર દરેક સિજ્દામાં દસવાર. જલસામાં દસવાર કહે” કાંઈ છાતું નથી કે હનશીયોની નજદીક અબુદુલ્લાહ બીન મોબારક (રહ)ની રિવાયતથી સામેત થયેલી આ રીત પ્રમાણે પણ દરેક રકઅતમાં બીજા સિજ્દા પછી બેસી નહીં પડવા છતાં મજકુર તસખીહ પંચોતેર થાએ છે. તો બંને રીતે રિવાયત થઈ છે.

૧૦ તિરમીજીમાં અબુદુલ્લાહ બીન મોબારક [રહ]થી રિવાયત થઈ છે કે અબુદુલ્લાહ બીન મોબારક દરેકઅતમાં કિરાઅત પેહલાં પંદર પંદર વાર અને કિરાઅત પછી દસવાર કહેતા હતા અને બીજા સિજ્દા પછી બેસીને તસખીહ કહેતા નહોતા અને આફી(ની તસખીહ તો) જેમ વણ્ણિ તેજ પ્રમાણે છે. સુમ્મકીએ (રહ) કહ્યું છે કે આ બેદને જોઈએ કે કદી ઇમને અબ્બાસની હદીસ ઉપર અમલ કરે. અને કદી ઇમનુલ મોબારકના અમલ પ્રમાણે અમલ કરે. અને વળ્ણએકુન નબીમા છે કે હનશી મશાએખોને આજ પસંદ છે અને ઇમામ જોળલીએ (રહ) અહયામાં ઇમનુલ મોબારકના અમલને અહસન (ધણા સારો) કહ્યો છે. અને ઇમનુલ મોબારક (રહ)થી પુછાયું કે જો આ નમાજમાં સહેા થાએ તો સહેાના સિજ્દામાં મજકુર તસખીહ કહે કે નહીં? તેવણે કહ્યું કે નહીં કેમકે આ નમાજમાં માત્ર ત્રણસોજ તસખીહ આવેલી છે. હિરજે સમીન. તથા તફરીહુલ કોલુખ.

૮ અને અબુદુલ્લાહ બીન અબ્બાસ (રહી) થી આ ચાર સુરતો રિવાયત થઈ છે. અને એપર અમલ કરવો સહેલો છે. [૧] અલહાકો (૨) વલ અસરે (૩) કુત્રયા (૪) અને સુરા ઇખલાસ અને બીજી એક રિવાયતમાં છે (૧) ઇમા જુલજેલત (૨) વલ આદેયા (૩) ઇમા જાઅ અન (૪) ઇખલાસ. હિરજે સમીન.

અહલુની નમાજ^૯ જ્યારે સુર્ય અહલુ થાએ તો સુનંત છે કે જુમઆનો ઇમામ^{૧૦} બે રકઅત નમાજ પઢાવે^{૧૧} અને દરેક રકઅતમાં બીજી નમાજોની જેમ એક રોકુઅ કરે^{૧૨} અને આહીસ્તાથી ઘણી લાંબી કેરાઅત પડે અને સાહેબેન [રહ]ની નજદીક જોરથી કેરાઅત પડે. અને નમાજ પછી જીકમાં લાગેલા રહે. અને જોજમાઅત નહીં થાએ તો એટલો પડે બે રકઅત અથવા ચાર રકઅત. એવીજ રીતે ચંદ્રઅહલુમાં^{૧૩} ઘણા અંધારામાં, તોફાની વાયુમાં, ધરતીકંપમાં અને એના જેવી બીજી કંઈ બાબતમાં પડે.

વરસાદ માંગવું વરસાદ માંગવા માટે કદી રસુલુલ્લાહે (સલ) માત્ર દોઆ કરી છે અને કદી જુમઆના ખુતબામાં દોઆ કરી છે. અને ઓમર (રહી) ધરતીરકા (પાણી માંગવા) માટે નીકળેલા અને ફકત ધરતીગફાર કાંઘેલી. એજ માટે ઇમામ આનમ (રહ)ની નજદીક ધરતીરકામાં નમાજ સુનંત મોઅકકદા નથી. એટલુંજ નહીં પણ તેવણે કહ્યું છે કે ધરતીરકા તે દોઆ અને ધરતીગફાર છે. અને જો નમાજ પડે તો એકલા એકલા પડે પણ નથી (સલ)થી સહી રિવાયતથી ધરતીરકામાં જમાઅ તથી નમાજ સાળેત થઈ છે. એજ માટે ઇમામ અબુયુસેફ તથા મોહમ્મદ તથા ઘણા આલમાએએ કહ્યું છે કે મુસલમાનોની જમાઅત સાથે ઇમા

૯ આ નમાજ વગર વાંધે સુનંત છે. યુરહાન અને આ નમાજમાં હનરીયો તથા માલેકીયોની નજદીક ખુતબો પડે નહીં. અને શાફેઈની નજદીક નમાજ પછી ખુતબો પણ પડે. યુરહાન-

૧૦ તેના વગર બીજો કોઈ પઢાવે નહીં. અને શાફેઈ તથા માલેક (રહ)ની નજદીક જુમઆના ઇમામ સિવાય બીજો કોઈને પણ દુરસ્ત છે જેમ બીજી નમાજોની ઇમામત. યુરહાન.

૧૧ આ ઓછામાં ઓછાનું બયાન છે અને ચાર રકઅત તથા તેથી વધુ પણ દુરસ્ત છે દુરે મુખતાર.

૧૨ અને ઇમામ શાફેઈ [રહ]ની નજદીક દરેક રકઅતમાં બે રોકુઅ છે. તહતાવી.

૧૩ એટલે આ હાલતોમાં એકલાં એકલાં ઘરમાં નમાજ યુગ્મરે કારણ કે રાતને વખતે મુમેનોનું જુમઆ મસજીદમાં ભેગા થવું અડચણ તથા તકલીફનું કારણ છે.

મ હદગાહમાં જાએ^{૧૪} અને કાફેરાને સાથે થાએ નહીં. અને ઇમામ જમાઅતને બે રકઅત નમાજ પઢાવે અને કેરાઅત જોરથી પડે^{૧૫} અને નમાજ પછી ઇદની જેમ બે ખુતબા પડે^{૧૬} અને ધરતી ગફાર કરે (અખશીસ માંગે) અને ધરતીરકા

૧૪ અને મુસ્તહય છે કે લોકો હદગાહમાં નીકળવા પેહેલાં ગુન્હોથી પરતાવો (તોખા) કરે. અને ખેરાત કરે અને ત્રણ રોજ સાથે રોજ રાખે અને એથે દીવસે રોજો રાખીને ચાલતાં ઘે. ઇડાં કપડાં કે પુરાના થીંગણાવાળા વગર શણગારના પેહેરીને તવાજો, નરમાઈ તથા આજોજની સાથે ન. ચી ડોકીએ ખુદા ઉપર સારો ભરોસો રાખી દોઆ કયુલ થવાની પુરતી આશા રાખી હદગાહ માં અથવા જંગલમાં વગર મીનખરે ત્રણ દીવસ સુધી જાએ. જઈકોને; વૃંધોને, દીનના ખુજુરગોને વિશેષ કરી સાદાતો, સોલહા, અને એલમા પ-હરેજગારોને સાથે લઈ જાએ અને તેઓની બર-કતથી [તેઓના વસીલાથી] ખુદા તઆલા પાસે માંગણી કરે. વળાએપ્રુન નથી. વગેરે અને ઇમામ પોતે પણ સાથે જાએ અને જો લોકોને હુકમ કરે પોતે નહીં જાએ તોએ જાએજ છે અને દુધ પીતા બાળકો તેઓની માથી તથા દુધ પીતા પશુના બચ્ચાઓને તેઓની માથી બુદા કરે અને પશુઓને પણ સાથે ત્રણ જાએ દુરે મુખતાર વગેરે અને ધરતીરકા માટે આ શરત છે કે ઘણીજ જરૂરત હોએ. એટલે હથેલી જેટલું આકાશમાં વાદળું હોએ નહીં અને પાણી માંગનારાઓ માટે નદીયો નહેરો, અને કુવાઓ પોતાના પાણી પીવા તથા તેઓના જનાવરોને પાણી પીવાના હોએ નહીં અને જો હોએ તો પુર પડે તેટલું હોએ નહીં અને નહીં તો પાણી માંગવું દુરસ્ત નથી. આલમગીનીયા વગેરે.

૧૫ એક રિવાયતમાં પેહેલી રકઅતમાં સુગ ફાતેહા પછી સુરા કાફ અને બીજીમાં સુરા કમર પડે અને બીજી રિવાયતમાં તે વાલ મોફરસલમાંની કાઈપણ બે સુરા પડે. વળાએપ્રુન નથી. અને હિદયાની શરહ એનીમાં તથા જમ્હેર રમુજમાં સમ્મેહિસ માં તથા હલઅતાને અફજલ કહી છે.

૧ અને જો એક ખુતબો પડે તોપણ દુરસ્ત છે. મુજમરાત અને ધરતીરકાના ખુતબામાં આ શખ્દો રિવાયતમાં આવેલા છે. ‘અલહમ્દો લીલ્લાહે રખ્મલ આલમીન અરહમાનિ-રહીમે માલીકે યવમિ-દ્દોનલાએલાહ ઇલ્લ-લ્લાહો યફઅલો મા યોરીદો અલ્લાહુમ્ અન્ત-લ્લાહો લાએલાક ઇલ્લા અન્તલ ગનીયો વ નહનુલ ફાકરા અન-

ની દોઆ^૨ હદીસ શરીફમાં આવેલી તે પડે.
અલ્લાહુમ્મ-સદેના ગેયસાંન મોગીસાંન મરીયાંન
મે.રીઅંન નાફેઅંનગેર દારીન આજેલનગેર આ
જેલીન રાએસાંન મોમરેઅન નખાતે અલ્લા
હુમ્મ-સકે એબદક વ બહાએમક વ અન
જેલ રહમતક વ અહયે બલદકલ મૈયેત,^૩ ૩
અને એના જેવી બીજી કોઇ (દોઆ) પડે. અને
ઇમામ પોતાની આદરને ફેરવે^૪ લોકો ફેરવે નહાં.

જેલ અલેનલ ગૈસ વજઅલ મા અન્જલત
અલેના કુવતવ વ બલાગન ઇલા હીન” મીશકાત
[અર્થ—સર્વ તારીફ અલ્લાહને માટે છે જે સર્વ
જહાનનો પાલનાર, મેહેરબાન, રહમ કર્તા, ઇન
સાફના દીવસનો માલેક છે અલ્લાહ સિવાઇ કોઇ
પુજ્ય નથી. જે તે ધારે છે તે કરે છે. એ
ખુદા તુંજ અલ્લાહ છે. તું ગતી (ખેપરવા))
સિવાઇ કોઇ પુજ્ય નથી અને અમો ફકીર
[ગરજવાન] છીએ તું અમારાપર વરસાદ વરસાવ
અને જે તું અમારાપર વરસાવે તેને શક્તિ અને
એક (લાંબા)વખત સુધી પોહોચાડનાર કરે) અને
જમીન ઉપર ઊભો રહીને કમાન ઉપર કે તલવાર
ઉપર કે લાકડી ઉપર ટેકો દઇને ખુનખો પડે,
મીન્યર ઉપર નહીં. શરહ મુન્યા.

૨ હજરત (સલ) આ દોઆમાં એટલો
હાથ ઉપાડતા હતા કે હજરત [સલ] ની બગલ
પ્રગટ થતી.

૩ અર્થ આ અલ્લાહ તું અમને ફરીયાદે પોહોં-
ચનાર,ભાવતો, સુકાળવા, લામકારક, વરસાદ વરસાવ
વેલેલો મોહું કે વાર લગાડનાર નહી, જડી ખુરી
ધણી ઉગાવનાર, આ અલ્લાહ તાગ બંદાઓને અને
તા ૧ દોરોને પાણી પા. અને તારી રહમત ઉતાર
અને તારા મુઝદા દેશને જીવતો કર. શા. મો.

૪ ખુતબાથી કેટલુંક પડા પછી. મુજમરાત.
અને તોલફમાં છે કે જ્યારે ઇમામ ખુતબાથી
ફરેગ થાયે તો લોકોથી પીટ ફેરવી કાબજાને
મ્હોં કરીને આદર ડેરવે. ફરી ઊભા રહીને ઇસ્તી
સકાની દોઆ પડે. પણ લોકો બેઠેલા રહે. અને
આદર ફેરવવાની રીત આ છે કે જો તે ગેળ હે એ
તો સીધી તરફને ડાબે તરફ અને ડાબી તરફને
સીધે તરફ ફેરવે. અને જો તે ચોખુટ હોએ તો
નીચેની બાજુને ઉપર અને ઉપરની બાજુને નીચે
ફેરવે. કાફી મોહીત. સેરાજે વલ્લાજ. અને શરહ
હિસને હસીન તથા સેરાતે મુસ્તકીમમાં છે કે તેના
ડાબા તરફના નીચેના કિનારાને જમણા હાથમાં
અને જમણા તરફના નીચેના કિનારાને ડાબા

મસલો. નફલ નમાજ શરૂ કાધેથી^૫ વાજે
બ થાય છે જો ફાસેદ કંશે તો બે રકઅત કબ્બ
કરે^૬ અને ઇમાણ અથુ યુસોફ [રહ]ની નજદીક
જો ચાર રકઅતની નૈયત કરી હશે અને પેહેલાં
કાએદથી પ્રથમ ફાસેદ કરી હશે તો ચાર રકઅ-
ત કબ્બ કરે.^૭ અને જો ચાર રકઅત નફલ ગુળ
રે અને ચાર રકઅતમાં કેરાઅત છોડી છે. અથવા
પાછલા દુગાનામાંથી ફક્ત એક રકઅતમાં કેરા-
અત હું તેમાં પણ એવોજ મતફેર છે (ઇમામ અથુ
યુસોફની નજદીક ચાર રકઅત કબ્બ કરે) અને
જો ફક્ત આગળા દુગાનાની બે રકઅતમાં કેરાઅત
પડી અથવા ફક્ત આખરની બે રકઅતમાં પડી અ
થવા આગળા દુગાનામાંથી એક રકઅતમાં કેરાઅ
ત છોડી અથવા પાછલા દુગાનામાંથી એક રકઅ
તમાં કેરાઅત છોડી આ ચારે સુરતમાં એકેમતે
બે રકઅત કબ્બ કરે. અને જો આગલી બે રકઅત
માંની એક રકઅતમાં કેરાઅત કરી બીજા કંઇમાં
કેરાઅત કરી નથી. અથવા આગળા દુગાનામાંથી
એકમાં અને પાછલા દુગાનામાંથી એકમાં કેરાઅ

હાથમાં પકડીને પીટની પાછળ સીધા ફેરવે કે
જેથી જમણા હાથમાં પકડેલો કિનારો જમણે
બાંધે અને ડાબે હાથે પકડેલો કિનારો ડાબે બાંધે
આવે. ફરી જમણો ડાબો, તથા નીચેનો ઉપરનો
(સર્વ) ફેરવાઇ જશે.

૫ એટલે તકબીરે તહરીમાથી તથા નફલના
વિચારથી ત્રીજી રકઅત માટે ઉભા રેલગથી. પણ
જો ફરજ પડનાર પાછલ નફલની નૈયતથી શરૂ
કાધી હશે ફરી નફલને છોડીને વખનનુ ફરજ યાદ
આવ્યાથી તે ફરજને શરૂ કર્યું હશે તો નફલની
કબ્બ લાજેમ થશે નહીં. ફુરે^૮ મુખ્તાર.

૬ અગર જો ચાર રકઅતની નૈયત કાધી
હશે અને પેહેલા કાએદા પેહેલાં કે પછી તેને
ફસેદ કાધી હશે (કબ્બ બેનીજ કરે). ફન્જ

૭ અને જો ચાર રકઅતવાળીમાં પેહેલો કાએ
દો કરીને સલામ ફેરવશે તો કંઇની કબ્બ લાગુ પડશે
નહીં તંફેનની નજદીક પણ ઇમામ અથુ યુસોફ
(રહ)ની નજદીક બે રકઅત કબ્બ કરે. આલમગી-
રીયા. મસલો. અમરા ઇમામોએ ઇતેફાક કર્યો
છે કે ફક્ત નફલની નૈયતથી નફલ શરૂ કાધાથી
બે રકઅત લાજેમ થાયે છે અને જો ચાર રકઅત
ની નૈયત કાધી હશે તો તેમાં ઇખ્તેલાફ છે.
તરફેનની નજદીક બે રકઅત લાજેમ થાયે છે
અને ઇમામ અથુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક ચાર રકઅત
આલમગીરીયા.

ત પડી તો આ બે સુરતમાં ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ની નજદીક બે રકઅત કળ કરે. અને શેખેન (૨૬)ની નજદીક ચાર રકઅત કળ કરે. ૫ અને

૮ કર્તાએ બે ચાર રકઅતની કેરાઅત વિષે વર્ણુ છે તેની પંદર સુરતો નીચળી શકે છે તે નીચેના પ્રકારથી કરી રીતે સમજાશે. બે કોઠામાં ક બે કેરાઅતની નશાન છે અને ક બે બાળી નહીં પડતાની નીચળી છે.

તા.	પહેલાં રકઅત	બીજી રકઅત	ત્રીજી રકઅત	ચોથી રકઅત	આ ત્રણ સુરતોમાં તરફેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.
૧	ખ	ખ	ખ	ખ	પાંચ બેની
૨	ખ	ખ	ક	ખ	પાંચ બેની
૩	ખ	ખ	ખ	ક	પાંચ બેની
૪	ક	ક	ખ	ખ	પાંચ બેની
૫	ખ	ખ	ક	ક	પાંચ બેની
૬	ખ	ક	ક	ક	પાંચ બેની
૭	ક	ખ	ક	ક	પાંચ બેની
૮	ક	ક	ખ	ક	પાંચ બેની
૯	ક	ક	ક	ખ	પાંચ બેની

આ નવ સુરતોમાં બેની કળ કરવી જોઈએ અપર કતવો છે. દરેક મુખતાર.

૧૦	ક	ખ	ખ	ખ	આ ૭ સુરતોમાં શેખેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.
૧૧	ખ	ક	ખ	ખ	આ ૭ સુરતોમાં શેખેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.
૧૨	ક	ખ	ક	ખ	આ ૭ સુરતોમાં શેખેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.
૧૩	ખ	ક	ખ	ક	આ ૭ સુરતોમાં શેખેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.
૧૪	ક	ખ	ખ	ક	આ ૭ સુરતોમાં શેખેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.
૧૫	ખ	ક	ખ	ખ	આ ૭ સુરતોમાં શેખેન કેટલી હશે તેની હદીશ તથા અલ્લાહની નજદીક આગળી કળ કરે.

આ ૭ સુરતોમાં ચારની કળ કરવી જોઈએ એ પર કતવો છે, દરેક મુખતાર.

આગળો કાગેદો છોડવાથી ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ની નજદીક નમાજ પાતેલ થાય છે અને શેખેન [૨૬]ની નજદીક પાતેલ થતી નથી. પણ બે ભુલ થી છોડો હશે તો સહેનો સિજદા લાગેમ થશે.

મસલો બે કોઠા સ્ત્રીએ નજર [માનતા] કરી કે કાલે નફલ નમાજ પડીશ. અથવા રોજે રાખીશ તે દૂરી હેજ આવ્યું તો કળ લાગેમ થશે.

મસલો નફલ નમાજ વગર ઉજરે ઉભા રહેવાની શક્તિ હોવા છતાં બેસીને પડવી દુરસ્ત છે. પણ વગર ઉજરે બેસીને પડવાનો સ વાળ એક દરજ્જે અને ઉભા થઈને પડવાનો બે દરજ્જા છે. અને બે ઉભા રહીને શરૂ કરી અને બેસીને પુરી કરી તો પણ દુરસ્ત છે. પણ એમ કરવું થાકતા ઉજર વગર મકરૂહ છે. અને નફલ માં થાકને લીધે હીવાલ ઉપર કે લાકડાં ઉપર ટેકા લગાડવો પણ દુરસ્ત છે.

મસલો શેહેરથી બહાર ઘોડા ઉપર કે ઉંઝ ઉપર ૮ કે બીજા કોઈ જનાવર ઉપર નફલ જુબરવી દુરસ્ત છે. ૧૦ કોઈ પણ તરફ તેની સવારીનું મહો હોય ૧૫ મિનુટ રોકાવે અને સિજદાને ઇશારાથી કરે.

આ પંદર સુરતોનો અનુક્રમ કર્તાના બયાન પ્રમાણે છે. નહીં તો બીજી રીકદની કીનાબોમાં એનો અનુક્રમ ભુલી રીતે છે. આ મો

૬ તો પગે ચાલતાં દુરસ્ત નથી. એવીજ રીતે તરનારને તરતી વેળા દુરસ્ત નથી. તહતાવી.

૧૦ નફલ તથા સુન્નત ગેર મોઅકકદાને વગર કોઈ ઉજરે પણ દુરસ્ત છે. અને ઉજરની સાથે સર્વ નમાજોમાં દુરસ્ત છે. જનમેએ રમુજ. (આથી જણાએ છે કે મદીના શરીફને રસતે અથવા કોઈ બીજા જગ્યા ખર્જાયોની કે ચોરોની કે લુટારાઓની બીહીક હોય તો ફરજ નમાજને પણ સવારી પર પડવી દુરસ્ત છે.)

૧૧ અમારી નજદીક એ સુન્નતમાં કિબલાને મહો કરવું શરત નથી નતો તહરીમાની શરમાં અને ન તેના બાકી રહેવામાં. જનમેએ રમુજ.

મસલો ચાલુ હોડીમાં (કે દરયામાં ઉભેલી મોજ પાતીમાં) બેસીને નમાજ જુબરવી કે યામની શક્તિ હોવા છતાં કેરાઅતની સાથે ઇમામ અલ્લાહની નજદીક દુરસ્ત છે અને સાહેબેન [૨૬]ની નજદીક દુરસ્ત નથી અને વગર ચાલુમાં એકે મતે દુરસ્ત નથી. આલમગીરીયા. **મસલો** બે ઉભા નમાજ પડે તો માથું ફરે છે તો બેસીને નમાજ

મસલો જે નમાજ ઘોડા ઉપર શરૂ કરી અને ફરી ઉતરી પડ્યો તો તેજ નમાજને રોકુઅ અને સિજદો કરીને પુરી કરે અને ઇમામ અલ્લુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક નવેસરથી નમાજ પડે. અને જે જમીન ઉપર નમાજ શરૂ કરી અને ફરી સવાર થયો તો તેની નમાજ એકમતે ખાતેલ થશે નવેસરથી પડે

ફસલ ૧૬

જે કોઈ સિજદાની આયતને ૧૨ પડે અથવા સાંભળે ૧૩ અગરજો સાંભળવાનો વિચાર કર્યો

ગુન્નરે એ પર ફક્ત મા છે. આલમગીરીયા મસલો હોડીમાં નમાજ શરૂ કરતી વેળા િજલાને મ્હોં કરયું જરૂરનું છે અને નમાજ વચ્ચે જે તન્ક હોડી ફરે તે તરફ મ્હોં ફેરવે. અને જે મ્હોં ફેરવવાની શક્તિ હોવા છતાં નહીં ફેરવશે તો ફરસ્ત નથી. આલમગીરીયા. **મસલો** જે બની શકે તો હોડીથી બહાર આવીને ફરજ નમાજ ગુન્નરવી મુસ્તહય છે. આલમગીરીયા. **મસલો** બલગાડી જે જોડાએલી હોએ ફરી તે ચાલુ હોએ કે નહો એ તેનો હુકમ સવારીનો છે અને વગર જોડે ઉભેલીનો હુકમ તખતનો છે આલમગીરીયા. દુરે મુખતાર. અને ઘોડાની ગાડીનો હુકમ પણ એવોજ સમજવો જોઈએ.

૧૨ અથવા આયતનો વધુ ભાગ, સિજદાના શબ્દ શહીત પડે. અને જે ફક્ત સિજદાનો શબ્દ પડશે તો સિજદો નહીં કરે. પણ જે (સુગ અલ કમા) વસત્તેદ કહે અને વકતરેય નહીં કહે તોએ સિજદો કરે. આલમગીરીયા. તહતવી.

૧૩ પણ તે સાંભળનારમાં તેપર નમાજ વાજેય થવાની લાએકાત થવી શરત છે જેમકે બે વોળુ હોએ અથવા ગોસલની હાજતવાળો હોએ. ત્યારે કાફેર બાળક, ગાંડો હેજવાળી તથા નિફાસવાળી ઉપર (નમાજ ફરજ થવાની લાએકાત નહોવાને લીધે) સિજદો વાજેય થશે નહીં પોતે પડશે અથવા બીજાથી સાંભળશે દુરે મુખતાર અને જે દસ દીવસથી કમમાં હેજ સુકાયું હોય અને ચાલીશ દીવસથી આજમાં નિફાસ સુકાયું હોએ ને પડે અથવા સાંભળે તો પણ વાજેય થશે નહીં આલમગીરીયા. અને વળી એ લોડો એટલે કાફેર બાળક વગેરેથી બાંને કોઈ મુસલમાન અકિલ બાલેગ સાંભળશે તેપર વાજેય થશે. અને જે બે વોળુ કે ગોસલની હાજતવાળો પડશે અથવા સાંભળશે તો સિજદો વાજેય થશે.

ન હોએ તોએ તે પર તિલાવતનો સિજદો ૧૪ વાજેય છે ૧૫

મસલો ઇમામના પડવાથી અગર જે તે આહીસ્તા પડ્યો હોએ, મુકતદી ઉપર ૧૬ સિજદો વાજેય થશે અને મુકતદીના પડવાથી ૧૭ જે માલુસ નમાજમાં નહોએ ને સાંભળે તેપર વાજેય થાએ છે તે સિવાઈ કોઈપર વાજેય થશે નહીં. અને જે કોઈ માલુસે રોકુઅમાં કે સિજદામાં કે કામામાં કે જલસામાં સિજદાની આયત પડી હોએ તો એવી રીતે કોઈપર સિજદો વાજેય થશે નહીં

મસલો જે કોઈ માલુસ નમાજમાં નહોએ ને સિજદાની આયત પડે અને કોઈ નમાજ સાંભળે તો નમાજ પછી સિજદો કરે, અને જે તે નમાજમાં સિજદો કરશે તો તે ગણતરીમાં આ વશે નહીં તેમ નમાજ પણ ખાતેલ થશે નહીં.

મસલો જે ઇમામે સિજદાની આયત પડી અને કોઈ નમાજથી બહારવાળાએ તેને સાંભળી ફરી તે તે ઇમામનો મુકતદી બન્યો તો જે ઇમામના સિજદો કર્યા પેહેલાં મુકતદી થયો છે તો તે ઇમામની સાથે સિજદો કરે અને જે સિજદો કર્યા પછી તેજ રકઅતમાં દાખલ થયો છે તો બીલકુલ સિજદો કરે નહીં. અને

૧૪ તિલાવતના સિજદા હનરી મજહબનાં ઇમામોની નજદીક વાજેય છે. અને ઇમામ શાફે ઇ તથા માલેક (રહ)ની નજદીક સુનત છે અને કુલ્લે સિજદા ચઢે છે. હનરી મજહબ પ્રમાણે સુરા હજમમાંનો પેહેલો સિજદો છે અને ઇમામ શાફેઈ (રહ)ના નજદીક સુરા હજમાં બે સિજદા છે. અને હનરી મજહબમાં સુરા સાદમાં નો સિજદો વાજેય છે. પણ સાફેઈની નજદીક તે મુસ્તહય છે ગા. મો.

૧૫ ફોતુગરામ કે બીજા કોઈ ચંતરમાં સિજદાની આયત ઉતારવાથી કે તેના સાંભળવાથી તથા સિજદાની આયત પઢીના બોલવાને સાંભળવાથી વાજેય થશે નહીં જેમકે એ મરાકાશ ફલાહ તથા દુરે મુખતારથી સમજાએ છે. ગા. મો.

૧૬ અગર જે તે મુકતદીએ સાંભળે ન હાએ. અને મુકતદી સિવાઈ બીજા ઉપર જે તેણે સાંભળે દશી તો વાજેય છે, આલમગીરીયા.

૧૭ એવીજ રીતે જે ઇમામ અથવા એકલો નમાજ પડનારો રોકુઅમાં સિજદામાં કે કાએદામાં પડશે તો સિજદો વાજેય થશે નહીં. દુરે મુખતાર.

૧ તો નમાજ પુરી થએથી ફરીથી તે સિજદો કરે. દુરે મુખતાર.

ને બીજી રકબતમાં દાખલ થયો છે તો જે માણસ મુક્તદી થયો ન હોય તેની માફક એ પણ નમાજ પછી સિજદો કરે.

મસલો જે તિલાવતો સિજદો કે નમાજ માં વાજેય થયો હશે તેની કમ્મ નમાજ પછી થતી નથી.^૩

મસલો જે કોઈએ સિજદાની આયત નમાજથી બહાર પડી અને સિજદો કીધો નહીં. ફરી નમાજ શોરૂ કરી અને તેજ આયત પડી તો એક સિજદો બસ છે. અને જે સિજદો કોઈ અને ફરી નમાજ શોરૂ કરીને પાછી તે આયત પડી તો ફરી સિજદો કરે.

મસલો જે કોઈ શખ્સ એક મળલેસમાં એક સિજદાની આયતને કેટલીક વાર પડે તો એક સિજદો બસ છે. અને જે બીજી આયત પડશે અથવા મળલેસ બદલાઈ જશે તો બીજો સિજદો કરે. અને જે પડનારની મળલેસ એકજ છે.

૨ તેને નમાજમાં અદા કરે. દુરે મુખતાર.

૩ પણ જે તે નમાજને તિલાવતો સિજદો કરવા પહેલાં ફાસેદ કરશે તો તે સિજદો નમાજ પછી લાગેમ થશે દુરે મુખતાર **મસલો** જે સિજદાની એક આયતને પડીને સિજદો કરે ફરી લાંબા વખત શુધી કરવાનું શરીર પડ કરે અને સિજદાની તેજ આયતને દોહોરવા કરે તો બીજો સિજદો વાજેય થશે નહીં. આલમગીરીયા. **મસલો** જે નમાજમાં સિજદાની આયત પડી અને સિજદો ભુલી ગયો તો જે જગ્યાએ યાદ આવે રોકુઅમાં કે સિજદામાં કે કાએદામાં તેજ ગયા સિજદો કરે. અને પાછો તે રૂકનને ફેરવે અને જે નહીં ફેરવશે તોએ તેની નમાજ દુરૂસ્ત થશે. આલમગીરીયા **મસલો** નમાજમાં જેવી રીતે સિજદાથી તિલાવતો સિજદો અદા થાય છે તેવી જ રીતે નમાજના રોકુઅ સિવાય બીજા રોકુઅથી પણ અદા થાય છે અને જે સિજદાની આયત પડવા પછી તુરત અથવા બે ત્રણ આયત પછી નમાજનો રોકુઅ કરશે તો જે તિલાવતના સિજદાની પણ નયત કરી હશે તો તે અદા થશે દુરે મુખતાર. આલમગીરીયા.

૪ દાખલા તરીકે જે એક કોળિયો ખાશે અથવા એક ગોટ પાછી ખીશે અથવા ઉદશે અથવા એક બે કદમ ચાલશે અથવા ઘરના કે મંસજ દના એક ખુણાથી બીજી ખુણે જશે તો તેથી મળલેસ બદલાશે નહીં અને ઝાડની એક ડાલીથી બીજી ડાલીએ જવાથી મળલેસ બદલાઈ જશે; સહી

અને સાંભળનારની મળલેસ બદલાઈ છે તો પડનાર ઉપર એક સિજદો વાજેય થશે અને સાંભળનાર પર બે સિજદા. અને જે સાંભળનારની બેઠક એક હશે, અને પડનારની મળલેસ બદલાશે તો સાંભળનાર પર એક સિજદો અને પડનાર ઉપર બે છે.

મસલો સિજદાની રીત આ છે કે નમાજની શરૂઆત સાથે તકબીર કેહતો સિજદામાં જાય. અને તરખીલ પડે અને ફરી તકબીર કહીને સિજદાથી માથું ઊઠાવે. તિલાવતના સિજદામાં તકબીર તહરીમા તશહહોદ અને સલામ નથી.

મત પ્રમાણે. મુજમનાત. અને પરીન્દાની જુઆન થી જેમકે પોવટથી સિજદાની આયત સાંભળવાથી પ્રસન્ન મત આ છે કે વાજેય થતો નથી. અને માણસ ઉંગનારથી સાંભળવાથી સાંભળનાર ઉપર વાજેય થાય છે અને જે ઉંગનારને ખપ્પર થશે તો તેના પર પણ વાજેય થશે. એજ ખરો મત છે. આલમગીરીયા. અને મુસ્તહય છે કે પડનાર આગળ થાય અને સાંભળનાર તેની પાછળ સફ બાંધીને સિજદો કરે અને માથું ઉપાડવામાં પડનારની તાબેદારી કરે. અને આ સિજદામાં સ્ત્રીની ધમામત કરવી એટલે તેનું આગળ થવું અને પુરૂષનું તેની તાબેદારી કરવી દુરૂસ્ત છે બહારે રાયેક.

૫ એટલે નમાજના સિજદામાં પડાતી તસ બીહો પડે. અને જમ્બેએ રમુજમાં કહ્યું છે કે તિલાવતના સિજદામાં “મુયલાન રખબના ઇન કાન વઅદો રખબેના લેમફઉલા” પણ કહે અને એની એ (રદ) શરહ તોહફતુલ મોલુકમાં કહ્યું છે કે તિલાવતના સિજદાની તરખીલની સાથે હજરત મુસા (અલે)ની દુઆને-“રખ્બે ઇન્ની જલમતો નફ્રસી ફગફેલી”ને અને નસાઈ, અબુદાઉદ, તિરમીઝ અને હાફેમે હજરત આએશા (રદી)થી રિવાયત કીધેલા શબ્દો “સુન્દ વજહી લીલ્લજ ખલકલુ વ સવરલુ વ શકક સમઅલુ વ બસરલુ બેલિવલિ હી વ કુવત્તિહી ફ તયારકલ-લ્લાહો અહસતુલ ખાલેફાન” ને બેગા કરે. અને હિસને હરીનમાં તિરમીઝ, ઇબને માગ્ન, ઇબને હિખ્યાન અને હાફેમથી ઇબને અબ્બાસ (રદી)ની રિવાયતમાં આ શબ્દો પણ વધારાએલા છે “અલાલુમ્મ-કતુબ; લી ઇન્દક બેહા અજરન વ દઅ અન્ની બેહા વિજરં વજઅલહા લી ઇન્દક જુખરં વ તકબ્બલહા મિન્ની કમા તકબ્બલતહા મિન અબ્દેક દાઉદ” અને મુસ્તહય છે કે તકબીર પહેલાં તથા તે પછી ઉભો થાય અને બંને તકબીરોને જોરથી કહે. અ

મસલો પુરી સુરા પાવી અને સિજદાની આયત નહીં પડવી મકરૂહ છે અને એનું ઉલટું એટલે પુરી સુરા નહીં પડવી અને ફક્ત સિજદાની આયત પડવી મકરૂહ નથી. પણ સિજદાની આયત સાથે એક એ આયમ મેળવીને પાવી એ હતર છે અને સિજદાની આયતને અહીરતા પડવા ૬ એહતર છે કે જેથી સાંભળનારાઓ પર સિજદો વાળેખ થાયે નહીં.

જનાજનો આખ.

મોતને હમેશા યાદ કરવી અને જે ચીજની વસીયત કરવી વાળેખ હોએ તેનું વસીયતનામું સાથે રાખવું મુસ્તહબ છે. અને મોતની ધરતીને વખતે વાળેખ છે. હદીસ શરીફમાં છે કે જે કોઇ દરરોજ વીશવાર મોતને યાદ કરશે તેને શહાદત નો મરતબો મળશે.

મસલો જ્યારે મુસલમાન મરવા લાગે તો તેની આગળ કલેમા શહાદતની તલફાન ૮ કરવી

ને. અને તકબીરો ફેલવી સુનત છે. દુરે મુખતાર અને આલમગીરીયામાં છે કે બીજાવાર ઉભા રહ્યા પછી બેસી જાયે.

૬ જે વખતે કે સાંભળનારાઓ સિજદા માટે તૈયાર હોએ દુરે મુખતાર.

૭ લોકાના દેણી, ફરજ રોજ તથા નમાજના શીદયાની અને [ફરજ] હજ્જ વગેરેની. ફરી જે તેનો માલ હોએ તો કુલે માલમાંથી વારસો દેણ અદા કરે વગર દેણ આપેવારસો લેવો દુરત નથી. અને વસીયતને ત્રીજાહીસા માલથી અદા કરે નમાજ રોજનો ફીદયો આપે તથા તેના તરફથી તેના ગામમાંથી એક માણસ મોકલીને હજ્જ કરાવે. ગુ. મો.

૮ એટલે તેની આગળ એવી રીતે કે તેના કાનમાં અવાજ જાયે તેમ જોરથી કલેમા શહાદત પડા કરે. અને તેને (પડાની) અજા કરે નહીં અને સાખતી કરે નહીં. કદાપી તે તંગ દીલ થાયે. અને જે આ હદીસને તરજુમા સાથે (તેની આગળ) પઠે તો ધણું સારું છે "કાલ રસુલુલ્લાહે (સલ) મન, કાલ આખરો હલામિહી લાયેલાહ હલ્લહો હખલલ જનત" (અર્થ—રસુલુલ્લાહે (સલ) ફરમાનું છે જે કોઇની છેવટ વાત લાયેલાહ હલ્લહો થશે તે જનતમાં દાખલ થશે) અને જ્યારે તે એકવાર કલેમા પડે તો ફરી તે જ્યાં સુધી બીજી વાત નહીં કરે ત્યાં સુધી તેપર ગસ કરે. જમએ રસુજ આલમગીરીયા.

જોએ અને સુરા ચારીન તેને માથે સીરહાણે પડવી જોએ અને જ્યારે મરે તો તેનું મ્હોં તથા આંખ ઢાંકવી જોએ અને તેના દફન કર્યામાં જલહી કરવી જોએ.

મસલો જ્યારે મૈયતને ગોસલ આપવામાં આવે તો તખતને ત્રણવાર આખુરદા નથી ધુપ ૧૦ આપે અને મુઝદાના પકડાં કઢાડી શરમગાહ (દુટીથી ગુટણ સુધી) ઢાંકાને તેના પર લવે અને એવું પાણી કે જેમાં થોડા બોરડીના પાત્રો અથવા એના જેવું કંઈ નાખી જોશ ક્યું હોએ તે પાણીથી નજસતે હપ્રાકી પાક કરે. અને વગર કે ગળે એને નાંખમાં પાણી નાખે ૧ વોળુ કરાવે ૨ અને ફરી ગોસલ અપાયે. અને દહાડીના તથા

૯ અને તેના મ્હોંને કિયલા રૂખ કરીને કરવટ સુવડાવે અથવા ચીન સુવડાવે ને તેના પગ ને કીયલા તરફ રાખે. અને એમ સુવડાવતાં તેને માથા નીચે જરા ઉઘો તકયો મુકે જે સહેલાઈથી થઈ શકે તો. કેજેથી તે કાતલા રૂખ થાયે અને જે નહીં અને તો જેમ હોએ તેમ રહેવા દે. અને તેનાં ગળાને શરખતથી અથવા પાણીથી તર રાખે. દુરે મુખતાર.

૧૦ મરનાર જે ગુસલની હાજતવાળો મર્યો છે અથવા તે હેજ કે નિદ્રાસની હાજતમાં મરી છે તો એ તેને અંકજ ગુસલ દેવાનું છે. કેટલાક અણસમ જે એવાઓને એવડુ ગુસલ દે છે એ ગુન્હ કરે છે. ગુ. મો.

૧૦ મૈયતના કાયદાઓમાં ધુપ (ખખુર) વિશે ત્રણ જગ્યા આવેલી છે. પેહેલી રહ તીકળતી વેળા ગંધ દુર કરવા માટે. બીજી ગુસલ આપવાને વખતે. ત્રીજી કફન દેવાને વખતે. અને એ પછી ધુપ આપવી જોએ નહીં. તખયીન આલમગીરીયા

૧ તકલીફને લીધે. અને કોકહાઓએ કહ્યું છે કે આંગળી ઉપર કપડું લપેટીને મુઝદાના મ્હોંમાં દતોપર અન નમકોરામાં સાફ કરે. અને આ વખતમાં એ પર અમલ છે અને જે મુઝદું ગુસલની હાજતવાળું કે હેજ કે નિદ્રાસવાળું હોએ તો બીજાકતેલાંક મ્હોંમાં તથા નાકમાં પાણી પોહોંયાડવામાં આવે તહારત પુરી કરવા માટે દુરે મુખતાર

૨ મુઝદાનું ગોસલ તેના મ્હોંથી શરૂ કરવા માં આવે. તેના હાથોથી નહીં. આલમગીરીયા.

માથાના વાળને^૩ ગુલે ખેડ^૪ અથવા એના જોવી ખીજ કેઈ વસ્તુથી થુવે. પ્રથમ હાથની કરવટે^૫ લેટાવીને ફરી જમણી કરવટે ઉપર સુવડાવીને એ ટલું ધુએ કે પાણી જારી થાએ (અને તખ્તા ઉપર પોહોએ) અને રેકો આપીને તેના પેટને આહીસ્તાથી મરુવે. (કે જેથી કફન ખનડાએ નહીં) ફરી જો રેકો ચીજ ન જો તો પાક કરે.^૬ પણ ફરીથી ગોસલ આપવાના અગત્ય નથી. ફરી કે પગથી નુછી નાખે ને તેના માથા અને દહાડીમાં ખુશખો લગારે.^૭ અને સિંઘાની જગ્યા ઉપર^૮ કાપ્પર લગાડે. અને કફન પેહેરાવે. ઇમામ અપ્પુહ નીક (રહ)ના કહેવા પ્રમાણે પુરપતે^૯ ત્રણ કપડાં જે એક કફની અડધી પીંડલી સુધીના અને એ આદરે (પીછોડીયો) માથાથી તે પગ સુધીની. અને સહી દહીસમાં આવેળું^{૧૦} છે કે નખી (સલ) ને ત્રણ

૩ અને તેના માથામાં કે દહાડીમાં કાંસકી ફરવે નહીં. અને તેના વાળને કે નખને કતરે નહીં. કારણ કે એ મકરહ તહરીમા છે. દુરે^{૧૧} મુખ્તાર આલમગીરીયા.

૪ અને જો તે નહીં જો તો સાપુ વગેરે થી ધુએ. દુરે^{૧૨} મુખ્તાર આલમગીરીયા.

૫ કે જેથી જમણી તરફથી ગોસલ શરૂ થાએ. જમએરોમુજ

૬ તે પછી હાથી કરવટે સુવડાવીને ત્રણવાર કાપ્પરના પાણીથી ધુએ અને દરેક કરવટે ત્રણવાર પાણી તેપર છાલુકે કે જેથી ગોસલની મુનત પુરી થાએ. દુરે^{૧૩} મુખ્તાર જમએરોમુજ.

૭ હવે તલે કેલતાં મેળવેલી ખુશખો લગાડવી મુનતહય છે પણ તેમાં જાફરાન કે વસમો નહોએ કારણ કે એ મરદોને મકરહ છે અને ઓરતોને લગાડવું મકરહ નથી. અને (એ ખુશખોને) કફન માં લગાડે નહીં. દુરે^{૧૪} મુખ્તાર તહતાવી.

૮ એટલે જો આવ્યવે. ઉપર સિંઘો કરે છે તે પર અને તે નાક સાથે પેશાની. દેખને હા બની હથેલી, બંને ગુંટણ, અને જેને પગ છે. જમએરોમુજ.

૯ જ્યારે કફર પેહરાવવાનો વિચાર કરે ત્યારે પ્રથમ લેફાફાને ખીજવે તે પછી ઇમ્મર અને તે પછી કુતાને રાખે અને એકાદની ગણતરી એ તેને ધુવ આપે અને અતર લગાડીને મુડાને કુડતા ઉપર સુવડાવી ગલામાંથી મથું કહડી અડધા કુડતાને ઉપર રાખે તે પછી ઇમ્મરને મુડાના ડાબા તરફથી લપેટે તે પછી તેના જમણા તરફથી લપેટે. તે પછી લેફાફાને તેના ડાબા તરફથી

આદરતું^{૧૦} કફન આપાયું છે જેમાં કતીક (કુડતો) નહોતો. અને પાંચડી બાંધવી બાંધત છે. અને જો ત્રણ કપડાં મળી શકે નહીં તો એ કપડાં કફનના બસ છે. હમજા (રદી) એક આદરમાં કફન થયા છે અને તે પણ આવી રીતે કે જો માથું ઢાંકતા તો પગ ખુલી જતા અને જો પગ ઢાંકતા તો માથું ખુલી જતું. આખર નખી (સલ)ના હુકમથી માથાના તરફ ખેચી અને પગની ઉપર ધાંસ નાંખ્યું. અને જ્ઞાને એ કપડાં વધુ આપાએ^{૧૧}

ફરી જમણા તરફથી લપેટે અને જો સ્ત્રી હોએ તો સીના બધને ઇમ્મર અને લેફાફાને વચ્ચે રાખે અને મુડાને કફનમાં રાખે અને કુડતાને લપેટીને માથાના વાળને એ હીરસા કરે અને દાંમનીને તેણીના માથાના ઉપર મુકીને તેના અડધાને વાળના એક અડધા ઉપર રાખે. અને ખીજા અડધાને વાળના ખીજા અડધા ઉપર લપેટે અને અડધને સીધા તરફથી અને અડધાને ડાબા તરફથી તેણીના સીના ઉપર રાખે. તે પછી ઇમ્મરને ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે લપેટે તે પછી સીના બધને તેજ રીતે ફરી લેફાફાને મજકુર રીતે પ્રમાણે લપેટે. આ રીતને બહાર રાએકવાળાએ (રહ) ક્રતાવા જોવહરાથી નકલ કરી છે અને કેટલીક ક્રતાઓમાં સીના બધને કફનેના ઉપર બાંધવાને બેહતર લખ્યું છે કે જેથી કફન ખુલી જવાથી સલાલેલું^{૧૨} રહે. જાદુલ લખીયા.

૧૦ આ રિવાયત હજરત અએશાએ (રદી) કીધી છે અને હફેઇની પ્રસન પણ એજ રીવાયત છે અને ઇમ્મર અબ્બાસ (રદી)થી રિવાયત થઈ છે કે ત્રણ કપડાંમાં કફન આપાયું હતું તેમાંનું એક કુડતો હતો કે જેમાં રહ મુબારક કબજ થઇ હતી. અને એ બાબ માં પુરોની રિવાયત ઘણી માત્રાએ કે કારણ કે તેઓ હાજર હતા આ ઉપરથી હમ્મી ગોલમગોનો અમલ થયેને અબ્બાસ [દી]ની વિચન ઉપર છે. શરહ મજમઅ.

૧૧ વધે પોયોચનાર છાંકને કે છોદરીનો હુકમ કફન વિષે બાલેગતો છે. અને બાળક છાંકરનું આછામાં આછું કફન એક કપડું છે. અને બાળક છોદરીને એ કપડું છે અને ખુનસાનું કફન સ્ત્રીના કફન જેવું જોઇએ. આલમગીરીયા જે કઇ પુરૂષને જનદગીની હાલતમાં પેહેરવું ફરજ નથી તેથી તેનું કફન આપતું^{૧૩} પણ દુરસ્ત નથી. શરહ તહાવી અને સ્ત્રીને લાલ કહડું, રેશમી, જીની કે સાણ વગેરેનું દુરસ્ત છે. પણ બહતર જાણું છે. અને પુરૂષને ઈદ અને જુમઆના

એક દામની કે તેથી માથાના વાળ લપેટીને છાતી ઉપર રાખે. અને એક સીનાબદ્ બગલથી ચુંટણ સુધી. અને જો નહીં મળી શકે તો ત્રણ કપડા કઢનના બસ છે. અને જરૂરતના વખતે જો કંઈ મળી આવે (તેનું કઢન આવે).

મસલો મુસલમાન મુઝદને ગુસલ, કઢન દેવું તથા જનાજની નમાજ પડવી, તથા દફન કરવું ફરજે કેફાયા છે. અને વગર ગુસલ કઢને જનાજની નમાજ દુરસ્ત નથી.

મસલો જનાજની નમાજની ઇમામત માટે બાદશાહ સર્વેથી હકદાર છે ફરી કાજ, ફરી મોહાલ્લાનો ઇમામ, ફરી મૈયતનો વાલી. જેમાં પ્રથમ પાસેવાળો તે પછી તેને પાસેવાળો. પણ મૈયતનો આપ તેના છોકરા કરતાં ઇમામતને માટે વધારે હકદાર છે.

મસલો જનાજની નમાજર તેમાં ચાર તક ખીરા છે પેહેલી તકખીર પછી સુખહાનક-દ્દાહુમ્મા ઇત્ય. પટે ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક જનાજની નમાજમાં સુરા ફતેહા (અલ હમ્દો) પડવી દુરસ્ત નથી. ૧૩ પણ ઘણા વિદ્વાનો

કપડા જેવું અને સ્ત્રીને બાપને ત્યાં પેહેરીને જાએ તેવું કઢન આવવું જોઈએ. આલમગીરીયા.

૧૨ જાણવું જોઈએ કે જનાજની નમાજના બે ફકત છે. પેહેલું ચાર તકખીરા કે જે એમાંની એક ફકત થશે તો નમાજ દુરસ્ત થશે નહીં બીજું ઉભા રહેવું કે જો વગર ઉઘરે એમાંની નમાજ પઢશે તો સહી થશે નહીં. અને મૈયતનું હાજર થવું તથા તેને જમીન ઉપર મુકવું, તથા તેનું નમાજની રાબરૂ થવું જનાજની નમાજની શરતોમાંથી છે. ત્યારે ગાએબ જનાજ ઉપર કે જનાવર જેવાં કંઈ ઉપર લદાએલા ઉપર કે પીટ પાછળ મુકેલા ઉપર નમાજ દુરસ્ત નથી અને જનાજની નમાજની ત્રણ સુન્નત છે. એક હમ્દ તથા સના, બીજી દોરૂદ, ત્રીજી દોઆ. અને રફા યદેન માત્ર પેહેલીજ તકખીરમાં છે અને (હ-શી મજહબના) બલખના ઇમામોની નજદીક ચારે તકખીરમાં રફા યદેન (હાથ ઉપાડવા) છે. અને જનાજની નમાજની સફેમાં બેહતર સફ પાછલી છે કે જે તવાળે બતાવનાર છે અને તે દોઆ કબુલ થવાનું કારણ છે. દુરે મુખતાર.

૧૩ પણ જો દોઆની નૈયતથી પડે તો કંઈ હરકત નથી. આલમગીરીયા. (અને કતાએ

આ મત ઉપર છે કે અલહમ્દો પણ પટે. અને બીજી તકખીર પછી નખી સાહેબ (સલ) ઉપર દોરૂદ પટે. અને ત્રીજી તકખીર પછી મૈયત માટે તથા રવ' મુસલમાનો માટે દોઆ પટે:—

અલ્લાહુમ્મ-ગફેર હો હૈયેના વ મૈયેતેના ઇત્ય. ૧૪ અને બરઆના જનાજ ઉપર આ દોઆ પટે ૧૫:—**અલ્લાહુમ્મ-જઅલહો લના ફરત'**

પોતાના વસીયતનામાંમાં લખ્યું છે કે મારી જનાજની નમાજમાં પેહેલી તકખીર પછી અલહમ્દો પડે.)

૧૪ પુરી દોઆ આ છે. “અલ્લાહુમ્મ-ગફેર હો હૈયેના વ મૈયેતેના વ શાહેદેના વ ગાએબેના વ સગીરેના વ કખીરેના વ જકરેના વ ઉન-સાના અલ્લાહુમ્મા મન અહયયતહુ મિન્ના ફઅહ યિહી અલલ ઇસ્લામે વ મન તવફફેતહુ મિન્ના ફતવફફહુ અલલ ઇમાન. (અર્થ—ઓ અલ્લાહ તું બખ્શી દે અમારા જીવતાઓને અને અમારાં મુઝદાઓને, અને અમારા હાજર રહેલાઓને, અને અમારા ગાએબોને, અને અમારા નાંદલાઓને અને અમારા મોટાઓને, અને અમારા પુરૂષોને અને અમારી સ્ત્રીઓને. ઓ અલ્લાહ અમારામાંથી જેને તું જીવતું રાખે તેને તું ઇસ્લામ ઉપર જીવડાવ અને અમારામાંથી જેને તું મારે તેને તું ઇમાન ઉપર માર). અને એક રિવાયતમાં આવી રીતે છે. “અલ્લાહુમ્મા ઇન કાન મોહસેન' ફ જીદ શી એહસાનિહી વ ઇન કાન મોસીઅ' ફતજવ જ અન સૈયેઆનિહી. અલ્લાહુમ્મા લા તહરેમના અજરહુ વ લા તફતિન્ના બાદહુ.” (અર્થ—ઓ અલ્લાહ જો તે નેક્રાવાળો છે તો તેની નેક્રામાં તું વધારો કર. અને જો તે પુરાઇવાળો છે તો તેની પુરાઇવેથી તું દરગુજર કર. ઓ અલ્લાહ તું તેના પુન્યથી અમને અભાગયા નહી કર અને તેના પછી અમને શીતનામાં નહીં નાખ.) એને તિર-મીજ, અબુદાવુદ અને અહમદે રિવાયત કરી છે. બુરહાન. અને બીજી દોઆઓ પણ આવેલી છે અને આ દોઆમાં નાંદલાથી મતલબ જીવાનો છે અને મોટાઓથી મતલબ બુદ્ધાઓ છે. હિરજે સમીન. અને મુકતદીઓ પણ દોઆ પટે. અને જે માણસને જનાજની નમાજની દોઆ યાદ ન હોએ તે દોઆની નૈયતથી સુરા ફતેહા તેની જગ્યાએ પટે. અને જો એ પણ નહીં જાણે તો તેને ફકત તકખીરા કેહવી બસ છે. જાદુલખીબ. આલમગીરીયા.

૧૫ કતાની વાતથી તથા બીજી શીકહની કીતાબોથી જાહેર આ છે કે જીવાન અને બુદ્ધ

અલ્લાહુમ્-જઅલહો લના અજરં વ વ
જુખરં અલ્લાહુમ્-જઅલહો લના શાફે-
અ વ વ મોશકફઅ ૧૬ અને એથી તકબીર
પછી ૧૭ સલામ ફેરવે ૧૮.

વિષે પઠાતી દોઆની જગ્યા આ દોઆને બાળક
વિષે પઠે. પણ દુરે મુખતાર તથા મળવેસુલ
અજરારની વાતથી જણાએ છે કે વધે આવે-
લાઓ માટેની દોઆ પછી આ દોઆ પઠે.

૧૬ અર્થ—“ઓ અલ્લાહ તું એને અમારા
લાજ માટે આગળ જનારો કર. અને એને
અમારે માટે પુન્ય તથા જખીરો કર. અને એને
અમારે માટે શકાયત કરનાર તથા શકાયત
કમુત્ર થએલો કર”. જે તે બાળક પુરૂષ હોએ તો
ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પઠે. અને જે તે સ્ત્રી હોય
તો સ્ત્રીના સર્વનામથી પઠે. એટલે “અલ્લાહુમ્-
જઅલ હો”ની જગ્યા “અલ્લાહુમ્-જઅલહો”
ત્રણે જગ્યામાં પઠે અને “શાફેઅં વ મોશકફઅ”ની
જગ્યામાં “શાફેઅતં વ વ મોશકફઅત” કહે.

૧૭ તે પછી કોઇ દોઆ પડે નહીં. અને
આહીરતાથી સલામ કહે. બીજી નમાઝની જેમ
જેરથી કહે નહીં. પણ બદાયેમાં છે કે આ વ
ખતમાં જેરથી સલામ કહેવા ઉપર અમલ છે.
અને જવહેરે ફતાવામાં છે કે એક સલામને
જેરથી કહે. અને કેટલીક રિવાયતમાં ચાર તક-
બીરથી વધુ કહેવાનું છે તે મનસુખ છે (તો જે
ઇમામ ચારથી વધુ તકબીર કહે તો) તેમાં ઇમ મ
ની તાબેદારી કરવી જોઇએ નહીં પણ જ્યાંસુધી
તે સલામ કહે ત્યાંસુધી ચુપકો રહે. અને સલામ
પછી દોઆ માટે પણ ઉભું રહેવું જોઇએ નહીં.
એટલું જ નહીં પણ જનાજે ઉચકવામાં લાગે.
દુરે મુખતાર. જનદુત લખીય. અને ફતાવા
ગરાએબમાં છે કે જે જનાજની નમાજમાં
નમસત ઉપર ઉભો રહેશે. અને પગમાં મોજ
કે જોડા પેહેરેલા હશે તો તેની નમાજ દુસ્ત
થશે નહીં અને જે જોડાને પગમાંથી કઢાડીને
તેના ઉપર ઊભો રહેશે તો નમાજ દુસ્ત થશે.
પણ નમાજનું પવિત્ર થવું શરત છે. અને વગર
નમાજ પડે જનાજ પાછળથી જાએ નહીં. અને
નમાજ પછી અને દફન પેહેલાં મૈયતવાજાની
ઇજાજનથી જાએ. અને દફન પછી અખતીયાર
છે. જનદુલ લખીય. (પણ કેટલીક માતબર કાતા
ઓમાં છે કે નમાજ પછી વગર ઇજાજને જાએ
તો મકરહ નથી).

૧૮ બંને તરફ લોકોની સાથે મૈયતની
નૈયત કરે. અને જહીરીયામાં છે કે મૈયતની

મસલો જે કોઇ ઇમામની તકબીર પછી
હાજર થાએ તો જ્યારે ઇમામ બીજી તકબીર
કહે ત્યારે તેની સાથે તકબીર કહીને નમાજમાં
તે દાખલ થાએ અને ઇમામના સલામ ફેરવ્યા બાદ
આગળ જતી રહેલી તકબીરોની કમ કરે. અને
ઇમામ અથુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક ઇમામની
બીજી તકબીરની ઇનતેઝરી કરવાની જરૂર નથી.
જેના રીતે કે કોઇ માણસ ઇમામની પ્રથમ તક
બીરના વખતે હાજર હોએ અને ઇમામની સાથે
તકબીર કહી ન હોય (તેને ઇનતેઝરી કરવી
જરૂર નથી) અને જનાજની નમાજ ઘોડા ઉપર
સવાર થઇને દુસ્ત નથી.

મસલો જનાજની નમાજ મસજદમાં
મકરહ છે. ૧

મસલો છુપેલા (ગાયેબ) મુઝદા ઉપર તથા
અડધાથી ઓછા ભાગ ઉપર (નમાઝ) દુસ્ત નથી.

મસલો બચ્ચું જન્મ્યા પછી જે અવાજ
કહાડે (અથવા હાલે ચાલે) તો તેપર નમાજ પડ-
વામાં આવે નહીં તો નમાજ પડે નહીં ૩.

નૈયત નહીં કરે. પણ પેહેલી વાત ખુલ્લી છે.
કારણ કે સલામથી મતલબ ખુદા પાસેથી અમન
માગવું છે. અને મુઝદું એ દોઆની તરફ ઘણો
ગરજવાન છે. તહતાથી.

૧ મકરહે તંજી છે. બહારે રાએકમાં
અથુ દાઉદની હદીસ છે. “જે કોઇ જનાજ
ઉપર મસજદમાં નમાજ પડે તેની નમાજ નથી
(નકામી છે.) અને એક રિવાયતમાં છે કે “તેને
સવાય નથી”.

૨ એટલું જ નહીં પણ અડધું મુઝદું હોય અને
તેમાં માથું ન હોએ તો તેપર નમાજ પડવી જોઇએ
નહીં. ખુરદાન. અને નજજરી બાદશાહના ગાયેબ
જનાજ ઉપર હજરતે જે નમાજ પડી છે તે આ-
પનો ખારસો છે અલ્લામા શામી કહે છે કે તે
જનાજને હજનત (સલ)ની સામે (ખુદા તરફથી) કર-
વામાં આવેલો જેવી આપે તેને દાઉલો. આથી તમો
સમજ શકશો કે નખી સાહેબ (સલ) દરેક તબીજને
હમેશ જુએ છે તથા જાણે છે એવું માનવું ખોટું
છે. નહીં તો એમ કહેવાતે નહીં “સામે કરવામાં
આવેલો જેથી આપે તેને દાઉલો.” શા. મો.

૩ પણ તેને ગુરલ આપીને કપડામાં લપે-
ટીને દફન કરે. અને તેનું નામ રાખવામાં આવે
દુરે મુખતાર.

મસલો. જે છોકરું દારૂ હરખથી વગર મા-બાપે કેદ થયું હોય; અથવા તેના મા-બાપમાંથી એક મુસલમાન થયું હોય, અથવા પોતે સમજદાર હોય અને મુસલમાન થયું હોય, આ ત્રણે બાબતમાં જો તે છોકરું મરી જાય તો નમાજ તેના ઉપર પડવામાં આવે.+

મસલો. સુનત છે કે જનાજને ચાર માણ સઠ ઉચકે* અને દોડે નહીં પણ જલદી જલદી ચાલે.^૫ અને જનાજના સાથીઓ તેની પાછળ ચાલે.^૬ અને જ્યાં સુધી જનાજને જમીન ઉપર

÷ મરમારનાં કપડાં જનાજ ઉપર નાખવાં તેમ શાલ દોપટો જનાજ ઉપર નાખવો બીદઅત છે મરા પછી ચાર દશા રોટલી અને ખજુર મોકલવી બીદઅત છે. જે મળે તે ખેરાત કરે. અને તેનો સવાખ મુઝદાને બખશે ફતાવા બરાહન પૃષ્ઠ ૩૬૨ માં છે કે “જનાજ ઉપર ડુલ કે સળજે (લીલો-તરી) નાખવો મકરૂહ છે. તેમજ ચાંદી વગેરે ઉડાવવી મકરૂહ છે સલાતે મસઉદીમાં છે કે જનાજને ડુલ પેહેરાવવા મકરૂહ છે મિન હાલુલ ઇસ્લામમાં છે કે જનાજ ઉપર ડુલની ચાદર નાખવી મકરૂહ છે. શા. મો.

૪ હદીસ શરીફમાં છે. “જે કોઇ જનાજને ચાલીસ કદમ ઉઠાવશે તો તેના ચાલીસ કબીરા ગુનાહ મરી જશે” વિશેષ કરીને સાગ માણસોને ઉઠાવવું ઘણું સાફ છે અને બચ્ચાંને એક માણસ (હાથ ઉપર) ઉઠાવે. જમએ રમુજ. દુરે મુખ્તાર.

* અને ગાડીમાં કે ઘોડા ઉપર લાદીને લઇ જવું મકરૂહ છે. દુરે મુખ્તાર, પણ જો કબર-સ્થાન ઘણી દુર હોય અને તેટલા ઉઠાવનારા ન હોય અથવા પક્ષેગ વગેરે કારણથી મોત ઘણાં થતાં હોય એને ઉચકનારા થાકા હોય તો કંઇ દોશ નથી. શા. મો.

૫ અને અવાજ ખુલ્લું કરવો. (જનાજ સાથે જોર જોરથી પડતા ચાલવું) મકરૂહ છે કારણ કે એ કામ અહલે ક્રીતાબતું છે અને જનાજ પાછલ દુન્યાની વાતો કરવી મકરૂહ છે કારણ કે એ દીલ સખત થવાનું. કારણ થાય છે દુરે મુખ્તાર. જમએ રમુજ.

૬ અને ચુપકા રહે. અને અદલાહતો જીકર જોરથી નહીં પણ પોશીદા કરે તો દુરસ્ત છે. આલમગીરીયા (અને જનાજની આગલ જોરથી જીકર કરતાં ચાલવું મકરૂહ છે. મરાકીસ ફલાહ પા. ૧૦૮ રદ્દુલ મોહતાર જલદ ૧ પા. ૯૩૨ ફતાવા બરાહના પા. ૩૫૮ ફતાવા કાજી ખાન પા. ૯૨

મુકે નહીં ત્યાંસુધી તેઓ ખેસે નહીં.^૭

મસલો. કબરમાં લહફ (ગખાર) કરવી જોઇએ. અને મૈયતને કીખલા તરફથી^૮ કબરમાં દાખલ કરવું જોઇએ. અને કબરમાં મુકતી વેળા બીસમિ-હાલે વ અલા મિદલતે રસુલિ-દલાલે કેલવામાં આવે. અને (જમણી કરવટે સુ વડાવી) મ્હો કિખલા તરફ કરવામાં આવે. અને સ્ત્રીની કબરને ઢાંકવી જોઇએ. અને કાચી ઇંટ ૧૦ અથવા વાંસ મુકીને માટી વાળવી જોઇએ. અને કબરને ઉંટની ડોહાનની^{૧૧} જેમ કરવામાં આવે. અને પાકા ઇંટ, ચુનો, (છો) અને લાકડું+ કબર

ફતાવા સિરાજીયા ૧૩૬ વગેરે) અને જો જનાજના બંદોબસ્ત માટે જરા આગળ ચાલે તો કંઇ મુગલ્લેકા નથી.

૭ અને જમીન ઉપર મુક્યા પછી ખેસી જાય. કારણ કે તે પછી ઉભું રહેવું મકરૂહ છે. દુરે મુખ્તાર.

૮ કેમકે એ સુનત છે અને જો જમીન નરમ હોય તો બગલી નહીં કરવી પણ દુરસ્ત છે. આલમગીરીયા.

૯ એટલે કબરની જમણી તરફ તેને મુકવું જોઇએ અને ત્યાંથી કબરમાં દાખલ કરવું જોઇએ અને પગ તરફથી દાખલ કરવું નહીં જોઇએ. જેમકે શાફિઇ કહે છે. અને નખી સાહેબને પગની તરફથી કબરમાં દાખલ કીધેલા તે જમણી તરફ જગ્યા નહીં હોવાને લીધે હવું. શરહ મિશકાત

૧૦ નખી સાહેબ (સલ)ની કબર શરીફની કાચી ઇંટો નવ નંગ હતી. મસલો બને હાથથી ત્રણવાર માટી કબરમાં નાંખવી. પેહેલી વાર કહે મિન્હા ખુલકના કુમ, બીજી વાર કહે વપીહા નેમ્હોકુમ અને ત્રીજી વાર કહે વ મિન્હા ગુખરેજેક્રમ તારત ઉખરા. એ સુનત છે. આલમગીરીયા. **મસલો.** મૈયત દફન કીધા પછી મુસ્તહબ છે કે કબરની પાસે ખેસીને કુરઆન પડે અને મૈયતને માટે દોઆ કરે આલમગીરીયા.

૧૧ એટલે એક બિદલસ [વેંત] જેટલી ઉચી અને ચોખુણ કરવી મનાઈ છે. જમએ રમુજ.

+ ફરી તે લાકડાં ખોરડીના હોય કે કંઈ બીજાના હોય મકરૂહ છે. તથા વાંસથી કમ સરવા છતાં પૈસાનું જાયે કરવું છે.

માં મુકવાં મકરહ છે.:-

મસલો. વલીઓની કબરો પર જે કંઈ ઉંચી ધમારતો બાંધે છે. અને અને દીવા સળગાવે છે, અને એના જેવું બીજું જે કંઈ કરે છે (ગેલાક, પરદા, સંદલ અને માંડવો) તે હરામ છે અથવા મકરહ છે.

મસલો જે જનાઝની નમાઝ પઢ્યા વગર મુઝદું દફન થયું હોય તે તો ત્રણ દીવસ સુધી

મિશકાતમાં મુતલેઅ બીન અબી વદાઆથી રિવાયત છે કે જ્યારે ઉસમાન બીન મઝઉન (-દી) મરણ પામ્યા અને જનાઝને નીકળ્યો અને દફન થયા તો નખી સાહેબે [સલ] એક પુરુષને હુકમ કર્યો કે કબર પાસે તે એક મોટા પથરને લાવે ફરી તે તેને ઉઠાવી શક્યો નહીં જેથી રસલુલ્લાહ (સલ) ઉઠ્યા અને આસતીન ચઢાવીને તેને ઉઠાવ્યો ફરી તેને માથે સીરહાણે (કબરને) મુક્યો અને કહ્યું કે હું આથી મારા લખી કબરને ઓલખીશ અને મારી આલથી જે મરશે તેને એની પાસે દફન કરીશ” આથી કબર સીરહાણે નીશાની માટે પથર મુકવો દુસ્ત જણાયે છે તેમ આપણ જણાવે છે કે નખી સાહેબ (સલ) દરેક ગીજના જણનાર નહોતા જેથી આપે કહ્યું કે “આથી મારા બાઈની કબરને ઓલખીશ” અને માટી નાખ્યા પછી કબર ઉપર પાણી છલકવું એ મુસ્તહબ છે પણ તે પછી બીજા દીવસોમાં કબર પર પાણી છલકવું હરામ છે. ગા. મો.

૪ કબરો પર ચીરાગ બાળવા વિષે હજરત (સલ) શું કહે છે તે જોઈએ. ઇબને હજરની જવાબેર પૃષ્ઠ પરદમાં છે અથુ દાઉદ, તિરમીઝ, નસાઇ, અને ઇબને હીબ્યાને ઇબને અબ્યાસથી રીવાયત કીધી છે. કે રસલુલ્લાહે (સલ) લાનત કરી છે કબરની જીયારત કરનારીઓ પર, અને તેના ઉપર મસજીદો બનાવનાર પર, અને ચીરગો બાળનાર પર, ફરી લખે છે કે “જરા સરખો દીવો પણ કબર ઉપર બાળવો પણ હરામ છે” અને ફેકટમાં પેગ અમ્મની લાનત એ.રવી છે, ખુદા મુસલમાનોને બચાવે. ગા. મો.

૧૨ અને જે વગર ગુસલે મુઝદાં ઉપર જનાઝની નમાઝ પઢવી હોય અથવા જે માણસને નમાઝ પઢાવવાનો હક હોય અને તેણે નમાઝ પઢી નહોય તો તેની કબર ઉપર નમાઝ પઢવી દુસ્ત છે. દુરે મુખ્તાર

માં^{૧૩} કબર ઉપર જનાઝની નમાઝ પઢવી જોઈએ. અને ત્રણ દીવસ પછી કબર ઉપર ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક નમાઝ દુસ્ત નથી. અને પેગમ્બરે (સલ) સાત વર્ષ પછી પોતાની વફાતને નજદીક શોહદાએ ઓહદ ઉપર જનાઝની નમાઝ પડી હતી. કદાપી એ શોહદાઓની ખોસુસીયત હશે. કારણ કે તેઓના પીંડ ખુલતો ફાટતો નથી.

ફસલ ૧

શહીદ વિષે

જે કોઈ હરખીના અથવા બાગીના અથવા ડાકુના હાથથી મરાયો હોય, અથવા લડાઈની જગ્યામાં મળી આવ્યો હોય અને તેના પર કતલ કરવાની નીશાન હોય,^{૧૪} અથવા તેને કોઈ મુ

૧૩ પણ સહી આ છે કે આ (ત્રણ દીવસનો) અંદાજો હમેશનો નથી. પણ મૈયત ફાટયું અને છુટું પડ્યું એવા અનુમાનોના ઇતિબાર છે. સિરાજયા. દુરે મુખ્તાર. અને એ કામ રૂતુ તથા જમીનના ફેરફારથી, તથા મુઝદાંના જંગા પાતળા હોવાથી ફેરફાર થાય છે. ત્યારે જે વેળા વધુ ગુમાન એવો હોય કે મૈયતનું બદન ફાટ્યું હશે તો તે પર જનાઝની નમાઝ દુસ્ત નથી. અને ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)થી રિવાયત છે કે જે મુઝદું પાતળું હોય તો દસ દીવસ સુધી તે પર નમાઝ દુસ્ત છે. જાહે લખીય.

૧૪ જેમકે તેના દેહ ઉપર જખમો હોય. અથવા તેની આંખમાંથી કે કાનમાંથી અથવા તેના હલકમાંથી વહેતુ ખુન નીકળતું હોય. અથવા તેના બળવાની નીશાની હોય, અથવા કોઈ દુશ્મન સવારી ઉપર હોય કે કોઈ જનાવરને પાછલથી હાંકતો હોય અને તે મુસલમાનને શેલી કહાડે [અથવા જખમ પોહોંચવે] અથવા પોતાના જનાવરને મારીને કે ઇશારો કરીને મુસલમાનના તરફ દોડાવે ફરી તે તેને કતલ કરે અથવા કોઈ મુસલમાનને જખમી કરીને પાણીમાં નાંખેલો હોય અથવા અગ્નિમાં બાળેલો હોય અથવા ઉંચાઈથી ફેંક્યો હોય. અથવા દીવાર તે પર પાડી હોય અથવા અગ્નિ મુલમાન ઉપર સળગાવી હોય અથવા હવા અગ્નિને મુસલમાન ઉપર લાગ્યો હોય અથવા લાકડું સળગાવી તેનું માથું મુસલમાન તરફ કરીને હલાક કીધો હોય અથવા ઘણા પાણીને જારી

સહમાને જુલમથી^{૧૫} મારી નાંખ્યો હોય અને તેના કતલ કાઢાથી દંડ લાગુ પડતો નહોતો.^{૧૬} અને તે માણસ બચ્ચું કે દીવાનો કે ગુસલની હાજતવાળો કે હેજવાળો સ્ત્રી^{૧૭} નહોતો, અને મરવા આગળ ખાવા પીવાથી કે ઇલાજ કરાવાથી કે વેચ ખોચથી કે વસીયત કરવાથી લાલ લેનારો થયો ન હોય, અને જખમી થયા પછી કોઇ નમાજ તેના ઉપર ફરજ થઇ ન હોય, તે માણસ (ખરેખરો) શહીદ છે. તેને ગુસલ આપવું જોઇએ^{૧૮} નહીં, અને પહેરેલાં કપડામાં^{૧૯} દફન કરવું જોઇએ, પણ તેના પર નમાજ પડવી જોઇએ. અને જો એ શરતો મળી આવે નહીં અને જુલમથી મરાયો હોય^{૨૦} તેને જો કે શહાદતનો સવાખ

કરીને ગરક કાઢ્યો હોય આ સર્વ સુરતોમાં તે શહીદ છે. આલમગીરીયા.

૧૫ દાખલા તરીકે તેને શહેરમાં રાતની વખતે ચોરોએ હથીયારથી અથવા ગેર હથીયારથી મારી નાંખ્યો હોય અથવા દીવસના તેઓએ હથીયારથી માર્યો હોય, અથવા શહેર બહાર હથીયારથી કે ગેર હથીયારથી માર્યો હોય. જામેએ રમુજ.

૧૬ એટલે જાણી જુજીને કતલ કાઢ્યો હોય. તથા ધા કરનારે હથીયારથી જાણીજુજીને મારી નાંખ્યો હોય. અગર જો મૈયતના વારેસ માફ કરે અથવા કાંઈ માલ લઇને સુલેહ કાઢી હોય (એથી તેની શહાદતમાં કંઈ બાધ નથી)

૧૭ એવોજ કાયદો નિફાસવાળોનો છે. પણ હેજને માટે આટલી શરત છે કે હેજ પુર થયું હોય અથવા ઓછામાં ઓછા ત્રણ રાત દીવસ હેજને થયા હોય નહીં તો તેને પણ ગુસલ નહીં અપાય. ગા. મો.

૧૮ અને તેના ખુનને પણ ધોવું જોઇએ નહીં. પણ તે ખુન સહીત દફન કરવું જોઇએ. અને જો તેના કપડાં ઉપર નળસત હોય તો તેને ધોવી જોઇએ.

૧૯ પોસતીન, ૩ ભરેલું કપડું, ટોપી, મોજ અને હથીયારો સિવાય. આલમગીરીયા. અને જો કફને સુંતથી (પેહેરેલાં કપડાં) ઓછાં હોય તો પુરાં કરવાં જોઇએ. અને જો વધારે હોય તો ઓછાં કરવાં જોઇએ. આલમગીરીયા.

૨૦ દાખલા તરીકે કોઈ શરેઆમમાં કતલ થયેલો મળી આવે અને તેના કતલ કરનાર જણાયો ન હોય અથવા જણાયો હોય પણ

મળશે પણ ગુસલ કફન આપવાં જોઇએ. અને જો હદમાં કે કેસાસમાં મરાયો હોય તો શહીદ નથી ગુસલ આપવું જોઇએ અને તેના પર નમાજ પડવી જોઇએ. અને જો ડાકુ કે આગી મરાયો જાય તો તેને ગુસલ અપાએ^{૨૧} પણ નમાજ તેના ઉપર પઢાય નહીં.^{૨૨}

ફસલ ૨.

માતમ વિષે.

જો કોઈ સ્ત્રીનો^૧ પતી મરી જાય તો તેના

તેમાં દણ લાગુ પડતો હોય અથવા ઉપર વર્ણવી ચીજોમાંથી કોઇનો લાલ લીધો હોય, તો તેના પર દુન્યામાં શહીદનો હુકમ જારી કરાશે નહીં. પણ તેને ગુસલ કફન અપાશે અને આખેરતના સવાખ માટે તેને શહીદનો હુકમ અપાશે. અને એવીજ રીતે કુબેલો, બજેલો, મુસાફર પાક આશોક, છત કે દીવાર નીચે દબેલો, પેટ ચાલતો, ધરતીસકા (જલધર) વાળો, તાઢિન (પેલેગ) વાળો જાતુલ જન્મવાળો, જુમઆની રાતે કે તેના દીવસે મરનારો, ઇલિમની શોધમાં મરનારો, અને બચ્ચું જાણતા મરનારી સ્ત્રી (તથા કુંવારી મરનારી) (લાપાંતર કતાં કહે છે કે જલાલુદ્દીન સાયુતીએ “અખવાયુસ સઆદા શી અસયામીશ શહાદા”માં તથા નવાખ કુતબુદ્દીને મજહેરે હક્કમાં એવા માણસોની ગણતરી હદીસેને આધારે કરી છે) એ સર્વ આખેરતનાં શહીદ છે. દુરે મુખ્તાર. તહતાવી. જામેઅ રમુજ.

૨૧ જેલઇ, જામેએ રમુજ, શરહ વિકાયામાં એવીજ રીતે છે. પણ દુરે મુખ્તારમાં કેહવાએલું છે કે એઓને ગુસલ અપાએ નહીં, અને એઓપર નમાજ ગુજરાએ નહીં.

૨૨ પણ જો લગાઇ ટાઢી પડા પછી જો તે મરાયો જાય તો તે પર નમાજ પણ પઢાએ. દુરે મુખ્તાર.

૧ પણ તે સ્ત્રી બાળક કે ગાંડી ન હોય. (એઓપર શોક લાજેમ નથી) અને જો ઇદદતના દીવસોમાં તે બાલેગ થઇ (વયે આરી) અથવા હોશમાં આવી તો તેના પર પણ શોક લાગુ પડશે દુરે મુખ્તાર. મૈયતના વારેસ મરદોનો ત્રણ દીવસ સુધીમાં એકવાર તાજીયત કરવી (દીવાસો આપવો) સુંત છે. અને તે પછી અથવા બીજી વાર મકરહ છે. અને ત્રણ દીવસ સુધી તેઓને માટે ખાણું રાંધવું જોઇએ અને તાજીયતના વખતે તેઓને સખર કરવાની આજ્ઞા કરે. તથા આ શબ્દો કહે. “આજમ-દલાહો અજરક વ

ઉપર માતમ [શોક] કરવો ચાર મહીના દસ દીવસ ઇદદતના દીવસ સુધીમાં વાજેળ છે. તે શણગાર કરે નહીં અને કાસખી રંગતું કે બદરનાની રંગતું કાપડ પેહેરવું, તથા ખુશખો, તેલ, સરમો [કાજલ] મેહદી વાપરવા તથા દે. પણ ઉજરને લીધે વાપરે. અને ઘણીના ધરથી બહાર નીકળે નહીં. પણ જરૂરતને માટે દીવસના નીકળે અને રાતના તેજ જગ્યાએ જાય અને જો તેણીને જગર દસ્તીથી ધરને બહાર કઢાડે અથવા ધર પડી જાય અથવા પોતાના જન મલની નુકશાનીનો ખોદ હોય તો બીજો ધર રહે અને જો ઘણી વગર, સ્ત્રીનો કાઢ સગો મરી જાય તો તેનાપર ત્રણ રોજ^૩ શોક કરવો દુરસ્ત છે, અને ત્રણ દીવસથી વધુ હરામ છે.

મસલો. મુઝા ઉપર દીક્કથી ગમ કરવો અને આખોથી રડવું જાએજ છે. પણ રડવામાં અવાજ કહાડવો અને નાજણી ગવી (કે વિલાપ કરવો) અને કુડનાતું ગળું ફાડવું અને માથાપર મ્હોંપર મારવું હરામ છે.

અહસન અમક વ ગફર લે મૈયેતેક.” (અર્થ—અલ્લાહ તઆલા ના સવાબને વધારે, અને તને સારી તસલ્લી આપે અને તારા મૈયતને બખ્શી દે. દુરે^૪ મુખ્તાર.

૨ ધરેણુ કે રેશમી કપડું પેહેરવાથી તથા લીખયો ફેરવવાથી દુરે^૪ મુખ્તાર

૩ તાજ્યત તથા માતમ પુરસી ત્રણ દીવસ લગી દુરસ્ત છે. અને તે પછી મકરહ છે. પણ જો તાજ્યત કરનાર અથવા જેની તાજ્યત કરવાની હોય તે ગાએજ હોય [બીજો ગામ કે સફરમાં હોય તો ત્રણ દીવસ પછી પણ દુરસ્ત છે.] અને મુસ્તહબ છે કે તાજ્યત કરનારો મૈયતવાળાને કહે “ગફર-લ્લાહો તઆલા લે મૈયેતેક વ તન્નવજ અલ્હો વ તગમ્મદહ મેરહમતેહી વ રગઝક-રસખર અલા મેરશીએહી વ અજરક અલા મવતિહી” (અર્થ—તારા મૈયતને અલ્લાહ તઆલા બખ્શો. અને તેની દરગુજર કરે. અને તેને પોતાની રહમતમાં દાંડે. અને તને તેની મુસીબત ઉપર સખરનો ખેરાક આપે અને તેના મરવા બદલ તે તને અજર આપે.) અને મુસીબતવાળા ત્રણ દીવસ સુધી ઘરમાં કે મસજિદમાં મુસીબતને લીધે ખેસે અને લોકો તેની માતમ પુરસીને માટે આવે એમાં કશો દોશ નથી. આલમગીરીયા.

મસલો. ઘણી ખરી સહી હદીસો બતાવી આપે છે કે મૈયતના ખેસીઓના નોહા (વિલાપ) કરવાથી તેના ઉપર અજબ થાય છે અને એ બાબતમાં વિદ્વાનોના મત ફેરફાર છે. પણ (તેમાંથી) ફફીર (કર્તા)ને પસંદ આ છે કે જો મુઝદું પોતાની જન્મગીમાં વિલાપની આદત રાખતું હોય અથવા તેની વસીયત કરી હોય અથવા તેથી રાજ હોય અથવા જાણતું હોય કે મારી અહલ મારાપર વિલાપ કરશે અને તેથી તેઆને રાક્યા ન હોય તો એ બાબતમાં તેનાં સગાંઓના વિલાપથી મૈયતપર અજબ થશે. અને નહીં તો અજબ થશે નહીં.

મસલો. સુનત આ છે કે મોસીબતમાં ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલૈહે રાજેઈન કહો અને સખર કરે.*

મસલો. મૈયતવાળાઓને માટે મુસીબતને દીવસે ખાણું મોકલવું સુનત છે *

† અર્થ—ખચીત અમો ખુદાની મિલકત છીએ અને ખેશક અમો ખુદાના તરફ ફરનાર છીએ શા. મો.

૪ કારણ કે ખુદા તઆલાએ કહ્યું છે કે જ્યારે તે (સખરવાળા)ઓને કંઈ મોસીબત પુગે છે તો તેઓ “ઇન્ના લિલ્લાહે” ઇત્ય. કહે છે. અને જ્યારે અણુ સલમા (રદી)નો ઇનતેકાલ થયો તો ઉમ્મે સલમાને હજરત રસુલે ખુદાએ (સલ) શીખામણ આપી કે તે કહે “ઇન્ના લિલ્લાહે” ઇત્ય. “અલ્લાહુમ્મ અન્નેરની શી મોસીબતી વખલોફ લી ખૈરમ મિન્હા” (અર્થ—ઓ અલ્લાહ આ મારી મોસીબતમાં તું મને અજર આપ અને એથી બેહતર તેનો બદલો આપ) અને તાજ્યત કરનારને મુસ્તહબ છે કે મૈયતના વારેસો પાસે જઇને પ્રથમ સલામ કરે તે પછી મુસાફરો કરીને “કહે ઇન્ના લિલ્લાહે મા અખજ વ લિલ્લાહે મા આતા વ કુલ્લુન ઇન્દહુ બે અજ-લીમ મોસમ્મન ફલ તસમેર વલ તહતસેય” (અર્થ—ખચીત ખુદાનેજ માટે છે જે તેણે લીધું અને ખુદાનેજ માટે છે જે તેણે આપ્યું. અને દરેક તેની નજદીક એક ડેરવેલી મુદત સુધી છે. ત્યારે તારે સખર કરવો જોઇએ તથા સવાબ મેગવવો જોઇએ.

* કેમકે તેઓ મુસીબતમાં પડેલાં છે. અને જો તેઓ પોતાના ઘરમાં રાધે તોએ કશી હરકત

ક્રમ ૩

જિયારત વિષે

કપરોની જિયારત કરવી જોરતોને નહીં

નથી પણ મૈયતવાળાઓએ ત્રીજો ચોથો દીવસ જિયારતનું ખાણું કરવું બીજાત છે. અને દુન્યાદારોને નોતરવા એ જિયારત જોય છે. શા. મો.

૫ સુનંત તથા મુસ્તહમ પ્રમાણે જિયારત કરવી આવી રીતે છે કે કપરની પાસે જઈને “અસ્લામો અલૈકુમ યા અહલલ કોશુર” કહીને તેની પાસે ઉભો રહીને મુઝાં માટે ખુદાથી બખ્શીસની દોઆ માંગે અને તેઓની એ ઇજ્તિયારીની હાલતથી તથા બંદગી કરવાથી અશક્તિ હોવાથી ધડો લે. અને દુન્યાની રગપત છોડી દે અને આખેરતને યાદ કરે. અને ડરતોને ખોફ ખાતો તે જગ્યા ઉભો રહે. અને હસી કહાડવાથી તથા દુન્યાની બેકાએદા વાતથી તે જગ્યા બચેલો રહે, અને કપર ઉપર કે તાથુન ઉપર કે દીવારના કટેરા ઉપર હાથ મુકે નહીં કે તે પર હાથ ફેરવે નહીં. અને ચુમ્બન કરે નહીં. અને તેની આગળ જુકે નહીં અને મહો માટીમાં રોળે નહીં અને કપરસ્થાનમાં કંઈ ખાંચે કે પીંચે નહીં. અને સુએ નહીં. અને તે જગ્યા નમાન જ ગુમરે નહીં. અને દીવા બાજે નહીં અને તે જગ્યા અગ્નિ બાજે નહીં. અને કપર ઉપર ગીલાફ ઓડાવે નહીં. અને વાજન્ટર સહિત મકપરમાં ગાંચે નહીં એટલુંજ નહીં પણ વગર વાજન્ટરે પણ ત્યાં ગાંચે નહીં અને કપરવાળાથી કંઈ ગરજ માંગે નહીં. અને કપર તરફ સિજદો કરે નહીં. કારણ કે ખુદા વગર કોઈને સિજદો કરવો શરક અને કુફરનું કારણ છે અને કપરની આસપાસ તવાફ કરે નહીં કારણ કે તવાફ કાપા શરીફ સાથે ખાસ છે. અને બીજી જગ્યામાં મફરહે તહરીમી છે. અને જિયારત કરવા માટે બેહતર દીવસો ચાર છે. પીર, જુમેરાત, જુમઆ, અને સનીયર, અને રસુલુ-સ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ બને માબાપની કપરો અથવા એકની જિયારત સપતામાં (અથવા જુમઆમાં) કરશે તો તેના ગુન્હ બખ્શાશે અને તેઓની સાથે નેકી કરનારાઓમાં તેનું નામ લખાશે એ રિવાયત બેહકી કાધી છે. મેઅતા મસાએલ.

૬ નખી સાહેબ (સલ)ની કપર સિવાય બીજી કપરની જિયારત કરવા સ્ત્રીઓને જવું કે નહીં તે વિષે ઓલમાઓ મતફેર છે. કેટલાકો

પણ મરહોને બચેજ છે. અને સુનંત આ છે કે કપરસ્થાનમાં જઈને કહે અરસલામો અલૈકુમ યા અહલલ કોશુરે મિનલ મુસલેમીન વલ મુમેનીન અન્નતુમ લના સલકું વ નહનો લકુમ તખઈ વ ઇન્ના ઇન શાઅ-દલા હો બેકુમ લાહેકું યરહમુ—દલાહોલે મુસ્તકદેમિન મીન્ના વલ મુસ્તાખેરીન અસઅલુદલાહ લનાવ લકોમુલ આફ્રયત યગ ફેરદલાહો લના વ લકુમ વ યરહમોન દલા હો વ ઇટ્યાકુમ અમીલ મુમેનીન અલી(રદી) થી રિવાયત છે કે પેગમ્બરે [સલ] કહ્યું છે કે જે કોઈ કપરસ્થાનમાં જાય અને અગયાર વાર કુલ હોવ દલાહો અલહ પડીને મુઝાંને બખ્શાશે તો મુઝાંની ગણત્રી પ્રમાણે તેને પણ સવાબ આપાશે. અને અબુ હેરેરા (રદી)થી હજરત

બચેજ કહે છે અને કેટલાક ના બચેજ કહે છે તેમાંથી ક્યાંએ ના બચેજના મતને અખ્તિયાર કર્યો છે. અને દલીલો બેતાં સહી વાત આજ છે કે સ્ત્રીઓને જવું મફરહ છે. વાંચા મન્જરે-સુત અખરાર પૃષ્ઠ ૩૫૭. શરહ મુન્થા કખીરી પા. ૫૬૨ વગેરે શા. મો.

૭ અર્થ—જો કપરવાળા મુસલમાનો અને ઇમાનવાળાઓ ! તમારા પર સલામ થાયો. તમે અમારાથી આગળ થયા છો અને અમે તમારી પાછળ આવનાર છીએ. અને જો ખુદાએ ચાહ્યું છે તો અમે તમને મક્કનાર છીએ અદલાહ અમારા આગળાઓ પર અને પાછલાઓ પર રહમ કરે. હું અદલાહથી અમારે માટે તથા તમારે માટે આશીયત માંગુ છું અદલાહ અમને અને તમને બખ્શો અને અદલાહ અમારા પર તથા તમારા પર રહમ કરે” મેઅરાલુદ-દરાયમાં છે કે “કાપા શરીફ વગર કે ઇ પણ મસજીદનો તફાવ કરશે તો તેપર કુફરની બીહીક છે” મુસ્લા અલીકારી (રહ) શરહ એતુલ મલસમાં લખે છે “કપરને, તાથુનને, અને (કપરની) દીવાને હથ અડકે નહીં. કેમકે જ્યારે નખી (સલ)ની કપર જવાને માટે (મજકુર કા-મોની) મના થય તો બીજાઓની કપરોનો શો હાલ. અને તેને સુમે નહી કેમકે એ તો હાથ લગાડ્યા કરતાં વધારે છે, તો તે મનાને વધારે પાત છે કે મકે સુમન કરવું એ હજર અસવદ તથા નખીઓ, ઓલમા, અને સોલહાઓના હાથને ખાસ છે. શા. મો.

(સલ)થી સાંભળેલી રિવાયત છે કે જે કોઈ ૨ ન હમ્દો (સુરે ફાતેહા) અને ઈબલાસ (કુલ હોવ હવાહ) અને તદામોર (અલહાકો) પડીને મુઠાએ માટે તેનો સવાળ આપશે તો મુઠાં તેને માટે શકાયત કરશે અને અનસ (રદીથી) હજરત (સલ) થી સાંભળેલી રિવાયત છે કે જે કે ઇબ્રાહિમનાં સુરા યાસીન પડશે તો તેઓને (અબ્બાસમાં) ખુદા તઆલા હલક કરશે અને એને મુઠાંની ગણત્રી પ્રમાણે સવાળ આપશે.

મસલો ધણુખરા મોહકકેકીન આ વાત ઉપર છે કે જે કોઈ નમાજ, રોજા, સદકા કે ખીજા હયાદત માલી કે બદનીનો સવાળ મુઠાંને બખ-શશે તો તે તેને પોહાંચશે.

મસલો અબ્બીયા અને આલીયાની કબરો તરફ સિજદો કરવો. અને કબરોની ચોતરફ તવાફ કરવો, અને હોઆની તેઓથી માંગણી કરવી* અને તેઓને માટે નજર (માનતા) લેવી હરામ છે. એટલુંજ નહીં પણ એમાંની કેટલીક ચીજો કુફર પુગવે છે પેગમ્બરે (સલ) તેઓ પર લાતન કહી છે અને તેથી મનાઈ કાઢી છે અને કહ્યું છે કે મારી કબરને જીત કરે નહીં.

જકાતનો બાબ.

હરલામના રકુનોમાંથી બીજો રકુન જકાત છે. રસુલુલ્લાહ (સલ)ની વક્ત પછી જ્યારે અરબના કેટલાક કબીલાવાળાઓએ ઇસ્લામ કે જકાત આપે નહીં. તો હજરત અબુઅકરે (રદી) તેઓની સાથે બેલાહ કરવાનો વિચાર બાહર કરેલો અને એના ઉપર ઇજમા થયો જકાતના વાજબ થવાનો નકાર કરનાર કાફર છે અને તેને તજનારો.

* મુઠાથી માંગણી કરવી કે તું મને છોકરો આપ દાલત આપ વગેરે એ શીરક છે ફરી તે કબ્રવાળો પીર હોય કે પેગમ્બર હોય. તેમ પેગમ્બર સિવાય બીજા કોઈની કબરથી દુવાની માંગણી કરવી કે એ ફલાણા તમો ખુદા પાસે મારે માટે ફલાણી ચીજની માંગણી કરો એ પણ હરામ છે. ખુદાથી માંગણી કરો અને યુજરગનો વસીલો લે એ દુસ્ત છે. શા. મો.

૧ કુઆન શરીફમાં બીયાસી જગ્યા નમાજની સાથે જકાતનું વર્ણન છે. એજ માટે કહ્યા નમાજના વર્ણન પછી જકાતનું વર્ણન કરે છે દુરે મુખતાર.

ફાસિક છે.

મસલો હુર મુસલમાન આકેલ બાલેગ ઉપર જકાત વાજબ છે કે જે ન સાખનોડ માલેક હોએ અને તે નિસાબ મુજ હાજતોથી અને ફેલુથી.

૬ નિશાબ એટલે ફરી અને જકાત વાજબ થવા માટે ફરવેલો આંક. જેમકે સોનામાં વિસ મીસકાલ, ચાંદીમાં બસો દીરહમ, ઉંટમાં પાંચ ગાયમાં ત્રીસ, બકરામાં ચલીસ, વગેરે. એ ફરવેલો આંકથી ઓછું હોય તો જકાત ફરજ નથી. શા. મો.

૨ હાજતે અસલીયા તતલબ રોટી કપડું પોતાનું તથા પોતાના બન્દાઓને રહેવાનું ધર. ધરનો જરૂરી અરબાબ, સવારીનું જનવર, ખીજમતનો ગોલામ, વાપરવાના હથયાર, ધલમની કીતાબો ધલમવાળા માટે અને ધંધાના ઓળર છે. શા. મો.

૩ ફેલુથી મતલબ તે ફેલુ છે કે જેની માંગણી બંદાના તરફથી થઈ શકિત હોય. ફરી તે બંદાઓનું ફેલુ હોય જેમકે કરજ કોઈ ચીજની કમત કોઈ ચીજ હલાક ફરી હોએ તેનો દંડ અને કોઈને જખમ કર્યો હોએ તેનો બદલો, અથવા ખુદાનું ફેલુ હોએ જેમકે જકાત. પણ જે એવું ફેલુ હોય કે બંદાની માંગણી તેમાં થઈ શકિત ન હોએ જેમકે નજર કફરો, અને શીતનો સદકો (તું બાકી) તો તે ફેલુ જકાતને રોકાણ નથી. આલમગીરીયા. અને મોહીત સરખસીમાં છે કે સ્ત્રીની મોહર ફરી તે તરત આપવાની હોય કે મુદતની હોય એ જકાતને રોકનાર છે. કારણકે તેની માંગણી થઈ શકે છે અને ફતાવા આલમગીરીયા માં છે કે જાહેર મજહબ પ્રમાણે એજ સહી છે. અને બજાદવી શરહ જામેએ કબીરમાં લખે છે કે જે કોઈ પુરૂષે મોહર નહીં આપવાની નપત ફરી હશે તો તો આ મોહરનું ફેલુ જકાતને રોકાણ કર્તા નથી. કારણ કે ચાલુ આદત પ્રમાણે એની માંગણી થતી નથી. આલમગીરીયા, અને જત કોઈ પૂરૂષના હજર દિરહમ કોઈ શખસ ઉપર હોય અને હજર દિરહમ કોઈના એના ઉપર હોય, અને ધર, ખીજમતનો ગુલામ દશ હજર દિરહમ કીમતના હોય તો તે પર જકાત લાગેમ નથી. કારણ કે ધર તથા ખીજમતી ગુલામ તેની હાજતે અસલીયાથી છે વધારો નથી. અને અજ કારણથી ધમામ હસન બસરીએ રહ) ફરમાવ્યું છે કે જે પુરૂષ દસ હજર દિરહમનો માલેક હોએ તેને જકાત લેવી દુસ્ત છે. લોકોએ પૂછ્યું કે કેવી રીતે? તેવણે ફરમાવ્યું કે તેની પાસે ધર, ખીજ-

ફારેગ હોય અને તે વધનાર હોય અને તેના પર એક વર્ષ પુરું વિલુપ્ત હોય.

મસલો. નિસાબના માલેક થયા પછી પણ વર્ષ પુરું થયા પેહેલાં એક વર્ષની કે કેટલાંક વર્ષની જગત અગાઉ આપે તો તે અદા થશે.

મસલો. જો એક નિસાબનો માલેક કેટલાક નિસાબની જગત અદા કરે અને જગત અદા કર્યા પછી તે કેટલાક નિસાબનો માલેક થયો તો પણ અદા કરેલી હુસ્ત છે.

મસલો. ઇમામ અબુ દનીયા (રહ)ની નજદીક નાખાલેગ કે દીવાનાના માલમાં જગત વાજેય થતી નથી. અને ત્રણ ઇમામોની નજદીક વાજેય થાય છે. તેના તરફથી (તેના માલથી) તેના વાલી અદા કરે.

મસલો. માલે જમારમાં એટલે તે માલમાં કે જે ગુમ થયો હોય અથવા દરયામાં પડ્યો હોય અથવા કાઢીએ લુચ્ચાઇ કરી લીધો હોય તે તે

મતનાર ગુલામ, અને હથયાર હોય તેના વેચવાનો હુકમ ફાઇલા કરતા નથી. પણ તેના વેચવાને મના કરે છે. અને એજ માટે મશાએઓએ ફરયું છે કે જો કોઇ માલવી એટલી કીતામોનો માલેક હોય કે તેની કીમત ઘણી હોય અને તેની તેને ગરજ હોય તો તેને જગત લેવી હલાલ છે. પણ જો તેની હાજતથી વધારે હોય તે તે વધારેની કીમત બંધે દિરહમની હોય તો લેવી હુસ્ત નથી. શરહ અબસુત. અને જો એક કિતાબની એ પ્રત હોય તો એ હાજતથી વધારે છે. આલમગીરીયા.

૪ ફરી તે ખરેખરો વધનાર હોય જેમકે જાનવરોનું જણવું વેપારમાં વધવું, અથવા તક દીરી વધવું હોય જેમકે (નગદી) માલને વધારવા ઉપર શક્તિવાન થયો હોય અને માલ તેના કે તેના નાએબ (વકીલ) ના હાથમાં હોય ત્યારે ગમે તેટલો અસ્ખામ હોય જવાહેરાત હોય તો તે પર જગત નથી. શુ. મો.

૫ આ વરસથી મતલબ ચંદનું વરસ છે સુર્યનું વરસ નથી. આલમગીરીયા.

૬ માલે જમાર તે માલ છે કે માલેકની મિલકતમાં રહ્યા છતાં તેનાથી લાલ ધણું કરીને લઇ શકે નહીં. આલમગીરીયા.

૭ અને જો ચરનાર જાનવરોને લુચ્ચાઇ કરી લઇ લીધા હોય અને તેના તે એકરાર

ઉપર સાક્ષીન હોય અથવા જંગલમાં દાટયો હોય ને તેની જગ્યા ભુલી ગયો હોય, અથવા કોઇ માણસ ઉપર લેણું હોયને તે દેણદાર નકાર કરતો હોય ને તેનાપર સાક્ષી ન હોય, અથવા બાદશાહે કે તેના જેવાએ એટલે કોઇ એવા માણસે કે જેની ફરયાદ બીજા માણસ પાસે થઇ શકતી ન હોય તેણે દેણ લીધો હોય એવા માલમાં જગત વાજેય નથી. અને જો એ માલ પાછો હાથ લાગે તો ગુજરેલા દીવસોની જમત વાજેય થતી નથી. અને જો ઇકરાર કરનાર ઉપર દેણ હોય ફરી તે દેણદાર ગરીબ કેમ ન હોય અથવા તે દેણ પર સાક્ષીઓ હોય કે કાજની જાણમાં હોય. અથવા ઘરમાં દાટયો હોય ને જગ્યા ભુલી ગયો હોય એવા માલમાં ગુજરેલા વખત આખતની પણ જગત વાજેય છે.

મસલો. લેણું જ્યારે વસુલ થાય ત્યારે તેની જગત અદા કરાય. અને જો વેપાર સંબંધી લેણું હોય તો ચાલીસ દીરહમના વસુલ થયા પછી જગત આપે. અને જો વેપાર સંબંધી નહીં પણ લુચ્ચાઇ કરેલા માલ (માલેમગસુબ) જેવાની જમાનતના બદલાનું લેણું હોય તો નીસાબ જેટલું વસુલ થયા પછી તેની જગત અદા કરાય. અને જો માલ વગર બીજા કોઇ વસ્તુના બદલાનું લેણું હોય જેવું કે મેહર, ખોલાનો બદલો વગેરે તો નિસાબ જેટલો વસુલ કીધા બાદ તથા વર્ષ દહાડો ગુજરા બાદ ઇમામ અબુમ (રહ)ની નજદીક જગત અપાય, અને સાહેબેનની નજદીક જેટલું કંઇ વસુલ થાય તેની જગત અપાય

પણ કરતો હોય (અથવા તેપર સાક્ષીઓ હોય) તેમાં જગત ફરજ નથી.

૮ જો તે સાક્ષીઓ ભરોસેદાર (આદેલ) હોય તો એકેમતે વાજેય થશે અને જો તે ભરોસેદાર ન હોય તો કેટલકની નજદીક વાજેય થતી નથી પણ સહી આ છે કે વાજેય થાય છે. કાશી. અને જો તે દેણ નકાર કરનાર પર હોય અને સાક્ષીઓ પણ ન હોય ને પછી સાક્ષીઓ મદયા હોય તે એવી તરેહના કે દેણદારે લોકોની આગળ એકરાર કર્યો હોય તો જગત વાજેય નથી. આલમગીરીયા.

* એટલે તે માલ જે સ્ત્રી પોતાના છુટાછેડા થવા માટે ઘણીને આપવાનું દેરવે તે, શુ. મો.

(દિયત)૯ અવ્યવ દંડ (ધરસે જેનાયત) અને બદલે કિતાબત^{૧૦} એમાં નિસાબ જેટલો વસુલ કર્યા પછી અને તેપર વરસ દહાડો ગુજરા પછી જકાત આપે.

મસલો. જકાત અદા કરવા માટે આપતી વેળા અથવા જકાત જેટલો માલ બીજને માલથી જુદો કરતી વેળા નૈયત કરવી^{૧૧} સરત છે.^{૧૨}

મસલો. જેજકાતની વગર નૈયત કાઢે તમામ માલનો સદકો કરે^{૧૩} તો જકાત માથેથી ઉતરી

૯ દિયત એટલે ખુનનો બદલો. અતિચારે કોઇને મારી નાખવાથી બદલો. આપવો પડે છે તે. અને તે દસ હજાર દિરહમ થાય છે. અને ધરસ એટલે માણસના અંગો અંગમાંથી કોઇને હલાક કરવાનો કે તેને જખમી કરવાનો બદલો તે.

૧૦ કિતાબત તે આ છે કે માલીક પોતાના ગુલામને કહે કે આટલો કંઈ માલ તું કમાઇને આપશે તો તું આગદ છે. અને એ માલ બદલે કિતાબત કેહવાય છે.

૧ જે કોઇએ આપતી વેળા કંઈ નૈયત કાઢી ન હોય અને તે પછી હજુ તે માલ ફકીરના હાથમાં હોય ને જકાત આપવાની નૈયત કરી હોય તો તે પણ આપતી વેળા નૈયત કરવાના હુકમમાં છે. અને જો તે ફકીરના હાથમાં નહીં રહ્યો હોય ને ફરી નૈયત કરી હોય તો એ હુકમમાં દાખલ નથી. તહતાવી વગેરે.

૨ તો જો જકાત અદા કરવાની નૈયત કાઢી હશે અને કંઈ ચીજ પોતના માલથી જુદી કરી ન હશે અને વર્ષ પૂરું થયા સુધી (જકાત જેટલા માલમાંથી) થોડા થોડા આપ્યા કાઢ્યા હશે અને આપતી વેળા જકાતની નૈયત ધ્યાનમાં નહીં હશે તો જકાત અદા થશે નહીં. તખીન. અને જો આપતી વેળા તેની એવી હાલત હોય કે જો તેને કોઇ પુછે કે તું શી બાબતમાં આપે છે તો તે વગર સોચે કહી દે કે જકાતમાંથી. તો જકાત થવા માટે આટલી નૈયત બસ છે. અને જો તે એમ કહે કે જે કંઈ હું આપ્યા વર્ષ માં અ.પુ. છું તેમા મેં જકાતની નૈયત કરી છે તો જાહેર થશે. સીરહયા. આલમગીરીયા.

૩ એટલે તે ખુદ માલને આપ્યો હોય અથવા કરજદાર ગરીબ ફકીરને માફ કર્યો હોય (તો જકાત માથે રહેશે નહીં) દુરે મુખ્તાર. અને કરજદાર પૈસાવળો હોય અને તેને દેણ માફ કર્યું હોય તો તેને માથેથી જકાત ઉતરશે

જાએ છે^{૧૪} અને જો થોડા માલને સદકો કરે તો ઇમામ અબુ યુસૈફ (રહ)ની નજદીક પણ જકાત માંથી ગણાશે નહીં અને ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક જેટલો કંઈ સદકો કાઢ્યા હોય તેના હીરસાની જકાત માથેથી ઉતરી જાય છે.

મસલો. જો વરસની શરૂઆત^{૧૫} અને આખરમાં નિસાબ પુરતો હોય^{૧૬} અને વર્ષને વચલે ભાગે ઘટી ગયો હોય તોએ જકાત પુરા વર્ષની વાજેબ

નહીં. સહી મત પ્રમાણે. આલમગીરીયા. અને જે કોઇએ કોઇ મિસકીનને દિરહમ આપીને હીબા (અખ્શીસ^{૧૭} તું નામ લીધું) હોય અથવા કરજ કહ્યું હોય પણ નૈયત જકાતની કાઢી હોય તો તે જકાતમાંથી ગણાશે. બહરે રાએફ. મસલો જકાત વાજેબ થવા માટે કબજે અને માલિક થવું બંને શરત છે. તો જો વગર કબજે મિલકત થશે જેમ કે સ્ત્રીની મોહર કે હજુ ધણી પાસેથી મળી ન હોય (તો મિલકત તો થઇ પણ કબજે થયો નથી એમાં જકાત) વાજેબ થશે નહીં. અને જો વગર માલિક થયે કબજે થયો હોય જેમ કે મોકાતબ, કે કરજદાર પાસેનો માલ તેમાં પણ વાજેબ થશે નહીં. સેરાજે વહહાજ. આલમગીરીયા.

૪ તે એવી સરતથી કે નફલ સદકાની રૂએ આપ્યો હોય તો, અને જો નજર કે કોઈ બીજા વાજેબની નૈયતથી આપ્યો હશે તો જેની નૈયત કરી હશે તે સહી થશે અને જકાતનો બદલો તેને માથે આપવાનો રહેશે એકે મતે દુરે મુખ્તાર.

૫ જો વેપારના માલને કોઈ ચીજથી બદલ્યો હોય અથવા સોના ચાંદીમાંથી સોનાને કે ચાંદીને ચાંદીથી કે સોનાથી બદલ્યો હોય તો તેથી વર્ષ કટાએલું ગણાય નહીં. હા, જો જકાતવાળા જનાવરને તેની જાતથી કે બીજા કંઈથી બદલશે તો વર્ષ કટકા થયેલું ગણાશે મોહીતે સરખસી,

જો કોઈ માણસ પાસે ઘેર રૂપિયા ન હોય પણ તેના વકીલ (પવરદાર) ની પાસે પરદેશ માં કે દેશમાં રૂપિયા જમા હોય તો તેમાં પણ જકાત વાજેબ થશે, વરસે તેનો આંકડો પવરદાર પાસેથી માંગવો જાણુ માટે ફરજ છે, અને જો કોઈના કોઈ કુંપનીમાં શેર હોય અને તે કુંપની ધારાસર અમદની આપ્યા કરતી હોય છતાં જો માલેક નહીં ઉપાડતાં ત્યાંજ જમા કર્યા કરશે તો તેમાં પણ જકાત વાજેબ છે ગુ. મો.

થશે. અને વચ્ચેનાં નુકસાનની કશી ગણતરી નથી.

મસલો. માલે-નામી (વધનારો માલ) કે જેમાં જકાત વાજેય થાય છે તે ત્રણ તરેહનો છે એક નગદી એટલે સોનું ચાંદી. ફરી તે ઢાલેલું હોય કે વગર ઢાલેલું હોય, ધરેણુ હોય કે સોના ચાંદીના વાસણ હોય. સોનાના નિસાળ વીસ મીસકાલ છે કે જે સાડાસાત તોલા થાય છે અને ચાંદીનો નિસાળ બસો દિરહમ છે કે જેનું વજન દીલ્લીના સીકકાએ છપન રૂપિયા થાય છે. અને એ બન્ને વસ્તુઓમાંથી વાજેય જેગો ચાલીસમો હીરમો છે. અને જે સોનું નિસાળથી કમી હોય અને એવીજ રીતે ચાંદી પણ નિસાળથી ઓછી હોય તો ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક કીમતની રૂએ એક જતી કરીને નિસાળની ગણતરી કરવી જોઈએ. અને ફકીરોનો નફા ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ. અને સા-

જ્યારે સત્ય શોધકોના મત પ્રમાણે બસો દિરહમના સાડી બાવન તોલા થાય છે જેમ કે કતાવા જવાહેર અખલાતીવાળાએ કહ્યું છે. તો જે રૂપિયો સવા અગયાર માશાનો હશે તો સાડી બાવન તોલા ચાંદીના છપન રૂપિયા થશે જેમ કે કર્તાએ કહ્યું છે અને કર્તાના વખતમાં એજ રૂપિયો ચાલતો હતો. અને જે રૂપિયો અગયાર માશાનો હશે તો સાડીબાવન તોલાના સત્તાવન રૂપિયા ત્રણ માશા થશે અને જે રૂપિયો સાગઅગયાર માશાનો હશે તો મજકુર ચાંદીથી ચોપન રૂપિયા નવ માશા થશે. ખુદા ધણું જોણે છે. **મસલો.** તાંબાના પૈસા જે વેપાર માટે નહોય તેમાં જકાત નથી અને જે વેપાર માટે હોય અને તેની કીમત નિસાળ જેટલી થઈ હોય તો જકાત વાજેય થશે. આલમગીરીયા.

૧૭ એટલે જે વખતમાં સોનાની કીમત વધારે હોય તો તેની કીમત ચાંદીથી કરીને (જે નિસાળ થાય તો) ચાંદીની જકાત કઢાડે. અને જે તેની કીમત ઓછી હોય તો ચાંદીની કીમત સોનાથી કરીને (જે નિસાળ થાય તો) જકાત કઢાડે. **મસલો.** સો દિરહમ ચાંદી અને દસ મિસકાલ સોનું કે જેની કીમત સો દિરહમ ચાંદીથી ઓછી હોય તેમાં સાહેબેન (રહ)ની નજદીક જકાત વાજેય થશે. અને અણુ હનીફા (રહ)ની નજદીક ઇખતેલાફ છે. પણ સહીઆ છે કે વાજેય થશે (કેમકે દસ મિસકાલની કીમત સો દિરહમ થતી નથી પણ ફકીરોનો લાલ ધ્યાનમાં

હાથેનની નજદીક નિસાળના લાગોની રૂએ નેસાળ પુરું કરવું જોઈએ. તો જે સો દિરહમ ચાંદી અને દસ મિસકાલ સોનું હોય તો બ ઇતેફાક (એકે મતે) જકાત વાજેય થશે. અને જે સો દિરહમ ચાંદી અને પાંચ મીસકાલ સોનું હોય અને કીમત પાંચ મીસકાલ સોનાની સો દિરહમ ચાંદીની બરાબર થતી હોય તો ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક વાજેય થશે. પણ સાહેબેનની નજદીક વાજેય થશે નહીં.

મસલો. જે ચાંદી કે સોનામાં મેલવણી થઈ હોય, તો જે મેળવેલી વસ્તુ ધટેલી છે તો તે ચાંદી સોનાની ગણતરીમાં છે અને જે મેળવેલી વસ્તુ વધેલી હોય તો તે અસબાબની ગણતરીમાં છે.

ખીજ કીસમ માલે નામીની વેપારનો માલ છે.

મસલો. જે માલને વેપારની નૈયતથી ખરી દો હોય તેમાં જકાત વાજેય થાય છે. અને જે કોઈએ તેને બખશ્યો હોય અથવા વસીયત કીધી હોય, અથવા સ્ત્રીને મોહરમાં માલ હાથ આ-

રાખી સો દિરહમની કીમત કરીશુ તો દસ મિસકાલથી વધશે એટલે વીસ મિસકાલ સોનું થયું. જેથી જકાત વાજેય થશે) **મસલો.** એક માણસ પાસે એક હજાર દિરહમ અથવા વેપારનો માલ છે. ફરી દિરહમોને ઉછીતા આપ્યા અથવા માલને ઉધાર વેચ્યો ફરી કરજદારને અથવા ઉધાર ખરીદનારને લેણા માફ કર્યા તો ગુજરેલા વખતની જકાત તેને માથે રહેશે નહીં. કાજખાન.

૮ ફરી તે વેપારને માટે હશે તો જકાત વાજેય થશે, અને નહીં તો વાજેય થશે નહીં. **મસલો.** વેપારના માલમાં જે દીવસે જકાત વાજેય થાય તે દીવસની કીમત ઇમામ અણુ હનીફા (રહ)ની નજદીક માતબર છે. અને સાહેબેન (રહ)ની નજદીક અદા કરવાને દીવસની કીમત માતબર છે. તો જે કોઈ માણસ પાસે એ કાશીજ ઘઉં હોય તે તેના કીમત નિસાળે પુગી હોય અને તે પર વરસ ગુજ્યું હોય ફરી તેની કીમતમાં વધારો કે ઘટાડો થાય તો ઇમામ અણુ હનીફા (રહ)ની નજદીક વાજેય થવાના દીવસ (વર્ષના શરૂ)ની કીમત ગણવામાં આવે અને સાહેબેન (રહ)ની નજદીક અદાના દીવસ (વરસ પુરું થાય તે દીવસ) ની ગણવામાં આવે, આલમગીરીયા.

બોલેય અથવા પુરુષને ખુલામાં મ્લયો હોય, અથવા કેસાસના બદલામાં માલ હાથ લાગ્યો હોય અને માલીક થતી વખતે વેપારની નૈયત કાઢી હોય તો ઇમામ અણુ યુસોફ (રહ)ની નજીક તેમાં જકાત વાળેય થશે. પણ ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની નજીક વાળેય થશે નહીં.

મસલો. જો વારસામાં માલ હાથ લાગ્યો હોય અને મુરસ (જેના માલથી વારસ થાય છે) તેના મરવાની વખતે અગર જો વેપારની નૈયત કાઢી હશે તોપણ તે વેપારનો માલ ગણાયો નહીં અને તેમાં જકાત બંધ નિશાબ વાળેય થશે નહીં.

મસલો. જો કોઈ ગુલામને વેપારને માટે

૯ એટલે ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ના મત પ્રમાણે એ સુરતોમાં ફક્ત વેપારની નૈયત કર્યાથી તે વેપાર માટે થતો નથી. અને એજ મજહબ સહી છે. બહરે રાએક. દુરે મુખ્તાર.

૧૦ પણ જો મૈયતના મુકેલા માલ (તરકા) માં સોનું ચાંદી કે ચરતો જનાવરો હોય તો તેમાં જકાત વાળેય થાય છે ફરી તે વારસે વેપારની નૈયત કરી હોય કે નહીં કરી હોય સર્વ સમુદ્ધ છે તહતાવી, મસલો. જો પોતાની જમીનમાંથી એટલા ઘડે પાક્યા હોય કે તેની કીમત નિસાબ જેટલી હોય ફરી તેને એક વરસ સ્થાયી રાખ્યા હોય તેમાં જકાત વાળેય નથી, આલમગીરીયા, કાજીખાન.

૧૧ જો યસો દિરહમની કીમતના ગુલામને કાઢ્યો યસો દિરહમે (વેપાર માટે) ખરીદીને તેની કીમત વેચનારને પુગવી હોય પણ તે ગુલામને ક્યાજે કર્યો નહોય ને તે પર વરસ ગુજ્યું હોય ત પછી તે ગુલામ વેચનારની પાસે મર્યો હોય તો યસો દિરહમની જકાત વેચનાર પર તથા ખરીદનાર પર પણ વાળેય થશે, અને જો તે સો દિરહમની મલીકતનો હોય તો વેચનાર પર યસો દિરહમની જકાત વાળેય થશે ખરીદનાર પર કાઢ નહીં, કાજીખાન, અને જો ખીજમતના ગુલામને હજમ-ફીયામાં વેચ્યો અને તેની કીમત પર એક વરસ પુરુ થયું તે પછી કેમ એમને લીધે કાજીના હુકમથી અથવા પોત પોતાની રજી ખુશીથી તે પાછો ફેરવાય તો વેચનારને માથે છે કે તે કીમતના જકાત આપે, અને જો તેને વેપારના માલને બદલે વેચ્યો હોય (નજીકે નહીં) તે પછી એના માથે પાછો ફેરવ્યો હોય તો તે વેચનાર નહીં તે વેપારના માલની જકાત આપે અને તે ગુલામની, અને તે ખરીદનાર પણ તે માલ-

ખરીદ્યો ફરી તેને ખીજમત કરવા રાખવાની નૈયત કરી તો તે વેપારનો માલ મ્લયો નહીં. અને જો ખીજમત લેવાને ખરીદ્યો ફરી વેપારની નૈયત કરી તો તે વેપારનો માલ થશે નહીં, જ્યાં સુધી કે તેને ન વેચે, ૧૨,

મસલો. વેપારના માલની કીમત સોનાથી અથવા ચાંદીથી જેમાં ફરીગેનો નફો હોય તેવી કીમત કરવા જોઈએ, તો જો બને જતીમાંથી એકના નિસાબને એ પોહોચે તો તેનો ચાલીસમો હિસ્સો જકાતમાં અદા કરે.

ની જકાત આપે નહીં. પણ જો તે પાણું ફેરવવું કાજીના હુકમથી થયું નથી તો વેચનારને માથે તે માલની જકાત આપવાની છે, કારણ કે તે પાણું ફેરવવું તે નવેસરથી વેચાણ કરવાના હુકમમાં છે તે ફતાવા કાજીખાનમાં છે કે જો કોઈ માણસે કે કાદને માટે મકરાર કર્યો હોય કે તે તેની પાસે હજાર દિરહમ માંગે છે અને એક વરસ પછી તેઓએ આપસમાં મતેફાક કર્યો કે કોઈ ચીજનું લેણું દોકોડ તો અંતમાંથી કોઈ પર જકાત લાગુ પડશે નહીં, અને એવાજ રીતે જો કોઈ શખ્સે હજાર દિરહમ કોઈ શખ્સને બખ્શ્યા અને એક વરસ પછી તેજ દિરહમ પાછા લીધા તો કોઈ પર જકાત લાગુ પડશે નહીં.

૧૨ એટલે જો ચીજમાં જકાત લાગુ પડે તેવી ચીજના બદલ જ્યારે વેચશે તો જકાત લાગુ પડશે અને બને બાબતોમાં ફેર આપેલો છે કે વેપાર એક કાલ કરવાનું છે તે ફક્ત નૈયત કર્યાથી થતો નથી, અને ખીજમત લેવાની નૈયતમાં તો ફક્ત (વેપારનો) કામને છેડવાનું છે જેથી ફક્ત નઇયત કરેથી ને પુરી થશે, દુરે મુખ્તાર. મસલો. જવાહેર, મોતી, ચાકુલ, અને લાલમાં અગર જે તેનું ધરેણું યનાબુ હોય તેમાં જ્યાં સુધી તે વેપારના નહોય જકાત વાળેય નથી, જોહન મેગ. આલમગીરીયા. અને જો જવાહેરના જગમમાં સોનું કે ચાંદી હોય તો જો તે તેના ચાલ નિસાબ જેટલું હશે તો તે સોના ચાંદામ જકાત વાળેય થશે. તે જવાહેરમાં નહીં. મસલો. વેપારનો માલ જે જગ્યા હોય તે જગ્યાની કીમત અગર છે, તો જો કોઈ શખ્સે પોતાના ગુલામને (કે નોકરને) વેપારનો માલ આપીને ખીજ શહેર મોકલ્યો હોય અને તે જગ્યા તે માલની કીમત વધી હોય અને તે પર વરસ પીતા હોય તો તે જગ્યાની કીમત પ્રમાણે ગણી જકાત આપે, આલમગીરીયા.

ત્રીજી કીસમ માલે નામીની ચરતા પ્રાણીઓ

૭. એટલે ઉટ, ગાય, અને બકરી કે જે નર-માદા મેલમેલ હોય ને વર્ષનો વધુ ભાગ જંગલમાં ચરવા ઉપર બસ થતું હોય અને એવીજ રીતે ઘોડાનું ટોળું છે.

પણ ચરતા પ્રાણીઓનો નિસાચ અને તેમાં ફેટલું વાળેય છે તેની તફસીલમાં લંબાણ થય છે. તથા આ દેશમાં આ માલ જકાત વાળેય થયા જેટલો થતો નથી જેથી તેની જકાતના મસલા વર્ણવા નથી. તથા એવીજ રીતે ઉશરી જમીન (દશાંશ લેવાની જમીન)નો દશમે ભાગ લેવાના વધ કે જે આ દેશમાં છેજ નહીં તથા માર્ગ અને સડકો ઉપર ખેતી દશમે ભાગ લેનારના કાદા પણ વર્ણવા નથી.

મસલો જે કાષ્ટ મુસલમાનને કે જમીને જંગલમાં ૨ સોનાની કે ચાંદીની કે હોખંડની કે તાંબાની ખાજ મળે અને તે જમીન કોઈની માલેકની હોય તો તેમાંથી પાંચમો હીરસો લેવાશે અને ચાર હીરસા મેળવનારને માટે છે. અને જે તે જમીન ધણીયતી છે તો ચાર હીરસા ધણીના છે. અને જે પોતાના ઘરમાં મળી આવે તો તેમાં ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક પચમાંશ વાળેય નથી. અને સાહેબે (૨૬)ની નજદીક વાળેય છે અને જે પોતાની ખેતીની જમીનમાં મળે તો તેમાં બે

૧ અને ફૂકમાં આવી રીતે છે કે ચાર્લીસ બકરીમાં કે ઘેટામાં એક બકરી, અને એકસો એક વીસમાં બે, અને બસો એકમાં ત્રણ, અને ચારસોમાં ચાર (ફરી દર સોએ એક) અને ત્રીસ ગાયમાં તથા બેસમાં એક વરસનું એક વછરડું, અને ચાર્લીસમાં બે વરસનું એક અને પચ ભરમાં એક બકરી ફરી દર પાંચે પચ્ચીસ રૂબી એ જ રી. અને પચ્ચીસમાં એક વરસનું ઉંડું બચ્ચું અને છત્રીશમાં બે વરસનું, અને છત્રીશમાં ત્રણ વરસનું, અને ઘોડા ગવેશ અને ચરતા જકાત નથી પણ વેપારના માલમાં કામતને હીસાબે જકાત છે. આલમગીરીયા.

૨ પણ જે વાકુત, જમરદ, અલખાસ શીરોમ, કે અકીક વગેરે પહાડમાં મળે તો તેમાં કંઈ નથી. ફરે મુખતાર.

રિવાયત છે. ૩

મસલો જે ખબનો મળ્યો હોય, તો જે તેમાં ઇસ્લામની નીશાન હોય જેમકે અહલે ઇસ્લામનો સીકકો તો તે લુકતા (પડત ચીજ ઉચકેલી)ના કાયદામાં ૪ છે. તેના માલેકની ફૂંક ફરી પોહોંચાડવું જોઈએ. અને જે તેમાં ફૂફરની નીશાન હોય

૩ ઓસલની રિવાયત પ્રમાણે વાળેય નથી. અને કુન્જવાળાને એજ મત પસંદ છે અને જમ્હેઉસ-સગીરની રિવાયત પ્રમાણે પાંચમે હીરસો વાળેય છે. તહનાવી વીગેરે.

૪ આ કાયદો તે વખતે છે કે વગર ધણીયાતી જમીન જંગલ ભવામાં મળ્યો હોય અને જે ધણીયાતી જમીનમાં મળ્યો હોય તો તેમાંથી પાંચમો હીરસો લેવો તે એક મતે અને ખાજના ચાર પાંચમાંશ વિષે અખતેલા છે. ઇમામ અણુ હાનીફા તથા મોહમ્મદ (૨૬) નજદીક ખીતાવાળાને માટે છે. એટલે જે માણ લીટી દોરીને તેનો માલિક થયો હોય તેને મ છે, અથવા તેના વારેસો માટે છે. પણ જે ખાજના જમીન હોય તો તેને કે.ઇ ચીજ આપી જોઈએ નહીં, ફરી જે ખત વાળો કે તેના વારે જે જણાયા નહોય તો ઇસ્લામમાં તે પ્રથમ માલિક જણાયો હોય તો તેને તથા તે વારેસોને અપાય અને નહીં તો તેને ઐતુલ-માલ મુકાય અને જે કાષ્ટ મુસલમાનને દારૂલ હર્મ વગર ધણીયાતી જમીનમાં મળે તો તે સર્વ મળે તેનું છે, એમાંથી પાંચમો ભાગ લેવાતો નથી અને જે તે ધણીયાતી જમીનમાં મળી આવે અને તે અમન લઇને ત્યાં રહ્યો છે તો તેને દર એને પાછું આપે. અને જે પાછું ન આપશે અને દારૂલ ઇસ્લામમાં લાવશે તો તે માલિક થશે. પણ તે માલ સારો નથી. અને તે માલને વેચશે તો તે વેચણ દુસ્ત થશે ખરીદનારને તે સારો નથી. અને તેથી છુટકાર માર્ગ આ છે કે તેને સદકો ફાં, અને જે વગર અમન મેળવે દાખલ થયો છે તો તે જોને મળે તેને માટે છે અને તેમાં પાંચમો નથી. અને જે સોનું ચાંદી કાષ્ટ દુગીયાથી કે તથા શીરોમને પહાડમાંથી તો તેમાંથી કંઈ લેવી જોઈએ નહીં. આલમગીરીયા,

૫ જેવી કે શળની શીકલ કે મુનિ ગણેશની શીકલ, અને જે તેના પર ફૂફર ઇસ્લામની નીશાની નહોય એને સિકકો ખીજથી મળતો હોય તો તેમાંથી પણ પાંચ ભાગ લેવાય જહર મઠબ પ્રમાણે, ફરી

તો પંચમાંશ લેવાશે અને બાકી જેને મળ્યો તેનો છે ૬

મસલો. જકાત આપવાની જગ્યા ફકીર છે કે જે નિસાબથી ઓછાનો માલિક હોય ૭ તથા મિસકીન છે કે જે કંઈનો પણ માલિક ન હોય તથા મોકાતબ ૮ છે લખાણીનો માલ અદા કરવા માટે આપે, તથા દેણુદાર ૧૦ છે કે તે નિસાબનો માલિક તો છે પણ તેનો નિસાબ દેણુથી વધુ નથી ૧૧ તથા ગાજી છે કે લગાઈનો અસબાબ થોડા હથિયાર રાખતો નહોય તથા તે માણસ છે કે વતનમાં માલ રાખતો હોય અને તે સફરમાં હોય ૧૨ વ.

૬ ફરી જેને મળ્યો હોય તે આમ છે નાંદલો હોય કે મોટો હોય, આગદ હોય કે ગુલામ હોય મુસલમાન હોય કે જુમ્મી કાફર હોય પણ દારૂ હાથનો રહેવાથી અમન માંગીને ઇસલામી દેશમાં રહો હોય અને તેને ઇમામે કામકાજ કરવાનો પણ પરવાનો આપ્યો હોય અને તેની સાથે શરતો કરી હોય તો શરત પુરી કરવી જરૂર થશે અને તેને મળશે અને જો એમ નહોત્યો તો તેને મળશે નહીં, આલમગીરીયા.

૭ અથવા તો તે નહી વધે તેવા નિસાબનો માલિક હોય (જેમકે ધરના અસબાબ કપડાં નિસાબની કીમતના હોય) પણ તે હાજતથી વધુ નહોય, અને જાહેલ ફકીર કરતાં આલેમ ફકીરને આપવું ઘણું સારું છે. આલમગીરીયા,

૮ એટલે તે દીવસની રોટલીનો કે નગના હાંકવાનો ગરજવાન હોય અને એને સવાલ કરવો અને એને માટે દુરસ્ત છે, અને ફકીરને સવાલ કરવો દુરસ્ત નથી, ફતહુલ કદીર,

૯ જે તે મોકાતબ હાશમી ન હોય તો નહીં તો જાએજ નથી મોહીતે સરખસી

૧૦ દેણુદારને આપવું ફકીર કરતાં બેહતર છે. મુજમરાત

૧૧ અથવા તેનું લેણું લોકોને માથે હોય પણ વસુલ થવું અશકત હોય આલમગીરીયા

૧૨ અને એને ઇબનુસ-સખીલ કહે છે, અને જે શખ્સનો માલગેજ થયો હોય અગરને તે પોતાના શહેરમાં હોય તે પણ એજ હુકમમાં દાખલ છે, પણ તેને પોતાની હાજતથી વધુ લેવું દુરસ્ત નથી અને જો તે માલમાંથી કોઈ ચીજ તેના હાથમાં બાકી હોય એટલામાં તેને તેનો માલ મળે તો તે લીધેલા માલને સદકો કરવો અગત્યનું નથી, જેમ કે કોઈ ફકીર હોય અને તે ગની થાય (તો તેને જકાત લીધેલી વાપરવી

તનથી દુર, સાથે માલ રાખતો ન હોય આ બધી જાતોમાંથી એક જાતનાને આપે અથવા બધાએને આપે,

પણ જકાત આપનારો જકાતના માલને ઓસુલ (આપદાદ) અને ફેરઅ (ઓલાદ અને ઓલાદની ઓલાદ)ને તથા પોતાની બાયડીને કે બાયડી પોતાના પતીને તથા પોતાના ગોલામને તથા પોતાના મોકાતબને તથા પોતાના મેદખ્ખરને ઉમ્મે વલદને આપે નહી, અને જે ગોલામ કે થોડો ભાગતેને આગદથયો હોય ૧૩ તેને પણ આપે નહીં અને કાફરને આપે ૧૪ નહીં અને બની હાશિમને ૧૫ તથા તે-ઓના ગોલામોને આપે નહીં પણ નફલ સદકો હોય

દુરસ્ત છે સદકો કરવો લાજેમ નથી) આલમ ગીરીયા. કાંઈ જાનુ નથી કે જેને જકાત આપવી દુરસ્ત છે તેઓની સાત જાત છે તેમાંથી કતાએ છ જાત બયાન કરી છે સાતમો આમેલ (કલેકટર) છે કે જેને ઇમામે સદકો તથા ઓશર લેવા માટે નીમયો હોય, પણ એવી શરતથી કે તે હાશિમી નહોય આલમગીરીયા

૧૩ એટલે જકાત આપનારાએ પોતાના ગુલામના થોડા ભાગને આગદ કર્યો હોય અને બાકી તેની મિલકતમાં હોય અથવા તેના અને તેના છોકરાના ભાગમાં ગુલામ હોય અને તેણે પોતાના હીસ્સાને આગદ કર્યો હોય અને પોતે ગરીબ હાલતનો હોય પણ જકાત આપનાર સિવાય બીજા કોઈએ ગુલામનો કોઈ ભાગ આગદ કર્યો હોય, અથવા જકાત આપનાર અને એક પારકા માણસમાં એક ગુલામ ભાગ્યો હોય અને જકાત આપનારે પોતાનો હીસ્સો આગદ કર્યો હોય તો તે ગુલામને જકાત આપવી દુરસ્ત છે. દુરે મુખ્યાન.

૧૪ તે જુમ્મી હોય કે હરબી હોય અને એવીજ રીતે કરામીયા વગેરે જેવા ખીદમતીઓને પણ આપે નહીં કારણ કે એઓ હકીકતમાં કાફર છે. દુરે મુખાર

૧૫ બની હાશિમથી મતલબ (ફક્ત સૈયદો છે એટલે હજરત ફતેમા (રદી) ની ઓલાદ છે એમ સમજવું ભુલ છે પણ તેથી મતલબ) અલી (રદી)નો વંશ તથા અબ્બાસ (રદી)નો વંશ તથા જાફર (રદી)નો વંશ તથા અકીલનો વંશ [રદી] વંસ તથા હારેસ બીન અબ્દુલ મુતલેબનો છે (જેમાં સૈયદો પણ બાવી ગયા) આલમગીરીયા.

તો આપે અને મસજીદ આંધવામાં જતયા મૈયત ના કફનમાં તથા મૈયતના કરજ અદા કરવામાં ખરચ કરે નહીં, અને ગની (પૈસાવાળા)ના ગોલામ ને તથા ગનીના નાખલેગ છોકરાને આપે નહીં.

મસલો જો જકાત લેનાર ધારીને જકાત આપી ફરી પ્રગટ થયું કે તે ગની છે અથવા હાશે-મી છે અથવા કાફર છે અથવા જકાત આપનાર નો છોકરો કે આપ છે, તો ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ફરી આપવું લાજમ નથી. અને ઇમામ અબુ યુસૌફ (રહ)ની નજદીક ખીજવાર આપવું લાજમ છે. અને જાહેર થાય કે લેનાર તેનો ગોલામ કે મોકાતખ હોતો તો ખીજવાર આપવું લાજમ છે.

મસલો મુસ્તહય આ છે કે એક ફકીરને એટલું આપે કે તે તે દીવસે માંગવાનો ગરજવાન રહે નહીં.

૧૬ એવીજ રીતે પૂલ, પરખ. રસ્તો અને નેહેર આંધવા આપે નહીં. અને હજ તથા જેહાદમાં ખરચે નહીં (એવીજ રીતે જેમાં કોઇને માલેક કરવાનું નહીં હોય તેમાં દુરસ્ત નથી) આલમગીરીયા.

૧ મોદબ્બર હોય કે ફરી કોઇપણ તરહનો ગુલામ હોય અને એવોજ હાલ ઉમ્મે વલદને છે, શરહ તહાવી. **મસલો** જો કોઇએ કોઇને જકાત આપી અને તેને ગણુ નથી કે તે જકાત લેવાને લાયક છે કે નહીં, તો જ્યાં સુધી એવું જાહેર થાય નહીં કે એ જકાત લેવાને લાયક નથી ત્યાં સુધી તે દુરસ્ત થશે. આલમગીરીયા. **મસલો** જો કેઇ ફકીરને હેણું માફ કયું અને પોતાની પાસે જે માલ હોય તેની જકાતની મૈયત કરી હોય તો તે દુરસ્ત નથી. (કેમકે એમાં માલવાં મલેક કરવાનું નથી પણ માથેથી ઉનારવાનું (ફરજ) છે. આલમગીરીયા. **મસલો** જો ફકીર ઉપર કેઇનું ફેણ હોય, અને જકાત આપનાર જકાતના મલકથી તેનું ફેણ અદા કરે તો જો ફકીરના હુકમથી નાખ્યું હશે તો જકાત અદા થશે અને જો તે હુકમથી નહીં આપ્યું હોય તો જકાત અદા થશે નહીં પણ ફેણ અદા થશે આલમગીરીયા. **મસલો** શાગીરદે ઉસ્તાદને જકાત આપી તો જો તે ઉસ્તાદ તેને વગર આપે પણ શીખવતો હોય તો તે દુરસ્ત છે. અને જો વગર આપે શીખવતો ન હોય તો જકાત દુરસ્ત નથી. દુરે મુખ્તાર

મસલો વગર ફેણદાર ફકીરને નિસાખ જે ટલું કે તેથી વધારે આપવું તથા એક શહેરથી ખીજ શહેર જકાતનો માલ મોકલવો મકરહ છે. પણ જો તેના સગાં ધણજ મોહતાજ ખીજ શહેરમાં હોય તો મકરહ નથી.

મસલો જો કોઇની પાસે એક દીવસનો ખોરાક હોય તેને સવાલ નહીં કરવો જોઇએ.

ફસલ ૧

સદકએ ફિત્ર વિષે.

દરેક હુર (આબદ) મુસલમાન ઉપર કે જે નિસાખનો માલિક હોય અને તે નિસાખ ફેણથી તથા મુળ ગરજેથી વધારે હોય તે પર ફિત્રનો સદકો વાજબ છે. અને (એમાં) નિસાખનું નામી થવું શરત નથી. અને એવા નિસાખના માલિકને સદકો લેવો હરામ છે. ફિત્રનો સદકો પોતા તરફથી આપે, અને પોતાના નાંદલા છોકરાંઓના

* અથવા ખીજ શહેરમાં કોઇ ધણો સારો માણસ હોય ધણો પરહેજગાર હોય અથવા તે જગ્યાનાં મુસલમાનોના લાભ ધણો હોય અથવા તે જગ્યા તાલેએ મલમ હોય જાહેદ હોય અથવા તે જકાત આપનાર દારૂલ હરખમાં હોય અને ત્યાંથી દારૂલ ઇસ્લામમાં મોકલી હોય એ સુરતોમાં મકરહ નથી. અને મજકુર મકરહ પણ તે સુરતમાં છે કે પૂરું વર્ષ વિતયા પછી પરદેશમાં મોકલે તેથી પહેલાં મકરહ નથી. દુરે મુખ્તાર અને જો મજકુર શરતો નહીં હોવા છતાં જો મોકલશે તોપણ અદા થશે. આલમગીરીયા અને જકાત આપવાને માટે બેહેતર સગાં છે એટલુંજ નહીં પણ જહીરીયામાં છે કે જો તેનાં સગાં મોહતાજ હશે તો જ્યાં સુધી સગાંઓને આપીને તેઓની ગરજ નહીં સારે ત્યાં સુધી પારકાંઓને જકાત આપવી કયુલ થશે નહીં અને પ્રિયો, અને નજરોને અદા કરવામાં સર્વથી બેહતર ભાઈ તથા બહેનો છે ફરી તેઓની ઓલાદ ફરી કાકા તથા ફેયો, ફરી તેઓની ઓલાદ ફરી મામા માસીયો ફરી એઓની ઓલાદ, ફરી ખીજ સગાંધવાળા ફરી પડોમીઓ, ફરી એક જાતનો ધણો કરનારા ફરી પોતાના શહેરવાળા સેરાજે વહહાજ, આલમગીરીયા.

૩ અગર જો તે ગાંડો કે બાળક હોય. તો જો એઓના વાલીએ નહાં આપ્યો હશે તો તે સાજો થયા પછી તથા બાલેગ થયા પછી તેઓ પર વાજબ થશે. દુરે મુખ્તાર

તરફથી જો તેઓ નિસાળના માલિક ન હોય તો આપે. અને જો તેઓ માલિક હોય તો તેઓના માલથી અપાય અને વેપારના ગોલામો તરફથી નહીં પણ પોતાની ખીજમતના ગોલામો તરફથી આપે. અગર જો તે ખાજમતી ગોલામ મોદબ્બર પ હોય કે ઉમ્મે વલદ હોય પોતાની ખાચડી તરફથી તથા પોતાના ખાલેગ છોકરાઓ કે તરફથી તથા પોતાના મોકા તથા તરફથી આપે નહીં. અને પોતાના ન્હાસેલા ગોલામ તરફથી આપે નહીં પણ પાછો આવ્યા પછી આપે. અને જો એક ગોલામ અથવા કેટલાક ગોલામો કેટલાક માણસોના લાગમાં હોય તો ઈમામ આજમ (રહ) ની નજદીક તે ગોલામોને સદકોએ ફિત્રો કાઢ ઉપર વાજેય નથી.

મસલો ફિત્રો સદકો છ મદને દીવસે સવાર

૪ પણ જો નાંદલી છોકરીના નિકાહ કરીને તેના ધણીને ઘેર મોકલી હોય તો સદકો ફિત્રો માપની ઉપર લાજેય નથી. તાતાર ખાનીયા, પ મોદબ્બર તે ગુલામ છે કે જેને માલિકે કહ્યું હોય કે મારા મરા પછી તું આજમ છે. અને ઉમ્મે વલદ તે લોડી છે કે તે માલિકના તુતરફથી બચ્ચુ જણી હોય, તો એઓના તરફથી પણ સદકો ફિત્રો વાજેય છે. અને ગીરવી મુકા યલા ગુલામ કે નોકરીમાં રખાએલા ગુલામના તરફથી પણ વાજેય છે. આલમગીરીયા.

૬ અને જો એઓના તરફથી તથા ખાચડીના તરફથી તેઓના હુકમથી કે વગર હુકમથી આપશે તો દુરસ્ત છે, પણ જો માણસ કે તેની અયાલ દાનીમાં ન હોય તેના તરફથી વગર તેના હુકમે દુરસ્ત નથી આલમગીરીયા.

૭ કેટલાક માણસોના ફિત્રો સદકો એક શખસને આપે; એકમતે દુરસ્ત છે. અને તેનું ઉલટું (એટલે એ માણસના સદકો કેટલાક શખસોને આપે; તે પણ કરખી [રહ] ની નજદીક દુરસ્ત છે. ખાજાઓની નજદીક દુરસ્ત નથી. અને નહીં આપવું એજ જાહેર છે, અને ખેલતર છે. જમએ રમુજ. તમરત.શીમાં પણ એજ રીતે છે ત્યારે ખેલતર આજ છે કે નહીં દુરસ્ત થવાના મતને પસંદ કરીએ કે જેથી સદકનું અદા થયું એકમતે થાય અને એજ માટે મળાલેસુલ રાખ રારવાળાએ કહ્યું છે કે જાજેય નથી; કારણ કે રસુલુ-લ્લાહે (સલે) કરમ.બુ' છે કે "આજના જેવા દીવસ [છઠ] માં તેઓને (ફકીરોને) ગતી કરે

થી વાજેય થાય છે. તો જો કોઈ માણસ મદની સવારથી અગાઉ મરે અથવા સવાર પછી જનમ્બો હોય, અથવા મસલામ લાવ્યો હોય તો તેનો સડકો વાજેય થશે નહીં. અને છદની પેહેલાં પણ ફિત્રો સદકો અદા કરવો દુરસ્ત છે પણ સુનત આ છે કે છદગાદમાં જતી વખતે અદા કરે, અને જો છદને દીવસે ફિત્રો સદકો અદા કર્યો ન હોય તો જ્યારે ચાહે કળ કરે.

મસલો. સદકોએ ફિત્રો અંદાજે ધઉનો^{૧૦} કે ધઉના આટનો કે ધઉના સતુનો અડધો સાથ છે અને ખજુરનો કે જવનો એક સાથ છે. અને દરાક્ષ (ફીશીશ) ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક ધઉના જેવી છે અને સાહેજેન (રહ)ની નજરીક જવના જેવી છે.

સાચ્ય એક માપ છે ૧૨ કે જેમાં આઠ રતલ

બે ગરજ કરો)" અને એથી એ છાનાં ગતી થતો નથી અને કાદએ કહ્યું છે કે તે બે ફકીરોને આપવો દુરસ્ત છે. પણ પેહેલો મત સારો છે.

૮ એવીજ રીતે કોઈ પૈસાવળો સુબ્હ થયા પેહેલાં ફકીર થશે તેના પર વાજેય નથી. પણ જો કોઈ ફકીર રાખ્ખ થયા પેહેલાં તવનગર થશે અથવા કોઈ દરવાજા રતીનારશે અથવા જનમશે. તો વાજેય થશે. આલમગીરીયા.

૯ અને સહી આ છે કે પેહેલાં આપવા માટે કોઈ મુદત ઠેરવાયલી નથી. મહીના પહેલાં હોય કે વર્ષ પેહેલાં હોય. આલમગીરીયા. મ. હો. જે શખ્સે બુદાપાને લીધે કે માંદગીને લીધે રાત્રી રાખ્યા ન હોય તે (પણ) ફિત્રો સદકો આપે. આલમગીરીયા.

૧૦ ધઉ, જવ, ખજુર અને દરાક્ષ આ ચાર સિવાય બીજી કોઈ ચીજનો સદકો આપવો તે હનફી મજહબ પ્રમાણે કીમતની ગણતરીએ દુરસ્ત છે. એટલે અડધો સાથ ધઉની જે કીમત થાય તેટલી કીમતમાં જેટલી જુવાર કે ખાજરી કે ચોખા આવે એટલા આપે. અથવા એક સાથ ખજુરની જેટલી કીમત હોય તેટલી કીમતના જેટલો ખીજો અનાજ આવે તેટલો આપે ગુ. મો. મસલો. જો અડધો સાથ જવ અને અડધો સાથ ખજુર આપશે તો સદકો અદા થશે, દુરસ્ત છે. અને એવીજ રીતે છે જો પાસાચ ધઉ અને અડધો સાથ જવ આપશે. આલમગીરીયા.

૧૧ આ સાચ્ય અગદાદી છે અને અગદાદી

મસુર કે માશ કે એના જેવું બીજું કંઈ સમાધ શકે. અને ઇમામ અબુ યુસૌફ (૨૬) ની નજદીક પાંચ રતલ અને એક ત્રીયાશ રતલ છે. અને એક રતલ વીસ અસતારનો હોય છે. અને દરેક અસતાર^{૧૨} સાડાચાર મિસકાલનો છે. ત્યારે

રતલ વીસ અસતારનો છે. તખીન. અને એજ ધરાકી સાથ છે શરહેનિકાયા. અને દુરેં મુખ્તારમાં છે કે સાથ માતપર તે છે કે જેમાં મસુર તથા માશ એક હજાર ચાલીસ દિરહમ વળનના સમાય. અને આ બે મીજને એટલા માટે પસન્દ કરી છે કે એ બંને માપમાં ને તોલમાં બરાબર હિતરે છે.

૧૨ દરેક અસતારના સાડાચાર મિસકાલ અને સાડા છ દિરહમ થાય છે. શમની. ત્યારે સાડાચારને વીસમાં ગુણવાથી એક રતલના નેવું મિસકાલ થશે. અને સાડા છ ને વીસમાં ગુણવાથી એકસો ત્રીસ દિરહમ થશે (અને જ્યારે આઠ રતલનો સાથ થાય છે તો એક સાઅના સાતસો વીશ મિસકાલ થશે. અને દિરહમના વળને એક હજાર ચાલીશ થશે. કેમકે $૮૦ \times ૮ = ૭૨૦$ થાય છે અને $૧૩૦ \times ૮ = ૧૦૪૦$ થાય છે) અને આઠ અબદુલ હકક મોહદદેસ દેહલવી (૨૬) સીરાતુલ મુસ્તકામ ની શરૂમાં લખે છે કે શાફેઈ (૨૬)ની નજદીક હેજાજ સાથ બાજેજ છે અને અમારી નજદીક અડધો સાથ એરાકી છે. અને (અડધો સાથ) બે મન છે. અને મન ચાલીસ અસતારનો અને અસતાર સાડાચાર મિસકાલનો છે તો મન એકસો એસી મિસકાલનો થશે. શરહ વિકાયા અને બીજી ક્રીતાબેથી પણ એવીજ રીતે જણાય છે. અને જ્યારે એ વળનને પોતાના દેશના તોલ સાથે સરખામણી કરીશું તો અડધો સાથ અકબરશાહી શેરથી કે જે ત્રીશ શેર શાહી (સાડાચાર મિસકાલ) નો છે અઢી શેર અને પાંચ શેર શાહી છે. અને હાલના જહાંગીરશાહી શેરથી કે જે છત્રીશ શેર શાહીનો છે. સવા બશેરમાં એક શેર શાહી (૪૫ મિસકાલ) ઓછો થાય છે. તે આ હીસાબથી કે સાથ સાતશો વીશ મિસકાલનો છે. કેમકે સાથ ચાર મનનો છે અને મન ચાલીસ અસતાર અને દરેક અસતાર સાડાચાર મિસકાલનો. તો દરેક મન એકસો એસી મિસકાલનો થયો અને જ્યારે સેર શાહી સાડા ચાર મિસકાલને કહે છે તો અડધો સાઅના એસી શેર શાહી હોવા લાગુ પડે છે. (કેમકે આખા સાઅના ૭૨૦ મિસકાલનો અડધાના ૩૬૦ થયા અને દરેક શેર શાહી ૪૫ મિસકાલનો તો એસી શેર શાહીના પણ ૩૬૦

એક રતલ દીલ્લીના સીકા પ્રમાણે છત્રીસ રૂપીઆના^{૧૩} વળને છે. અને સદકએ ફિતને બદલે^{૧૪} તેની કીમત આપવી દુરસ્ત છે.

ફસલ ૨

નફલ સદકા વીધે.

બીજો નફલ સદકો છે. નફલ સદકો મા-આપને^{૧૫}, રગાંબોને, ચતાબોને, મિસકાનોને, પ-

મિસકાલ થયા.) અને એસી શેર શાહીના પુરાનો શેર (અકબર શાહી) અઢી શેરને પાંચ શેર શાહી ઉપર થાય છે. અને હાલનો શેર (આલમગીરી) સવા બસેરમાં એક શેર શાહી ઓછો થાય છે (શાહ સાહેબનું લખાણ સમાપ્ત થયું) અને લખનારના તોલે અડધો સાથ દોઢ શેર અને અડધી છટાંક અને સાડાત્રણ માશા થાય છે.

૧૩ જ્યારે એક રતલના છત્રીસ રૂપીઆ દીલ્લીના સીકાથી થયા તો ચાર રતલ એટલે અડધો સાઅના એકસો ચુંભાલીસ રૂપીઆ વળન થશે. અને જો કે એ રૂપીયો સવા અચ્ચાર માશાનો હતો જેથી એના તોલાં એકસો છત્રીસને છ માશા થશે આ તોલાથી દરેક મુલકના શેરનો હીસાબ કરી લે. ગુ. મો.

૧૪ દુરસ્ત છે એટલુંજ નહીં પણ આટા કરતાં સાફ છે. અને આટો આપવો ધર્મ કરતાં સારો છે અને કેટલાકના મત પ્રમાણે ધર્મ આપવા (પૈસા કરતાં) સારો છે. કારણ કે એના દુરસ્ત થવામાં કાષ્ઠ ઇમામને વિરુદ્ધતા નથી. શરહ નિકાયા. અને દુરેં મુખ્તારવાળા (૨૬) કહે છે કે સોંધવારીમાં કીમત આપવી બેહતર છે અને મોંધવારીમાં અને દુકાળમાં અનાજ આપવો બેહતર છે

૧૫ એટલે પ્રથમ પોતાની જાત ઉપર ખરચ કરે તે પછી પોતાના બાલ બચ્ચાં અને ધણીઆણી ઉપર ખરચ કરે તે પછી બીજા હકદારોને આપે. જેમકે હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે એક પુરૂષ હજરત પેગમ્બર (સલ) પાસે આવ્યો અને અરજ કરી કે મારી પાસે એક દીનાર છે તેને હું શું કરું? આપે ફરમાવ્યું કે તારા જીવને માટે ખરચ કર. તેણે કહ્યું કે બીજો દીનાર મારી પાસે છે આ પે ફરમાવ્યું કે પોતાના બચ્ચા પર ખરચ કર. તેણે કહ્યું બીજો પણ છે આપે ફરમાવ્યું પોતાની ધરવાળી માટે ખરચ કર. તેણે કહ્યું બીજો પણ છે આપે ફરમાવ્યું કે પોતાના બીજામતગર માટે ખરચ કર. તેણે કહ્યું બીજો પણ રાખું છું. આપે ફરમાવ્યું કે તું વધારે જાણકાર છે એટલે (કરી)

ડોસીને, અને માંગનાર વગેરેને આપે. પણ બેહતર આ છે કે જે કંઈ મુળ હાજતથી, દેણથી, ધર ખરચથી, અને વાળેખ હડોથી વધારે હોય તે આપી દે. અને ગુનાહના કામમાં ખરચ કરે નહીં. પેગમ્બર (સલ) સાહેબ જેવર ફતેહ કર્યા પછી એક વર્ષનો અગાઉ ખરચો પવિત્ર બીબીઓને આપતા હતા અને બીબી પોતાને માટે કંઈ એકઠું કરતા નહોતા. જે કંઈ મળી આવતું તે ખુદાની રાહમાં આપતા હતા અને ફરમાવતા હતા કે “ઓ બીલાલ જે કંઈ રાખતો હોય તે ખરચ કરી નાંખ અને અરશના માલિકથી ગરીબાઈની બીક કરવી નહીં” અને માલને બેહુદા ખરચ કરે નહીં કારણ કે નકામો ખરચ કરનારને હકક તઆલાએ શેતાનનો લાઇ કહ્યો છે. બેહુદા ખરચ તે છે કે જેમાં ન સવાખ હોય અને ન દુન્યામાં કંઈ લાલ હોય, અને દીલને ખુશ કરવું એ

જેને હકદાર અથવા લાયક જાણે તેને આપ. [મશકાત શરીફ.

૧ અને એમ પણ ફરમાવતા હતા કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે. “ઓ આદમ પુત્ર તું ખરચ કર હું તારા પર ખરચ કરીશ (તને આપીશ) એટલે ઓ આદમના દીકરા તું મારા માર્ગમાં ફકીરોને આપ હું તને આપીશ.

૨ આ હદીસનો ફિરસો આવી રીતે છે કે નખી (સલ) એક દીવસે બીલાલ (રદી) પાસે પધાર્યા અને તેની આગળ ખબુરનો ઢેર હતો આપે પુછ્યું આ શું છે. ઓ બીલાલ ? તેણે કહ્યું મે કાલને માટે જખીરો રાખ્યો છે. આપે ફરમાવ્યું કે શું તું બીહતો નથી, કે કાલે એને જલ્લતની સાથે દોજખાં કેયામતને દીવસે જુએ. તું એને ખરચ કર અને અરશના ખુદાથી ગરીબ થવાની બીક રાખવી નહીં. મિશકાત શરીફ.

૩ જે ઇસરાફ છે તે બેહુદા છે. મોજાહેદે કહ્યું છે કે જે કોઇની પાસે અબુ કોએસ [નામના પર્વત) બરાબર સોનું હોય ને તે તેને ખુદાના માર્ગમાં ખરચશે તો તે ઇસરાફ કરનારો થશે નહીં. અને જે એક દિરહમને અથવા એક મુદને ખુદાની ના ફરમાનીમાં ખરચ કરશે તો તે ઇસરાફ કરનાર થશે. એક શખ્સે હાતેમ અસમ (રહ) ને કહ્યું. ઇસરાફ કરવામાં નેકી નથી તો તેવણે ફરમાવ્યું કે નેકીમાં ખરચ કરવામાં ઇસરાફ નથી, તરીકે મોહમ્મદીયા.

હકથી વધારે માતબર નથી.

મસલો. નફલ સદકામાંથી પ્રથમ બની હાશીમ ને આપે; કારણ કે જકાત તેઓને આપવી હરામ છે. ૪ અને નમ્રતાથી તથા રસુલુલ્લાહ (સલ)ની સગાઈની ઇજ્જત ધ્યાનમાં રાખીને આપે.

મસલો. નફલ સદકો જુમ્હીને આપવો પુરસ્ત છે. હરબીને પુરસ્ત નથી.

૪ બની હાશીમને કે જેમાંથી સૈયદો છે એઓને જકાત આપવી પુરસ્ત નથી. એટલું જ નહીં પણ એઓના આગદ કરેલા ગુલામોને પણ આપવી પુરસ્ત નથી તેમ તેઓને લેવી પણ પુરસ્ત નથી. શીકહના મતનની તમામ કીતાબોમાં અને ઘણી શરહોમાં એજ પ્રમાણે લખાયલું છે. અને હદીસ શરીફમાં ખુદી રીતે લખાયલું છે કે મારી આલને જકાત હલાલ નથી. કેટલાક લોકો કહે છે કે પ્રથમ સૈયદોને ગનીમતના માલમાંથી પાંચમો ભાગ (ખુમુસ) મળતો હતો જેથી જકાત હરામ હતી પણ હાલમાં ગનીમતમાંથી કંઈ મળતું નથી. તેનો જવાબ બહરૂલ આલુમે (રહ) પોતાની કીતાબ અરકાને અરબ્યામાં આવી રીતે આપ્યો છે કે સૈયદોને જકાત હરામ થવાના બે કારણ છે. (૧) ગનીમતમાંથી ખુમુસ મળવું અને (૨) જકાતના માલનું મેલ હેતું, અને આ બીબી કારણ ખુદી રીતે હદીસ શરીફમાં કેહવાયું છે, ત્યારે અગર જે ગનીમતમાંથી પાંચમાં ભાગનું મળવું જે જકાતને હરામ થવાનું કારણ નહીં હું પણ બીબી મન્જુત કારણ હરામ થવાનું તે માલનો મેલ થવો છે તે તો છે ફરી એ કારણ હોવા છતાં કારણ એટલે જકાતનું હરામ થવું કેમ ન હોય ? એ વિષેની વધારે તહકીક મોલવી અખદૂલ હૈય લખનવીએ (રહ) પોતાના મજમુએ ફતાવા જલદ ૧ પૃષ્ઠ ૬૫, ૬૬માં કરી છે. ગુલ મો.

૫ જુમ્હીને આપવું તે એકેમતે પુરસ્ત છે અને સદકાએ ફિત્ર, નબર અને કફીરો આપવા વિષે ઇમામોએ ઇજ્ઞતેલાફ કર્યો છે ઇમામ અબુ હનીફા તથા મોહમ્મદ (રહ) કહે છે કે પુરસ્ત છે, પણ મુસલમાન ફકીરોને આપવું અમારી નજદીક ધણું સાફ છે. આલમગીરીયા.

૬ એટલે દારૂ હરબનો રહેવાશી (હરબી) ઇસ્લામી રાજ્યમાં પાસ મેળવીને રહ્યો નહોય (મુસ્તામેન ન હોય) તેને જેમ વાળેખ સદકો આપવો પુરસ્ત નથી. તેમ નફલ સદકો આપવો પણ પુરસ્ત નથી (અને જે ખ્રિસ્તીઓ, હીંદુઓ અને

મસલો ત્રણ દહાડા સુધી મેહમાનની જીયાદત કરવી સુનતે મોઝકકદા છે અને તે પછી મુસ્ત-હબ છે.

રોજનો ખાખ

ધરલામના રૂકનોમાંથી એક રૂકન રમજન મુખાન્કમહીનાના રોજના ખવા(સોમ) છે. દરેક મુસલ માન ખાલેગ ઉપર કતઘ ફરજ છે તેનો નકાર કરનાર કાફર થશે. અને વગર કારણે તરક કરનારો ફાસેક થશે સહીદેન (જુખારી મુસલિમ) માં છે કે અણુ હોરેરા એ (રદી) રસુલુલ્લાહ (સલ) થીરિવા-યત કરી છે કે અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે કે આદમ પુરના દરેક સારાં કામનો સવાળ દસ ગણુથી તે સાતસોગણુ સુધી વધારે આ પવામાં આવે છે. પણ રોજને ખેશક મારે માટે છે અને હું પોતે રોજનો ખદલો છું" કત્ય

પારસીઓ, કાઠ મુસલમાનનો નહીં પણ ધ-સ્લામનો મુકાબલો કરનાર હોય મુસલમાનોને દુ-શ્મન ગણતા હોય તેઓ પણ એ કાયદામાં દાખે-લ છે) અને હરખી મુસ્તામન તે જમ્મીના કાયદા માં છે તેને નફલ સદકા આપવો દુસ્ત છે. આલમગીરીયા.

૭ સોમના અર્થ લુગત પ્રમાણે ફકત રોકાવું છે (સાનેથી રોકાવું તે એ અર્થમાં સમાયલું નથી) અને શરીઅતમાં રોજને તોડનાર ત્રણ વસ્તુઓથી ખાસ વખતમાં નૈયતની સાથે રોકાવાને કહે છે. દુરે મુખતાર.

૮ એક હદીસ શરીફમાં શબ્દ "અજજ" આવેલો છે અને એક રિવાયતમાં એ શબ્દ "ઉ-જજ" વંચાયો છે. અને કતાએ પણ "ઉ-જજ" ની રિવાયત પ્રમાણે તરજુમો કર્યો છે. અને "અજજ" પ્રમાણે હદીસ શરીફના અર્થ આવી રીતે થશે "અને હું પોતે રોજનો ખદલો આપીશ અને જે હું ચાહું તથા જેટલું હું ચાહું તે ગ-ણતરીથી તથા હદથી બાહેર છે. અને "ઉજજ" ની રિવાયત પ્રમાણે "હું તેનો ખદલો છું" એટલે કેયામતમાં મારો દીદાર છે. અને દુન્યામાં તેની પેહેચાનત (મારેફત) તેનો ખદલો છે. અને થઇ શકે છે કે આ બંને ખદલા મળે બેહકાએ(રહ) રિવાયત કરી છે કે એક શબ્દે સુધ્યાન બીન ઓયયના (રહ)થી પુછ કરી કે આ હદીસે કુદસી-"આદમ પુત્રનુ દરેક કામ તેને માટે છે પણ રોજને તે તો મારે માટે છે અને હું તેનો ખદલો આપીશ," ના અર્થ શું છે? તેવણે કહ્યું કે આ હદીસ સહી

મસલો રોજને અદા કરવાની શરત નૈયત કરવી છે તથા હેજ નિફાસથી પાક થવું છે.

રોજને છ કિસમનો છે પેહલી રમજનનો રોજને બીજી કળનો રોજને ત્રીજી અમુક દીવસની નજર (માનતા)નો રોજને, ચોથી નહીં મુકર કાધેલા દીવસની નજરનો રોજને પાંચમી કફફારાનો રોજને છદી

હદીસોમાંથી છે તથા ઘણી મજબુત હદીસોમાં થી છે. અને એના અર્થ આ છે કે જ્યારે કેયા મતને દીવસે કાઠ આદમીની વચ્ચે તથા તેના દુશ્મનોની વચ્ચે હીસામ થશે તો જે કંઈ તેને માથે મખલુકના હક નીકળશે તે તેના સારાં કામોમાંથી આપશે. તે એટલા સુધી કે તેનું કંઈ કામ બચશે નહીં. પણ જ્યારે રોજની વારી આ વશે તો અલ્લાહ તઆલા તે જુલમના ખદલામાં રોજને આપશે નહીં, અને ફરમાવશે કે એને છોડ. એ તો ખાસ મારે માટે છે. અને ફરી તે બાકી રહેલા હકોનો ખદલો પોતે આપવાનું કબુલ કરીને હકફારોને સવાળ આપીને રાજ કરશે તો તેનો રોજને સાથે રહીને જનતમાં લઈ જશે. ફત-

હુલ અજજ. અને કેટલાકોએ એનું કારણ આવી રીતે દર્શાવ્યું છે કે દરેક સારાં કામ નમાજ, તિલાવત જીકર એતેકાફ. હજજ અને જેહાદ વગેરે ની દેખીત સુરતો છે. જે કાઠ માણસ લો કાને દેખાડવા એ કામોના રૂપ ધારણ કરે તો તે કરી શકે છે. પણ રોજને એથી ઉલટો છે એની સુરત દેખીત નથી. કે જેથી લોકો જાણીતા થાય. પણ જે તે કહે કે હું રોજદાર છું તોજ જાણે. અને એ કહેવામાં તે પર તોહમત આપે કે કદાપી તેણે પોતાની શેખી મારવા જુહું કહ્યું હશે. આતો કામમાં રિયા ચાલતી નથી તથા લોકોને તેથી ફરેફતા કરી શકતો નથી તે એટલા સુધી કે એના રોજની નૈયતને ફરામે કાતેબીન પણ જાણુતા નથી.

૯ નૈયતથી મતલબ રોજને રાખવાને દીલથી જાણવું છે. પણ જુબાનથી કહેવું સુનત છે. નહરે ફ. એક. મસલો રોજને ત્રણ તરેહનો છે. (૧) ફરજ. અને તે બે કીસમના છે. એક નીમીત વખતનો ફરજ અને તે રમજનનો રોજ છે. અને બીજો અનીમીત વખતનો રોજ છે. (૨) વાજેબ અને તે (પણ) બે કીસમના છે. એક નીમીત વખતનો વાજેબ જેમ કે નજર મોઝયનનો રોજ. અને બીજો અની-મીત વખતનો રોજ જેમકે વખત નહીં ફરવે નજરનો રોજ. અને (૩) નફલ અને તે ફકત એક તરેહનો છે. આલમગીરીયા.

નફલ રોજો ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક રમળનનો રોજો મુતલક નૈયતથી (ફક્ત રોજની નૈયતથી) તથા વખતના ફરજની નૈયતથી તથા નફલની નૈયતથી અદા થાય છે. અને જો તંદુરસ્ત અને મોકીમ હોય ને તે જો નૈયત કળની કે કફરાની કરે તોએ વખતનું ફરજ ફક્ત અદા થશે. અને જો ખીમાર કે મુસાફર હોય તો તે જો કંઈ નૈયત કરશે, કળની ૧૦ કે કફરાની તે અદા થશે. અને સાહેબેનની નજદીક ત્યારે પણ વખતનું ફરજ અદા થશે. અને ઇમામ માલેક, શાફેઈ, અને અહમદની નજદીક વખતના ફરજની નૈયત મુકરર કરવી પણ ફરજ છે, અને નજર મોઝેયન (અમુક દીવસની નજર) ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક જેવી રીતે નજરની નૈયતથી અદા થાય છે તેવીજ રીતે મુતલક નૈયતથી તથા નફલની નૈયતથી પણ અદા થશે. અને જો (તેદીવસે)ખીજ વાજેખની નૈયત કરશે તો ખીજુ વાજેખઅદા થશે. અને ધણા ઇમામોની નજદીક નજર મોઝેયન, વગર નૈયત મુકરરકીધેનજરઅદાથશે નહીં. અને નફલ જેવી રીક નફલની નૈયતથી અદા થાએ છે તેમ મુતલક નૈયતથી પણ એકમતે અદા થશે ૧૧ અને નજર જેર મોઝેયન(દીવસ નહીનીમેલી નજર), કળ, અને કફરામાટે નૈયતમુકરર કરવી શરત છે.

મસલો. ઇમામ શાફેઈ તથા અહમદને નજદીક રોજની નૈયતનો વખત^{૧૨} આફતાય કુખવાથી તે સુખ્હ નીકળવા સુધી છે. અને સુખ્હ નીકળા પછી નૈયત દુરસ્ત નથી. પણ નફલ રોજમાં સુય નમવાથી આગળ સુધી નૈયતદુરસ્ત છે અને ઇમામ માલેક (૨૬)ની નજદીક સુખ્હ નીકળા પછી

૧૦ ગણા ફેકહાને એજ મજહૂબ છે પણ અશખાહ નજાએરની શરમાં કહેયું છે કે સહી વાત આ છે કે જો તે ખીમાર ખીજ વાજેખની નૈયત કરશે તો પણ તે રમળનનો રોજો અદા થશે. અને કમાલે પણ એ વાતને પ્રસંદ કરી છે, અને શરખલાલીમાં યુરહાનથી નકલ થઇ છે કે એજ સહી છે. દુરે સુખ્તાર.

૧૧ અને આ દીવસને રોજો એ નૈયતથી પણ અદા થશે. આલમગીરીયા.

૧૨ સુયાસ્તથી પેહેલા તથા સુયાસ્તની વખતે નૈયત કરવી દુરસ્ત નથી. આલમગીરીયા

નફલની પણ નૈયત દુરસ્ત નથી. અને ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક રમળનના નજર મે ઐયનના, અને નફલનાં રોજની નૈયત સુચનમવાથી આગળ સુધી દુરસ્ત છે. ૨ અને કળ, કફરા અને નજર જેર મોઝેયનની નૈયત સુખ્હ નીકળા પછી એકમતે દુરસ્ત નથી. અને ત્રણ ઇમામોની નજદીક રમળનના ત્રીસે રોજની નૈયત જુદીજુદી દર રાત્રે શરત છે. અને ઇમામ માલિક (૨૬)ની નજદીક આખી રમળન માટે પેહેલી રાત્રે એક નૈયત બસ છે.

જો મહીનાની પેહેલી રાત્રે રોજની નૈયત કરી અને રમળન વચ્ચે ગાંડો થયો અને કેટલાક રોજ ગાંડપણમાં ગુજરા અને રોજો તોડનાર વસ્તુ કંઈ તેણેથી થઇ નથી, તો ઇમામ માલિક

૧ અને મોકીમ, મોસાફર, ખીમાર, અને તંદોરસ્ત એ નૈયત)માં સરખા છે. તખીન. (સુય નમવા આગળ નૈયત કરવી દુરસ્ત થવા માટે) આ શરત છે કે જે દીવસમાં નૈયત કરી હોય તે દીવસમાં નૈયત કરવા પહેલાં રોજ વિરૂદ્ધ કોઈ ચીજ (ખાવા પીવાની) જાણી યુજને કે ભુલથી કરી નહોય. શરહ તહતાવી અને દીવસના નૈયત કરવામાં આટલું જરૂર છે કે તે એમ જાણે કે દીવસની શરૂઆત રોજદાર છું. પણ જો નૈયત કરવાના વખતથી પોતાને રોજદાર જાણશે તો સહી થશે નહીં જોહરા. સિરજે વહહાજ અને રમળનના મહીનામાં (રાતમાં ઉઠીને) સેહરી ખાવી તે નૈયત કરવાના હુકમમાં દાખલ છે. અને ખીજ રોજ માટે સેહરી ખાવાનો પણ એવોજ હુકમ છે, પણ જો એવી નૈયતથી સેહરી ખાએ કે કાલે હું રોજો રાખીશ નહીં. તો ફરી તે નૈયતને ઠેકાણે ગણાશે નહીં અને જો રાતમાં રોજની નૈયત કરી અને સુખ્હ સાદેક થયા પેહેલાં નૈયત તોડી કહાડી તો આખા દીવસમાં તે નૈયત તોડવી સહી ગણાશે અને રોજો લાજેમ થશે નહીં. અને જો રોજો રાખનાર રોજની હાલતમાં (એટલે સુખ્હ સાદેક પછી થી તે સુયાસ્ત સુધીમાં) રોજો તોડવાની નૈયત કરશે અને તેણે એ નૈયત સિવાય કોઈ કામ રોજ વિરૂદ્ધ કયું નથી તો રોજો તુટશે નહીં. આલમગીરીયા

૨ સહી આ છે કે અડધા દીવસથી આગળ નૈયત કરવી સહી થશે, કે જેથી દીવસના વધુ ભાગમાં નૈયત થાય, કેમકે ધણા ભાગને પુરાનો હુકમ અપાય છે.

(૨૬)ની નજદીક તેના રોજ દુરસ્ત છે. અને ત્રણે ધમામોની નજદીક ગાંડપણના દીવસોના રોજ નૈયત નહીં થવાને લીધે કળ કરે. અને જો ગાંડ પણ રમજનનો આખો મહીનો રહ્યું છે તો રોજ માથેથી ઉતરી જશે, કળ વાજેય થશે નહીં. અને જો એક ઘડી પણ રમજનમાં ગાંડાને હુશયારી આવી હશે તો ગુજરેલા દીવસોની કળ કરે અગરજો તે બાલેગ થતાજ ગાંડા થયો હોય, અથવા તે પછી ગાંડા થયો હોય.

મસલો. રમજનનો ચંદ્ર જોએથી^૩ અથવા શાખાનના ત્રીશ દીવસ પુરા થએથી^૪ રોજો વાજેય થાય છે, જો આકાશમાં વાદળાંકે એના જેવું બીજું કંઈ હોય તો રમજનના ચંદ્રની સાક્ષી માટે એક પુરૂષ કે સ્ત્રી આદેશ બસ છે. ^૫ ફરી તે આ-

૩ નજુમ (જોતીષ)થી વાજેય થતો નથી. અને નજુમીને પોતાના ઇલમ પ્રમાણે અમલ કરવો દુરસ્ત નથી. મેઅરાજો દિરાયા. અને ચંદ્ર દેખતી વેળા (આંગળીથી) ઇશારો કરવો મકરૂહ છે. જ હીરીયા. (કેમકે એ રીત જાહેલીયતની છે દુરે મુખતાર) અને જો (દીવસના) સુર્ય નમવા પહેલાં અથવા તે પછી ચંદ્ર દેખાશે તો તે આવતી રાતમાં ગણાશે. ગુજરેલી રાતનો ગણાશે નહીં. આલમગીરીયા.

૪ યાદ રાખવા જોગ આ વાત છે કે સને ૧૩૧૭ હીજરીના રમજનનો ચંદ્ર સર્વ પંચાંગોમાં ત્રીશો લખાયો હતો, પણ તે ચંદ્ર ઓગણત્રીશો થયેલો. એટલે તેના ખોટા થવામાં તો શકજ્ઞ શાનો? એવીજ તરેહ સને ૧૩૧૮ હીજરીની શવવાલનો ચંદ્ર દરેક જતરીમાં ત્રીસો લખાયેલો હતો પણ તે ઓગણત્રીશો થયો અને તે સેંકડો માણસોએ જોયો. ફરી એ જોતીષ ઉપર ભરોસો થાય કેમ? ગુ. મો.

૫ અને આ સાક્ષીમાં શબ્દ “શહાદત” (સાક્ષી) નો કે દાવો કરવો કે હાકેમનો હુકમ થવો શરત નથી અને જો શબ્દનો હાલ જણાયો નહોતો કે તે અદલવાળો છે કે નહીં તેવા શબ્દસની સાક્ષી પણ સહી મત પ્રમાણે દુરસ્ત છે. અને જો કોઈ અદલ વાળા માણસે રમજનનો ચંદ્ર જોયો હશે તો તેજ રાતમાં તેનાપર સાક્ષી આપવી વાજેય છે. અગર જો તે જોનારી પડદાદાર સોડી હોય. તેને પોતાના માલેકના વગર હુકમે નીકળવું (સાક્ષી આપવા) દુરસ્ત છે. અને જો ફાસેક માણસ જુએ તો તે પણ સાક્ષી આપે. કારણ કે કદી ફાસેકની

નદ હોય કે ગોલામ હોય. એને એવી હાલતમાં શવવાલની સાક્ષી માટે એ પુરૂષ આગદ આદેશ અથવા એક પુરૂષ ને એ સ્ત્રી આગદ આદેશ અને શબ્દ સાક્ષીનો શરત છે. અને જો મતલો (ચંદ્ર ઉ ગવાની જગ્યા) સાફ હોય તો રમજનમાં તથા શવવાલમાં (સાક્ષી આપનાર) મોટી જમાઅત જોઈએ.

મસલો. જો રમજન એક માણસની સાક્ષીથી સિદ્ધ થયો હોય અને ત્રીશમે દીવસે ચંદ્ર દેખાયો નહોતો તો ઇફતાર (રોજો ખોલવો) દુરસ્ત નથી^૭ અને જો એ પુરૂષની સાક્ષીથી સિદ્ધ થયો હોય અને ત્રીશ દીવસ વીતે તો જો ચંદ્ર નહીં દેખાયો હોય તોએ ઇફતાર કરવો^૮ દુરસ્ત છે.

મસલો. જો કોઈએ પોતાની આંખે રમજનનો કે શવવાલનો ચંદ્ર દીઠો અને કાજીએ તેની સાક્ષીને રદ કરી તો બંને સુરતમાં વાજેય છે કે તે માણસ રોજો રાખે. અને જો ઇફતાર કરશે તો કળ વાજેય થશે. કફફારો વાજેય થશે નહીં.

મસલો. શકને દીવસે^૯ એટલે શાખાનની

સાક્ષી પણ કાજી કબુલ રાખે છે. પણ કાજીને જોઈએ કે તેની સાક્ષીને કબુલ રાખે નહીં. આલમગીરીયા.

૬ તે એટલી જમાઅત થવી જોઈએ કે તેઓના સાચા થવાની ધારણા વધેલી (ગુમાન ધાલેય) હોય અને એવી સુરતમાં એ સારા ભરોસેદાર માણસો ઉપર બસ કરવાની પણ રિવાયત થએલી છે. અને બહાર રાએકવાળાએ (૨૬) એજ રિવાયત પસંદ કરી છે. દુરે મુખતાર.

૭ આ કોલ ધમામ અબુ હનીફા તથા અબુ યુસુફ (૨૬)નો છે, પણ ધમામ મોહમ્મદ (૨૬)ની નજદીક ઇફતાર કરે. તખયીન અને ગાયતુલ ખ્યાનમાં છે કે ધમામ મોહમ્મદ (૨૬) નો મત ધણો સહી છે. નહરે ફાએક. અને શમ સુલ અધમ્મા કહે છે કે આ ઇખ્તેલાફ તે વખતે છે કે મતલો (ચંદ્ર નીકળવાની જગ્યા) ખુલ્લો હોય અને શવવાલનો ચંદ્ર નજરે પડે નહીં અને જો અખર હોય તો ખીલ ઇતેફાક ઇફતાર કરવો જોઈએ. જખીરા. આલમગીરીયા.

૮ જો વાદળાં હોય ત્યારે તો એકમતે ઇફતાર કરે પણ જો મતલો સાફ હોય તો સહી મત પ્રમાણે તોએ ઇફતાર કરવો જોઈએ. આલમગીરીયા.

૯ હદીસમાં છે. “જો દીવસે (રમજન થવા વિષે) ૩

ત્રીશમીએ જ્યારે ચંદ્ર દેખાય નહીં અને મતલો સાફ ન હોય તો રોજે રાખે નહીં, પણ જો તેના રોજ રાખવાનો દીવસ^{૧૦} એક થઈ જાય તો નફલની નૈયતથી રોજે રાખે. અને નહીં તો ખાસ લોકો^{૧૧} રોજે રાખે અને આમ (સાધારણ) લોક સુયં નમ્યા પછી ઇફતાર કરે. ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક. અને તે દીવસે રમજનની નૈયતથી અથવા ખીજ વાળેખની નૈયતથી રોજે રાખવો મકરૂહ છે. અને એવીજ રીતે ડામડોલ નૈયતથી મકરૂહ છે કે જો રમજન થશે તો રમજનનો, નહીં તો નફલ અથવા ખીજ વાળેખનો. અને કોઈ પણ નૈયતે રોજે રાખ્યો હોય પણ જ્યારે રમજન સિદ્ધ થશે તો તે રોજે ઇમામ આજમ (રહ)ની નજદીક રમજનનોજ ગણાશે.

પ્રસલ ૧.

કળ અને કફરોના કારણે વિષે.

જો કોઈ માણસે જાણીયુજને^૧ રમજનના

શક પડ્યો હોય તેમાં જો કોઈ રોજે રાખશે તેણે અણલ કાસેમ (સલ)ની નાફરમાની કરી છે” આ હદીસ શરીફ મુસનદ છે તથા ઇમામ ખુખારીએ (રહ) એને તાલીક કરી છે.

૧૦ ડ્રપ્ટાંત તરીકે તે રોજે રાખનારની આદત હતી કે જુમેરાતે પીરે રોજે રાખ્યા કરે છે અને શકનો દીવસ એજ દીવસે આવ્યો અથવા તે દર મહીનાની આખરે કે શાબાનીની આખરે ત્રણ રોજ રાખ્યા કરે છે, તો એ રોજે રાખવો મકરૂહ થશે નહીં.

૧૧ ખાસ અને આમનો ફરક આ છે કે જો કોઈ શકના રોજની નૈયત જાણે છે કે તે ખાસમાંથી છે. અને જો નહીં જાણે તે આમમાંથી છે. અને તેની નૈયત આ છે કે જો ફરજની તે દીવસે રોજે રાખવાની ટેવ ન હોય તે (ફકત) નફલ રોજની નૈયત કરે. અને તેના દીલમાં આ યુમાન થાયે નહીં કે જો આ દીવસ રમજનનો થશે તો રમજનના રોજથી ગણાશે. આલમગીરીયા.

૧ જાણીયુજને એ કામમાં પડનાર કાએલ હોએ કે મફૂલ (કરનાર કે કરાવનાર) હોય. અને જો કરાવનારીપર જબરદસ્તી થઈ હશે તો તેપર કળ વાળેખ થશે, કફરો વાળેખ થશે નહીં. અને જેપર શરૂમાં જબરદસ્તી થઈ હોએ અને ફરી ખુશી હોએ તેનો હુકમ પણ એવોજ છે.

રોજમાં સ્ત્રી મેલાપ કર્યો^૨ અથવા કોઈ સ્ત્રીએ મેલાપ કરાવ્યો આગળે રસતે અથવા પાછલે માંગે અથવા જાણીયુજને ખાધું પીધું, ખોરાકને અથવા દવાને^૩ તો તેના રોજે ફાસેદ થશે અને તેના ઉપર કળ અને કફરો વાળેખ થશે.

(કફરો તે) એક ગુલામ આજમ કરે અને જો તે મળી નહીં શકે તો બે માસના એક પછી એક^૪ (સાથે) રોજ રાખે. કે જેમાં રમજન, ઇદના દીવસ અને તશરીફ હોય નહીં. અને જો તે રોજ વચ્ચે કારણ સર કે વગર કારણે રોજે છુટી જાય તો નવેસરથી રોજ રાખે. પણ જો હેજ^૫ કે

૨ કોઈ સ્ત્રી મેલાપની લાએકાતવાળીથી સોપારી દાખલ કરીને. અગરજને વિચી નહીં નીકળે. આલમગીરીયા

૩ આ કાયદો તે વખતે છે કે તે દવા અથવા ખોરાક બદનના સુધારવા માટે અથવા બદનમાંથી ખરચ થઈલી વસ્તુના બદલા માટે હોય. એટલે તે વસ્તુ દવા કે ખોરાકની જાતીથી ફરેલી હોય. નહીં તો કફરો લાગુ પડશે નહીં. હા, કળ વાળેખ થશે. ખગનતુલ મુફતીન. આલમગીરીયા તો જો કાચા જવને ઉતારી જશે તો તે પર કફરો લાગુ થશે નહીં. અને જો લુંજને ઉતારશે તો કફરો લાગુ પડશે. કારણ કે લુંજલા જવને આદત પ્રમાણે ખાય છે. કાચાને ખાતા નથી. મોહીતે સરખસી. મસલો. જે ઝાડના પાંદડાને લોકો ખાય છે. જેમકે પાન તથા મુલો તો તેના ખાવાથી કળ અને કફરો લાગુ પડશે. અને જો ખાતા નથી તો કળ લાગુ પડશે. કફરો લાગુ પડશે નહીં. અને સર્વ જડી ખુટી થેનો એજ કાયદો છે આલમગીરીયા. મસલો. જો મીઠું ખાશે તો કફરો વાળેખ થશે એજ પસંદ મત છે. ખાલાતો. અને સદરે શહીદે કહ્યું છે કે એજ સહી છે. આલમગીરીયા.

૪ તો જો સાઈ દીવસોની વચ્ચે ઇદના દીવસ કે તશરીફના દીવસ આવશે તો નવેસરથી રાખે. પછી મજફૂર દીવસોમાં રોજ રાખ્યા હોય કે નહીં રાખ્યા હોય આલમગીરીયા.

૫ પણ જો તે સ્ત્રી સને અયાસે પુગી હોય (એટલે એવી ઉમરે પુગી હોએ કે હેજ બંધ થયું હોએ) તો તેના હેજને કશો છત્યાર નથી. દાખલા તરીકે જો તેણીએ એક મહીનાના રોજ રાખ્યા અને તેમાં હેજ આવ્યું તે પછી તે મજફૂર વચ્ચે પુગી હોય તો તે જફર નવેસરથી રોજ રાખે. તહતાવી.

નિકાસને લાધે રાજે તોરે તો તેથી કંઈ હરકત નથી અને જો રાજ રાખવાની શક્તિ નહોય તો સાઠ મીસકીતોને ખાણું આપે દરેકને

૬ પણ દુરે મુખતરવાળા કહે છે કે “જો નિકાસના ઉજરથી રાજે ખાશે તોએ નવેસરથી રાખે” મતલબ કે જો ઉજર એવો કે દરેક મહીનામાં તેથી છુટકારો ન હોય અને તે અકતે સમાવથી (એટલે એ ખીયારી) હોય, તેમાં નવે સરથી રાખવાની જરૂર નથી; કારણ કે જો એ ઉજરને પણ ગણતરીમાં લેશું નહીં તો સ્ત્રીને (એ મહીનાના) એક પછી એક રાજ રાખવા બની શકશે નહીં. એજ માટે હેજ નહીં આવ્યાની મુદત (સને ધયાસ) પછીના હેજને માતખર ગણ્યું નથી. એટલે જો સને ધયાસ પછી કફરારાના રાજાએ વચ્ચે હેજ આવશે તો નવેસરથી રાખે. એથી ઉલટું નિકાસ વિગેરે છે કે એ દીવસો સિવાય બીજા દીવસોમાં એક પછી એક રાજ રાખવા બની શકે છે.

૭ પણ બતાવેમાં કહેલું છે કે હેજના દીવસોની કળ આગળ રાજાઓની લગ્નલગ રાખે, હેજ પછી જો એક દીવસ પણ છૂટતાર કરશે તો નવેસરથી રાજ વાળેય થશે. તહતાવી.

૮ મીસકીત અને કફર [આ બાબતમાં] ખરાબ છે અને જુમ્મી કફર સિવાય જે કોઈ જકાત આપવાને લાગેક નથી તે કફરો આપવાને પણ લાગેક નથી. [અને જુમ્મી કફરો આપવાને લાગેક છે] આલમગીરીયા મસલો જો સાઠ મીસકીતોને સહવારના ખવાડે અને બીજા સાઠ મીસકીતોને સાંજે ખવાડે તો દુરસ્ત નથી પણ જો આ બે રોલામાંથી કોઈ પણ સાંજે બીજા વાર પણ ખવાડે તો દુરસ્ત થશે. આલમગીરીયા

૯ અને જો એકજ મીસકીતને સાઠ દીવસ સુધી દરરોજ અડધો સાઅ [ધણી] આપશે તો દુરસ્ત છે. કુતરા સિગળયા. અને જો એક મીસકીતને એક દીવસમાં સર્વ કફરો એટલે ત્રીસ સાઅ આપશે તો અદા થશે નહીં. પણ એ દીવસનો હીસો ગણાશે. એકવાર સર્વ દીધું હોય કે બીજીવાર આપ્યું હોય, સર્વ ખરાબ છે. અને એજ સહી છે. તખીન અને જો ત્રીસ મિસકીતોને આવી રીતે આપે કે દરેકને એક સાઅ પુરો ઘઉં આપે તો તે સાઠથી નહીં પણ ત્રીસ મિસકીતથી અદા થશે. તો ફરી બીજા ત્રીસ મિસકીતોને દરેકને અડધો સાઅ ઘઉં આપે. સેરાજે વહહાજ. આલમગીરીયા. અને જો સાઠ મિસકીતોને દરેકને એક સાઅ ઘઉં બે

સદકએ ફિત જેટલું. અને ઇમામ શાફેઈ તથા અહમદ [રહ.]ની નજદીક વગર સ્ત્રી મોલાપે (જેમાએ) કફરો વાળેય થતો નથી. અને કળ રાજાને કે કફરારો રાજાને કે નજરનો રાજાને તોડવાથી એકમતે કફરો વાળેય થતો નથી. અને જો એક રમજન નમાં બે રાજા કે તેથી વધુ રાજા એવી રીતે તોડ્યા હોય કે કફરો વાળેય થાય તો જો પહેલા રાજાના તોડ્યા પછી કફરો આપે છે તો બીજા રાજાનો કફરો અલાહેદો આપે. અને એવીજ રીતે ત્રીજા ચોથામાં અને તે પછી અને જો પહેલા રાજાનો કફરો આખર રમજન સુધી આપે નથી તો કેટલાક રાજા તોડવામાં એક કફરો ખસ છે. અને ઇમામ માલિક તથા શાફેઈ (રહ.)ની નજદીક દરેક રીતે જેટલા રાજા હોય તેટલા કફરો જોઈએ. અને જો બે રમજનમાં બે રાજા તોડ્યા છે અને પહેલા રાજાનો કફરો નહીં આપે છે તો એ સુરતમાં એકમતે જુદો જુદો કફરો

કફરો માટે આપે તો [એ કફરો માટે] દુરસ્ત થશે નહીં. એ કફરો માટે દુરસ્ત થશે. ઇમામ અબુ હનફા તથા અબુ યુસુફ (રહ.)ની નજદીક. કફી મસલો જો સાઠ મિસકીતોને બે વાર પેટ ભરીને ખાણું ખવડાવશે તો દુરસ્ત છે. ફરી તે એજામાં પેટ ભરાયું હોય કે વધારેમાં (સર્વ સરખું છે.) અબુલ મકારેમ. જવની કે જુવારની રોટલીમાં તરકારી હોવી શરત છે. અને ઘઉંની રોટલીમાં શરત નથી. અને જો તેઓમાં કોઈ ખનસું હોય કે જો હમણા દુધથી છેડાયલું હોય તો તે દુરસ્ત થશે નહીં. એવીજ રીતે જો તેઓમાંના કોઈ ખવાથી પહેલાં પેટ ભરેલો હોય તો દુરસ્ત થશે નહીં. તખીન અને જો એક મિસકીતને સાઠ દીવસ બે વાર ખાણું ખવડાવશે તો દુરસ્ત છે. અને જો એકવાર ખવાડે અને બીજા વખતના ખેરાકની કીમત આપશે તો પણ દુરસ્ત થશે. આલમગીરીયા.

૧૦ બે રમજનોના અનેક કફરો વાળેય થવું તે વખતે છે કે આગળી તકસીર વિષે કફરો આપે ન હોય એ હનફી મજહબમાં સરવાતુ મતે નથી, પણ એમાં છપ્પતેલા છે. કેટલાકોનો મત છે કે અનેક કફરો છે. અને કેટલાકની નજદીક એકજ કફરો ખસ છે. અને કેટલાકની નજદીક જો સ્ત્રી મેલાપથી રાજા તોડ્યા હોય

વાળેખ છે.

અને જો સુક કરીને^{૧૧} અથવા કાઠની જખ-
રાઈથી રોળે તોડયો અગર જો એ તોડવું સ્ત્રી
મેલાપથી હોય, અથવા હુકનો કરાવ્યો (પાખા
નાને માર્ગે પીચકારી મુકાવી) હોય, અથવા કા-
નમાં કે નાકમાં દવા ટપકાવી હોય અથવા પેટના
કે માથાના જખમમાં દવા ટપકાવી હોય ફરી તે
દવા તેના દિમાગમાં કે તેના પેટમાં^{૧૨} પોહોંચી
હોય, અથવા કાંકરી કે લોખંડ કે કાઠ ખીજ
ચીજ કે જે દવા કે ખોરાક હોય તેને ગળાની
નીચે ઉતારી હોય અથવા જાણી બુજીને મ્હોં
ભરીને ઉલટી કરી હોય, અથવા રાત જાણીને
સેહરીનું ખાણું ખાધું હોય ને ફરી જાણીએ કે
સુખ્હ યથ હતી, અથવા સુર્યાસ્ત ધારીને રોળે
ખોલે ને ફરી જાણીએ કે સુર્યાસ્ત થયો ન હતો
અથવા ભુલથી ખાણું ખાએ ને ધારે કે મારો રોળે
તુટી ગયો છે ફરી જાણી બુજીને ખાએ અથવા

તો અનેક કફકારો છે અને ખીજ વસ્તુથી એક
કફકારો છે. પણ ભરોસા લાએક મત તથા સહી
એકજ કફકારો બસ છે.

૧૧ જેમકે મ્હોં ખોલીને આકાશ તરફ
જેતો હતો ને વરસાદનું પાણી હલકમાં ઉતર્યું
હોય, અથવા કેગલા કરવામાં પાણી ગલામાં
ઉતરી ગયું હોએ. પણ ઉંઘનારો ભુલનારની
ગણતરીમાં નથી. એજ માટે જે કાઠ ઉંઘની
હાલતમાં કંઈ ખાશે તો રોળે ફાસેદ થશે.
કાજખાન મસલો સુક (ખતા) તે છે કે રોળે
યાદ હોવા છતાં અવિચારે કાઠ ચીજ ખાય
અથવા પીએ. અને ભુલ તે છે કે જાણી બુજીને
ખાય અને પીએ પણ રોળે યાદ હોય નહીં.
આલમગીરીયા.

૧૨ ખંને ખાખતોની સાથે આ લાયુ છે.
એટલે જો કાનમાં કે નાકમાં ટપકાવી અને તે
બેળમાં કે પેટમાં પુગી અથવા પેટના જખમમાં
કે માથાના જખમમાં ટપકાવી અને તે પેટની
વચ્ચે કે માથાની વચ્ચે પોહોંચી. મસલો. જો
રોજદારને દીવસની આખરીમાં એવી હાલત
થાય કે જો તેવી હાલત શરૂ દીવસમાં થતે
તો તેને ધકતાર કરવો દુરસ્ત થતે અને તે શ-
ખ્સ તે હાલતથી પેહેલાં રોળે તોડશે તો તેના-
થી કફકારો પડી જશે. જેમ કે તે માંદો થયો
અથવા હેજ વાળી થઇ અથવા શરમ સફર કીધો
આલમગીરીયા.

કાઠ સુતેલાના ગલામાં પાણી રેડાયું હોય, અથવા
કાઠ ઉંઘેલી સ્ત્રી કે ગાંડપણવાળી કે ગેહોરીવાળીથી
જમા થયો હોય તો આ બધી ખાખતોમાં (રોળે
તુટીને) કળ વાળેખ થશે, કફકારો વાળેખ થશે નહીં
અને એવીજ રીતે જો રમળનમાં ન નૈયત રોળની
કરી અને ન નૈયત રોળે તોડવાની કરી અને
રોળે તોડનાર કાઠ સસ્તુ તેનાથી થઇ નથી તો
કળ વાળેખ થશે, કફકારો વાળેખ થશે નહીં. અને
જો રમળનમાં રોળની નૈયત કીધી નથી અને
ખાણું ખાધું તો ઇમામ આજમ (રહ) ની નજ-
દીક કફકારો વાળેખ થશે નહીં. પણ સાહેબેન
(રહ)ની નજદીક^{૧૩} વાળેખ થશે.

અને જો રોળને ભુલી ગયો અને ભુલાવામ
ખાણું ખાધું કે પાણી પીધું. ૧૪ કેજમા કીધો
તો રોળે ફાસેદ થશે નહીં (તુટશે નહીં)
અને કળ વાળેખ થશે નહીં, અને એવીજ રીતે
એહતેલામ તથા શહવતથી નજર ક્યાંથી મની ની-
કળવી તથા બદનમાં તેલ મસલવું, તથા સુરમે
આંજવો તથા ગીબત (નિન્દા) કરવી, તથા રૂમડી
ખેચાવવી, તથા અવિચારે ઉલટી થવી અગર જોતે
જાણી હોય, તથા જાણી બુજીને થોડી ઉલટી^{૧૪} કરવી
તથા કાનમાં પાણું ટપકાવું એ (સર્વ) રોળને તેડત

૧૩ જો સુર્ય નમવા પહેલાં ખાય તો. પણ
જો સુર્ય નમવા સુધી નૈયત કરી ન હોય
અને સુર્ય ઢલવા પછી કાઠ ચીજ ખાધી હોય
તો એકે મતે કફકારો વાળેખ થશે નહીં. જામેય
રમુજ.

૧૪ મસલો જો કાઠ શખ્સ રોજદારને
જુએ કે તે ભુલમાં ખાઈ રહ્યો છે તો જો એમ
જાણે કે એ શખ્સ મજબુત છે રોળે રાખવો
એને ભારી નથી તો પસંદ મત આ છે કે તેને
ચેતવણી નહીં આપવી મકરૂહ છે અને જો તે
જમ્દ (નિર્ધાર) છે તો તેને ચેતવણી નહીં
આપવી દુરસ્ત છે (મકરૂહ નથી). આલમગીરીયા
૧ અને એવીજ રીતે મિસવાક કરવું છે
ફરી તે સુકું હોય કે તરહોય; સવારમાં હોય
કે સાંજે હોય. અને શફેઇ (રહ)ની નજદીક
સાંજની વખતે મકરૂહ છે. કાજખાન.

૨ રોખેન એટલે ઇમામ અબુ હનીફા તથા
અબુ યુસૈફ (રહ)ની નજદીક ફાસેદ થતો નથી
પણ ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક ફાસે
થાએ છે. એજ જાહેર છે, મુરહાન.

નથી. અને જે પુરુષ ઇંદી (જકર)માં^૩ તેજ અ-
થવા કોઈ બીજી યીજ ટપકાવી તો ઇમામ આજમ
(રહ)ની નજદીક રોજો ફાસેદ થશે નહીં. અને અણુ
યુસેફની નજદીક ફાસેદ થશે. અને જે ગરેલી
સ્ત્રીથી કે દોરથી કે બંને માર્ગ વગર બીજો કેથે
જમા કરી અથવા સ્ત્રીને યુમો આપ્યો અથવા
શહવતથી અડક્યો તો જે ઇનજલ થયુ હશે તોરોજો
ફાસેદ થશે અને નહીં તો ફાસેદ થશે નહીં. જે
દાંતમાં કોઈ યીજ ખાવાની રહી ગઇ હોય અને
તેને હાથથી કહાડીને ખાધી હોય તો રોજો ફાસેદ
થશે, પણ કફરો વાજેય થશે નહીં. અને જે
જલની નોકથી કહાડીને ખાધું હોય તો જે તે ચણા
જેટલું હશે તો કળ વાજેય થશે, અને જે ચણાથી
કમ હશે તો રોજો ફાસેદ થશે નહીં. જે તલનો
દાણો મ્હોંમાં નાંખીને^૪ ગળાથી ઉતાર્યો હશે તો
રોજો તુટી જશે^૫ અને જે મ્હોંમાં ચાવીયો.^૬

૩ પણ સ્ત્રીની મુદરા (ફંજ)માં ટપકાવેથી
તે એકે મતે રોજો તોડનાર છે. આલમગીરીયા.

૪ જેમ કે દુડી કે રાનમાં. અને હાથથી
મની કહાડવાનો (જલકનો) એવોજ કાઝેરો
છે. અને એ હરામ છે. રસુલુલ હે (સલ) ફરમાવ્યું
છે “હાથનો નિકાલ કરનારો મલઉન (આપિત)
છે.” એટલે જે માણસ પેગંબના હાથથી મની
કહાડશે તેપર પુદાની લાનત છે. અને સહક
(ચપટી લડાવવી. જે સ્ત્રીઓની પીશાબની જ-
ગ્યા એક બીજાથી રગડવી) એથી જે વીચ
નીકળે તો તે પણ રોજો તોડનાર છે. અને જે
નહીં નીકળે તો તોડનાર નથી. દુરે મુખ્તાર.
જમ્મેરો રમુજ.

૫ પણ જે તક્તના દાણાને દાંતથી કહા-
ડીને ખાશે તો ફાસેદ થશે નહીં. કારણ કે એ
થોડું છે. કાજખાન.

૬ અને કફરો પણ લાણુ પડશે. એજ
પસંદ કરવા લાએક મત છે. આલમગીરીયા.

૭ એવીજ રીતે જે ધઉનો દાણો ચાવ્યો
હશે તો રોજો ફાસેદ થશે નહીં. કારણ કે ચા-
વ્યાથી તે નેસ્ત થઈ મટી જાય છે. કાજખાન.
અને જે માથું ધોવાની માટી ખાશે તો ફાસેદ
થશે, અને કફરો લાણુ પડશે નહીં. પણ જે
તેને ખાવાની આદત કરેલી હશે તો કળ અને કફરો
બંને લાણુ પડશે. અને જે કાચા જમરખને
ખાશે તો કફરો લાણુ પડશે નહીં. અને એવી-
જ રીતે મસૂર, માશ, અને ચોખાના દાણા

તો તુટશે નહીં. મ્હોં ભરીને ઉલટી મ્હોંમાં
આવી, ફરી તેને જણી યુજને (વિચારથી) ઉતારી
દીધી તો રોજો ફાસેદ થશે. અને જે મ્હોંમાં
થોડી ઉલટી આવી ને અવિચારે નીચે ગઇ તો
રોજો ફાસેદ થશે નહીં. અને જે મ્હોં ભરીને
અવિચારે નીચે ઉતરી ગઇ તો ઇમામ અણુ યુસેફ
(રહ)ની નજદીક ફાસેદ થશે. ઇમામ મોહમ્મદની
નજદીક નહીં. જે થોડીને ધારીને ઉતારશે તો
ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની નજદીક ફાસેદ થશે. અણુ
યુસેફ (રહ)ની નજદીક નહીં. વગર કારણે કોઈ

ખાવાથી કફરો લાણુ પડશે નહીં. આલમગીરીયા.
અને જે કોગલો ક્યાં પછી મ્હોંમાં જે તરી
રહી હોય તેને યુકની સાથે ઉતારી જશે અથવા
હરડે જેવી દાવાની મળ મ્હોંમાં બાકી હતી તેને
ગળી જશે તો ફાસેદ થશે નહીં પણ શકરનો
મીઠાસ ઉતારેથી ફાસેદ થશે. અને જે ગળામાં
ધુલ, ધુમાડો, કે માંખ ઉતરી જશે તેથી ફાસેદ
થશે નહીં પણ ધુમાડો પોતે અંદર ખેંચવાથી
ફાસેદ થશે. દુરે મુખ્તાર. તો હુકકાનો દમ મારવો
તે રોજો તોડનાર છે.

૮ પણ જે તેની મળ ગળામાં જણાએ
ત્યારે તો તેની કળ લાજેમ થશે. દુરે મુખ્તાર.
આલમગીરીયા. મસલો. પુન દાંતમાંથી નીકળે
અને ગળામાં ઉતરી જાય તો જે તેમાં યુકનો
વધુ લાગ હોય તો કશી હરકત નથી. અને જે
ખુનનો વધુ લાગ હોય તો રોજો ફાસેદ થશે.
અને જે માખી આપો આપ ગળામાં ઉતરી
જાય તો રોજો બાકી રહે છે અને જે તેને ઉતા-
રી જશે તો કળ વાજેય થશે. અને જે સુર-
માની અસર કે તેનો રંગ યુકમાં જણાએ તો રોજો
સહી છે. અને હુકનો કરાવવો વગર કફરો રો-
જને ફાસેદ કરનાર છે. અને જે આગલે માર્ગે
કે પાછલે માર્ગે આગળી કરી હોય તો જે તે
આગળી સુકી હોય તો રોજો બાકી છે. અને
જે તે તેજથી કે પાણીથી તર હોય તો રોજો
ફાસેદ થશે. આલમગીરીયા મસલો. જે રોજદા-
ની આમણુ ઠસકી જાય અને તેને પાણી પુરે
તો તેને કપડાથી સાફ કરે પણ જે આમણુની
સાથે તરી અંદર જશે તો રોજો ફાસેદ થશે.
એવીજ રીતે રોજવાળો દર્દીતનજની વખતે
ઉપર સાંસ ખેંચે નહીં. અને પાણીથી ધોતાં
ધણું મેળાલગે પણ કરે નહીં. કદાપી પાણી
ઉપર જાય, અને રોજો ફાસેદ થાય. આલમગીરીયા.

૯ અને એજ મજહબ સહી છે જેમ કે

ચીજનું ચાખવું^{૧૦} અથવા કોઈ ચીજનું ચાવવું રોગમાં મકરૂ છે. અને બચ્ચા માટે ખાણું ચાવવું જરૂરતને વખતે^{૧૧} દુરસ્ત છે. અને તા-પ ટાલવા કોળો કરવો તથા નાખમાં પાણી લેવું^{૧૨} તથા ગરમી મટાડવા ગોસલ કરવું તથા બીનું કપડું માથે લપેટવું ઇમામ આજમ (રહ) ની નજદીક મકરૂ તંજી છે કારણ કે એ ધલરાટ ખતાવનાર છે. અને ઇમામ અણુ યુંસોફ (રહ)ની નજદીક મકરૂ નથી.^{૧૩}

મસલો જે કોઈ રાતમાં ગોસલની હાજ-તવાળો થયો ને તેવી હાલતમાં રોગો રાખનારે

ખોલાસો, મોહીતમાં લખાયલું છે. જમએ રમુજ. દુરે સુખ્તાર. પણ જાહેર રિવાયત ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ના મતને મળતી છે. ફતહુલ કદીર.

૧૦. ખરીદતી વેળા મધનું કે ઘી (તેલ)નું ચાખવું કે જેથી તેનું સાફ કે નરસુ થવું જણાય. કાજખાન. પણ જાહેદીમાં છે કે જે હંગાવાની ખીક હોય તો (ચાખવું) મકરૂ નથી, અને તજનીસમાં છે કે તે (ચાખવાનું) મકરૂ થવું તે ફરજ રોગમાં છે, પણ નફલ રોગમાં કરી હરકત નથી. નેહાયા.

૧૧ એટલે ઉજરને વખતે. અને ચાખવા વિષે ઉજર આ છે કે સ્ત્રીનો પતી અથવા લોંડીનો માલેક (કે નોકરણીનો શેઠ) વાંકી તખીયતનો તથા બદ મિઝાજ હોય, તો ધણીઆણીને, લોંડીને (નોકરણીને) તેને માટે રાધિકાને સેરવો ચાખવો દુરસ્ત છે. અને ચાવવાનો ઉજર એ છે કે સ્ત્રી ને બાળક માટે ખાવું ચાવવાની ગરજ હોય અને નરમ ખોરાક વગેરે સરખો નહીં મળે અને કોઈ વગર રોગદાર હેજવાળી કે નિફાસ-વાળી પણ નહીં મળે તો એ સુરતમાં બાળક માટે ખાવું ચાવવું વગર કરાહીયતે દુરસ્ત છે. નહરેફાએક

૧૨ અને માથા પર પાણી રેડવાનો તથા પાણીમાં ખેસવાનો પણ એવોજ હુકમ છે આલમગીરીયા

૧૩ અને એજ મત ધણો જાહેર છે. મોહી તે સરખરી. અને એ પરજ ફતવો છે. યુરહાન. અને અણુ દાઉદમાં છે કે રસુલુલાહ (સલ) રોગ માં પીઆસ તથા ગરમીની સખતીથી માથા ઉપર પાણી રેડતા હતા અને યુરહાનમાં છે કે અબ્દુ-લ્લાહ ખીન એમર (રદી) કપડાને તર કરીને બદન ઉપર લપેટતા હતા. પણ પાણીમાં પાદ મારવી અગર જે તેથી રોગો તુટતો નથી પણ તે રોગો ને રોગો રોગો

સુખ્દ કરી તો રોગો તે દુરસ્ત છે. ૧૪ મુરતહબ આ છે કે સુખ્દ નિકળવા પહેલી ગુ કરે. ૧૫

મસલો બોલમા એકે મતે છે કે રોગ ઝુંઢ કહેવું અથવા કોઈની ગીબત કરવી અ કોઈને યુર કહેવું રોગને તોડવું નથી, પણ મકરૂ છે. અને ઇમામ એબાઈ (રહ)ની નજ તેનો રોગો ફાસેદ થાય છે. રસુલુલાહે (ર ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈએ ઝુંડી વાત અને ગુના કામને તજ્યા નથી તો ખુદા તઆલા તેના રોગ ગરજવાન નથી. એટલે તેનો રોગો મકપુલ ન

મસલો જે કોઈ માણસ ખાણું અથવા જમા કરે ને ફજર નીકળી અને કે નીકળવાની સાથે ખાણું મ્હોંથી નાખ્યું અને કરને જમાથી ખેંચ્યો તો જુમહુર (ધણાએ નજદીક તેનો રોગો સહી થશે^{૧૬} પણ જમાલિક (રહ)ની નજદીક ખાતેલ થશે.^{૧૭}

૧૪ અગરજો આખો દીવસ ગુસલની હા વાળો રહે દુરે સુખ્તાર. પણ દીવસનો વધુ જુનપી રહેવું અને ગુસલ નહીં કરવું મકરૂ છે

૧૫ જે વખત મળે તો. અને નહી ખેર. કારણ કે સ્ત્રી મીલાપ સુખ્દ સુધી દુરસ્ત તો ગુસલ ખતરીથી સુખ્દ પછીજ થશે. શાઉદમાં આએશા (રદી)થી રિવાયત છે કે નખી (દરવાજા ઉપર ઉમેલા હતા એક શખસે અ પુછ્યું કે એ રસુલુલાહ હું ગુસલની હાજ હાલતમાં સુખ્દ કરું છું અને રોગની રાખું છું તો હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું સુખ્દમાં જનાખતની હાલતવાળો હોઉં છું રોગનો વિચાર રાખું છું, અને ગુસલ કરે ને રોગો રાખું છું.

૧૬ અગર જે જરૂર ખેંચી લીધા બાદ જલ થાય (પીય નીકળે) દુરે સુખ્તાર.

૧૭ યુરહાનવાળાએ ફજર થતાંજ ખેંચી લેવાથી રોગો તુટવો ઇમામ અણુ (રહ) નો મત કહ્યો છે. અને તેની દલીલાવ્યો છે કે જરૂરત ખેંચી લેવું તે પણ સ્ત્રી પમાં દાખલ છે અને તે સુખ્દ પછી થયું કહે છે કે ઇમામ મોહમ્મદ (રહ)ની નજદી રોગો તોડનાર નથી. અને એજ જાહેર મજહ કારણ કે સુખ્દ નીકળ્યા પછી મજહુર શખ (સ્ત્રી મીલાપથી) રોકાવા સિવાય બીજું કંઈ નથી અને જમાથી રોકાવું એ તો રોગમાં

મસલો જે ખીમાર^{૧૮} રોજની ખીમા-
રીમાં વધારો થવાનો^{૧૯} ખોફ રાખતો હોય. અને
મુસાફર કે જેની તફસીર ઉપર કેહવાયલી છે.
(વાંચો પ્રષ્ટ ૫૩) એઓને રોજને નહીં રાખવો
દુસ્ત છે. પણ જે મુસાફરને રોજને રાખવો નુ-
કસાન ન હોય તો બેહતર આ છે કે રોજને
રાખે. અને જે મુસાફર જેહાદમાં હોય અથવા
રોજને તેને નુકસાન કરતો હોય તો તેને રો-
જને નહીં રાખવો બેહતર છે. અને જે હલાકીએ
પોહોયતો હોય તો રોજને નહીં રાખવો વાજેબ
છે. રોજને રાખવાથી ગુન્હેગાર થશે. અને જે ખી-

છે. અને જે પાછો કટાડવાને સ્ત્રી મોલાપને
ભાગ માનવામાં આવશે તો પણ પુરી જીમોનો
હુકમ તેના ભાગ ઉપર લાગુ પડશે નહીં.

૧૮ અથવા તાંદુસ્ત માણસ માંદા થવાની
ખીક રાખતો હોય અથવા ખીજમતગાર (દાસી)
અશકિત થવાની ખીક રાખતી હોય અને એ
ખીક નીશાનીયોથી અથવા તજરૂઆથી અથવા
મુસલમાન હુશયાર હકીમના કેલવાથી જણાએ છે
દુરે^{૨૦} મુખ્તાર. મસલો કાઠ શખ્સની એવી હાલત
હોય કે જે તે રોજને રાખે છે તો ઉભો રહીને નમાજ
પઢી શકતો નથી અને જે રોજને નહીં
રાખે છે તો (ઉભો થઈને નમાજ) પડી શકે છે.
તો તેને જોઈએ કે રોજને રાખે અને બેસીને નમાજ
અદા કરે. કે જેથી બંને ફરજ અદા થાય. કાજી
ખાન. (આથી સાફ રીતે જણાએ છે કે એવી
હાલતવાળો નફલ રોજને રાખીને ફરજ નમાજ
બેસીને પડે નહીં પણ તેના પર ફરજ છે કે એવી
હાલતમાં નફલ રોજને રાખે નહીં.)

૧૯ અથવા ફરી માંદા થવાની કે માંદગી
ઉત્પન્ન થવાની ખીક હોય. દુરે^{૨૦} મુખ્તાર. મસલો
મોસાફર ધરથી નીકળ્યા પછી કાઠ ચીજ
પોતાની ભુલેલીને યાદ કરીને પાછો ઘર આવે
અને તે જગ્યા કાઠ ચીજ ખાએ તો કફારો લાગુ
પડશે. કારણ કે તે આ હાલતમાં સફર તજવાથી
મોકીમ થયો છે. ફતાવા કાજીખાન. મસલો
જે ભુખ કે તરસથી એવી હાલતે પુએ કે મર-
વાની ખીક થાએ તો ધક્કાર કરે અને તેની
કળ કરે. આલમગીરીયા. મસલો જે કાઠ
શખ્સને સાપે ડખ્યો જેથી તેણે દવા પીવા રોજને
તોડ્યો તો જે તે જણે છે કે આ દવા લાલ
આપશે (અથવા કાઠ મુસલમાન હુશયાર હકીમે
કહ્યું હોય કે આ દવા લાલ કરશે) તો કશી
હરકત નથી. કાજીખાન

માર અને મોસાફર કે તેઓએ રોજ ખાધા હશે
તે જે તેજ ખીમારીમાં કે સફરની હાલતમાં
મરશે તો કળ વાજેબ થશે નહીં. અને જે તાંદુસ્ત
થયા પછી તથા ઘર આવ્યા પછી મરશે તો જેટલા
દીવસ તાંદુસ્તી પછી તથા ઘર આવ્યા પછી મળા
હશે તેટલા રોજની રજા કરે. જે રજા નહીં
કરી હશે અને વસીયત કરી હશે^{૨૧} તો તેઓના એક
તરતીઆસ માલથી વક્ષી પર વાજેબ છે કે શીદ્યો
આપે. દરેક રોજને બદલે સદકએ ફિત્ર જેટલું
ખાવાનું મિસકીનને આપે. અને વગર વસીયતે
વાજેબ નથી. અને જે મેહેરબાનીથી આપે તો સહી
થશે^{૨૨}

મસલો રમજાનની કળ જે ચાહે તો એક પછી
એક (સામટા) રાખે અને ચાહે છુટા છુટા રાખે. જે
આખું વર્ષ કળ નહીં કાઢી હોય અને ખીજે રમ-
જાન આવે તો ખીજા રમજાનના રોજ અદા કરે
ફરી પેહેલા રમજાન ખાખતનાં કળ કરે. અને
એમાં કશો શીદ્યો વાજેબ નથી.^{૨૩}

મસલો શેખ ફાની * (ખુદ્દો) કે જે રોજને

૧ અને એ વસીયત કરવી તેઓ પર
વાજેબ છે. દુરે^{૨૪}. અને એવીજ રીતે જે માણસ
ઉપર હજ ફરજ હોય અને તે નહીં કરી શક્યો
હોય તો તેને વસીયત કરવી વાજેબ છે કે જેથી
તેના વારસ તેના ત્રીજા માલમાંથી તેના ગામ
માંથી કાઢીને ખરચ આપીને મોકલે. અને તે તેના
તરફથી હજ બદલ કરે. ગુ. મો.

૨ જે રોજને કે જોણી જીજને છોડાયો અને
છોડનાર ગરીબ તેના હાલ પણ એવોજ છે. અને
નમાજનો હાલ પણ એવીજ રીતે છે દરેક ફરજ
નમાજ અને વિત્રને બદલે એક રોજના ફિદ્યા
જેટલો આપે. અને જે તેના તરફથી વારસ રોજને
રાખશે અથવા નમાજ પડશે તો દુસ્ત થશે નહીં
કેમકે નસાઇમાં રિવાયત છે કે “કાઠ શખ્સ કાઠના
તરફથી રોજને રાખે નહીં અને કાઠ કાઠના
તરફથી નમાજ પડે નહીં પણ ખાણું આપે”
દુરે^{૨૫} મુખ્તાર.

૩ પણ ઇમામ શાફિઇ તથા માલિક (રહ)ની
નજદીક દરેક રોજનેના શીદ્યો ફિત્રના સદકા
જેટલો વાજેબ છે. યુરહાન.

૪ શેખ ફાની તે શખ્સ છે કે જે દરરોજ
(શકિતમાં) ઘટતો રહે તે જેટલા સુધી કે મરી
જાય. બહર. અને તેને ફાની એટલા માટે કહે

રાખવાથી અશકત હોય, તે રાજો ખાય અને દર રાજને બદલે સદકએ દિવર જેટલું ખાવાનું આપે. ફરી જો રાજની શક્તિ આવે તો તે પર કળ વાળેય થશે.

મસલો. ધર્મવંતી સ્ત્રી અથવા દુધ પાનારી જો પોતાને વિષે અથવા પોતાના બચ્ચા વિષે ડર રાખતી હોય તો તે રાજો રાખે નહીં અને કળ કરે. પણ શીદ્યો વાળેય નથી.

ફક્લ ર.

નફલ રાજા વિષે.

નફલ રાજો શરૂ કર્યા પછી વાળેય થાય છે

છે કે તે ફના (નાશ) થવાને લક્ષણ છે. પુરહાન અને ધરડી સ્ત્રી પણ એજ હુકમમાં છે. સેરાજે વહાણ.

૫ જો તે માલદાર હોય તો, અને જો તે મોહતાજ હોય તો ઇસ્તીગદાર માંગવી (ખપ્શીસ માંગવી) તેને બસ છે. અને જો તે (શેખ ફાની) પેહેલે દીવસે સાંમડુ આપી દે તો પણ દુરસ્ત છે. અને જો ચાહે તો દીલ કરે દુરરે મુખ્તાર, નહરે ફાએક પણ આ ફિદયાનો હુકમ તે રાજા માટે છે કે જે ખુદ ફરજ હોય અને બંદાને લેના અદા કરવાનો હુકમ થયો હોય. એટલે (તે રાજો) કાષ્ટ ચીજનો બદલો નહોય. તો જો કસમનો કફફારો કે કતલ કરવાનો કફફારો લાગુ પડશે તો ફિદયો બસ થશે નહીં. દુરે મુખ્તાર. પણ જો જેહાર કે રમળનના રાજના કફફારામાં જો તે ગુલામ અબદ કરવાથી ગરીબાઇને લીધે આજીજ હોય અથવા વૃદ્ધાઇને લીધે રાજો રાખવાથી આજીજ હોય તો સાદ મિસકીનોને અનાજ આપવું દુરસ્ત છે કારણ કે એ બદલવું દુરસ્ત થવું નસ (હડીસ ફુરઆન) ના હુકમથી છે. શરહે તહાવી. આલમગીરીયા.

૬ એવીજ રીતે હેજવાળી તથા નિફાસ વાળીનો હુકમ છે. જ્યારે હેજ નિફાસ આવવા લાગે તો રાજો છોડી દે. દિદાયા. પણ જો કાષ્ટ સ્ત્રી (વગર ખુન જીએ) હેજનો દીવસ ધારીને રાજો રાખે નહીં અને તે દીવસ હેજ આવે નહીં તો જહર આ છે કે તેણીપર કફફારો લાગુ થશે. આલમગીરીયા.

* જેવી રીતે ખુદા સિવાય શેઇની નમાજ પઢવી જાએજ નથી તેવીજ રીતે કાષ્ટના નામનો રાજો રાખવો પણ દુરસ્ત નથી. શુ. મો.

૭ અથવા (નૈયત કર્યા બાદ) શેડીવાર

પણ મનાઇના દીવસોના* રાજા શરૂ કર્યાથી વાળેય થશે નહીં. અને વગર ઉજરે નફલ રાજો તોડવો દુરસ્ત નથી. પણ ઉજરથી દુરસ્ત છે. અને મેહમાની પણ ઉજર છે. રાજો તોડે, કળ લાજેય થશે.

મસલો. જો રમળનના દીવસમાં છોકરું બાલેગ થયું, અથવા કફરે મુસલમાન થયો, અથવા મુસાફર મુકીમ થયો, અથવા હેજવાળી પવિત્ર થઇ તો બાકીનો દીવસ (ખાધા પીધાથી તથા જીભાથી) રૂકેલા રહેવું^{૧૦} વાળેય છે. અને મુસાફર અને હેજવાળી વગર બીજા જો રૂકેલા રહે અથવા નહીં રહે બંને રૂપમાં કળ વાળેય નથી

મસલો. ઇદુલ ફિત્ર, ઇદુલ દોહા, અને ત-

વીતયાથી (વાળેય થાય છે) પણ નૈયત કર્યા બાદ તરત ઇફતાર કરશે તો કળ વાળેય થશે નહીં. દુરે મુખ્તાર.

* મનાઇના પાંચ દીવસ છે. ઇદુલ ફિત્ર, ઇદુલ દોહા અને ત્રણ દીવસ તશરીફના એટલે જીલ હજની ૧૧મી ૧૨મી અને ૧૩મી ગુ. મો.

૮ અને હજના ઉજરથી જ્યારે નફલ રાજો તોડશે તો તેની કળ લાગુ પડશે. દુરે મુખ્તાર.

૯ પરાણા માટે તથા મેજબાન (ધરવાળા) બંને માટે ઉજર છે જો તેમાના કાષ્ટના ખાવાપીવામાં વગર ભાગ લીધે ફક્ત હાજર થવાથી ખુશી નહીં થાય એટલુંજ નહીં પણ આજીજ થાય તો. દુરે મુખ્તાર. અને શમસુલ અધમ્મા હલવાઇ (રહે) કહે છે કે આ બાબતમાં બેહતર આ છે કે જો તે પોતા ઉપર કળ કરવાનો ભરોસો રાખે તો હોય તો ભાઇ મુસલમાનને તકલીફ થતી દુર કરવા માટે રાજો તોડે. પણ જો તેને કળ કરવાનો ભરોસો ન હોય તો રાજો તોડે નહીં અગર જો ભાઇ મુસલમાનને ઇજા થાય. અને આ (રાજો તોડવાનો હુકમ) સુય દળવા પેહેલાં છે પણ સુય નમ્યા પછી જો મા આપની નાફરમાની થતી ન હોય તો કદી રાજો તોડે નહીં. આલમગીરીયા.

૧૦ એવીજ રીતે જો મોકીમ રાજાદારે સફર કરી હોય તો રાજાનું પુરૂં કરવું તેનાપર વાળેય થશે પણ જો તે રાજાને તોડશે તો કળ કરે કફફારો લાગુ પડશે નહીં. અને જો મુસાફર રાજાની નૈયત કરીને રાજાને તોડશે તેનો ફાયદો પણ એવોજ છે દુરે મુખ્તાર. મસલો તારાએના પ્રગટ થયા પેહેલાં રાજો ખાલવામાં જલદી કરવી અને સેહરી ખાવામાં દીલ કરવી સુસ્તહય છે, અને વાદળાના દીવસમાં રાજો ખાલવામાં જલદી કરવી

શરીકના^{૧૧} દીવસોમાં રોજે હરામ છે. એ દીવસોમાં શરૂ કર્યાથી રોજે વાજેય થતો નથી^{૧૨} પણ જો એ દિવસોના રોજ રાખવાની અથવા આખા વર્ષના રોજ રાખવાની નજર કરી હોય તો એ દિવસોમાં, દફતાર કરે અને કળ કરે. અને જો (એ દિવસમાં) રોજે રાખશે તો ગુન્હેગાર થશે અને કળ આવશે નહીં.

ફાએદો. હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે જે કોઈ રમજન પછી શવવાલમાં છ રોજ રાખશે તેણે બીજા આખા વર્ષના રોજ રાખ્યા.^{૧૩} કેટલાક એલમાંએ કહ્યું છે કે છ રોજ શવવાલમાં બુદા બુદા^{૧૪} રાખે, છદને લગોલગ રાખે નહીં

મુસ્તહય નથી. અને એવા દીવસમાં જ્યાં સુધી સુર્યાસ્ત વિષે ખાતરી થાય નહીં ત્યાં સુધી રોજે ખોલે નહીં. અગર જો બાગીએ મગરેયની બાગ કહી હોએ. ફતાવા કાજખાન.

૧૧ તશરીકના અર્થ માંસ સુકાવાના છે અને જ્યારે આ દીવસોમાં પણ કુર્યાનીતું માંસ સુકાવામાં આવે છે જેથી આ નામથી તે કહેવાયા કામુસ (અને તે જુદહજની ૧૧ મી ૧૨ મી અને ૧૩ મી તારીખ છે.

૧૨ જે દીવસોમાં રોજ રાખવા મના થયા તેમાં શરૂ કર્યાથી રોજે વાજેય થાય નહીં. અને તેમાં નજર કર્યાથી વાજેય થાય એનો કેર આ છે કે, આ દીવસોમાં ખુદ રોજનું શરૂઆત કરવું તે ગુન્હે છે જેથી રોજે સહી થશે નહીં અને તેની કળ લાગુ પડશે નહીં. પણ ખુદ નજર (માનત) એતો ઇબાદત તે (એજ માટે ખુદા સિવાય બીજા કોઈની માનતા કે નજર કરવી દુરસ્ત નથી) જેથી તે સહી થશે પણ શારેઅના મના કર્યાથી એ દીવસોમાં રોજ રાખે નહીં. અને તેની કળ બળવી લાવે. દુરે મુખતાર.

૧૩ મોહરેસીનોએ એતું કારણ લખ્યું છે કે અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે કે જે કોઈ એક કામ નેકીતું કરશે તેને દસગણો (સવાબ) થશે તો એક મહીનાના રોજનો અલ્લો દસ મહીનાના રોજનો સવાબ થશે અને છ રોજનો અલ્લો સાઠ દીવસના રોજનો સવાબ મળશે અને એ બંનેનો સરવાળો એક વર્ષ છે. તો જે કોઈ રમજન પછી છ રોજ રાખ્યા કરશે તે બીજા હમેશનો રોજ રાખનાર થશે.

૧૪ છુટા છુટા રાખવાને કરાહીયતથી દુર રહેવું કહ્યું છે. ફાએલ ચલપી કહે છે કે મકરહ થવાનું

કે જેથી નસારા (ખીસ્તીઓ) ની મેશાબહત^{૧૫} થાએ નહીં. એજ માટે સાથે સાથે રાખવાને મકરહ કહ્યું છે. પણ ફતવો આ પર છે કે મકરહ નથી.^{૧૬} અને પેગમ્બર (સલ) શાખાનમાં ઘણા રોજ રાખતા હતા. અને કેટલીક હદીસમાં અડધા શાખાન પછી રોજ રાખવાની મનાઇ આવેલી છે. તે એટલા માટે કે રમજનના રોજને અશકિત (જોફ) રોકાણ કરે નહીં.

મસલો. દરેક મહીનામાં ત્રણ રોજ રાખવા સુનત છે. કદી પેગમ્બરે (સલ) અવ્યામે બીજાના રોજ તેરમી, ચઉદમી, અને પંદરમીના રાખ્યા છે. અને કદી શરૂ મહીનામાં, અને કદી દરેક અશરા (દહાયકા)માં એક રોજે અને કદી જુમેરાત, પીર, અને જુમેરાતના અથવા પીર, જુમેરાત અને પીરના. અને કદી એક મહીનામાં સનીયર, ઇતવાર અને પીર અને બીજા મહીનામાં મંગળ, બુધ, અને જુમેરાતના રાખતા હતા. અરફને દીવસે જે કોઈ રોજે રાખે તેના બે વરસના ગુન્હા બખશાશે એક વર્ષ ગુજરેલાના અને એક વર્ષ આવતાના. અને જે કોઈ આશુરાનો રોજે

કારણ નસારાઓની સાથે મલતા પણ થવા (તશબ્બોહ)ને લીધે છે, કે તેઓ ત્રીસ રોજ પછી સાથે સાથે બીજા રોજ રાખતા હતા. પણ જ્યારે ઇદનો દીવસ ફાસલો કરનાર થયો તો મકરહપણા થી આધાપણું થયું. પણ છુટા છુટા રાખવા એ કરાહીયતથી ઘણાજ દુર થાય છે.

૧૫ નકલ અર્થ છે કે નસારાઓએ રોજના મહીનાને ગરમીથી ફેરવીને રખી મોસમમાં રોજ ફેરવ્યા અને એટલી તકસીરના અલ્લા માટે દસ રોજ વધાર્યા તો ચાલીસ થયા. તે પછી તેઓ મંત્રી કોઈ રાજ ઘણું સખત બીમારીમાં સપડાયો તો બીજા માનતા લીધી કે જો તે આ બીમારીથી મુકિત પામશે તો પોતાની કોમ ઉપર સાત રોજ વધુ કરશે ફરી તનદુરસ્ત થયા પછી તેણે તેમ કર્યું અને તે પછી તેના પુત્રે ત્રણ રોજ બીજા વધાર્યા તો સર્વ પચાસ થયા. અચા-લેમુત તંજલ.

૧૬ પણ જો ઇદને દીવસે પણ રોજે નહીં છોડશે તો મકરહ છે. દુરે મુખતાર.

૧ જુબારી તથા મુરલીમમાં ઇબને અબ્યાસ (રદી)થી રિવાયત છે કે નખીસાહેબ (સલ) મહીનામાં પધાર્યા અને યહૂદીઓ આશુરાનો રોજે

રાખશે તેના એક વર્ષ શુભરેલાના શુન્હા બખા-
શાશે. અને મુસ્તહબ આ છે કે આશુરાની* સાથે
એક રોજે પહેલાં અથવા એક રોજે પાછલ
રાખવો જોઈએ. અને એકલી જુમઆના દીવસનો
રોજે કેટલાક એલમાની નજદીક મકરહ છે. અને
ઇમામ અબુ હનીફા તથા મોહમ્મદ (રહ)ની નજ-
દીક મકરહ નથી.

મસલો સોમે દહર (દરરોજ, હમેશા રોજે) ૭

રાખતા હતા. તેવણે પુછ્યું કે તમે શા કારણે (રોજે
રાખો છો) ? તેઓએ કહ્યું કે આ એક મોટો દીવસ
છે અલ્લાહ તઆલાએ આ દીવસમાં હજરત
મુસાને તથા બની ઇસ્ત્રાઇલને તેઓના હુશમનોથી
નજત આપેલી અને શીર્કોનને તથા તેની કામ
ને કુખાવેલા જેથી હજરત મુસાએ (અલે) શુકરી-
યાનો રોજે રાખ્યો હતો અમો મુસાએ (અલે)ની
તાબેદારી કરી રોજે રાખીએ છીએ. નખીસા-
હેએ (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારા કરતાં અમો મુસા
(અલે) સાથે વધુ હકદાર છીએ ફરી આપે (સલ)
રોજે રાખ્યો, અને તે રોજે રાખવાને હુકમ
પણ કર્યો. જ્યારે રમજાન ફરજ થયો તો ફરમા-
વ્યું આશુરાના દીવસ પુદાના દીવસોમાંથી એક
દીવસ છે જેને જોઈએ તે રોજે રાખે અને જોઈ-
એ તે નહીં રાખે. ફરી આખરી ઉમરમાં આપે
ફરમાવ્યું કે જો હું આવતા વર્ષ જીવીશ તો
નવમા દીવસનો (પણ) રોજે રાખીશ. ઇયને
હજરની શરહ શમાએલ.

*આશુરા એટલે મોહરમની ૧૦ મી તારીખ
એ દીવસનું માન હજરત ઇમામ હુસેન (રહ)ની
શહાદતથી નથી પણ એ દીવસ હજરતના વખ-
તથી એટલુંજ નહીં પણ ખીજા પેગમ્બરોના
વખતથી પણ માનીતા છે. કાઇપણ બુજ્દગના
પેદાએશનો કે મરગનો દીવસ તેહવાર થતો નથી.
શરીઅત જે દીવસને તેહવાર દેવે તેજ તેહવાર
છે. શા. મો.

૨ સિકરસ સમ્પાદતમાં છે કે આશુરાના
રોજના ત્રણ દરજ્જા છે એક અફજલ અને અક-
મલ છે તે આ છે કે ત્રણ રોજના રાખે દસમો
અને એકદીવસ આગળ અને એક દીવસ પાછળ.
ખીજો આદિ નવમો અને દસમો રાખે ત્રીજો
આદિ એકલી દસમો રોજે રાખે.

૩ એટલે વગર રોજે તોડે લગતા લગત
રોજ રાખવા. અને જે રોજે રાખવાના
મના થયલા દીવસોમાં રોજે તોડે તેઓ આ મકરહ
છે દુરે મુખતાર. હમેશ રોજે રાખવા વિષે કહેવાયું

અને સોમે વિલાસ મકરહ છે. અને રોજઓમાં
બેહતર રોજ દાઉદ (અલે)ના છે કે એક દીવસ
રોજે રાખે અને એક દીવસ રોજે ખોલે પણ
એવી શરતથી કે હમેશખી તે પર કરી શકે, કારણ
કે ઇબ્રાહીમ હમેશ થઇ શકે તે બેહતર છે.

મસલો બાયહીને વગર ધણીને હુકમે અને
શુલામને વગર માલિકની રજાએ નફલ રોજે રાખવો
જોઈએ નહીં.

ફસલ ૩

એતેકાફ વિષે

એતેકાફ મસજદમાં કરવો ઇબ્રાહીમ છે. અને
જુમા મસજદમાં કરવો ધણું સાફ છે. અને ન-
જર કરવાથી એતેકાફ વાજેબ થાય છે. અને તે
(એતેકાફ)ની મતલબ એતેકાફની નૈયતથી મસજદમાં
થોભવું છે. અમે ઇમામ આબ્દમ [રહ]ની નજદીક
કમતીમાં કમતી તે એક દીવસનો છે અને ઇમામ
અબુ યુસોફ (રહ)ની નજદીક દીવસનો વધુ ભાગ
છે અને ઇમામ મોહમ્મદ [રહ]ની નજદીક એક
સાઅત (ધડી) છે ૭ અને રમજાનના છેલ્લા

છે “લા સામ વલા અફતર અર્થ-તેણે ન રોજે
રાખ્યો અને ન રોજે તોડ્યો.

૪ ઇમામ આબ્દમ (રહ)ની નજદીક (એતે
કાફ માટે) જમાઅતની મસજદ શરત છે એટલે
તે મસજદકે જેમાં પાંચ વખતની નમાજ જમા-
અતથી થતી હોય. અને સાહેબેન (રહ)ની નજ-
દીક હરકાઇ મસજદમાં હુસ્ત છે. દુરે મુખતાર.
અને ઇમામ અબુ હનીફા [રહ]નો મત સહી છે
ખોલાસો. અને સર્વથી અફજલ એતેકાફ મસજે
દે હરામમાં છે તે પછી મસજેદે નખવીમાં તે
પછી ખેતુલ ચોકદસમાં તે પછી જુમઆ મસજ-
દમાં કે જેમાં નમાજ ગુમરનાર ધણા હોય.
આલમગીરીઆ.

૫ એટલે એતેકાફ ત્રણ તરેહના છે (૧)
નજર કર્યાથી વાજેબ (૨) રમજાનના છેલ્લા દહા
યકામાં સુનત અને (૩) આ બે સિવાય ખીજો
એતેકાફ મુસ્તહબ છે.

૬ ત્યારે જો કાઇએ વગર એતેકાફે નફલ
રોજની નૈયત કરી હોય ને ફરી બપોર પહેલાં
એતેકાફની નૈયત કરી હોય તો ઇમામ અબુ-
યુસોફ (રહ)ની નજદીક હુસ્ત છે. ખુરહાન.

૭ નફલ એતેકાફમાં. અગર જો રાતમાં
હોય. અને “ઇમામ સાહેબથી એજ બહિર રિ-
વાયત છે. કારણકે નફલનો આધાર મેહબાઇ

દહાયકામાં એતેકાફ કરવો સુનતે મોઅકકદા છે. અને વાળેખ એતેકાફમાં રાંજે રાખવો શરત છે. અને એવીજ રીતે એક રીવાયતમાં નફલમાં પણ શરત છે. અને સ્ત્રી ધરની મસજીદમાં એતેકાફ કરે.

મસલો એતેકાફ કરનારો મસજીદમાંથી નીકળે નહીં પણ પીશાખ^{૧૦} કે પાખાતું કે જુમ-આની નમાજ માટે નીકળે. (અને જુમઆ માટે) એવા વખતમાં નીકળે કે જુમઆને સુનત સહીત મેળવી શકે. અને જુમઆ મસજીદમાં એથી વધારે વાર લગાડે નહીં જો વાર લગાડશે તો એતેકાફ તુટશે નહીં.^{૧૧}

ઉપર છે અને ફતવો પણ એપરજ છે. અને સાઅતથી મતલબ (આ જગ્યા) વખતનો એક ભાગ (એક ઘડી) કે કલાક કે એવીસ મિનિટ ની એક ઘડી) નથી. દુરે સુખાર.

૮ પણ જાહેર રિવાયતમાં શરત નથી. અને સાહેબેન (રહ) તો પણ એજ મત છે. આલમગીરીયા.

૯ અને જો ધરમાં મસજીદ ન હોય તો કેઈ જગ્યા મસજીદ ઠેરવીને એતેકાફ કરે જાહેદી. અને સ્ત્રી માટે ધરની મસજીદનો હુકમ પુરુષ માટે જમાઅતમાં મસજીદ સરખો છે. તો માણસને થતી જરૂર તો સિવાય સ્ત્રી ત્યાંથી નીકળે નહીં અને જો જમાઅતની મસજીદમાં સ્ત્રી એતેકાફ કરશે તો પણ દુરસ્ત છે દરહી યરની સત્થે, આલમગીરીયા.

૧૦ અને જો માણસનો ખીજમતગાર ન હોય તેવું, ધરથી ખાણુ લાવવું તથા જો એ મોઅજજેન (ખાંશી) હોય અને અજનન કેહવાની જગ્યા મસજીદથી બહાર હોય તો અજનન કેહવાં માટે તે જગ્યાએ જવું એ પણ જરૂરતમાં દાખલ છે. જામેએ રમુજ. અને આલમગીરીયામાં છે કે ખાંગ આપવાની જગ્યામાં જવું ખાંશી અને ખીજો અને ખરાબર છે. અને પીશાખ પાયખાના માટે ખીજ કેઈ જગ્યા નહીં હોય તો ઘેર જવું દુરસ્ત છે. પણ જરૂરતથી વધુ થોભવું ફાસેદ કરનાર છે. અને જો મસજીદની પાસે દેરતનું ઘર હોય તો જજર માટે ત્યાં જવું જરૂરનું નથી. અને જો તેના બે ઘર હોય એક પાસે અને ખીજું આધે તો જો આધે ઘેર જશે તો (કેટલાક આલમગીરીયાની નજદીક) એતેકાફ તુટી જશે. સેરાજે વહહાજ. આલમગીરીયા.

૧૧ અમરજો ત્યાં એક રાત દીવસ રહે.

મસલો જો એતેકાફ કરનારો વગર હજરે એક ઘડી પણ મસજીદથી નીકળશે તો એતેકાફ ફાસેદ થશે^{૧૨} અને સાહેબેનની નજદીક દીવસનો ઘણો ભાગ મસજીદની બહાર નહીં રહે તાંહાં સુધી તુટશે નહીં. અને ખાવું પીવું, અને અસ-ખાખ વગર હજર કીધે(વેપરને માટે નહીં પણ જરૂરી હાજતને માટે) વેચવું ખરીદવું એતેકાફ કરનારને દુરસ્ત છે મોતદેફ વગર ખીજને દુરસ્ત નથી.

મસલો એતેકાફ કરનારે વતી (સ્ત્રી મી-લાપ કરવો તથા વતીને સહનારકંઈ કામ કરવું* હરામ છે, અને વતી કીધાથી અગરજો તેરાતમાં હોય અથવા ભુલથી હોય, એતેકાફ ફાસેદ થશે. અને હાથ લગાડવાથી તથા ચુમ્બન કરવાથી જો વીય નીકળશે તો એતેકાફ ફાસેદ થશે. અને જો વીય નહીં નીકળશે તો તુટશે નહીં^{૧૩} એતેકાફમાં ખીલકુદલ ચુપ રહેવું મકરહ છે. અને બેહુદા વાત કરવી તો ઘણુંજ મકરહ છે સારી કરે.^{૧૪}

અથવા એતેકાફને પુરો કરે. આલમગીરીયા. પણ મકરહ તનજીહી છે. દુરે સુખાર.

૧૨ અગર જો ખીજારની ખબર લેવા(એવા દતે)જાય અથવા જનામની નમાજ પડવા જાય. અગર જો તેના વગર ખીજો કેઈ નમાજ પડનારો ન હોય. (એટલે જો જનાજ ઉપર કેઈજ નમાજ પડનાર ન હશે તો એને એતેકાફથી નીકળવું ફરજ છે. તે છતાં એતેકાફ તુટી જશે) અને એવોજ હાલ ઇલમની બેકનો તથા મદ્રસાનો છે. પણ જો (એતેકાફની) નજર કરતી વેળા નૈયત કરી હોય તો એ સુરતમાં મસજીદથી બહાર મજકુર કામો માટે જવું દુરસ્ત છે, અને આ (નીકળવાની મનાઇ) વાળેખ એતેકાફ માટે છે પણ અવાજિખ એતેકાફ માટે તો વગર નૈયતે પણ મજકુર કામો માટે નીકળવું દુરસ્ત છે, આલમગીરીયા

* જેમકે ચુમ્બન કરવી હાથ લગાડવો, ગળે વળગવું વગેરે. આ મો.

૧૩ અને જો વિચાર બાંધવાથી કે નજર કરવાથી વીય નીકળશે તો તુટશે નહીં. અને એ હતેલામનો પણ એવોજ હુકમ છે. આલમગીરીયા

૧૪ મોઅતદેફ (એતેકાફ કરનાર)ને જોખએ કે તે કુરઆન સરીફની તિલાવતમાં તથા હદીસની, તફસીરની, પેગમ્બરો વલીઓની હાજતની કીતા-

મસલો જો કેટલાક દીવસોના એતેકાફની નજર કરી હોય તો તેના દીવસોની રાતો પણ ૧૫ એતેકાફમાં લાજેમ થશે. અને એવીજ રીતે બે દીવસના એતેકાફની નજરમાં બે રાત લાજેમ થશે. અને હમામ અથુ દુરોફ (૨૬)ની નજદીક એતેકાફના બે દીવસ વચ્ચેની રાત નજરમાં લાજેમ થશે. અને જો એક મહીનાના એતેકાફની નજર કરી હશે તો એક મહીનાના લગભગ એતેકાફ કરવો લાણુ પડશે અથવા જો લગભગ (નો શબ્દ) રહ્યો ન હોય.

મસલો એતેકાફ શરૂ કર્યાથી લાજેમ ૧૬ થાય છે પણ હમામ મોહમ્મદ (૨૬)ની નજદીક લાજેમ નથી.

હજજનો આખ. ૧૭

હરલામના રકુનોમાંથી એક રકુન હજજ છે.

બો વગેરે (દીની) દલમની કીતાબો વાંચવામાં લાજેલો રહે અને એ વસ્તુને પઝાવવામાં તથા દીનની બાબતોને લખવામાં રહે.

૧૫ અને એતેકાફ કરવાની નજર કરવાનો ખતે દીવસોના જુદા કરતાં નૈયતથી અથવા ખાનથી રાતોને જુદી પાડવી (ફરતીસના કરવી) દુરસ્ત છે. તો રુખ્દ નીકળવા પહેલાં કે સુપાસ્ત પછી મસજીદમાં દાખલ થઈ તો તેનો અખીયાર છે. પણ દીવસોને જુદા પાડવા દુરસ્ત નથી અને કેટલાક દીવસોના એતેકાફ કરવામાં પહેલી રાત પણ દાખલ થશે અને સવાસાથ દીવસોનું થવું પણ લાણુ પડશે. જો તેણે શરત નહીં કરી હોય તોએ. દુરે મુજાબ.

૧૬ એટલે જો નફ્લ એતેકાફને શરૂ કર્યા બાદ અને પૂરો કર્યા પહેલાં તોડશે તો રજા લાણુ પડશે. પણ હમામ મોહમ્મદ (૨૬)ની નજદીક જો કે એક ધરીનો પણ એતેકાફ દુરસ્ત છે તો તે અદા થયો. અને દુરે મુજાબમાં છે કે નફ્લ એતેકાફ શરૂ કર્યા પછી જો તોડશે તો તેની કળ લાજેમ થશે નહીં, જાહેર મજહૂબ પ્રમાણે, અને જો કેટલીક માતબર કીતાબોમાં છે કે એતેકાફ શરૂ કરવાથી લાજેમ છે, તે જમ્દ કાલને આધારે છે.

૧૭ હજજ એટલે એહરામની સાથે અરફાને દીવસે અરફાતમાં થોભવું તથા એહરામની સાથે બકરમદ (યેમે નહર) ને દીવસે અથવા તે પછી કાખા શરીફનો તવાફ કરવો તથા સફા મરવામાં ફરવું છે તે, અથવા એમ કહો કે હજજ એટલે ખાસ વખતમાં ખાસ કામની સાથે ખાસ મકાનની

અને તે ફરજ એન છે. જો તેના વાજેબ થવાની શરતો મળી આવે ૧૮ તો. અને તેનો નકાર

જયારત દરવી છે તે, અને ખાસ વખતથી મતલબ હજજના મહીના છે અને ખાસ કામની મતલબ આદાતમાં થોભવું તવાફ કરવો તથા સફા કરવી છે, અને ખાસ મકાનથી મતલબ કાખાશરીફ તથા અરફાત છે અને ઉમરો એટલે એહરામની સાથે કાખાનો તવાફ કરવો તથા સફા કરવી તે. અને એહરામ એટલે મોકાત (એક નીમીત જગ્યા) થી હજ અથવા ઉમરાની નૈયતથી બે રકબત નમાજ પછી લગ્ગેફ મેહવું તે, અને ટુંકમાં હજની કીયા આ છે:— એહરામ બાંધે, કાખાનો તવાફ કરે, અરફાને દીવસે અરફાતમાં જવ, ત્યાંથી મુજદલકામાં ત્યાંથી મિનામાં આવે અને નહર (જલહજની ૧૦મી) ના દીવસે જમરા ઉપર ઠાંકરી મારે, કુર્યાની કરે. કાખા શરીફનો તવાફ કરે, અને માથું ખોડાવે અથવા કતરાવે. અને તે પછી બે દીવસ કે ત્રણ દીવસ સુધી ફક્ત જમરાને ઠાંકરી મારે, હજના જરૂરત જોગા પણ ખોલાસાવાર મસલા મેં ગાન નિબાંધ નામે “હજજનું બાથુ”માં લખ્યું છે, અને હજજના ખોલાસા વાર અસરાર તથા તેની બારીકબી “ગાયતુશ શોઉર શી હેજ્જે હજજલ મયસર” નામના એક મોટા પુસ્તકના ધણી સારી રીતે લખાએલા છે. એ પુસ્તક ફક્ત એ જ ગયાનમાં છે પણ તે ફાર્સીમાં છે. ગુ. મો.

૧૮ અને તે (૧) આગદ (૨) અકકલ (૩) ખોદુલત (૪) હરલામ (૫) અંધ, અપંગ અને સફાથી રોકાણ કરનાર બીજી બીમારીયોથી તંદુરસ્તી (૬) સવારી (૭) પોતાની તાકત પ્રમાણેના ખર્ચ કે જે જવા આવવા સુધી ખર્ચ થાય તથા ખર્ચની બાબતોના તેટલી મુદતના ખર્ચથી વધુ હોય (૮) ગાયમાં હલાક થવાથી તથા ગુન્દામાં પડવાથી વાણુ કરીને અમન થવું. અને સ્ત્રી માટે મહામ કદનાં એવો કોઇ સગો કે જેની સાથે નિશ્ચિત નહીં થઈ શકે તેવા આકેલ બાલેગતુ અથવા તેના બાવીનદનું તેની સાથે થવું પણ શરત છે. જમ્મેએ રમુજ. અને માર્ગના અમનની તથા પોતાની આદત પ્રમાણેના આવવા જવાના ખર્ચની જે શરત કરી છે એથી મતલબ મકકા શરીફના માર્ગનો અમન તથા મકકાના માર્ગમાં અમન હોય અને મહીના શરીફને માર્ગે અમન ન હોય અને ત્યાં હલાક થવાનું ચકીન થયું હોય તોએ હજજ ફરજ થશે. તથા જો કોઇ પાસે મકકા શરીફ જઈ હજજ કરી પાછા ફરવા સુધીનો પુરતો ખર્ચ હોય પણ મહીના શરીફ જવાનો ખર્ચ ન હોય તોએ હજજ ફરજ થશે. ફક્ત હજજ કરે.

કરનાર કાફર છે. અને શરતો મળી આવ્યા છતાં તેનો તજનાર ફાસેક છે. પણ ઘણું ખર્ચ આ દેશમાં શરતો કમતી મળી આવે છે અને ઉમરમાં એ ક્યાર વાળે છે, તેનું થવું વારંવાર થતું નથી, જરૂરતે વખતે તેના મસલા શીખી શકાએ છે, જેથી હજીવના મસલા આ મુખતસર રીસાલામાં વર્ણ્યા નથી. ખુદા ખુબ જાણનાર છે.

તકવાનો બાબ.

હરલામના રૂકનો બળવી લાવ્યા પછી હરામ, મકરહ, અને શુખ્હવાળી વસ્તુને જાણવું તથા હરામ

અને મદીના શરીફનો ખરચો નહીં હોવાથી અથવા તે માગમાં અમન ન હોવાથી મદીના શરીફ નહીં જાએ. ફરી જ્યારે હાથ પે હોએ અને અમન થાએ ત્યારે મદીના શરીફ જાએ. ધણા લોકો એમ સમજી રહ્યા છે કે મદીના શરીફ જવા આવવાનો પુરતો ખરચો તથા તે માગમાં અમન થવું પણ હજી જરૂરની શરતોમાંથી છે અને તેથી તેઓ એક ઇસ્લામના રૂકને ડરીને તજી દે છે તેઓએ આ મસલા ઉપર ખ્યાન રાખવું જોઈએ. શા. મો.

૧ હજીવની શરતો મળી આવ્યાથી તેજ વર્ષ હજીવ ફરજ થાએ છે અને તેજ વર્ષ અદા કરવું વાળે છે. જો તેજ વર્ષ નહીં જશે તો ગુન્હગાર થશે. તે પછી જો ત્રણ ચાર વર્ષ કહા કરી અને નહીં જશે તો ગુન્હ કખીરો કરનાર થશે. અને ફરી તેની શાહેદી મો ખર ગણાશે નહીં. દુરે મુખ્તાર. તે પછી જ્યારે હજીવ કરશે તો હજીવ અદા થશે પણ આ વાર લગાડવાને માટે જરૂર છે કે ખુદાની પાસે માંચી માંગે. આ મસલાથી ધણા લોકો અંજા છે. એમ છતાં જો નહીં જશે અને મરવા પડશે તો તેના પર ફરજ છે કે તે વસીયત કરે. અને વારેસો ઉપર ફરજ છે કે તેના ત્રાજા માલમાંથી મરનારના ગામથી કાઢને મોકલીને હજીવ ખદલ કરાવે અને જો વસીયત કરી નહીં જશે અને વારેસો મેહેરખાનીની રાહે હજીવ ખદલ કરાવશે તોએ દુરસ્ત છે. શા. મો.

૨ ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ની નબદીક મકરહે તહરીમી હરામ છે. અને સૈયેન (૨૬) ની નબદીક મકરહ તહરીમી, ખીદઅત, શુખ્હ વાળી વસ્તુ, અને સુનત મોઅક્રદાનું છોડવું હરામ તો નથી પણ હરામની નબદીક છે. અને જેલધ એ (૨૬) કહ્યું છે કે હરામની નબદીક તે વસ્તુ છે કે જેની સળા જહનમનો અજાબ નહોએ, પણ કપકાને પાત્ર તથા હજીવતે

મકરહમાં પડવાથી અથવા માટે શુખ્હવાળી વસ્તુઓથી પરહેજ કરવું ઇસ્લામની જરૂરીયાતથી છે.

ફકહ ૧

ખાવા વિષ.

મુરદાર ખાવું એટલે જે જાનવર કે આપો-આપ મર્યું હોએ તથા જે જાનવર કે તેને કીતાખી (ખ્રીસ્તી અને યહુદી) વગર ખીજા કોઇ કાફરે જુખ્હ ક્યું હોએ એ હરામ છે. અને એવીજ રીતે જે જાનવર કે તેને મુસલમાને અથવા કીતાખીએ જુખ્હ ક્યું હોએ અને જાણી જોઇને ખિસ્મીલાહ છોડી હોએ. તે હરામ

(સલ) ની કહાઅતથી અલાગ્યા થવું હોએ. અને મકરહે તજી દી તે એકમતે હલાલને પાસે છે. દુરે મુખ્તાર.

૩ એવોજ ફકમ રૂમે મસકુદ એટલે વહેતા ખુનનો તથા જીણનો છે. અને જે જાનવર કે જીયાણથી પડવાને લીધે અથવા ગળુ દાખવાને લીધે અથવા લાકડી કે પત્થર માથામાં મારવાને લીધે અથવા કોઇ જાનવરના કોઇ જાનવરને સોંમક મારવાને લીધે અથવા નહીં શીખવેલા શીકારી જાનવરના શીકારને લીધે મર્યું હોએ તે હરામ છે. અને જે જાનવર ખુદા સિવાય ખીજાના નામથી જુખ્હ થયું હોય તે પણ એવીજ રીતે હરામ છે.

૪ જેમકે કોઇ પારસીનું કે મુર્તિ પુજકનું કે ઇસ્લમી ધર્મથી ફરી મર્યોલાનું જુખ્હ કરેલું અને એવીજ રીતે એહરામખાણનું એહરામની હાલતમાં (શીકારને) જુખ્હ કરવું છે. દુરે મુખ્તાર.

૫ યહુદી તથા ખ્રીસ્તીનું જુખ્હ કરેલું જો તે ખુદાના નામથી જુખ્હ ક્યું હોએ તો દુરસ્ત છે પણ પારસી કે મુર્તિપુજકનું જુખ્હ કરેલું જો તે ખુદાના નામથી જુખ્હ ક્યું હોએ તોએ દુરસ્ત નથી. શા. મો. મસલો. ખમર ઇખ્તીયારી હાલતમાં જાનવરને જુખ્હ કરવું (જેમકે તે કુવામાં પડ્યું હોએ અને જીવતું ત્યાંથી કાઢાઇ ન હોએ તેમ તેને ત્યાં જુખ્હ પણ કરી શકતા ન હોએ) તો તેને જખમ કરવો છે. કોઇ પણ જખા તે જખમ લાગે (તે જુખ્હની મજતરીમાં છે). અને અખ્તીયારીની હાલતમાં (જુખ્હ કરવું) તે હલકુમ કે જેમાં સ્વાસ નીકળે છે તેને તથા મોરી કે જેમાં ખાણું તથા પાણી જાએ છે તેને તથા બે વદજન (રો) કે જેમાં ખુન ચાસે છે તેને કાપે. અને જો આ (ચાર)માંથી ત્રણને કાપે તો

એ* અને જે છુલથી છોડી હોય તે ઇમામ માલિક (૨૬)ની નજદીક હરામ છે. અને ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક હલાલ છે.

પણ દુરસ્ત છે. અને દરેક જુલુહ કરનારી તથા ખુન વહેતુ કરનારી વસ્તુથી જુલુહ કરે. જેમકે છરી, વાંસની ચીપ, પત્થરનો ટુકડો. અને (જુલુહ કરતાં) હરામ મદુદ (નોખાખ) સુધી કાપવું તથા ચરદન તરફથી કાપવું અને ઠંડું થયા પહેલાં ખાલ કઢાડવી કે મુંડી જુદી કરવી મકરૂહ છે. દુરે મુખ્તાર. મસલો જુલુહ કરતી વેળા “બિસ્મિલ્લાહે અલ્લાહે અકબર” વગર વાવે કેહવું મુસ્તહબ છે. અને ડોઆ વગેરે સિવાય ખુદાનું જીકર કરશે તો હલાલ થશે. હાખલા તરીકે જેમકે કહે “અલહદ્દો સિલાહ” અથવા “સુપ્હાન-લાહ” અને જે “અલહદ્દો ગફરલી” કેહશે અથવા કીકની વખતે “અલહદ્દો સિલાહ” કેહશે અને જુલુહ કરશે તો હલાલ થશે નહીં દુરે મુખ્તાર.

* જેવી રીતે નાખી જુલુહને બિસ્મિલ્લાહ છોડ્યાથી જુલુહ કરેલું હરામ છે તેવીજ રીતે પીર પેગમ્બર વગેરેના માનમાં બિસ્મિલ્લાહ કહીને કાપેલું હોય તે પણ હરામ છે. દુરે મુખ્તારમાં છે “જે કોઇ અમીરને માટે તથા તેના જેવા કોઇ મોટા માણસને માટે જુલુહ કરશે તો હરામ થશે જેમકે ‘ઓહીલના બિહી ભે ગેરીલ્લાહ’ માં હાખેલ છે. અગર જે તે બિસ્મિલ્લાહ કહે.” એવીજ રીતે જાએએ રમુજ, કુરરતલ અનન્નર, હિદાયતુલ મુખતદી. અને અશખાહ નજાએર વગેરેમાં છે. આથી તમે સમજી શકશો કે જે ભોકા જોમ કહે છે કે કોઇ ચીજના હરામ કે હલાલ થવામાં નેવતનો કશો દખલ નથી એ તેઓની છુલ છે. કારણ કે જે દખલ નહોતો તો બિસ્મિલ્લાહ કહીને કોઇ અમીરના કે મોટા માણસના આવવા માટે જુલુહ કર્યું હોય તો હલાલ થવું જોઇએ પણ એ દુરેમુખ્તાર વગેરે શીકહની કીતાબોને વિરૂદ્ધ છે. વળી વલીયોના માનમાં તેઓની કબરો પર જે પૈસા, મીજાખતી તેલ વગેરે લઇ જાય છે તે પણ હલાલ થવાં જોઇએ પણ તે તો મુસ-લમાનોના ઇજ્ઞામાં હરામ છે જેમકે બહરર રાએક, દુરેમુખ્તાર વગેરે માતઅર કીતાબોમાં ખુલ્લું લખાયેલું છે. વળી દનશી મજહબની તફસીર નેશાપુરીમાં છે “મુસલમાનોએ હજમ કર્યો છે (એકે મતે થયા છે) કે જે કોઇ મુસલમાન જન-વરને જુલુહ કરે અને તે જુલુહથી ખુદા સિવાય બીજા કોઇના માનનો ઇશાહ કર્યો હોય, તે મુસ્તહબ થશે. અને તે જુલુહ કરેલું મુસ્તહબ જુલુહ કરેલું ગણાશે. શા. મો.

મસલો ચોપગા અને ઊડનારમાંની દરીન્દા (ફાડી ખાનાર)ને ફરી તે તરસ (બિજબુ, કફતાગ) હોય કે કોહલી હોય, તથા હાથી ગધેડુ, ખચરને, તથા જમીનમાં ધુસી રહેનાર જેમકે ધરનો કે જંગલી ઉંદર, નોલયો, વગેરે જાંતુઓ જેમકે મધમાખ કાચબો અને એના જેવાને, તથા જે જાનવર કે તેનો ધણો ખુરાક નજસત હોય તેને, ખાવું હરામ છે. અને જે કાગડો કે દાણો અને નાપાકી ખાંને ખાએ છે તે મકરૂહ છે, અને ઘોડો હલાલ છે. પણ ઇમામ આજમ

૬ એટલે દરેક ચોપગા કે જે પોતાના કુતરયા ફાંતથી શીકાર કરે છે. તથા દરેક પક્ષી કે જે પોતાના પંજથી શીકાર કરે છે. પણ પોપટ હલાલ છે કારણ કે તે (પંજથી પકડે છે પણ) શીકારી નથી અને એવીજ રીતે મોર હલાલ છે. આલમગીરીયા.

૭ ગધેડીનું દુધ હરામ છે. બીમારી ઉપર પણ પાવું કે ખીજ કોઇ રીતે વાપરવું દુરસ્ત નથી. દુરે મુખ્તાર. શા. મો.

૮ ગધેડાથી મતલબ શેદરી ગધેડું છે. પણ જંગલી ગધેડું કે જેને ગોર ખર કહે છે તેનું માંસ તથા દુધ ખાંને હલાલ છે. દુરે. અને ખચર હરામ છે. જે તેની મા ગધેડી હોય તો. અને જે તેની મા ગાય હોય તો એકે મતે હલાલ છે. અને જે તેની મા ઘોડી હોય તો તેની માની જેમ તેમાં વિદવાનો મત ફેર છે. દુરે મુખ્તાર. અને ફતાવા જવાહેર અખલાતીમાં છે કે કરકદન એટલે ગેંડો કે જેના માથાપર સીંગડું થાય છે તે હલાલ છે. કારણ કે એક દીવસ ગરમીના દીવસોમાં એક ઝાડની છાંયામાં હજરત અલી (રદી) ખેડા હતા એટલામાં એક ગેંડો આવ્યો અને હજરત અલી (રદી)ને યોદ કરવાનો વિચાર કર્યો તો તેવણે તેને જમીન ઉપર પછાડીને જુલુહ કર્યો અને ફરમાવ્યું કે ખાઓ આ જંગલી બેસ છે. જ્યારે એ ખચર નખી સાહેબ (સલ) ને પોહોંચી તો તેવણે કહ્યું કે હજરત અલી (રદી)નું કેહવું ખર છે.

૯ ઇમામ અબુ યુસૈફ (રહ)ના મત પ્રમાણે. પણ ઇમામ અબુ હનીફા (રહ) ની નજદીક મકરૂહ નથી. આલમગીરીયા. હજાતુલ હેવાન. વગેરે. અને દુરે મુખ્તારમાં છે કે એનું હલાલ થવું એજ સહી મત છે. શા. મો.

૧૦ સાહેમેન (રહ) ની નજદીક. અને એ પરજ હતવો છે. અને (ફોહા) કહે છે કે

(૨૬) ની નજદીક મકરૂં છે. અને ખેતીનો કાગડો કે જે ફક્ત દાણા ખાય છે અને સસલો અને ખીજા ખુશ્કીનાં જનાવરો હલાલ છે. અને દરયાઇ જનાવરોમાંથી ઇમામ આજમ (૨૬) ની નજદીક સર્વ જાતની માછલી વગર^{૧૧} કોઇ જાનવર હલાલ નથી * અને માછલી જે દરયામાં મરે અને પાણી ઉપર તરી નીકળે^{૧૨} તે ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક હરામ છે. અને માછલી તથા તીડને જુવું કરવું શરત નથી.^{૧૩}

મસલો જેટલા અંદાજથી જીન્દગી થઇ શકે તેટલું ખાવું^{૧૪} ફરજ છે અને એટલું ખાવું કે

ઇમામ અબુ દનીફા એ (૨૬) પોતાના મરજુથી ત્રણ દીવસ પહેલાં પોતાનો મત એવી લીધો છે અને તેના હલાલ માનનારા થયા છે. દુરે^{૧૫} મુખ્તાર.

૧૧ અગર જે તે નાપાક પાણીમાં ઉત્પન્ન થઇ હોય દુરે^{૧૬} મુખ્તાર પણ જે માછલી ધણીજ નહીં હોય તે મકરૂં તહરીમા છે અને એજ સહી છે. જવાહેરે અખલાતી.

* માછલીની નીશાની આ છે તેને જીલ ન હોય, લીંગણા હોય, ગળફટા ખુદકા હોય, કાંટાવાળા પર હોય, કોઇ માછલીમાં આ ચાર નીશાનીઓ હોય છે અને કોઇમાં એમાંની કેટલીક હોય છે. આથી માછલી એલખાએ છે. ગુ. મો.

૧૨ એટલે વગર આફતે મરી હોય અને તેની નીશાની આ છે કે જ્યારે તે પાણી ઉપર નીકળી આવે તો તેનું પેટ ઉપર હોય અને એને તાશી કહે છે. અને જે તેના પર શીકારીના જખમની નીશાની હોય અથવા તેની પીઠ ઉપર હોય તે ખાવામાં આવે. અને એવીજ રીતે જે માછલી કે તાશી માછલીના પેટમાં હોય તે ખાવામાં આવે. અને જે માછલી કે ધણા ગરમ પાણી હોવાને લીધે અથવા ધણા સરદ પાણી હોવાને લીધે મરે તે પણ હલાલ છે. કારણ કે એ પણ એક જાતની આફત છે. અને કાજુ માછળુ (જરીર) અને ખામ માછલી (માર માહી) કે જેના પર લીંગણા થતા નથી તે હલાલ છે, પણ ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ની નજદીક હલાલ નથી દુરે^{૧૭} મુખ્તાર.

૧૩ માછલી જે વગર કોઇ આફતે આપો આપ મરે તો તે હલાલ નથી, પણ તીડ આપો આપ મરે અથવા કોઇ આફતથી મરે દરેક હાલતમાં હલાલ છે. કાજુખાન.

૧૪ અને પીવાનો પણ એવોજ હુકમ છે.

તેથી ઉભા રહીને નમાજ પઢી શકે^{૧૮} તથા રોજે રાખવાની શક્તિ મેળવી શકે તે મુસ્તહબ છે. અને અડધા પેટ સુધી સુન્નત છે અને પેટ ભરાય ત્યાં સુધી ખાવું મુઆહ છે. અને જે જેહાદમાં કે હીની ઇલમ શીખવામાં કુબત થાય એવી નૈયતથી (પેટ ભરીને) ખાશે તો મુસ્તહબ છે. અને જે પેટ ભરાય તેથી વધારે ખાય^{૧૯} તો હરામ છે. પણ કાલે રોજે રાખવાના વિચારથી અથવા મહેમાનની ખાતરથી હોય તો હરામ નથી.

મસલો મખમસાની હાલતમાં એટલે જુખ થી મરવાની ખીકની વખતે જે હલાલ ખાવાનું નહીં મળે^{૨૦} તો મુરદાર કે એના જેવું ખીજું કંઇ હરામમાંથી હલાલ થાય છે. એટલુંજ નહીં પણ તેનું ખાવું ઇમામ આજમ (૨૬) ની નજદીક ફરજ થાય છે. જે નહીં ખાશે અને મરી જશે તો ગુન્હેગાર થશે. પણ ઇમામ અબુ દનીફા તથા અહમદની નજદીક તથા શાફિઇ (૨૬) ના એક મત પ્રમાણે (તે હરામમાંથી) જીવ જીવડાવવાનું ખાએ પેટ ભરીને ખાએ નહીં. અને ઇમામ માલિક (૨૬)ની નજદીક પેટ ભરીને ખાએ અને જે એવી હાલતમાં પારકાના માલથી અદા દુરસ્ત છે, પણ જે એહતેહયાત કરશે (અને પારકાનો માલ નહીં વાપરશે) અને મરી જશે તો સવાબ મળશે ગુનહામાર થશે નહીં.

દુરે. અને જે નહીં ખાશે અને મરી જશે તો ગુન્હેગાર થશે. કાજુખાન.

૧૫ અને ફેલાકાએ કહ્યું છે કે ઉભા રહીને નમાજ પઢી શકે એટલું ખાવું ફરજ છે. દુરે^{૨૧} મુખ્તાર.

૧૬ અને તેની હદ આટલી છે કે ધારવામાં આવે કે મેદો (ઓબડી) ખગડી જશે. અને પાણીની તોલના પણ એના ઉપરજ છે. દુરે^{૨૨} મુખ્તાર. **મસલો** રિયાજત (ચીક્ષા, તપશ્ચા) માં એટલો ખોરાક કમ કરવો કે ઇખ્લાદ કરવામાં અશક્ત થાય એ દુરસ્ત નથી. દુરે^{૨૩} મુખ્તાર.

૧૭ અને તરસાનો પણ એવોજ હાલ છે. કે જે મરવાની ખીક હોય અને પીવાનું દારૂ (કે નાપાક પાણી) વગર કંઇ નહીં મળે તો તેમાંથી તરસ મટાડવા જેટલું પીવું દુરસ્ત થશે. કાજુખાન.

મસલો: બીમારીમાં હવા ખાવી જાએ જ છે વાળે નથી. જો હવા નહીં ખાશે અને મરી જશે તો ગુન્હેગાર થશે નહીં.^{૧૦}

મસલો: તરેહ તરેહના મેવા તથા લજ્જતદાર ખાવા ખાવા જાએ જ છે. પણ તેમાં ધસરાફ કર-વું અને હાથી વધી જવું મના છે.

૧૮ અને હવા અને જેળ (ખોરાક) માં જે ફેર છે કે જેળ નહીં ખાવાથી અને જુખથી ખાવાથી અને મરી જવાથી ગુન્હેગાર થતો નથી હે આ છે કે ખોરાક ખાવાથી પેટનું ભરાવું તે ખાત્રીથી છે અને ખાત્રી પુરવક વસ્તુને છેડવી તે તવકેસલ (ખુદાપર ભરોસો) કેહવાતો નથી. પણ હવાથી માન થવું તે એથી ઉલટું છે ખાત્રી પુરવક નથી. ખ-વા જોગ છે. આલમગીરીયા.

૧ અને રોટલીને વચમાંથી ખાવી અને કોરો રેહવા દેવી તે પણ ધસરાફમાં છે. (પણ જો કોર નથી હોય અને વચ્ચેથી સેકાયએલી હોય તો કોરને રેહવા દેવી ધસરાફમાં નથી) અને કુલેલી રોટલીને ખાવી અને આઝીની રેહવા દેવી તે પણ તકખોરીની નિશાની છે. પણ જો તેને ખીજે કોષ ખાનાર હશે તો ફરી કરી હર-કત નથી અને એવીજ રીતે જે કોળાયો હાથ-માંથી પડી જાય તેને નહીં ખાવો તે પણ ધસરાફમાં છે. અને ખાધામાં સુખત આ છે કે ખાધાથી પેહેલાં તથા તે પછી ખંને હાથને પોં-હોયા સુધી ધોએ. અને એક હાથને ધોવા કે કેટલીક આગળીયોને ધોવી ખસ નથી. અને ખાધાથી પેહેલાં પ્રથમ જીવાનોના હાથ ધોવડાવે અને આખરમાં બુદ્ધાઓના (કારણ કે જીવાનોને ખાવાની ખાહેશ થઈ હોય છે) અને ખાધા પછી એનું ઉલટું કરે. (એટલે પ્રથમ બુદ્ધાઓના હાથને ફરી જીવાનોના હાથને ધોવડાવે કારણ કે બુદ્ધા ધીમે ધીમે ખાએ છે. આથી જણાય છે કે આ જે કેટલીક જગ્યા રિવાજ છે કે જ્યાં સુધી ચર્ચ લોકો આગળ ખાણું મુકાયે નહીં ત્યાં સુધી કોષ ખાએ નહીં એ માત્ર રીવાજ છે. જે શ-રીરતમાં એમજ હોત તો જીવાનોના હાથ ખા-ધા પેહેલાં પ્રથમ ધોવડાવવા નકામાં છે હાં, હોદસ કરીફથી આટલું સિદ્ધ થાય છે કે મજ-લેસમાં કોષ બુજુરગ માણસ હોય તો તેના અંદરને માટે તે જ્યાં સુધી ખાવું શરૂ કરે નહીં ત્યાં સુધી ખાય નહીં રિયાજુસાલેલીન.) અને ખાવા પેહેલાં હાથને રમાલથી ધુએ નહીં. પણ

મસલો: સોના ચાંદીના વાસણુ^૨ વાપરવા^૩ બી પુરુષ ખંને પર હરામ છે.

મસલો: અંગુર (દરાક્ષ)ના કાચા પાણીને અંગુરી શરાબ કે જે નીચા લાવે અને ઉભરે તે નળસતે ગલીજાથી નાપાક છે, અને કતઈ (ખાતરી પુરવક) હરામ છે^૪ તેના નકાર કરનાર કાફર છે. અને જે શરાબ કે તાગ ખજુરથી^૫

ખાવા પછી નુછવું જોઈએ અને ખાતી વેળા કોગળો કરવો સુખત નથી. અને ખાધા પછી હાથને આટાથી (ખેસનથી) ધોવામાં કરી હરકત નથી. અને ખાધા પેહેલાં તથા તે પછી નિમક-ચાખવું સુખત છે (એથી થઈ બીમારીઓ ફે થાય છે.) આલમગીરીયા.

૨ કફીર, ચમચો, સરમાદાન, સુરમાની સલી, આરસી, (ધડીયાળ) ખડીયો, કલમ, અને જે જે એના જેવા હોય તે, તથા જે વાસ-ણમાં ખુશખો કે તેલ નાખાયે અને હાથમાં લઇને વપરાય એ સર્વ (સોના ચાંદીના હોય તો હરામ થવામાં) દખેલ છે. અને અરજી (દીન) કાચ અઝીફ, અને ખીલ્લોર વાપરવા દુરસ્ત છે. અને તાંબા પીતલના વાસણુ (જે તે પર કલમ થય ન હોય તો) મકરૂહ છે. અને માટીનું વાસણુ સર્વથી બેહતર છે રસુલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે “જે કોષ પોતાના ઘરમાં માટીના વાસણો રાખશે તો ફરીસ્તા તેની જગ્યાએ મારે આવે છે.” અને જે વાસણુ ઉપર ચાંદી ચહકવેલી હોય તો તે દુરસ્ત છે પણ તે એવી શરતથી કે હાથ અને મ્હોં ચાંદીની જગ્યાએ લાગે નહીં. દુરે મુખ્તાર વગેરે.

૩ તેમાંથી ખાવું, પીવું. તેલ લગાડવું, અને ખુશખો લગાડવી. એટલે જેવી રીતે ચલણુ હોય તે પ્રમાણે ખાવાના વાસણમાં ખાય, પીવા-ના વાસણમાં પીએ, અને જે સોના ચાંદીના વાસણથી ખાણું બહાર કઢાવી ખીજ જગ્યા મુ-કીને ફરી ખાય, અથવા તેલ વગેરેને તેમાંથી કઢાવી હથેલીમાં નાખે ને ફરી ત્યાંથી માથા વગે-રેને લગાડે તો દુરસ્ત છે. દુરે મુખ્તાર.

૪ અને તેના પીનારને હદ મરાએ અગર જો તેને નિશા થય ન હોય. પણ ખીજ શરા-બ એથી ઉલટા છે તેમાં જો નિશા થાય તોજ હદ મરાએ. દુરે મુખ્તાર.

૫ એટલે તાગ ખજુરના કાચા પાણીને નિશા લાવનાર થાય તથા શીણ આવે ત્યાં સુધી રેહવા દે. અને એને સફર કહે છે. અને જે

અથવા કીશમીશ (સુકી દરાક્ષ)થી બનાવે કે જે નીશા લાવે તથા કદ નાખે, અને તેલા કે જે અંશુરના પાણીને પકવે જ્યારે બે ત્રતીઆંશ થી કમ શુકાએ તો તેને રહેવા દે એટલા સુધી કે નીશા કરે અને કદ આવે આ ત્રણે તરેહના શરાબ તે નળસત અશીકથી નાપાક છે. અને બીજા શરાબો અભુરનો સુકી દરાક્ષનો પકવેલો અથવા મધનો કે અનશુરનો કે ધણીનો કે જવનો કે જીવારનો વગેરે જે કંઈ નીશા કરનાર હોય તે એવીજ તરેહ છે. અને મોસક્સ એનખી કે જે અંશુરના પાણીને પાકવા પછી એક ત્રતીઆંશ બચેલું રહે તે પણ એવીજ રીતે છે. એ સર્વ નીશા લાવનાર ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ની નજદીક હરામ છે જગર જે તેનું એક દીપું પીએ. અને નળસતે અશીકથી નાપાક છે ૭ રસુલુલાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે. જે ચીજ કે તેનું ધણું નીશા લાવે તેનું એક દીપું પણ દરમ છે. અને જે ચીજ

કીશમીશ (દ્રાક્ષ) ના કાચા પાણીને નીશા લાવનાર થાય તથા શીણ લાવે ત્યાં સુધી રહેવા દે. તેને નજીબ કહે છે. દુરે મુખ્તાર.

૬ જે તે શીણ લાવશે તો એકે મતે હરામ છે. અતે જે શીણ લાવે નહી તેમ નીશા લાવનાર પણ થાય નહી તો તે એકેમતે હલાલ છે. અને હિદાયાવાળા (૨૬) નો પ્રસંદ મત આ છે કે ખમર (દારના) જેવા આ ત્રણે શરાબ નળસતે ગલીજથી નાપાક છે. દુરે મુખ્તાર.

૭ અને આલમગીરીયાથી જણાય છે કે આ મત ઇમામ અબુ હનીફા તથા અબુ યોસુફના કેહવા પ્રમાણે છે. પણ ફતવો આ પર છે કે એ નળસતે ગલીજ છે. અને જે શરાબ (માટીના) જીના વાંસજીમાં પડે તો તે ત્રણ વાર ધોવાથી પાક થાય છે. અને જે નવા વાંસજીમાં હશે તો ઇમામ અબુ યુસુફ (૨૬) કહે છે કે તેને ત્રણ વાર ધોએ અને ફરેક વાર ધોયા બાદ સૂકવે. અને ઇમામ મોહમ્મદ [૨૬] કહે છે કે તે કદી પાક થતું નથી. અને કેટલાક મશાયેખો કહે છે કે કેટલીક વાર તે વાંસજીને ઊભરાતું બરે ફરી જ્યાં સુધી તેનું પાણી જીદા રંગનું નીકળશે ત્યાં સુધી તે નાપાક છે. અને જ્યારે સાફ પાણી નીકળશે રંગ કંઈ બદલાઈશે ન હશે તો પાક છે અને આ કાબ [મત] ઉપરફતવો છે. આલમગીરીયા,

નીશા લાવનાર છે તે શરાબ છે. એટલે હરામ પણમાં તથા નાપાકીમાં શરાબ જેવું છે. અને ઇમામ અબુ હનીફા (૨૬) ની નજદીક આગલા ચાર શરાબો વગર પાછલા શરાબોમાંથી મમ્મતના વિચારથી પીએ તો હરામ છે. અને જે શક્તિને માટે પીએ તો જાએજ છે. પણ ઇમામ સાહેબ નો એ મત તળએલો છે. અને ફતવો ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ના મત ઉપર છે.

મસલો શરાબથી કંઈ લાલ લેવો દુરસ્ત નથી. ૧૦ ત્યારે ઢોરનો ઝોસડ પણ તેથી કરવો જોઈએ નહીં અને બચ્ચોને પણ આપવો જોઈએ નહીં. ૧૧

૮ પણ તેના પીનારને વગર નીશા થયે હદ મરારો નહીં. અને જે ખુરાજની અજવાય-જીથી કે ભંગથી કે અશીમથી જે નીશા થશે તો હદ મરારો નહીં પણ તાજીર [હકેમની ધારણા પ્રમાણેની શીક્ષા] કરવામાં આવશે જેહદથી ઝોછી થશે અને જામફલનું હરામપણું ભંગના હરામ-પણાથી ઝોછું છે. દુરે.

૯ જેમકે જેલઈ, શરહે વહ્યાનીયા, અને મુલતકતે કહ્યું છે અને ખોલાસામાં કહ્યું છે કે ધણા મશાયેખોની નજદીક એ મકરહે તહરીમી છે દુરે મુખ્તાર.

૧૦ તિરમિજ તથા ઇખ્ને માજમે અનસ (૨૬) થી રિવાયત કરી છે કે ખુદાના રસુલે (સલ) શરાબની બાબતમાં દસ માણસ ઉપર લખનત કરી છે. રસ કહાડવાનાર ઉપર, રસ કહાડનાર પર, પીનાર પર, ઉઠાવનારપર, જેને માટે ઉઠાવ્યો હોય તે પર, પીવડાવનારપર, વેચનારપર. તેના પૈસા ખાનારપર. ખરીદનારપર, અને જેને માટે ખરીદ્યો હોય તેનાપર, મિશકાત. મસલો દારૂનો સરકો બનાવવો દુરસ્ત છે. ઇમામ શાફિઇ [૨૬]ની નજદીક દુરસ્ત નથી. દુરે મુખ્તાર. બાપાતર કર્તા કહે છે કે દારૂનો સરકો બનાવવો દુરસ્ત છે એની આ મતલબ નથી કે કોઈ મુસલમાન દારૂ બનાવે અથવા ખરીદે. અને ફરી તેનો સરકો બનાવે ? એ કદી દુરસ્ત નથી. પણ એની મતલબ આ છે કે કોઈ કારણસર મુસલમાનની મીલકતમાં હોય તો તે તેનો સરકો બનાવી શકે છે. શા. મો

૧૧ ફવામાં વાપરવાનો ગેર લાભ થવો શેખ હખનુલ કેયમે [૨૬] પોતાની કીતાબ જલુલ

મસલો ખાતી ખાતી વખતે અને પાણી પીતી વખતે સુનત છે કે પ્રથમ બિરમી-લ્લાહ કહે, ૧૨ અને છેવટમાં અલ્લા હુમ્દો લિલ્લાહ કહે અને શરૂમાં અને છેવટમાં હાથ ધોએ. અને પાણીને ત્રણ વખત કરીને પીએ અને દરેક વખતે બિરમીલ્લાહ અને અલ્લાહુમ્દો કહે.

મસલો ઘોડીનું દુધ ૧૩નીશાને લીધે, અને

મઆદમાં અકલી તથા શરધ અનેક દાખલાથી સિદ્ધ કર્યો છે. શા. મો.

૧૨ જોરથી કહે કે જેથી ખીજા શીખે [અથવા ભુલી ગયા હોય તો યાદ કરે] પણ લોકો જો ખાધાથી ફારેગ થયા ન હોય તો ખાધા બાદ અલ્લાહને આદિસ્તાથી કહે. અને વળી ખાવાના સારા તરીકામાંથી આ પણ છે કે રોટલીના હાજર હોતા તેની તરફારીની વાટ જુએ નહીં. પણ આ કાયદો પોતાને ધર ખાવા માટે છે. પણ કોઈને ધર ખાવા ગયા હોય તો તરફારી આપ્યા પહેલા ધરવાળાની વગર રજાએ ખાએ નહીં આલમગીરીયા. નિસાણુક એહતેસાથ

અને ખાધા પછી આ દોઆ પડે “અલ્લાહુમ્દો લિલાહી-દસ્તુ અતઅમના વ સકાના વ જઅલના મિતલ મુસલેમીન” અર્થ—“સર્વ તારીફ તે અલ્લાને માટે છે કે જેણે અમને ખવડાવુ અને પીવડાવુ અને અમને મુસલમાનોમાંથી કર્યા. હિસને હસીન. એ સિવાય ખીજા દોઆઓ પણ હિસને હસીન વગેરેમાં છે. શા. મો.

અને જો કોઈને ત્યાં જમવા જાય તો હાથ ધોયા પછી આ દોઆ પડે “અલ્લાહુમ્મ ખારેક લહૂમ શીમા રજકતહુમ ફગફેરલહુમ વર હમ હમ” અર્થ—“ઓ અલ્લાહ તે જે તેઓને આપ્યું છે તેમાં તેઓને ખરકત આપ. અને તેઓને ખખ્શી દે અને તેઓપર રહમ કર, અથવા આ દોઆ પડે “અલ્લાહુમ્મ અતએમ મન અતએમની વસકે મન સકાની” અર્થ—“ઓ અલ્લાહ જેણે મને જમાડ્યુ તેને તુજમાડ અને જેણે મને પાયુ તેને તું પા. હિસને હસીન શા. મો.

૧૩ અને ગાય વગેરેનું દુધ જો તે જલાલા હોય એટલે આદમીનું ગુ ખાતી હોય તો મકરૂહ છે. અને એવીજ રીતે એઓનું માંસ પણ મકરૂહ છે. જો એઓને બંધ નહીં રાખી હોય તો મરગીને ત્રણ દીવસ બકરીને ચાર દીવસ અને ગાય તથા ઉંટને દસ દીવસ (બંધ

જેનું માંસ ખાવામાં આવે છે તેનું મુતર હરામ છે.

મસલો જે ગોશત કે મુસલમાનથી અથવા કીતાબી (ખ્રીસ્તી અને યહુદી)થી ખરીદાએ તે હલાલ છે અને જે મુતિપૂજકથી ખરીદાએ તે હરામ ૧૪ છે.

મસલો હદયો (બેટ) કપુલ કરવામાં ગુલામ, લોડી, અને છોકરાનું કહ્યું મકપુલ છે.

મસલો જે પ્રમાણિક માણસ (આદેલ) ૧૫ પાણીની નાપાકીની કે પાકીની ખખર આપે તો તે કપુલ કરવામાં આવે. પણ જે ફાસેક ૧૬ અથવા એવો માણસ કે જેનો હાલ અમને ખખર નથી તે જો પાણીની નાપાકીની ખખર આપે તો અટકલ કરે અને (પોતાના) વધુ મતે અમલ કરે. ત્યારે જો ધારણામાં તેને સાચો જાણે તો પાણીને ઢોલીને તયમ્મેમ કરે. અને જો તેની ધારણામાં વધુ તેને જુદો જાણે તો વોળુ અને તયમ્મેમ બંને કરે તો બેહતર છે. અને નહીં તો વોળુ કરે.

રાખે ફરી જુખ્હ કરે.) દુરે મુખ્તાર અને કજી ખાનામાં છે ઊંટને એક મહીનો ગાયને વીસ દીવસ અને બકરીને દસ દીવસ બંદ રાખીને જુખ્હ કરે.

૧૪ જો એમ જણાયું ન હોય કે એનો જુખ્હ કરનાર મુસલમાન છે તો મસલો જો કોઈ કાફર એરી ખખર આપે કે મેં મુસલમાનથી અથવા કીતાબીથી ખરીદુ છે તો તે હલાલ છે. અને જો તે કેહશે કે મેં પારસીથી (કે મુર્તી પૂજકથી ખરીદ્યું છે) તો તે હરામ છે. દુરે મુખ્તાર.

૧૫ અને જો એક આદેલ પાણીની પવિત્રતાની ખખર આપે અને ખીજો સારો માણસ તેની નાપાકીની ખખર આપે તો તેની પાકીને હુકમ કરવામાં આવશે. દુરે મુખ્તાર.

૧૬ કાફર, ફાસેક, અને ગુલામનું કેહવું મામલાત (કુન્યાતી ચલણ) માં માનવા પાત્ર છે. જેમકે તેઓ કહે કે ફલાણા માણસને ફલાણી ચીજ વેચવા માટે ફલાણાએ વકીલ (મુખ્તાર) બનાવ્યો છે. અને દીવાનતમાં કે જે ખુદા અને બંદા વચ્ચેની બાબતમાં હોય. અદાલત શરત છે. જેમકે તેઓમાંનો કોઈ કહે કે આ પાણી નાપાક છે. દુરે મુખ્તાર.

મસલો ગુલામ વેપારીની મેહમાની કબુલ કરવી દુસ્ત છે, અને કપડું કે નગદ પૈસો કે અનાજ લેવા માલિકની વગર રજાએ દુસ્ત નથી.

મસલો જુલમખાર હાકેમ, નાયનારી સ્ત્રી, ગાનારી, અને રાજણી ગાનારી કે વિલાપ કરનારી કે જેઓનો ગણો માલ હરામનો હોય તેઓની જીવાદત કે બેટ કબુલ કરવી દુસ્ત નથી, ૧૭ અને જો જાણે કે તેઓનો ધણો માલ હલાલનો છે તો દુસ્ત છે.

ફસલ ૨

કપડાં પહેરવા વિષે.

નગ્નતા (સતરે ઓરત) ઢાંકવા જેટલું તથા હલાક કરનારી સરદી ગરમી મટાડવા જેટલું કપડું પહેરવું ફરજ છે. અને તેથી વધુ ફરમાન પ્રમાણેની સોલા માટે તથા ખુદાની નેઅમત જાહેર કરવા માટે તથા શુકર અદા કરવા માટે મુસ્તહબ છે, ૧ અને મુનત આ છે કે કપડું આંગળી કે ખડક તથા જેવું પેહેરે નહીં અને દામન અધિ પીંડલી સુધી લાંબું હોએ. અને દામન

૧૭ પણ જો તેઓમાંનો કોઈ ખખર આપે કે આ માલની અસલ હલાલ છે. મને વારસામાં મળ્યો છે અથવા મેં અને કરજ લીધો છે હો એ મુસ્તમાં દુસ્ત છે. આલમગીરીયા. મસલો જો કોઈ અખસ મરી જાય અને કુતરે વગેરે વેચીને માલ મુકી ગયો હોય તો જો તેના વારસો તે માલને નહીં લે, અને તેના માલિકને પુગવે તો ધણું સાફ છે. અને જો તેના માલિકને નહીં જાણાયે તો તેને સદકો કરે. અને રશવત અને જુલમના માલ વિષે પણ આજ કાયદો છે. કાજીખાન.

૧ ઉત અને વાજોના કપડાં પેહેરવાં નખી થોની સુનત છે. અને એ કપડાંના પ્રથમ પેહેરન ર હજરત મુલેમાન (અલે) છે. અને નખી સાહેબ (સલ) થી હદીસ શરીફમાં છે કે “ તમે તમારા દીલને ઊનના કપડાં પેહેરીને રોશન કરો કારણ કે એ કપડું દુન્યામાં તવાજો છે અને આખરતમાં નુર છે, ગરાએબ.

૨ એજ માટે કદી નખી સાહેબે (સલ) એક હજર દિરહમ કીમતની ચાદરને અને કદી ચાર હજર દિરહમ કીમતની ચાદરને ઓડી છે અને કદી અંગીલાવળું કપડું પેહેરે છે.

ગુટી સુધી દુસ્ત છે. અને તેથી નમુઝ હરામ છે. ૪ અને શમલો સુનત અદા કરવાની નૈયતથી એક ખીલસ (વેંત) ૫ મુસ્તહબ છે. અને કપડામાં વધારે તકલ્લોફ કરવો ખસરાફ અને તકબ્બોરીની રજા હરામ છે અથવા મકરૂહ છે. અને એ વગર મુબાહ છે.

મસલો કાસંખી કે જાફરાની રંગ સ્ત્રીને નહીં પણ પુરુષને હરામ છે. અને એક રીવાયતમાં કોઈ પણ તરફનો લાલ રંગ પુરુષને મકરૂહ છે. પણ ધારી દાર સુસી જેવું દુસ્ત છે.

મસલો જે કપડું કે તેનો વાણો તથા તાણો રેશમી હોય તે સ્ત્રીને હલાલ છે, અને પુરુષને હરામ છે. ૭ પણ ચાર આંગળી જેટલું છેડાની જેમ દુસ્ત છે. અને જે કે વાણો

૩ પણ સ્ત્રીઓને જોઈએ કે લાંબું રાખે કે જેથી તેઓની પગની પાટલી પણ ઢંકાયે. આલમગીરીયા. અને વળી સ્ત્રીઓને હથેલીયો ખુદી રાખવી તથા પોતાના ઘરમાં તનહાઇમાં મથાને ખોલવું રાખવું દુસ્ત છે. વળી જે આજ્ઞાઓનું જેવું મહરમોને દુસ્ત હોય તેવા આજ્ઞા ઉપર ખારીક (કે જાલીદાર) કપડું પેહેરવું અગર જો તેથી નીચેની વસતું જણાયે તોએ, મહરમોની નજદીક દુસ્ત છે. કુન્યા.

૪ રસુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે. કે જે કપડું (ફરી તે કુડતો હોય કે સાચો હોય, ખજાર હોય, કે લુંગી હોય) ગુટીથી નીચે હોય તો તે દોજખમાં ખલશે.

૫ અને કેટલાકોએ અડધી પીટ સુધી અને કેટલાકોએ ખેસવાની જગ્યા સુધી પણ કહ્યું છે. આલમગીરીયા. જખીરા.

૬ અને તેની હદ (તથા પારખ) આ છે કે તેના પેહેરવા પછી જીવમાં આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થાય નહીં. પણ પેહેરવા પેહેલાં તથા તે પછી એક સરખી રીતે જીવ રહે સીરાજ્યા.

૭ અગર જો તે કપડાની વચ્ચે અને બદનની વચ્ચે કોઈ કપડાની આડ હોય. સહી મજહબ પ્રમાણે. દુરે મુખતાર.

૮ એટલે તે છેડા કે જે રેશમનો અથવા સોના કે ચાંદીના તારનો કપડાની ઓડાઇમાં હોય. (તે દુસ્ત છે.) પણ જો ચાર આંગળના ટોપી હોય (અને તે રેશમની કે જરીની હોય) તો દુસ્ત નથી. અતલબ કે મજકુર અંદાજે કંઈને લાગેલો

તેનો રેશમ હોય અને તાણો તેનો ૩ કે ૬ન હોય તે લડાઇમાં દુરસ્ત છે. અને જે કે વાણી તેનો ૩ હોય અને તાણો તેનો રેશમ હોય તે બંને હાલતમાં દુરસ્ત છે.

મસલો ખાલેસ રેશમના કપડાનો તકયો બીછાણું બનાવવા ઇમામ આજમ (૨૬) ની નજદીક દુરસ્ત છે. અને સાહેબેનની નજદીક દુરસ્ત નથી.

મસલો સીઓને સોના ચાંદીનું ધરેણું પેહેરવું દુરસ્ત છે. અને પુરષોને જાએજ નથી. પણ ચાંદીની વીટી, ૧૦ અને નગીનાની આસપાસ સોનાની કુન્દન ૧૧ દુરસ્ત છે.

મસલો તુટેલા દાંતને સોનાના તારથી નહીં પણ ચાંદીના તારથી બાંધવા દુરસ્ત છે. અને સાહેબેન (૨૬) ની નજદીક સોનાના તારથી પણ દુરસ્ત છે. ૧૨

દુરસ્ત છે ખુદ (ચાર આંગળીની ચીજ) દુરસ્ત નથી. નિસાખુલ એહતેસાબ, વગેરે. એજ માટે રેશમી નાણું તથા ફરદની રેશમી પટ્ટી અગર જે ચાર આંગળીથી ઓછી હોય તે મકરૂહ (તહ-રીમી) થશે. આલમગીરીયા. અને જુબ્બાનુ અસતર કે અખરા (ઉપરનું કપડું) રેશમી હોય તો મકરૂહ છે પણ જે જુબ્બાની વચ્ચે રેશમ હશે તો દુરસ્ત છે મોહીતે સરખસી. અને જે કાઠ કપડાનો તાણો રેશમ હોય અને વાણી બેલસેલ રેશમ વગેરેથી હોય તો (તેના વિષે) દુરે મુખ્તારવાળા (૨૬) કહે છે કે તેનો હુકમ મેં કાઠ કીતાબમાં જોયો નથી. પણ જાહેર આ છે કે વધુ ભાગની ગણતરી છે. અને જે એક તાર રેશમી અને એક તાર બીજા કંઈનો હોય તો જે સર્વ રેશમી જણાએ તો મકરૂહ છે.

૯ દરવાજા ઉપરના રેશમી પરદાનો કાપદો પણ એવોજ છે, ઇખ્તિયાર.

૧૦ કે જે એક મિસકાલથી વધુ ન હોય દુરે મુખ્તાર. અને વીટીમાં હલકા (ગોલાકાર)ની ગણતરી છે પણ નગીનો તો ચાકુત, અકીક, અને ચાંદી વગેરેનો પણ દુરસ્ત છે.

૧૧ તલવારનું ધરેણું ચાંદીનું તથા તેથી બનેલો કમર પટો પણ દુરસ્ત છે પણ તે એવી શરતથી કે તેથી સજુગાર (જનત) નો વિચાર ન હોય. દુરે મુખ્તાર.

૧૨ કાજખાનમાં જામેએ સગીરથી નકલ કરી છે કે જ્યારે કાઠ પુરૂષના દાંત હલે તો

મસલો લોખંડ, પત્થર, ૧૦ અને બીજા ધાતુની વિંટી દુરસ્ત નથી.

મસલો બાદશાહ અને કાજને ૧૪ મોહર કરવા માટે વિંટી પેહેરવી સુનંત છે. અને બીજા ઓને તેનું તજવું બેહતર છે.

મસલો જે વાંસણમાં ચાંદી જડાઇલી હોય તેમાં ખાણું ખાવું તથા એવી કુરસી ઉપર બેસવું, જે ચાંદીની જગ્યાથી બચી શકે ૧૫ તો દુરસ્ત છે. અને અથુ યુસોફ (૨૬) ની નજદીક મકરૂહ છે અને મોહમ્મદ (૨૬) થી બે રિવાયત છે.

મસલો છોકરાને રેશમ અને સોનું પેહે-રાવવું ૧૬ હરામ છે.

તે તેને સોના (ના તાર) થી બધાવે ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) કહે છે કે એમાં કશો દોષ નથી. અને ઇમામ અથુ હનીફા (૨૬) નો પેહેલો મત એજ હતો અને બીજો મત આ છે કે સોનાથી નહીં પણ ચાંદીથી બધાવે. અને ઇમામ અથુ યુસોફ (૨૬) ના મતમાં ઇખ્તિલાફ છે.

૧૩ અને દીન, કાંચ, બીલ્દોરનો પણ એજ હુકમ છે. દુરે મુખ્તાર.

૧૪ અને જે કાઠને મોહર કરવાની જરૂરત પડતી હોય જેમકે મોતબલ્લી (વેપારી) વગેરે તો તેઓ પણ કાજના હુકમમાં છે. દુરે મુખ્તાર. અને તેને વાપરવાની રીત આ છે કે ગાબા હાથની ટચલી આંગળીમાં પેહેરે, અને નગીનાને હથેલીની તરફ રાખે. પણ સીઓને બંને હાથમાં પેહેરવી અને નગીનાને હાથની પીટ તરફ રાખવો પણ દુરસ્ત છે. કારણ કે બાબડીનું પેહેરવું સજુગાર માટે છે અને પુરૂષનું પેહેરવું જરૂરત માટે છે અને મરદાને જમણા હાથમાં પેહેરવી અગર જે દુરસ્ત છે પણ તે જ્યારે શીયાઓની આલ ગણાગેલી છે તો તેને છોડવું બેહતર છે. આલમગીરીયા.

૧૫ એટલે પાણી પીવામાં પીનારનું મોં ચાંદીની જત્યાએ લાગે નહીં અને બેસવામાં બેસનારનું બદન ચાંદીની જગ્યાએ અડકે નહીં. અને સોના ચાંદીના વખત, ધુપદાન, લગામ, જીન, રિકાબ, અને આરસીની કડીનો પણ એવોજ હુકમ છે. આલમગીરીયા.

૧૬ કારણ કે જે ચીજનું પેહેરવું હરામ છે તેનું પેહેરાવવું પણ હરામ છે. હિદાય

ફસલ ૩.

પ્રી મીલાપ તથા તેને ચાહનાર વસ્તુઓ વિષે.

નિકાહવાળી સ્ત્રીથી કે પોતાની ફેંડીથી જીમા (સ્ત્રી મીલાપ) કરવી પાછલે માર્ગે તથા હેજની હાજતમાં હરામ છે.

મસલો લોંડા બાજી ખાતરી પુરવક હરામ છે. તેના હરામ થવાનો નકાર કરનાર કાફર છે.

મસલો પાંચી સ્ત્રીને તથા ગબચને શહવતથી જોવું હરામ છે. અને એવીજ રીતે પારકી સ્ત્રીને શહવતથી હાથ લગાડવો તથા પગથી ના જાયેજ હરકત કંવી (હરકમ) છે હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે આંખનો વ્યભિચાર (જીના) જોવું છે. અને હાથનો વ્યભિચાર પકડવું છે. અને પગનો વ્યભિચાર રસ્તો કાપવો છે. અને જીભનો વ્યભિચાર વાત કરવી છે. અને નગ્નતા તેને સાચવે છે તથા જુઠવે છે.

મસલો બીજાની શરમગાહ (નગ્નતા) તરફ જોવું હરામ છે. પણ જરૂરતને વખતે જરૂરત જોટલું જુએ. જેમકે વેદ (હકીમ) અથવા ખતનાક કરનારો અથવા જણાવનારી (દાઢ) અથવા હુકના કરનારો (એઓ જરૂરત જોટલું જુએ. અને પુરૂષને પુરૂષની છીપાવવાની જગ્યા સિવાય બીજી જગ્યા જોવી દુસ્ત છે.^૧ એટલે દુંટીથી તે ગુંટણ^૨ સુધી જુએ નહીં. અને

* કોઈ માણસ મોટી ઉમરનો, મુસલમાન થાય અને તેમાં શકિત હોય તો તેની ખતના કરાવવી જોઈએ, કેટલાકો કહે છે કે ખતના કરવી સુનત છે અને નગ્નતા ઢાંકવી ફરજ છે ફરી સુનત માટે ફરજ જોડાય નહીં. તેનો જવાબ કે ખતના કરનાર માટે જરૂરતને લીધે ફરજ રહ્યું નથી એને ખતના કરનારો જરૂરત જોટલું જોઈ શકે છે જેમકે દિદાયા તગેરમાં છે અને કત્તાએ પણ કહ્યું છે. ગુ. મો.

૧ અને જોટલા કંઈને જોવું દુસ્ત છે તેને હાથ લગાડવો પણ દુસ્ત છે. દિદાયા.

૨ પણ ગુંટણના ઢાંકવાનો હુકમ રાન (જંગ) કરતાં ઓછો છે. અને રાનનો હુકમ શરમ ગાહ કરતાં ઓછો છે. તે એટલા સુધી કે જો કોઈ ગુંટણને ખોલે તો તેને નરમાસથી મના કરે. અને જો તે નહીં માને તો

સ્ત્રીને પણ સ્ત્રીને દુંટીથી તે ગુંટણ સુધી જોવું દુસ્ત નથી. અને બીજું બદન જોવું દુસ્ત છે. અને એવીજ રીતે જો શહવત ન હોય તો સ્ત્રીનું પુરૂષને જોવું છે.^૩ અને શહવતની હાજતમાં^૪ તદન જુએ નહીં. અને પુરૂષને પારકી સ્ત્રીને તદન જોવું જાયેજ નથી. પણ જે સ્ત્રી કે કામ કાળે બહાર આવે છે તેનું મ્હો અને બાંને હાથ જોવા^૫ જો શહવત ન હોય તો દુસ્ત છે. અને નહીં તો જાયેજ નથી. કુરઆન

ઝગડો કરે નહીં. અને જો રાનને ખુલ્લી જુએ તો સખાઈથી મનાઈ કરે. પણ જો તે માને નહીં તો તેને મારવાનો અખીયાર નથી. અને જો શરમગાહને ખુલ્લી જુએ તો મના કરે. અને જો તે માને નહીં તો તેને મરે તથા શિક્ષા કરે. કાફી, અને સિરાજયામાં છે કે સ્ત્રીને બીજી સ્ત્રીનું પેટ શહવતથી જોવું દુસ્ત નથી. અને સેરાજે વહહાજમાં છે કે નેક બાપ સ્ત્રીએ પોતાને ખુરા ચલણવાળી સ્ત્રી આગળ જાહેર કરવું જોઈએ નહીં; કારણ કે તે તેના હાલને મરદો આગળ જાહેર કરશે (અને દુરેમખારમાં છે કે “કાફેરા સ્ત્રી તે પારકા પુરૂષ સરખી છે તો તે મુસલમાન સ્ત્રીના બદનને જુએ નહીં” આથી તમો સમજશો કે હીન્દુઓના કેટલીક જાતની સ્ત્રીઓ મુસલમાનેને ત્યાં બીજમતનાર રહે છે તેઓથી ધરવાળીએ માથામાં તેલ નખાવવું કે વાંસો ચોળાવવો દુસ્ત નથી).

૩ એટલે દુંટીથી તે ગુંટણ સુધી જોવું દુસ્ત નથી. અને બાકીનું દુસ્ત છે.

૪ જો ખાતરીથી હોય તો. એટલુંજ નહીં પણ જો શહવતનો શક હોય તોએ મરદને જોવું દુસ્ત નથી અને સ્ત્રીને જો જગ્યા મરદની જોવી દુસ્ત છે તેને હાથ લગાડવો જો એમાંથી એક જુવાન હોય તો દુસ્ત નથી અગર જો બંને શહવતથી રોકાએલા હોય. પણ લોંડીને દુંટીથી કે ગુંટણ સિવાય બીજી જગ્યા હાથ લગાડવો જો બંને શહવતથી બચેલા હોય તો દુસ્ત છે. આલમગીરીયા

૫ માતબર ક્રિતાઓમાં આટલું છે કે પારકી સ્ત્રીનું મ્હો અને હથેલી જોવી દુસ્ત છે. અને પગને જોવામાં ઇખ્તેલાફ છે. આલમગીરીયા અને સિરાજયામાં છે કે પારકી સ્ત્રીનું મ્હો જોવું વગર શહવતે હરામ નથી. પણ મકશ્ફ છે “મતલબ કે પારકી સ્ત્રી તે આમ છે કે કામે કાળે નીકળી હોય કે નહોય.

શરીરમાં છે. “તું” કહે (ઓ મોહમ્મદ) મુસલમાન પુરૂષોને કે સ્ત્રીઓથી આખો નીચી કરે અને ફરજ (જકર) ને સંભાળે. અને કેહ મુસલમાન સ્ત્રીઓને કે પુરૂષોથી આખો નીચી કરે અને ફરજ (મુદ્રા)ને સંભાળે.” (સુરા તુર ૨૪;૩૦,૩૧) હદીસ શરીરમાં આવેલું છે કે જે કાઠ પારખી સ્ત્રીને શહવતથી જોશે તેની આંખમાં કેયામતને દીવસે સીસું રેડાશે.

મસલો પોતાની નિકાહવાળીનું તથા પોતાની માલિકીવાળી (લોંડી)નું તમામ બદન જોવું દુસ્ત છે. પણ મુસ્તહબ આ છે કે શરમની જગ્યા જુએ નહીં.^૯ અને પોતાની મહરમ (જે ઓરતથી કદી નીકાહ થઇ ન શકે તે) સ્ત્રીનું અને પારખી લોંડીનું માથું, મ્હોં, પીન્ડલી,

૬ માલિકીવાળી લોંડીથી મતલબ તે લોંડી છે કે જેનાથી વતી કરવી દુસ્ત હોય. પણ જે લોંડીથી વતી કરવી દુસ્ત ન હોય તે મતલબ નથી. દાખલા તરીકે મજુસી લોંડી કે મુતિ પુજક લોંડી, અથવા તે લોંડી કે માલિકની દુધ પાતી મા અથવા દુધ બેહેન હોય અથવા બાયડીની મા કે તેની દીકરી હોય. આ સર્વે સુરતોમાં લોંડીની શરમગાહ જોવી દુસ્ત નથી. આલમગીરીયા.

૭ કેમકે એ લાજ વિરુદ્ધ છે. અને વળી એ ભુલ (નિસયાન) ઉત્પન્ન થવાનું કારણ છે. દુરે મુખ્તાર.

૮ ક્રતાવા આલમગીરીયામાં મખસુતથી લખાયલું છે કે પોતાની મહરમ ઓરતોના તરફ નજર કરવી દુસ્ત છે. જાહેરી જનત તરફ તથા ખાતેની જનત તરફ. જેમકે માથું, વાળ, ગરદન સીનો, કાન, બાજુ, કન્નાભ, હથેલી, પીંડલી, પગ અને મ્હોંને, અને ક્રતાવા કાજખાનમાં છે કે મા, બાલેગ, છોકરી બહેન અને દરેક મહરમ, જેમ કે નાની દાદી, પોતાની બાલદાખલા ફેંચીને જોવામાં કશો દોશ નથી. એટલે એઓના વાળ, ચોટલો, છાતી, બાજુ, અને પીંડલીને જોવા. પણ એઓની પીંદ, પેટ, અને ટુંટી નીચેથી કે ગુટણ સુધી જોવા દુસ્ત નથી. અને દુધ પીવાને લીધે તથા વીવાહન લીધે જે સ્ત્રીઓ, હરામ છે તેઓને પણ એજ કાયદો છે. અને એજ ક્રીતાખમાં છે કે નજર કરવાનું દુસ્ત તે લખતે છે કે અને શહવતથી નિડર હોય. અને હાથ લગાડવાનો પણ એવોજ હાલ છે. પણ એઓ પેટ, અને પીંદને દાખવા (ચોલવા) કપડાં ના ઉપરથી ખીજમતની રૂએ છોકરાને દુસ્ત છે.

અને બાજુ જુએ. અને જો શહવતથી અમનમાં હોય તો હાથ લગાડવું પણ દુસ્ત છે. અને પેટ, પીંદ, અને રાન જુએ નહીં. અને ગુલામ પોતાની માલિકા વિષે પારખા પુરૂષ સરખો છે.

મસલો પારખી સ્ત્રીને નિકાહના અથવા ખરીદવાના ધરિદા વખતે જોવું શહવત હોવા છતાં પણ દુસ્ત છે. અને એવીજ રીતે સાક્ષીને સાક્ષી રહેતી વખતે તથા પુરતી વખતે^{૧૦} અને હાકેમને હુકમ કરતી વેળા દુસ્ત છે

મસલો બોખનો ખરસીનો હુકમ પુરા પુરૂષનો છે.^{૧૧}

મસલો આબદ નિકાહવાળી (બાયડી) થી અજલ કરવો એટલે મનીને બહાર કઢાડી નાખવી કે જેથી ગલ્લ રહે નહીં એ તેણીની વગર રજાએ દુસ્ત નથી. અને જો કામની લોંડી તેના નિકાહમાં હોય તો (તેણીથી અજલ કરવો) તેણીના માલિકની વગર રજાએ દુસ્ત નથી. અને પોતાની લોંડીથી વગર રજાએ દુસ્ત છે.

મસલો જો કાઠ માણસ કાઠ લોંડીને ખરીદવાથી કે હેખા (બખ્શીશ) થી કે વારસાથી માલિક થયો હોય તો જ્યાં સુધી તેની મિલકતમાં પુરૂં એક હેજ આવે નહીં^{૧૨} ત્યાં સુધી તેની સાથે

૯ અગર જો તે ખરસી હોય અથવા ના બાલેગ હોય અથવા પીશખની જગ્યા કપાયલી હોય, એજ સહી મત છે. તે મ્હોં હાથ સિવાય બીજી કંઈ જોવું તેને દુસ્ત નથી અને એકલા તેની સાથે સફર કરવી પણ દુસ્ત નથી પણ આટલું કે વગર હુકમ લીધે ઘરમાં દાખલ થવું તેને બીલ ઇજમા દુસ્ત છે. કાજખાન

૧૦ જોવું દુસ્ત છે. પણ (શાહેદે તથા હાકેમે) સાક્ષી પુરવાનો તથા ફેસલો કરવાનો ધરિદો રાખવો જોઇએ, શહવત પુરી કરવાનો ત્રિયાર કરવો જોઇએ નહીં. અને શહેદ રેહતીવેળા શહવત હોવા છતાં જોવા વિષે છાખીલાદ છે. સહી આ છે કે દુસ્ત નથી સેરાજે વહદાજ.

૧૧ તો પંદર વર્ષની ઉંમર સુધી એઓનું સ્ત્રીઓ પાસે આવવું દુસ્ત છે. તે પછી દુસ્ત નથી. અને આ કાયદો એકને માટે ને બીજાઓને માટે સરખો છે. આલમગીરીયા.

૧૨ તો જો હેજ આવેલું હોય તે દરમિયાન માલેક થશે તો એ હેજ (પુરૂ ન હોવાને લીધે) ગણતરીમાં લેવાશે નહીં. દુરે મુખ્તાર.

વતી કરવી કે વતી ચાહનાર કંઈ કામ કરવું દુર-સ્ત નથી. અને જો તે નાંદી હોય કે આગ્રેસા^{૧૩} હોએ તો એક મહીના પછી^{૧૪} વતી જાએજ છે

મસલો જો એવી બે લોડાએ કાઢતી મિલકતમાં હોય કે તે બંનેથી સાથે નિકાલ કરી શકાએ નહીં^{૧૫} તો જો તે માણસ એકથી વતી કરશે તો બીજી તેના પર હરામ થશે. ત્યાં સુધી કે તેને પોતાની મિલકતમાંથી ખારેજ કરે અથવા (તેણીના) નીકાલ કરી આપે.

ફસલ ૪

ધંધો, વેપાર, અને નોકરી કે ભાડા વિષે.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે હલાલની હુન્દ કરવી બીજા ફરજો પછી ફરજ છે અને સર્વોત્તમ ધંધો પોતાના હાથની કમાણી^{૧૬} છે, દાઉદ

૧૩ એટલે તે સ્ત્રી કે જે એયાસની ઉમરે પુગી હોય એટલે હેજ બંધ થવાની ઉમરે પુગી હોય; અને જો તે જણવાની હોય તો તે જ્યાં સુધી જણ નહીં ત્યાં સુધી વતી કરે નહીં.

૧૪ એટલે પુરા એક મહીના પછી. તો જો મહીનાની વચ્ચે હેજ આવશે તો એ મુદત હેજને સાથે લાણુ પડશે. જામેએ રમુજ.

૧૫ દાખલા તરીકે જેમકે બંને બેહનો હોય અથવા બંને ફેલ લત્રીજ હોય, અથવા બંને મારી ભાણેજ હોય.

૧૬ પ્રથમ જેણે ધંધો કરવો શરૂ કર્યો તે હજરત આદમ (અલે) હતા. તેવણના જમીન ઉપર ઉતર્યા બાદ હજરત જુહાદલ અમીન (અલે) ધણીનો દાણો લાવ્યા અને ખેતી કરવાનો હુકમ કર્યો તેવણ તે દાણાને જમીનમાં નાંખીને પાણી પાતા હતા. ફરી તે પાકવા પછી કાપ્યું. અને દળીને ખમીર કરીને રોટલી ઘડી. અને હજરત તુહ (અલે) સુધારી ધંધો કરતા હતા, અને પોતાના ધંધાથી ખાતા હતા. અને હજરત ઇદ્રીસ (અલે) દરજીનો ધંધો કરતા હતા. અને હજરત ઇબ્રાહીમ (અલે) કાપડના વેપારી હતા. અને નખી સાહેબ (સલ)ની હદીસમાં છે કે તમો કાપડનો ધંધો કરો કે તમારા બાપ ઇબ્રાહીમ (અલે) પણ કાપડનો ધંધો કરતા હતા. અને હજરત ઇસા (અલે) તુકડા ચુટતા હતા. તથા પોતાની માતા કાંતવાથી પણ ખાતા હતા. તાતારખાનીયા. શેખ અબદુલ હક દેહલવી (રહ) (પોતાની કીતાબ) તનજહુશ-શરીઆમાં લખે છે કે

(અલે) પોતાના હાથથી કમાણ કરતા હતા અને ખાતા હતા.^{૧૭} તેવણ બકતર બનાવતા હતા. બીજો બેઅમખર છે એટલે એવો વેપાર કે ફસાદ અને મકરહ પણાથી પવિત્ર હોય.

મસલો જો વેચવાની વસ્તુ માલ ન હોય જેમકે મુરદાર હોય અથવા ખુન હોય અથવા આગ્નદ (માણસ) હોય તો તે વેચાણ ખાતેલ છે. એવીજ રીતે જો તે માલતો હોય પણ તેથી લાલ લઈ શકાતો ન હોય. જેમકે પક્ષિ^{૧૮} હવામાં

જુલાહા (વણુકર)ને લાનત (કે છુર કહેવું કે તાનો) કરવો નહીં; કારણ કે પ્રથમ જેણે કપડા વણ્યા તે મારા બાપ આદમ (અલે) હતા, અને ફોસલે બદાયેઅમાં છે કે હજરત શીસ (અલે) વણુકર હતા. અને હજરત ઇસમાઇલ (અલે) શીકારી હતા.

૧૭ આથી તમો સમજી શકશો કે કેટલાક મોલવી પોતાનો ગુળરો બીજાઓ પાંજ રાખવા ચાહે છે અને ધંધો કરવાનો કે નોકરી કરવાને આર સમજે છે એ તેઓની ભુલ છે. એવીજ રીતે કેટલાક સૈયદો ધંધો કરવાને છુર જાણે છે અને બીખ માંગતા ફરે છે એ છેક છુર કરી રહ્યા છે. તેમ કેટલાક લોકો કેટલાક ધંધાના કરનારને ધણા હલકા સમજે છે તેઓના હાથનું પાણી પીતા નથી તેઓને પાસે બેસવા દેતા નથી એ તેઓની જહાલત છે. પેગમ્બરો (અલે) ધણી જાતનો ધંધો કરતા હતા, નોકરી કરતા હતા. બકરીઓ ચરાવતા હતા. અને હાથની કમાણથી ખાવાની ધણી જુજુરમી હદીસ શરીફમાં આવેલી છે જુખારી તથા મુસલેમમાં છે “જો તમારાં માનો કોઈ પોતાની પીઠ ઉપર લાકડાનો ભારો ચુટી લાવે તો તે કાઢતી પાસે માંજે અને ફરી તે તેને આપે અથવા ન આપે તેથી એ તેને માટે શોભાવાળું છે” એવા મજમુનની બીજી ધણી હદીસો છે પણ અફસોસ કે મુસલમાનો બીખમાં વધતા જાએ છે. અને જુઓ તો બીખ વિષે હજરત ફરમાવે છે કે “તમારાં માનો જે કોઈ માંખા કરશે તે એવી હાલતમાં ખુદાની મુલાકાત કરશે કે તેના મ્હોં ઉપર જોશનો તુકડો હશે નહીં. જુખારી. મુસલેમ. ગ્લામો

૧ કારણ કે એ બંને પકડવા પહેલાં મિલકત કે સોપવાને લાએક નથી. અને જે ચીજ મિલકતમાં ન હોય તથા સોપી શકાતી ન હોય તેનું વેચાણ દુરસ્ત નથી. અને આ બંને (પક્ષિ તથા માછલી) પાછા આવવાની ટેવ નહીં

કે દરયામાં માછલીર હોય, અને જેમકે શરાય અને ભુંડ (તે પણ ખાતેલ છે.)

મસલો લાલ નહીં લઘ શકાય તેવા માલ ને પૈસાના બદલામાં વેચાયો હોય તો વેચાણ ખાતેલ થશે. પણ ને અસખાખના બદલામાં વેચાયો હોય તો અસખાખનું વેચાણ ફાસેદ થશે. અને શરાય જેવાનું વેચાણ ખાતેલ થશે.

મસલો વેચાણ ખાતેલથી ખરીદનાર માલિક થતો નથી પણ વેચાણ ફાસેદથી કબજે થયા પછી માલિક થાય છે.^૩ પણ તે વેચાણને તોડવું વાજેખ છે.

મસલો આંચળમાં ફૂધ હોય તેનું વેચાણ ખરીદ ખાતેલ છે^૪ કારણ કે તેના હોવામાં શક છે. કદાપી વા ભરાએલો હોય.

મસલો જે વેચાણ કે આખર તેમાં અવડો પડે તે ફાસેદ છે. જેમકે બિનનું બકરીની પીઠ

રાખતા હોય તો (દુરસ્ત નથી) અને ને કબ્જતરની જેમ પાછા આવવાની ટેવ હોય તો ઉડવાની હાલતમાં વેચવું દુરસ્ત છે. દુરં મુખાર

૨ ને કોઇ શખ્સનો એક ખાડો શીકારને માટે હોય અને તેમાં માછલીથી આવતી હોય તો તે શખ્સ તેના માલિક છે બીજા કોઇને તેના પકડવાનો અપ્પાર નથી. ફરી ને વગર મહેનતે સહેલાઈથી તેનું પકડવું થઇ શકતું હોય તો તેનું વેચવું પણ (વગર પકડે) દુરસ્ત છે. અને ને એમ ન હોય તો દુરસ્ત નથી. અને ને તે ખાડો રીકાન કરવા માટે ન હોય તો તેની તે માલિક થતો નથી. અને (વગર પકડે તેનું) વેચવું પણ દુરસ્ત નથી પણ ને તે ખાડાને (માછલી આવવાના માર્ગથી) અધ કર્યો હોય તો તેના દાખેલ થયા પછી માલિક થશે. અને ને વગર મહેનતે સહેલાઈથી તેને પકડી શકશે તો તેનું વેચાણ પણ દુરસ્ત થશે. અને ને માછલીને પકડીને શીકાર કરવા માટે નહીં તૈયાર કરેલા ખાડામાં નાંખશે તો તે માલિક થશે તે ને સહેલાઈથી તેને પકડી શકશે તો વેચાણ પણ દુરસ્ત છે.

૩ અને તેની કીમત આપવી તેને માથે લાગુ પડશે. દુરં મુખાર.

૪ એવીજ રીતે હમલ કે જેની હસ્તી શક ભરેલી છે તેનું વેચાણ કે નેતાજ એટલે કોઇ જનવરના સવાયા પહેલાનું અચ્ચાનું વેચાણ કે હસ્તીમાંજ નથી તે ખાતેલ છે.

ઉપર^૫ અથવા લાકડાનું છતમાં અથવા એક ગજનું કપડામાં^૬ અથવા અખણી મુઠ્ઠાથી વેચવું^૭ તો ને ખરીદનારે વેચાણને ફસખ (રફ) કાઢું ન હશે અને લાકડાને છતમાંથી ભુંડ કર્યું અને ગજ લુગડાને તાકામાંથી કાપ્યું અથવા ખરીદનારે મુદત કાઢી નાખી (અને નગદ આપવા લાગ્યો) તો વેચાણ સહી તથા લાજેમ થશે.

મસલો ફાસેદ શરતથી વેચાણ ફાસેદ થાય છે. અને શરતે ફાસેદ તે છે કે જે વેચાણને લાગતી ન હોય અને તેમાં ખરીદનારનો કે વેચનારનો કે વેચાયલી ચીજ લાલ લેવાની હકદાર હોએ* તેનો ફાયદો હોય.

મસલો ખરીદનારની મિલક કરવાની શરત કરવી તે વેચાણને લાગતી છે તો તે ફાસેદ નથી. અને એવી શરત કરવી કે ખરીદનાર આ કપડું કેમને વેચે નહીં એ ને કે વેચાણને લાગતી નથી પણ એમાં શ્રામનો લાલ નથી જેથી ફાસેદ નથી. અને એવી શરત કરવી કે આ (વેચાયલા) ઘોડાને

૫ કારણ કે ઉન નીચેથી એટલે પીન્ડની સાથેથી વધે છે અને આલીસ્તથી ઉગે છે તો કાપવાની જગ્યામાં અવડો પડશે ખરીદનાર ઘણું માગશે અને વેચનાર આછું. તો અવડો થવાનો. હિદાયતો હકિયો.

૬ એટલે થાન જેવા લાંબા કપડામાંથી અને કપાંથી કાપવું તે ફરવું હોય કે ન હોય તે આમ છે. હિદાયત, અને આ સુરતોમાં વેચાયલી ચીજનું સોપવું વગર નુકસાને ખરી શકતું નથી.

૭ દાખલા તરીકે એવા દીવસની મુદત કરે કે બ્યારે વરસાદ વરસશે. અથવા જોર હવા ચાલશે.

* દાખલા તરીકે તે વેચાયલી ચીજ લોડી કે ગુલામ હોય, અને વેચવામાં એવી શરત થઇ હોય કે તું એને આજાદ કરે અથવા એનાથી કંઇ કામ નહીં લીએ. તો એ વેચાણ ફાસેદ છે કારણ એ મરત વેચાણને લાગતી નથી. તથા એ શરતમાં વેચાયલી ચીજ લોડી કે ગુલામનો લાલ છે અને તે માણસ હોવાને લીધે હકદાર થવાની લાયકાત રાખે છે, પણ ને લોડી ગુલામની જગ્યા અકરં કે ઘેરું હોય અને તેના લાલની શરત કરી હોય તો તે શરત નકામી જશે અને વેચાયલી ચીજ અકરં કે ઘેરું હકદાર થવાની લાયકાત નહીં રાખવાને લીધે વેચાણ ફાસેદ થશે નહીં. ગુ. મો.

તાળે કરે. એમાં ને કે વેચાએલી ચીજનો લાભ છે. પણ વેચાએલી ચીજ માણસ નથી, કે લાભ નો હક્કદાર થાય જેથી એ ફાસેદ નથી. એવી શરતો નકામી છે. અને વેચાણ સહી છે. અને એવી શરત કરવી કે વેચનાર એક મહીને વેચા ચલા ધરમાં રહે, એમાં વેચનારનો નફો છે. જેથી શરત ફાસેદ છે. અને (એવી શરત કે) વેચનારો કપડાનો ફૂટો સીવી આપે, એમાં ખરીદનારનો નફો છે જેથી એ પણ ફાસેદ છે. અને એવી શરત કે વેચાએલા ગુલામને ખરીદનાર આગદ કરે એમાં વેચાયેલી ચીજનો નફો છે જેથી એ પણ ફાસેદ છે. એવી શરતોથી વેચાણ ફાસેદ થાય છે. વેચાણ ખાતેલની તથા ફાસેદની વધારે તફસીલ શીકહની કીતાબોમાં છે. એવા વેચાણથી

૮ પણ તેમાંના કેટલાક કામ જોગા મસલા આ જગ્યામ લખાએ છે. હવામાં જનવરો જેમકે સાપ વિષ્ણુ સરડો અને એના જેવાં ખીજ જનવરોનું વેચાણ દુરસ્ત નથી. અને દરયાઇ જનવરોમાંથી માછલી સિવાય કેકડો અને એના જેવા ખીજ જનવરોનું વેચવું પણ દુરસ્ત નથી. અને એના ચામડાં તથા હાડકાંથી લાભ લેવો પણ દુરસ્ત નથી. મોહીત, અને નવાજેલમાં છે કે સાપોનું વેચવું જો તેનો દવામાં લાભ લેવાતો હોય તો દુરસ્ત છે. અને જો એમ ન હોય તો દુરસ્ત નથી. પણ સહી મત આ છે કે દરેક લાભ લેવાતી ચીજનું વેચાણ દુરસ્ત છે, તાતાર ખાનીયા, ખીલાડીનું શીખવેલા કુતરાનું અને જંગલી દરીન્દા (ફાડી ખાનાર) તથા પરીન્દાઓ (પક્ષિઓ)નું વેચાણ દુરસ્ત છે. તે શીખેલાં હોય કે નહોત, ફતાવા કાજખાન. જે કુતર શીખી શકે તેવું હોય તેનું વેચાણ દુરસ્ત છે. અને જે કુતર શીખવા નીં લાએકાત રાખતું ન હોય તેને વેચવું દુરસ્ત નથી. એજ મત સહી છે. જવાહેરે અખલાતી. ઇમામ મોહમ્મદે (૨૬) ફરમાવ્યું છે કે શેર (વાધ) નો પણ એવોજ હાલ છે એટલે જે શીખવાને અને શીકાર કરવાને લાયક હોય તેનું વેચવું દુરસ્ત છે; કારણ કે ચીતો અને બાજ શીખી શકે છે તો તેને વેચવું દરેક હાલતમાં દુરસ્ત છે, જખીરા, અને ફતાવા એ તાખીયામાં છે કે નાંદલા વરૂનું વેચવું દુરસ્ત છે કારણ કે એ શીખી શકે છે અને ઇમામ અબુ યુસૈફે ફરમાવ્યું છે કે તે નાંદલો અને મોટો બરાબર છે. તાતાર ખાનીયા. અને હાથીનું વેચવું દુરસ્ત છે. અને વાંદરને વેચવા વિષે એ રિવાયત

અચવું વાજેય છે.

મસલો વેચાણમાં અને કરજમાં રેખા- (વ્યાજ) હરામ^{૧૦} અને મોટું પાપ છે. એના હરામનો નકાર કરનાર કાફર છે.

લાઇ, તું જાણ કે વ્યાજની એ તરેહ છે એક વ્યાજ ઊધારનું એટલે નગદીને ઊધાર વેચવું ખીજ વ્યાજ વધારાનું. એટલે થોડાને ધણાની બદલે વેચવું. ઇમામ આબમ (૨૬)ની નજદીક જો એ વસ્તુ મળી આવે તો બંને તરેહનાં વ્યાજ હરામ થશે. પહેલી એક જાતી થવું.^{૧૧} અને

ઇમામ અબુહનીફા (૨૬)થી છે (તેમાંથી) પસંદ લાયક વેચાણનું દુરસ્ત થવું છે. મેહીતે સરખરી અને ખીનજીર સીવાય દરેક જનવરને વેચવું દુરસ્ત છે અને એજ પ્રસંન મત છે. જવાહેરે અખલાતી અને મક્કા મોઅજ્જમા શહેરના ધરોની ઇમારત વેચવી દુરસ્ત છે પણ તેની જમીનો વેચવી દુરસ્ત નથી, હાવી. અને બગદાદના જે ધરો અને દુકાનો કે તેનો માલેક બાદશાહ થયો હોય તેનું વેચવું દુરસ્ત નથી તથા તેમાં શુદનું હક્ક પણ પહોંચતું નથી. તહજબ. આલમગીરીયા.

૯ રિયા હુગતમાં વધારાને કહે છે અને શરખમાં તે વધારાને કહે છે કે જે કોઇના બદલામાં નહોત. અને ખુદ અકદ (અધાણ)માં શરત કરવામાં આવી હોય.

૧૦ કેમકે અલ્લાહ તઆલાનું કહેવું છે “અલ્લાહે વેપાર હલાલ કર્યો છે અને વીયાજ હરામ કયુ છે” અને મુસલેમે જખેર (૨૬) થી રિવાયત કરી છે કે “રસુલુલ્લાહે વીયાજ ખાનારપર, ખવડાવનારપર, તેના લખનાપર, તથા તેના શાહેદ પર લાનત કરી છે, અને કલું છે કે તેઓ સરખા છે” અને વળી અબુ હોરેરા (૨૬) થી રિવાયત છે કે રસુલુલ્લાહે ફરમાવ્યું છે કે લોકો ઉપર એક એવો વખત આવનાર છે કે તેમાં કોઇ વીયાજ ખાવા વગર રેહશે નહીં. જો કોઇ નહીં ખાશે તો તેને તેના ધુમાડો પણ પોહોચશે અને એક રિવાયતમાં છે “તેની ધુલ” મિશકાત.

૧૧ અને ઇમામ શાફેઇ (૨૬)ની નજદીક હરામ થવાનું કારણ ખાવાની વસ્તુ અને નગદી છે (તો લોખંડ કે પીતલમાં ખાવાની વસ્તુ તથા નગદી ન હોવાથી એવણની નજદીક વધારે ઓછું વેચવામાં વિઆજ નથી.) અને ઇમામ માલિક (૨૬)ની નજદીક (કારણ)

ખીજ એક અંદાજે એટલે એક જાતનું માપ કે તોલ થવું. ૧૨ અને જો આ બે વસ્તુમાંથી એક મળી આવે તો ઉધારનું વ્યાજ હરામ થશે અને વધારાનું વ્યાજ હરામ થશે નહીં (દાખલો) તો જો ધઉં ધઉને બદલે અથવા ચણા ચણાને બદલે અથવા જવ જવને બદલે અથવા સોનું સોનાને બદલે અથવા લોખંડ લોખંડને બદલે

ખોરાક અને વર્ષ દહાડો રહી શકવું છે (તો બાજી તરકારમાં જખીરો નહીં થઈ શકવાને લીધે એવણની નજદીક એછું વેચવામાં વ્યાજ નથી) અને એ બાબતમાં મુળ દલીલ આ દલીલ છે. “સોનાને સોના બદલ, તથા ચાંદીને ચાંદી બદલ, તથા ધઉને ધઉને બદલ, તથા જવને જવ બદલ, તથા ખજૂર ખજૂર બદલ, તથા નીમકને નીમક બદલ સરખું તથા બરાબર તથા હાથો હાથ (વેચો) ફરી જો આ વસ્તુમાં ફેરફાર થાય (જેમકે ધઉને જવથી કે ચાંદીને સોનાથી વેચાણ થાય) તો જેવી રીતે ચાહો તેમ વેચો જ્યારે તે હાથો હાથ હોય.”

૧૨ કારણ કે શરીરઅતે અંદાજે તે માપ છે અથવા તોલ છે, અને જે ચીજને શરીરઅતે માપવાની કહી હોય તે લોકોના ચલણથી તોલવાની થતી નથી. અને ચીજને તોલવાની કહી હોય તે પણ લોકોના ચલણથી માપવાની થતી નથી. તો ધઉનું ધઉથી તોલથી વેચાણ કરવું દુસ્ત નથી (કારણ કે ધઉને શરીરઅતે માપવાની ચીજમાં ગણી છે) અને એવીજ રીતે સોનાને અથવા ચાંદીને પોતાની જાતીથી માપથી વેચવું દુસ્ત નથી. અગર જો સરખા ઉતરે કારણ કે (શરીરઅતે નગદીને તોલવાની ચીજમાં ગણી છે અને) શરીરઅતનું કહેવું તે લોકોના ચલણથી વધારે મજબુત છે. અને જે ચીજ વિષે શરીરઅતે કંઈ કહ્યું નહોય (કે તે તોલની છે.) તો તેના વિષે લોકોનું ચલણ માતબર છે. અને હમામ અણુ યુસેફ (૨૯) થી લોકોના ચલણ ઉપર દરેક ચીજમાં અમલ કરવો દિવાલન થઈ છે અને ધખતુલ હોમામે એ મતને રોકા આપ્યો છે. અને એજ મતને આધારે ચાંદી સોનાના રીકકાને ગણતરીથી કરજ લેવું દુસ્ત રાખેલું છે. અને આટાને તોલથી વેચવો દુસ્ત કહ્યો છે અને કાશીમાં દરેક ચીજમાં લોકોના ચલણ ઉપર ફતવો કહ્યો છે. બહરે રાએક દુરેખાર.

* કારણકા કીનખાબ વજેરેમાં ચાંદીને જર-હોનાથી તેને ઉધાર ખરીદવું હરામ છે. હા, જો પુરી કીમત તરત આપી ન હશે અને જેટલા

વેચાશે તો વધારો તથા ઉધાર બંને હરામ થશે. કારણ કે એક જાતી થવું તથા એક અંદાજે થવું બંને એમાં છે, અને જો ધઉ ચણાને બદલે અથવા સોનું ચાંદીને બદલે અથવા લોખંડ તાંબાને બદલે વેચાશે તો વધારો હલાલ થશે પણ ઉધાર હરામ. કારણ કે ધઉ અને ચણા બંને એક માપથી વેચાય છે (અને જાતી જુદી છે) અને લોખંડને તાંબુ એક તારાણુ કાટલથી અને સોનું ને ચાંદી એક તારાણુ કાટલથી વેચાય છે. પણ જાત એક નથી. અને જો ગજનું કપડું ગજના કપડાથી અથવા ઘોડો ઘોડાને બદલે વેચાશે તો વધારો હલાલ છે અને ઉધાર હરામ કારણ કે એક જાતીનો છે પણ માપ અને તોલ (અંદાજે) નથી. ૨ અને જો બંને વસ્તુ નહીં મળી આવે તો વધારો પણ હલાલ થશે. અને ઉધાર પણ દાખલા તરીકે ધઉ સોનાને બદલે કે લોખંડને બદલે વેચાશે તો વધારો તથા ઉધાર બંને જાએજ છે. કારણ કે ન તો એક જાતી છે અને ન એક અંદાજે છે. કેમકે ધઉ માપનું છે અને સોનું તથા લોખંડ તોલનું છે. અને એવીજ રીતે જો સોનું લોખંડને બદલે વેચાશે તો પણ બંને વસ્તુ મળી આવતી નથી ન એક જાતી છે અને ન એક અંદાજે છે. કારણ કે સોનાનું તારાણુ તથા કાટલા બીજા છે અને લોખંડનું તારાણુ તથા કાટલા બીજા છે. અને એવીજ રીતે છે, જો ધઉ સુનાને બદલે વેચાશે તો. કારણ કે ધઉના માપ જુદો છે અને સુનાનો માપ જુદો છે.

તે જા હશે તેટલા ફીખા તરત આપે અને બાકીના ઉધાર રાખે તો કાશી દરકત નથી. ચા. મો, ૧ અને એક ઘંડાનું બે ઘંડાને બદલે. તથા એક ખજૂરનું બે ખજૂરને બદલે, તથા એક પૈસાનું બે પૈસાને બદલે વેચવું હમામ અણુદનીફાં તથા અણુ યુસેફ (૨૯) ની નજદીક દુસ્ત છે. અને હમામ મોહમદ (૨૯)ની નજદીક દુસ્ત નથી. કાશી. અને ધઉનું રોટલીને બદલે વેચવું તથા રોટલીને આટાથી વેચવું કેટલાકોની નજદીક સરખે વજને તથા વધારે એછું દુસ્ત છે, અને એના ઉપરજ ફતવો છે. આલમગીરીયા.

૨ કારણ કે શરખ અંદાજે માપ તથા તોલ છે પણ ગજ વજેરે એ શરખ અંદાજે નથી, દુરેખુખાર,

અને ઇમામ શાફેઝ (૨૬) ની નજદીક ખાવાની વસ્તુમાં તથા નજદીમાં એક જાત હોવાથી વ્યાજ જરી થશે. એ શિયાય લોખંડ ચુતા વગેરેમાં વ્યાજ નથી. અને ઇમામ માલિક (૨૬)ની નજદીક ખાવાની વસ્તુ રાખી શકાએ તે વ્યાજનું કારણ છે. ત્યારે તાજાં મેવામાં એવણને નજદીક વ્યાજ નથી.

મસલો ધઉને ધઉના આટાને બદલે સરખા માપે તથા સૂકા ખજુરને તાજાં ખજુરને બદલે^૫ બરાબર માપે તથા તાજાં દરાક્ષને ટીશ મોશને બદલે સરખા માપે વેચવું ઇમામ આબુમ (૨૬)ની નજદીક દુરસ્ત છે અને ખીજાઓની

૩ કારણ કે તાજાં મેવાને કોઈ નાખત નથી. થોડી મુદતમાં બગડવા તથા ચડવાને લીધે ૪ શીકહની માતબર કિતબો જેવી કે ખુરહાન શરહ મવાહેયુર રહમાન કે જે મજહબોનો ઇખ્તેલાફ બયાન કરે છે તેથી જણાએ છે કે ધઉને તેના આટા બદલ તથા તેના સન્તુ બદલ વધારે ઓછું તથા બરાબર વેચવું દુરસ્ત નથી એ વિષે ઇમામ આબુ હનીફા તથા સાહેબેન વચ્ચે ઇખ્તેલાફ નથી. અને કાદસતાનીએ પણ તેઓનું એકમતે થવું જાહેર કર્યું છે.

૫ અને અંજીર, જરદાલુ, અખરોટ, જમરખ, દાડમ, આલુખુખારા વગેરે દરેક મેવાનો એવોજ કાયરો છે. નહરે ફાએક

૬ અને ફતાવા અલમગીરીયામાં છે કે ઇમામ અબુહનીફાએ (૨૬) કહ્યું છે કે રોટલીની એક ટાંકલીને એ ટાંકલી સાથે વેચવામાં કશી દરકત નથી. અગર જો મોટામાં ફરફાર હોય. અને આ મત ખુદવા રીતે અતારી આપે છે કે રોટલીને કાઢી પણ તરેમથી વેચવું એવણની નજદીક દુરસ્ત છે. કુત્યા અને રોટલી ઉછીની લેવી ઇમામ અબુહનીફા [૨૬] ની નજદીક વજનની રૂએ તથા ગણતરીની રૂએ દુરસ્ત નથી. પણ ઇમામ મોહમ્મદ [૨૬] ની નજદીક ચલણને લીધે દુરસ્ત છે અને અબુ યુસૈફે (૨૬) કહ્યું છે કે વજનની રૂએ દુરસ્ત છે અને એપર ફતવો છે. તયયીન. અને શરહ મજમામાં છે કે ઇમામ મોહમ્મદ (૨૬) ની વાત ઉપર ફતવો છે. બહરે રાએક, અને માંસમાં અસલ જાનવરોની ગણતરી છે. ગાય અને બેસ એક જાત છે તો એકના માંસને ખીજા સાથે વધારે ઓછું વેચવું દુરસ્ત નથી. અને અરબી ઉંટ કે ખુખતી [કે મારવાડી]

નજદીક જો અંજીર (દરાક્ષ) અને ખજુર સુકેથી કમ થાયે તો દુરસ્ત નથી.

મસલો વિચાણુ માલમાં ચડતો અને ઉતરતો માલ ૭ બરાબર વેચાવો જોઈએ. અથવા ઓછો માલ સાથે ખીજા કાઢી જાત મેળવીને મુકાબલો એક જાતનો ખીજા જાત સાથે કરવો જોઈએ.

મસલો હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે જે કરજ કરજ આપનારને નફાનું કારણ થાયે તે વ્યાજના કાયદામાં છે. ત્યારે કરજ

જો સવા એક જાત છે. એવીજ રીતે બકરી અને ઘેટું એક જાત છે (તો એકનું ખીજાની સાથે વધારે ઓછું વેચવું દુરસ્ત નથી.) જખીરા હા, ઉંટનાં માંસ, ગાયનું માંસ. તથા બકરીનાં માંસ અને એઆનું દુધ એ સર્વ જુદી જુદી જાતના છે. તો એક જાતનું ખીજા જાત સાથે વધારે ઓછું વેચવું દુરસ્ત છે પણ (એકના માંસને ખીજાના માંસ સાથે) ઉધાર વેચવું દુરસ્ત નથી. કાઢીખાન

૭ પણ યતીમના ચડતા માલને ઉતરતા સાથે વેચવો દુરસ્ત નથી. અને વકફનો પણ એવોજ હાલ છે. નહરે ફાએક.

૮ અને ઓછા માલથી મતલબ વજન કે માપમાં ઓછો માલ હોય તે છે. કારણ કે ચડતાનો માલ થોડો આપીને ઉતરતો ઘણો માલ લેવામાં આવે છે. એટલે દાખલા તરીકે જો સારા ખજુરને નરસાં ખજુરની સાથે વેચવું હોય તો જો સારાને નરસાંના બદલ વેચશે તો નુકશાન થશે તો જોઈએ કે સારાં ખજુરની સાથે (કે જે વજનમાં કે માપમાં ઓછું છે તેની સાથે) થોડી કાશમીશ મેલવીને જેટલું ચાહે તેટલું સારાં ખજુરને બદલે નરસાં ખજુર લીએ કારણ કે એ સુરતમાં વધારો તે કાશમીશના બદલામાં થશે.

૯ અને આજ કારણે ફતાવા અલમગીરીયા તથા જમએ રમુજમાં છે કે જો કોઈ માણસ દુકાનદાર ને ત્યાં એક રૂપિયો મુકે કે જેથી તેના અવેજમાં થોડો થોડો માલ ખરીદવા કરે તો એ મકરહ આપનારના લાભ છે કેમકે તે દુકાનદારને માથે છે, કારણકે આ દેણ છે અને એમાં રૂપિયો હોવા છતાં તેનાથી સંભાલ લેવી છે. [અને એ રૂપિયો તેને માથે છે એજ કારણથી જો તે રૂપિયો જતો રહે તો દુકાનદારને માથે ખીજો આપવો છે] અલખત જો રૂપિયો અમાનત મુકે

આપનાર હેણદારની જીયાદત કયુલ કરે નહીં એટલુંજ નહીં પણ (કરજને લીધે) તેની જીવાલના ખાયામાં એસવું પણ મકરહ છે. હા, જો (જીયાદત ખાવાની કે ખીજો લાલ લેવાની કરજ) પેહેલાથી આદત હોય [તો મકરહ નથી]

મસલો માર્ગની ખીક માટે હુન્ડી લેવી પણ મકરહ છે. જો હુન્ડામણ વચ્ચે ન હોય તો, અને હુન્ડામણ હશે તો હરામ અને વિ-આજ છે. ૧૦

મસલો જેવી રીતે વેચાણ ફાસેદથી અને વિઆજથી બચાવ કરવો જોઇએ તેવીજ રીતે ઇજરા ૧૧ [ભાડે આપવું કે નોકરી] ફાસેદથી ૧૨ પણ બચવું વાજેબ છે. ૧૩ જે કામનું ભાડું થયું

અને થોડી થોડી ચીજ [તેને બદલે] દ્યા કરે તો મકરહ નથી. કારણ કે એ સુરતમ જે તે [રૂપીયો] જતો રહેશે તો દુકાનદાર ઉપર તેનો બદલો આપવાનો નથી. [તો આપનારને એ મુકવામાં કશી લાલ રહ્યા નથી. જેથી મકરહ નથી.] પણ આગળી સુરત એથી ઉલટી છે.

૧૦ પણ જો હુન્ડામણ તથા હુન્ડીના ફેટલાક રૂપીયા બદલ સાથે તાંબાના પૈસા રાખ્યા હોય તો જુદી જત તથા જુદી વજનની ચીજ હોવાથી હરામ તથા વિઆજ થશે નહીં. જેમકે મોલાના શાહ અબદુલ અજન્જે તથા ફેટલાક આગલ એએ ખુદ્દુ કહ્યું છે.

૧૧ ઇજરા એ અરખી શબ્દ છે એ શબ્દ નોકરી તથા ભાડે આપવું બંને ઉપર વપરાય છે. શા. મો.

૧૨ ફેટલાક લોકો સફર કરતી વેળા આગગાડીના સીપાઇને કે કોઇ ઉપરીને કંઈ આપી વગર તુર આપે માલ લઇ જાય છે. પણ કુખનીએ જોટલો માલ મુસફર સાથે લઇ જવાની છુટ આપી હોય તેથી વધારેનું ફીરાયુ આપવું ફરજ છે. અને તે નહીં આપવું એ ચોરી છે. એવોજ હાલ આગ-ખોટનો પણ છે. શા. મો.

૧૩ જાણવું જોઇએ કે એજરા એટલે અમુક લાલને અમુક અવેજની બદલ વેચવું છે. તો જો ઇજરા મુળથીજ દુરસ્ત ન હશે તો તે બાતલ છે જેમકે જીનાની મજદુરી તથા કોઇ માણસને માસી નાખવાની મજદુરી. પણ જો તે ઇજરા મુલથી (અસલથી) તો દુરસ્ત હોય પણ તેમાં કોઇ વસ્તુ નાદરસ્ત લાગુ હોય (એટલે તેનો વસફ દુરસ્ત ન હોય) તો તે ઇજરા ફાસેદ છે. અને જે શરતથી વેચા-

હોય [માફદ અલેહ] તેમાં પુરતી વાત નહીં થવી [તેની જવાબત] કે જે કંઠાસ કરાવે તે ઇજરાને ફાસેદ કરે છે અને ફાસેદ શરત પણ (ફાસેદ કરે છે.) જો આવી રીતનો ઇજરા કર્યો કે આજના દીવસે દસ સેર ધઉના નાન એક રૂપીયામાં બનાવી આપ તો ઇજરા * ફાસેદ થશે. ૧૪

મસલો જે ચીજ મજદુરની મજદુરી કરતાં બની હોય તેમાંથી મજદુરી ઠેરવવી ઇજરા ફાસેદ કરનાર (બગાડનાર) છે. ૧૫ (દાખલા તરીકે)

જો ફાસેદ થાય છે તે ઇજરાને પણ ફાસેદ કરે છે. અને મજદુરી (કે કેરાયા) ની અજાણતા તથા મુદતની અજાણતા તથા કામની અજાણતા એવીજ રીતે (ફાસેદ કરે) છે, અને ઇજરા ફાસેદમાં કબજો કરેથી લાલ લેવાનો માલેક થતો નથી. પણ વેચાણ એથી ઉલટું છે (કે તેમાં કબજો કર્યો પછી લાલ લેવાનો માલેક થાય છે.) દુરે મુખ્તાર.

* મજદુરીમાં ખાસ અંદાજનું કામ તથા દીવસ બંને રાખવાથી જો દીવસથી એજરામાં તે ટલુ કામ પુરું કરશે તો નોકરી લેનાર બાકીના દીવસમાં ખીજું કામ આપશે અથવા તેટલા અંદાજની મજદુરી કાપશે અને જો દીવસ પુરો થયા છતાં નીમેલું કામ પુરું થશે નહીં તો મજદુરને દીવસથી વધારેની નોકરી કરવી પડશે. જે અગડનું કારણ થશે. શા. મો.

૧૪ ઇમામ અબુ હનીફા [રહ] ની નજદીક કારણ કે (નોકરીમાં) વખત અને કામ બંનેને ભેગા કર્યા છે. અને તેમાંથી કોઇને એજરા નથી તો એથી અઘડો ઉપજતો થશે. (નો-કર કહેશે કે મેં દીવસ પુરો કર્યો છે કામ પુરું થયું નથી તેમાં મારી કસુર નથી. અને નોકર રાખનાર કહેશે કે શરત કરેલી માટલી તે પુરી કરી નથી માલે આવીને પુરી કર.) પણ જો (જોખને નોકરીમાં દાખલ નહીં કરતાં) કહે કે "આ દીવસમાં" "આજના દીવસે" ની જગ્યા તો સહી થશે.

૧૫ કારણ કે મજદુરના ફેટલાક કામમાં આ મજદુર રાખવું થયું. અને રસુલુલ્લાહે (સલ) એથી મના કરી છે. અને જો મજદુરી કર્યા પેહેલાં તે આટાને અથવા કે ઘઉંને અથવા સુતરને જુદાં પાડીને મજદુરીમાં આપશે. અથવા આટો ઘઉં અને કપડું (તેની મજદુરીવાળા નહીં પણ) વગર નીમેલાં મજદુરીમાં ઠેરવે અને મજદુરી મુકાવતી વેળા તેજ આટાથી કે તેજ ઘઉંથી કે તેજ કપડાથી આપે તો સહી થશે. દુરે મુખ્તાર.

જેમકે એક મણુ ધઉં ધંટીવાળાને આપે કે તે તેમાંની ચોથાઈ દળામણીમાં આપશે અને ત્રીસ શેર આટો પોતે લેશે. અથવા વણુનારને સુતર આવી શરતથી આપે કે (વણુચલા કપડામાંથી) ત્રીજો હીસ્સો કપડાને વરામણીમાં આપશે. અથવા એક મણુ ધઉં ગમેશ પર લાદે એવી શરતથી કે દીક્ષીમાં તે અનજમાંથી લદામણીની મજ-દુરીમાં દીક્ષીમાં તેમાંનો ચતુરઆઉશ આપશે. આ ધખરો ફાસેદ છે.

મસલો ધખરો ફાસેદમાં (ફેરવેલી નહીં પણ) ધારાસર મજદુરી (અજરે મિસલ) લાગેમ થાએ છે. પણ ફેરવેલી કરતાં વધારે અપાય નહીં.

મસલો વેચેલી ચીજના તોલવામાં વેચનારે ઓછું તોલવું અથવા ખરીદનારનું કીંમત ફેરવેલીથી ઓછું આપવું હરામ છે* અજાદ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે કે, “કમી તોલનારને હલાકી છે.”

મસલો ખરીદેલી વસ્તુની કીંમત વજરે તરતના દેણાને તથા મજદુરીની મજદુરીને આપતાં વગર કારણે વાર લગાડવી હરામ છે. પેગમ્બરે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે, ગની (પૈસાવાળા) ની દીલ કરવી જુલમ છે. અને મજદુરીની મજદુરી તેના પસીનો સુકાય તે પહેલાં આપો. પેગમ્બર (સલ) જ્યારે દેણુ અદ કરતા તો અદા કરવા જોગથી વધુ આપતા હતા. અર્ધા વસકની જગ્યા વસક અને દોઢ વસકની જગ્યાએ બે વસક આપતા. અને ફરમાવતા હતા કે આટલું તારું હક છે અને આટલું મારા તરફથી વધારો છે. આ વધારો આપવું વગર શરતે બાજ નથી, જાએજ છે. એટલુંજ નહીં પણ મુસ્તહબ છે.^૧

* જો કોઈએ પાંચ મણુને એક શેર કોઈ ચીજ ખરીદી તેની કીંમત આપતાં એક શેરની કીંમત નહીં આપવી અને ખરડો કરવો હરામ છે. જો વેચનાર પોતે શેરના પૈસા ન લે તો તેને અપલ્યાર છે પણ એક શેરના પૈસા ઓછા આપવા ની માગણી કરવી તથા તે વિષે તેને શરમાવવું એ હરામ છે. શા. મો.

૧ અબુરાઈ (રહી) થી રિવાયત છે કે, ખુદાના પેગમ્બરે (સલ) જુવાન ઉંટ ઉછીતું લીધું. ફરી જ્યારે પયગમ્બર (સલ) પાસે

મસલો બેવકાઈ, ફરેબ, અને જુઠ હલાલ કરાખને હરામ બનાવે છે. પયગમ્બરે (સલે) બખરમાં ધઉનો દગ જોયો ત્યારે તે ધઉંમાં પોતાનો મુખારક હાથ નાખ્યો તો ધઉંના દગમાં અંદર બીનાસ હતી. ત્યારે ફરમાવ્યું કે આ શું છે? વેચનારે કહ્યું કે વરજાદ એને પોહેચિલો આપે (સલ) ફરમાવ્યું કે બીનાસવાળા ધઉને ઉપર કેમ નહીં રાખ્યા? જો કોઈ મુસલમાનોને ફરેબ આપે તે અમારામાંથી નથી.

મસલો સમાહત^૩ એટલે પોતાના હકથી

જકાતના ઊંટ આબ્યા તો અબુ રાઈ કહે છે કે ફરી નખી સાહેબે (સલ) મને ફરમાવ્યું કે જેવું ઉંટ તેમરદ પાસેથી ઉછીતું લીધું હતું તેવું હું તેને આપું. ફરી મેં નખી સાહેબ (સલ) ને કહ્યું કે તેના ઉંટ જેવું નથી પણ ધણા મોટા ઉંટો છે. એટલે તેના નાંઠલા ઉંટની બદલ મોટું ચાર ધરતું ઉંટ કેમ આપું? તો ખુદાના રસુલે (સલે) ફરમાવ્યું કે તેને ચાર ધરતું મોટું ઉંટ આપ. અજર જો તેવું ઉંટ નાંઠલું કે એથી ઓછું હતું. કારણ કે લોકોમાં “સારો માણસ તે છે કે જે અદા કરવામાં સારો હોય” આથી જણાય છે કે અદા કરવામાં સારું આપવું તે સારા અખલાકમાંથી છે. મિશકાત શરીફનો તરજુમો. જો કોઈ કહે કે આ હદીસથી જનાવરનું ઉછીતું લેવું ફરસ્ત જણાય છે તો તેને કહેવાશે કે આ હુકમ ઇમામ અબુહનીફા (રહ) ની નજદીક મનસુખ છે. મજકુર તરજુમો.

૨ એટલે અમારા અખલાકમાંથી (અમારા સારા ચલણમાંથી) અને અમારી સુન્નતો (માર્ગો) માંથી નથી. મજમએ બેહાર.

૩ અબુ હોરેરા (રહી) થી રિવાયત છે કે નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે એક પુરૂષ હતો તે લોકોને કરજ આપ્યા કરતો હતો. ને પોતાના ગુલામને કહેતો હતો કે જ્યારે તું તંગ (ગરીબ કંગાલ) પાસે જાય તો તેનાથી તારે દરગુજર કરવી. એટલે લોકો મેલી દેવું. કદાપી અજાદ તઆલા અમારેથી દરગુજર કરે. એટલે તે અમારા પાપો ઉપર પકડ કરે નહીં. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તે શખ્સ (મરવા પછી ખુદાની) પાસે ગયો તો ખુદા તઆલાએ તેનાથી દરગુજર કરી અને તેના ગુન્હો ઉપર પકડ કરી નહીં. જુખારી, મુસબેમ. અને અબુ કતાદા (રહીથી) રિવાયત થઈ છે. તે કહે છે કે મેં રસુલુ-સ્લાહ (સલ) થી સાલ-

કરવામાં, કરવી વેચાણમાં, ખરીદવામાં, દેણુ અદા કરવામાં, અને દેણુ વસુલ કરવામાં મુરતદખ છે.

મચ્છલો જો ખરીદાર વેચાણ પુરું થયા પછી ખરીદવાથી પરતાવો કરતો હોય અને વેચનાર તેની ખાતરથી વેચાણ પાછું ફેરવશે (અથવા પાછા ફેરવવાને કણલ રાખશે) તો હકક તત્કાલા તેના ગુન્હાને બખ્શી આપશે.

મચ્છલો ખેત્ર મેરાબદામાં (બાધે નફે વેચવામાં) કે આગળથી ખરીદીથી મલકન ચાર વાના રૂપીયે વધારે વેચે, તથા ખેત્ર તોલિયામાં (લાગત આવે વેચવામાં) કે આગળથી કીમતે વેચે, આગળથી કીમત વગર ફેરફારે કેહેવી વાળેબ છે.

જુનું છે. તેવજુ ફરમાવતા હતા કે જે કોષ તમ ફરતને દીલ આપશે અથવા તેનાથી કરજ ઉતારશે એટલે દેણુ માફ કરશે ફરી તે બધા દેણુને અમવા ચોલાને, તો અચ્છાહ તત્કાલા તેને કેયામત ના દીવસના ગમેથી છુટકારો આપશે." મુસલેમ

જે એટલુંજ નહીં પણ નખીસાહેબે (ફલ) એકો માટે જે દોઆ કરી છે તેનો લાલ લેવો છે. શા મો.

પ આ જાને તરેહના વેચ--ખરીદીથી મતલબ દગામતી નુકસાનીને દફે કરવી છે. અને આથી જણાય છે કે જો કોષ ચીજને ઊધાર ખરીદી હોય તો આગળથી ખરીદીની મુદતને વગર બચાન કરે ખેત્ર મેરાબદા કરવી દુરસ્ત નથી અને એવીજ રીતે જો કપડાને સાથે ખરીદ્યા હોય તો તેમાંથી એકને તેની ફિરસા પડતી કીમતે વેચવું જોઈએ નહીં. અને જો કોષ વેચનાર ઉપર દશ દિરહમનું કરજ હોય અને તેના બદલ એક કપડું આપીને સુકાદો (સુલહ) કરે તો તે કપડાને દશ દિરહમમા ખેત્ર મેરાબદા કરે નહીં. અને વળી ખેત્ર મેરાબદા તથા તોલીયા તે ચીજોમાં દુરસ્ત થાય છે કે જે મિચલીયાત હોય એટલે તેની પ્રથમ કીમત એવી હોય કે તેના જેવી આપી સકાય જેમકે તે માપની ચીજ હોય અથવા તોલની ચીજ હોય કે જેથી તેના બદલો ખીજા ખરીદાર પાસેથી લેવું બની શકે. તો જો કોષ ગુલામને એક કપડાની અવેજમાં ખરીદ્યો હોય તો ખીજો ખરીદાર મજબૂર કપડા ઉપર શકિત રાખતો નથી તો ખેત્ર મેરાબદા તથા તેલીયા આ સુરતમાં બની શકે નહીં. હિદાયના હાશિયા

અને જો વેચવાની ચીજ પર કીમત સિવાય ઊઠાવવાની મજબૂરી કે રંગાઈ જેવું કંઈ ખરચ થયું હોય તો તેને કીમતની સાથે મેળવીને કહે કે મારા આટલા કંઈ પૈસા આ માલપર લાગેલા છે. પણ એમ કહે નહીં કે આટલા કંઈ પૈસા થી ખરીદેલો છે કે જેથી તે જુદો થાય નહીં.

મચ્છલો જો કોષ શખ્સે એક કપડાને લાખલા તરીકે દસ દીરહમમાં ખરીદ્યું હોય, અને હજુ ખરીદારે વેચનારને કીમતના પૈસા આપ્યા નહોય તો જો વેચનાર તેજ કપડાને ખરીદારથી (પાછું) પાંચ દીરહમે ખરીદશે અથવા તે કપડાને

(યાદ રાખવું) જોઈએ કે આ કપડાથી મતલબ ને કપડું છે કે જેના જેવું ખીજું મલકવામાં કંઈક ફેર પડતો હોય પણ વીલાયતી નામીની કલોના થાનો એ કાયદાથી જુદા છે. તો જો કોષ મચ્છલ એક ગુલામને સી. ચાર હજારના લાન-કલાયના એક થાન બદલ ખરીદશે તો તેમાં ખેત્ર મેરાબદા દુરસ્ત છે કારણ એ સુરતમાં એક થાન સી ચાર હજારના લાનકલાયનું તથા તેના ઉપરાંત નફો આપી શકે છે કારણ કે સી. ચાર હજારના દરેક થાન સરખા હોય છે. એવોજ હાલ દરેક વજેરેનો સમજવો.) મચ્છલો જો ખે મેરાબદામાં ખરીદારને વેચનારની ખીયાનત જણાય (જેમકે એક માલની જાગત ચાર રૂપીયાની હતી અને વેચનારે પાંચ રૂપીયા લાગત બતાવી) તો પ્રમામ અબુ હનીફા (૨૬) ની નજદીક તે ખરીદારને અખત્યાર છે. કોષએ તેજ કીમત (વેચનારની કહેલી) થી ખરીદે જોઈએ તે ચીજ પાછી ફેરવે અને જો ખેત્ર તોલીયામાં ખીયાનત જણાયે તો તેટલું કીમતમાંથી કમ કરે અને અબુ યુસુફ (૨૬) ની નજદીક જાને વેચણમાં (કીમત) એછી કરે. અને મોહમ્મદ (૨૬) ની નજદીક અને વેચાણમાં અખત્યાર છે (જોઈએ રાખે જોઈએ પાછી ફેરવે પણ એછી કરે નહીં) હિદાય.

પ પણ તે એવી શરતથી કે જે જાતની કીમતે વેચ્યું હોય તેજ જાતની કીમતે ખરીદે, તથા વેચેલી ચીજ (માં કંઈ નુકસાની આવી ન હોય) સસલી હાજત હિપર હોય. તો જો કીમતની જાતીમાં ફેર થશે એટલે વેચનાર દિરહમ કે દીનારને બદલે ખરીદે નહીં પણ ખીજા જાતના કપડાથી કે કોષ લાકડીથી કે કંઈ ખીજા ચીજથી ખરીદે અથવા તો તે વેચેલી ચીજમાં કંઈ નુકસાન થયું હોય તો આ સુરતમાં મજબૂર વેચાણ સહી થશે. ફરે મુખ્તાર.

ખીજ કપડા સહીત દસ દિરહમમાં ખરીદશે તો એ વેચાણ સહી થશે નહીં કારણ કે વિચારના કાયદામાં છે.

મસલો. જગમ મિલકતનું^૭ વેચાણ કબજે કાઢ્યા પહેલાં નહીં નથી. જે કોષ મપાતી વસ્તુને માપની શરતથી ખરીદી અને ખરીદારે વેચનારથી મપાવી લીધી ફરી તેણે ખીજને હાથે માપની શરતે વેચ્યા તો ખીજ ખરીદારને તે અનાજમાંથી વગર ખીજવાર માપે ખાતું કે ખીજ કે છતે વેચવું ફરસ્ત નથી. ^૮ અને પેહેલું માપવું પુરતું નથી * એ એવી સંભાલ માટે છે કે કદાપી

૬ એટલે આગળ કપડામાં, પણ ખીજ કપડામાં (કે જેને આગળ કપડા સાથે ખરીદારે મેળવેલું તેમાં) વેચાણ સહી થશે, અને મજબૂર કીમત (દસ દિરહમ) અને ઉપર વેહેંચાશે. ફરેમુખ્તાર.

૭ કારણ કે જ્યારે નખી સાહેબે (સલ) છપને અસદને (રદી) મકે મોઝેલા તો નહીં કબજે કરેલી વસ્તુને વેચવાથી મના કરેલી. કિફાયા. અને જગમ મિલકત કેહતાં સ્થવર મિલકતનું વેચવું નીકળી ગયું. એટલે જમાન આઠ હવેલી વજેરે કે એવું વેચવું (વગર કબજે કરે) ફરસ્ત છે ઇમામ અબુ હનીફા તથા અબુ યુસૈફ (૨૬) ની નજદીક. પણ મોહમ્મદના નજદીક ફરસ્ત નથી. હિદાયા.

૮ જે કોષએ જે ગુલામને ખરીદ્યા અને તેમાંથી એકને કબજા કર્યો ખીજને કબજે કર્યો નહીં. તે પછી જાનેને હજાર દિરહમ વેચ્યા અને કીમત દરેકની પાંચસો દિરહમ ઠેરવી છે તો કબજા કરેલાનું વેચાણ ફરસ્ત છે અને કબજા નહીં કરેલાનું વેચાણ ફરસ્ત નથી. મોહીત. આલમગીરીયા મસલો હરાજ (ઉજામણ) ફરસ્ત છે અને તેનું રૂપ આ છે કે વેચનાર કહે: જે કોષ વધારે કીમત આપશે તેને હું આપીશ અને અનસ (રદી) થી રિવાયત થયું છે કે રસૂલુલા (સલ) એક કામલ અને એક ખાલો હરાજથી વેચ્યો છે ફરેમુખ્તાર. એનાયા.

૯ કેમકે નખી સાહેબે (સલ) અનાજને જ્યાં સુધી તેમાં જે માપ નહીં ચાલે ત્યાં સુધી વેચવાથી મના કરી છે. એક માપ વેચનારનો અને એક માપ ખરીદારનો. હિદાયા.

* જે કોષ માણસ ખીજ ગામથી અનાજ મંગાવે અને તે વેપારી તોલીને પોઝેલો તો તેનું તોલવું ખરીદારે અથવા તેના માણસે જોયું

કોષ ખીજ માપમાં વધારે નિકળી આવે અને તે વેચનારનો માલ હોય.

મસલો. નજશ હરામ છે. નજશ તેને કહે છે કે કોષ માણસ ખરીદવાને વગર ફરાદે^{૧૦} પોતાને ખરીદાર જાહેર કરી વેચવાની ખીજની કીમતમાં વધે કે નેથી ખીજને ખરીદનાર ફરેમમાં આવે

મસલો. જે કોષ મુસલમાન ખરીદ કરતો હોય અને ભાવ હરી ચુક્યો હોય અથવા કોષ સ્ત્રીને પેગામ કીધું હોય તો ખીજને તે પર પોતાને માટે માંગણી કરવી મકરૂહ છે.^{૧૧} એટલે સુધી કે પેહેલા ખરીદારનો (કે પેગામ મોકલનારનો) માપ લો^{૧૨} બની જાય અથવા નીકળે જાય.

મસલો. અનાજના કાંદાને જે કોષ માણસ શેહેરથી બહાર નીકળી મુલાકાત કરી તમામ અનાજને ખરીદે એને (અરબીમાં) તલક્કીએ જલ્દા કહે છે. જે શેહેરવાળાએને એ નુકસાન કરતું હોય તો મના છે^{૧૩} અને જે નુકસાન ન હોય તો ફરસ્ત છે. પણ જે શેહેરના આવને કાંદાવાળાથી છાનો રાખશે તો એ ફરજ લયા મકરૂહ છે

હોય તોજ તે અનાજને વાપરવો ફરસ્ત છે. નહીં તો ખરીદાર ઘર તોલે ફરી વાપરે નહીં તો ફરસ્ત નથી. ગ્યા. મો.

૧૦ પણ જે કોષ ખાહેશ કરી ખરીદનાર કોષ ખીજને તેની કીમતથી ઓછાએ માંજે. ફરી કોષ ખીજને માણસ ખરીદનારની કીમતથી એટલી વધારે કહે કે વેપારમાં હુજારી ધરાવનારા તે કીમતને વધારે ગણે નહીં તો તેમાં કસો હોશ નથી. અરહ તહાવી.

૧૧ હદીસ સરીફમાં છે “કોષ અખ્સ પોતાના ભાઇના ભાવ ઉપર ભાવ કરે નહીં તથા પોતાના ભાઇની (નિકાહ સંબંધી) માંગણી ઉપર માંગણી કરે નહીં”

૧૨ પણ તે એવી શરતથી કે વેચનારને ખરીદારની માંગણી ઉપર ખાહેશ તથા વલણ હોય તો. અને જે વેચનારની ખાહેશ તેપર ન હોય તો મકરૂહ નથી. અને તે હરાજની જતીમાંથી થશે અને તેફરસ્ત છે. અને કોષ સ્ત્રી વિષે પેગામ મોકલવાનો પણ એવાજ હુકમ છે હિદાયા.

૧૩ આ જગ્યા મનાથી મતલબ હરામ નથી પણ મકરૂહ છે. જેમકે એ હિદાયતી જણાય છે.

મસલો ને કોઠા શહેરી^૧ કાફલા (વંજર) ના માલને મોઢું કરીને વેચી આપે અને શહેરમાં દુકાળ તથા તંગી હોય તો એ કામ મકરૂદ છે.

મસલો જુમઆની અગ્નનનાર વખતે વેચવું (તથા ખરીદવું) મકરૂદ છે.^૩

૧ એટલે શહેરનો રહેવાસી. અને તેની સુરત આ છે કે કોઠા શખ્સ ગામડાંમાંથી અનાજ ને શહેરમાં વેચવા માટે લાવે. અને શહેરવાળા દુકાળમાં હોય અને એક ખીજે શખ્સ શહેરનો રહેવાસી તેનો વકીલ થઇને તેના અનાજને મહેગા વેચી દે.

૨ અગ્નનથી મતલબ પેહેલી અગ્નન છે. જે તે સુરો નમવા પછી દેશાઇ હોય તો. (પણ જે સુરો ઢળવા પેહેલાં કેદવાઇ હોય તો તે અગ્ન વખતે વેચવું મકરૂદ નથી.) અને ઇમામના મિન્બર ઉપર બેઠા પછી જે અગ્નન કેદવાય છે તે એની મતલબ નથી. દિદાયા. અને આ મકરૂદપણું તે વખતે છે કે બાંગ સાંભળ્યા પછી બેસીને વેચાણ કરે અથવા રસતામાં થોભી અને ઉભા રહીને વેચાણ કરે (કારણ કે એ અગ્નન બાદ જલદી જવાને રોકનાર છે.) પણ જે મસજીદ તરફ ચાલતાં ચાલતાં વેચે ખરીદે તો મકરૂદ નથી. જે તું એમ કહે કે ચાલતાં ચાલતાં વેચાણ થઇ શકતું નથી કારણ કે ઇગ્મબ અને કબુલ-માં મજલેસ (કામ, દેકાણું) એક થવી શરત છે પણ ચાલવાની હાલતમાં ખરીદનારનું ઇગ્મબ એક જગ્યામાં થશે અને વેચનારનું કબુલ કરવું બીજી જગ્યામાં થશે. તો ફરી તે વેચાણ થશે નહીં. તેનો ઉત્તર આ છે કે બંને હોડીમાં (કે ગાડીમાં) બેસીને મસજીદ તરફ જતા હોય તો એક મજલેસ ગણાસે કારણ કે ચાલતી હોડી (તથા ગાડી) માં બેસવાથી જગ્યા બદલાઇતી ગણાતી નથી. હવાશીએ દિદાયા,

૩ જુમઆનો દીવસ જે ધણોજ માનીતો દીવસ છે છતાં તેમાં અગ્નન અગાઉ તથા નમાજ પછી વણજ વેપારમાં લાગવું મના નથી. એટલુંજ નહીં પણ કુરઆન શરીફનો હુકમ છે. તો ફરી ખીજા તેહવારો કે જે જુમઆથી ઉતરતા છે તેમાં કેમ મના હોય? ખાસ કરીને મૌલૂદની ૧૨મી અને રખીલ આખરની તારીખ ૧૧મીનો (અગયારમીનો) તેહવાર કે જેની શરીઅતમાં કરી સામેતી નથી તે દીવસ વણજ વેપાર નહીં કરવાને સવાખ બં-હુવું જહાલત છે. અને તે દીવસે હરામ સમજવું કુદરતું કામ છે. કારણ કે એ હલાલને હરામ સમજવું છે તથા શરીઅતમાં નવો હુકમ કહાડવો છે. શુ. મો.

મસલો જે બે નાંદલા ગુલામ (કે બે નાંદલી દોંડી) આપસમાં મહરમીયતની સગાઇ * રાખતા હોય^૪ તેઓને છુટા છુટા વેચવા^૫ મકરૂદ છે.^૬ તથા મના છે. અને જે એમાંનો એક નાંદલો હોય અને બીજો મોટો હોય તો પણ એવીજ રીતે છે અને કેટલાક વિદ્વાનોની નજ દીક તો એ વેચાણ દુરસ્તજ નથી.

મસલો મુરદારની ચરખી વેચવી દુરસ્ત નથી.

મસલો નાપાક તેલને વેચવું^૭ ઇમામ અબુ હનીફા (રહ)ની નજદીક દુરસ્ત છે. પણ ખીજા ઇમામોની નજદીક દુરસ્ત નથી.

મસલો માણસનું નિર્મળ શુ વેચવું ઇમામ

* મહરમીયતવાળી સગાઇ તે છે કે જે એમાંથી એકને પુરૂષ અને બીજાને સ્ત્રી માનીયે તો તે બંનેમાં કદી નિકાહ દુરસ્ત થાયે નહીં જેમ કે બે ભાઈ, બાપ દીકરો, કાકો ભત્રીજા વગેરે. શુ મો.

૪ પણ જે કે મહરમીયત રાખતા હોય અને સગાઇ રાખતા ન હોય જેમકે દુધ પીતું બાળક અને તેની દુધ પાતી. તથા પત્ની અને તેની બાપડી. અથવા સગાઇ રાખતા હોય અને મહરમીયત રાખતા ન હોય જેમકે કાકા મામાના દીકરા વગેરે. આ હાલતમાં એકને વેચવું અને બુદા કરવું દુરસ્ત છે. દિદાયા.

૫ અને એવીજ રીતે માલિક કરવાનાં કારણો દિદાઇ વગેરે મકરૂદ છે. પણ આગદ કરવું દુરસ્ત છે

૬ કારણ કે નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે “જે કોઠા બચ્ચામાં અને તેની મામા જુદાઈ નાખશે તો દેયામતને દીવસે અલાહ તઆલા તેનામાં અને તેના પીઆબાઓમાં બુદાઇ નાખશે.” અને વળી નખી સાહેબે (સલ) હજરત અલી (રહી) ને બે નાંદલા ગુલામો સગા બાંધે એનાયત કર્યા હતા. હજરત અલીએ (રહી) એકને વેચ્યો. એક દીવસે નખી સાહેબે (સલ) પુછ્યું કે તું તે બંનેને શું કયું? હજરત અલીએ (રહી) કહ્યું કે એકને મેં વેચ્યો છે. આપે ફરમાવ્યું કે પાછો લે. પાછો લે.

૭ દુરે મુખારમાં છે નાપાક તેલના વેચવા ને તથા તેથી ખાવા સિવાય બીજો લાભ લેવાને અમો દુરસ્ત રાખીએ છીએ. પણ મુરદારની ચરખી એથી ઉલટી છે.

આજમ (૨૬) ની નજદીક મકરહ છે. પણ જો તે માટી કે કંઈ ખીજ સથે વેળસેળ હોય તો ઇમામ આજમ (૨૬) ની નજદીક દુરસ્ત છે. અને છાણ (તથા લીંદ) નું વેચાણ પણ તેવણની નજદીક દુરસ્ત છે. અને ખીજ ધણા ઇમામોની નજદીક એમાંની કોઈ ચીજનું વેચાણ દુરસ્ત નથી.

મસલો જે ચીજનું વેચાણ દુરસ્ત નથી તેથી લાલ લેવો પણ દુરસ્ત નથી.

મસલો એહતેકાર એટલે માણસનો તથા ઢોરનો ખોરાક રોઝી રાખવો અને નહીં વેચવો. એવા શહેરમાં કે જ્યાં ગામવાળાઓને (નહીં વેચવાથી) નુકસાની થતી હોય એ મકરહ છે. અને ઇમામ અણુ યુસુફ (૨૬) ની નજદીક દરેક ચીજ કે જેના રોકવાથી અને નહીં વેચવાથી આમ લોકોને નુકસાન થતું હોય તો તેનો એહતેકાર મના છે. એહતેકાર કરનારને સરકાર હુકમ કરે કે તે પોતાની હાજતથી વધારેને વેચે.^{૧૦}

મસલો જો કોઈ પોતાની ખેતીના અનાજ ને રોઝી રાખે અથવા ખીજ શહેરથી ખરીદી લાવી રોઝી રાખે તો એ એહતેકાર નથી.

મસલો બાદશાહ અને હાકિમે બાવ કહાડવો (કે ફલાણી ચીજ આ બાવે વેચવી) એ મકરહ છે. પણ જો કણ્યા અનાજ વેચવામાં ધણું મોઢું કરી હદથી વધતા હોય તો એ સુરતમાં દાના લોકોથી મશવરો (સલાહ) લઇને બાવ કહાડે.

૮ ફરી તે અનાજ હોય કે તે સિવાય હોય જેમકે અનજર, દ્રાક્ષ, બદામ વિગેરે. દુરં મુખ્તાર.

૯ એટલુંજ નહીં પણ સિરાજે વહહાજમાં છે કે જો સરકારને શહેરવાળાઓ વિષે હલાક થવાની ખીક હોય તો અનાજ રોઝી રાખનાર ઓ પાસેથી લઇને શહેરવાળાઓમાં વહેંચી આપે કે તેઓ સુખાકારીમાં તથા હાથ ફરાગતમાં અનાજ રોકનારાઓને તેટલો પાછો આપે. દુરં મુખ્તાર.

૧૦ જો તેઓ વેચે તો ઠીક. અને નહીં તો ફરી તેઓને હુકમ કરે અને ધમકી આપે. ફરી જો માની લે તો ઠીક નહીં તો તેઓને ઠેક કરે અને શીક્ષા કરે અને વેચે. જમએ રમુજ.

ફેસલ ૫

વેહવારનો તરીકો, લોકોના હુકમો, યુનાહો, અને કેરલીક બુદી બુદી બાબતો વિષે.

તીર મારવામાં અથવા ઘોડા, ઉટ્ટા ગધેડા અને ખચ્ચરો દોડાવવામાં^{૧૧} સરસાઇ (તથા ચડાચડી) કરવી દુરસ્ત છે. અને જો આગળ આવનાર માટે કોઈ ચીજ (આપવાની) ઠેરવી હોય તો જો તે એક તરફથી હશે^{૧૨} તો દુરસ્ત છે.^{૧૩} અને જો એ તરફથી હશે તો હરામ છે. (કારણ કે તે જીવો થાય છે) પણ જો એક ત્રીજો શખ્સ^{૧૪} તેઓની વચ્ચે હોય અને કેહવામાં

૧૧ અને પગથી દોડવાનો હુકમ પણ ઇમામ આજમ (૨૬) ની નજદીક એવોજ છે. અને ત્રણ ઇમામોની નજદીક પગથી દોડવામાં માલની શરત કરી હોય તો દુરસ્ત નથી. દુરં મુખ્તાર. મસલો આગળ આવનાર માટે વગર કોઈ ઠેરવે સરસાઇ તથા ચડાચડી કરવી વગર ખેલ તમાશાને ધરાવે દરેક કામમાં કે જે દાનાઇ તથા જેહાદમાં મદદ કરતાં હોય હલાલ છે. દુરં મુખ્તાર. તથા તેનો હાશિયો.

૧૨ તે એવી રીતે કે તે બંનેમાંથી એક કહે કે જો તું મારેથી આગળ વધશે તો હું તને આટલું કંઈ આપીશ. અને જો હું તારાથી આગળ વધીશ તો તારી પાસેથી કંઈ લઇશ નહીં. અથવા ત્રીજાની તરફથી હોય તે આવી રીતે કે કોઈ અમારે એ સવારોને કહે કે તમારામાંનો જે કોઈ મારેથી આગળ જશે તેને હું આટલું કંઈ આપીશ અને જો હું (તમારાથી) આગળ થઇશ તો કંઈ લઇશ નહીં રહે મોહતાર.

૧૩ અને તેના દુરસ્ત થવાના અર્થ આ છે કે તેને લેવું દુરસ્ત છે. પણ તેથી તેના તે હક્ક દાર દરતો નથી. તે એવી રીતે કે જો તે પાછળ પડનાર દરેકેલી વસ્તુ આપવાનું ના પાડે અને આગળ જનાર કાંઈ આગળ ફરીયાદ જાય તો કાંઈને અપાવવાનો અપભ્રાર નથી. એની શરહ કન્જ.

૧૪ પણ તે એવી શરતથી કે ત્રીજાની સ્વારી (ઘોડા વગેરે) તેઓની સ્વારીના જેવી હોય અને તે બંનેથી તેના આગળ જવાનો સંભાવ (એહતેમાલ) હોય. અને નહીં તો દુરસ્ત નથી. દુરં મુખ્તાર. મસલો કિમલા તરફ નાશાનો બનાવીને તીર મારવો મકરહ છે. રહે મોહતાર.

આવે કે જો આ (ત્રીજો) તે બંનેથી આગળ જશે તો આટલું તેને અપાશે અને જો આ બંને આગળ જશે તો એ સુરતમાં તે ત્રીજા પાસેથી કંઈ લેશે નહીં અને તે બેમાંનો જે કોઈ આગળ જશે તે બીજા પાસેથી લેશે તે એ સુરતમાં^{૧૫} એ સરખાઈ અને એ ઇનઆમ ઠેરવવું દુરસ્ત છે અને હજાત છે. પણ આગળ આવનાર માટે જે ઠેરવેલું હોય તે વાળેય ચતું નથી તથા જખરન લેવાનો તે હક ધરાવતો નથી. ક્રકત મેહેરખાનીની રૂએ લેવા દેવાનું છે.) અને જો કોઈ અમીર (સરદાર) લશ્કરના લોકોને કહે કે જે કોઈ આગળ જશે તેને હું આટલું કાંઈ આપીશ એ પણ એવીજ રીતે દુરસ્ત છે. અને જો બે તાલેમે-મુકમ એક મજલામાં એક બીજાથી વિરુદ્ધ પડે^{૧૬} અને તેઓ ઉસ્તાદ પાસે જવા મુકે. અને જેની વાત ઉસ્તાદની સાથે મળતી આવે તેને માટે કોઈ ચીજ ઠેરવે એનો પણ એવીજ રીતે હુકમ છે.

મસલો નિકાદનો વલીમો^{૧૭} સુત્રત છે

૧૫ જેલખએ(૨૬) એના દુરસ્ત થવાનું કારણ આવી રીતે કહ્યું છે કે આ સુરતમાં ત્રીજાને કોઈ રીતે ખાતરીથી આપવું પડતું નથી પણ મધ શકે છે કે એ તેઓ પાસેથી લેશે અથવા નહીં લેશે. તો આ સમજથી એ બુવામાંથી નીકળી જશે અને એક તરફથી શરત કરી હોય તે પ્રમાણે થશે. અને બુવામાં તો બંને તરફથી આપવાનો ડર રહે છે. મસલો કુશતી કરવી દુરસ્ત છે. કારણ કે એમાં જેહાદની શકિત મળે છે. અને રમત ગમત અને ખેલના વિચારથી હશે તો મકરહ છે, દુરે મુખાર. રહે મોહતાર.

૧૬ ફરી તેઓ શરત કરે અને તેમાંનો એક કહે કે જો તારો મત સહી થશે તો હું આટલું કંઈ આપીશ. અને મારો મત સહી નીકળશે તો હું તારી પાસેથી કંઈ લઈશ નહીં. તો એ શરત દુરસ્ત છે. સિરાજ્યા. અને જો તે એમ કહે કે જો મારી વાત ખરી નીકળશે તો તારી પાસેથી આટલું કંઈ લઈશ તો દુરસ્ત નથી. દુરે મુખાર.

૧૭ વલીમાના વખત વિષે ઇખતેલાફ છે કે તે નિકાદની વખતે છે કે તે પછી છે. અથવા નિકાદ પછીથી તે ધર કરવા સુધી છે. અને માલિકીયોની નજદીક સહી આ છે કે ધણી ધણીયાણીના મીલાપ પછી થશે. અને તે ઓછામાં ઓછો

અને જે દાખને દાવત થઈ હોય તેને જેલખએ તે કબુલ કરે. ^{૧૮} અને જો વગર કારણે કબુલ નહીં કરશે. ^{૧૯} તો ગુન્હેગાર થશે.

મસલો દાવતના ખાણથી કોઈ ચીજ પોતાને ધર લાવે નહીં. તેમ કોઈ સાચે (માગનાર) ને પણ માલીકની વગર રજા આપે નહીં. અને જો તે જણે કે સાંભ

એક બકરી છે. ફાટુલ ખારી. અને તે ત્રણ હી સ સુધી દુરસ્ત છે. અને તે પછી તેના હુકમ અંધ થઈ જશે. ફતાવા કાજ ખાન. મસલો કાજખાનમાં છે કે જે કોઈ પોતાની અંધી કરે તેને લાયક છે તે વલીમાની અપકૃત અને પરાસીએને સમાજોને અને દોસ્તોને તે અને મિશકાત શરીફમાં ખુખારી તથા મુસ્લેમ રિવાયતમાં છે કે રસુલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું વલીમાની ખુરી અપાકૃત તે છે કે જેમાં અન્યે તેણે અને ફકીરોને તબાએ અને મોટાકા ત રિયાતી અપાકૃત આવી મના છે.

૧૮ નખી સાહુમે (સલ) ફરમાવ્યું છે “જ્ય તમારામાંના કોઈને વલીમામાં તેડાય તો તે જેલખએ કે તે તેડવાને કબુલ રાખે.”

૧૯ મુદા અલી કારી (૨૬) શરહ મિશકાત કહે છે કે વલીમાની દાવત કબુલ રાખવી વાજે છે. એટલે હાજર અવું. અને આવું સુરતહ છે. જો બે રોજદાર ન હોય તો.

૨૦ વિવાદનો વલીમો તે પુરાની (કદીમ) સુત્રત છે. જો તેને કબુલ રાખશે નહીં તો રસુલુલ્લાહ (સલ)ના ફરમાવ્યા પ્રમાણે—“જે કોઈ વલીમાની દાવતને કબુલ રાખશે નહીં તેણે ખુદા તેના રસુલની નાફરમાની કરી”—તે ગુન્હેગાર તો જો તે રોજદાર હોય (અથવા પરહેજ હોવું તો હાજર થઈને દુઆ કરે. અને નહીં તો ખાં અને જો ખાશે નહીં તેમ હાજર પણ થશે ના તો ગુન્હેગાર થશે તથા બુલમ કરનાર થશે. કણ કે તેણે અપાકૃત આપનારની હસી કં રહે મોહતાર.

૧ જો તે એમ બાણે કે મારા આપવા ધરવાળો નાખુશ થશે તો. અને જો તે એમ જ કે મારા આપવાથી તે ખુશ થશે તો સાચે આપવું દુરસ્ત છે.

૨ કારણ કે માલ માલિકનો છે તેણે ફાખાવાની રજા આપી છે તો તે માલિકનીજ લકત છે. તે એટલા સુધી કે બહાર રાએક જણાય છે કે જ્યાં સુધી ખાવાએ નહીં સાંસું

(ખેલ તમારો) અથવા રામ છે તો હાજર થાએ નહીં અને દાવતને કબુલ કરે નહીં. ૩ અને જો

માલિકની મિલકત છે. ખવાયા પછી માલિકની મિલકત જતી રહે છે. તો ફરી દાવતવાળો તે ચોજને ધર કેમ લઇ જઇ શકે? તથા તે કેમ કાઢને આપી શકે? હા, જો દાવતમાં ગયા પછી એવું જણાએ કે આ આગળ આવેલી વસ્તુ આપી દીધી છે, તો ફરી તેને ધર લઇ જવાનો અપ્પીયાર છે. અને ફક્ત દાવત આપ્યાથી જીવા-દત્તનું ખાણું મુખાદ થતું નથી. દાવતથી ફક્ત દાવતવાળાને ધર જવાની ફજાજત મળી છે ફરી ધરવાળો અથવા તેણે નીમેસો કાઢ માણસ ખાણું ખીરસરો ત્યારે તે મોખાદ તથા તેનું ખાણું દુરસ્ત થશે. આથી તમે સમજી શકો કે કેટલીક જગ્યામાં જે રીવાજ છે કે દાવતવાળો પોતાને હાથે ખીરયાનીની તેલ ભાજી છે ત્યાં દલીલો ઉપાડે છે એ ખાણું દરામ છે. હા, જો મલિક અથવા તેનો નીમેસો માણસ જોતો હોય અને કાંઈ તેમ કરે, અને તેને ખાતરી હોય કે મારા આ ઉપાડવાથી તેઓ રાજી છે. કાર ખગડવાને લીધે અથવા બીજા કોઈ ચુપ રહ્યા નથી પણ મારા સેવાથી ખુશ છે તેથી જ ચુપ રહ્યા છે તેજ તે દુરસ્ત થશે ગુ. મો.

૪ વલીમાની દાવત કબુલ કરવી વાળેજ અથવા સુનત છે પણ ત્યાં જો શરીઅત વિરુદ્ધ કંઈ કામ થતા હોય તો તે વાળેજ કે સુનત રહેતી નથી. તો આથી ખુશી રીતે જણાએ છે કે હજોના ઝોર સોમાં કે જ્યાં તરેહ તરેહના છું કામો થાએ છે ત્યાં જવું દુરસ્ત રહેશે નહીં. કારણ કે જ્યારે વાળેજ અથવા સુનતને શરીઅત વિરુદ્ધ કામો હોવાને લીધે તબવું અમત્તનું થયું તો ફરી જગરત કરવી જે મુસ્તહબ છે તેને તબવું અમ-ત્તનું કેમ નહીં થાએ! જો કાંઈ એવી શાયા કરે કે જનાજની સાથે જો રાજશી ગાનારોએ કે કુટનારીઓ હોય તો ફરી તે જનાજ થી જ-વાનું દુરસ્ત કાતાબોમાં શા માટે લખાયું? તો તેનો જવાબ અલ્લામા જામીએ આપ્યો છે કે સહી હદીસથી જિહ્દ થયું છે કે જનાજમાં જવું મુસલમાનના હક્કમાંથી છે તથા જો દરામ કામ ને લીધે કાંઈ નહીં જાએ તો મુડાના કફન, દફન નમાજ વગેરે કામો અટકી પડશે. જેથી તે છુરાઈ-યો હોવા છતાં દુરસ્ત થયું છે પણ કબરની જગરત તે કાઢતું હક્ક નથી તથા નહીં જવા થી કાંઈ અમત્તનું કામ અટકતું નથી મુડાને સવાખ પોહોંચાડવો તે જીયારતની સાથે ખાસ નથી. એ તો ધર એકા પણ થઇ શકે છે. અને

(પેહેલાં તો ત્યાં કંઈ ન હોય પણ) ત્યાં ગયા પછી લહો (દરામ-રમત) પ્રગટ થયો હોય તો જો તે મના કરવાની શક્તિ ધરાવતો હોય તો મના કરે અને જો મના કરવાની શક્તિ ધરાવતો ન હોય તો જો તે પેશવા (ધર્મ આગેવાન) હોય અથવા તે લહો, ખાવાની મજલીસમાં હોય તો ખેસે નહીં. ૪ ધમાગ આજમે (૨૬) ફરમાવ્યું છે કે હું એવામાં એકવાર સપડાયો હતો ફરી મેં સખર કર્યો એટલે આગેવાન થયા પેહેલાં. મસલો. રામ દરામ છે * કેમકે તે માટે ઇલાહીથી રોકનાર છે ૬ તથા ગુન્હની તરફ

વળી જીયારતનો લાભ જે ધરો લેવાનું છે તથા કબરત પાડવાની છે તથા દુન્યાથી જે રમજત થવાનું છે તે તો ઝોરસવાળી કબરની સાથે ખાસ નથી. એટલું જ નહીં પણ ઝોરસવાળી કબર પરનો સજ્જાર તથા નાચ મુજબ, દોલ તમાશા, વગેરે તો તેને રોકાણ કરનાર છે. તો ફરી ત્યાં જવું કદી દુરસ્ત થાએ નહીં. ગુ. મો.

૪ કારણ કે દાવત કબુલ કરવી સુનત છે અને લહો સાંભળવો દરામ છે. અને દરામથી ખચવું જરૂરનું છે. એટલું જ નહીં પણ નારાજ થઇને ત્યાંથી ચાલો જાએ. અલ્લાહ તઆલાએ શું છે “ખુદાની ચાદ કરવા પછી તુ જાલેમેની સાથે બેસ નહીં”, દુરે મુખ્તાર. તથા તેના હક્કો,

૫ અખદુલાહ બીન મસઉદ (રહી) કહે છે કે જેવી રીત પાણી લીલે.તરીને ઉગવે છે તેવી રીતે વાજનતરોનો તથા ગાવાનો અવાજ નિકાક ઉગવે છે. અને કતાવા જળજીમાં છે કે વાજન તરોનો અવાજ સાંભળવો ગુન્હ છે. અને તેને માટે બેઠવું છૂટું કામ છે, અને તેથી બજબત લેવી તે ખુદા તઆલાની નેઅમતનું ફકર કરવું છે. અલ્લાહ તઆલાએ માણસના અવ્યવોને એવા કામો માટે ઉત્પન્ન કર્યા નથી, દુરે મુખ્તાર.

૬ મુહતકામાં કહેલું છે કે દુરઆન શરીફ પાતી વેળા તથા જનાજ, જેહાદ અને વઅજની વખતે આવાજ ખુલ્લ કરવો રમ્લુલાહે (સહ) મકરૂફ કર્યો છે તો ગવાતી વેળા જે અવાજ ખુલ્લ થાએ છે જોને વજ્દ કહે છે તેને તું શું ધારે છે? તે તો મકરૂફ છે. અને દીનમાં તેની ડશી અસલ નથી. અને અમારા વખતના સુરીયો જે કંઈ કરે છે તે દરામ છે. તેઓમાં બેસવું દુ-સ્ત નથી અને આગળાઓએ એવું કયું નથી. અને આજે રિવાયતમાં છે કે નખી સહેમે (સલ) શેઅર સાંભળેલી એથી ખાવાનું દુરસ્ત સમજવું

ખાહેશ (શહવત) ને બાકાવનાર છે. અને જે કોષ શખ્સ એવો ન હોય મસલન નફસ સુતમ ઈન્ના^૭ (નયિત જીવ) વાળો કોષ દરવેશ હોય કે જેના ખીચાલમાં ખુદાના ઇશક અને મોહખત વગર કોષ વલણ કે ખાહેશ શહવતની તરફ ન હોય તે કોષ (સ્ત્રીથી નહીં પણ) મરદ થી કે જે (ગયર કે ખેરીશકે) શહવતને લાએક ન હોય તેનાથી કોષ ગાવું સારા અવાજથી સાંભળે અને તેને તે ગાવું અલાહના જીકરથી રોકનાર ન હોય એટલુંજ નહીં પણ તે ખુદાની મોહખતમાં જોશ લાવનાર હોય એવા માણસની વિષે ઇનકાર કરવો જોઈએ. નહીં. ખ્યાલ આવી શ્યાન બહાઉદ દીન નકશખન્દી એ (૨૬) ફરમાવ્યું છે^૮ ‘આ કામ હું કરતો નથી કેમકે એ

નથી. કારણ કે મુખાદ શેઅર જેમાં હિકમત તથા નસીહતની વાતો હશે તે સાંભળી હશે અને રમુલુ લાહ (સલ)ના વખદ (હાલ)ની હદીસનું સહી થયું’ સિદ્ધ થયું. નથી. રહે મોહતા’.

૭ નફસે સુતમઘના તે જીવ છે કે જેને ગમ અને ડર સરકાવે (રીસલાવે) નહીં. અને તે ઇમાનવાળો જીવ આરામવાળો છે, અથવા તો તે નફસ છે કે હકકની સાથે એન રાખતો હોય અને યકીનની સાથે ધોળ્યો હોય અને શક શકાથી તે ઇમાનમાં પડે નહીં. તફરીરે મદદેક અને જાણવું જોઈએ કે નફસે સુતમઘનાનો સર્વથી ઇચ્છો મરતબો છે અને તેથી એણે નફસે લગવામાં છે કે જે પરહેઝગાર જીવ છે કે જે પરહેઝગારીમાં એણે થવાથી ટપકો આપે છે. અને એ સર્વથી ધુરો નફસે અમ્મારા છે કે જે માણસને ધુરા કામે ઉપર ઉશ્કેરે છે.

૮ હજરત કર્તા (૨૬) સાહેબે પોતાના એક પત્રમાં લખ્યું છે. ‘જ્યારે એવજીનો તરીકો સંપૂર્ણ રીતે સુન્નતની તાએદારી કરવા ઉપર આધાર રાખે છે અને યકીન છે કે રસુલુલાહ (સલ) નો તથા અસહાબે કેરામ (રદી)નો ગાવું સાંભળવાનો રવયો નહોતો જેથી તેમણે ફરમાવ્યું છે કે ‘હું આ કામ કરતો નથી’ અને જ્યારે ગાવું સાંભળવાનું હરામ થયું એવજીની નજદીક સિદ્ધ થયું નથી જેથી એવજી ફરમાવ્યું છે કે ‘હું ઇનકાર કરતો નથી’ જે તેવજી હરામ જાણતા હોત તો જરૂર ઇનકાર કરત. અને મનાઇ કામની રોકાણ કરત.’ અને આ જગ્યા ગાવું સાંભળવા (સિમાઅ)થી મતલબ ખાસ રીતનું ગાવું સાંભ-

સુન્નત નથી અને ઇનકાર પણ હું કરતો નથી. અને મલાહી તથા મજમીર (હાથ મ્હોંતા વાજીત્રો) તંબુરો, દોલ (તખલા), નગારા અને ડક વગેરે એકમતે હરામ છે. પણ ગાજીની નોખત એટલે લકાઇ વખતનું નગારું અને નિકાહ જાહેર કરવા માટેના ડક એ હરામ નથી.

મસલો શેઅર (કવિતા) તે એક (ઇલમે ઓરજના વજન ઉપર) તોલાઇથી વાત છે. જે તે વાત સારી છે તો તેનું બોલવું સાફ છે,^{૧૦} અને જે તે ધુરી છે તો તેનું બોલવું ધુરું છે. પણ એમાં ધણો વખત ખોલો મકરૂહ છે.

મસલો ઇમાદતમાં રિયા^{૧૧} (દેખાડવું)

ગાવું છે જેની સિક્કત કર્તાએ (ઉપર) ખ્યાન કરી છે, પણ તે સિમાઅ કે જે એ સિક્કતથી ખાલી હોય તે હરામ છે.

૯ એટલે તે ડક કે જેમાં ઝંઝ ન હોય કારણ કે તે એકમતે મના છે, મિરકાત શરહ મિશકાત.

૧૦ એટલે જે તેના મજમૂનમાં ખુદાની હમ્દ અથવા રસુલુલાહ (સલ) ની નખત અથવા ખુદાના જીકરનો કે ઇમાદતનો શોખ આપવો અથવા દીનના મસલા હોય તો તેનું બોલવું તથા સાંભળવું બંને સવાખતા કારણ છે. અને જે તેમાં કોઇ મુખાદ ખાખત હોય તો તે મુખાદ છે. અને જે તેમાં મનાઇ વસ્તુ હોય જેમાં કોઇ ગયર અથવા કોઇ સ્ત્રીના કે જે ખુશસુરત હોય અને તે શેહેરમાં જીવતા હસિત બોગવતા હોય તેના હાથ પગનું કે ગાલ તીલ વગેરેનું ખ્યાન હોય અથવા કોષ નહીં જલેગ મુસલમાનની હજો હોય તો તેવી શેઅર ખનાવવી તથા કેદવી બંને હરામ છે. પણ જે તેમાં કોષ શખ્સ નીમેલો ન હોય અથવા તે નીમેલો માણસ હોય પણ તે મરેલો હોય (અને તેના જીવતા વારસેને તેથી દુઃખ થયું ન હોય) તો તેમાં કશો દેશ નથી. એની શરહ કન્જ.

૧૧ રિયાને હદીસ શરીફમાં નાઠલો શિક્ક દેલો છે. અને વળી હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે ‘જે કોષ રિયાની સાથે નમાજ ગુજરે છે તે શિક્ક કરે છે. અને જે કોષ રિયાની સાથે રોજો રાખે છે તે શિક્ક કરે છે અને જે કોષ રિયાની સાથે સદકો આપે છે તે શિક્ક કરે છે’ અને રિયાને શિક્ક એટલા માટે દેલો છે કે રિયા કરનારની મતલબ અલાહ તઆલા વગર ખીજો હોય છે. (જેને તે પોતાની ઇમાદત દેખાડવા માટે છે.)

અને નામદારી એ ધ્યાદતના સ્વાખને બાતેલ કરે છે એટલુંજ નથી પણ (જિલ્લો) ગુન્હો થાય છે. એટલે જે કોઈ લોકોને રેખાડવા કે (તેઓથી તારીફ) સાંભળવા બંદગી કરે તેનો સ્વાખ અધ્યાહની નબદીક મળતો નથી. પેગમ્બરે (સલ) તેને છાનો શિકં ફરમાવ્યો છે.

મસલો ગીયત (નિન્દા) પર એટલે કોઈની પીઠ પાછળ બદગોષ કરવી. જેવું હોય તેવુંજ કહ્યું હોય તો પણ તે હરામ છે. ફરી તે એવું તેના દીન વિષે કહે અથવા તેની સુરત વિષે

૧૨ મતાલેયુલ મોમેનીનમાં કહે છે કે ગીયત ત તે છે કે કોઈ લાઘ્ય મુસલમાનના હાલને તું એવી રીતે બ્યાન કરે કે જે તેને ખરેખર થાય તો નારાજ થાય તથા ખુશ સમજે. ફરી તે વાત તેના સ્વભાવ વિષે હોય કે દેહ વિષે હોય, તેના હસ્ય નસ્ય વિષે હોય કે કપડાં વિષે હોય તે આમ છે વળી ગીયત વિષે (જેની ગીયત કરી હોય) તેનું નામ લેવું બરુરનું નથી. પણ જે એવી રીતે કહ્યું હોય કે મુખાતય (ખીજે પુરૂષ) સમજી ગય એટલું ગીયત થવા માટે બસ છે. પણ આ સર્વ એવી શરતથી છે કે દોશ મુકવા અથવા નુકશાની પહેંચાડવાના ઇરાદાથી હોય તો, અને જે અફસોસ જાહેર કરવાની રૂએ હોય તો ગીયતની ગણતરીમાં નથી. અહયાજિલ એલુમમાં છે કે જે કોઈ કહે કે કેટલાક લોકો આજે મારી પાસે આવ્યા હતા. અથવા કેટલાક લોકોને દીઠા હતા તેઓ આવ્યા તેવા હતા. અને મુખાતય (ખીજે પુરૂષ) તે ખાસ શખ્સને લાગતી વળગતી બાજતો (કરીના) થી ઓળખી જાય તો તે ગીયતમાં દાખલ છે. અને જે સામેવાળો તે ખાસ શખ્સને ઓળખે નહીં તો તે ગીયતમાં દાખલ નથી, કારણ કે નખી (સલ) જ્યારે કોઈ શખ્સથી નાખુશ થતા તો કેહતા હતા, “લોકોની કેવી હાલત છે કે તેઓ આવું આવું કરે છે” મિશકાત શરીફમાં મુસલીમની રિવાયતથી છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે “શું તમો જાણો છો કે ગીયત શું છે? તેઓએ કહ્યું અધ્યાહ તથા તેના રસુલ ધણું જાણે છે. આપે ફરમાવ્યું કે તુ તારા લાઘ્યની એવી વાત કરે કે જે તેને ખરાબ લાગે. એક શખ્સે કહ્યું કે જે તે શખ્સમાં જે હું કહું છું તે હોય તો? હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું જે ચીજ તું તેના વિષે કહે છે જે તે તેમાં હોય તોજ તે ગીયત કરી. અને જે તે શખ્સમાં જે ચીજ કહી તે ન હોય તો તે તેને તોહમત આપી છે.

અથવા તેના નસ્ય વિષે અથવા ખીજ કંઈ વિષે કે જે તેને ખરાબ લાગે. પણ જલેમની ગીયત કરવી^{૧૩} હરામ નથી.

મસલો જાણીતા અમુક શખ્સની બદગોષ કરવી ગીયત છે. ૧૪ જે એક શેહેરવાળાની ગીયત કરશે તો તે ગીયત થશે નહીં.

મસલો નમીમ: ૧૫ (યુગલી) એટલે એક શખ્સની વાત ખીજને એવા હેતુથી પોહંચાડવી કે તેઓમાં નારાજ ઉત્પન્ન થાય (બગાડ થાય) એ પણ હરામ છે.

મસલો કોઈ માણસને મોંથી અથવા માથાના કે આંખના કે હાથના કે ખીજ કંઈના ઇશારાથી ગાળો બાડવી^{૧૬} અથવા તેની એવી હાસી કરવી કે જેથી તેની દબત જામે એ હરામ છે. રસુલુ લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે ‘મુસલમાનના માલની તથા આબરુની હુરમત તેના ખુનની હુરમત સરખી છે.’ અને કાખાને ફરમાવ્યું છે. “અલ્લાહ તઆલાએ તને કેટલીક

૧૩ અને ખુદી રીતે લુંડા કામ કરનારાની ગીયત પણ એવીજ રીત છે કે (તે હરામ નહીં) મુલ્લાઅલી કારી (રહ)ની શરહે શમાએલ.

૧૪ જે માણસની ગીયત કરી હોય તેનાથી જે માફી માગે તો (ફક્ત અટલું કહેવું કે માફ કરશે અથવા બોલું ચાલું માફ કરશે તે બસ નથી પણ) કેટલાકોની નબદીક ખુલ્લું કેહવું અગત્યનું છે, અને કેટલાકોની નબદીક આટલું બસ થશે કે “મેં તારી ગીયત કરી છે તું માફ કર.” અને વારેસોથી માફી માગવી બસ થશે નહીં પોતા માટે ખુદાથી ગુન્હાઓની માફી માગે. અને જેની ગીયત કરી હોય તેને માટે ખુદાથી બક્ષીસ માગવા વિષે હદીસ શરીફમાં જે આવેલું છે તે માફી માટે ધણુંજ ઠીક છે ‘અધ્યાહુમ્મ-ગફેરલના વ લેમની—ગતયતોહુ’ (અર્થ એ અલ્લાહ તું અમારી તથા જેની મેં ગીયત કરી હોય તેની બખ્શીસ કરે.)

૧૫ નમીમા એટલે કોઈની વાતને તેને નુકશાની પહેંચાડવાના ઇરાદાથી નકલ કરવી તે. ફતહુલ બારી.

૧૬ રસુલુ-લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે “મુમીન ને ગાળો બાડવી લુંડું કામ છે અને તેને કતલ કરવો કુફર છે.” યુખારી તથા મુસલેમમાં એ રિવાયત છે. મિશકાત.

છજત આપેલી છે. પણ મુસલમાનની છજત તથા તેના ખુનની, માલની(અને)આખરની છજત તારા કરતાં વધારે છે.”

મસલો જુઝુ' બોલવું હરામ છે પણ બે મા-જુસોમાં સુહેદ^{૧૫} કરવાને માટે અથવા પોતાની ધરવાણીને રાજ કરવા માટે^{૧૬} અથવા જલેમના જુલમ દુર કરવા માટે હરામ નથી. પણ એવી જગ્યામાં જુઠની સાથે તારીજ કરવી^{૧૮} ધણી

૧૭ તિરમીજમાં અસમા (રદી)થી રિવાયત છે કે નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું કે ત્રણ જગ્યા શીવાય જુઠ બોલવું દલાલ નથી. (૧) કોષ પુરૂષે પોતાની સ્ત્રીને ખુશી કરવા માટે જુઠ કહ્યું. (૨) કોષ અપ્પે (કહેરો સાથે) લગાઇમાં જુઠ કહ્યું અને (૩) તે માણસે જુઠ કહ્યું કે તેથી તે બે મુસલમાનોમાં સલાહ કરાવે. અને તરીકએ મોહમ્મદીયામાં છે કે કોષના માલ જનમાં કે આખરમાં કે એના જેવા ખીજ કંઈમાં જુલમ થતો હોય તો જલેમના જુલમને દૂર કરવા માટે તથા પોતાને દક્ક કોષ કુઆવવાનો ઇરાદો કરતો હોય તો દક્ક સિદ્ધ કરવા માટે જેમકે કોષ સ્ત્રીના વાલીએ કોષ જુઠા ચલજુવાળા સાથે નિકાહ કર્યા હોય અને તે બાકેરા સ્ત્રી રાતમાં બાલેગ યથ હોય અને પોતાના નિકાહ તેડાવવા દીવસના તે કહે કે હું પણ બાલેગ યથ છું તો આ (જુઠ) પણ તે ત્રણની સાથે લાગેલું છે. અને વળી જે કો-કરો મદ્રસા જવા ચાહતો ન હોય તેને તે તરફ વાળવા માટે ખોટો વાયદો આપવો તથા પાંકાના બેદની વાતની જાણ થવાનો નકાર કરવો તથા પોતાના શુન્દાનો નકાર કરવો જેથી ખીજએને તે ની ખખર થાય નહીં આ સર્વ આગળ વખણા-યલા ત્રણને સાથે લાગતા કરવામાં આવ્યા છે. શરહ તરીકએ મોહમ્મદીયા.

૧૮ ઇમામ નવવી (રહ) શરહ મુસલેમમાં ફરમાવે છે કે પુરૂષ સ્ત્રીના જુઠ કહેવાની મતલબ મોહમ્મત જાહેર કરવી તથા કોષ સ્ત્રીને વાયદો કરવો છે કે જે લાગેમ થતો ન હોય તે, પણ ઘેંકો આપવો તથા એકે ખીજનું દક્ક છીજવવું એવો મુસલમાનોના એકેમતે દુરસ્ત નથી.

૧૯ જુઠની તારીજ કરવાને છે કે જાહેરમાં જુઠ કહે પણ આતેનમાં (હુપા અર્થ તેના) સાચા હોય. જેમકે રિવાયત યથ છે કે હિજરતની રાત્રે જ્યારે અબુઅકર સિદ્દિક (રદી) નખી સાહેબ (સલ)ની સાથે નીકળ્યા તો કહેરોના ચોખીદારોએ પુછ્યું કે તારી આગળ કોણ ચાલે છે? તેવણે ફર-માવ્યું કે એક પુરૂષ છે કે જે મને માર્ગ બતાવે છે.

સારી છે. અને વગર જરૂરતે જુઠની સાથે તારીજ પણ મદ્રહ છે.

મસલો મુસલમાનોની એબ શાધવા માટે તેઓના હાજની તપાસ કર્યા કરવી હરામ છે. અને ખોટી શાક્ષી આપવી એ ધાણુંજ ખુર જુઠ છે. અને જે જુઠથી^૧ મુસલમાનોના માલ નાદક બરખાદ કરે તેવા જુઠને અદલાહ તખાલાએ શીકની^૨ સાથે

૧ રસુલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે જે કોષ મુસલમાનના દક્કને પોતાના કસમથી કાપી લેશે તો અદલાહ તખાલા તેને માટે અમિને સિદ્ધ કરશે અને તેને માટે જજનને હરામ કરશે. ચારે આપને એક પુરૂષે કહ્યું, બે તે ચીજ થોડી હોય તોએ? એ રસુલુ-લ્લાહ! હજરતે ફરમાવ્યું કે અગર બે તે પીલવણની એક ડાંખણી હોય. એની મુક્કલેમે રિવાયત કરી છે. મિશકાત. આ હદીસની સચેતી હદીસ અતરે લખવી મુતા-સેબ જણાય છે. ઉમ્મે સલમાથી (રદી) રિવાયત છે કે રસુલુ-લ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું “હું તો બશરજ (માણસજ) છું અને તમે મારી પાસે ઝંઘડા લાવો છો અને કદી તમારામતિ કોષ ખીજથી પોતાની દલીલને સારી રીતે બોલનારો હોય છે ફરી હું તેને માટે મારા સાક્ષણવા પ્રમાણે ચુકાદો આપું છું. તો બે હું તેને તેના જાઇના દક્કમાંથી અપાવીશ તો તે તેને લે નહીં; કેમકે હું તેને માટે અમિને કકડો કાપું છું. જુખારી, મુસલેમ. મિશકાત પૃષ્ઠ ૩૧૯ આ હદીસમાં કહેવાયું કે “હું બશરજ છું” એટલે બશરને જુલમયુક થવી કમ નવાઇ નથી. અને યથ શકે છે કે એક વાતને સાક્ષણ અને તેને તેવણ (સલ) સાચી જાણે, અને તે જુઠી હોય. અને એક બોલકણની વાતને સાચી ધારી દે. નવવી કહે છે; આ હદીસમાં બશરીયતની હાલ-તની ચેતવણી છે. તથા બશર જૈય તથા હુખી આખતોમાંથી કંઈને જાણતો નથી, પણ બે ખુદા જણાવે તો જાણે. તથા ચુકાદો આપતાં જાહેર પ્રમાણે તે ખરો થતો પણ આતેન પ્રમાણે તેમાં કદી નખી સાહેમથી જુલ થતી અને તે જુલ કદી વહીથી જણાવવામાં આવતી પણ નહોતી. આ સાર મિરકાત જલદ ૪ પૃષ્ઠ ૧૫૬-૧૫૭ થી લખ્યો છે. ઇમ્મે જૈયનો ઝંઘડો મટાડવા આ એકજ હદીસ તથા એ હદીસની માતબર શરહો બસ છે. ગુ.૦ મો.૦

૨ રસુલુ-લ્લાહે (સલ) એક દીવસ મુખ્કની નમાજ પડી. ફરી જ્યારે ફારેગ થયા તો ઉભા થયા અને કહ્યું: ખોટી સાક્ષી ખુદાની સાથે શિક

ગણ્યું છે. અને ફરમાવ્યું છે “ જુત પરસ્તીથી તમે પ્રહેજ કરો તથા જુડી વાતથી પ્રહેજ કરો. એવી હાલતમાં કે. તમે સીધા ચાલનારા થાઓ, શિક્ષક કરનારા થાઓ, નહીં. ”

મસલો લાંચ^૩ આપનારો તથા લાંચ ખાનારો બંને દોષખમાં જશે. પણ જુલમને દેઈ કરવા રશવત આપવી દુરસ્ત છે.*

મસલો જે કોઈ અધાઈ તઆજની કીતાબ પ્રમાણે હુકમ (ફેસલો) નહીં કરશે^૪ તેને અધાઈ

કરવાની સાથે બરોબર કરવામાં આવી છે. ત્રણ વાર કહ્યું. ફરી ફરઆન શરીફની આયત પડી “તમે જુતાની નાપાકીથી બચો અને જુડી સાફી થી બચો ખુદા તરફ ઝુકનારા થાઓ અને તેની સાથે શિક્ષક કરનારા થાઓ નહીં.” મિશકાત શરીફ

૩ લાંચ ચાર તરફની થાએ છે એક તો લાંચ આપનાર તથા લેનાર બંનેને હરામ છે જેમકે કાજ બનવા વિષે લાંચ આપવી. અને એવો જ બીજા હાકેમનો હાલ છે. અને એવું ચવામાં તેના ફેસલા ચાલુ થયેલા ગણ્યો નહીં. બીજી કાજ તથા હાકેમનું ફેસલો કરવા માટે રશવત લેવી એ પણ (આપનાર લેનાર) બંને ઉપર હરામ છે અને તે ખરો ચુકાદો કર્યો હોય કે પોટો કર્યો હોય તે સરખું છે. અને એ ફેસલો પણ આતેલ છે. ત્રીજી બાદશાહ (કે કોઈ બીજા હાકેમ) પાસે પોતાનું કામ કહાડવા નુકશાની દેઈ કરવાની રૂએ કે લાલ લેવાની રૂએ કોઈ ચીજ આપવી. એ લેનારને હરામ છે પણ આપનારને દુરસ્ત છે. પણ જે લેનારાઓ પોતાને (તે બદલ) નોકર ઠેરવે અને કેટલાક દીવસ અથવા કેટલીક કલાકને નીમે તો એ સુરતમાં લેનારને પણ દુરસ્ત છે. ચોથી કોઈ જાખ્સની બીક હોય તેને બીકને લીધે આપવું એ પણ આપનારને દુરસ્ત છે લેનારને દુરસ્ત નથી. કારણ કે મુસલમાનની નુકસાની દરેક મુસલમાન ઉપર દુર કરવી વાજેબ છે. ફતહુલ કદીર.

* કેટલાક ગામોમાં છોકરીનો બાપ પોતાને માટે કેટલાક રૂપીઆ લે છે ત્યારે છોકરી આપે છે. એ રૂપીઆ ખાવા હરામ છે તથા એ પણ રશવતના કાયદામાં દાખલ છે. પણ છોકરી માટે ગમે તેટલા મંગવા દુરસ્ત છે. અને તેમાં પણ વધારે દમાણુ નહીં કરવી મુસ્તહબ તથા મોહબબત વધારવાનું કારણ છે. ગુ. મો.

૪ રમુલુ-દલાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે, કાજ (ફેસલો કરનાર) ત્રણ તરફના છે. એક તેમાં જ જનતમાં છે અને એ જહાનમમાં છે, પણ જે માન

કાફેર કહ્યો છે.૫

મસલો જે કંઈ ઝખડો કે મોનાકીશો (મોનાકશા) આપસમાં થાએ તેમાં શરીઅત તરફ ઝુકવું વાજેબ છે.^૬ અને શરીઅત જે કંઈ હુકમ

જાણે હકને (ખરાને) જાણ્યું અને ફરી તે પ્રમાણે ફેસલો કર્યો તો તે જનતમાં છે અને જે સાબુસે સત્યને જાણ્યું અને ફરી ફેસલો કરવામાં ઉલટું કર્યું તો તે જહાનમમાં છે. અને જે શખ્સે સત્યથી અજાણુ હોવા છતાં લોકોનો ચુકાદો કર્યો તો તે જહાનમમાં છે (અગર જે તેણે ખરો ફેસલો કર્યો હોય). અને જ્યુ દઉદ તથા ઇબને માજએ રિવાયત કરી છે. મિશકાત

૫ વચ્ચો ફરઆન સુરા માએદા ૫:૪૪ આવી તમે સમજી શકશો કે ઇસ્લામી હુકમત સિવાય કોઈ પણ રાજ્યના કાયદા પ્રમાણે ફેસલો કરવાની નોકરી કરવી અને જાજ કે માજસ્ટર બનવું કે વગર નોકરીએ મફતના માજસ્ટર બનવું એ હરામ છે. કારણ કે તે ઇસ્લામી કાયદા પ્રમાણે મુકદ્દમો ચલાવી શકતો નથી, કે તે પ્રમાણે ફેસલો કરી શકતો નથી, અને જે મુસલમાની રાજમાં શરીઅત પ્રમાણે કોરટો થતી ન હોય ત્યાં તો પણ એવો જ હુકમ છે. ગુ. મો.

૬ કોઈ પણ મામલામાં વાદી પ્રતીવાદીએ શરીઅત પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ (ફરઆન સુરા નિસા ૪; ૬૪) જે કોઈ બાબતમાં એક એમ કહે કે ચાલો આપણે આપણો ઝખડો શરીઅત પ્રમાણે ચુકાવીએ. તેના જવાબમાં બીજો કહે કે શરીઅત તારે ધર રેહવા દે. અથવા શરીઅત પ્રમાણે હુકમ કરવા રાજ નથી. તો તે શખ્સ કાફેર થાય છે. એવીજ રીતે જે મેમણો છોકરીનો વારસો આપતા નથી તેઓ તે બાપડીઓનું હકક મારે છે. અને જેઓ એમ કહે છે કે અમને હિન્દુ લો પસંદ છે અથવા કોમનો રિવાજ પસંદ છે. વારસાનો બાબતમાં શરીઅત પ્રમાણે નહીં ચલતા તેઓ કાફેર છે. ખુદા તેઓને હિદાયત આપે. વારસાના મામલાનો બનતી કોશીશ જલદી ફેસલો કરવો જોઈએ. અને જે વારસોમાંનું કોઈ માના પેટમાં હોય તો તેનો હિસ્સો સિરાજ વગેરેમાં લખાયા પ્રમાણે જમા રાખી બીજાઓનો હિસ્સો નહીં રોકતા તેઓને આપવો જોઈએ. આથી તમે સમજી શકશો કે વારસોમાં કોઈ નાંદલું હોય તેઓ મોટા થાએ નહીં ત્યાં સુધી વારસો વેહેવો નહીં એ જુલમ છે. અને મરનારે જે એવી વસીયત કરી હોય તો તે આતેલ છે. ગુ. મો.

કરે અગર જો તે મરણ વીરૂદ્ધ હોય, પણ વાળેજ છે કે, તેને ખુલા દીલથી કચુલ કરે. તેને પસંદ નહીં કરવું કુદર છે. અને તેથી શરીરમતનો નકાર લાગુ પડે છે.

મસલો ઉજળ^૭ (ગર, અહંકાર) અને તકબ્બોરી (મોટાઈ કરવી) અને પોતાને ખીજાઓ કરતાં સારો ગણવો અને ખીજાઓને હલકા ગણવો હરામ છે. અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે “તમે પોતાને પાક ગણો નહીં” વળી કહે છે “પણ ખુદા જેને ચાહે છે તેને પાક કરે છે.”^૮ ગણતરી (અને ઇતખાર) ખાતેમા (છેવટ) નો છે અને ખાતેમો કેવો થશે તે જણાવેલો નથી હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે અલ્લાહ તઆલાએ કેટલાક માણસોને જનતી લખ્યા છે તેઓ આખી ઉમર દોજખનું કામ કરે છે, અને છેવટ તો આ કરે છે અને જનતનું કામ કરે છે. અને જનતી થાય છે. અને કેટલાકને દોજખી લખ્યા છે તેઓ આખી ઉમર જનતનું કામ કરે છે અને અંજમ અજલનું લખેલું ગાલેખ થાય છે અને દોજખનું કામ કરીને દોજખી થાય છે શેખ સાદી (૨૬) કહે છે.

“મરા પીરે દાનાએ રોશન શેહાખ”

“દો અન્દુજ ફરમુદ અર રૂએ આખ”

“યકે આ કે અર ખેશ ખુદ ખી મયાશ”

“દોવુમ આ કે અર ગેર અદખી મયાશ.”^{૧૦}

મસલો નસખ (વંશ) વિષે^{૧૧} ફખર

૭ અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે. “અને તું જમીન ઉપર અકડીને (કુલશુળ ખનીને) ચાક નહીં ખચીત તું કદી જમીન ચારશે નહીં તથા પહાડોને લખાણમાં પોહોચશે નહીં. સુરા દસ્ત્રા. ૧:૩૭
૮ સુરા નજમ પૃષ્ઠ; ૩૨. ગુ. મો.
૯ સુરા નુર ૨૪; ૨૧ ગુ. મો.

૧૦ અર્થ—મને રોશન રાયવાળા હુશ્યાર પીર શેહાખુદદીને (સાહરવ રદીએ) હોડીમાં બેઠા હતા ત્યારે બે નસીહત કરી છે. એક એકે પોતાને મોટાઈથી જોતારો થા નહીં. અને ખીજા એકે ખીજાને ખુર જોતારો થા નહીં ગુ. મો.

૧૧ હદીસ શરીફમાં આવેલું છે. “ખેશક અલ્લાહ તઆલાએ તમારાથી જાહેલીયતની મોટાઈ તથા ગોરને તથા માખાપોથી ફખર કરવાને લઈ લીધા છે. (ફખર કરવો દુસ્ત નથી) ખેશક એક

(ખડાઈ) કરવી^{૧૨} હરામ છે. ૧૩ અને માલ મરતખા વિષે મોટાઈ કરવી પણ હરામ છે. અલ્લાહ તઆલાની નજદીક જે ધણો મુતકી છે તેજ ધણો માનીતો છે. ૧૪

મસલો શતરંજ, ૧૫ નરદ, ૧૬ ચોસર કે

માણસ યાતો મોમિન પરહેજગાર છે અથવા ફજેર ખદખખત છે. લોકો સર્વ આદમના પુત્ર છે અને આદમ [અબે] માટથી (ઉત્પન્ન થયા) છે.^{૧૭} મિશકાત શરીફ.

૧૨ હદીસ શરીફમાં વંશ વિષે ફખર કરવાની ધણીજ પુરાઈ તથા મલામત આવેલી છે પણ તેથી મતલબ તે ફખર છે કે જાહેલીયતની રીત ઉપર સંલગાવવા દેખડાવવા હઠીલાઈ કરવા તથા નફસાનીયત કરવા માટે હોય. પણ જો વંશ વિષેનો ફખર એ વગર હોય એટલુંજ નહીં પણ ખુદાની નેઅમતના શુકરીયાને ધરાદે હોય તથા તેના ફજલ જાહેર કરવા માટે હોય તો તે સાઈ છે. મિશકાતનો તરજુમો.

૧૩ અને સૈયદપણા પર આધાર રાખી ગુનાહ ઉપર નકર થવું તથા એવું સમજવું કે હમે ચાહીએ તે કરીએ અમને કદી અજબ થનાર નથી વગર એ કુદર છે. તથા શેતાની ધોઢા છે. ગુ. મો.

૧૪ સુરા હોજેરાત ૪૯, ૧૩. અને રસુલુ-લ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે. હસખ તે માલ છે અને યુજુરગી તે પરહેજગારી છે. એજ માટે ઇમામત કરાવવાને હક્કદાર સૈયદ કરતાં પરહેજગાર છે. ગુ. મો.

૧૫ નરદ, ગન્જકા (પાના) શતરંજ અને ખીજા જાતના ખેલો ખેલવા માલની શરત કરીને તે એકમતે એલાગાએ ઉમમતના ઇજમાથી હરામ છે, મોટું પાપ છે. અને તેથી અદાલત (પરમાણીક પણ) જતું રહે છે. અને માલની વગર શરત કરે પણ એવીજ રીતે છે (હરામ છે.) પણ (ફકત) શતરંજ વિષે ઇમામ શાફેઈ (રહ) થી દુસ્ત થવાની રિવાયત થઈ છે પણ તે એવી શરતથી કે વાળેખોના અદા કરવામાં રોકાણ કરતો ન હોય તથા ધણું રમે નહીં. પણ તેવણતા મજહબમાં પણ તહકીક તથા પસંદ મત મકરહે તહરીમીનોજ છે જેમકે નિસાખુલ એહતેસાખમાં ઇમામ ગેજલી (રહ)ના ખુલાસાથી નકલ થઈ છે.

૧૬ નરદ શખ્દ એ નરદ શેરનું ટુંક છે. અને શેર નામનો એક બાદશાહ હતો તેને માટે એ ખેલ કહાડવામાં આવ્યો છે. દુરે મુખ્તાર. મસલો. ફતાવા આલમગીરીયામાં છે કે કાજ ઇમામ મલેકુલ મોલુકે કહ્યું છે કે જુવાનો જે ગર-

એના જેવી ખીજ કામ રંગત રમવી હરામ છે. અને જે તેમાં માલ પણ સુકાશે તો તે જુગાર થશે અને કતમ (ખાત્રી પુર્વક) હરામ તથા કબીરો ગુન્હો થશે. અને વળી કચુતર ઊડાવવાનો ખેલ કરવો અથવા મરવાને કે કંઈ ખીજને લડાવવા હરામ છે.

મસલો ખેળ પાસે ખીજમત કરાવવી મકરૂહ છે.

મસલો વાળને સાંધીને લાંબા કરવા^{૧૭} હરામ છે. વિશેષ કરી માથુસના વાળ જોડવા (ધણાજ ખુરા છે.)^{૧૮}

મસલો અળન, ઇમામત, કુરઆન શીકહતું શીખવવું વગેરે ઇયાદત ઉપર મજહુરી લેવી ઇમામ આજમ (૨૬)ની નજદીક દુસ્ત નથી. પણ ખીજ ઇમામોની નજદીક દુસ્ત છે. અને આ જમાનામાં કુરઆન શરીફ વગેરેના શીખવવા ઉપર^{૧૯} મજહુરી લેવી દુસ્ત છે. અને

મીની મોસમમાં તરખુજથી રમે છે અને એક ખીજને મારે છે એ દુસ્ત છે. જવાહેરે ક્રતાવા ખાખ ફ.

^{૧૭} હદીસ શરીફમાં છે “વાળને જોડનારી તથા જોડાવનારી ઉપર અને છુંડણું પાડનારી તથા પડાવનારી ઉપર અલાહ તઆલાએ લાનત કરી છે. જુખારી તથા મુસલેમ.

^{૧૮} માથાથી થોડા વાળ જોડાવવા તથા રખાવવા મના છે જેમકે જુખારી તથા મુસ્લેમમાં છે. અને અયુદ્ધઉદની રિવાયતમાં છે કે “રસુલુ-લાહે (સલ) એક છોકરાને જોયો કે તેના માથાના કેટલાક વાળ જોડાએલા હતા અને કેટલાક રાખેલા હતા તો એથી આપે તેઓને મના કરી અને કહ્યું કે એના સર્વ વાળ જોડાવો અથવા સર્વ વાળ રખાવો” આથી બચ્યાંએને માથામાં તાલકીઓ રાખવાની તથા માથા ચુલા ફેસીન સેતાનની ખુડી રાખવાની સાફ રીતે મનાઇ જાહેર થાય છે. ગુ. મો.

^{૧૯} પણ કુરઆન શરીફ પઠવા ઉપર મજહુરી લેવી આ વખતમાં પણ દુસ્ત નથી. જેની તદ્દકીક અલ્લામા ઇબને અબેદીને (શામીએ) હું મુખારનો હારીયો રદદુલ મોહતારમાં કરી છે એટલુંજ નહીં પણ તેવણે ખાસ એ ખાખત ઉપર એક રિસાલો નામે “શીકાઉલ અલીલ, વ અલ્લુલ ગલીલ, શીહુકમિલ વસીયતે યિલ ખતમાતે વતહાલીલ.” પણ લખ્યો છે ગુ. મો.

એના પર ફતવો છે.^{૨૦}

મસલો વીલાપ કરનારી ગાનારી અને ખીજ ગુન્હાઓની મજહુરી, તથા માદા ઉપર નર જનન-વર ઊડાવવાની મજહુરી હરામ છે.

મસલો કાજી, મુફતી, ઝોલમા, અને ગાજીયાને વગર શરતે તેઓને પૂરો પડે એટલો ખરચ એતુલ માલમાંથી^{૨૧} અપાય.

મસલો આજંદ સ્ત્રીને વગર મહરમે અથવા વગર ખાવીન્દે સફર કરવી દુસ્ત નથી.^{૨૨} અને લોડી તથા ઉમ્મે વલદને દુસ્ત છે.^{૨૩} અને પારકી સ્ત્રી ફરી તે આજંદ હોય કે લોડી હોય કે ઉમ્મે વલદ હોય તેની સાથે એકાન્તમાં ખેસવું હરામ છે.

મસલો ગુલામ તથા લોડીને અજબ કરવો (દુઃખ આપવું) અથવા તેઓની ગરદનમાં તોક નાખવો હરામ^{૨૪} છે. પેગમ્બરે (સલ) વફાતની વખતે છેલ્લી વાત નમાજની તથા ગુલામ લોડીની સાથે લલાઇ કરવાની વસીયત (આજા) કરી છે.

^{૨૦} દીની બાખતોમાં સુન્નતી જાહેર થવાને લીધે. તો એવી બાખતોમાં (મજહુરી લેવી) મના થએથી કુરઆનની સંભાળ તથા ખીજ કામો હાથ થી જતા રહેશે. હાશીયા દુરે^{૨૧} મુખાર.

^{૨૧} ક્રતાવા ખજનેતુર રિવાયતમાં ક્રતાવા કા-મેલથી લખેલું છે કે દરેક આલેમ અને હાફેજનો ખેતુલ માલ (સરકારી ત્રીજેરીમાં) હક છે. દરસાલ ખસો દીનાર અથવા ખેહનર દિરહમ (જેનો આસરો ૫૬૦) રૂપીઆ થાય છે) તો જો હકેમ દુન્યામાં આપશે નહીં તો તે આખેરતમાં તેઓની નેકીઓમાંથી અપાશે. અને જો નેકીઓ નહીં ચાહશે તો હકકદારોનાં ગુન્હ તેના ઉપર સુકાશે.

^{૨૩} અને સફરથી ઓછી મુદતમાં સારાં માથુસો અથવા બાળકની સાથે જવું દુસ્ત છે.

^{૨૨} અને મોકાતખાનો પણ એવોજ હુકમ છે. દુરે^{૨૩} મુખારવાળા (૨૬) કહે છે કે આ કાયદો તેઓ ના વખતનો છે પણ અમારા જમાનામાં તો દુસ્ત નથી. કારણ કે લુંડા લોકોનું જોર છે. અને એપરજ ફતવો છે.

^{૨૪} ક્રતાવા આલમગીરીયામાં તમરતાશીથી લખાયેલું છે કે ગુલામની ગરદનમાં લોખંડનો તોક નાખવો મકરૂહ છે. અને કેટલાકનો મત છે કે ધણા ખરા ગુલામોનું ન્હાસવું વધી પડ્યું છે વિશેષ કરીને હીન્દુસ્તાનમાં જેથી આ વખતમાં મકરૂહ નથી.

પોતાના ગુલામને^{૨૫} જે પોતે ખાએ તે ખવડાવવું જોઈએ. અને જે પોતે પેહરે તે પેહરાવવું જોઈએ અને તેની શક્તિ ઉપરાંત કોઈ કામનો હુકમ કરે નહીં. અને જે કોઈ મુશ્કેલ કામનો હુકમ કરે તો પોતે પણ તેની સાથે બેગો થાય.

મસલો. જે ગુલામ કે તેના નહારી જવાની ખીઠ હોય તેના પગમાં સાંકલ નાંખવી દુસ્ત છે.

મસલો. ગુલામને પોતાના માલિકની ખાજ-મત કરવાથી નહાસવું હરામ છે.

મસલો. દાદીને એક મુઠં યથા પેહેલાં કતરાવવી હરામ છે. અને દાદી વગેરેથી ઉજલાં વાળ કઢાડવા^૨ મકરૂહ છે.

મસલો. દાદી રાખવી,^૨ મુછો કતરાવવી, નખ લેવા બગલના વાળ બોડવા અને પેદું ઉપરના વાળ બોડવા^૩ સુન્નત છે.

મસલો. હમ્મામમાં પુરૂષ સ્ત્રીઓનું જવું દુસ્ત છે, પણ પરદા તથા લુગીની સાથે હોય.

મસલો. સારાં કામની આજ્ઞા કરવી^૪ તથા

૨૫ મોહીતમાં છે કે સેઠ સવારી ઉપર ચાલે અને ચાકર પગે ચાલે તો તેમાં કશો દોશ નથી પણ એટલું ચાલવું કે આદેમ ઉપર મુશ્કેલ હોય તથા તે તેની શક્તિ રાખતો ન હોય તે મકરૂહ છે. અને મુલતકતમાં હજરત ઝોમર (રદી)થી રીવાયત છે કે સવાર થઇને ચાલવું અને લોકો તેની સાથે ચાલતા હોય એ રિયા તથા મોટાપના ધરાવથી હોય તો મકરૂહ છે. આલમગીરીયા.

૧ નખી સાહેબે ફરમાવ્યું “તમે ઉજળા વાળને ટુંપો નહીં કાઢવું કે તે ધમાનનું નુર છે.

૨ દાદી એક મુઠં જેટલી રાખવી જોઈએ અને તે પછી કતરાવવી જોઈએ. પણ જે તેથી વધુ લાંબી થશે તો તેને પોતાની હાલત ઉપર રાખવી દુસ્ત છે. આલમગીરીયા.

૩ દરેક હફતામાં ગુસલ કરીને બદન સાફ કરવું તથા પેદું ઉપરના વાળ બોડવા મુસ્તહબ છે અને (તે માટે) બુમઆનો દીવસ અફજલ છે અને બે હફતામાં પણ દુસ્ત છે પણ સાળીશ દીવસ વીતે એ મકરૂહ છે. ફુરે^૨ મુખાર.

૪ ગરાએખમાં છે કે સારાં કામની આજ્ઞા કરવી એ પાંચ ચીજને ચાહે છે. પેહલી ઇલમ કારણ કે જાહેલ તેની હકીકતને પોંદરી શકતો નથી, બીજી આ કે અદલાહના કબેમાને બોલવું કરવા તથા ખાલેસ ખુદાને માટે કહે. ત્રીજી આ કે જેને આજ્ઞા

જુઝા કામની મનાઇ કરવી વાજેબ છે. જુઝા કામોથી જે શક્તિ હોય તો હાથથી રોકે^૫ અને જે શક્તિ નહોતી તો મોઢી મના કરે. અને જે (એટલી પણ) શક્તિ નહોતી તો અથવા (મના કરવામાં) લાલ જણાતો ન હોય તો દીલથી છુર જાણે અને તે જુઝા કામ કરનારની સોહબત છોડી દે. જે એટલું પણ નહીં કરશે તો તેઓની સાથે વખાલમાં બેગાશે. ફુન્યામાં પણ અને આખેરતમાં પણ.

મસલો. હુબ શીદલાહ^૬ તથા જુગજ શીદલાહ (ખુદાને માટે દુશમનાઇ રાખવી) ફરજ છે.

મસલો. જે માણસ ઉપર કોઈ એદલાન કરે તો તેનો ઉપકાર માનવો તથા તેનો બદલો આપવો મુસ્તહબ છે અથવા વાજેબ છે. અને તેનો નહાર કરવો તથા અઉપકારી થવું ગુન્હો છે. જેણે બંદાનું શુકર ક્યું નહીં તેણે ખુદાનું શુકર ક્યું નહીં.

મસલો. આલેમે તથા સારા લોકોની મજલીસમાં બેઠવું^૭ ધણું અફજલ છે, જે બની

કરે તે પર (કેહનાર) મેહેરઆન હોય કે નથી ધણીજ નરમી તથા મોહબ્બતથી કહે. ચોથી આ કે તે સખર કરનાર તથા હીલમવાળો હોય. પાંચમી આ કે તે પોતે પણ અમલ કરનાર હોય કે જેથી અદલાહ તઆલાના કહેવામાં—“શા માટે તમે કહો છો જેને તમે કરતા નથી”—દાખલ થાય નહીં અને સાધારણ માણસે કાજ, મુફતી, અને પ્રખ્યાત આલમને સારા કામની આજ્ઞા કરવી નહીં. ધારણ કે એ બેઅદબી છે. તથા કદી એમ પણ થઇ શકે છે કે તેઓને તે કામ જરૂરતને લીધે મુબાહ હોય જેને સાધારણ માણસ સમજતો નથી.

૫ જહીરીયામાં છે કે હાથથી હુકમ કરવો બાદશાહેનું (તથા હાકિમેનું) કામ છે. અને જીલથી જોલમાનું કામ છે, અને દીલથી આમ લોકોનું કામ છે. આલમગીરીયા.

૬ હુબ શીદલાહ એટલે ખુદા તઆલાને ખુશ કરવા માટે મોહબ્બત કરવી. એટલે કોઈ માણસથી તેની દીનદારીને લીધે દોસ્તી રાખવી, અને જુગજ શીદલાહ એટલે ખુદા તઆલાને રાજ કરવા માટે દુશમની રાખવી. એટલે કોઈ માણસથી તેની બેદીનીને લીધે દુશમની રાખવી.

શકે. અને જો બની શકે નહીં તો એકાંત ખેડતાર છે.

મસલો. નખી સાહેબ (સલ) ઉપર દુરદ ધણું પડ્યું મુસ્તદબ છે અને કોષ ખેડક (મજ-લેસ)નું ખુદાની યાદથી તથા નખી સાહેબ ઉપર દુરદ મોકલવાથી ખાલી હોવું મકરૂદ છે.

મસલો. પુરૂષને સ્ત્રીના જેવું બનવું અને સ્ત્રીને પુરૂષના જેવું બનવું અને મુસલમાનેને કાફરો તથા ફાસેકો જેવું બનવું હરામ છે.

મસલો. ખાવામાં આવતા જનવરને વગર ખાવાને બુખ્દ કરવું હરામ છે.

મસલો. મુજબ જનવરને કતલ કરવું દુર-સ્ત છે.

મસલો. મુસલમાનના મુસલમાન ઉ-પર છ ચીજના હકક છે. બીમાર

૭ તિરમીજીએ અબુ હોરેરા (રદી)થી રિવા-યત કરી છે કે રસુલુ-દલાહે(સલ) ફરમાવ્યું 'લેકો જો કોષ મજલેસમાં ખેડા હોય અને તેમાં ખુ-દાનું જીવર કયું ન હોય તથા નખી (સલ) ઉપર દોરદ મોકલ્યું ન હોય તો તેઓ માટે અફસોસ કરવાનું (તથા પરતાવાનું) થશે ફરી જો અલાહ ચાહે તો તેઓને અજામ કરે અથવા ચાહે તો બખરી દે. મિશકાત.

૮ આથી સાફ રીતે જણાય છે કે બત્તા તથા પલેગને ટાળવા માટે કેટલાક લોકો બકરાઓને બુખ્દ કરીને દાટે છે એ હરામ છે. પણ જે ડેર કે નકામું થયું હોય અને નકામો ખરચ માથે પડતો હોય તો તેને બુખ્દ કરીને દફન કરવું દુરસ્ત છે અને જો થઇ શકે તો તેનું ચમકુ ઉખેલી દ્યે. ગ્રા. મો.

૯ તરગીબ વ તરહીબવાળા કચડેદની (નંદ) અલી(રદી)થી રિવાયત કરે છે કે નખી સાહેબ (સલ) ફરમાવ્યું કે મુસલમાનના મુસલમાન ઉપર ત્રીસ હક્ક છે. તેને અદા કરવા વગર અથવા માફ કરવા વગર તેનો છુટકો નથી. તે સમાંથી એક આ છે કે તેની લગજીશ (જીલયુક)ને માફ કરે, અને તેના રકવા ઉપર રહમ કરે, અને તેની એખને દાંદે, અને તેના ઉબરને કપ્પલ કરે, અને તેના રંબ (ગમ)ને દુર કરે, અને તેને નસીદત હમેશ કરતો રહે, અને તેની મોહબ્બતની સંભાળ રાખે, અને તેના કરા-રની રિઆયત રાખે, અને તેની બીમારીની બીમાર પુરસી કરે. અને તેના જનાજમાં હાજર થાએ, અને તેની દાવતને કપ્પલ રાખે અને તેની બેટને સ્વીકારે. અને તેના એહસાનનો બરલો આપે,

ની ખબર લેવી ૧૦ જનાજમાં હાજર થ-

અને તેની નેઅમતનો શકર કરે. અને તેની ચારી મદદ કરે. અને તેની સ્ત્રી તથા બચ્ચાની સંભાળ રાખે, અને તેની ગરબ સારે. અને તેની માંગણીને સંભાળે, અને તેની સિફારશને કપ્પલ રાખે. અને તેની મતલબથી નિરાશ પાછો ફેરવે નહીં. અને તેની છીકતો જવાબ આપે, અને તેના ગુમ થએ-લાને ખતાવે. અને તેની સલામનો જવાબ આપે. અને તેનાથી મીઠી વાત કરે. અને તેના ધનામને સારું પ્રગટ કરે. અને તેના કસમને સાચવે, અને તે જલેમ હોય કે બુલમ ખમનાર હોય તેની મદદ કરે અને તે જલેમ હોય ત્યારે મદદ કરવાથી મતલબ આ છે કે તેને બુલમથી દુર રાખે અને મજબુમને મદદ કરવાની મતલબ આ છે કે જંભેમથી તેનું હક અપાવે. અને તેની સાથે મોહબ્બત રાખે દુશ્મની રાખે નહીં. અને તેને ફજીહત કરે નહીં. અને જે પોતા માટે ખેડતાર જાણે તે તેને માટે ખેડતાર જાણે અને જે પોતા માટે ભુરું જાણે તે તેને માટે ભુરું જાણે. તે પછી હજરત અલીએ (રદી) કહ્યું જે કોષ લાખ મુસલમાનના હક્કને નાશ કરશે તો તે દેવામતના દીવસે તેનાથી માંગણી કરશે. હયા-તુલ હયાત.

૧૦ કોષ પશુ માટે હોય આગદ હોય કે ગુલામ હોય. શરીફ હોય કે હલકા હોય. તે એટલા સુધી કે એક યહુદી છોકરો કે જે નખી સાહેબની ખીજમત કરતો હતો તેની બીમાર પુરસીએ આપ ગયા હતા. અને પેગમ્બર સાહેબ (સલ) દરેક બીમાર પાસે જઇને ખેસતા હતા તથા તેનો હાથ પુછતા હતા. અને ફરમાવતા હતા "લાઆસ અલેક તોહુરન ધનશાઅ-હાહો" (અર્થ-તારે કંઈ ડરવાનું નથી જો ખુદાએ કચ્છયું છે તો શકાષ છે.) અને કદી હાથ મુયા-ન્ક દુઃખતી જગ્યા ઉપર મુકતા હતા. "નિસ-મિદલાહે અરકીકા મિન કુલે દાઈન યુજકા અલાહો યશરીકા" [અલાહ તઆલાના નામની બરકતથી જે કંઈ બીમારી તને ધજા કરે છે તેથી હું તને ઝાડું છું અથવા તને શિક્ષા આપશે]. જૈદ બીન અરકમ (રદી)થી રિવાયત છે કે નખી સાહેબ (સલ) તેની દુખવા આવેલી આખને જોવા આવેલા. અને આ જે રિવાયત થઇ છે કે ત્રણ ચીજમાં બીમાર પુરસી દુરસ્ત નથી. આખનું દરદ, ગોડ અને દાંતનું દરદ, તે હદીસને ખેડકોએ યહયા બીન કરીરનું કહેલું શિક્ક કયું છે. અને આ હદીસ કે માદાની ત્રણ દીવસ પછીજ ખબર લેવી એ જમક છે. એટલુંજ નહીં પણ અબુ

વું.* દાવત કબુલ કરવી. સલામ કરવી. હીંકનારનો જવાબ આપવો અને રહેાં આગળ તેમ પીટ પાછળ પણ તેની ખેરખાહી કરવી.

મસલો ને ચીજ પોતાને માટે પસંદ કરે તે મુસલમાનો માટે પણ પસંદ કરવી જોઈએ. અને ને ચીજ પોતાને માટે નાપસંદ જાણે તે તેઓને માટે પણ ના પસંદ જાણવી જોઈએ. અને સલામનો જવાબ આપવો વાજબી છે.

મસલો તું જાણ કે કબીરા ગુનાહોના ત્રણ દરજ્જા છે. સર્વથી મોટા કબીરા કુદર છે અને ખોટા અકીદા તે એને પાસે છે. બીજો દરજ્જો તે છે કે જેમાં બંદાઓના હકો નુકસાન કરવામાં આવે. એટલે મુસલમાનોના જાન, માલ, અને આયર ઉપર જુલમ કરવો. અક્લાહ તઆલા પોતાના હકોને ખુશ-શે પણ બંદાઓના હકોને ખુશશે નહીં. બગવીએ (૨૬)બનસ (૨૬) થી રિવાયત કરી છે કે રસુલુ-લ્લાહે (સલ)ફરમાવ્યું “કયામતને દીવસે એક પુકારનારો અરશથી પુકારશે કે ઓ મોહમ્મદની ઉમ્મત અલ્લાહ તઆલાએ તમો તમામ મરદ ઓરત મુમેનોને બખસ્યા છે. તમો આપસમાં બંદાઓના હકોને બખશે અને જનંતમાં દાખલ થાઓ હુકુમ (શીરાઝી ૨૬) કહે છે. શેઅર “મખાશ ૧૧ દરપએ આજર હરયે ખાહી કુન”

હાતેમે કહ્યું છે કે એ હદીસ ખોટી છે. અને સનીયર, પીર, ખુધ, અને જુમઆને દીવસે ખીમાર પુરસી નહીં કરવી તે ખીદઅત છે. મુલ્લા અલીકારીની શરહ શમાએલ. એવીજ રીતે જુમેરાતને દીવસે ખીમાર પુરસીને ખુર જાણવું (ખુર ખુર છે) અને કેટલાકના મત પ્રમાણે ખીમારની બખર લેવી વાજબી છે. અને કેટલાકના મત પ્રમાણે સુનંત છે. અને મિફતાહુલ જેનાનમાં છે કે એક વાર બખર લેવી સુનંત અને ફરી નફલ છે.

* પણ મુસલમાન સિવાય બીજા કોમના જનાજમાં જાએ નહીં અને ખીમાર પુરસી તથા માતમ પુરસી (તાજીયત) ચહુદી તથા ખી-સ્તીની પણ કરે. અને પારસીની ખાસ ખીમાર પુરસી તથા તાજીયતમાં જવું એ વિષે એલમાનો ઇખ્તેલાફ છે. પણ નહીં જવાનો મત મજબુત છે. ગા. મો.

૧૧ એટલે અલ્લાહના બંદાઓના હકોને નાશ કરવા પાછળ લાગવું નહીં.

“કે દર શરીઅતે મા ગૈરઅજી ગુનાહે નેસ્ત. ૧૨ એટલે એના જેવો (કોઇ પાપ) નથી. ૧૩ ત્રીજો દરજ્જો (જે) ખાલેસ ખુદાના હકોનો ૧૪ છે.

મસલો હદીશ શરીફમાં ને કબીરા

૧૨ અર્થ—તારે તકલીફ પુગાડવાની પાછળ લાગવું નહીં અને ને ચાહે તે કર. કારણ કે અમારી શરીઅતમાં એના શિવાય કોઇ ગુનાહો નથી. ગા. મો.

૧૩ જાહેરના અર્થથી એવું સિદ્ધ થાય છે કે અમારી શરીઅતમાં કોઇને તકલીફ આપવી એજ માત્ર પાપ છે બીજો કોઇ ગુનાહો નથી અને જુઓ તો બીજા ધણી તરેહના પાપ છે. તો તેનો જવાબ કર્તા આપે છે કે આ શેઅરની મતલબ આ છે કે એના જેવો બીજો કોઇ ગુનાહો નથી. ગા. મો.

૧૪ જેમકે નમાજ, રોજો હજજ છોડવા, શરાબ પીવો. વગેરે એમાં ખાલેસ ખુદાના હકોનો નાશ થાય છે.

૧ જાણવું જોઈએ કે કબીરાની ગણતરી ધણીજ મુશ્કેલ છે. છપને હજરે “જવાહર શી છકતેરાસીલ કબાએર” માં આસરે પાનસોની ગણતરી કરી છે. પણ કર્તાએ જે વર્ણવ્યા છે તે સિવાય બીજા કેટલાક લખવામાં આવે છે. લોડા બાજી કરવી, સાક્ષી સંતાડવી, દશ દિરહમ જેટલા માલની લુચ્ચાઇ (ગસબ) કરવી, રશવત લેવી, સગાઇ તોડવી. વગર ઉજરે રમજાનમાં રોજો તોડવો, જલેમ પાસે કોઈ માટે કોશીસ કરવી, સહાબીઓ (૨૬) માંથી કોઇને ગાળો બાડવી, વગર દીની જરૂરે કોઇના લફજ અને માએના ઉપર એતેરાજ કરવો, શકિત હોવા છતાં સારા કામોની આજ્ઞા કરવાથી તથા ખુરા કામોની મનાઇ કરવાથી બેસી રહેવું, કુરઆનને ભુલી જવું, જાનવરને બાળવું. જુવા રમવી, લોકોની સામે નાગા થવું, નજુમી (જેશી) કાહેન (રમ્માલ, ફાલવાળા, માતાવાળા)ને સાચવવા કોઇના નસબમાં તાનો કરવો, ભાઇ મુસલમાનની એબ હુઠવી ગુલામને ખરસી કરવો. તેના કોઇ આજ્ઞાને કાપવો એહસાન કરનારનો ઉપકાર ન માનવો, સદકો આપવામાં એહસાન જતાવવું તથા ઇજા આપવી. અઘડો કરવો નરદ રમવો. હેજની હાલતમાં વતી કરવી, ખાવાની એબ કહાડવી. દુન્યાની મોહબ્બત કરવી. શહાદતની સાથે ગબરના રહેાં તરફ નજર કરવી પારકાના ઘરમાં જવું, વગર હુકમે કોઇના ઘરમાં જવું, આપઘાત કરવો, અને આ બીજાને કતલ કરવા કરતાં ખુર છે,

આ વેળા છે તે અમે ગણી બતાવીએ છીએ. શિક્ક કરવો, માઆપની નાકમાની કરવી, (વિના હકિક) કોઇ જાનને મારી નાખવો, જુદી કસમ ખાવી,^૨ ખોટી શાક્ષી પુરવી, પાક દામન સ્ત્રીને ગાળ આપવી,^૩ યતીમનો માલ ખાવો,^૪ વ્યાજ ખાવું, કફિરોથી લડાઈમાં નહાસી જવું.^૫ જાદુ કરવું આજકને મારી નાખવું જેમકે કા-

નામ્યું. બોકો માટે ગાવું. સ્ત્રીનું લોકો માટે કે પોતા માટે ગાવું. જમીનમાં ફિસાદ કરવો. કોઇનું ખુરં નામ પાડવું ગુંદા ઉપર મદદ કરવી વગેરે. રસાએલે જેનીયા.

૨ કસમ ત્રણ તરેહની છે. એક ગોમુસ કે ગુજરેલી (કે વર્તમાન) આખત વિષે જુદી કસમ ખાએ એટલે જે તેણે ક્યું હોય તો, નહીં ક્યાની કસમ ખાય અને જે નહીં ક્યું હોય તો ક્યાની કસમ ખાય; અને ગોમુસના અથ (લુગત પ્રમાણે) કુપાકી મારનારના થાય છે. જે કે આ કસમ પણ એના ખાનારને જલ્લમમાં કુપાકી ખવડાવે છે નેથી એનું નામ ગોમુસ રાખ્યું છે. આ કસમ કપીરો ગુંદા છે. એની સજા આખેરતમાં છે. દુન્યામાં એની સજા કંઈ ઠેરવાયલી નથી. બીજી કસમ લગો કે એક કામ કરેલાને નહીં કરેલું ધારીને કસમ ખાય. આ કસમ ઉપર કશી શિક્ષા નથી. એજ માટે એનું લગો (નકામી વાત) નામ રાખ્યું છે. ત્રીજી મુનઅકેદ કે આઈન્દા (બવીશ) માટે કરવા ઉપર કે ન કરવા ઉપર કસમ ખાય. જે તેનું ઉલટું કરશે તો કસમ તુટશે. (તેનો) કફરો આપે, અને એ દુનીઆની શીક્ષા છે.

૩ એટલે પાક દામન સ્ત્રીને જાનાની તોહમત આપવી.

૪ જુલમથી તથા શરીરતના કે.ક કાન્થ સિવાય. અલ્લાહ-તઆરાએ રહ્યું છે “એશક્ક જે બોક યતીમનો માલ જુલમથી ખાય છે તેઓ પેતાના પેટમાં અગ્નિ સિવાય બીજી કંઈ ખા નથી” તફસીરે કપીરમાં છે કે કયામતને દીવસે યતીમનો માલ ખાનારો મેદાનમાં આવશે અને જે અગ્નિથી તેનું પેટ ભૂંડે છે તે લડકશે અને તેના મ્હોં, નાક, દાન અને આંખથી ધુમાડા નીકળશે. અને આ નિશાનથી દરેક માણસ ઝોળખશે કે આ યતીમનો માલ ખાનાર છે. તફસીરે હુસેની.

૫ જે એક મુસલમાનને મુકાબેલ એ કાફર હોય તો. પણ જે નેથી વધારે હોય તો નહાસવું ફરસ્ત છે. મિરસ્ત.

ફરે. છોકરીઓને કતલ કરતા હતા, જાના કરવી વીશેષ કરીને પોરોસીની સ્ત્રીથી, ચોરી કરવી, કકાટપણું કરવું (રસતો મારવો) કે જે અલ્લાહ તથા રસુલની સાથે લડવું છે અને આદેલ ધર્મામથી બાગી થવું. અને હદીસ શરીફમાં છે. પોરોસીની સ્ત્રીથી જાના કરવી તેથી દશ સ્ત્રીઓથી જાના કરવી એછી છે. અને વળી હદીસમાં આવેલું છે. કપીરા ગુંદામાં મોટા ગુંદો આ છે કે કોઈ આદમી પેતાના માઆપને ગાળો બાડે. રુદાખ એ રહ્યું; માઆપને કે.ક કેવી રીતે ગાળો બાડે? આપે (સલ) ફરમાવ્યું; એ બીજાના માઆપને ગાળો બાડશે તો તે એના માઆપને ગાળો આપશે.

મસલો ફસેક (જુરા ચલણવાળો) ની તારીફ કરવી હરામ છે. હદીસ શરીફમાં છે હક્ક તઆલા તેથી ગુરસે થાય છે. અને અરસ તેથી ધુન્ને છે.

મસલો જે કોઈ માણસ બીજા ઉપર લાનત કંશેફ (ત્રાપ આપશે) અને તે માણસ લાનતને પાત્ર નહશે તો તે લાનત પાછી તેના ઉપર આવશે.

મસલો હદીસ શરીફમાં છે કે મુનાફિકાની નીશાની* જુલ બેલવું, વાયદો નહીં પાળવો,

૬ હદીસ શરીફમાં છે કે એક માણસના કપડામાં હવા ભરાઈ. તે માણસે હવાને લાનત કરી. ત્યારે રસુલ-લે હે (સલ) ફરમાવ્યું કે તેને લાનત કરવી નહીં. દા.જુ કે તે ખુદાના હુકમમાં છે. અને જે કોઈ એવી ચીજને લાનત કરે કે તે લાનતને લાયક નથી તો તે માણસની લાનત તેના ઉપર પાછી ફરે છે. મિશકાત શરીફ.

* મુનાફિકપણું (નિફાક) બે તરેહનું છે. એતેદાદી અને અમલી એતેકાદીછ તરેહ છે. (૧) રસુલ (સલ) ને જુલવવું (૨) રસુલની લાવેલી વસ્તુને જુલવવી (૩) રસુલ (સલ) ની સાથે ખુગજ રાખવો. (૪) રસુલની લાવેલી વસ્તુને ખુરી જણવી. (૫) રસુલલ્લાહ (સલ) ના દીનની ચાલી જેવાથી નાંખ થવું. અને પડતી જેવાથી ખુશ થવું. (૬) અને રસુલલ્લાહ (સલ) ના દીનની મદદ કરવાને ખુર જાણવું. અને ખીરતી ધર્મનું ખંડન કરવું જે સાફ રીતે ઇસ્લામની મદદ છે તે વિષે કોઈ ખીરતી ધર્મ ગુરને કે ખીરતી હાકેમને ઉસ્કરવા તથા રદદે નસારાની

આમાનતમાં ખીયાનત કરવી, અહલ તોડવો, અને અધકતાં ગળો ભાડવી છે.

મસલો. રસુલુ-સ્લાહે ફરમાવ્યું છે. ખુદાની સાથે શિક્ક કરવો નહીં, અગર જો તું માર્થી જાય કે ખાલ્યો જાય. અને મ.આપની નાફરમાની કરવી નહીં. અગર જો તેઓ કહે કે તું પોતાની સ્ત્રી અમ્યા અને માલથી વેગલો થા.

મસલો. ધણીનું હક્કુ આયડી ઉપર એટલું

નિન્દા કરવી એ નીકાક નથી પણ ખુદાનું કુદર છે. આ છ તરેહવાળાઓ માટે જહન્નમનો સ્વર્થી બીડો ખાડો છે. અને અમલી નિકાક તેની પાંચ તરેહ છે. અને તે કર્તાએ વર્ણવ્યા છે. હદયએ અન્યરીયા ઉપરથી ગુા૦ મો૦

૭ મરદના ઓરત ઉપરના હકકોમાંથી એ છે કે તેના વગર હુકમે જ્યાં સુધી તેના ઉપર કોઇ મુસીબત આવી પડી નહોય ધરથી બહાર જાય નહીં કારણ કે જો ધણીના વગર હુકમે બહાર આવશે તો આસમાનનાં શીરસ્તાઓ તથા જે સ્ત્રીઓ આગળથી તેણીનું જવું થશે તેણી ઉપર લાનત કરે છે. મળલેસુલ અખરા. અને ખુલાસામાં છે કે ધણીને ચાર ખાખતમાં પોતાની ખાચડીને મારવાનો હુકમ છે. એક વગર હુકમે તે ધરની બહાર જાય તો, ખીજી જો ધણીને ખનાવ સજાગારની ખાહેશ હોય અને તે કરે નહીં તો, ત્રીજી પાકીની હાલતમાં સ્ત્રી મીસાપ (જામા) માટે ધણી ખુલાવે અને તે કબુલ નહીં કરે તો. ચોથી નમાજ છોડે તો. અને હેજ તથા જનાખતના ગુસલ છોડવાનો પણ એજ હુકમ છે. હદીસ શરીફમાં છે કે જ્યારે કોઇ પુરુષ પોતાની સ્ત્રી સાથે સુવા તેડે અને તે આવે નહીં અને પતી ગુરંસામાં બેસી જાય તો શીરસ્તાઓ સવાર સુધી તેણીપર લાનત કરે છે. અને મળલેસમાં છે કે સ્ત્રી ઉપર મરદના હકકોમાંથી એક આ છે કે ધણીના માલથી વગર હુકમે કોઇને આપે નહીં. અને જો આપશે તો તેણી ઉપર ગુન્હો થશે; અને સવાખ તેના પતીને થશે. અને તેની વગર રમઝએ નફ્ઝ રોજે રાખે નહીં. અને નહીં તો સવાખ મળશે નહીં અને નખી (સલ)થી રિવાયત છે તેવજુ કહે છે કે મે-અરાજની રાત્રે એક સ્ત્રીને મેં જોઇ કે તેણીને જામની સાથે લટકાવેલી હતી. મેં જામરદલથી પુછ્યું કે આનો શો હાલ છે? તેણે કહ્યું કે આ ધણીને તથા પડો-સીયોને જામથી દુઃખ આપતી હતી. અને એક

છે કે રસુલુ-સ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે જો

સ્ત્રીને જોઇ કે તે અને આંચલેથી લટકાવેલી હતી. મેં તેના હાલ પુછ્યો. તેણે (અલે) કહ્યું કે આ ધણીની વગર રમઝએ પારકા માળકને દુધ પાતી હતી. અને એક ઓરતને જોઇ કે તે તેના બંને પગેથી લટકાવેલી હતી. મેં તેના હાલ પુછ્યો. તેણે ફરમાવ્યું કે આ ખાવીન્દની વગર રમઝએ જગ્યા જગ્યા ફરતી હતી. અને એક સ્ત્રીને જોઇ કે તેના બંને હાથેથી લટકાવેલી હતી. જ્યારે મેં તેના હાલ પુછ્યો તો તેણે કહ્યું કે એ પોતાના પતીનો માલ પોતાના હાથેથી નાશ કરતી હતી. અને ખુલાસામાં છે કે ખાવીન્દ પોતાની ખાચડીને સાત જગ્યા જવાની દળજલ આપે, પેહેલી માખ.પ દાદા દાદીની મુલાકાત માટે. ખીજી એઓની ખીમાર પુરસી (તાજમત) તથા દીવાસા માટે, ચોથી ખીજા નજદીકના સગાઓની મુલાકાત માટે, પાંચમી તથા છઠ્ઠી દાઇને તથા નવઝાવનારીને પોતાના ધંધા માટે તથા કરજદાર પાસેથી પોતાનું હક્ક માંગવ માટે અથવા પોતા ઉપર પારકાનું હક્ક હોય તેને અદા કરવા માટે; અને આ સુરતમાં ધણીના વગર હુકમે પણ બહાર નીકળવું ફરજત છે. સાતમી દળજની શરતો મળી આવ્યાથી તથા તેના અસખાખ હાથ લાગ્યાથી દળજને માટે અગર જો ખાવીન્દનો હુકમ ન હોય અને આ સુરનો સિવાય પારકાઓની મુલાકાત માટે તથા પારકાઓની ખીમાર પુરસી માટે તથા વિવાહ શાદીમાં તેણીનું જવું તથા તેને જવાનો હુકમ આપવો કદી ફરજત નથી. અને નહીં તો બંને ગુન્હેગાર થશે. બહાર રાએક. દુરં સુખાર. અને તરીકએ મોદરમદીયાની શરહોમાં છે કે આ કાયદો તે વખતે છે કે વિવાહ શાદીના ધરમાં અમન ન હોય, અને નહીં તો સારા માણસોના ધરોમાં જ્યાંકોમાં જવું અગર જો તેઓ પારકા હોય કે પડોશી હોય તેમાં કશો દોશ નથી.

૮ આ હદીસ મિશકાત ખાખુલ અશરતમાં લખાયલી હદીસને તુકડો છે. અને તે પુરી હદીસ આ છે. 'જેસ ખીન સમ્દ (રદી)થી રિવાયત છે. તેણે કહ્યું કે હું હીરા (નામના શહેર)માં આવ્યો. તો હું જોઉં છું કે તેઓ પોતાના મરજખાન (હકેમ)ને સિજદો કરે છે. ત્યારે મેં કહ્યું કે રસુલુલ્લહ (સલ)ને સિજદો કરવો વધારે બાયક છે. ફરી હું રસુલુલ્લહ (સલ) પાસે આવ્યો ને મેં કહ્યું કે હું હીરામાં ગયો હતો ત્યાં તેઓને જોયા કે તેઓ પોતાના મરજખાનને સિજદો કરે છે. અને તમે વધુ હક્કદાર છો કે તમને સિજદો થાય. ત્યારે આપે

ખુદા સિવાય ખીજ કોઇ માટે સિજદો કરવાનો હું હુકમ કરતે તો જીને હુકમ કરતે કે તે પોતાના પતીને સિજદો કરે. અને જો ધણી ખાયાડીને હુકમ કરે કે પીસા પહાડના પથરને કાલા પહાડ ઉપર, અને કાલા પહાડથી ઉજલા પહાડ ઉપર પોહોંચાડ તો તેને જોઇએ કે તેમજ કરે.

મસલો. હદીસ શરીફમાં છે કે તમારામાંનો બેહતર તે શખ્સ છે કે જે પોતાની સ્ત્રી સાથે સીધો હેય; અને હું પોતાની અહલ સાથે સીધો છું. અને સ્ત્રી ડખી પાંસલીમાંથી ઉત્પન્ન થઇ છે.^{૧૦}

ફરમાવ્યું; વાંચે વિચાર તો કર. શું તું મારી કબરે આવશે તો તેને સિજદો કરશે? મેં કહ્યું કે નહીં. ફરી તેવણે ફરમાવ્યું; તો નહીં કર. જો હું કોઇને હુકમ આપતે કે તે (ખુદા સિવાય) કોઇને સિજદો કરે તો હું સ્ત્રીઓને હુકમ કરતે કે તેઓ પોતાના પતિને સિજદો કરે. કારણ કે અહાલે તેઓ માટે તેણી ઉપર હક્ક ઠેરવ્યું છે” મિશકાત. એટલે હું પણ એક દિવસ મરીને માટીમાં જનાર છું. તો ફરી સિજદાને લાયક કેમ થાઉં? સિજદો તો પાંક જાત માટે છે કે જે કદી મરે નહીં. અને કદી હલાક થાય નહીં. આથી તમે સમજી શકશો કે ખુદા સિવાય કોઇ પીરને કે પીરની કબરને સિજદો તહીયત (સલામ) નો કરવો પણ દુરસ્ત નથી. કારણ કે હજરત કેસ ખીન સઅદ (રદી) જેવા જલીલુલ કદર સહાબી વિશે એવી તો ધારણા થઇ શકતજ નથી કે તેવણ તખી સાહેબ (સલ) ની ઇઆદત માટે સિજદો કરવા ચાહતા હતા, તો તેવણ તહીયતનોજ સિજદો ચાહતા હતા અને તેની હજરતે (સલ) ના પાડી અને જ્યારે નખી સાહેબને માટે ના થઇ તો વલીયો શી ગણ્યોમાં? આં મો.

હ અને વળી હદીસ શરીફમાં છે “ઇમાનની રૂએ મુસલમાનોમાં કામેલ શખ્સ તે છે કે જે તેઓમાં સારા ખુલકનો હેય તથા પોતાની અહલ, અયાલ સાથે નરમી કરનારો હોય.” આ હદીસને તિરમીજીએ રિવાયત કરી છે. કારણ કે એએના તરફથી ધણીજ રન્જ તથા દુઃખ ઉઠાવવા પડે છે. અને તેમ છતાં સારો સ્વભાવ રાખવો તથા નરમાઇ કરવી એ ઇમાનનો કમાલ તથા સખરની ઇઆદતને લીધે છે. મિશકાત શરીફનો તરજુમો.

૧૦ રસુલ-હાલે (સલ) ફરમાવ્યું છે “સ્ત્રીઓ વિષે બલાઇ કરવાની વસીયત તમે કબુલ કરો. કેમકે તેઓ પાસલીની ઉત્પન્ન થઇ છે અને પાંસલીમાંથી ધણી વાંકી તે ઉપરની પાંસલી છે.

તે સિધી થઇ શકતી નથી. તેના વાંકા પણ પર સખર કરવો જોઇએ. અને બલાઇ કરવી જોઇએ. અને તેથી દુશ્મની રાખવી જોઇએ નહીં; અને જો તેથી ખુશ ન હોય તો તેને તલાક આપે

મસલો. નાંદલા ગુન્હાને હલાકો મણુવો તથા તે પર ઇસતાર કરવો (તેને કયાં કરવું) મોટો ગુન્હો છે. અને નાંદલા ગુન્હાને હલાલ સમજવો કતઇ (ખાતીયા) કુફર છે. યુખારીએ (૨૬) અનસ (રદી)થી રિવાયત કરી છે. તેવણ ફરમાવે છે કે તમે કામેને કરો છો અને વાળથી ખારીક તથા ધણીજ સહેલાં ગણો છો. અને અમે તેને પેગમ્બર (સલ)ના વખતમાં ધાતક વસ્તુ (હલાક કરનાર) જણતા હતા.

તું જણ કે શરીઅતની વાતો ધણી છે, અને મોટી કિતાબો તેથી લરપુર છે, જરૂરત જોગી આ પાનાઓમાં ફારસી પઢનારાઓ માટે લખાયલી છે, જો એથી વધારેની જરૂરત પડે તો ઓલમાઓ તરફ જઇ શકે છે.

એહસાનનો^{૧૧} બાબ.

તું જણ ખુદા તને નેક બખ્ત કરે કે આ

તો જો તું તેને સિધી કરવા જશે તો તેને તોડી નાંખશે. અને જો તું તેને રહેવા દેશે તો તે વાંકીજ રહેશે, માટે તમે સ્ત્રીઓ વિષે નસીહત કબુલ કરો” યુખારી તથા મુસલેમ. અને “વાંકી પાંસલીથી ઉત્પન્ન થઇ છે” એમાં હવવા (અલે) ની પેદાએશના તરફ ઇસારો છે કે તેવણ હજરત આદમ (અલે)ની ઉપરની પાંસળીથી ઉત્પન્ન થયાં છે. અને તેવણ મૂળ તથા પ્રથમ સ્ત્રી છે. અને “જો તું તેને સિધી કરવા જશે તો તેને તોડી નાંખશે” થી મતલબ તલાક આપવી છે જેમકે ખીજ હદીસમાં છે “તેને તોડવું તેને તલાક આપવી છે” એટલે સ્ત્રીઓ પોતાની મુળ પેદાએશથી વાંકાપણ કામેમાં તથા સ્વભાવમાં રાખે છે જો પુરૂષો ચાહે કે તેને સિધી તથા ઠીક કરે તો તેઓને તે તલાક અપાવશે. તો જ્યાં સુધી સ્ત્રીઓમાં ગુન્હો નાફરમાની અને નેકઅખી વિરૂદ્ધ કોઇ કામ જાહેર થાય તુહીં લાં સુધી તેઓને વાંકાપણ ઉપર રહેવા દે, તો તેઓથી લાલ લઇ શકાશે. મિશકાત શરીફનો તરજુમો (ફાર રૂપી)

૧૧ એહસાનના અર્થ નેકી કરવાના છે. અને એવી મતલબ ઇઆદત કરવામાં જાહેરમાં અને

હવે જે કહેવાયું છે તે ઇમાન, ઇસ્લામ, અને શરીઅતની સુરત છે. પણ તેનો મગજ તથા હકીકત દરવેશોની ખીજમતમાં ધુંડાં જોઈએ. અને એવો ખ્યાલ કરવો નહીં. કે હકીકત તે શરીઅતથી વિરુદ્ધ છે ૧૨ કારણ કે એ વાત

ખાતેનમાં અલ્લાહ તઆલાની તરફ મોતવજાહેર થવું (હાજરે થવું) છે અને તેને એવી રીતે હાજરે તથા નાજરે જાણવો કે ઇબ્રાહિમ કરનાર જાણે અલ્લાહ તઆલાને ઇબ્રાહિમ કરતાં જોઈ રહ્યો છે. જેથી ખુદા તઆલાની પુરતી હેઝત તથા મોટાઈ, ડર તથા નમ્રતા ઇબ્રાહિમની મજા અને મોહબત ઇબ્રાહિમ કરનારના દીલમાં ઉત્પન્ન થાય છે. અને નહીં તો આટલું તો તે જાણુશેજ કે અલ્લાહ તઆલા તે બદલી કરનારને ઇબ્રાહિમની દાલતમાં જોઈ રહ્યો છે. જેથી ધણીજ ખીજ અને ખોદ ખોલવામાં તથા કામોમાં અને ઇબ્રાહિમ કરનારની દરેક ચાલ ચલણમાં ધણીજ સમતોડપણું (એતે-દાલ) ઉત્પન્ન થાય છે. અને પેહેલો મરતમો સર્વથી ઉંચો મરતમો છે. અને ખીજો દરજો તેનાથી ઉતરતો છે.

૧૨ લોકો એક મોટી જુલમમાં પડેલા છે કે હકીકતને શરીઅત વિરુદ્ધ સમજી રહ્યા છે. તથા ફકરીમાં શરીઅતની તાબેદારીને અગત્ય જાણતા નથી અને તેથી પોતે ગુમરાહ થઈ ખીજાએને ગુમરાહ કરે છે. માટે આ જગ્યા નામીયા તથા માનીયા સુરીયાના આગેવાનોના ફકરા ટાંગવા પ્રસંગોપાત થશે. શેખ અકબર (૨૬) ફેતુહાતમાં લખે છે “જે હકીકત શરીઅત વિરુદ્ધ હોય તે બેદની (બનદક) તથા મરદુદ છે” વળી તેમાં કહે છે. “અમારે માટે ખુદા તરફનો માર્ગ શરીઅત તિવાઈ ખીજે કોઈ માર્ગ નથી. જે માર્ગ શરીઅતે કહાયો તેજ અપારો માર્ગ છે” વળી તેમાં છે “જે કોઈ એમ કહે કે ત્યાં શરીઅત વિરુદ્ધ ખુદા તરફનો એક જુલો માર્ગ છે તો તેનું કહેવું જુલ છે. એવા બેઅસ્ય શેખની તાબેદારી કરતાં નહીં.” રિસાલા કાશેરીયામાં છે “હજરત બાયઝદ (૨૬) ફરમાવે છે કે જો તમો કેમ પૂછવો જુઓ કે તેને કરામાતો આપેલી છે તે એટલા સુધી કે તે હવામાં ઉડે છે નો તમારે ઘોઠામાં આવવું નહીં તમારે તેને જોવું કે તે સાંઠાં કામોની આજ્ઞા કરવામાં તથા છુંડા કામથી રોઢવામાં તથા ખુદાની હદોની સંભાળ કરવામાં તથા શરીઅતની તાબેદારીમાં કેવો છે.” વળી તેમાં છે “હજરત જોનેદ (૨૬) ફરમાવે છે રસુલુ-દલાહ (સલ)ની તાબેદારી સિવાઈના સર્વ માર્ગો મખલુક

જહાલત તથા કુફર છે. ૧૩ પણ તે આજ શરીઅત છે કે જ્યારે ખુદા સિવાય ખીજ ચીજની જાણ તથા મોહબતનો લગાવ દરવેશોની ખીજમતમાં દીઠથી પાક થાય છે, અને નફસની યુરાઈયો એક તરફ થઈને જીવ ચેનવાળો (નફસ મુત મધના) થાય છે. અને ઇખલાસ મળી આવે છે, તો શરીઅત તેના વિષે મગજ વાળી થાય છે. તેની નમાજ ખુદાની નજદીક જુદેજ ઇલાકે પોહોંચવે છે. તેની બે રકઅત નમાજ ખીજાઓની લાખ રકઅતથી બેહતર થાય છે. અને તેનો રોજો તથા રુદો પણ એવીજ રીતે છે. રસુલુ-દલાહ ફરમાવ્યું છે (સલ) જો તમો ઓહોદ (નામના પર્વત) જેટલું સોનું ખુદાના માર્ગમાં ખરચ કરશો તો સહાબા (રદી)ના એક સેર કે અડધા સેર જવના ખરોખર થશે નહીં કે જે તેઓએ ખુદાના માર્ગમાં આપ્યો હશે. આ તેઓના ઇમાનની કુવવત તથા ઇખલાસને લીધે છે. નખી સાહેબ (સલ) ના ખાતેની તુરને દરવેશોના સિનાથી

ને માટે બંધ છે (એટલે તેપર ચાલવું નહીં.)” અને ફેતુહાતમાં છે “જે માણસ ખુદાના હુકમને જાણતો નથી તે ખુદાની નજદીક કોઈ મરતમામાં (વીલાયતમાં) નથી. કારણ કે અલ્લાહ તઆલાએ જોહેલને વલી બનાવ્યો નથી.” વળી તેમાં છે “મુલમની સાથે જો બેહુદા કામ કરે તો તે જહાલતની સાથે અમલ કરવા કરતાં ઠીક છે.” કારણ કે તેની યુરાઈ કુફર શિક્ક સુધી પૂગવાની નથી તેમ તે જાણતો હોવાથી તેનાથી તોખાની આશા છે. પણ જોહેલ કુફર શિક્ક પુજે છે તથા યુરા કામની યુરાઈથી અજાણ હોવાથી તોખાની આશા રેહતી નથી. શરીઅતની તાબેદારી જરૂરની છે એ વગર છુટકો નથી એ વિષે યુજુરગોના વચનો રિસાલા કાશેરીયામાં તથા હજરત ખાજ મોહમુદ્દીન (ચીસ્તી ૨૬) ની દલીલુલ આરેશીનમાં તથા અબુ તલેખ મકરી (૨૬) ની ફતુલ કાલુખમાં તથા કુતબુલ આલમ શેખ અબ્દુલ કુદુસ ગંગોહી (૨૬)ની મકતુબાતમાં ધણી છે લાંથી વાંકે થવું જોઈએ. ગાં મોઠ

૧૩ પણ આ વખતમાં જે વધારે કુફરનો ખકવો કરે તે વધારે લાડલો ગણાય છે અને પોહોંચેલો ગણાય છે. અને તે માનને લાયક થાય છે અને તેને વલીપણાની સારટીપીકીટ અપાય છે એ જહાલતની ખુખી છે. ગાં મોઠ

ધુંડું જોઈએ અને તે તુરંથી પેતાને રોશન (તુરાની) કરવું જોઈએ. કે જોથી દરેક ખેર ઝેર શર' (ભડુ ભુંડે) ખરી ફિરાસત (સમજ) થીં દરયાફ થાએ.

કુરઆન શરીફમાં વલી મુતકી [પરહે-જગારોને ફરમાવ્યો છે, અને હદીસ શરીફમાં અવલીયા અલ્લાહની નીશાની ફેહવાઇ છે કે તેની સોહબતમાં ખુદા યાદ આવે. એટલે દુન્યાની મોહબત તેની સોહબતમાં ઓછી થાએ.* અને

૧ નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું છે કે 'તમે મોમીનની ફિરાસતથી બચતા રહો' નકલ છે કે એક માણસ દરવેશોના જુલુસ તથા ગોદ-ડીની સાથે ખાન અબ્દુલ ખાલેક ગજદવાની (રહ)ની મજલીસમાં આવે અને એક ખુલામાં બેઠો. જ્યારે તેવણ વચ્ચે નસીહત કરી રહ્યા તો તે શખ્સ ઉઠ્યો અને પુછ્યું કે 'તતકુ ફિરાસતલ મુમેન' (મુમેનની ફિરાસતથી બચતા રહો) ના અર્થ શું છે? અને તે કંઈ ફિરાસત છે? તેવણે ફરમાવ્યું કે ફિરાસત આ છે કે તુ તારી જનોઇને તોડ. તેણે ફરયાદ કરી કે અબ્બલાહ (ખુદાની પનાહ) જનોઇને મારે સાથે શેા સંબધ? એક મોરીદે તેવણના ફરમાવ્યા મુજબ જ્યારે દેખાડ-વવાની ગોદડી ઉતારીતો જનોઇ જાહેર થઇ. ફરી તે મુસલમાન થયો. ખાનએ રહ) કહ્યું:— દોરતો આવો. આપણે આપણી છુપી જનોઇને તોડીને નવેસરથી ખુદાની સાથે અહદ (કરાર) કરીએ (એ સાંભળી મુરીદાના દીલોથી એક શોર ઉઠ્યો અને સુવેએ નવેસરથી બેઅત કરી. તફસીરે હોસેની.

૨ વલી તે શખ્સ છે કે જે માણસની શક્તિ પ્રમાણે અલ્લાહનો તથા તેની સિદ્ધતોનો જણાવે છે. અંદગી હમેશા કંતર ગુન્હથી બચનાર લજજતો તથા શહરતોમાં શુકવથી મહો ફેરવનાર હેય. તફતાજનીની શરહ એકાએક.

* વીલાયતની સાથે કરામત થવી જરૂર નથી. કેટલાક વલીઓથી કરામત પ્રગટ થાએ છે અને કેટલાકથી નહીં. ધણા સદાખીઓથી કરામત જાહેર થયેલી નહીં, પણ તેઓ ખીજા કરામત જાહેર કરનારા વલીઓથી મરતબામાં અફજલ છે. વળી જે વલીથી કરામત ઘણી પ્રગટ થાએ તે મરતબામાં મોટો છે એમ સમજવું જુલ છે. કામેલ વલીઓની નજદીક કરામત કશી મણતરીની નથી. વળી વલી થવા માટે કોઇ ખાસ કોમ થવી જરૂર નથી. જો કોઇ ઘેડો મુસલમાન થાએ અને

અલ્લાહની મોહબત જમાદા થાએ. વલ્લીહે! આલમો (ખુદા સવથી ધણું જાણે છે.) અને જે મુતકી ન હોય તે વલી ન હોય. શેઅર

તેને અલ્લાહતઆલા વિશાયત આપે તો તે બનવા જોગ છે એટલું જ નહીં પણ ધણા નવા મુસલમાનોને મળી છે શા. મો.

૩ (શાફ વલી યુલાહ)ના વસીયત નામની શરહમાં હજરત [કાજી સના ઉલાહ] કર્તા સાહેબ લખે છે કે જો કેઇ એમ કહે કે કેટલાક અવલીયા અલ્લાહે મલામત (દપકા) નો માર્ગ સ્વીકાર્યો હતો. અને જાહેરમાં તેઓથી તકવા (પરહેજગરી)ની નિશાની જાહેર થતી નહોતી. અને એવી માણસોથી બાતેનનો ફેજ પોહોંચતો હતો. તો તેનો ઉત્તર આ છે કે એવો બનાવ કદી કદાચ થાએ છે. અને ધણાની મણતરી છે. અને વળી અકલ તથા શરીઅત સિદ્ધ કરે છે કે તુક-સનીને દર્દે કરવું તે લાભ મેળવવા કરતાં વધારે અગત્યનું છે. તો જે જગ્યા તુકસાનીની ધારના થતી હાએ ત્યાંથી નહાસવું જોઈએ. અને જે શખ્સ જાહેરમાં મુતકી જણાએ તેની સોહબત રાખવામાં તથા તેનાથી બેઅત કરવામાં (મોરીદ બનવામાં) કશી પુરોઇ નથી. અને ત્યાં તુકસાનીનો એહતેમાલ નથી. ફરી તેથી લાભ થાય અથવા ન થાય. અને (જો એથી પરહેજગાર માણસ હોય) અને તેની સોહબતથી અસર (પણ) થાએ અને તે અસર જાહેરી તથા બાતેની (ઇલામના) ઓલમાની નજદીક મોતઅર પણ હોય તો એવા માણસની સોહબતને કીમયું સમજે તથા ગનીમત જાણે. અને જો તેની સોહબતથી અસર ન થાય અથવા તે અસર વિદાનોની નજદીક મોતઅર નહોય તો તે શખ્સની સાથે સારો ગુમાન રાખીને તેની સોહબત છોડી દે. અને ખીજા જગ્યાથી ખુદાનો માર્ગ દુરે. કારણ કે ગરબ (અને મતલબ) તો ખુદા છે તે માણસ નથી. અને જે તારીરને ઓલમાઓએ માતઅર ગણી છે તે આ છે કે તેની સોહબતમાં એવી હાલત ઉત્પન્ન થાય કે દુન્યાથી દીલ ઠડું થાય. અને ખુદાની, ખુદાના દોરતોના, અને સારા હામો તથા સારા કામની તોરીકની મોહબત મળે. અને પુરાં કામેથી કંટાળે થાય. અને તેની સોહબતથી ખુદા યાદ આવે. અને હમેશા હોજુરી થાય. અને અલ્લાહની યાદમાં ચંન તથા દીલ શાંત થાય. અને જેટલું કંઈ સારું કામ કરે તેમાં જે નીસબત (લગાવ) અને હાલતે પોહોંચે છે તેમાં વધારો જુએ, અને જેટલું કંઈ

“એ બસા ઇપલીસ આદમ રોએ હસ્ત,”

“પસ બહર દસ્તે નસાયદ દાદ દસ્ત.”^૪
હજરત અજન્નાં અલી રામેતની (રહ) ફરમાવેછે.

રોખાઇ

“બાહરકે નશીશતી વનશુદ જમઅં દીક્ત”

“વજ તો નરમીદ સોહઅતે આબો ગિલસ્ત”

“જન્હાર જે સોહઅતશ જોરેજાં મીઆશ”

“વર ના નકોનદ રહે અજન્નાં બહલત”^૫

અથ સમાપ્તી.

ફતાવા ખુદાનીના કલેમાતે કુફરના બાબને
તરજુમો.

દસ્તુરલ કબ્રમાં ફતાવા ખોલાસાથી લખેલું
છે કે જે એક મસલામાં ફેટલાક કારણો કુફરના
હોય. અને એક કારણ કુફરનું નહોતું તો

પાપ થાય તેમાં તેનું દીલ ધમરાય અને બેચેન
થાય, અને જે નીકળત અને હાલત તે ખુલ્લુ-
રગથી પોહોંચી હોય તેમાં નુકસાની થાય નખી
સાહેબે (સલ) કહ્યું છે. “જ્યારે તારી નેકી તને
ખુશ કરે અને તારા ગુન્હા તને ગમમાં નાંખે તો
તું ધમાનવાળો છે. આમાં આજ એન તથા
ધમરાટનો ઇશારો છે.

૪ અર્થ—“એ બાઇ ધણા ઇપલીસો
(શીતાનો માણસની શિકલના છે. લારે દરેક
હાથ ઉપર હાથ આપવો જોઇએ નહીં” એટલે
દરેકના હાથ ઉપર બેચેન કરવી જોઇએ નહીં.
પ્રથમથી તેના ચાક ચલણુ તેના ઇલમ તેના
અકાએદ તપાસવા જોઇએ ફરી જે તે ઠીક લાગે
તોજ તેનાથી બેચેન કરવી. ગુાં મોાં

૫ અર્થ—જે કે.ઇની રાઇ તું બેશે અને
તાઈ દીલ જમે નહીં, એટલે તાઈ દીલ આથી
ને પેલાથી ને ફલાણાથી છુટે નહીં અને ખુદાની
તરફ વલણુ થાય નહીં અને તારાથી (ખુરી
એબો તથા) માટી પાણીની સાથે તારી સગત
(ફન્નાની મોહબ્બત) છુટે નહીં તો તેવા માણસની
સંગતથી તું જરૂર નહાસનાર થા. અને જે
તેની સોહઅતથી નહાસનારો થશે નહીં અને તેથી
બચશે નહીં તો (તેની નહુસતથી) સરા માણ-
સોનો આત્મા (અથવા અજન્નાં અલી રામેતનીનો)
આત્મા બપ્શીસ કરવાને (ફેજ પોહોંચાડવાને)
આગળ પડશે નહીં. ગુાં મોાં

૬ પશુ જે કુફર બહારમાં ઇસ્લામની સો
નિશાની હશે અને મસલામાં તેનો કોઇ છુટકારો
નહશે તો તેને કુફરનો ફતવો આપવો જોઇશે.

કુફરનો ફતવો આપવો જોઇએ નહીં. ફકીર

ફકત જે બાબત બેકો હોય તેમાં જોવાનું છે કે
કે એમાં કેઇ કારણ તેના છુટકારાનું છે કે નહીં
જે એક પશુ કારણ છુટકારાનું મળશે તો
કુફરનો ફતવો આપશે નહીં ગુાં મોાં

૭ બજનજીયામાં કહેલું છે કે જ્યારે તે
પોતની મતલબને ખુદી રીતે ખ્યાન કરે કે જે
કુફરનું કારણ હોય તો (તેની વાત માટે) કોઇ
તાવીલ (મતલબ ધડવી) લાભકાર થશે નહીં.
બહરે નાએક. (દાખલા તરીકે) જે કોઇ માણસ
વગર શાક્ષીએ નિકાહ કરે અને કહે કે મેં ખુદા અને
રસુલને ગરાહ રાખ્યા છે, તો ફિક્કની કેટલીક
કિતાબોમાં તેના વિષે લખાયેલું છે કે તે કાફર
થયો; કારણ કે તેણે નખી સાહેબને જેમ જાણ-
નાર બાપ્યા અથવા તો તેણે વગર શાક્ષીએ
નિકાહને દુરસ્ત બાપ્યા. પણ આ બંને રીતે
કુફર લાગુ પડે છે. અને કેટલીક કિતાબોમાં છે
કે તે કાફર થયો નથી; કારણ કે તે માણસ
હજરત (સલ)ને જેમ જાણનાર જાણતો નહોય
અને યદ શકે છે કે હજરતની આગળ ઉમ્મતના
ફેટલાક કામો પેશ કરવામાં આવે છે તેમાં એના
નિકાહ પણ પેશ થશે તે આધારે તેણે નખી
સાહેબને (સલ) શાક્ષી કયાં હોય અથવા તો
તેણે જાણી ખુદને વગર શાક્ષીએ નિકાહ કર-
વાનું ખુર કામ કયું હશે અને વગર શાક્ષીએ
નિકાહ દુરસ્ત થવા જાણતો ન હોય; કારણ કે એક
ખુર કામ કરવાથી તે કામને દુરસ્ત પણ જાણતો
હોય એ અમલનું નથી. તો આ રીતે તેને
કાફર કેહવું નહીં. હવે તે માણસ પોતે કહે કે
હું વગર શાક્ષીએ નિકાહ દુરસ્ત જાણું છું
અથવા તો દરેક સીબના જાણનાર હજરત

(સલ)ને જાણું છું અને મારા નિકાહને પણ
તેજ પ્રમાણે તેજ વખતે નખી સાહેબે (સલ)
જાણેલા તો તેના વિષે પાખલાઓનો અચાર કોઇ
રીતે ચાલશે નહીં. એ વિષેનો વધુ ખુલાસો મારા
જેખી રિસાલામાં વાંચવો) અને જે (કુફર)
કેહનારની નૈયતમાં કોઇ કારણ હોય કે જે
કુફર લાગુ પાડનાર હોય અને તે મહોંથી કંઇ
ખુદ્દુ કહે નહીં તો પણ તેને સુફીતો ફતવો
લાભકારક થશે નહીં. અને તેને તોખા કરવાનો
તથા નવેસરથી નિકાહ કરવાનો ફકમ કરવામાં
આવશે અને જે તેની નૈયતમાં એવું કોઇ કારણ
હોય કે જે કુફરને રોકાણ કરનાર હોય અને
જખાનથી તેણે કંઇ કહ્યું ન હોય તો તે મુસ-
લમાન છે. આલમગીરીયા. મસલોા જે બાબત
એવી હોય કે તેના કુફરમાં ઇખ્તેલાફ હોય તો

(કર્તા) કહે છે. પણ તેને જોઈએ કે પોતે કુદરના એક કારણથી પણ ડરીને બચતો રહે,

મસલો શેખેન (અબુઅહર ઓર (દી)ને માળો લાંડવાથી (તથા તેઓ પર લાનત કરવાથી) કાફર થાય છે. * અલી (રઃ)ને એઓથી શ્રેષ્ઠ (અફજલ) જાણવાથી કાફર થતો નથી. પણ એ નિઃશ્ચય છે.

મસલો ખુદાના દીદાર (દર્શન)ને મહાલ (અસંભવિત) જાણવાથી કાફર થાય છે.

મસલો ખુદા માટે દેહ કેદવું તથા હાથ, પગ, મોં કેહવા કુદર છે.

મસલો જે કામ કુદરનો કલેમો શબ્દ કે વાકીયો) પોતાના અપ્પીયારથી કહે, અને તે જાણે નહીં કે આ કલેમો કુદરનો છે તો ધણી ઓલ માઓનો આ મત છે કે તે કાફર થશે. નહીં જાણવાનો ઉઝર આલશે નહીં. અને જે અનિયાર મહોંથી નીકળી જશે તો કાફર થશે નહીં.

મસલો જે કામ કુદર કરવાનો વિચાર કરશે

તેના કેદનારને તોખા કરવાનો, નવેસરથી નિકાલ કરવાનો, તથા એ વાત બેચી લેવાનો હુકમ કરવામાં આવશે. એકતેયાતને લીધે અને જે ખતા ના શબ્દો હોય અને કુદરના કારણ ન હોય તેને એ ચીજોનો હુકમ કરવો જોઈએ નહીં તે માથુસ મુસલમાન છે. આલમગીરીયા.

* સહાયા (રઃ)ને ધુરં કેદવું ધણીજ ધુરં છે. પણ સહી મત આ છે કે તે કાફર થતો નથી વાંચો મોલવી અબદુલ્લેય લખનવી (રઃ)નો મજમુએ ફતાવા: જલદ ૧ પૃષ્ઠ ૯૩-૯૬ તથા અક્ષામા શામીનો રિસાલો "તનખીદુલ વોલાતે વસ હુકકામ અલ્લા અહમમે શતે એ ખેરીલ અનામ" પૃષ્ઠ ૭૩. ગુ. મે.

૮ કુરઆન શરીફમાં જે કંઈ "અર" "જહ" ખુદા તઆલા રિખે કહેવાયા છે તેથી મતલબ દેહ તથા શરીર નથી. કેટલાકેએ કહ્યું છે કે એ શબ્દોનો તરજુમો ફારસી (કેદ, ગુજરાતી વગેરે)માં કરવો (યદનો તરજુમો દર તથા હાથ. વજહનો રૂઆ તથા મોં) દુરત છે. જે દેહ તથા અગ્યવનો અકીદો રાખતો ન હોય તો અને ધણાઓએ કહ્યું છે કે દુરત નથી. તાતારખાનીયા.

૯ મસલો કામના દીક્કમાં એવો ખતરો આવે કે જે કુદરતું કારણ હોય તેને જે ના-રાજની હાલતમાં કેદશે તો એ ખાદેસ ધમાન

અગર જે લાખી મુદતે કરાનો, પણ તે તરત* કાફર થશે.

મસલો જે કામ કતમ (ખાતરી પુરવક) હરામને હલાલ કેદશે ૧૦ અથવા કતમ હલાલને હરામ કેદશે અથવા ફરજને ફરજ નહીં જાણશે તો તે કાફર થશે.

મસલો જે કામ મુરદારતું ગેશત વેચશે અને કેદશે કે આ મુરદાર નથી હલાલથી છે તો તે કાફર થશે નહીં.

મસલો એક પુરખે ખીજને કહ્યું કે શું તો ખુદાથી ડરતો નથી? તેણે કહ્યું નહીં. ૧૧ તો

છે. આલમગીરીયા મસલો જે કામ શખ્સ પોતાની જુઆનથી ખુદાથી કુદર કલેમો કેદશે અને તેનું દીલ ધમાન ઉપર હશે તો એ તે કાફર થશે. અને ખુદા તઆલાની નજદીક પણ તે મુમીન નથી. કાજખાન.

* ધરામી ધમતું મંડન તથા ખ્રીસ્તી ધમતું ખંડન એ આ વખતમાં અમત્યનું છે તેની નિન્દા કરવી કુદર છે હવે જે કામ મુસલમાન ઓની નિન્દા કરવાનો વિચાર કરશે અથવા એની નિન્દા માટે કામ રેવરન્ડને ત્યાં જવાનો વિચાર રાખશે તો તે તરત કાફર થશે. ગુ. મો.

૧૦ અથવા હરામને હલાલ જાણશે અથવા હલાલને હરામ જાણશે તો તે કાફર થશે આ હુકમ તે વખતે છે કે તે ચીજ ખુદ હરામ હોય (હરામ લે અનિહી હોય) તેને હલાલ માન્યું હોય તો. પણ જે તે [ખુદ તો હરામ ન હોય પણ ખીજ કામ ચીજને લીધે હરામ હોય (હરામ લે એરેહી હોય) તેમાં કુદર નથી (દાખલા તરીકે જુના હરામ લેએનીહી છે તેને હલાલ કેદવું કે માનવું કુદર છે અને સુચસ્ત વખતે નમાજ પઢવી હરામ લે એરેહી છે તેનું હલાલ જાણવું કુદર નથી.) અને હરામ લે અનિહીમાં પણ તે સુરતમાં કુદર લાગુ પડશે કે તેનું હરામપણું કતમ દલીલથી નિહ થયું હોય અને જે હદીસથી હરામ સિદ્ધ થયું હોય તો કુદર થશે નહીં. આલમગીરીયા.

૧૧ આલમગીરીયામાં છે કે કામ શખ્સે ખીજને મારવાનો વિચાર કર્યો ત્યારે તે ખીજએ કહ્યું કે શું તું ખુદાથી ડરતો નથી? ફરી તે શખ્સે કહ્યું કે નહીં. તો ધમામ મોહમ્મદ (રઃ) થી રિવાયત છે કે તે કાફર થશે નહીં. કારણ કે તે શખ્સ કહી શકે છે જે હું કરી રહ્યો છું તેમાં ખુદાનો ડર છે. અને જે કામ શખ્સને

તે કાફર થશે. અને મોહમ્મદ ખીન ફોદલ (૨૬) ની નજદીક જો તે ગુન્હમાં હશે (અને કેહશે કે હું ખુદાથી ડરતો નથી) તો કાફર થશે. અને જો ગુન્હમાં નહીં હશે તો કાફર થશે નહીં.

મસલો. જો કોઈ કહે કે જો તે ખુદા હોતો તો પશુ હું માફ હક તેનાથી લેતો તો તે કાફર થશે.

મસલો. જો કોઈ કહે કે ખુદા તારી સાથે પુરો પડતો નથી તો હું કેવી રીતે તારી સાથે પુરો પડું? તો તે કાફર થશે.

મસલો. જો કોઈ કહે કે આસમાન પર મારો ખુદા છે અને જમીન ઉપર તું છે તો તે કાફર થશે.

મસલો. જો કોઈને પુત્ર મરી જાય ને તે કહે કે ખુદાને જોઈતો હતો તો તે કાફર થાય

ગુન્હમાં જોઈને કોઈ શખ્સે કહ્યું કે નહીં, તો તે કાફર થશે. કારણ કે આ જગ્યા તેની વાતની ખીજ મતલબ થઈ શકતી નથી. અને એવીજ રીતે જો કોઈ શખ્સને કહ્યું હોય કે તું ખોદાથી ડરતો નથી? અને તે શખ્સ ગુસ્સાની હાલતમાં કહે કે નહીં તો તે કાફર થશે. આલમગીરી કાજખાન. મસલો જો કોઈ શખ્સ ખીજ ઉપર જુલમ કરતો હોય તેને જો કેહવાએ કે શું તું ખુદાથી ડરતો નથી? અથવા તો એમ કેહવાએ કે શું તું કયામતથી ડરતો નથી? ને તેણે કહ્યું કે નહીં તો તે કાફર થશે. કાજખાન મસલો જો કોઈ શખ્સ મંદિર ચતો ન હોય તેને કોઈ શખ્સ કહે કે આને ખુદા જુલો ગયો છે તો તે કેટલાક આલમાની નજદીક કાફર થશે. અને એજ સહી છે. આલમગીરીયા.

૧ અને એવીજ રીતે છે જો એમ કહે કે જો તું બંને જહાનનો ખુદા થતો તો પશુ હું માફ હક તારાથી લેતો તો તે કાફર થાય છે. ખોલાસો. આલમગીરીયા.

૨ અને એવીજ રીતે છે જો એમ કહે કે ખુદા તારા ખોલવાને પુરો પડતો નથી તો હું કેમ પુરો પડું તો તે કાફર થાય છે. આલમ ગીરીયા અને એવીજ રીતે જો કહ્યું હોય કે તું એકવાર બાપડીની સાથે બસ પડેલા નહીં, તે કહે કે એરતોની સાથે ખુદા બસ પડતો નથી તો હું કેમ પુરો પડું તો તે કાફર થાય છે, મિયાસીયા,

છે, અને જો ખીજે તેને કહેશે કે ખુદાએ તારા પર જુલમ કર્યો છે તો તે કાફર થશે,

મસલો. જો કોઈ શખ્સ કોઈ પશુ જુલમ કરેક અને તે જુલમ ખખનારો (મજલુમ) કહે કે એ ખુદા તુ એને બખશ નહીં, જો તું તેને બખશશે તો હું બખશીશ નહીં તો તે કાફર થશે,

મસલો. જો કોઈ કહે કે હું સવાખૂંતથા અળખથી જગર (કંટાલેલો) છું તો તે કાફર થશે.

મસલો. જો કોઈ માણસ વગર શાક્ષીએ નિકાહ કરે અને કહે કે ખુદાને અને ખુદાના રસુલને મેં શાક્ષી કર્યો છે, અથવા શીરશતાને ગવાહ કર્યા છે તો તે કાફર થશે, અને મજમએ

૭ આલમગીરીયામાં ખુલસાથી લખાયલું છે જો કે જલેમના જુલમ કરવાની વખતે કોઈ કહે એ પરવરદેગાર આ જુલમ તેને માફ કરવો નહીં, જો તું માફ કરશે તો હું માફ કરીશ નહીં તો એ કુફર છે, જાણે તે કહી રહ્યો છે કે જો તું રાજ થશે તો પશુ હું રાજ થઈશ નહીં અને વળી તેમાં વર્ણાયું છે કે જો કોઈ મજલુમ (જુલમ ખખનાર) કહે, એ અલાહ આ જુલમને તું પસંદ નો કર કેટલાકાએ કહ્યું છે કે તે કાફર થશે પશુ નહીં મત આ છે કે તે કાફર થશે નહીં કાજખાન કહે છે કારણ કે તે માણસે આ શખ્સથી જલેમના જુલમથી પોતાની નખત ચાલી છે,

૪ એવીજ રીતે જો કોઈ શખ્સ ખીજને કહે ગુન્હ નોકર કારણ કે ખુદાનો અજમ મોરો છે, તે કહે કે હું ખુદાના અજમને એક હાથમાં ઉઠાવીશ તો તે કાફર થાય છે. આલમગીરીયા.

૫ કારણ કે તે માણસ એવું માને છે કે ખુદાના રસુલ (સલ) જેમ જાણે અને ખુદા ૧ પેગમ્બર (સલ) પોતાની જાનદગીમાં જેમ જાણતા નહતા તો મરવા પછી જેમ કેમ જાણે કાજખાન બહારે રાએક જલદ ૩ પૃષ્ઠ ૯૪માં છે “ખાનીયા તથા ખુલાસામાં છે કે જો કોઈ શખ્સ ખુદાને અને તેના રસુલને શાક્ષી રાખીને નિકાહ કરે તો તે નકહ થસે નહીં અને નખાં સાહેબ [સલ] જેમ જાણે છે એવું માનવાને લીધે તે કાફર થાય છે” એવીજ રીતે આલમગીરીયા જલદ ૩ પૃષ્ઠ ૧૬૨માં છે તથા ફતાવા બરહના પૃષ્ઠ ૧૫ તથા કાજખાન જલદ ૧ પૃષ્ઠ ૧૫૭ તથા જલદ ૩ પૃષ્ઠ ૪૬૮ વગેરેમાં છે અથી સાફ રીતે જણાયું છે કે નખી (સલ) જેમ જાણનાર નહોતા. અને

નવાજેલમાં છે કે જો તે એમ કહે કે મેં સીધા હાથ તરફના તથા ડાબા હાથ તરફના શીરશતા-ઓને સાક્ષી રાખ્યા છે તો તે કાફર થશે નહીં.

મસલો જો કેમ જનવર બોલે ફરી કામ માણસ કહે કે ખીમાર મરી જશે, અથવા અનાજ

જેજીવાએલું હોય તેને જૈય કેહતા નથી. આ મસલો ફાકહાઓમાં એકે મતે મનાએલો છે. પણ અફસેસ કે કેટલાક પેટના પૂજારી મોલવીઓ કહે છે કે એ મસલો ખોટો છે. પણ એને વિરુદ્ધ ફિકહની કમ ખીજી ઇજત છે? અથવા કયા માત ખર ફકીહે એ મસલાનો ખોટો કે જમક કહયો છે? તેનો જવાબ કશો મળતો નથી. અને વળી ખીજ કેટલાક પેટપાળુ મોલવીઓ એ મસલાને ગતત તો કેહતા નથી પણ કહે છે કે કાજખાનાની ઇખારતમાં શબ્દ કાલુ (વિદ્વાનોએ કહ્યું) તો આવેલો છે. એ શબ્દથી જણાય છે કે એ મસલો જમક છે. તેનો જવાબ કે બહરે રાએક, ખાનીયા, ખુલાસો ફતારા બરહના વિગેરેમાં કયા શબ્દ “કલુ” નો છે? એ તો પોતાની મતલબ વિરુદ્ધ હોવાથી ફાફા મારવાના થયા. અને વળી શબ્દ “કાલુ” થી તે મસલો જમક છે એવું માનવું જીલભરેલું છે. એ શબ્દ માત્ર વિદ્વાનોના ઇખતેલાફ અતાવવા માટે છે. અને આ મસલામાં તે કેહનારને કાફર કેહવામાં બેશક ઓલમા મતફેર છે, પણ નખી સાહેબ જૈય જાણતા નથી એમાં તો એક ફકીહ પણ વિરુદ્ધ નથી. અને શબ્દ “કાલુ” ઇખતેલાફ અતાવવા છતાં ઘણી જગ્યા ફતારા અપાએલા નથા મજબુત મતો ઉપર વપરાય છે નાચો હિદાયા કિતાબુલ વસીયત પૃષ્ઠ ૬૪૨ મુનયા બહસે નીવન પૃષ્ઠ ૮૨ શરહ વિકાયા નવાકેજે વોજુ પૃષ્ઠ ૭૭ તથા બાબ મા યુક્સેફ-રસલાત પૃષ્ઠ ૧૧૩ વગેરે. આ મસલાનો વધુ ખુલાસો મારા ગેખી રિસાલામાં છે. યા. મો.

૬ એવીજ રીતે આલમગીરીયા જીલદ ૩ પૃષ્ઠ ૧૬૨ તથા ફતારા બરહના પૃષ્ઠ ૧૧૫ વગેરેમાં છે, અને આ રૂપમાં ફકર નહીં થવાનું કારણ આ છે કે આ બંને શીરશતાઓ બંદાઓના અમલ લખવા માટે ઠેરવાપડ્યા છે તો તે નિકાહ ઉપર ખબગદાર થશે. જેથી તે કેહનારો તેઓને ગેય જાણનાર થયો નથી. અને નિકાહ નહીં થવાનું કારણ તો આ છે કે શીરશતા શાહેદ ચવાની કાખીલીયત લોકોની નજરથી ગાયેબ હોવાને લીધે રાખતા નથી. આથી તમો સમજી શકશો કે નખી સાહેબ (સલ) દરેક ચીજના જાણનાર છે એવું માનવું ખોટું છે; કારણ કે જો નખી સાહેબ

મોઘો થશે. અથવા કાઈ જનવર બોલ્યું અને (તેથી) એ સુફરથી પાછો ફર્યો તો એના કુફરમાં ખખ્તીલાફ છે.

મસલો જો કામ (જુઠ) કહે કે ખુદા જાણે છે કે હું તને હમેશા દરેક ઘડી યાદ કરું છું. તો કેટલાકે એ કહ્યું છે કે તે કાફર થશે. જો કામ કહે કે ખુદા જાણે છે કે જેવી રીતે હું પોતાની ખુશી અને ગમમાં છું. તેવોજ હું તારી ખુશી અને ગમમાં છું. તો કેટલાકોએ કહ્યું છે કે જો તે માણસ જેવી રીતે પોતાની ભલામી તથા ખુરામ માટે માલ જનથી તૈયાર છે તેવીજ રીતે તેની ભલામી ખુરામમાં માલ જનથી તૈયાર છે તો તે કાફર થશે નહીં.

મસલો જો કામ મણસ કહે કે ખુદાની તથા તારા પગની કસમ તો તે કાફર થાય છે.

મસલો જો કામ કહે કે રિજક ખુદાના તરફથી છે પણ બંદાથી છુડવું જોઈએ તો તે

(સલ) દરેક ચીજના જાણનાર હોત તો એના નિકાહના પણ જાણનાર હોત ફરી જેવી રીતે કે જે જમણે હાથના ફિરશતાઓને શાક્ષી રાખવાથી તેઓ નિકાહના જાણનાર હોવાથી તે શાક્ષી રાખનાર કાફર થતો નથી, તેવીજ રીતે નખી સાહેબ (સલ) ને નિકાહના જાણનાર હોવાથી તે સાક્ષી રાખનાર કાફર થતો નહીં. પણ એને તો ફાકહા એકેમતે કાફર કહે છે. અને જે ઓલમા તેને કુફરથી બચાવે છે તે પણ એમ કહે છે કે નખી સાહેબને ખાસ વખતમાં ઉમ્મતના કામોની ખબર કરવામાં આવે છે તેમ આ નિકાહની પણ ખબર થશે જેથી તે નખી સાહેબને ગેય જાણનાર માનતો નથી તો તે કાફર પણ થયો નથી. તેઓ એમ કહેતા નથી કે નખી સાહેબ દરેક ચીજના જાણનાર છે જેથી ડાબા જમણા હાથના શીરશતાઓની સાક્ષીને માફક આ સાક્ષી રાખવાથી કાફર થશે નહીં. યા. મો.

૭ કારણ કે શાયદ એ માણસે તેક ફાક્ષીની રૂએ કહ્યું હશે. કાજખાન.

૮ આલમગીરીયામાં છે. જો કાઈ એમ કહે કે ખુદાની તથા તારા પગની માફીની કસમ તો તે કાફર થશે અને જો એમ કહે કે ખુદાની તથા જનની તથા માથાની કસમ તો તેમાં મ-શાએખોતો એખતેલાફ છે. જખીરા.

૯ એ શિક્ક છે આલમગીરીયા. કારણ કે ખુદાના કામને બંદાના કામ ઉપર અટકેલું માન્યું છે.

કાફર થાય છે.

મસલો નો કાષ કહે કે નો ફલાણો નખી હતે^{૧૦} તો હું તેના પર ઇમાન લાવતે નહીં અથવા એમ કહે કે નો ખુદા મને નમાજનો હુકમ કરતે તો હું તે ગુનારતે નહીં. અથવા એમ કહે કે નો ડિબલો આ તરફ હતે^{૧૧} તો હું નમાજ ગુનારતે નહીં. તો તે કાફર થાય છે.

મસલો નો કાષ પણ પેગમ્બરની હલકાઇ કરશે^{૧૨} તો તે કાફર થશે.^{૧૩}

૧૦ એવીજ રીતે છે નો કાષ કહે કે ફલાણો નો નખી હોત તો હું ખુશી થતે નહીં આલમ-ગીરીયા અને એવીજ રીતે છે નો કાષ કહે કે નો ખુદા મને આવા આન મામની આજ્ઞા કરતે તો હું કરતે નહીં. અથવા નો ખુદા મને દશ નમાજનો હુકમ કરતે તો હું પડતે નહીં. એ સુરતમાં પણ કાફર થાય છે. કાલખાન.

૧૧ તજનીસે મુલતકતમાં છે, નો કાષ કહે કે ફલાણો કીમલો હોત તો હું તે તરફ મ્હોં કરતે નહીં. અથવા કહે કે નો ફલાણા ખુલામાં કચ્ચા હતે તો હું તે તરફ મ્હોં કરતે નહીં. તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા.

૧૨ જે કાષ, કાષપણ નખીનો નકાર કરશે અથવા કાષ પણ સુનતને પસંદ નહીં કરશે તો તે ખયીત કાફર થાય છે. આલમગીરીયા. (આથી તમે સમજી શકશો કે જે મેમલો ફાકરીને વારસો આપવાના રાયદને પસંદ કરતા નથી તેઓ બેશક કાફર છે. કારણ કે તે તો સુનતથી વધુ છે તેની સામેતી કુઆન હદીસ તથા ઇજમાએ ઉમ્મતથી છે.

૧૩ કેટલાક શાએરો તથા વાએને હજરત મોહમ્મદ (સલ)ની તારીફ કરે છે તે વેળા ખીજ પેગમ્બરની હલકાઈના શબ્દો બોલે છે, તેઓએ એથી બચવું નોંધ્યું. નખીની ઇદાનત કુફર છે. ફકત હજરત મોહમ્મદ સાહેબ (સલ) નો હલકાઈ કુફર છે એમ નથી. પણ દરેક પેગમ્બરની હલકાઈ કુફર છે. “મનહુલ આલેક, અલા બદરી-રૈએક” “જલદ પ પૃષ્ટ ૧૩૧માં અહલામા શામી (૨૬) લખે છે. તાતારખાનીયા કહે છે કે જવાહેરે ફતાવામાં છે શું એમ કેહવું દુસ્ત છે કે જે આમારા નખી (સલ) ઉત્પત્ત થતે નહીં તો અલાહ તઆલા આદમ (અલે) ને ઉત્પત્ત કરતે નહીં જવાબ વાએજીએ મિન્બર ઉપર બેસીને આ કહે છે અને આથી મતલબ હજરત મોહમ્મદ (સલ) ની તાજમ ધારે છે. પણ એવા અબોધી બચવું બેહતર છે. કારણ કે હજરત મોહમ્મદ (સલ) અગર નો મોઠા

મસલો નો કાષ કહે કે આદમ (અલે)

કપડું વણતા હતા. ખીજે કહે: તો તો આપણે સર્વ જુલાહ છીએ તે આ ખીજે^{૧૪} કાફર થાય છે.

મસલો નો કાષ કહે કે નો આદમ (અલે) ઘણી ખાતે નહીં તો અમે બદ મામ થતે નહીં. તો તે કાફર થાય છે.

મસલો નો એક માણસ કહે કે રસુલ-લહ (સલ) આવી રીતે કરતા હતા: ખીજે કહે: આ મામ તો બેઅદખીતું છે;^{૧૫} તો તે કાફર થશે.

મસલો નો કાષ કહે કે નખ લેવા (નખ કપાવવા) સુનત છે.^{૧૬} ખીજે કહે કે તે અગર નો સુનત છે હું કરીશ નહીં. તો તે કાફર થાય છે. અથવા નો એક કહે કે સુનત શું કામ આવે છે તો તે કાફર થાય છે.

મસલો નો કેષ માણસ સારા કામની આજ્ઞા (અમર મારફ) કરે ને ખીજે કહે: શું કાંઠી કાંઠી કરે હું^{૧૭} તો નો એ વાત રદની તરેહ ઉપર કહી હશે તો તે કાફર થશે.

મસલો ફતાવા સિરાજમાં કહેલું છે કે લેલાવજે કહે કે નો જહાનનો ખુદા છે તો હું

મરતખાના તથા ખુદાની નજદીક માનીતા છે. પણ નખાયોસથી દરેક નખીનો એક ખાસ મરતખો તથા એક ખાસ માન છે જે ખીજને માટે નથી. તો દરેક નખી પોતે અસલ થશે” અને બહારે રાએકમાં છે કે આ કેહવું ખોટું છે. શા. મો.

૧૪ અને નો પહેલો કેહનાર લેબ કહે કે “તો તો આપણે સર્વ જુલાહ છીએ” તો તેજ માણસ કાફર થશે આલમગીરીયા.

૧૫ દાખલા તરીકે એક શખ્સ ખીજને કહે: જવાબ રસુલુલાહ (સલ) આણું ખાતા હતા, તો પોતાની ત્રણે અંગળીયો આટતા હતા. ફરી આ ખીજે કહે કે આ બેઅદખીતું મામ છે. તો આ કુફર છે. આલમગીરીયા.

૧૬ એવીજ રીતે નો કેષ કહે કે આ કેવી રસમ છે મુઝ નીચી કરવી અને અમામાને ગલા નાએ લાવવો. તો નો સુનતમાં તાનો કરવાની રચે કહ્યું છે તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા. ૧૭ આલમગીરીયામાં છે: નો કાષ શખ્સ સારા કામની આજ્ઞા કરનારને કહે કે આ શું શોર કર્યો છે તો નો રદ અને ઇનકારની રચે કહ્યું હશે તો તેના ઉપર કુફરની બીક છે.

(મારું દેણું) લઈશ. ૧૮ તો કાફર થશે. અને જો એમ કહે કે જો તે પેગમ્બર છે ૧૮ (તો હું મારું દેણું લઈશ) તો કાફર થશે નહીં.

મસલો જો કોઈ કહે કે ખુદાનો હુકમ આવી રીતે છે. બીજો કહે કે હું ખુદાનો હુકમ કંઈ જાણતો નથી ૧૯ તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ માણસ ફતવાની તરફ જોઈને કહે કે આ પારનાસુ (ફતવાન, પરવાનો) ફતવાનું તું શું લાવ્યો? તો જો તેણે શરીઅતને હક્કી જાણીને કહ્યું છે તો કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ માણસ કહે કે શરીઅતનો હુકમ આવી રીતનો છે બીજો માણસ જોરથી ડકાર મારે અને કહે કે આ શરીઅત છે તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ શખ્સને કોઈ કહે કે ફલાણા માણસથી સુન્નાહ (મેલ) કરી લે. તે શખ્સ કહે કે પુત્ર (મુર્તી)ને સિજદો કરું પણ તેની સાથે સુન્નાહ કરું નહીં. તો તે કાફર થશે નહીં. કારણ કે તેનો ઇરાદો (એથી પુત્રને સિજદો કરવાનો નથી પણ) સૂલહ કરવાને આગુ ગણવું છે.

૧૮ શેખ અબુલ કાસમે કહ્યું છે કે મયકુર કેહનારો મુરતદ થશે. કારણ કે તે દાવો કરે છે કે તે ખુદા ઉપર ગાયબ થશે અને કેટલાકોએ કહ્યું છે કે કાફર થશે નહીં. કારણ કે એ વાકયની મતલબ આમ બોલ ચાલમાં (દેણુદાર)ને ડરાવવું છે. એના ખરા અર્થની મતલબ હેતી નથી. કાજખાન.

૧૯ એટલે જો એમ કહે કે ફલાણો પેગમ્બર હોતો તો હું તેનાથી (મારું દેણું) લેતો તો તે કાફર થશે નહીં. કારણ કે નખીથી પોતાના હક્કની માંગણી કરવામાં આવે છે તથા તેઓથી હક્ક વસુલ કરવામાં આવે છે. કાજખાન.

૧ અબુલ કાસમે કહે છે; કારણ કે એ વાકયમાં ખુદાના હુકમની હલકાઈ તથા એહાનત છે. કાજખાન.

૨ કોઈ શખ્સે પોતાના સામેવાળા આગળ એલમાનો ફતવો પેશ કર્યો. તે શખ્સે રદ કરીને કહ્યું કે શું ફતવાનો પરવાનો લાવ્યો છે? તો કેદવાયું છે કે તે કાફર થશે; કારણ કે તેણે શરીઅતના હુકમને રદ કર્યો છે. એવીજ રીતે જો કોઈ બીજા કહી નહીં પણ ફતવાને જમીન ઉપર નાંખીને કહ્યું આ કેવી શરીઅત છે? (અથવા શું શરીઅત છે?) તો કુફર થશે. આલમગીરીયા.

મસલો જો કોઈ કોઈ ફાસેક સારા માણસોને પોતાની શીશક (સુરા કામ)ની મબલેસના તરફ ઇસારો કરીને કહે કે આવો મુસલમાની જુઓ તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ દારૂ પીનારો કહે કે જો અમારી ખુશી ઉપર ખુશી હોય તે ખુશીમાં રહેજો તો અબુ બકર તરખાન (રહ) કહે છે કે તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ સ્ત્રી કહે આલેમ (મોલવી) પતીના ઉપર લાનત થાય* તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ શખ્સ કહે કે જ્યાં સુધી મને હરામ મલે છે તો હું હલાલની પાસે શા માટે જઈ તો તે કાફર થશે નહીં.

મસલો જો કોઈ શખ્સ બીમારીમાં કહે: જો તું ચાહે તો મને મુસલમાનીમાં માર અને જો ચાહે તો કાફર માર તો તે કાફર થાય છે.

મસલો ફતવા સિરાજમાં છે કે જો કોઈ કહે: મારા ઉપર રોજી કુશાદા કર (મને સુખ્યારો રાખ) અથવા મારાપર જુલમ નહિ કર. તો અબુ નસર (રહ) તેના કુફર વિષે થોભ્યા છે (કંઈ ફેસલો આપ્યો નથી.) પણ જાહેર આ છે કે કાફર થાય છે કારણ કે ખુદા વિષે જુલમનો અકીદો રાખવો કુફર છે.

મસલો કોઈ શખ્સ અજાન (બાંગ) કહે અને બીજો કહે કે તે જુઠું કહ્યું છે* તો તે કાફર થશે.

* નિસાઅમાં છે કે જો કોઈ આલેમની સાથે વગર જાહેર કારણે દુશમની તથા ઠાનો રાખશે તો તેના વિષે કુફરની બીક છે. આલમગીરીયા. એ લાસો મુલ્કા અલીકારી શરહ શીકહ અકયરમાં કહે છે કે જાહેર આ છે કે તે કાફર થાય છે. કારણ કે જ્યારે દુન્યાના કે આખરતના વગર કોઈ કારણે દુશમની રાખશે તો તે ઇલમે શરીઅતનેજ લીધે દુશમની રાખનાર થશે. ગુા૦ મો૦

૩ એટલે જો કોઈ માદાની બીમારી લાંબી મુદત રહી હોય અને વધી પડી નેથી તેણે કહ્યું (ઓ અલ્લાહ) જો તું ચાહે તો મને મુસલમાન માર અને જો ચાહે તો મને કાફર માર. તો કોઈક એલમાએ કહ્યું છે કે તે શખ્સ મુરતદ થશે. કાજખાન.

૪ અથવા કહે કે આ બાંગ કહો કાજી છે. તો જો તેણે ઇનકારની રૂએ કહ્યું છે તો કાફર

મસલો જો કોઈ પેગમ્બર (સલ)ની એવ
કહાડશે અથવા તેમના વાળ મુઆરકને રૂઆટી
કેહશે તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ શખ્સ જન્મેમ આદશાહને પ
આદલ કેહશે તો ઈમામ અયુ મનસુર માતોરી
દીએ (રહ) કહ્યું છે કે તે કાફર થશે. અને ઈમામ
અયુબ કાસેમે (રહ) કહ્યું છે કે કાફર થશે નહીં.
કારણ કે તેણે કદી તો અદલ ક્યુંજ હશે.

મસલો હમાદીયા તથા સિરાજમાં કેહવા-
યલું છે કે હર કોઈ શખ્સ એવું માને કે
ખેરાબ વજેરે આદશાહી ખખનો તો આદશાહની
મિલક છે તો તે કાફર થશે.

મસલો સિરાજમાં છે કે જો કોઈ શખ્સ
કહે કે તું જેમનો ઇતમ રાખે છે? તે કહે કે
રાખું છું તો તે કાફર થશે.*

મસલો જો કોઈ શખ્સ કહે કે જો ખુદા
મને તારા વગર જન્મતમાં લખ જશે તો હું
જમશ નહીં તો સહી આ છે કે તે કાફર

થશે અને જો કોઈએ અખન સાલળી અને કહ્યું
કે આ ઘાટરડીને તે અવાજ છે તો કાફર થાય
છે. આલમગીરીયા૦

૫ જુમઅને દીવસે મીન્યરો ઉપર ખુલ્યા
પહનારા આદશાહો વિષે જે શખ્સો કહે છે
જેમકે “અલ આરેલુલ આજમ, શહિનશાહે આ-
જમ માલેકો રિકાખીલ ઓમમ”, મુલતાનો અરદી
દલાહ, મલિકા ખિલાદીદલાહ, મોખનો ખલીફતી
દલાહ” (મેટો અદલ કંનાર: મેટો શહિનશાહ,
ઉમ્મતોની ગરતોનો માલેક, અદલાહની જમીન
નો માલિક, અદલાહના મુલકનો માલિક) એ શખ્સો
કેહવા જોઈએ નહીં. કારણ કે એમાંના કેટલાક
શખ્સો કુદર છે અને કેટલાક જુઠ છે અને કેટ-
લાક ગુન્હા છે. જેમ કે શહિનશાહનો શખ્સ આ-
જમના ત્રિશપલ વગર ખુદાનીજ સાથે ખાસ છે
એ શખ્સો બંદાઓના ત્રિશપલમાં લાવવા દુરસ્ત
નથી. અને “મલિકો રિકાખીલ ઓમમ” એ
તદન જુઠ છે. અને એવીજ રીતે ખીજ શખ્સો
તદન જુઠ છે, આલમગીરીયા. મસલો જો કોઈ
કાફર મુસલમાન થાય તેને કોઈ કહે કે તારા
કર્મમાં શું ભાગ ફરેલા હતા (કે તું મુસલમાન
થયો)? તો તે કાફર થયો. આલમગીરીયા૦

* કારણ કે જે ખખલું એ અદલાહનો
ખાસો છે એમાં ખીજને ભેગવું તથા પેતાને
ભેગવું એ કુદર છે. શરહ અકઅદ નસહી. ગુ. મો.

થશે નહીં

મસલો જો કોઈ શખ્સ કહે કે હું મુસ-
લમાન છું. ખીજે કહે કે તારાપર અને તારી
મુસલમાની ઉપર લાનત છે તો તે કાફર થશે.
અને જામેગીલ ફતવામાં છે કે જાહેર આ છે કે
કાફર થશે નહીં.

મસલો સિરાજમાં છે કે જો કોઈ શખ્સ
કહે કે જો શીરસ્તાઓ અથવા પેગમ્બરો શાફી
આપે કે તારી પાસે ચાંદી (પૈસા) નથી તો
હું કબુલ કરીશ નહીં તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ શખ્સ ખીજને કહે કે
ઓ કાફર! તે કહે કે જો હું કાફર નહોત તો
તારી સંગત કરતે નહીં તો કેટલાકોએ કહ્યું છે કે
કાફર થાય છે અને કેટલાકોએ કહ્યું છે કે કાફર
થશે નહીં.*

મસલો જો કોઈ શખ્સ કહે કે તારી સાથે
રેહવા કરતાં કાફર થવું બેહતર છે તો તે કાફર
થશે નહીં કારણ કે તેની (એથી) મતલબ આધે
રહેવું છે.

મસલો જો કોઈ શખ્સ ખીજને કહે કે
તું નમાજ પઢ. તે જવાબમાં કહે કે તેં આટલો
વખત નમાજ પડીને શું ધોલું (શું હાસલ
કીધું) અથવા આટલી વાર મેં નમાજ પડી તો
શું મળ્યું? તે તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કોઈ શખ્સ ખીજને કહે કે
તું કાફર થયો. તે જવાબ આપે કે કાફર થયેલો

૬ અને એવાજ રીતે જો એમ કહે કે
હું ફલોણા માણસની શાફી સાબંજતો નથી
અગર જો તે જીખરાઇલ કે મીકાઇલ હોય તો તે
કર થશે. આલમગીરીયા.

૭ અને એજ સહી છે, અને કાજ ઈમામ
જમાલુદ્દીન એના ઉપરજ ફતવો આપતા હતા.
આલમગીરીયા૦

૧ અથવા એમ કહે કે હું કોની નમાજ
પડું માયાપ તો ભરી ગયા. અથવા એમ કહે
કે નમાજ પડેલી અને નહીં પડેલી સર્વે ખરાબર
છે. અથવા એમ કહે કે મેં કેટલીક નમાજ પડી
જેથી મારું દીલ ગકગાય ગયું. અથવા કહે કે
નમાજ કોઈ યીજ નથી કે જો તે રહેશે તો
નાપાક થશે આ સર્વ કુદર છે. ખખનગુલ મુક્તીન.
આલમગીરીયા. અને એવાજ રીતે જો એમ કહે કે
મેં નમોજ શું સાફ કામ છે! તો તે કાફર થશે.

જાણુ તો તે કાફર થશે,

મસલો. જો કાઠ કહે કે મને અલ્લાહ તઆલાથી માયડી વધુ પ્રીય છે (મહયુબ) તો તે કાફર થશે. તેને તોઆ કરાવવી જોઈએ જો તે તોઆ કરશે તો નવેતરથી નિકાહ કરાવવા જોઈએ.

મસલો. જો કાઠ કાફર કાઠ મુસલમાનને કહે કે મને મુસલમાની શીખવે કે જેથી હું તારી પાસે મુસલમાન થાઉં. તે તેને ઉત્તર આપે કે થોભી જ કે જેથી ફલાણા આલેમ કે કાજીની પાસે જાય. તે તને મુસલમાની શીખવશે. ત્યારે તું તેની પાસે મુસલમાન થજો. તો સહા આ છે કે તે (મુસલમાન) કાફર થશે નહીં, અને જો કાઠ વાએજ (તેના ઉત્તરમાં) કહેશે કે થોભી જ કે ફલાણે દીવશે મારી મજલેસમાં મુસલમાન થજો તો ફતવો આપર છે કે તે (વાએજ) કાફર થશે.

મસલો. જો કાઠ કહે કે મને રોગ નમા-જથી (અલ્લાહ) પાછો જલદી લઇ લ્યો, તો તે કાફર થશે.

મસલો. જો કાઠ કહે કે તું થોડા દીવસ નમાજનો પડ કે જેથી મેં નમાજનો મીઠાસ તને જણાવ્યો તો તે કાફર થશે.

મસલો. જો કાઠ કહે કે આલેમોતું કામ તેજ છે અને કાફરોતું કામ પણ તેજ છે ૪

૨ દાખલા તરીકે કાઠ ખીરતી કાઠ મુસલમાનની આગળ આવીને કહે મને ઇસ્લામ શીખવ કે હું તારી પાસે મુસલમાન થાઉં. તે કહે કે ફલાણા મોલવી પાસે તું જ કે તે તને ઇસ્લામ શીખવે અને તું તેની પાસે મુસલમાન થા. તો એમાં એલમાએ મતદેર થયા છે ફલાહ અયુ જાફરે કહ્યું કે તે કાફર થતો નથી. કારણ કે અલેમ એવી સમજ પાડે છે અને શીખવે છે કે તેવી રીતે જાહેલ શીખવી શકતો નથી. કાજીખા.

૩ એટલે કાઠ શખ્સ ખીજને કહે કે નમાજ પઢ કે જેથી નમાજ પડવાનો મીઠાસ મળે. તો એ શખ્સ તેના જવાબમાં કહે કે તું નમાજને છોડી દે કે જેથી મેં નમાજપણનો મીઠાસ જીએ તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા.

૪ એટલે જે કામ મોલવીયોતું છે તેજ કાફરોતું છે. અને આ શખ્સો મોલનાર ઉપર કુફરનો હુકમ તે વખતે કરવામાં આવશે કે તેની મતલબ સર્વ કામોની હોય કે જેથી ખરું ખોટું બંનેને સરખું ગણનારો થાય. આલમગીરીયા.

તો તે કાફર થશે. અને જો તે આ વાત કાઠ ખાસ મોલવી માટે કહેશે તો તે કાફર થશે નહીં.

મસલો. જો કાઠ શખ્સ દુઆમાં કહે કે ઓ અલ્લાહ તું તારી રહમત મારેથી રોક નહીં તો એ કુફરના શખ્સોમાંથી છે.

મસલો. જો કાઠ શખ્સ કાઠ આને શીખવે કે તું મુરતદ થા (ધર્મથી ફરીજ) કે જેથી તું તારા ધર્મથી જુદી થશે (અને નિકાહ તુડી જશે) તો તે કહનારો કાફર થશે ૫

મસલો. કુફરથી રાજ રહવું પોતા માટે અથવા ખીજ માટે કફર છે. અને સહી આ છે કે જો કુફરને છુડ જાણીને પોતાના દુશ્મન માટે આહે કે તે કાફર થાય તો આ ખાશુસ એવી ધ્રુવથી કાફર થશે નહીં.

મસલો. જો કાઠ શખ્સ દારની ખેઠકમાં વાએજોની જેમ ઉંચી જગ્યાએ બેસે અને હાસીની વાતો કહે અને મજલીસવાળાઓ તેથી હસે તો તે સર્વ કાફર થશે.

મસલો. જો કાઠ શખ્સ એવી આશા પ્રગટ કરે અને કહે કે જીતા કરલી અથવા નાહક કતલ કરવું જો હલાલ હોત, તો તે કાફર થશે ૬ અને જો તે એવી આશા કરે અને કહે કે જો દાર હલાલ હોત અથવા રમજનના મહીનાના રોજ ફરજ નહોત તો તે કાફર થશે નહીં.

મસલો. જો કાઠ શખ્સ કહે કે ખુદા જાણે

૫ કારણ કે તે મુરતદ થવાની શીખામણ આપી ને કુફરથી રાજ થયો છે. અને જો કાઠ ખીજના કુફરથી રાજ થાય તે કાફર થાય છે. અને એવીજ રીતે જો કાઠ ખીજને કુફર કલે-માની શીખામણ આપશે તેણે કુફર કયું છે અથવા જો તેણે હાસીની રૂએ કુફર શીખવ્યું હશે. અયુ હનીફા (રદી)થી એવીજ રીતે રિવાયત થઇ છે કાજીખાન. મસલો. કાઠ શખ્સ ગુન્હો કરે છે અને કહે છે કે મુસલમાની આવી રીતે જાહેર કરવી જોઈએ. તો કાફર થાય છે. આલમગીરીયા.

૬ મતલબ કે જે ચીજ કાઠ પણ વખત નાં હલાલ થઇ ન હોય જેમકે જીતા વગેરે તો તેના હલાલ થવાની આશ કરવી હામ છે. અને જે ચીજ કાઠ પણ વખતનાં હલાલ થઇ હોય જેમ કે શરાબ તથા લાઇ બેનમાં નિકાહ થવા. તો એના હલાલ થવાની ધ્રુવ દરવી હામ નથી. આલમગીરીયા.

છે, મેં આ કામ ક્યું નથી. અને જુઓ તો તેણે તે કામ ક્યું છે, તો બે મતમાંથી ખરોમત આ છે કે તે કાફર થશે. અને ઇમામ શરખસીથી રિવાયત છે કે જો તે કસમ ખાનારો માને છે કે આ જુદી વાત કેહવી કુદર છે (છતાં તેણે કામ નહીં કરીને કહ્યું કે મેં ક્યું છે ખુદા જાણે છે) તો એ સુરતમાં કાફર થશે અને જો એવું માનતો ન હોય તો કાફર થશે નહીં, અને હીજા મુદ્દ દીનનો ફતવો એના પર છે.

મસલો ઇમામ તહાવીએ (૨૬) કહ્યું છે કે જે ચીજ ઉપર ઇમાન લાવવું વાજેબ હોય ૭ (એટલે તે ચીજ દીનની જરૂરીયાતથી હોય) તો તેવી ચીજના નકાર કરવાથી ઇમાનથી ખારેજ થાય છે.

મસલો ઇમામ નાસેફદીને (૨૬) કહ્યું છે કે જે ચીજથી મુરતદ થવું યકીની હોય તેની ચીજના જાહેર થવાથી મુરતદ પણાનો હુકમ કરવો જોઈએ. અને જે ચીજથી મુરતદ થવામાં શક્ય હોય તો તેથી મુરતદ પણાનો હુકમ કરવો ન જોઈએ; કારણ કે શક્યથી સિદ્ધ થયેલી ચીજ મટતી નથી. અને જુઓ તો ઇસ્લામ ખુલ્લું છે તે નીચે પડેલું નથી. અને મુસલમાનને કાફર કેહવાનો હુકમ આપવામાં જલદી કરવી જોઈએ નહીં, ૯ અને જુઓ તો જખરદસ્તીથી ઇસ્લામ

૭ જેમકે તોહીદનો ઇનકાર કરે અથવા ખુદાના વાએદાનો કે વધદનો ઇનકાર કરે અથવા અલ્લાહના કોઈ હુકમનો નકાર. અથવા કોઈ પેગમ્બરનો ઇનકાર. અથવા શીન્શતાનો કે કિતાબનો અને એવીજ રીતે ખુદાની તરફ છેકરાની નિસખત કરે અથવા જહાલતની અથવા આજીજ થવાની અથવા તુક્સાનીની અથવા અલ્લાહ તઆલાના નામોમાંથી કોઈ નામની મશખરી કરે અથવા જે ગુણ કે તેની જાતને લાએક ન હોય તેને તેનો વિશેષણ કરે. આ સર્વ સુરતોમાં કાફર થાય છે, આલમગીરીયા.

૮ એટલે મુમીનમાં ઇમાન તથા ઇસ્લામ સાળેત છે તે શક્ય ભરેલા મુરતદપણથી જશે નહીં. કારણ કે યકીન શક્યથી ટલવું નથી.

૯ એટલે મુદ્તી તથા આસેમની શાનને લાયક છે કે જ્યારે તેનાથી એવા કોઈ માણસ નિષે ફતવો મંગાવે તો તે અદલે ઇસ્લામને કાફર ખનાવવામાં જલદી કરે નહીં એટલુંજ નહીં પણ કુદરના કારણે ઉપર ઇસ્લામના કારણને (જો

લાવનારના ઇસ્લામના ખરા પણાનો આલમમાંએ હુકમ કર્યો છે.

મસલો તાતાર ખાનીયામાં યનાખીથી કેહવાયું છે કે અણુ હનીફાએ (૨૬) ફરમાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી કુદરનો આપદો નહીં કરાવે ત્યાં સુધી કુદર કુદર થવું નથી.

મસલો મોહીત અને જખીરામાં છે કે જ્યાં સુધી વિચારથી કુદર નહીં કરે ત્યાં સુધી મુસલમાન કાફર થતો નથી.

મસલો મુબમરાતમાં નિસાબ તથા જમેએ સગીરથી કેહેવાયું છે કે જો કોઈ શખ્સ કુદર કહેમો જાણી જુઝને કહે પણ તે કુદરનો એતે કાદ કરે નહીં તો કેટલાક આલમમાંએ કહ્યું છે કે તે કાફર થતો નથી, કારણ કે કુદરની વલગણ અકીદાની સાથે છે. અને કેટલાકોએ કહ્યું છે કે

મળી આવે તો) શ્રેષ્ઠ ગણે **મસલો** હસી હોઠો કરનારો જ્યારે હલકાઈ તથા હસીની રૂએ કુદરનો કહેમો બજાશે તો તે જુમહૂરની નજદીક કાફર થશે. અગર જો તેનો અકીદો તેમ (કહેવાથી) ઉપરો હશે, આલમગીરીયા **મસલો** જો કોઈ શખ્સની જુખાન ઉપર ચુકથી કુદરનો કલ્મો નીકળી જાય તે એવી રીતે કે કુદર વગરનો કલ્મો (વાડયો) ખોલવાનો વિચાર કર્યો અને અવિચારે કુદર કહેમો તેની જામથી નીકળી ગયો તો એકે મને કુદર થશે નહીં, ફતવા કાજખાન **મસલો** કુકદાર પાચ તરેહના છે, એક ખુદાનો મુનકર જેમ કે દહરીયા (નાસ્તિક) ખીજો વહદાનીયતનો (ખુદાને એક માનવાનો) નકાર કરનાર જેમ કે બે ખુદા માનનારા (પારસીઓ વગેરે) ત્રીજો આ બંનેને તો માને પણ પેગમ્બરોના મોકલાયેલા થવાને (અવ્યસતે રાસલનો) નકાર કરનાર જેમ કે ફલાસફા, ચોથો મજકૂર ત્રણે બાબતોના નકાર કરનાર, જેમ કે મુતિપુજક, પાંચમો મજકૂર ત્રણે બાબતોને માનતો હોય પણ હજરત મોહમ્મદ મુસતફા (સલ)ની રિસાલતને સર્વને માટે નકાર કરનાર જેમકે ઇસ્વીયા, તો ચેહેલી તથા ખીજી તરેહની કુદરને “લાએલાહ દલ-દલાહ”નો એકરાર બસ થાય છે, અને ત્રીજી તરેહના કાફરને “મોહમ્મદ રસુલુલાહ”નો એકરાર કરવો બસ થાય છે, અને ચોથી તરેહનાને આ બંને એકરારોમાં એકનો એકરાર બસ થાય છે, અને પાંચમી તરેહનાને બંને તરેહનો એકરાર કરવો તથા ઇસ્લામ વિરુદ્ધ ફરેક દીનથી નારાજ થવું છે, દુરે મુખાર,

તે કાફર થશે? કારણ કે તે કુદરતી રાજ છે.

મસલો ને કોઇ જાહેલ કુદર કલેમો કહે અને તે જાણતો નથી, આ કુદર કલેમો છે. તો કેટલાક ઓલમાઓએ કહ્યું છે કે તે કાફર થશે નહીં, અને જહાલ. ઉજર છે. અને કેટલાક કાફર કહ્યું છે કે તે કાફર થશે. કારણ કે જહાલત ઉજર નથી.

મસલો ધણી ધણીયાણીમાંથી એકના મુરતદ થયાથી તુરત નિકાહ પુરી જાય છે. કાજના ફેસલો કરવા ઉપર અટકેલું નથી. આ મુરતદાની રિવાયત છે.

મસલો ને કોઇ શખ્સ અગિ પુત્રની નેવી ટોપી અથવા હિન્દુએ જેવું કપડું પહેરે તો કેટલાક ઓલમાઓએ કહ્યું છે કે તે કાફર થશે. અને કેટલાકોએ કહ્યું છે કે કાફર થશે નહીં. અને કેટલાક પાછલાવાળાઓએ કહ્યું છે કે ને તે જરૂરતને લીધે પેહેરશે તો તે કાફર થશે નહીં.

૧ એજ સહી છે મારે નજદીક. ખરે રાએક. એવીજ રીતે આલમગીરીયામાં છે. મસલો ને કોઇ કહે કે હું ઇસ્લામની સિદ્દા જાણતો નથી તો તે કાફર થશે. શમશુત્ત અહમ્મા હમ્મમ એ આ મસલાને ખ્યાન કર્યા બદ એવા મારાસના કાફર કહેવામાં ધણું લખાણ કર્યું છે. આલમગીરીયા. (બાઈતર કર્તા કહે છે કે ને કોઇ શખ્સ ઇમાનની સિદ્દા જાણતો ન હોય પણ તેમાં સલાયલી આખતોને જાણતો હોય ખુદા ઉપર ઇમાન લાગવું ઇચ્છા તો તે એકમતે કાફર થશે નહીં.)

૨ એટલે કોઇ માણસે કુદર કલેમો કહ્યો અને તે જાણતો નથી કે આ વાત કુદરતી છે પણ તેણે પોતાના અખ્સારથી તે જાણ કરી છે તો તે ધણા ઓલમાના મત પ્રમાણે કાફર થાય છે અને તેના અખ્સારખાતોને કાફર કહ્યુલ કરવામાં આવશે નહીં. પણ આજ કેટલાક ઓલમા આથી વિરુદ્ધ છે. ખેલાસો. આલમગીરીયા.

૩ કેટલાએક અલખના મશાએઓએ કહ્યું છે કે (નિકાહ પુત્રમાં) સ્ત્રીના મુરતદ થવાના જાણતરી નથી. અને કાજ તેને શિક્ષા કરશે પણ ધણા ઓલમાઓની નજદીક તેણીનું મુરતદ થવું પણ જાણતરીમાં છે કે તે મુરતદ થતાં જ ધણીથી જુદી થશે પણ આટલું કે કાજ તેને ઇસ્લામ લાગ્યા ઉપર તથા નવેસરથી નિકાહ કરી પોતાના ધણી તરફ ફરવા ઉપર જમરદસ્તી કરશે. કાજખાન.

મસલો ને કોઇ માણસ જનોઇ (અથવા કર્તી) બાંધશે તો કાજ અખુ હફસે (૨૬) કહ્યું છે કે ને કાફરના હાથથી છુટવા માટે આ કર્યું છે તો કાફર થશે નહીં. અને ને વેપારમાં લાભ માટે કર્યું છે તો કાફર થશે.

મસલો મજુસીઓ (પારસીઓ) નવરોજના દીવસે બેમા થાય અથવા હિન્દુએ હોળી કે દીવાલીમાં ખુશી કરે અને કોઇ મુસલમાન કહે કે એઓએ આ સારો તરીકો કહાડ્યો છે તો તે કાફર થશે.

મસલો મજમએ નવાજેલમાં છે કે કોઇ પુરુષ નહિલો ગુન્હો કરે ફરી કોઇ ખીજે પુરુષ તેને કહે કે તું તોખા કર. તે કહે કે મેં શું કર્યું છે કે હું તોખા કરું તો તે કાફર થાય છે.

મસલો ને કોઇ શખ્સ હરામ માલથી સદકો કરે અને સવાજની આશ્ના રાખે તો તે કાફર થશે.

મસલો ને કોઇ કાફર જાણે કે તેને હરામ માલમાંથી આપ્યું છે અને તેને માટે દોખા કરે અને સદકો આપનારો આખીન કહે તો કાફર થશે.

મસલો ને કોઇ ફાસેક શરાબ પીએ અને તેના સગાઓ આવીને તેનાપર પૈસા લુટાવે અ-

૪ મજુસીઓના નવરોજને દીવસે તેઓને કરે છે તેમાં મવાફકત કરવાને લીધે બહાર નીકળવું તથા તે દીવસના માનમાં તે દીવસે ખાવા પીવાની ચીજ સિવાય ખીજું કંઈ ખરીદવું કે ને પ્રથમ ખરીદતો નહતો. તથા મુશરેકાન માટે તે દીવસમાં માનની રૂએ બેઠ મોકલવી એ કુદર છે આલમગીરીયા.

૫ તોખા કર એટલે ગુન્હો કીધાથી ખુદાની અંદગીના તરફ ફર. અથવા તેની નાફરમાનીથી ખુદાના તરફ રજુ થા.

મસલો ને કોઇ શરાબનો પ્યાલો પકડે અને પિસમીલાહ કહીને પીએ, તો તે એકમતે કાફર થશે. અને એવીજ રીતે જીનામાં સભોગ વખતે અથવા જીવામાં પાસા પકડે અને પાસ નિલાહ કહે તો કાફર થશે. ફાસુલે એમાદીયા. આલમગીરીયા. મસલો ને કોઈ સ્ત્રી કમરે દોરી ગધે અને કહે કે આ કરતી છે. (અથવા ડોકમાં દોરી નાખે અને કહે કે આ જનોઇ છે) તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા.

થવા મુખારકખાદી આપે તો આ બંને સુરતોમાં સર્વ (સર્ગ) કાફર થશે.

મસલો પોતાની બાયડીથી લવાતેત* ને હલાલ જાણવાથી કાફર થશે નહીં અને પાંકી ખીથી (હલાલ જાણવાથી) કાફર થશે.

મસલો હેજની હાલતમાં જીમા (ઝી મીલાપ) ને હલાલ જાણવું કુફર છે અને ઇસ્તીખરાની હાલતમાં (હલાલ જાણવું) બિદઅત છે, કુફર નથી.

મસલો ખોસરોવાનીમાં છે કે જો કાઠ શખ્સ ઉંચી જગ્યાએ બેશે અને લોકો તેની હાંસીની રૂએ મસલા પુછે અને તે પણ હાંસીની રૂએ

*લવાતેત એટલે પાછલે માર્ગે લુંડું કામ કરવું. એની પહેલ લુત (એલે)ની કામે કરેલી. જનવરોમાં લુંડ તથા ગધેડા વગર કાઠ જનવર આ કામ કરવું નથી મજબૂતે અખરાર. ગુાં મોં

૭ કુફર નહીં થવું ઇમામ મોહમ્મદ (રહ) થી નવાદરમાં લખાયલું છે, અને ઇમામ સરખસી (રહ)એ કહ્યું છે કે પોતાની બાયડીથી લવાતેત હલાલ જાણશે તો કુફર થશે. પણ પહેલી વાત એટલે કુફર નહીં થવું સહી છે. આલમગીરીયા.

x જે માણસ કાઠ લોડીનો માલિક થાય તો તે એક હેજ પુરા સુધી તેનાથી વતી કરે નહીં એને ઇસ્તીખરા કહે છે. ગુાં મોં

૮ કાઠખાનમાં એવી રીતે તફસીલ લખાઈ છે કે જો કાઠ શખ્સ હેજની હાલતમાં ઝી મીલાપને હલાલ જાણશે તો તેના વિષે અધુ બકર બલખીએ (રહ) કહ્યું છે કે હેજમાં જીમાને હલાલ જાણવું કુફર છે, અને ઇસ્તીખરાની હાલતમાં બિદઅત તથા ગુમરાહી છે, પણ કુફર નથી. અને ઇખરાહીમ ખીન રસ્તમ (રહ)થી રિવાયત છે કે જો હેજની હાલતમાં જીમાને હલાલ આવી મતલબથી સમજશે કે દુરઆનમાં જે મના થઈ છે. તે હરામને માટે નથી અથવા તે મનાઈને હું જાણતો નથી તો તે કાફર થશે નહીં, અને જો તે જાણે છે કે આ મનાઈ હરામ કરતા માટે છે એમ છતાં જ હેજની હાલતમાં જીમા કરવાને હલાલ જાણશે તો તે કાફર થશે અને શમસુલ અધમ્મા સરખસી (રહ)થી રિવાયત થઈ છે કે હેજની હાલતમાં ઝી મીલાપને હલાલ જાણવું વગર તફસીલે દરેક રીતે કુફર છે.

૯ આલમગીરીયામાં છે કે લોકો કાઠને હાંસીની રૂએ મસલા પુછે ફરી તેના ઉપર તકીયા (વજેર) ફેરવે અને તેઓ આપસમાં હસે તો આ

જવાબ આપે તો તે કાફર થશે અને ઉંચી જગ્યા બેસવું શરત નથી દીની ઇલમની સાથે હાંસી કરવી કુફર છે.

મસલો જો કાઠ શખ્સ કહે કે મને ઇલમની મજલીસની કશી દરકાર નથી અથવા તે કહે કે જે ચીજ ઓલમા કહે છે તે કાણુ કરી શકે છે તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કાઠ શખ્સ કહે કે પૈસો જોઈએ છે ઇલમ શું કામ આવે છે. ૧૦ તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કાઠ કહે કે આ લોકો જે ઇલમ શીખે છે તે દાસતાનો (ઘિરસા કહાયું) છે. ૧૧ અથવા બનાવડી વાતો છે, અથવા કહે કે હું મોલવીયોના હીલાનો નકાર કરનાર છું તો તે કાફર થશે.

મસલો જો કાઠ શખ્સ કહે કે મારી સાથે શરીઅતની તરફ ચાલું તે કહે કે સીપાઈ લઈ આવ તો કાફર થશે. અને જો તે કહે કે કાજ પાસે ચાલ તે કહે કે પટાવાળો! લાવ તો કાફર થશે નહીં,

મસલો જો કાઠ શખ્સ કહે કે નમાજ જમાઅતથી પઠ. તો ખીજે શખ્સ કહે કે ઇન્-

સર્વ કાફર થશે. (ઇલમની હલકાઇને લીધે)

૧૦ અથવા એમ કહે કે ઇલમને ખાલામાં, (થાળીમાં) અને કાચલીમાં મુકી શકતા નથી અથવા એમ કહે કે મને તો ગજવામાં ચાંદી જોઈએ ઇલમને હું શું કરું, તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા.

૧૧ અથવા કહે: કે મોલવીયો જે કહે છે તે મને યાદ છે. (અથવા હું શું જાણું છું એ એદાનતથી કહ્યું હશે) તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા.

૧૨ એટલે કાઠ શખ્સ પોતાના સામેવાળાને કહે મારી સાથે શરઅ ઉપર ચાલ. તે સામેવાળો કહે કે તું સીપાઈ લાવ કે હું ચાલું વગર જખરખએ હું ચલીશ નહીં, તો કાફર થશે. કારણ કે તેણે શરીઅતની સાથે દુશમનાઈ જાહેર કરી છે, અને જો તે કહે કે મારી સાથે કાજ પાસે ચાલ (અથવા મેલવી પાસે ચાલ) અને સામેવાળો તેજ ઉત્તર આપશે તો કાફર થશે નહીં. આલમગીરીયા ૦

સ્સલાત તનહાર તો તે કાફર થશે.

મસલો ને કોઇ મરદ કુરઆન શરીફની આપતને વાઙકામાં મુકે અને વાઙકાને પાણીથી ભરીને કહે “કાસ-દેહાકા” તો તે કાફર થશે.

મસલો ને કોઇ માણસ હાડીમાં બચેલા વિષે કહે “બલ ખાકેયાતુ-સ્સાલેદાતો” તો કાફર થશે.

મસલો ને કોઇ મરદ બિસ્મીલ્લાહ કહીને દારૂ પીશે અથવા જના કરશે તો તે કાફર થશે. ૩ અને ને બિસ્મીલ્લાહ કહીને હરામ ખાશે તો તે પણ એવીજ રીતે છે.

મસલો ને રમગન આવે અને કોઇ કહે કે આ શું મુશીબત માથે પડી છે તો તે કાફર થશે. ૪

૨ એટલે ને કોઇ શખ્સને જમાઆતની સાથે નમાજ પઢવા તેડે ને તે કહે કે હું તનહા નમાજ પડું છું; કારણ કે ખુદા તઆલાએ કહ્યું છે “ઇબ-સ્સલાત તનહા” તો તે કાફર થશે (ઊરદુમાં તનહાના અર્થ એકલાના થાય છે. અને અરબીમાં તનહાના અર્થ તે રોકે છે થાય છે) આલમગીરીયા. મસલો ને કોઇ શખ્સ કહે કે કુરઆન શરીફ મખલુક છે એટલે તે નહતું અને ફરી થયું. અથવા કુરઆનની કોઇ આપતનો નકાર કરે. અથવા કોઇ આપત ઉપર હસી કરે. અથવા એબ કહાડે તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા. મસલો ને કોઇ શખ્સ બીજાને કહે કે તે. “ફલહોવલ્લાહ” તું આમકુ કહાડી નાખ્યું છે. અથવા કહે કે તે “અલમ નશરહ” તું ગણું પકડેલું છે, અથવા કહે કે એ “ઇન્ના આતેના” થી નાંદલા અથવા કોઇ માણસ માંદાની આમળ માસીન પડતો હોય તેને કહે કે યાસીનને મુદાના મ્હોંમ મુક અથવા (વત્રાજેઆતે ગરકનની જગ્યા) કહે વત્રાજેઆ-તેનજઅમાં તું કેવી રીતે પડે છે નજઅ કે નજબીન? અને એથી મસખરી કરવાનો ઇરાદો કર્યો હશે. તો આ સર્વ સુરતોમાં કાફર થશે. આલમગીરીયા.

૩ એવીજ રીતે ને કોઇ ડક કે ડંડયા ઉપર વમાડીને કુરઆન શરીફ પડશે તો તે કાફર થશે. આલમગીરીયા.

૪ એવીજ રીતે ને એમ કહેશે કે બ્રહ્મા બોલતો મહીતો માથે આવ્યો અથવા બ્રહ્મા બોલવાથી મેહમાન આવ્યો તો ને તેણે કહેલી અને મુસતીની રૂએ કહ્યું હશે તો કાફર થશે. પણ ને પોતાની યાક અને કમજોરીને લીધે કહ્યું હશે તો કાફર થશે નહીં, આલમગીરીયા.

મસલો ને કોઇને એમ કહેનાયું હોય કે ચાલો આપણે ફલાણને સારા કામની આજ્ઞા કરીએ તેના જવાબમાં તે કહે કે તેણે મને શું ક્યું છે કે હું તેને સારા કામની નસીહત કરું તો તે કાફર થશે.

મસલો ને કોઇ મરદ પોતાના દેણદારને કહે- મારા પૈસા હુન્યામાં આપ. કારણ કે આખેરતમાં પૈસા થશે નહીં. તે તેના જવાબમાં કહે કે બીજા દસ પણ આપ આખેરતમાં માર થી લેજે હું ત્યાં આપીશ તો તે કાફર થશે.

મસલો બાદશાહને ને કોઇ બંગીનો સિબદો કરશે તો તે એકે મતે કાફર થશે, અને ને સલામના ધરાદાથી કરશે તો તેમાં એલમાએએ ઇખ્તેલાફ કર્યો છે. જહીરીયામાં છે કે તે કાફર થશે નહીં અને મોઝયેયુદ દેશયા શરહહિદાયમાં છે કે સિબદો કરવો એકે મતે દુરસ્ત નથી. ૭

૫ ને કોઇ શખ્સ બીજાને કહે કે ફલાણને ઘર જા અને તેને સારા કામની આજ્ઞા કર. ફરી તે શખ્સ કહે કે તેણે મને શું ક્યું છે અથવા કહે કે ફલાણએ મારા ઉપર શું જુલમ કર્યો છે કે હું તેને સારા કામની આજ્ઞા કરું અથવા કહે- મને તેનાથી આજુરદા થવાનું કારણ શું છે? (કે હું તેને અમર મરફ કરું) અથવા કહે કે મેંતો આશીયતને પસંદ કરી છે મને એવા નકામ કામથી શું સરો કાર? તો આ સર્વ શખ્સો કુફરના છે. આલમગીરીયા.

૬ અથવા આવી રીતે કહે કે તે જહાનમાં પાછા લેજો. અથવા તે જહાનમાં હું પાછા આપીશ. તો તે કાફર થશે. ફજલી તથા બીજા અપારા ઘણા એલમાએએ બાજ જવાબ લખ્યો છે. અને એજ સહી છે. આલમગીરીયા અથવા દેણદાર કહે કે દસ બીજા આપ કે કેયામતમાં વાસ પાછા આપીશ તો શેખ ઇમામ અબુબકર મોહમ્મદ બીન ફજલે (રહ) કહ્યું છે કે દેણદાર કાફર થશે. કારણ કે એ કેયામત અબધી હલકાઈ કરવી છે. અને બીજા મશાએએએ કહ્યું છે કે કાફર થશે નહીં. કાજીખાન.

૭ ઇમામ અબુ મનસુરે (રહ) કહ્યું છે કે જ્યારે કોઇ માણસ કોઇની આગળ જમાન યુમે અથવા તેને માટે ઝુકે અથવા પોતાના માથાને નમાવે તો તે કાફર થતો નથી; કારણ કે તે ઇબાદતનો નહીં પણ તાજીમનો ઇરાદો કરે છે, અને જુલમી બાદશાહને સિબદો કરવો ઘણુંજ

અને ખીજી રીતે ખીજાનત કરવી તેની આગળ ઉભા રહીને અથવા હાથ ચુમવો અથવા પીટ વાંકી કરવી દુરસ્ત છે.

મસલો જે કોષ્ટ પુતોના નામપર અથવા કુવાઓપર અથવા દરયાઓપર અથવા નેહરો, ધરો ચણામા વગેરેપર જુગ્મ કરશે તો તે જુગ્મ કરનાર મુશરેક છે. અને તેની ખામડી તેનાથી જુદી છે. અને તેનું જુગ્મ કરેલું મુરદાર છે.

મસલો દમ્પુરમ કળમાં પ્રમામ જલહેદ અણુખકથી રિવાયત થઇ છે કે જે કોષ્ટ કાફરોના તેહવારમાં જેમકે પારસીઓના નવરોજ જેવામાં કે હિન્દુસ્થાનના કાફરોના દીવાલી દશરામાં નીકળે અને કાફરોની સાથે ખેલમાં બેગો થાય તો તે કાફર થશે.

ઝોડું પાપ છે. અને કુદર થવામાં ધખ્તેભાફ છે. પણ ધણાઓએ કહ્યું છે કે જે જાંઘડી કરવાનો ધરાદો કર્યો હશે તો કાફર થશે. પણ જે જાંઘડીનો ધરાદો કર્યો ન હશે પણ સભાજનો ધરાદો કર્યો હશે તો તે કાફર થશે નહીં, પણ હગમ કામ કરનારો થશે. અને કઠીજ ધરાદો કર્યો ન હશે તો કાફર થશે. ધણા એલમાની નજદીક અને જમીન ચુમવી તે સિજદાને લગભગ છે પણ ગાલ તથા પેશાની જમીન ઉપર મુકાથી તે આઘ્ય છે. આલમગીરીયા. મસલો જે વશર પાશીએ અથવા નાપાક કપડાથી નમાજ ગુમાશે તો કાફર થશે. અને જે જાણી છુછને વગર વેળાએ નમાજ પઢશે તો કાફર થશે આલમગીરીયા.

૬ આલમગીરીયામાં છે કે એની જાતમાંથી ખીજું આ છે કે લોકો પાણીને કીનારે જાય છે અને પાણીને પૂજે છે. અને જે કાંઈ નૈયત રાખતા હોય તેથી પાણીને કીનારે જુગ્મ કરે છે. આ પાણીને પુજનારા તથા બકરીને જુગ્મ કરનારા કાફર થાય છે. અને બકરી મુરદાર અને છે, તેનું ખાણું દુરસ્ત નથી. અને એવીજ રીતે બાદશાહ તરફથી ખીજાવત (પેશાક) પેદરતી વેળા કુરખાની કરવી હરામ છે. જુગ્મ કરનારો કાફર તથા જુગ્મ થયેલું મુરદાર છે. તેનું ખાણું દુરસ્ત નથી, એવીજ રીતે ઠાકરોઓના મદત ઉપર શીળા નીકળતી વેળા સીઓ જે કરે છે અને શીળાના નામની મુર્તિ બનાવી પૂજે છે અને બાળકોની શીફા તેથી માંજે છે, તે જોરતો એમ કામથી તથા એવા અપીદાથી કાફર થાય છે, અને જે જેઓના ધણી એથી રાજ હોય તો તેઓ પણ કાફર થશે, આલમગીરીયા,

મસલો નિર્અશિની હાલતમાં ઇમાન લાવવું કમુલ નથી અને નિર્અશિની હાલતમાં તોખા કરવી તે સર્વ મત આ છે કે મકબુલ છે.

મસલો શરહ મકાસેદમાં છે કે જે કોષ્ટ હોદુમ આલમનો (જગતના ઉત્પન્ન થયાનો) અથવા દેહ સહીત ફરીથી જન્મતા થયાનો (હકરે અજનાદનો) અથવા (ખુદા વિષે) ફરેક જુજ ઇયાતના જાણવાનો અને જોના જેવી ખીજી દીનની જાફરીયાતનો નકાર કરશે તો તે એકમતે કાફર થશે. અને સુનંત જમાઅતવાળા જે અકીદા રાખે છે તેના વિશ્વલ્લ હસ્લામનો દાવો કરનારા રાફજ ખારજ મોઅતજેલા વગેરે ટોલાંવાળા જે અકીદા રાખે છે તેઓને કાફર કેહવા વિષે જોબ-માઓએ ઉખીલાફ કર્યો છે. સુનંતકામાં પ્રમામ અણુ હનીફા (૨૬)થી રિવાયત છે કે અહલેકિમલા (કિમલો મારનારા) માંથી કોષ્ટને હું કાફર કેહતો નથી. અને અણુ હરહાક અસ્ફરામએ કહ્યું છે કે જે કોષ્ટ અહલે સુનંતને (સુન્નાઓને) કાફર જાણે છે તેને હું કાફર જાણું છું. અને જે કાફર જાણતો નથી તેને હું કાફર જાણતો નથી.

૮ જે કોષ્ટ હજરત અણુખકર (૨૬) ની પ્રમાણતનો નકાર કરશે તે કાફર થશે અને કેટલાકોએ તેને ખીદઅતીયોમાંથી કહ્યો છે. પણ સહી આજ છે કે તે કાફર છે અને એવીજ રીતે જે કોષ્ટ હજરત ઓમર (૨૬) ની ખીલાફતનો નકાર કરશે તે પણ સહી મત પ્રમાણે કાફર છે. જહીરીયા. અને રાફજ તથા ખાજીઓ વગેરેને હજરત જિલમાન અલી, તલહા, જે ખેર અને આએશા (૨૬) ને કાફર કેહવાને લીધે જશર કાફર કેહવું જામએ અને મુહાંઓ ફરી આવશે (પુનર્જન્મ લેશે) વગેરે અકોદાઓને લીધે જેમકે જશરહલે જુલ કરીને વહી નખી સાહેબ (સલ)ને પોહોંચવી અને હક્ક હજરત અલીકું હતું. એ સખખથી વિશેષ કરીને રાફજોને કુદરનો હુકમ લગાડવે જરૂરએ. એ લોકો ધરલામી ધમથી નીકળેલા છે, અને એઓપર મુરતદનો કામદો જારી છે. જહીરીયા. આલમગીરીયા. (ભાર્પાતર કરતા કહે છે કે રાફજ એટલે જાયાઓના અનેક ટોલાં છે અને તે દરેકના અકીદા એકબીજાથી જુદા છે, જેથી ખાતરી પુરવક કોષ્ટ ટોલાનો અકીદો કુદરનો સિદ્ધ થાયે નહીં ભાં સુધી કોષ્ટપર કુદરનો હુકમ લગાડવો નહીં.)

મસલો અલ્લામા અલમુલ હોદાએ બહરલ મોલીતમાં કહ્યું છે કે જે મહાઉત ૧૦ નખી સા- હેય (સલ)ની પવિત્ર જનાખમાં ગાળો ભાડે અથવા હલકાઇ કરે અથવા આપના દીનની કોઇ ખાતતમાં કે આપની મુખારકમુરતમાં કે આપના કોઇ વસદ્દશરીફમાં એય કહાડશે અગર જો હસીની રૂએ હોય, ફરી તે મુસ- લમાન હોય કે જીમ્મી હોય કે હરખી હોય તે કાફર છે. તે કતલ કરવાને લાયક છે તેની તોખા મકમુલ નથી. ૧

૧૦ દુરે મુખારમાં છે, જે કોઇ નખી સાહેય (સલ)ની શાન મુખારકમાં વુકસ લાવશે તે આવી રીતે કે ગાળો આપશે અથવા અપથી દુશમની રાખશે તો તે હદની રૂએ કતલ કરવામાં આવે. અને તેની તોખા કમુલ થવા વિષે એલ- માના મત ફેર છે. પણ જાહેર એ છે કે તોખા કમુલ થશે. કારણકે તેનો હુકમ તે મુરતદનો હુકમ છે. અને મુરતદની તોખા કમુલ થાય છે. (ભાષાતર કર્તા કહે છે કે જે કોઇ માણસ કોઇના કુફર કહેમાને નકલ કરશે તો તેથી તે કાફર થતો નથી. પણ જે કોઇ માણસ કોઇનું નકામું નામ લદને તેને નામે નખી સાહેયને ગાળો આપે અથવા એહાનત કરે અથવા કંઇ ખો કહાડે તો તે કાફર થાય છે. કાર- રણ કે તેણે કુફરની નકલ કાઢી નથી પણ પોતે તે કુફરના શબ્દો બોલ્યો છે. રસુલ-લાહ (સલ)ના વખતમાં મુનાફિકો એવીજ રીતે કરતા હતા. યહુદીઓ તથા ખ્રીસ્તીઓનું નામ પાડી પોતે કહેતા હતા.)

૧ એટલે જે મુસલમાન મુરતદ થયો હોય તેની તોખા કમુલ થાય છે. પણ જે અપ્સ કોઇ પણ નખીને ગાળો દીધાથી કાફર થયો હોય તથા મુરતદ થયો હોય તેની તોખા કદી કમુલ નથી. તેને હદની રૂએ કતલ કરવો જોઇએ. અને જે તેણે ખુદા તઆલાને ગાળો આપી હશે તો તેની તોખા કમુલ થશે. કારણકે હકક તઆલાનું હકક છે અને તેનું હકક તોખાથી અપ્સાએ છે પણ પેહેલું તો અંદાનું હકક છે તો તેની તોખા થઈ શકતી નથી તો અંદાનું હકક તોખાથી જશે નહીં. અને જાણવું જોઇએ કે આ તોખાનું નહીં કમુલ થવું તે દુન્યાના હુકમ પ્રમાણે છે. નહીં તો ખુદાની ત્યા તે મકમુલ છે બહરે રાએક. દુરે મુખાર. રદે મોહતાર. મસલો જે કોઇ અપ્સ કહે કે રસુલ-લાહ (સલ) તુમડી (કદુ)ને પ્રસંન રાખતા હતા. ફરી ખીજે (હલકાઇથી) કહે કે હું તેને પ્રસંન રાખતો નથી. તો એ કુફર છે. અને અયુ યુસોફ (રહ)થી એવીજ રીતે રીવાયત થઇ છે. અને કે- દલાક મોતઅખ્ખેરીને (પાછલાખીએ) કહ્યું છે કે

અને ઉગ્રમતે આ વાત ઉપર ઇજમા કરી છે કે કોઇપણ પેગમ્બરની એવદ્દખીર કે હલકાઈ કરવી કુફર છે ફરી તેણે તે કામ હલાલ જાણીને કયું હોય અથવા હરામ જાણીને કયું હોય.

મસલો રાફજીએ જે આ કહે છે કે પેગ- મ્બરે (સલ) દુશમનેના ખોદ્દથી ખુદાના કેટલાક અહકામ પોહોંચાવ્યા નથી એ કુફર છે.

અને અલ્લાહ તઆલાએ અમને ઇસ્લામનો માગ ખતાવ્યો તેથી તેને માટે સર્વ શ્તુતી છે. જે અલ્લાહ તઆલા હમને માગ ખતાવતે નહીં તો કદી અમે માગ મેળવતે નહીં. એશકક અમારા પરવરદીગારના રસુલો સત્તની સાથે આવ્યા. અલ્લાહ તઆલા તે સર્વ ઉપર અને વિશેષ ફરી તેઓના સરદાર તેઓના ખાતેમ (આખર) સર્વ જહાનના શકાવ્યત કરનાર કેયામતના દીવસે નખીયે આગળ ખુતમો પદનાર (હજરત મોહમ્મદ) ઉપર તથા તેમની આલ તથા અસહાય તથા તેમના સર્વ તાબેદારી કરનારા ઉપર દોષદ અને સલામ મોકલે.

સમાપ્ત.

જે એહાનતની રૂએ કહ્યું હશે તો કુફર થશે અને જગર ઇહાનતે (પોતાનો ભાવ ખયાન કરવા કહ્યું હશે તો) કુફર નથી. આલમગીરીયા.

૨ એવીજ રીતે કોઇપણ શીરશ્તાની હલ- કાઇ કરવી છે. આલમગીરીયા. અયુબે (રહ) કહ્યું છે ફિરશ્તાની હલકાઇ કરવી કુફર છે. અને એવીજ રીતે ફિરશ્તાઓમાંથી કોઇપણ ફિરશ્તાની એય કહાડવી કુફર છે.

૩ જે કોઇ માણસે જીના કરી હોય અથવા ધણીવાળી સ્ત્રીથી નિકાહ હોવા છતાં બધી ખુજ ને નિકાહ કર્યા હોય અને તે વાત સીદ થયેથી તેને કેદની સજા થઇ હોય તે ખીજલત તથા શરમીન્દગી દુર કરવા તે પોતે કહે અથવા તેનો કોઇ એલો કે મિત્ર કહે મેં અથવા તેવણે કુસુફ (અલો)ની સુનંત અદા કરી છે તો તે અપ્સ યુસોફ (અલો)ને હલકાઇ કરનાર છે. કારણકે યુસોફ (અલો) નિઅપરાખી તથા માસુમ હતા. અને આ તો પોતાની કમુલિનો અદા અખવા કેદમાં ગયો હતો. ફરી તેમને સુનંતને અદા કરનાર અપ્સ કેમ? એ તો સજાને સુનંત મણી દીનની પણ હલકાઇ કરનારો થયો. આ. મો.

૪ કારણકે આથી પેગમ્બરો (અલો)ની વાતો ઉપર બરોસો નહીં કરવો લાગુ પડે છે અને પેગ- મ્બરની વાત ઉપર બરોસો નહીં કરવો કુફર છે.

વિદ્યાસાગર જનાબ કાજી સનાઉલ્લાહ

પાણીપતી સાહેબ (રહ)નું

વસીયતનામું.

ખુદાના નામથી જે મોટી મહેરબાન રહ મકર્તા

સર્વ સ્તુતી અલ્લાહને માટેજ છે કે જેણે મને મુસન્નમાન પુરુષોની પીઠ અને મુસલમાન સ્ત્રીઓના પેટથી ઉત્પન્ન કર્યો. અને જેણે નખીયો ના સરદાર તથા રસુલોના જુજરગને મોકલવાથી તથા સમજદારને માટે જે મોટી નીશાની છે તથા જે મોટી નેઅમત છે તે ઉપર ઇમાન લાવવાનો અમારાપર અહેસાન કર્યો અલ્લાહ તઆલા તે મના ઉપર તથા તેમની આલ, તેમના સહાબા, તથા સર્વ તેમના તાબેદાર ઉપર દુરુદ મોકલે. અને તેણે મને ઇસ્લામનો માર્ગ બતાવ્યો અને તેના ઉપર મને જીવડાવ્યો અને તેના સાલેહીન ઓલમા તથા કામેલીન ઓલીયા શેખ અહમદ ફારૂકી નકશ બંદી મોજદદ અલફે સાનીના તથા સૈયદુસ્સનદ મોહંમુદીન અબદુલ કાદર જીલાની મોસુરસકલેનના તથા સૈયદ ફાજલ કામેલ મોહમુદીન હસન સન જરીના ખલીફાઓના (ખુદા તેઓના આગળાઓથી તથા પાછલાઓ તમામથી રાજ થાય) નુર સુનંદ બાન્દી મને તેણે શકિત આપી તે ઉપરથી હું તેનું શુકર કહું છું. અને હું તેના ફજલની આશા રાખું છું કે તે મને તેઓની તાબેદારી ઉપર તથા તેઓની મોહબ્બત ઉપર મોત આપે. અને આખિરતમાં મને તેઓની સાથે મેળવે. ખુદાના ઉપર એ કંઈ ભારી નથી.

હમ્દ તથા સલાત પછી ફકીર હકીર મોહમ્મદ સનાઉલ્લાહ ઉસમાની હનશી મોજદદી પાણી પતી લખે છે કે આ ગુન્હગારની ઉમર એસી વર્ષે પુગી છે અને ચકીન કહેતાં મોત માથે આવી લાગીયું છે. તેણે કુરસત રેહેવા દીધીજ નથી, જેથી કેટલાક શબ્દો વસીયતના તરીકાએ પોતાની અવલાદ તથા દોસ્તોને માટે લખે છે કે તેમાંના કેટલાકની સંભાળ રાખવી ફકીર (કર્તા)ની નમત માટે લાલકારક તથા જરૂરની છે, અને તેમાંના કેટલાક દોસ્તો માટે તથા ફરજન્દો માટે જરૂરતના તથા બાબકારક છે, જે પેહેલી તરેહની સંભાળ

રાખશે (અને તેના ઉપર ચાલશે) તો ફકીરની રહ તેઓથી ખુશી થશે. અને અલ્લાહ તઆલા તેઓને સારો બદલો આપશે, અને જે નહીં ચાલશે તો આકેઅતમાં હું તેઓનો કેડો પકડીશ. અને જે તેઓ બીજી તરેહની સંભાળ રાખશે તો તેનું ફળ દુન્યામાં તથા આખિરતમાં સારું જોશે અને સંભાળ નહીં રાખશે તો તેનું પરીણામ ખુર્શ જોશે.

પેહેલી તરેહ આ છે કે તજ્જીજ, તકરીન, ગુસલ અને દફનમાં લેઓ સુનંતની રઆયત કરે. અને જે રજાઘની બે આદરો હજરત શહીદર (રહી) એનાયત કરી છે તેનું કફન મને પેહરાવે. અને પાછી સુનંત વિરૂદ્ધ છે તેની જરૂર નથી. અને જનાઝની નમાજ મોટી જમાઆતથી અને નેક બાપ્ત ઇમામ જેમકે હાફેજ મોહમ્મદ અલી ૩ અથવા હકીમ સુખવા, ૪ અથવા હાફેજ ખીર મોહમ્મદથી બગવી લાવે. અને પેહેલી તકબીર પછી સુરા ફાતેહા (અલ હમ્દો) પણ પઢે. અને મારા મરવા પછી દુન્યવી રસમ જેમકે દસમુ વીસમુ, ચાલીસ, છમાહી, અને વરસી (દીશો) કંઈ કરે નહીં.* કે રસુલુ-સ્લાહે (સલ) ત્રણ રોજથી વધારેના માતમને દુરસ્ત કરેલું નથી. હરામ કહ્યું છે; અને રહવા ખીટવાથી સ્ત્રીઓને સખ રીતે મના કરે. ફકીર (કર્તા) પોતાની જીન્દગીમાં પણ એવી ચીજોથી રાજ નહોતો અને પોતાના ચલણમાં કરવા દીધેલું નથી, અને દોરૂદ, ક્લેમો, કુરઆનનું ખતમ, ઇસ્તીગ્દાર, અને હલાલ માલથી ફકીરોને પોશીદા સદેકો આપીને (મારી) મદદ કરે. કારણ કે રસુલુ-સ્લાહે ફરમાવ્યું છે "મૈયત પોતાની કબરમાં કુબેલા કુબેલા કુબકયા

૧ રજાઘ જે એક ઓઠવાનું પ્રખ્યાત કપડું છે તેના ઉપરના કપડાની એક આદર તથા તેના અસ્તરની એક આદર.

૨ એટલે હજરત મીરજા જાનેજાનાં હપ્પી પુલ્લાહ મજહર શહીદ રહમતુલ્લાહે અલેહે.

૩ રાહે નમતના કર્તા.

૪ એવજીતું અસલી નામ ગુલામ મોહમુદીન હવું પણ લોકોમાં હકીમ સુખવાના નામથી પ્રખ્યાત હતા,

* મરા પછી વરો અને ખરચ દુન્યાની રસમ પ્રમાણે કરવાને કર્તા મના કરે છે. ગુ. ૦ મો. ૦

ખાતાના સરખો છે. તે આપથી કે ભાધથી કે દોસ્તથી કુખ્યા તેને પુગે તેની આશા રાખે છે.” અને મારા મરવા પછી મારા દેણને અદા કરવામાં પુરતી કાશીશ કરે ફરી પોતાની જન્દગીમાં અડધા મેઝન નગલાના તથા કસ્યાની મિલકતો કે જે પોતાની મિલકતમાં રાખે છે તેના આઠ ભાગ પાડ્યા છે. ત્રણ હીસ્સા કલ્લીમુલ્લાહની માને બે સફવુલ્લાહને એક ફલાણીને એક ફલાણીના છોકરાઓને અને એક ફલાણીના છોકરાને વેચાણ કરી આપ્યા છે, અને તેની કામત તેઓને મેં માફ કરી છે, અને દરેકને તેના હીસ્સાનો માલેક કર્યો છે. પણ હું પોતાની છેવટ જન્દગી સુધી આમદનીનો પાંચમો ભાગ અને છોકરીઓની ઓલાદને આપતો હતો અને આઠી (૪)ને ત્રણ હીસ્સા કરીને એક હીસ્સો પોતાના ખરચ માટે રાખતો હતો અને એક હીસ્સો ફલાણીને અને એક હીસ્સો ફલાણીને હું આપ્યા કરતો હતો. મારા મરવા પછી પણ જ્યાં સુધી માફ દેણ પતે નહીં ત્યાં સુધી એવીજ રીતે આમદની વેંદ્યાયા કરે અને મારા હીસ્સામાંથી મારા માંગનારાઓને દેવાતી જાય. અને ધંદોના પૈસાઓથી માંગનારાઓને આપીને મને જલદીથી છોડવે. જે કરજ મારે માથે છે તેની તફસીલ રોજ મરનાના ખરચના હીસાબમાં ધણી ખરી મેં લખેલી છે. અને માંગનારાઓ પાસે મારી મોહરવાળી ચીઠ્ઠીઓ છે, તેને અદા કરવામાં સુસતી કરવી નહીં. અને હજરત શેખની માનીતી છોકરીની દરેક ૧ પોતાના શક્તિ પ્રમાણે ખીજમત કરવાને વાજેય જાણે. ફરી પુરા વર્ષમાં દસ મણુ ધજી અને ૫-૬ રૂપિયા નગદ એવણને આપતો હતો એથી કમી થાય નહીં. અને દસ વિધાં સૈદાનીવાળા કુવાની જમીનના હલીલુલ્લાહની માએ પોતાના તરફથી મીરજ લાલન ૨ માટે વસીયત

કરી હતી તે તેમને મળે. અને મેં પોતાના તરફથી કાચા વીસ વિધાં કુવાવાળી જમીનના મોજે નગલાના ખેડાતાં તેવણને માટે ઠેરવેલાં હતાં પણ તેના ઉપર તેવણનો કબજો થયો નથી. એક મણુ ધજી અને એક રૂપિયા નગદ મહીને હું તેમને આપતો તેમાં પણ કસુર થાય નહીં. મોજે નગલા મારા નાના દાદાની મીરાસ નથી. હજરત મીરજ શહીદ સાહેબનો માત્ર સંદેકો છે. એઓની ખીજમત કરવામાં કોતાહી કરવી નહીં.

બીજી તરેહ જે મારા પાછલાઓને લાભ કરક છે તે આ છે કેદુન્યા ઉપર ભરોમો રાખે નહીં. ધણા લોકો બાળવયે અને ધણા જુવાનીએ મરે છે. અને ટટલાક ખુદાપે પહોંચે છે. તેઓની પુરી ઉમર થોડી પુરસતમાં હવાની જેમ ઉડી જાય છે. અને તેઓ જાણતા નથી કે ક્યાં મર્યા. અને આખેરતનો મોઆમલો જે ટલનાર નથી તે માથે રહે છે. હક્ક તઆલા ફરમાવે છે. “જન્મજાગિન-ફતરત” તે “અલેમત નફસુન” સુધી લજજતને કે તે પણ વગર મેહનને અને તકલીફ હાથ લાગતી નથી તેના બદલ મજબુત તથા હમેશની લજજતોને ખોએ અને હમેશના દુઃખમાં ગીરફતાર થાયે. નજીજો મિલ્લાહે મિન્હા (આથી અમો ખુદાની પનાહ માગીએછીએ) તો જે જન્મ્યા દુન્યાનો લાભ અને આખેરતનો લાભ શ્રેષ્ઠ રાખવો જોઈએ. જે કોઇ દીનની મસલેહતને (દુન્યાની મસલેહત ઉપર શ્રેષ્ઠ રાખશે તો દુન્યા પણ તકદીર પ્રમાણે તેને પુગશે. રસુલુલ્લાહે (સબ) ફરમાવ્યું છે. “જે કોઇ પોતાની મકસુદોને

એવણને પોતાના મોતખત્તા (હતક) કર્યા હતા. જેથી મીરજ સાહેબના વફાત પછી હજરત કાજી સાહેબ એવણને તેમની ચી સહીબ પોતાને ધર લાવ્યા હતા, અને એમને માત તથા ધજજત આપવામાં ધણી કાશીશ કરતા હતા.

ક અર્થ જ્યારે કાજી ન ફારશે, અને જ્યારે તારાઓ ખરશે, અને જ્યારે દરવા બહારાશે, ત્યારે માણસ જોણી લેશે જે કંઈ તેણે આમજ મોકલ્યું છે અને જે કંઈ તેણે પાછલ રાખ્યું છે. આ. મો.

૧ એટલે હજરત શાહ મોહદ આખેદ સાહેબની છોકરી, જનાબ કાજી સાહેબ એવણને હજરત મીરજ સાહેબ (રહ) ની વફાત પછી પોતાની પાસ લાવેળા અને તેમણની ખીજમત કરવામાં કાશીશ કરતા હતા.

૨ આ સુજશ્ચ હજરત મીરજ સાહેબ (રહ)ના લાલના છોકરા છે. જનાબ મીરજ સાહેબ

(મતલબને) એક મકસદ આખેરતની મકસદ કરશે તો તેની દુન્યાની મતલબ વિષે અલસાદ તબાલા બસ થશે." અને જે કોઇ દુન્યાની મસલેહતને (દીનની મસલેહત ઉપર) એટ રાખશે તો કદી એમ થશે કે દુન્યા પણ તેને હાથ લાગશે નહીં. જેમ કે ખણ ખડે આ વખતમાં એવીજ રીતે છે. તો તેણે દુન્યા અને દીન બંને ખોલા. અને જે દુન્યા હાથ લાગશે તો થોડી મુદતમાં તે મટી જશે, અને તે પછી હમેશની નુકસાનિ બાગુ રહેશે. ફરીર (કર્તાએ) પોતાની આખથી હજારો લોકો ને જોયા છે કે તેઓ દોલતવાળા થયા અને ફરી તેની કંઈ પણ અસર રહી નથી.

ફરીર તથા તેનો બાપ તેનો આપ તથા તેનો શરો કબજાના કામમાં લાગેલા હતા, (જડબ ખનેલા હતા) પણ જેવી રીતે એ કામ બળબળું જોઈએ તેવું અમારાથી બળવાયું નથી. વિશેષ ફરી આ ફરીર ગુન્દગારથી. કારણ કે ધણી ઉમર તેને બગડેલા વખતમાં મળી છે. એ કારણથી હું પશ્ચાતાપ કરું છું, અને ખુદાથી બખરી સમાયુષ્ટુ. પણ ખુદાની મદદથી તથા તેની શક્તિથી આ કામની મેં મગિરી કરેલી નથી તથા આ વખત વાળાઓ કરતાં કંઈક મેં ઠીક કયું છે. અલહદરોહો બિલ્લાહે અલા જલેક. (એ વિષે કવ' તારીફ ખુદા ને માટે છે.) આજ કારણથી ખુદાના ફજલથી હું મજફરતની આશા રાખું છું. ફરીર (કર્તા)ની અક્બ મકસુદ નેયત આજ હતી. આજ કામની બરકતથી કવે' મુસલમાનો એટલુંજ નહીં પણ હિન્દુઓ પણ જે કોઈની મુલાકાત થઇ છે તો તેઓએ પણ માન આપ્યું છે અને ગનીમત સમજ્યો (અને લાલકારક જણ્યો) છે. અને જે એમ નહોત તો એલમા મારા કરતાં મારા છે પણ કોઈ પુછવું નથી. પણ કોઈના ખાતેનની વાત ખીજાઓને સ્ત્રી ખખર. આ આખતના ફજીલ છે કે જે કોઈ દીની મસલેહતને દુન્યાથી આગળ કરશે તો દુન્યા પણ તેનાથી મહો ફરતી નથી. મિસરો.

મિદેહદ યજદા મુરાદે મુતકીન

+ અર્થ-ખુદા મુતકીની આજ્ઞાને પુરી પાડે છે. ગુ. મો.

તો મારા હોકરાઓમાંથી જે કોઈ કાજ બનવું પસંદ કરે તેણે લાલચ તથા નાહકુની ખાતરદારીને પેદારો થવા દે નહીં. અને મોતખર તથા ખુદતાખીહો રિવયત ઉપર અમલ કરે.

અને દીની મસલેહતને દુન્યાની મસલેહત ઉપર મોહમ કરવામાંથી એક બા છે, કે છોકરી લેવામાં દીનદારીને ધ્યાનમાં રાખે. જ્યારે આ વખતમાં આ શહેરમાં રાફજ પંથ ધણો ફેલાયો છે અને મોટા લોકો ધણું કરીને ઉંચા નસખને તથા પૈસાને જુએ છે ત્યારે દીનની વિખ્યાત કરવી જોઈએ. કોઈ રાફજને કે રાફજની તોહમત ભાગી હોએ તેને, અગર જે તે દોલતવાળો કે ઉંચા ખાતંદાનનો (સૈયદા વગેરે) હોએ છોકરી આપવી જોઈએ નહીં. કેયામતને દીવસે દીન તથા તકવા સિવાઈ કંઈ કામ આવશે નહીં. અને નસખને પુછશે નહીં મિસરો.

કે ફરી રાહ ફેલાનીખને ફેલાં ચીજો નેસ્તક અને દોલતનો કરો ભરોશો નથી; કારણ કે એ (દોલત) નદાવેલ શખ્તથી નીકળેલો છે "માલ સત્તાર કે સાંજ કરનાર છે" +

ખીજુ જાણવું જોઈએ કે માણસ (બશર) જાનમાંથી કામેલોના અકમલ (સપુરોણોથી ચક્રયાતા) એટલુંજ નહીં પણ ફિરક્તાઓથી પણ, રશુભોના સરદાર મોહમ્મદ (સલ) છે. જે કોઈ જેટલી કંઈ તે હજરત (સલ)થી મોશાખદત (મલતાપણ) જાહેર તથા ખાતેનમાં, તથા પેદાએશી ગુણોમાં (સેફતેજખીલ્લી) માં તથા ઇલમ એતેકાદ અને અમલમાં તથા આદત અને ઇખ્યાતમાં રાખશે તેટલોજ તે માણસને કામેલ જાણવો જોઈએ. અને જે શખ્સ અમાંથી કોઈ પણ ચીજમાં મોશાખદતમાં ઓછો હશે તેને તેટલોજ નાઈસ સમજવો જોઈએ. એજ માટે ઉંચી પદવીની સું-

* અર્થ-કારણ કે આ મગમાં ફેલાણો ફેલાણાનો છોકરો એ કોઈ જણતરીની ચીજ નથી. ગુ. મો.

+ એટલે માલ કદી સવારમાં આવે છે અને સાંજનાં જાય છે. અને કદી સાંજનાં આવે છે અને સવારનાં જાય છે.

નતની લાખેદારીને લીધે કે જે નકશખંદીઓના અવલીયાઓએ અખલાર કરી છે તેઓ બીજા કરતાં આગળ વધ્યા છે, અને પુરતી રીતે તાખેદારી કરવાને લીધે આ કામેલ મોશાખદલ તેઓની ખુબુરગી ઉપર દલીલ છે. અને જે અમે દુકં દિમ્મતવાળાઓની દિમ્મત પુરતી રીતે હજરત (સબ)ની લાખેદારી કરવાથી કંઠાએ અને ઇખાદતમાં, આદતમાં તથા વહેવારમાં વાળેખને અદા કરવા ઉપર તથા હરામ મકરહ અને શુખ્દવાળી વસ્તુઓના ઊઠવા ઉપર ખાસ કરીને વહેવારમાં બસ કરશે તો તે પશુ પાણી લાભકારક છે. અમર જે પશુ નહીં તથા મુસ્તહબ્બોને બખવી લાવવું તથા ઇખાદત તથા આદતમાં મુનતોમાં પુરતી રીતે લાખેલા રહેવું બની નહીં શકે તે એ. રમુઝુ-લાહે (સબ) ફરમાવ્યું છે “જે કોઇ શુખ્દની વસ્તુઓથી બચશે તેણે પોતાના દીનને માટે છુટકારો મેળવે તથા પોતાની આખરની સંભાળ કરી. અને જે કોઇ શુખ્દવાળી વસ્તુઓમાં પડશે તો તે હરામમાં પડશે” ખુખારી તથા મુસ્તેમ. અદલાહ તઆલા ફરમાવે છે “તેના દોસ્તો મુત્તરીયો શીરાય કોઇ નથી”

લખેવો એટલે વાળેખોને અદા કરવું તથા શુખ્દવાળી વસ્તુઓને ઊડતી વધારે નહીં પહવી અને મુસ્તહબ્બો બખવી લાવવા નથી હરામ વસ્તુઓમાં પશીજ સુદી નફસની યુરખ્યો નિક્ક, ખુદ પશ્વંદી મોટાઇ, કાનો, અદેખાઇ, રિગ, લો-કોથી તારીફ અભિજન સારાં કામ કરનાં, હાંમી આસા અને દુન્યા ઉપર હિરસ વગેરે છે. અને તે પછી તે હરામ કામે છે કે જે અખલાર કામ સાથે વળગણુ રાખે છે. અને આ ફિદ્દલી કિતામાં બખાયલાં છે.

અને જે આ મરતઆથી પશુ દિમ્મત બટે અને નફસની શામતથી તથા શેતાનના સરથી હરામ કામ થાય તો જેમાં અદાઓના હકકો નાશ થતાં હોય તેથી પરહેજ કરવી જોઇએ. કારણ કે અદલાહ તઆલા ફરીમ (ફરમ કરનાર) છે અને રમુઝુ-લાહ તથા મોટા પીરો શકાયત કનનાર છે ભાં માશીની ઉમ્મેદ છે પશુ અદાઓના હક નક્કારાતી નથી, આપતો તથા હરીસો આ માખતમાં પછી છે. આ (દુક) બખાણમાં તેનો

સમાશ યથ્ સકતો નથી આ હદીસ-“મુસલમાન તે માણસ છે કે તેની જામથી તથા તેના હાથથી મુસલમાન સત્રામત રહે”-તથા આ હદીસ-“જે તું પોતાના જીવ માટે પસંદ રાખે તે લોકો માટે પસંદ કરે અને જે તું પોતાના જીવ માટે નાપસંદ કરે તે તું લોકોને માટે નાપસંદ કરે”-આ બધા બસ છે. શેખર

મખાસ દરપએ આજર હરમે ખાલી કુન, કે દર શરીઅતે માજેર અજીજોનાહે નેસ્ત.* એટલે બીજો ગુન્હો એના જેવો નથી.

ખીજ નસીહતો કે જે દીન તથા દુન્યામાં લાભકારક છે તે આ છે કે પોતાના તાખેદારી ઓલાદ, નોકર, ગુલામ, બાદી અને રખત એ દરએકને સાથે એવા હદાઝ કહાઝાકે તેઓ રાજ થાય તથા મોહબ્બત રાખે અને સારા સ્વભાવ થી તથા ગમખારીથી તથા નહીં શકિત હોય એ વી તકલીફ નહીં આપવાથી તથા રિયાઅતો કરવાથી તેઓ જીવન આપવા તૈયાર થાય. હાં જે તેમાં કેટલાક એકબીજાથી અદેખાઇને લીધે જે નાખુશ થાય તો તેની કશી મજબૂતી નથી. અને પોતાના મતખુઅ* ને અદખથી તથા ફરમાં ખરદારીથી તથા ખીજમત ગુજરીથી રાજ રાખે. પશુ જે તેઓ કોઇ ગુન્હાના કામનો હુકમ કરે (તો તે કામ કરે નહીં) રમુઝુ-લાહે (સબ) ફરમાવ્યું છે “પેદા કરનાર (અદલાહ) ની નાફરમાનીમાં મખજુકની તાખેદારી નથી” અને પોતાના વખતવાલા સત્રા, લાઇઓ, દોસ્તો, સાથે રહેનારા, તથા પડેશીઓ સાથે અંતઃકરણથી મોહબ્બત, પ્યાર, ગમખારી તથા તવાજ્જે રાખવા. દુન્યા એક સહેલી જગ્યા છે દુન્યાના માખલા માટે આપસમાં તોડફાડ કરે નહીં. બધાં સુધી આપસમાં ઝઘડો શીસાદ થયો નથી ભાં સુધી કોઇ ધર ખરખાદ થયું નથી, અને જે લોકોથી દુશ્મનીનો અનરેશો હોય તેઓની સાથે બલાઇ અને એહકાર કરીને તેઓને શીરમિન્દા કરવા તથાન માખલા

* અર્થ-તારે તકલીફ પુચાહવાની પાછલ લાગવું નહીં અને આહે તે કર. કારણ કે ખખારી શરીઅતમાં એના શીરાય કોઇ ગુન્હો નથી. આ. મો. * જેની તાખેદારી કરે મા-ખાપ ખીર ઉસ્તાદ સેઇ વગેરે તે. અ. મો. ૭

જોષએ. બે ૧

આસાયેશે દો ગેતી તફસીરે છં દો હરફસ્ત,
બા દોસ્તા તલ્લોફ યા ફુશમના મોદારા-
અલાહ તઆલાએ કહ્યું છે “અદીને તું એવી
ખસલતથી દફે કર કે જે સારી છે : (એટલે ફુશ-
મનની ખુરામને તેઓની સાથે બલાઇ કરીને દફે
કર) તો તરત જે શખ્સની વચ્ચે અને તારી વચ્ચે
ફુશમની હશે તે તારો દોસ્ત અને મોહબ્બત કર-
નાર થશે, અને જે લોક અખર કરે છે તેઓનેજ
એ ટેવ અપાય છે. અને જે કોઇ મોટા નસીબ-
વાળો છે તેને એ ખસલત અપાય છે, અને જે
સેવાનનો વસવસો તને રોકાણ કરે તો તું આઉને
ખિલાફ પઠ (ખુદાની પનાહ માંગ) બેશક તે સાંભળ-
નારો જાણનારો છે (સુરા મિન્હો ૪૧-૩૪-૩૬)
આ હુકમ તે લોકો માટે છે કે તેની સાથે દુન્યાને
માટે ફુશમની તથા નારાજ હોય પણ જે કોઇની
સાથે ખલિસ અલાહને માટે ફુશમની હોય
જેમ કે રાફજ ખારજ અને એના જેવા,
તેઓ સાથે જ્યાં સુધી તેઓ ખુરા અફીદાથી તેઓ
કરે નહીં ત્યાં સુધી મુલાકાત (મેલ) કરે નહીં;
અમર જે બાપ કે દીકરો હોય. અ-
લાહ તઆલાએ કહ્યું છે. “ઓ લોકો જેઓ
મુમાન લાગ્યા છે. તમે મારા ફુશમનને અને
તમારા ફુશમનને દોસ્ત કરો નહીં” તે આ આયાત
સુધી “કદી પણ તમારી સમાધ અને
ઝોલાહ કેયામતને દીવસે કામ આવશે નહીં. તે
તમારામાં ફેસલો કરે છે.”

ફકીરના ખાનદાનમાં હમેશા એવા એલમા
મતા રહ્યા છે કે દરેક વખતમાં ચુનીન્દા હતા.

* અર્થ—જને જહાનનો આરામ આ બે
શબ્દોનો અર્થ છે દોસ્તો સાથે મહેરબાની અને
ફુશમનો સાથે દરગુજર ગાંઠ મોઠો.

ફકીરના છોકરાઓમાંથી અહમદુલ્લાહને આ
દોલત મળી હતી. ખુદા તેને બહે તે મરજી
પામ્યો; અને દલીલુલ્લાહ તથા સફવતુલ્લાહ વિષે
મેં ઘણી રીતે આ દોલત મેળવવાને આહુ પહુ
તેઓએ તન આપ્યું નથી (ધ્યાન આપ્યું નથી)
અફસોસ છે; અને ફતાવાની ખુબારત સમજે છે.
એટલાનો કશો ધતખાર નથી. તેઓને જોષએ કે
પોતે પણ જે થઇ શકે તો એ બાબતમાં કોશીશ
કરે અને પોતાના ફરજદા ઉપર કોશીશ કરે કે
આ નહીં ટલનારી (હમેશની) દોલતને કમાય.
કારણ કે એ દુન્યામાં પણ અને આખેરતમાં પણ
અરકત આપનાર છે.

મુલમથી મતલબ અફીદા, અખલાક, અહ-
વાલ, અને અમલોના સારા નરસાને જાણવું છે
કે જે મુલમે અકાએદ મુલમે અખલાક અને મુલમે
ફિરહ તેના જમાનતદાર છે. (એ મુલમોમાં તેહું
ખ્યાન છે) પણ આ મુલમનું જાણવું કુરઆન,
હદીસ, તફસીર, હદીસની શરહ, ઝોસુલે ફિકહની
દલીલો જાણ્યા વગર તથા સહાબા, તાબેમન અને
વિશેષ કરી ચાર મુમાનોના મતો જાણ્યા વગર
અને લુગત, સરફ, નહો જાણ્યા વગર બની શકતું
નથી; અને ઘણા ફતાવામાં કેટલીક રિવાયતો એ
પયા લખાયેલી છે જેથી ખરા મસલાઓના
દાલતું જાણવું આ મુલમોમાં વગર થઇ શકતું
નથી, અને ઘણા ફતાવામાં કેટલીક રિવાયતો એ

લખાયેલી છે જેથી ખરા મોટા મસલાઓના
દાલતું જાણવું આ મુલમો વગર થઇ શકતું નથી.
એ મુલમોમાં કોશીશ કરવી જોષએ. અને હિકમત
શલસફતું પડવું નકામું છે, એમાં પ્રવીણ થવું
તે ગવૈયાનું મુસેકી મુલમમાં પ્રવીણ થયા સરખું
છે, કારણ કે મુસેકી પણ હિકમત રિયાઝની વિ-
દ્યાઓની એક વિદ્યા છે, પણ મનતેક (લોજીક)
એ સર્વ મુલમની સેવા બજાવનાર છે, તેનું પડવું
(શીખવું) જરૂર લાજકારક છે.

